

SLOVNÍK LATINSKO-ČESKÝ

SE ZŘETELEM K POTŘEBĚ ŽACTVA
STŘEDNÍCH ŠKOL

SESTAVIL

DR. KAMIL FÜRST

VYDÁNÍ VII.

PŘEHLÉDNUTÉ A ROZŠÍŘENÉ

K·H

P R A H A

NAKLADATELÉ KVASNIČKA A HAMPL

Předmluva k 1. vydání.

Slovník tento jest určen především žactvu našich gymnasií a reál. gymnasií; toto při výběru významů jsem se omezil na spisovatele nyní na školách čtené, i čemž mi byl hlavní direktivou vzorný náš veliký latinský slovník Notný — Pražák — Sedláček v třetím vydání i s doplňky; nepotřebuji ani dodotýkati, že dílo to mi bylo i hlavní pomůckou. Menší úryvky z Phaedra, Ictopia a jiných jsem při výběru slov respektovati nemohl, ježto se vyskytují i sem tam v chrestomathiích, jichž obsah se stále mění.

Za to jsem hleděl podati hojně úsloví a návodu k překladu obtížnějších míst, zvláště ze spisů a partí častěji čítaných; ohled na stručnost pesního slovníku nutil mne ovšem k tomu, abych šetřil každým slovem, takže z latinského úsloví a českého překladu jsem podal jen nejnutnější. Hleděl jsem se však vžítí v niveau žáka ve slovníku hledajícího a doufám, vznikne snadno ve stručný někdy způsob vyjadřování. Píši-li *abigo* = odháněti, za—, vy—, značí to: odháněti, zaháněti, vyháněti; *adiutor*, *ōris*, *m. sm. —trix, tricis*) značí, že k maskulinu *adiutor* jest fem. *adiutrix*; *aemulatio*, *is*, *f.* (—*us, ūs, m.*) značí, že vedle fem. *aemulatio* existuje v témže významu maskulinum *aemulatus*; podobně vedle *tegimen*, *inis* (—*mentum, ī*) *n.* = *tegimentum*; jiné věci rozluští si již snadno každý sám.

Velmi často jsem podával etymologie a upozorňoval na vznik slova z výrazu kladného; činil jsem tak hlavně v případech nesnadnějších: *peregrinus* (*per*, *ter*), nebo při slovech často se vyskytujících *iniciō* (*iaciō*). Při slovech z řečny vzatých jsem obvykle na to upozornil (při vlastních jménech nikoli), podobně sem tam při slovech vzatých z jazyků jiných.

Jména vlastní z ohledu na stručnost slovníku byla původně do něho vjata jen v rozsahu minimálním; když se však ukázalo, že by jimi slovník příliš nevzrostl, připojena byla ve zvláštním dodatku, při čemž ovšem méně důležité musila býti po většině vypuštěna.

Délky samohlásek jsem označoval jen při významu vlastním, při úsloví jen tehdy, když jsem viděl toho potřebu; jako *passivné* jsem pro stručnost označoval i ty tvary, kde slovesa jest užito ve významu media.

Číslice za slovesy značí, které jest to ze čtyř časování (1.—4.); u adjektiv značí trojí zakončení.

Věcnou předmluvou opatřil slovník laskavě p. dr. Karel Skála-Rocher.

V Praze, v květnu 1926.

Prof. dr. Kamil Fürst.

Předmluva k 6. vydání.

Slovník latinsko-český jsem v původním jeho znění pečlivě zrevidoval, co se týká správnosti a úplnosti výrazů. Některá vlastní jména jsem doplnil, jiná, méně častá, jsem vynechal; vlastní jména jsem pojal do abecedního pořádku hesel ostatních.

Od prvního vydání slovníku v r. 1926 se změnily dvakrát učebné osnovy latiny pro naše střední školy typu gymnasiijního; při první reformě z r. 1933 rozhojněna četba latinských autorů značně o ukázky z nápisů, z římských scéniků, ba i z latiny pozdější, dále ze středověké a novověké. Měl jsem již v konceptu slovník zpracován k novému vydání podle této rozšířené látky, když tu výnosem ministerstva školství a nár. osvěty ze dne 27. července 1939, č. 99.000/39-I byla tak zv. zatímními učebními osnovami četba latinských autorů zase omezena, vypuštěna byla četba římských scéniků a četba pozdější latiny, dále četba latiny středověké a novověké byla značně omezena. Upravil jsem tedy slovník podle svých sil tak, aby vše nepotřebné bylo vypuštěno a aby vyhovoval úplně citovaným novým osnovám z r. 1939.

U nově přidaných výrazů a významů z latiny neklasické a pozdní jsem upustil až na malé výjimky od uvádění jmen vlastních a od označování původu slov, který jest někdy obojaký, ba dosti nejistý. Znaménkem hvězdičky se označují výrazy a významy latiny pozdní (od 3. stol. po Kr.), latiny středověké a novověké. Znaménkem křížku se označují výrazy a významy před- a poklasické, tedy 2. (3.) století před Kristem, dále 2. století po Kr. K stanovení toho jsem použil nejlepších pramenů ze slovníků starověkých i středověkých, ale úplné jednoty jsem v nich většinou nenašel. Kde jest hvězdička nebo křížek na počátku hesla, jest celý výraz neklasický neb pozdní; kde jest takové znaménko uprostřed neb vůbec v textu významu, jest neklasická nebo pozdní jenom část, kterou to znaménko označuje. Myslím, že jsem věc vždy vyznačil jasně.

Délky u latinských výrazů střední a nové latiny jsem se snažil přizpůsobit latině klasické; vždy mi to ovšem nebylo možno, neboť slovníky latiny středověké obyčejně délku samohlásek nevyznačují. Odborné výrazy z přírodních věd uvádím většinou bez označení rodu a sklonění: *vertebrata* jsou *animalia*, *papilionaceae* jsou *herbae* nebo *plantae* a pod. — Dále připomínám, že ve snaze, aby slovník příliš nevzrostl, jsem musil leccos přenechatí výkladu v komentářích.

Protože slovník má především sloužiti žactvu našich středních škol, pojal jsem do něho úryvky z latiny pozdější, které jsem našel v učebnicích, čítankách a jiných výběrech, toho času na českých gymnasiích zavedených — řídě se ovšem posledními platnými osnovami.

Ke konci upozorňuji na zvláštnosti pravopisu středověké latiny, jimiž se pravopis ten značně liší od starověkého, ba tytéž texty v různých vydáních nebývají také psány pravopisně shodně. Středověká latina nerozlišuje na př. *ae*, *oe*, *ē*, *e*, plše to obyčejně pouhým *e*; podobně se nerozlišuje *i* a *y*, *t* a *c*, na př. se plše *sicio* (*sitio*), *nuncius* (*nuntius*), *eciam* (*etiam*); *insidie* místo *insidiae* v kterémkoli pádu, *pene* místo *paene*, místo *caelum* jednak vlastně správné *coelum*, ale i *celum*; podobně *eternus* (*aeternus*), *cespes* (*caespes*) a j.

Dále se píše *hyems* místo *hiems*, *corilus* místo *corylus*; jsou i větší zvláštnosti; jako *sompnium* (*somnium*), *dampnum* (*damnum*), *habundo* (*abundo*), *charus* (*carus*), *phito* (*pytho*) a j. v. Upozornit na takové zvláštnosti jsem ve slovníku mohl jen při některých příležitostech.

Cennými pokyny při zpracování slovníku mi přispěli přední znalci středověké latiny u nás, pp. ministerský rada K. Hrdina a univers. prof. Dr. Boh. Ryba; odborné věci z přírodopisu mi laskavě kontroloval p. Dr. Jar. Veselý; všem těm za jejich laskavost děkuji.

V Praze v říjnu 1940.

Prof. dr. Kamil Fürst.

Seznam zkratků.

abl. = ablativ.	neskl. = nesklonné.
absol. = absolutně.	nom. = nominativ.
adj. = adjektivum, adjektivně.	part. = participium.
akt. = aktivum, rod činný.	pass. = passivum, passivní.
akus. = akusativ.	perf. = perfektum.
akus. s inf. = akusativ s infinitivem (= <i>accus. c. inf.</i>).	plur. = plurál.
alcis = <i>alicuius</i> .	pod. = podobně.
alci = <i>alicui</i> .	praes. = <i>praesens</i> .
alqm = <i>aliquem</i> .	předl. = předložka.
alqo = <i>aliquō</i> .	přech. = ve význ. přechodném.
coni. = konjunktiv.	přen. = ve význ. přeneseném n. obrazném.
čas. = časově, ve význ. časovém.	přís. = přísudkově.
dat. = dativ.	přísl. = příslovce, příslovečně.
doplň. = v doplňku.	pův. = původně.
f. = femininum.	rē značí spojení s ablativem, <i>rem</i> s akusativem a pod.
gen. = genitiv.	[ř.] = slovo z řečtiny.
gerund. = gerundium, -ivum.	sing. sg. = singulár.
ind. = indikativ.	slov. = sloveso.
inf. = infinitiv.	srovn. srv. = srovnej.
j. = jako.	subst. = substantivum.
jm. vl. = jméno vlastní.	sup., superl. = superlativ.
kl. (klas.) = klasické.	t. j. = to jest.
komp., kompar. = komparativ.	voj. = termín vojenský.
konj. = konjunktiv.	zájm. = zájmeno.
konkr. = konkrétně.	zvl. = zvláště.
m. = maskulinum.	† výraz poklasický (předklasický), 1. a 2. stol. po Kr., 2—3 stol. př. Kr.
n. (ležaté) = neutrum.	* výraz z pozdní neb i středo- věké (novověké) latiny.
n. (stojaté) = nebo.	
na př. = na příklad.	
neos. = neosobně.	
nepřech. = ve významu nepřechod- ném.	

Jiné zkratky si rozluští každý snadno sám.

Několik pokynů pro snadnější zapamatování latinských slov.

Napsal K. Rocher.

Slova kteréhokoli jazyka nejsou v naší duši naházena bez ladu a skladu, nýbrž tvoří různé skupiny. Tak jsou sdružena ve skupinu slova označující různé předměty v pokoji, nebo v zahradě, na nádraží, jména řemeslníků, ročních dob, zvířat atd. atd. A učíme-li se těmto slovům v těchto přirozených skupinách, zapamatujeme si je lépe a pevněji. —

Podobně tvoří skupinu slova odvozená od stejného základu, na př. psáti, psaní, písař, pisárna, spis, spisovatel, popis, dopis, zápis, písanka, písmo; nebo škola, školák, školní, školník, školnice; podobně ruka, rukáv, rukavice, rukavička, rukavičkář, náruč, ruční, náruční, ručník, ručnice, přiručí. — Slova tato jsou odvozena, jak viděti, jednak *příponami*: srv. škola, školák, školní, (školník), ruka, rukáv, rukavička, rukavičkář, jednak *předponami* (praeuffixy), na př. ruční, náruční, spis, přípis, dopis, nápis.

Tyto přípony a předpony dodávají odvozeným slovům pravidelně určitého významu a mají pro slovník velkou důležitost; neboť známe-li je, můžeme si snadno odhadnouti význam mnohých slov jimi utvořených a nám dosud neznámých.

Podáme zde několik ukázek, jak se tvoří nová slova *příponami*:

—*io- vehere, vectum* — *vectio* vezení; *nasci natum* — *natio* narození, národ; *venire ventum* — *ventio* příchod; *adipiscor adeptum* — *adeptio* dosažení, přijetí; *dicere dictum* — *dictio* výraz slovní; *intendere, intentum* — *intentio* úmysl; *iungere iunctum* — *iunctio* spojení; *notus* — *notio* poznání; *mentio* zmínka, srv. *mens*.

—*tas civis* — *civitas* stát; *liber* — *libertas* svoboda; *bonus* — *bonitas* dobrota, *uber* — *ubertas* úrodnost, *tempus* — *tempestas* doba, bouře, *facilis* — *facultas* snadnost, možnost; *volens* — *voluntas* vůle.

—*tudo: altus* — *altitudo* výška; *latus* — *latitudo* šířka; *sollicitus* — *sollicitudo* znepokojení; *multus* — *multitudo* množství; *longus* — *longitudo* délka.

—*osus: vinum* — *vinosus* vinný; *ventus* — *ventosus* větrný; *piscis* — *piscosus* rybnatý; *calamitas* — *calamitosus* nešťastný, neblahý; *labor* — *laboriosus* pracovitý; *invidia* — *invidiosus* nenávistný, závistivý; *ambitio* — *ambitosus* ctižádostivý; *suspicio* — *suspiciosus* podezřelý, podezříváný; *formido* — *formidulosus* hrozný.

Jak jsou tvořena nová slova *předponami*, vidíme na př.:

teneo, retineo, contineo, obtineo.

Facio, conficio, deficio, reficio, efficio, inficio, praeficio, officio atd.

Při tvoření slov *předponami* musíme si v latině zvláště všimnouti zjevu, který často zastírá souvislost mezi slovem původním a odvozeným. V latině totiž slova složená s předponami ukazují zeslabení kmenové samohlásky nebo

dvojhlásky; na př. *facilis difficilis, capio accipio, ago exigo*, stejně *factus perfectus, arma inermis, ager peregrinus, teneo contineo, sedeo obsideo, lavo abluo, claudio concludo, causa accuso, aestimo existimo*. Příčinou tohoto zjevu byl přízvuk, který byl v latině původně (v době předliterární) vždycky na první slabice, a proto nastalo oslabení samohlásek ve slabikách po přízvuku.

Jako se jazyky románské (jinak novolatinské) vyvinuly během staletí z latiny*) nebo jako jazyky slovanské vznikly ze společného jazyka zvaného praslovanština, podobně latina, řečtina, jazyk indický (z něho je nejznámější sanskrt), germánština, slovanština a některé jiné jazyky vznikly ze společného jazyka, kterému říkáme *prajazyk indoevropský*. V tomto prajazyce, kterým se mluvilo několik tisíciletí před Kristem, a který se nám ve psaných památkách nedochoval, byly již různé dialekty (nářečí), které se během této dlouhé doby tak rozrůznily, že dnes jen jazykozpytec poznává jasně společný původ jazyků tak různých jako latina, čeština, němčina atd., kdežto neodborník nemá o této věci ani tušení. Avšak i neodborníkovi můžeme ukázat na stopy toho.

Tak jsou společného původu *frater* bratr *Bruder*, *mater* matka (srov. mateře) *Mutter*, *pater* Vater, syn *Sohn*; *oculus* oko, *nasus* nos Nase; *mūs* myš Maus, *ovis* ovce; *mors* (*mortis*) smrt, mord, *nox* noc; *novus* nový neu; *duo* dva, *tres* tři drei, *sex* šest sechs; *est* jest ist, *morior* mru, *edo* jedl. — Někdy je tato souvislost poněkud zastřena rozrůzněním některých hlásek. Tak ve slovech: *precari* prosit, *cor* (*cordis*) srd-ce, *porcus* prase, za lat. c nalézáme v češtině s. Podobně ve slovech *granum* zrno, *veho* vezu, za lat. g a h máme v češtině z. Někdy toto rozrůznění jde velmi daleko, srov. *auris* ucho, *quattuor* čtyři. Přečetná pak slova jsou takovými změnami rozrůzněna až do nepoznání.

*) Jak se latina přeměnila v jaz. románské, je vylíčeno v mých knihách „Praktická mluvnice francouzská (italská, španělská) na základě latiny“, z nichž může se čtenář zároveň prakticky naučiti těmto jazykům.

A

1. **A, a j.** zkratok: *A* = *Aulus*; *a. d* = *ante diem*; *a. u. c.* (*A. U. C.*) = *ab urbe condita*.
2. **ā** citoslovce: ach, běda!
3. **ā, ab** (**abs** ve spojení *abs tē*, někdy ve složeninách) *předl. s abl.* 1. místně od, s, z: *ab urbe discedere*; (v latině je klademe často na ot. odkud, když v češtině se ptáme kde?) na, v, u: *a tergo. a latere. a porta decumana*; *stare. facere. esse ab alquo* býti něčím přívržencem. 2. o původu a původu od, z; *tutus ab alquo* před; o příčině pro, z: *ab ira, ab odio*; o vztahu co se týče, co do, podle: *laborare a re frumentaria, ab* (podle) *numero avium*; 3. o čase od: *a puero*; (hned) po: *a cena dormire*.
- abacus ī, m.** [ř.] deska stolní, nádherný stolek.
- abaliēnō 1.** odciziti, zciziti; *přen.* odvrátiti, pohnouti k odpadnutí, *sororem a te, Afric m.*
- Abās, antis, m.** král v Argu; **Abantēus 3.** *Abantūv, Abantiades, ae, m.* Abantovec (*Akrisius, Perseus*).
- abavus, ī, m.** praděd, předek.
- *abbās, ātis, m.** opat.
- *abbātia, ae, f.** opatství.
- *abbātissa, ae, f.** abatyše.
- *abbreviō 1.** zkrátiti, zkratka vyříditi.
- Abdēra, ōrum, n.** *Abdery, řec.* město v Thrácii, antický Kocourkov; *Abdērītēs, ae, m.* Abdeřan.
- abdicātiō, ōnis, f.** zřeknutí se, vzdání se úřadu *dictaturae*.
1. **abdicō 1.** neuznati, zavrhnouti, zřékat se *alqm patrem*; *a. magistratum, se a. magistratu* vzdáti se úřadu (před časem).
2. **abdicō, xī, ctum 3.** zamítnouti, nedopustiti, nedovoliti.
- abditus 3.** skrytý, odlehlý; tajný, neznámý.
- abdō, didī, ditum 3.** odstraniti, ukry-
- vati, uzavřít; se *abdere* skrývat se, se *a. litteris* (abl.), *in litteras* pohroužiti se do věd.
- abdōmen, inis, n.** podbřišek, břicho; obžerství.
- abdūcō, dūxī, ductum 3.** odváděti, unášeti; *přen.* odvracet *ab officio*, sváděti k odpadnutí; *a. artem ad mercedem* snižovati umění na mzdu.
- *abductiō, ōnis, f.** odvádění, odvlékání.
- ab-eō, īre, iī, itum** odejti, pryč se odebrati, zmizeti; *ab. magistratu* složiti úřad; čas: plynouti, míjeti; o stavu: přecházeti na někoho, měniti se v něco.
- abequitō 1.** odjížděti.
- aberrātiō, ōnis, f.** odbočení, vymaňování se z něčeho *a re*.
- aberrō 1.** zblouditi; odchýliti se, odbočiti; *a. verbo* slovem se zmýliti.
- abhinc přísl. čas. s akus., zřídka s abl.** před: *abhinc XX annos, abh. annis XV.*
- abhorrens, entis** odchylující se, nepřející *a re*; nevčasný.
- abhorreō, uī — 2.** s hrůzou se odvracet, hroziti se *pacem, a caede*; *přen.* nesrovnávat se, neshodovati se, lišiti se *ab alquo, a re*.
- ab-iciō, iēcī, iectum 3.** (*iacio*) odhoditi, za-, pohoditi; *tela* mrštiti; *spem, amorem* vzdáti se; dolů, k zemi shoditi, se *a. dolů* se vrhnouti; snižovati, opovrhovati zřítiti *alqm*.
- abiectiō, ōnis, f.** malomyslnost.
- abiectus 3.** zavržený, *oratio a-a* nedbale složená; sprostý, zvrhlý. skříčený, malomyslný.
- abiēgnus 3.** jedlový.
- abiēs, etis, f.** jedle; *přen.* kopí, loď z jedlového dřeva.
- abigō, ēgī, āctum 3.** (*ab, ago*) odháňeti, za—, vy—, zaplašovati.
- *abinde** odtud, odtamtud.
- *abissus, viz abyssus.**

abitus, *ūs, m.* odchod, východ.
abiūdicō 1. odřít, odepřít, odnít
alqd ab alquo, alci.
abiungō, *iūnxī, iūnctum* 3. odpřáhnouti, oddělit, vzdálit.
abiūrō 1. odpřísáhnouti, přísahou popřít.
***ablātiō**, *ōnis, f.* odnesení, odnětí.
ablēgātiō, *ōnis, f.* odeslání, vzdálení, vypovězení.
ablēgō 1. odeslati, vypravit, odstranit.
ablūdō — — 3. neshodovati se, nehoditi se na někoho *ab alquo.*
abluō, *uī, ūtum* 3. omýt, očistit; odstranit, shladit.
†ablūtiō, *ōnis, f.* omývání, smývání; *křest.
***abnegātiō**, *ōnis, f.* odepření, popření, zřeknutí se.
abnegō 1. odpírat; tvrdit, že ne.
abnepōs, *ōtis, m.* praprávnuk; *prasyntec.
abnōrmis, *e (norma)* nepravidelný;
a. sapiens k žádné škole nepatřící.
abnuō, *nuī, nuitūrus* 3. (pokynem) popírat, odřít *pacem, de negotio* věc;
a. imperium vzpírat se.
abnūtō 1. = *abnuō.*
aboleō, *ēvī, itum* 2. zahladit, odstranit, zničit, z paměti vyhladit;
a. alci magistratum odnít.
abolēscō, *ēvī* — 3. mizet.
abolitiō, *ōnis, f.* zničení, zrušení.
***abōminātiō**, *ōnis, f.* ohavnost, ohyzdnost; hrůza.
abōminor 1. (*omen*) zlé znamení odvracet, zažehnavat; proklínat, oškličiti si, zavržovat; *abominandus* 3. hodný prokletí, zavržení.
Aboriginēs, *um, m.* Aboriginové, starý národ v Latii.
abortiō, *ōnis, f.* potrat, vyhnání plodu.
abortivus 3. předčasně narozený.
abortus, *ūs, m.* potrat.
abrādō, *sī, sum*, 3. odškrábat, vy-, oholit; připravit o něco, vydírat.
***abrenuntiō** 1. *alicui rei* zřít se, vzdát se něčeho
abripīō, *ripuī, reptum* 3. (*rapio*) odtrhnout, odvléct, unést, uchvátit, uloupit; se *a. utēci.*
abrogātiō, *ōnis, f.* zrušení (zákona).
abrogō 1. odnímat *alci imperium*; upírat *fidem*; rušit *legem.*

abrotonum, *i. n. [ř.]* brotan, boží dřevce; lék.
abrupō, *rūpī, ruptum* 3. odlomit, protrhnout, od —, vy —, roztrhnouti; *vincula* rozrazit, *sibi venas a.* otevřít si; *cervicem* protít; *přen.* násilně přerušit, ukončit.
abruptiō, *ōnis, f.* přerušení, roztržka.
abruptus 3. přervaný, srážný, příkrý; *abruptum, ī, n.* sráz, propast.
abs-cēdō, *cessī, cessum* 3. odstoupit, u —, odejít, vzdálit se; upustit od něčeho, vzdát se čeho *incepto*; *abscessisse alci* býti pro někoho ztracen.
abscessiō, *ōnis, f.* ústup, ubývání.
abscessus, *ūs, m.* ústup, odchod, nepřítomnost.
abs-cīdō, *cīdī, cīsum* 3. (*caedo*) odříznoti, pře —, utít, ustříhnouti; *a. spem* odnímat; *abscessus* 3. uťatý, strmý, úsečný.
ab-scindō, *scidī, scissum* 3. odtrhnouti, odštěpnouti, strhnouti; *a. reditum* zmařit.
abs-condō, *condidī (condī), conditum* 3. uklidit, skrýt, zatajit; *a. locum* s očí ztratit; *absconditus* 3. skrytý, tajný, důležitý.
absēns, *entis* nepřítomný, vzdálený.
absentia, *ae, f.* nepřítomnost.
absimilis, *e* nepodobný.
absinthium, *ī, n. [ř.]* v plur. pelyněk.
absis (*apsis, hapsis*), *idis, f. [ř.]* polokruhovitý výklenek u basiliky.
absistō, *stitī* — 3. odstoupit, u —, vzdálit se *a re, re*; ustát, přestat *bello, conatu.*
absolūtiō, *ōnis, f.* zproštění, osvobození; dokončení, dokonalost.
absolūtus, 3. úplný, dokonalý, nezávislý.
absolvō, *solvī, solūtum* 3. odvazovat, zprostit, vy — *alqm ab alquo, re*; (na soudě) osvobodit *capitis, capite*; *dát rozhodnutí; *přen.* dokončit, uskutečnit, vyložit o něčem *alqd paucis.*
absonus 3. nelibozvučný; *přen.* nesouhlasný, odporující, neshodný *ab alquo, dat.*
absorbeō, *uī* — 2. vsrknout, polhtit, polykat; **absorptus* 3. polhčený.
abs-que předl. s *abl.* bez; *†absque mē*

- est jest beze mne, nejsem při tom, nepřispívám.
- abs-tēmius** 3. střízlivý, střídavý.
- abs-tergeō**, *tersī*, *tersum* 2. stíratí, osušovatí, *remos* urážetí; zahánětí, odstraňovatí *molestias*; *pročišťovatí.
- abs-terreō**, *uī*, *itum* 2. odstrašovati, zaplašovatí; *přen.* zdržovatí, zabráňovatí *alqm a re*, *re*.
- abstinēns**, *entis* zdrženlivý, poctivý.
- abstinentia**, *ae*, *f.* zdrženlivost, poctivost.
- abs-tineō**, *uī* — 2.: 1. *přech.* zdržovatí, za —, odvracetí, oddalovatí *alqm a re*, *re* (*dat.*); *a. manus a* se nespáchatí samovraždu; 2. *nepřech.* zdržovatí se, straniti se *pugnā*.
- ab-stō**, *stītī* — 1. státi stranou.
- abs-trahō**, *trāxī*, *tractum* 3. odvléci, odtáhnoutí, odloučiti, vzdáliti; zdržovatí, odvracetí *ab alquo*, *ab*, *ex*, *de re* — *ad*, *in alqd*; *a. se*, *a sollicitudine* zbaviti se starostí; *odvozovatí, abstrahovatí.
- abs-trūdō**, *sī*, *sum* 3. odstrčiti, za —, skryti; *abstrusus* 3. zastrčený, skrytý, tajný; *homo a.* člověk v sebe uzavřený.
- ab-sum**, *esse*, *āfuī*, *āfutūrus* 1. a) býti pryč, vzdálen, odloučen, nepřítomen, nebýti někde, scházetí, chybětí; b) zdržovatí se, neúčastniti se *bello*, *consilio*; *a. (ā) sociis* nepomáhati, (*ā*) *culpā* býti prost viny; *multum*, *tantum abest*, *ut...* mnoho, tolik chybí, aby...; *non multum abest*, *quin...* nechybí mnoho, že by ne... málem. — 2. *přen.* různiti se, lišiti se, nesnášetí se, nehoditi se *a principis persona*.
- ab-sūmō**, *sūmpsī*, *sūmptum* 3. odnímatí; spotřebovatí, strávití; zmařiti, zničiti; *pass.* zhynoutí, zemřítí; *salus est absumpta* jest veta po záchraně.
- ab-surdus** 3. sluchu nelibý; *přen.* nevhodný, nejapný, nesmyslný, neschopný.
- absyrtus**, *ī*, *m.* bratr Medein.
- abundāns**, *antis* přetékající, rozvodněný *přen.* přebývající, oplývající, bohatý.
- abundanter**, *abundē* hojně, obšírně.
- abundantia**, *ae*, *f.* přetékání; nadbytek, hojnost.
- abundō** 1. (*unda*) přetékati, rozvodniti se; oplývatí, míti hojnost, nadbytek.
- abūsq̄ue** (= *usque ab s abl.*) až od.
- abūsus**, *ūs*, *m.* spotřeba; *zneužití.
- abūtor**, *ūsus sum* 3. spotřebovatí, využítkovati; nadužiti, zneužiti *divitiis*.
- Abūdus**, *ī*, *f.* (—*um*, *ī*, *n.*) město u Hellespontu proti Sestu; *Abūdēnus* 3. abydský, *subst. m.* Abyďan.
- ***abyssus**, *ī*, *f.* propast, peklo.
- āc viz atque.*
- Acadēmīa**, *ae*, *f.* škola Platonova, akademická filosofie; tak nazval Ciceró i místo na svém statku v Tusculu a statek v Campanii; *vysoká škola, akademie, universita; *Acadēmicus* 3. akademický, *subst. -us*, *ī*, *m.* akademik.
- acalanthis**, *idis*, *f.* [ř.] stehlík.
- Acamās**, *antis*, *m.* syn Theseův.
- acanthus**, *ī*, *m.* [ř.] akant, rostlina podobná bodláku; *f.* strom v Egyptě.
- Acarṇān**, *ānis*, *m.* Akarnan, země *Acarṇānia*, *ae*, *f.* ve střed. Řecku, *adj.* *Acarṇānicus* 3. akarnanský.
- Acastus**, *ī*, *m.* syn krále Pella v Thesalii.
- Acca**, *ae*, *f.* 1. *A. Lārentia*, podle pověsti manželka pastýře Faustula, vychovatelka Romula a Rema. 2. spolčnice Kamilly.
- ac-** ve složeninách = *ad-*.
- ac-cēdō**, *cessī*, *cessum* 3.: 1. přikročiti, přistoupiti, přiblížiti se, přijíti *ad urbem*, *in provinciam*, *sacris*; (s prosbou) se obrátiti *ad Caesarem*; nepřátelsky přitřhnouti *muris*; *a. ad manum* utkatí se bojem. — 2. *přen.* do něčeho se pouštětí, na sebe vzíti *ad causam*; podobati se (*ad*) *deos*; přibývatí, růsti. — *accēdit, quod...* k tomu přistupuje ta věc, že...; *a. ut = praeterea fit, ut.*
- ac-celerō** 1.: 1. *přech.* zrychlití, usplšiti. — 2. *nepřech.* pospíchatí, přispíchatí.
- accendō**, *cendī*, *cēsum* 3. zapáliti, zažehnoutí, v *pass.* hořetí, planoutí, zářiti. — *přen.* roznítlí *amorem*; rozmnožiti, zvětšiti *spem*.
- ac-cēseō**, *uī* — 2. přičítati, přidělovati.
- accēnsus** 3. přidělený; *subst. -us*, *ī*, *m.* úřední sluha, v *plur.* záložníci, lehkooděnci.

accentus, *ūs*, *m.* přízvuk, akcent.

***acceptābilis**, *e* zasluhující přijetí, vítaný.

acceptiō, *ōnis*, *f.* přijímání, přijetí;

*ocenění, uznání, subjekt. výklad.

acceptō 1. přijímati (opět a opět).

acceptor, *ōris*, *m.* příjemce; **accept-rīx**, *īcis*, *f.* příjemkyně.

acceptus 3. laskavě přijatý, vítaný, milý.

accersō 3. viz *arcessō* 3.

accessiō, *ōnis*, *f.* 1. přistoupení, přiblížení se, přístup k někomu (*audience*); 2. přírůstek, přídavek.

accessus, *ūs*, *m.* příchod, přístup, příjezd, příliv; *dovoz.

1. **accidō**, *cidī* — 3. (*ad*, *cado*) 1. připadati, do —, spadati (kam, k čemu); *ad pedes*, *genibus* padnouti k nohám.

2. a) připadati na mysl, proniknouti *ad aures*; b) státi se, přihoditi se, zdařiti se; dopadnouti; vyskytnouti se; *accidentia*, *ium*, *n.* nahodilé události, rány osudu.

2. **accidō**, *cidī*, *cīsum* 3. (*ad*, *caedo*) naříznouti, strávit, oslabiti; *res accisae* špatné poměry.

ac-cingō, *cīnxī*, *cīnctum* 3. opásati, vyzbrojiti, vystrojiti; se *a.* nebo v *pass.* (vy)zbrojiti se, chystati se.

acciō 4. (*ad*, *cieō*) přivolati, obeslati.

accipenser, viz *acupenser*.

accipiō *cēpī*, *ceptum* 3. (*ad*, *capiō*)

1. a) přijímati, chápati se čeho, bráti k sobě, na sebe *onus*; b) přijímati = vítati. c) uznávati, schvalovati, dovolovati. d) upozorovati, zvěděti, slyšeti *a. auribus*. e) vykládati si *omen*; *a. in maius* bráti za větší, než jest. 2. dostati, obdržeti, pocíti; utrpěti *cladem*, *vulnus*, *iniūriam*.

accipiter, *tris*, *m.* jestřáb.

accītus, *ūs*, *m.*: *abl.* — *tū* na zavolání.

Accius, *iī*, *m.* tragický básník (asi 170—94 př. Kr.), **Acciānus** 3. Akciův.

acclāmātiō, *ōnis*, *f.* pokřikování, výkřiky.

ac-clāmō 1. okřikovati, pokřikovati na někoho.

ac-clārō 1. (*adclarassis* = *adclara-veris*) objasniti, zjevit.

ac-clīnis, *e*, opřený o něco, nakloněný někomu; *pokorný.

ac-clīnō 1. opřiti, nakloniti; se *ac.* přikloniti se.

ac-clīvis, *e* (*clivus*), zřídka *acclivus* 3. vzhůru stoupající, povlovný; příkrý.

acclivitās, *ātis*, *f.* (povlovný) svah.

ac-cola, *ae*, *m.* bydlící blízko někoho, soused; *adj.* sousední.

ac-colō — — 3. bydlet na blízku.

accommodātiō, *ōnis*, *f.* přizpůsobení se, přiměřenost; ochota.

accommodātus, 3. uzpůsobený, přiměřený; vhodný, způsobilý.

ac-commodō 1. přizpůsobiti, připojiti, připínati *alqd ad caput*, *lateri*; *přen.* zařiditi, upravit; se *a. ad rem publicam* oddati se veřejné činnosti.

accommodus 3. přiměřený, vhodný.

ac-crēdō, *didī*, *ditum* 3. věřiti.

ac-crēscō, *crēvī*, *crētum* 3. vyrůstati, přibývati, vzrůstat.

ac-crētiō, *ōnis*, *f.* přibývání.

accubitiō, *ōnis*, *f.* ležení (*sedění) u stolu, stolování; *pohovka v jídelně.

***accubitum**, *ī*, *n.*, obyč. v *plur.*, zařazení jídelny pohovkami pro větší počet osob, než bylo možno v *trikliniu*.

†**accubitus**, *ūs*, *m.* = *accubitiō*.

ac-cubō — — 1. ležeti u něčeho, za stolem; stolovati.

accumbō, *cubuī*, *cubitum* 3. uléhati k něčemu, zvl. ke stolu *epulis*.

accumulātor, *ōris*, *m.* hromaditel.

ac-cumulō 1. hromaditi, zvětšovati; zahrnovati, zasypěvati.

accūrātiō, *ōnis*, *f.* pečlivost.

accūrātus 3. pečlivě vypracovaný, zevrubný, důkladný.

ac-cūrō 1. pečlivě opatřiti, obstarati.

ac-currō, (*cu*)*currī*, *cursum* 3. přiběhnouti, přispěchat.

accursus, *ūs*, *m.* sběh, shon.

accūsābilis, *e*, žalovatelný, trestný.

accūsātiō, *ōnis*, *f.* žaloba, obvinění, žalobní spis.

accūsātor, *ōris*, *m.* žalobce; —*trīx*, *īcis*, *f.* žalobnice.

accūsātōrius 3. žalobnický.

ac-cūsō 1. (*ad*, *causa*) žalovati *alqm alciis rei*, *de re*; stížnost si vésti, obviňovati, výtky činiti, tupiti.

1. **acer**, *eris*, *n.* javor, -ové dřevo.

2. **ācer**, *ācris*, *ācre* ostrý, prudký, pronikavý *oculi*; bystrý, rázný *ingenium*; divoký, lstivý *lupus*, *aper*; bujný *miles*;

- přísný *iudex*; ohnivý, vášnivý *amor*; palčivý *ignis*; tuhý *proelium*.
- acerbitās**, *atis*, *f.* trpkost, hořkost; přen. a) nevlídnost, příkrost, krutost. b) žalost, strast, neštěstí.
- acerbō** 1. ztrpčiti, zhoršiti.
- acerbus** 3. :1. trpký, hořký, nezralý, nečasný, předčasný; *scelus* odpor-ný. 2. nevlídný, příkrý; žalostný, trudný.
- acernus** 3. javorový.
- acerra**, *ae*, *f.* kadidelnice.
- acervālis**, *e* hromadní.
- acervātim** hromadně, úhrnem, zkrátka a dobře.
- acervō** 1. hromaditi.
- acervus**, *ī*, *m.* hromada, spousta, množství.
- acēscō** — 3. zkysnouti.
- Acesta**, *ae*, *f.* = Segesta město sicilské; *Acestēnsēs*, *ium*, *m.* Acestáné.
- Acestēs**, *ae*, *m.* král v Acestě, její zakladatel.
- acētum**, *ī*, *n.* ocet: úšklebek, jízlivý vtip.
- Achaemenēs**, *is*, *m.* Achaimenes, děd Kyra St., praotec perských králů.
- Achaemenius** 3. Achaimenův, perský, parthský.
- Achaeus** 3., **Achāius** 3., **Achāicus** 3. achajský, řecký; *Achaeī*, *ōrum*, *m.* řecký kmen Achajové. *Achāia*, *ae*, *f.* řecká krajina Achaia, přen. Řecko, zvl. jako římská provincie. *Achais*, *adis*, *Achais*, *idis*, *f.* achajská, řecká.
- Achātēs**, *ae*, *m.* druh Aeneův.
- Achelōus**, *ī*, *m.* řeka v záp. části střed. Řecka, přen. voda. *Achelōius* 3. *Achelōūv*; *Achelōias*, *adis* neb *Achelōis*, *idis*, *f.* Acheloovna, v plur. Sireny.
- Acherōn**, *ontis*, *m.* řeka v podsvětí, podsvětí.
- Acherūns**, *ūntis*, *m.* = Acheron (v podsvětí); *Acherūsus* 3. acheruský, podsvětní.
- Achillēs**, *is*, *m.* Achilles, (Achilleus), hrdina řecký před Trojou; *Achilleus* 3. Achillův; *Achillīdēs*, *ae*, *m.* Achil-lovec, Pyrrhus.
- Achivus** 3. achivský, řecký; *Achivī*, *ōrum*, *m.* Achivští, Řekové.
- Achrādina**, *ae*, *f.*, A. hlavní čtvrť Syrakus.
- Acīdalia**, *ae*, *f.* přijímá Venuše podle pramene v Boiotii.
- acidus** 3. kyselý; obtížný, protivný; ***acidum sulphuricum** kyselina sírová.
- aciēs**, *ēī*, *f.* 1. ostří, hrot; bystrost, pronikavost *oculorum*, *ingenii*: zrak, oko, pohled, zřetel. 2. šik bitevní, voj, bitva: *acie vincere* v bitvě; *aciem instruere* vojsko sešikovati.
- Acilius**, *ī*, *m.* jméno římského rodu.
- acīnacēs**, *is*, *m.* krátká a křivá šavle médská a perská.
- acinus**, *ī*, *m.* (—*a*, *ae*, *f.*, —*um*, —*ī*, *n.*) vinné zrno, rozinka.
- Ācis**, *idis*, *m.* bájný pastýř, pak říčka pramenící na svahu Etny, v níž (říčku) byl proměněn.
- aclys**, *ydis*, *f.* malé házečí kopí s řemenem.
- Acmē**, *ēs*, *f.* A., řecké jméno dívčí.
- Acoetēs**, *ae*, *m.* 1. druh Aeneův. 2. lodník tyrrhenský.
- aconitum** (—*on*), *ī*, *n.* oměj, šalamounek; jed.
- Acontius**, *ī*, *m.* A., mladík z ostrova Kea.
- acor**, *ōris*, *m.* kyselost.
- ac-quiēscō**, *ēvī*, *ētūrus* 3. a) odpočnouti si, odpočívati, mlíti klid; zemřítí. b) něčím se spokojiti, naléztí v něčem potěšení.
- ac-quiūrō**, *quīstivī*, *quīsitum* 3. (*ad*, *quaero*) získati si (k něčemu, nad to); opatřiti něco, nabýti, dodělati se něčeho, vymoci si něco.
- ***acquiētīō**, *ōnis*, *f.* přibrání, získání, nabytí.
- Acraeus** 3. přijímá Jova a Junony jako božstev výšin.
- Acragās**, *antis*, *m.* Agrigent, město sicilské (Girgenti); *Acragantī* *ī*, *ōrum*, *m.* Agrigentští.
- acrātophorum**, *ī*, *n.* [ř.] nádoba na víno nesmíšené.
- acrēdula**, *ae*, *f.* rosníčka (?), sýček (?).
- ācrīculus** 3. (*ācer*) popudlivý.
- ācrimōnia**, *ae*, *f.* ostrá chuť; ráznost.
- Acrisius**, *ī*, *m.* král v Argu, otec Danain; *Acrisiōnēus* 3. Danain, *Acrisiōniadēs*, *ae*, *m.* Perseus.
- ācriter** přísl. k *ācer*.
- acroāma**, *atis*, *n.* [ř.] požitek pro sluch, zábava; přen. hudebník, pěvec, předčítatel.
- acroāsis**, *is*, *f.* [ř.] přednáška, předčítání.

Acroceraunia, *ōrum, n.* [ř.] mys akrokeraunský, nebezpečné úskalí.

Acrocorīnthus, *ī, f.* vyšehrad korintský.

1. **acta**, *ae, f.* [ř.] mořské pobřeží, mořské lázně, rozmařilý život v nich.

2. **ācta**, *ōrum, n.* (ago) 1. práce, činy, díla; úřední jednání, usnesení, opatření. 2. úřední zápisy, protokoly; deník, noviny.

Actaeōn, *ōnis, m.* Aktaón, vnuk Kadmův.

Actaeus 3. aktejský, attický, athénský; **Actaea**, *ae, f.* dívka attická n. athénská, **Actias**, *adis f.* attická, athénská.

Actē, *ēs, f.* 1. Attika. 2. dívka Akté.

āctiō, *ōnis, f.* (ago) 1. jednání, konání; *gratiarum a.* díkůčinění; přednes řečníkův; činnost, čin, úkon, pohyb, posunek; podnikání. 2. veřejné n. soudní jednání, pře, právní spor, soud, žaloba, formule žalobní, soudní termín, stání: *a-em alci intendere* někoho obžalovati, *a-em alci dare* dáti povolení k žalobě.

āctiō 1. často se něčím zabýváti; *ā. tragoedias* provozovati, *causas* mnoho pří věsti.

Actium, *iī, n.* 1. mys v sev. Akarnanii, proslulý bitvou z r. 31. př. Kr. 2. město tam od Augusta založené; **Actiacus** 3. **Actius** 3. aktijský.

āctiuncula, *ae, f.* malá soudní řeč. **†āctīvus** 3. činný, praktický (proti teoretický.)

āctor, *ōris, m.* (ago) 1. honák, pastýř. 2. vykonavatel, žalobce, právní zastupce, herec; *ā. publicus* správce státního jmění.

Actōr, *oris, m.* 1. druh Aeneův. 2. děd Patroklův; **Actoridēs**, *ae, m.* Akto-rovec (Patroklos).

āctuāriola, *ae, f.* (navis) veslová loďka.

āctuārius 3. rychlý, pohyblivý; **m.* písař, aktuár.

āctuōsus 3. hybný, činný, vášnivý.

actus, *ūs, m.* 1. hnaní, honění, 2. (prudký) pohyb, skutek, čin; přednes, představení; dějství, (od)díl divadelního kusu, scéna (akt), výstup **āctūtum** ihned, okamžitě.

aculeātus 3. ostnatý, bodlavý; důvtipný.

aculeus, *ī, m.* (acus) žihadlo, osten, hrot; *přen.* mučivá starost, pobídka. **acūmen**, *inis, n.* (acuo) hrot, vrcholek; *přen.* důmysl, vtip, úskok.

***acūminō** 1. zašpičatiti, zahrotiti.

acuō, *uī* — 3. ostřiti, brousiti; cvičiti, pobízeti, podněcovati; zvyšovati, posilovati; vyslovovati slabiku přízvukně.

acupēns, *eris, m.* jeseter (?).

acus, *ūs, f.* jehla, jehlice.

acūtulus 3. dosti vtipný.

acūtus 3. (acuo) ostrý, špičatý; *přen.* prudký, pronikavý; bystrý, důvtipný, úskočný.

ad předl. s akus. 1. místně (kam?) k, ke, ku: *scribere ad alqm* někomu, *ad (do) bellum proficisci*, *ad Capuam* (do okolí); (kde?) u, při; *proelium ad Cannas*. 2. o čase na, při, (až) do, po: *ad vesperum pugnare* (až do), *ad multam noctem* pozdě do noci, *ad tempus* na čas, *ad id t.* dodnes. 3. o počtu a míře na, do, okolo, asi: *fuimus ad ducentos*, *ad unum omnes*. 4. o vztahu, způsobu a příčině vzhledem k, co do, podle: *ad voluntatem* podle přání, *ad speciem* na oko, *ad spem veniae* v naději na odpuštění. **adāctiō**, *ōnis, f.* (adigo) přihnání, přivedení: *ad ius iurandum* vzetí do přísahy.

***adaequālis**, *e=aequālis, e.*

adaequē stejně, rovněž tak.

adaequō 1. vyrovnati, *urbem solō* (dát.) srovnati se zemí; *přen.* srovnávati (*cum, dat.*); *nepřech.* vyrovnávati se: *cursum equorum* koním v běhu.

***adagium**, *ī, n.* (adagiō, *ōnis, f.*) přísloví, pořekadlo.

adamantēus (adamantīnus) 3. ocelový, kovový.

adamās, *antis, n.* ocel; kamenné srdce

adamō 1. oblíbiti si.

adaperiō, *uī, ertum* 4. odkrýti, otevřítí.

adapertilis, *e* co lze otevřítí, co má otvor.

adaptō 1.=aptō 1.

adaquor 1. nositi vodu.

adaugeō, *xī, ctum* 2. (k něčemu) rozmnožovati, zveličovati.

adaugēscō — — 3. rozmnožovati se, růsti.

adbibō, bibī, — 3. připítí, vssáti do sebe; vštlpiti si, vnímati verba pectore.

adc..=acc..

addēnsēō — 2. hustým činiti.

addīcō, xī, ctum 3.: 1. říci „ano“, přiřknouti, přisouditi *alci bona*. 2. (při dražbě, nájmu a pod.) zadati, (za-)prodati, zabavit. 3. na smrt, v nebezpečí vydati; se *alci addicere* oddati se někomu. 4. v augurské řeči: přízniv býti, dovolovati: *aves addicunt*.

addictiō, ōnis, f. přiřčení, prisouzení.

addiscō, didicī — 3. přiučovati se *alqd*.

additāmentum, ī, n. přídavek, přívěsek.

***additiō, ōnis, f.** sčítání.

addō, didī, ditum 3.: 1. přidávati, přidružovati, připojovati. 2. přen. vnuknouti, zjednati, propůjčiti; *a. animum* dodatí mysli. 2. přidati = rozmnožovati; *a. gradum* přidati do kroku; podotknouti, dokládati: *additōs* doložením. 3. přičítati; ***addere ligna silvis** nositi dříví do lesa (pořekadlo).

addoceō, uī, — 2. přiučovati, dále učiti.

Addua, ae, f. pobočka řeky Pádu od sev., nyní Adda.

addubitō 1. (trochu) pochybovati, býti na vahách.

addūcō, dūxī, ductum 3.: 1. přivéstí, do—, přitáhnouti; naplniti *arcum, habenas*, napřáhnouti *clavam*. 2. pohnouti, svéstí, nakloniti k mínění; *adductus* 3. pohnut, přiveden, sveden, *a. spe* z naděje, *a. precibus* uprošen; *pass.* dáti se pohnouti, odhodlati se, přikloniti se k mínění.

adductē v komp. *adductius* přísněji.

adductus 3. vážný, přísný.

ad-edō, ēdī, ēsum 3. nakousnouti, uhryznouti; spotřebovati, prohýřiti.

Adelphī=Adelphoe (Bratři) název komedie Terentiovy.

adēptiō, ōnis, f. odnětí, zabavení.

1. ad-eō, ire, iī, itum: a) přijíci, přistoupiti, přiblížiti se *ad alqm*; obrátiti se na někoho s prosbou, stížností; navštívit *alqm*; *a. oppida* cestovati po městech; napadnouti, útok učiniti, vtrhnouti. b) vzítí na

sebe, podstoupiti: *pericula, labores*; *a. ad rem publicam* oddati se službě státní, *a. hereditatem* nastoupiti.

2. adeō přísl. 1. čas. až tam, až potud, tak dlouho. 2. (často zesíleno *usque*) přen. tak velice, tou měrou, zvláště, právě; *u adj.* a *přísl.* tak: *adeo non (nihil)*, *ut tak ne (málo)*, *že...*; *atque adeo* ba (tím) splše, *nunc a.* právě teď, *id a.* a to právě.

adeps, ipis, m. f. sádlo, tuk; tloušťka.

adeptiō, ōnis, f. dosažení.

adequitō 1. na koni přijeti.

adf... viz *aff*; **adg...** viz *agg...*

adhaereō, haesī, haesum 2. viseti, vézeti, lpěti na čem (*dat.*); souviseti, hraničiti.

adhaerēscō, haesī — 3. zůstatí viseti, (u)váznouti; neustoupiti od — (*dat.*)

adhaesiō, ōnis, f. přílnavost; *oddanost.

Adherbal, alis, m. králevic numidský.

adhibeō, hibuī, hibitum 2. (*habeo*) klásti k něčemu, přikládati *civibus vincula*; *animum adh. ad..* obrátiti mysl, zření k něčemu; přibíratí, zváti *ad, in consilium (-iō)*; užívati *remedia*, vynakládati *curam*; *a. memoriam* vzpomínati, *a. modum* dbáti míry; nakládati s někým; se *adh.* chovati se.

adhinniō 4. řehtati na někoho, prahnouti po něčem.

adhortātiō, ōnis, f. povzbuzení, napomenutí.

adhortātor, ōris, m. povzbuzovatel.

adhortor 1. povzbuzovati, napomínati, rozohňovati.

adhūc až sem, až dosud, dotud; podnes, ještě nyní, ještě (dále, více)

adiaceō, uī — 2. ležeti při něčem, hraničiti *ad mare, dat.* — *adiacēns* sousední.

***adicem nescire** neznati příčiny.

adiciō, iēcī, iectum 3. (*iacio*) házeti, vrhatí, klásti na něco, k něčemu; přihazovati, připojovati, přidávati, obracetí k — *animum ad consilium, consiliō (dat.)*; přen. přidávati = rozmnožovati, v *pass.* přibývati, *huc adice=adde, adiecto=* připojiv.

adiectiō, ōnis, f. připojení, přibírání, přihazování.

adigō, ēgī, āctum 3. (*ago*) přihnati, přivéstí, prisunouti; *ensem in latus*

vehnati, vraziti, *vulnus* zasaditi, *tela* vymřstiti; v *pass.* dopadati, doléhati; *přen.* pohnouti, přiměti; *a. iure iurando (ad ius i-um)* zavázati přísahou.

adimō, *ēmī*, *emptum* 3. (*emo*) odnímati, bráti, vyrvati, něčeho zbavovati; zabraňovati, zameziti *alci prospectum*, *aditum*, *cantare*; *ademptus* 3. smrtí vyrvaný, mrtvý, zabitý.

***adimpleō**, *ēvī*, *ētum* 2. naplniti, vykonati.

***adīnstar** (viz *īnstar*) na způsob, v podobě, jako.

***adīnveniō**, *vēnī*, *ventum* 4. k tomu najíti, objeviti.

adipātus 3. tučný, nabubřelý.

adipīscor, *adeptus sum* 3. dojíti, dosáti, dosáhnouti čeho *alqd*; *adepta libertas* získaná svoboda.

***adipōsus** 3. (*i adipalis*, *e*) = *adipātus*. **aditus** *ūs*, *m.* (*adeo* 1.) příchod, přiblížení se, přístup k někomu, styk s někým; vchod; příležitost, možnost; *alci aditum dare* dovoliti slyšení.

adiūdicō 1. přisouditi, přiřknouti.

adiūmentum *ī*, *n.* podpora, pomůcka.

adiūnctiō, *ōnis* *f.* připojení.

adiūnctor, *ōris*, *m.* připojovatel.

adiūnctus 3. připojený, sloučený, sousední. — *um*, *ī*, *n.* zvláštnost, význačné znamení.

adiungō, *iūnxī*, *iūnctum* 3. připřáhnouti (*srv. iugum*) připojiti, s—, přivázati, přidružiti, přivtěliti; *poenam* uložit, *honorem* zjednati.

adiūrō 1. (k tomu) přísahati.

adiūtor, *ōris*, *m.* pomocník, pomahač; *adiutrix*, *īcis* *f.* pomocnice.

adiūtōrium, *ī*, *n.* pomoc.

adiuvō, *iūvī*, *iūtum* 1. (*alqm*) pomáhati podporovati, býti na prospěch; posilovati, povzbuzovati.

adl... viz *all...*

admātūrō 1. zrychlovati.

admētior, *mēnsus sum* 4. naměřovati.

Admētus, *ī*, *m.* 1. král v Thessalii. 2. král Molossů.

adminiculō 1. podpírat (koly).

adminiculum, *ī*, *n.* kůl, opěra; podpora, pomoc.

administer, *trī*, *m.* pomocník, dělník, sluha.

administra, *ae*, *f.* pomocnice.

admi istrātiō, *ōnis*, *f.* pomoc, vedení, řízení, správa.

administrātor, *ōris*, *m.* ředitel, správce.

administrō 1. řídit, spravovati, prováděti, opatření činiti.

admīrābilis, *e* podivuhodný, zvláštní.

admīrābilitās, *atis*, *f.* podivuhodnost.

admīrandus 3. = *admīrabilis*.

admīrātiō, *ōnis*, *f.* podiv, obdiv, úžas; *ad-em habere* vzbuzovati úžas.

admīrātor, *ōris*, *m.* obdivovatel.

admīror 1. (*alqm*, *alqd*) diviti se, obdivovati se, žasnouti nad něčím.

admisceō, *miscuī*, *mixtum* 2. přimísiti, s—, připojiti, přidružiti.

admissārius, *ī*, *m.* hřebec; chlípák.

admissum, *ī*, *n.* provinění, zločin.

admittō, *miſī*, *missum* 3. (vy-)pustiti, *equō admisso* tryskem; předpustiti, dovoliti vstup, slyšení; dovoliti; dopustiti se *scelus*, *fraudem*.

admīxtiō, *ōnis*, *f.* přimíšení, přísada.

***admodulor** 1. spolu, k tomu zpívati, hráti, šuměti.

admodum *přisl.* 1. u čísel: na, ke, asi, téměř, celkem: *a. mille*. 2. stupeň, míra: nad míru, velmi, tuze, příliš: *a. adulescens*. 3. o odpovědi: ovšem, arci.

admōlior 4. přivalovati, dopravovati.

admoneō, *uī*, *itum* 2. připomínati, na—, pobízeti, varovati.

admonitiō, *ōnis*, *f.* připomenutí, na—, výstraha.

admonitor, *ōris*, *m.* připomínatel.

admonitus, *ūs*, *m.* v *abl.* — *ū* upomínkou, vzpomínkou; k vybídnutí, na výstrahu.

admordeō, *momordī*, *mōrsum* 2. nakousnouti, ohlodati.

admōtiō, *ōnis*, *f.* přivádění, přibližování.

admoveō, *mōvī*, *mōtum* 2. pohybovati k něčemu, přlněsti, přivést, přiblížiti; *ubera alci* někoho odkojiti; přiložiti *manum operi* (k dílu); *a. exercitum* s vojskem přitrhnouti; *přen. mentem a.* obrátiti mysl k—, *timorem* způsobiti, *spem* vzbuditi, *blanditias* užiti a pod.

admūgiō 4. *alci* bučeti na někoho.

admurmurātiō, *ōnis*, *f.* mručení při něčem, projev souhlasu neb odporu.

admurmurō 1. při něčem souhlasně hlučeti, reptati.

ad-nāscor viz *agnascor*; *adn...* viz *ann...*

adoleō, ēvī — 2. oběť přinést, spáliti, za—.

adolēscēns viz *adolēscēns*.

1. **adolēscō** — 3. hořeti, plápolati.

2. **adolēscō, ēvī** — 3. (*alesco, alo*) dorůstati, vyspěti, síliti, mohutněti, vzmáhati se.

Adōnis, is (—*idis*), *m.* králevic cyperský, miláček Venušin.

adoperiō, operuī, opertum 4. pokrývati, při—, zahalovati, zavírat.

adoptātiō, ōnis, f. = *adoptio*.

adoptiō, ōnis, f. (*opto*) přijetí za vlastního, adopce; štěpování.

adoptivus 3. za vlastního přijatý, adoptovaný; o ovoci: zušlechtěný.

adoptō 1. voliti, bráti na pomoc; za vlastního vzíti, adoptovati; (stromy) vroubiti, šlechtiti.

ador *n.* špalda, samopše.

adōrātiō, ōnis, f. vzývání, zbožný slib.

adōrea (*adoria*), *ae, f.* vítězství, vítězná sláva.

adōreus 3. špaldový, ze špaldy.

adorior, adortus sum 4.: 1. povstávati, zdvíhati se proti čemu; útočiti, udeřiti na někoho (*alqm*), napadnouti, dorážeti na —, obracet se, osopiti se na někoho. 2. podniknouti, počítati *alqd*.

adornō 1. vystrojiti, zříditi, *exercitum* vypraviti, *iter* chystati se na cestu; zdobiti, krášlit.

adōrō 1. vzývati, zbožňovati, uctívati.

adp... viz *app...*, **adq...** viz *acq...*

adrādō, sī, sum 3. oškrabati, oholiči, ostříhati.

Adrāstēa, ae, f. příjmi bohyně Nemesis.

Adrāstus, ī, m. král v Argu. jeden ze sedmi proti Thébám.

Adria a pod. viz *Hadria*.

adr... viz *arr...*, **ads...** viz *ass...*

adsc..., **adsp...**, **adst...** viz *asc...*, *asp...*, *ast...*, **adt...** = *att...*

adūlātiō, ōnis, f. lísní se, lichocení, pochlebnictví.

adūlātor, ōris, m. pochlebník, patolízal.

adūlātōrius 3. pochlebný, podlízavý.

adolēscēns, entis, m. f. dospívající,

mladý; jínch, mladý muž, dívka, mladá žena.

adolēscēntia, ae, f. mládí, jinošství.

adolēscēntulus 3. mladičký; *subst.* mladíček; *adolēscēntula, ae, f.* dívka.

adūlō 1. otírati, stírat.

adūlor 1. (*alqm*) lísat se, pochlebovati; na kolenou vzývati.

adulter, era, erum cizoložný, záletný; -*er, erī, m.* cizoložník, záletník,

-*era, ae, f.* žena cizoložná, záletná.

adulterīnus 3. padělaný.

adulterium, iī, n. cizoložnictví, záletnictví.

adulterō 3. (*ad, alter*) cizoložiti; padělati, napodobiti, porušovati.

adultus 3. (*adolesco*) dospělý, uzrálý; silný, pokročilý.

adumbrātiō, ōnis, f. nástin, náčrtek.

adumbrātus 3. nastíněný, načrtnutý, naznačený; vymyšlený, napodobený, zdánlivý.

adumbrō 1. nastíniti, načrtnouti, naznačiti, napodobiti.

aduncitās, ātis, f. zakřivení.

aduncus 3. zakřivený, hákovitý, (pták) křivozobý; *nasō suspendis a-ō* ohnuješ nos.

†adūnō 1. sjednotiti, spojit, shromáždit.

adurgeō, ursī, — 2. přitisknouti, tísňiti, pronásledovati.

adūrō, ussī, ustum 3. (při)páliti, s—.

adūsq̄ = *usque ad* až k, až po (*do*).

adustus 3. spálený, vyprahlý, osmahlý.

advectīcius 3. dovezený, cizozemský.

advectō 1. (často) dovážeti, přivážeti.

advectus, ūs, m. dovezení, přivezení.

advehō, xī, ctum 3. dovážeti, při—; *v pass.* přijeti, připlouti.

advēlō 1. zahalovati.

advena, ae m. (*venio*) příchozí, cizinec.

adveniō, vēnī, ventum 4. přijíti, přiblížiti se, nastávati; připadnouti, dostati se někomu.

adventīcius 3. vnější, cizí; jiný, vedlejší.

adventō 1. (úsilně, rychle) bli přicházeti.

adventus, ūs, m. příchod, přiblížení se, postup.

adverbium, ī, n. příslovce.

adversārius 3. (*verto*) naproti obrácený, protivný, nepřátelský, škod-

livý; subst. -us, *ī*, *m.* protivník, odpůrce, nepřítel; -a, *ōrum*, *n.* důvody protivné strany; příruční kniha kupecká.

adversitās, *ātis*, *f.* protivenství.

adversor 1. obracet se proti někomu, na odpor se stavět.

1. **adversus** 3. a) (čelem) obrácený k —, proti —, z protějška přicházející, protějš: *vulnera a-a* rány z předu, do prsou, čestné; *in a-um* ōs přímo do tváře; *a -ō flumine* proti proudu; *ex adversō*, *in a-um* naproti komu, čemu; b) protivný, nepřiznivý, nepřátelský, škodlivý: *res adversae* neštěstí j. stav; odporný; *dis adversis* proti vůli bohů; *adversum* naproti; -um, *ī*, *n.* (nebo v plur.) nehoda, neštěstí.

2. **adversus** (-um) *přisl.* naproti; *předl.* s *akus.* proti, k: *bellum gerere a. alqm*, *pietas a. deos*.

advertō, *vertī*, *versum* 3. obracet k, proti něčemu; *a. navem* řídit loď, *a. animum* obracet zřetel, pozornost, dbát, všimati si něčeho; *trestati in alqm*.

advesperāscit, *āvit* — 3. šel se, stmívá se.

advigilō 1. bděl při něčem.

advocātīō, *ōnis*, *f.* svolání k poradě, porada, právní zastávání na soudě; *p en.* právní zástupce.

advocātus 3. přivolaný (na pomoc); subst. právní přítel (znalec), advokát; pomocník; přímluvce, zastánce; *starosta, správce; **advocāta*, *ae*, *f.* přímluvkyně, zastánkyně.

advocō 1. přivolati, s —, bráti na pomoc, k poradě; vzývati.

advolātus, *ūs*, *m.* přiletění.

advolō 1. přiletět, přikvapit.

advolvō, *volvī*, *volūtum* 3. přivaliti; *pass.* přivaliti se, svaliti se; *advolvī gēna (-ibus)* padnouti k nohám.

advorsum a pod. viz *adversum*.

adytum, *ī*, *n.* [ř.] svatyně, její vnitřní prostor.

Aeacus, *ī*, *m.* Aiakos, syn Jovův, král aiginský, pak jeden ze soudců v podsvětí. *Aeacidēs*, *ae*, *m.* Aiakovec, jeho potomek: Achilleus, nebo jeho syn Pyrrhus, Perseus makedonský, Pyrrhus epirský; *Aeacidēus* 3. patřící Aiakovcům.

Aeaeus 3. ajajský, z ostrova Alala; přijímá Kirky.

Aebutius, *ī*, římské jméno rodové; *lex Ae-ia* zákon Aebutiův.

aedōs viz *aedis*.

aedicula, *ae*, *f.* pokojík, kaplička.

aedificātiō, *ōnis*, *f.* stavba, budova.

aedificātor, *ōris*, *m.* stavitel, budovatel, stvořitel.

aedificium, *ī*, *n.* budova, dvorec.

aedificō 1. (*aedis*, *facio*) stavět, budovati, zřizovati; *(duš.) vzdělávati.

aedilicius 3. aedilský; subst. -us, *ī*, *m.* bývalý aedil.

aedilis, *is*, *m.* aedil, úředník římský; **aedilitās**, *ātis*, *f.* aedilita, úřad aedila.

aedis (-ēs), *is*, *f.* pokoj, obydlí, příbytek, dům, chrám; v plur. dům, palác, úl.

aeditimus, *ī*, *m.* (*aedituus*, *ī*, *m.*) strážce chrámu, chrámový sluha.

Aeduī viz *Haeduī*.

Aeēta, *ae* (*Aeētēs*, *ae*) *m.* Aietes, král v Kolchidě, otec Medein; *Aeētias*, *adis*, *f.* = *Aeētīnē*, *ēs*, *f.* Medeia.

Aegaeōn, *ōnis*, *m.* storuký obr Aigaion.

Aegaeus 2. egejský; *Ae—um*, *ī*, moře egejské.

Aegātēs, *ium* (*insulae*) aegatské ostrovy při záp. Sicilii.

Aegēae (*Aegīae*), *ārum*, *f.* město 1. v Makedonii, 2. v Kilikii, 3. v Mysii; obyvatelé *Aegēi Aegēātae*, *ārum*, *m.*

aeger, *gra*, *grum* nemocný, churavý, slabý; zpuchřelý; starostlivý, sklíčený, mrzutý; bolestný, trapný.

Aegēus, *ī*, *m.* Algeus, král athénský, otec Theseův; *Aegīdēs*, *ae*, *m.* Algeovec Theseus.

Aegīna, *ae*, *f.* ostrov Aigina jižně od Athén; *Aegīnēticus* 3. aiginský; *Aegīnētae*, *ārum*, *m.* Aigiňané.

Aeglon (-lum) *ī*, *n.* město achajské; *Aegiēnsis*, *e* aegijský, *Aegiēnsēs*, *ium*, *m.* Aegijští.

aegīs, *idis*, *f.* [ř.] štít Jovův; štít neb pancíř Minervin.

Aegisthus, *ī*, *m.* Aigisthos, bratranec a vrah Agamemnonův.

Aegos flūmen Kozí říčka na thráckém Chersonésu.

aegrē bolestně, nevrle, mrzutě; stěžl, nerad.

aegrēscō — — 3. onemocněti, zhoršovati se; mrzeti se, stávati se nevrlym.

aegrīmōnia, *ae*, *f.* zármutek, hoře, tesknota.

aegrītūdō, *inis*, *f.* nemoc, choroba, zármutek, strast, nevole.

aegrōtātiō, *ōnis*, *f.* nemoc, choroba.

aegrōtō 1. chřádnouti, trpěti.

aegrōtus 3. nemocný, chorý.

Aegyptus, *ī*, *f.* Egypt; **Aegyptius** 3. egyptský, *subst. m.* Egyptan.

aelinos, *ī*, *m.* [ř.] žalozpěv.

Aelius jméno říms. rodu. **Aeliānus** 3. Aeliův.

Aëliō, *ūs*, *f.* jméno 1. Harpyje; 2. psa Aktalonova.

Aemilius, *ū* jméno slavného rodu římského (L. Aemilius Paullus); **Aemilius** 3. Aemiliův, *tribus* aemilijská; *ludus* šermířská škola.

aemulātiō, *ōnis*, *f.* soupeření, závodění, horlivé napodobování; řevnivost, závist, žárlivost.

aemulātor, *ōris*, *m.* napodobitel, následovník; sok, soupeř.

aemulātus, *ūs*, *m.* = *aemulatio*.

aemulor 1. (*alqm*) horlivě napodobovati, následovati; (*alci*, *cum alquo*) sočiti, býti žárlivý, závistivý.

aemulus 3. napodobující, závodící; žárlivý, závistivý; *subst.* — *us*, *ī*, *m.* napodobitel, sok, soupeř; — *a*, *ae*, *f.* sokyně.

Aenaria, *ae*, *f.* ostrov při Kampanii.

Aenēas, *ae*, *m.* Aineias (Aeneas), syn Anchisův a Venušin; **Aeneadēs**, *ae*, *m.* Aeneovec, Askanius (Iulus) neb Augustus; v *plur.* druhové Aeneovi nebo Římané; **Aenēius** 3. Aeneův; **Aenēis**, *idis*, *f.* Vergiliova Aenels.

aeneātor, *ōris*, *m.* trubač.

aēneus, **ahēneus**, **aēnus**, **ahēnus** 3. (*aes*) kovový, bronzový, měděný; pevný jako železo, ocelový; *subst.* — *um*, *ī*, *n.* měděná nádoba, kotel.

aenigma, *atis*, *n.* [ř.] hádanka, záhada.

aenipēs (*aheni-*), *edis* s kovovými nohama.

A(h)ēnobarbus, *m.* Rudobradý, přijímá Domitiů.

aēnus viz **aēneus**.

Aeolēs, *um*, *m.* kmen řecký Aiolové; **Aeolius** 3. aiolský, **A—a puella** Sapfo,

A—um carmen báseň Sapphina nebo Alkaiová; **Aeolia**, *ae*, = **Aeolis**, *idis*, *f.*

Aiolie na záp. pobřeží Malé Asie.

Aeolus, *ī*, *m.* 1. syn Hellenův, pratec kmene aiolského; 2. vládce větrů. **Aeolidēs**, *ae*, *m.* Aiolovec, zvl. Sisyfos neb Odysseus; **Aeolis**, *idis*, Aiolovna; **Aeolius** 3. Aiolův, **Aeolia**, *ae*, *f.* Aiolie, ostrov, nyní Stromboli (sev. od Sicílie).

aequābilis, *e* rovnoměrný, stejný, stálý, nestranný; *a. in suos* stejně vlídný ke svým.

aequābilitās, *ātis*, *f.* rovnoměrnost, stejnost, stálost, nestrannost.

aequaevus 3. stejně starý.

aequālis, *e* stejný, rovný, plochý; *loci*; pravidelný, stejnoměrný, stálý; stejně starý, současný.

aequālītās, *ātis*, *f.* stejnost, rovnost, souměrnost, souvěkost.

aequanimitās, *ātis*, *f.* = **aequus animus**.

***aequanimus** 3. klidné mysli, rozvážený; *adverb.* i ***aequanimiter** rozváženě, trpělivě.

aequātiō, *ōnis*, *f.* vyrovnání, rovné rozdělení.

aequē stejně, rovně, spravedlivě, jak se sluší; **aeque ac** (*atque*) právě tak, jako.

Aequī (**Aequiculī**), *ōrum*, *m.* Aequové, kmen v Latii; *adj.* **Aequicus**, **Aequiculus** 3. **bellum Ae—cum** válka s Aequy.

aequīlībritās, *ātis*, *f.* rovnováha.

aequinoctiālis, *e* rovnodennostní, za rovnodennosti.

aequinoctium, *iī*, *n.* rovnodennost.

aequiperō 1. přirovnávati, srovnávati *alqm*, *alqd alci*; (*vy-*)rovnati se někomu *alqm*.

aequitās, *ātis*, *f.* rovnost, stejnost, (duševní) klid; skromnost, nestrannost, poctivost, slušnost.

***aequivocātiō**, *ōnis*, *f.* dvojsmysl, mnohovýznamnost.

aequō 1.: 1. rovným činiti, vyrovnati, *urbem solō* (*dat.*) srovnati se zemí; přirovnávati, srovnávati, na roveň stavěti *alqm alci*, *cum alquo*; rovnoprávně rozdělovati. 2. vyrovnati se někomu (během: *alqm cursu*, *cursum alcis*).

aequor, *oris*, *n.* rovina, pláň; mořská hladina, moře.

aequoreus 3. mořský.

aequus 3.: 1. a) rovný, přímý, plochý; subst. — *um, ī, n.* rovina. b) příznivě položený, příhodný; nakloněný, milostivý, laskavý. c) klidný, mírný, spokojený; *aequo animo* s klidnou myslí. — 2. stejný, rovný; nestraný, spravedlivý, slušný; *aequo Marte pugnare* se stejným váleč. štěstím; *plus aequo* více než slušno; subst. — *um, ī, n.* slušnost, spravedlnost.

āēr, eris (akus. — *a*) *m.* vzduch, mlha, oblak; povětrí, podnebí.

aerāria, ae, f. doly na rudu.

aerārium *īī, n.* (státní) pokladna, jmění, poklad.

aerārius 3. měděný, kovový, peněžní; *tribuni ae-īī* účetní tribunové; subst. — *īī, iōrum, m.* občané nejnižší třídy.

aerātus 3. kovem pobitý, okovaný, kovový, měděný.

aereus 3. = *aeratus* 3.

aerifer 3. kov, kovový cymbál ne-soucí.

aeripēs, edis kovonohý.

āērius 3. (*āēr*) vzdušný, ve vzduchu; vysoký, větrný.

Aēropē, ēs, f. matka Agamemnona a Menelaa.

aerūgō, inis, f. rez, plíseň; závist, lakota.

aerumna, ae, f. strast, utrpení.

aerumnōsus 3. strastný, trudný, bídný.

aes, aeris, n. kov, měď, bronz, spěž; přen. věci z kovu zhotovené: cymbál, polnice, zbraň, socha, deska bronzová; bronzová *n.* měděná mince, peníze, jmění, žold; *aes alienum* dluhy.

Aesacus, ī, m. syn Priamův.

Aesar, is, m. řeka v Bruttii; adj. *Aesareus* 3.

Aeschinēs, is, m. slavný řečník, soupeř Demosthenův.

Aeschylus, ī, m. Aischylos, řecký básník dramatický.

Aesculāpius, īī, m. bůh lékařství.

aesculētum, ī, n. doubravina.

aesculeus 3. dubový.

aesculus, ī, f. (vlašský) dub.

Aesōn, onis, m. otec Iasonův; *Aesonius* 3. Aesonův (*heros* = *Iason*), *Aesonidēs, ae, m.* Aesonovec, Iason.

Aēsōpus, ī, m. 1. slavný skladatel

bajek. 2. slavný herec doby Cicero-novy nebo jeho syn.

aestās, ātis, f. léto, letní vedro.

aestifer 3. vedro přinášející, horký.

aestimābilis, e cenný.

aestimātiō, ōnis, f. ocenění, odhad; posouzení, uznání.

aestimātor, ōris, m. odhadce, posuzovatel.

aestimō (aestumo) 1. odhadovati, oceňovati, posuzovati; vážit si; *a. alci litem* pokutu vyměřiti, pokutovati; za něco míti, pokládati, souditi.

aestīvus 3. letní; subst. — *a, ōrum, n.* a) (*castra*) letní tábor, letní výprava; b) salaš, stádo na salaši.

aestuārium, īī, n. močál.

aestuō 1. plápolati, vríti, býti horký; vlniti se, bouřiti, kypěti; přen. býti rozčilen, vríti vášní; kolísati *dubitatiōne*.

aestuōsus 3. parný, palčivý, bouřlivý.

aestus, ūs, m. žár, vedro, parno; vlnobití, příboj, vír; přen. vášeň, rozrušení, nerozhodnost; kolísání.

aetās, ātis, f. (z *aevitas, aevum*) 1. věk, lidský život, období věku: chlapectví, jinošství, mužný věk, stáří. 2. doba, pokolení, století.

aetātula, ae, f. útlý věk.

***aeternālis, e** = *aeternus*.

aeternitās, ātis, f. věčnost, nesmrtelnost, věčná památka.

aeternō 1. zvěčniti.

aeternus 3. věčný, nesmrtelný, stálý; subst. — *um, ī, n.* věčnost.

aethēr, eris, m. [ř.] nadvzduší j. sídlo bohů, vzduch, nebe; obloha; svět, země (akus. *a—a*).

aethereus 3. 1. = *aetherius*. * 2. těkavý; *ae—um oleum silice*.

aetherius 3. nebeský, božský, vzdušný; nadzemský, pozemský.

Aethiops, pis, m. v plur. *Aethiopes*, Aithiopové, obyvatelé jižní Libye, země *Aethiopia, ae, f.*, Aithiopie. na jih od Egypta.

Aethra, ae, f. Aithra: 1. matka The-seova. 2. Okeanovna.

aethra, ae, f. [ř.] blankyt, jasná obloha.

Aetna, ae, f. 1. sopka Etna. 2. město na jejím úpatí. **Aetnaeus** 3. *Aetnēnsis, e* aetenský; *Aetnēnsēs, ium, m.* Aetňané.

Aetölus 3. aitolský, *Aetoli, ōrum, m.* Aitolové, kmen řecký; *Aetolis, idis, f.* Aitolka; *Aetolius, —icus* 3. aitolský, *Aetolia, ae, f.* Aitolie ve středním Řecku.

aevitās, ātis, f. doba lidského života.

aeviternus 3. = *aeternus*.

aevum, ī, n. 1. věk, věčnost, doba života, život. 2. = *aetas*.

Āfer, Āfra, Āfrum africký, *A — a avis* perlička; *Afer, Afrī, m.* Afričan, *Pun.*

af-fābilis, e vládný, přívětivý.

affābilitās, ātis, f. vládnost, přívětivost.

affabrē (ad, fabro) umělecky.

affatim do únavy, dostatečně.

affātus, ūs, m. oslovení.

affectātiō, ōnis, f. horlivá snaha, úsilí, žádostivost.

affectiō, ōnis, f. 1. působení, dojem, vliv; 2. stav, soustava *corporis*; 3. nálada, záliba, náklonnost; 4. změna stavu duš. k dobrému nebo zlému; *při nemoci: afekce.

affectō 1.: 1. sáhati po něčem, pouštět se do něčeho, chápati se čeho *alqd*; *a. iter* brát se cestou. 2. horlivě usilovati, domáhati se čeho.

***affectuōsus** 3. nakloněný, laskavý.

affectus, ūs, m. stav mysli, nálada; vášeň, žádost, láska, náklonnost; *vůle, úmysl.

afferō, ferre, attulī, allātum (ad, fero) 1. přinášeti, dopravovati; oznamovati, vypravovati; se *af.* přijíti; *přen. vim, manus alci af.* vztáhnouti ruku, násilně zakročiti; *manus sibi af.* spáchat samovraždu. 2. způsobiti, připravovati, zjednati, opem poskytnouti; uváděti (omluvu, důvody).

af-ficiō, fēcī, fectum 3. (*alqm*) 1. na někoho působiti, s někým zacházeti; dojímati, mysl vzrušiti, oslabovati, vysíliti, vůbec: v nějaký stav uvést; *affectus* 3. v duš. stavu, v náladě se nacházející, dojatý; vysílený, sklíčený. 2. *af. alqm aliquā rē* někoho něčím opatřiti, obdařiti, něco mu způsobiti: *beneficiō, poenā* (potrestati), *dolore, gaudiō*; *timōre* zachvacuji, *suppliciō* trestám na hrdle; *admiratione affici* býti u vytržení, *morbo, male* býti nemocen a pod.; *affectus* 3. něčím obdařený, opatřený; způsobilý, nakloněný.

af-fīgō, xī, xum, 3. přiblížeti, připevňovati, zatloukati, připoutati.

af-fingō, fīnxī, fictum 3. přidělati, připojiti; vymysleti si, vylhati.

af-fīnis, e sousední, hraničící; něčeho účastný, v něco zapletený; přibuzný; *subst. — is, is, m.* svak, švagr.

affīnitās, ātis, f. sousedství, příbuzenství.

affirmātē jistotně, svatosvatě.

affirmātiō, ōnis, f. ujištění, ubezpečení.

af-firmō 1. utvrzovati, posilovati; (po)tvrditi, zabezpečovati.

af-flātus, ūs, m. (o)vanutí, výpar; nadšení.

af-fleō, ēvī, ētum 2. *alci* plakati s někým.

afflictātiō, ōnis, f. trýzeň, útrapa.

tafflictīō, ōnis, f. = *afflictātiō*.

af-flīctō 1. (prudce, opět) bít, tlouci; porouchati, poškoditi; trýzniti, trápiti, sklíčovati; se *af.* bít se v prsa, hořekovati.

afflictōr, ōris, m. snižovatel, tupitel, trýznitel.

afflictus 3. poškozený, rozbitý; nešťastný, ubohý, sklíčený; *res afflictæ* zoufalé, bídné postavení.

af-flīgō, xī, ctum 3. přirážeti, bít, tlouci do něčeho, na něco, sraziti k zemi (v *pass.* klesnouti), rozbít, poškoditi; zničiti, vyvracet, uvrhnouti v neštěstí; rmoutiti, sklíčovati.

af-flō 1. ovanouti, vanouti na —, proti někomu; vdechnouti, nadchnouti.

affluēns, entis hojně přitékající, hojný, bohatý, vydatný; *a — ter vivere* rozmařile.

affluentia, ae, f. přitékání, nadbytek, rozmařilost.

af-fluō, flūxī — 3.: 1. přitékati, hrnouti se (*copiae*), valiti se. 2. býti v hojnosti, míti nadbytek, oplývati *opibus*.

affor, affātus sum 1. (*ad, fari*) osloviti, vzývati.

af-fulgeō, fulsī — 2. zazářiti, zasvitnouti, usmáti se na někoho *alci*.

af-fundō, fūdī, fūsum 3. přilévati, vy —; přidávati.

ā-fluēns, entis přetékaající, oplývající.

ā-fluō — — 3. odtékati, pře —; oplývati.

Āfrānius, *iī*, *m.* 1. skladatel komoedí. 2. legát (Caesarův); *A-us* 3. Afraniův, *Āfrāniānī*, *ōrum*, *m.* vojínové Afraniovi.

Āfricus 3. africký; *subst.* — *us*, *i*, *m.* prudký jihozáp. vltř. *Āfrica*, *ae*, *f.* Afrika. *Africānus* 3. africký.

Agamemnō (—*ōn*), *ānis*, *m.* Agamemnon, král v Mykénách, vůdce Řeků před Trojou; *Agamemnonius* 3. Agamemnonův.

Aganippē, *ēs*, *f.* pramen v Boiotii; *Aganippis*, *idos*, *f.* Aganippin.

agāsō, *ōnis*, *m.* (*ago*) pacholek od koní, oslů.

Agathoclēs, *is*, *m.* 1. tyran syrakuský. 2. dějepisec.

Agauē, *ēs*, *f.* dcera Kadmovea.

agellus, *i*, *m.* (*ager*) políčko, stateček.

agēma, *atis*, *n.* [ř.] oddíl makedonského vojska.

Agēnōr, *oris*, *m.* král foinický, otec Kadma a Europy. *Agēnoreus* 3. Agenorův; *Agēnoridēs*, *ae*, *m.* Agenorovec, Kadmos n. Perseus.

ager, *agrī*, *m.* pole, role, pozemek, statek; venkov; území, kraj; *in fronte* — *in agrum* do šířky — do hloubky.

Agēsilāus, *i*, *m.* král spartský.

ag-gēmō — — 3. lkáti, vzdychati nad něčím.

agger, *eris*, *m.* (2. *aggero*) návoz, násep, val, hradba; hráze, silnice, cesta, hromada.

1. **aggerō** 1. (*agger*) navážeti, (na-)hromaditi, (na)kupiti; zvyšovati, zvětšovati.

2. **aggerō**, *gessī*, *gestum* 3. (*ad*, *gero*) přinést, nanést, přidávati.

aggestus, *ūs*, *m.* přinášení, přivážení.

ag-glomerō 1. pevně připojiti, přidružiti.

ag-glūtīnō 1. přilepiti, připojiti.

ag-gravō 1. těžším učiniti, ztlžiti, zhoršiti.

aggredior, *gressus sum* 3. (*ad*, *gradior*) (*ad*) *alqm*, *alqd*. 1. kráčet k někomu, přiblížiti se, přistoupiti; obrátiti se na někoho s prosbou — i nepřátelsky, napadnouti, udeřiti, útok učiniti. 2. dáti se do něčeho, počti, podniknouti *opus*.

aggregō 1. (*ad*, *grex*) sháněti, přidružiti,

aggressiō, *ōnis*, *f.* útok, náběh.

***agibilis**, *e* činný, praktický.

agilis, *e* (*ago*) pohyblivý, hbitý, rychlý, živý, činný.

agilitās, *ātis*, *f.* pohyblivost, rychlost, čilost.

Āgis, *idis*, *m.* 1. král spartský. 2. Lyčan. 3. básník z Argu.

agitābillis, *e* pohyblivý.

agitātiō, *ōnis*, *f.* pohybování, mávání, zabývání se něčím; činnost *mentis*, *studiorum* (vědecká).

agitātor, *ōris*, *m.* pohaněč, řidič, vozataj.

agitō 1. a) (často, prudce) něčím hýbati, mávati, otřásati *alqd*; proháněti, honiti, povzbuzovati, podněcovati, pronásledovati, znepokojovali, soužiti, štváti, posmívati se; pobuřovati, popouzeti, kárati; *a. mare* rozbouřiti. b) něčím se zabývati, něco konati; *a. imperium* vládnouti, *vitam* žít. c) řečí přetřásati, horlivě jednati, raditi se; *a. (in) mente*, *animo* uvažovati, zamýšlet.

Aglauros, (—*us*), *i*, *f.* dcera Kekropova.

agmen, *inis*, *n.* (*ago*) 1. tažení, tah, tok; *a-e certo* přímo; tažení vojska, pochod, postup; *přen.* boj, válka. 2. zástup, dav, vojsko na pochodu; *a. cogere*, *claudere* voj uzavírat, krýti.

agna, *ae*, *f.* ovečka.

Agnālia, *ium n.* slavnost „beránků“.

agnāscor, *nātus sum* 3. (*ad*, [g] *nascor*) naroditi se po smrti otcově, po napsání testamentu.

agnātiō, *ōnis*, *f.* příbuzenství po meči.

agnātus 3. později zrozený syn; příbuzný po meči.

agnīnus 3. beránčí, jehněčí; *-a*, *ae*, *f.* (*caro*) jehněčí maso.

agnitiō, *ōnis*, *f.* poznání, uznání.

agnōmen, *inis*, *n.* (*ad*, *nomen*) přijmení.

agnōscō, *nōvī*, *nitum* 3. (*ad*, [g] *nosco*) 1. opět poznati; vzpomínati si *naverbum*; zkoumati, pátrat. 2. rozuměti, chápat. 3. uznati, schvalovati, připouštěti.

agnus, *i*, *m.* jehně, beránek.

agō, *ēgī*, *āctum*, 3.: 1. a) (živé bytostí) hnáti, vléci, vésti; *ferre et agere* odháněti a odvláčet; *agī* tá-

hnouti (voj.), spěchat, hnáti se, říti se. — honiti, štváti, pronásledovati, *in exsilium* vypuditi, *ad mortem* dohnati; na soudě žalovati; znepokojovati, trápit, *b*) (věci) v pohyb uváděti, řídit *classem*, zarážeti; posunovati *turres*. *c*) *a. animam* býti v posledním tažení, *vias* raziti si cesty, *rimas* pukati; se *a.* vésti si, chovati se. — 2. *vitam a.* život trávit, býti, prodlévat, bydleti; *septimum annum ago* jde mi na 7. rok. — 3. *přen.* *a*) činiti, konati, jednat, prováděti, zřizovati; *rem agō* zabývám se věcí, usiluji o věc, *rēs agitur* jde, běží o věc; *a. honorem* čestný úřad zastávati; *agī* býti prováděn, dít se, splňovati se; *quid agis?* jak se máš? *quid agitur?* o co jde? *actus* 3. provedený, vykonaný, minulý. *gratias ago* vzdávám díky; *nihil agere* nic nepoříditi, *triumphum, dies festos a.* slaviti, *orationem* přednáseti, *fabulam* hráti, představovati; *aliquem agere* na někoho si hráti, něčí roli předváděti. *b*) *causam a.* při vésti, *causam alci* *a.* někoho hájiti; *id a., ut (ne) přičiniti se, aby (ne); actum est* jest hotovo, jest veta (*de me*). — *c*) *nepřech.* býti činným, jednat, počínati si; *familiariter a.* důvěrně obcovati, zacházeti, jednat s někým; *bene cum eo agitur* vede se mu dobře. — *age, agite!* nuže, vzhůru! dobře, budiž!; *agedum* nuže tedy! *age vero, porro a dále, nad to.*

agōn, ōnis, m. [ř.] zápas, závod (akus. i *agōna, ř.*).

Agōnālia, ium, n. Agonalle, slavnost na počest boha Jana.

Agōnia, ōrum, n. = Agonalia.

***agōnia, ae, f.** smrtelný zápas.

***agōnista, ae, m.** zápasník, bojovník.

agrārius 3. polstva se týkající, polní, pozemkový *lex*; *-iī, iōrum, m.* přívrženci rozdělení pozemků, majetníci pozemků.

agrestis, e polní, venkovský, selský, surový, divoký, nevzdělaný, přestý, neumělý; *-is, is, m.* rolník.

agricola, ae, m. rolník, sedlák.

Agricola: Cn. Iulius Agricola tchán Tacitův.

agricolātiō, ōnis, f. = agricultura.

agricultūra a pod. viz *cultūra a pod.*

Agrirentum, ī, n. město sicilské (Girgenti).

agripeta, ae, m. osadník.

Agrippa, ae, m. 1. Menenius A., konsul r. 503 př. Kr. 2. M. Vipsanlus A. vojevůdce Augustův. 3. A. Postumus jeho syn.

Agrippīna, ae, f. 1. choť Germanikova. 2. dcera Germanikova, matka Neronova; *Colōnia Agrippinēnsis* Kolín nad Rýnem, obyvatelé jeho *Agrippinēnsēs, ium, m.*

Agyleus, m. (vok. —u) přijmení Apolona, ochránce ulic.

Agyrium, iī, n. město sicilské, *adj.* *Agyrinēnsis, e; Agyrinēnsēs, ium, m.* Agyrijští.

āh ach!

Ahala, ae, m. přijmení rodu Servilia.

ahēn(e)us viz *aēn(e)us*.

ai ach!

Aiāx, ācis, m. Aias: 1. syn Telamonův. 2. syn Olleův.

ain' viz *aio*.

aiō (sloveso schodné) říkati „ano“, přisvědčovati, praviti, tvrditi; *ain'* = *ais-ne* myslíš? opravdu? *quid ais?* co pravíš? cože?

Aius Locūtius (Loquēns) zosobněné božstvo hlasu, jenž Římany varoval před Gally.

āla, ae, f. (pod) pažď; křídlo (i voj.), četa vojska spojeneckého n. jízdy.

Alabanda, ae, f. město v Karli, *adj.* *Alabandēnsis, e* alabandský, *Alabandēnsēs, ium, m.* Alabandáné; *adj.* i *Alabandēus* 3.

alacer, cris, cre živý, čilý, rozrušený; horlivý, ohnivý; odhodlaný.

alacritās, -ātis f. živost, horlivost, odhodlanost, nadšení.

ālārius 3. (ālāris, -e) křídelní, na křídle; *-iī, iōrum, m.* pomocné sbory.

ālātus 3. okřídlený.

alauda, ae, f. chocholouš, skřivan.

***alba, ae, f.** (t. j. *tunica*) bílé roucho, kněžská „alba“.

Alba, ae, f. 1. město A. Longa v Latii. 2. město Alba Fucēns (Fūcentia) u jezera fucinského.

Albānus 3. 1. albský (od města Alba Longa); A. mons hora albská; *-um, ī, n. a*) (vīnum) a. víno; *b*) (*praedium*)

letohrádek albský. 2. albánský, *A—ī, ōrum*, *m.* Albanové; *Albānia*, *ae*, *f.* krajina v Asii při jezeru kaspickém.
albātus 3. bíle, slavnostně oděný.
albeō, *uī* — 2. býti bílý, svítati.
albescō, *buī* — 3. bělati, jasnit se, svítati.
albicō 1. býti bělavý, bělošedý.
***albiculus** 3. s bělostnou šlů.
albidus 3. bělavý.
Albinovānus, *ī*, římské rodové jméno
Albīnus, *ī*, *m.* římské příjmení.
Albis, *is*, *m.* Labe,
Albius, *īī*, rodové jméno římské,
Albiānus 3. Albiův.
Albula, *ae*, *f.* *m.* staré jméno řeky Tiberu.
Albunea, *ae*, *f.* víla pramene u Tiburu, pramen sám.
albus 3. a) bílý, bělošedý, bíle oděný; bledý, zsinálý. b) jasný, světlý, vyjasňující, mraky rozhánějící *Notus*, *lapyx*; šťastný, příznivý; *album*, *ī*, *n.* bílá barva *n.* deska; seznam, listina.
Alcaeus, *ī*, *m.* řec. básník Alkaios (kol. r. 600 př. Kr.).
Alcathous, *ī*, *m.* 1. syn Pelopův, zakladatel Megary (= *Alcathoe*, *ēs*, *f.*). 2. druh Aeneův.
alcēs, *is*, *f.* los (zvlře).
Alcēstis, *is*, *f.* Alkestis, choť Admētova.
Alcibiadēs, *is*, *m.* 1. státník athénský. 2. Sparťan.
Alcidamās, *antis*, *m.* řecký rétor.
Alcidēmos, *ī*, *f.* příjmení Athénino.
Alcīdēs, *ae*, *m.* potomek Alkea, vnuk jeho Herakles.
Alcinous, *ī*, *m.* král Faiaků.
Alcmaeō (—ōn), *ōnis*, *m.* syn Amfiaraův.
Alcmēna, *ae* (-ē, *ēs*) *f.* matka Herakleova.
alcyōn, *ōnis*, *f.* [ř.] ledňáček.
Alcyonē, *ēs*, *f.* 1. manželka Ceykova, proměněná v ledňáčka; ledňáček. 2. jedna z Plejad.
ālea, *ae*, *f.* kostka *aleā ludere*; hra v kostky, hra hazardní; nebezpečí, neistota.
āleātor, *ōris*, *m.* hráč v kostky *n.* hazardní.
āleātōrius 3. hráčský.
āleō, *ōnis*, *m.* = *aleator*.
ālēc viz *allec*

Alēī campī pláň alejské v Kilikii.
āles, *itis* (*ala*) okřídlený, rychlý, prchavý, *subst. m. f.* pták (věštný), věštné znamení *malā alite*; *přen.* pěvec, básník.
Alēsia, *ae*, *f.* pevnost v Gallii.
Alexander, *drī*, *m.* 1. syn Priamův = Paris. 2. vládce ferský. 3. král Molossů. 4. A. Veliký.
Alexandria, *ae*, *f.* Alexandrie, *A—ī* 3. alexandrijský.
Alexis, *idis*, *m.* sličný mladík.
Alfēnus, *ī*, jméno rodové.
Alfius, *īī*, *m.* 1. přítel Ciceronův. 2. lichvář A.
alga, *ae*, *f.* mořská řasa, bezcenná věc.
algeō, *alsī* — 2. mrznouti, křehnouti
algidus 3. studený, mrazivý.
Algidus, *ī*, *m.* horstvo v Latii; *Algīdum*, *ī*, *n.* město v tom pohorí; *adj.* *A—us* 3. algidský.
algor, *ōris*, *m.* mráz, zima.
aliā (*viā*) jinudy, jinou cestou.
aliās *přisl.* jindy, podruhé, jinak; *alias* — *alias* jednou — po druhé, brzy — brzy; *alias* — *aliter* jednou tak — po druhé onak.
alibī *přisl.* jinde; *al.* — *al.* zde — tam, *alii alibi* každý jinde.
alica, *ae* (*halica*) *f.* kroupy, odvar z krup.
alicubi někde.
alicunde odněkud.
aliēnātiō, *ōnis*, *f.* odcizení, odnětí; odpadnutí, odvrácení se; nepřítel k někomu.
aliēnigena, *ae*, *m.* (*gigno*) cizinec, cizozemec; *hostis a.* zahraniční.
aliēnō 1.: a) odci iti, dáti do cizích rukou, odstoupiti; zavrhnouti, zapuditi, odstrčiti; v *pass.* přijíti do cizí moci; *mentem, animum al.* mysl odvrátiti, zbaviti rozvahy, pomásti na rozumu, zaslepiti. — b) odvrátiti od někoho, znepřáteliti, přiměti k odpadnutí; v *pass.* odpadnouti, znepřáteliti se, *alienātus* 3. odpadlý, nepřátelský, nemilostivý.
aliēnus 3. a) cizí, jinému patřící, vypůjčený, neobvyklý, *per aliena (loca) vagari* v cizině se potulovati; — *um*, *ī*, *n.* cizí statek *n.* majetek; — *a*, *ōrum*, *n.* cizí věci, záležitosti. — b) rodem cizí, nespřízněný, nepřislušející k někomu, neznámý. —

c) nepřítivný, nevlídný; nepřítod-
ný *locus, tempus*; nepřítodný.
āliger, *a, um* okřídlený.
alimentum, *i, n.* požívatina, pokrm,
výživa.
alimōnium, *iī, n.* strava, výživa;
potrava, pokrm (jiný tvar *alimōnia*,
ae, f.).
aliō (*přisl.*) jinam; *alius* — *ō* každý
jinam; *přen.* jinam, k jinému účelu.
aliōquī(n) jinak, ostatně; vůbec,
celkem.
ālī-pēs, *edis, m.* s okřídlenýma no-
hama, rychlý.
alīptēs (*alīpta*), *ae, m.* [ř.] natěrač
těl v lázních, masér, *mastičkář.
aliquā (*viā*) někudy, nějak; *taliquāte-
nus* do jisté míry.
***aliquālis**, *e* nějaký, jakýsi.
aliquam multi dosti mnozí.
aliquamdiū dosti dlouho.
aliquandō jednou, kdysi, konečně;
někdy, mnohdy.
aliquantisper na chvíli, trochu.
aliquantulus 3. malý, nepatrný.
aliquantus 3. dosti veliký, d. značný;
-*um, i, n.* značný díl, kus; -*um,*
přisl. ne málo, dosti; -*tō* o něco,
o hodně (*ante, post* dříve, později),
dost, značně.
aliquī, *qua, quod* některý, nějaký;
někdo.
aliquis, *qua, quid* (*adj. aliquod*) 1. (vů-
bec) někdo, něco — některý, ně-
jaký, leckdo, leccos; *aliqui tres aut*
quattuor asi tři n. čtyři; někdo zna-
menitý, něco velikého, důležitého
dicere, esse alqd; *aliquō numerō* *esse*
něco platit, za něco stát; *aliquid*
přisl. poněkud, v něčem *differre*.
aliquō někam; jinam; k něčemu ji-
nému.
aliquot několik.
aliquotiē(n)s několikrát.
alis, *alid* = *alius, aliud*.
aliter jinak, jiným způsobem; *alius a.*
každý jinak; *al. ac, atque* jinak, než;
haud aliter, quam nejinak než, právě
tak jako. — *přen.* jinak, jindy, sice.
ālium viz *allium*.
aliunde odjinud, od někoho jiného.
alius, *alia, aliud* 1. jiný; *al. ac (atque)*
jiný než; *alii* — *alii* jedni, druzí;
aliud něco jiného; *alium alia clades*
oppressit každého jiná; *alius a-um*

hortatur jeden druhého, druh druhá;
alius ex alio jeden po druhém. *a.*
atque a. brzy ten, brzy onen. 2. roz-
dílný, opačný; *alii* ostatní.
al-lābor, *lāpsus sum* 3. šinouti se,
plaziti se k —, přitékat, připlouti;
někam se dostat.
al-labōrō 1. (pracně) připojit,
máhati se, vynasnažiti se.
al-lacrimāns, *antis* (nad tím) slze, -*icf.*
allāpsus, *ūs, m.* připlazení (se.)
allātrō 1. *alqm.* štěkat na někoho;
láti, tupiti.
āllec, *ēcis, n.* rybí rosol.
allectō 1. vábivati.
Allēctō, *ūs, f.* jedna z Litic.
allēgātio, *ōnis, f.* posláni.
1. **al-lēgō** 1. poslati, odeslati;
preces přednáseti; uváděti, při-
2. **al-legō**, *lēg-, lēctum* 3. přibírat
(volbou).
allēgoria, *ae, f.* [ř.] jinotaj.
allevāmentum, *i, n.* ulehčení.
allevātiō, *ōnis, f.* nadzdvížení, uleh-
čení.
al-levō 1. nadlehčiti, zdvihnouti;
ulehčiti, zmírniti; *a. animum* nabýti
mysli.
Allia, *ae, f.* řčka, přítok Tibery;
Alliēnsis, e allijský.
al-liciō, *lexī* — 3. (při)vábiti, lákati;
získati si.
al-līdō, *sī, sum* 3. (*ad, laedo*) narážeti,
vrhati nač, *a. ad parietem* mrštiti
o stěnu.
al-ligō 1. přivázati, u —, svázati,
(*τ*)poutati, pevně držeti; *přen.* za-
vazati (si), upoutati, zaplésti v něco.
al-linō, *lēvī, litum* 3. natřít.
allium *i, n.* česnek.
Allobrogēs, *um, m.* kmen galský
Allobrogové; *Allobrogicus* čestné
příjmení Q. Fabia Maxima.
allocūtiō, *ōnis, f.* = *alloquium, iī,*
oslovení, rozmluva, útěcha.
al-loquor, *allocūtus sum* 3. osloviti.
al-lūdō, *sī, sum* 3. blížiti se hravě
k něčemu; laškovati, žertovně mlu-
viti, žertem něco připojit, na něco
narážeti *alqd*.
al-luō, *luī* — 3. omývati, oplachovati.
alluviēs, *ēī, f.* zátopa, povodeň.
alluviō, *ōnis, f.* náplav, nános.
almus 3. (*alo*) živný, plodný, úrodný;
blahodárný, milostivý.

alnus, *ī*, *f.* olše, člun ze dřeva olšového.

alō, *ui*, *al(i)tum* 3. 3. (vy)živiti, vychovávat; vydržovat, podporovat, posilovat, pečovat o něco civitatem.

Alōīdae, *ārum*, *m.* Aloëovci, synové Giganta Aloëa.

Alpēs, *ium*, *f.* Alpy

Alpīnus 3. alpský; *A-us*, *ī*, *m.* pěvec Alp, Alpan; *Alpicī*, *ōrum*, *m.* obyvatelé Alp.

***alphabētum**, *ī*, *n.* (i *alphabēta*) abeceda, nejnižší nauky; *alphabēticus* 3. abecední.

Alphēus (Alphēos), *ī*, *m.* řecká řeka Alfeios; *Alphēias*, *adis*, *f.* Arethusa, milenka Alfeiova; *Alphēus* 3. alfejský.

Alsium, *īī*, *n.* město etruské; *Alsiēnsis*, *e* alsijský.

alsus 3. chladný, chladivý.

altāria, *ium*, *n.* (i **sg. altāre, is, n.*) hořejší část oltáře, oltář.

alter, *a*, *um* 1. jeden ze dvou, z obou, druhý. *alter (unus)* — *alter* jeden, druhý; *alter (unus) et alter* jeden i druhý, ten i onen, některý; *alterum tantum* jednou tolik, -ō -ō o j. t. — *alter ab illō* druhý po něm. — 2. druhý, protivný, opačný. — 3. bližní.

altercātiō, *ōnis*, *f.* hádka, spor.

altercor 1. hádati se, přítí se.

alternō 1. něco střídavě činit, střídati, měnit; uvažovat, rozpakovati se.

alternus 3. střídavý, vzájemný; *car-men -um* báseň složená elegic. distichem; *alternīs (abl.)* střídavě.

alter-uter, *utra*, *utrum* jeden z obou.

altīlis, *e (alo)* krmený; *altiles (aves)* krmená drůbež.

altisonus 3. s výše hřmící, hučící.

altitonāns, *antis* ve výši hřmící.

altitūdō, *inis*, *f.* výška, vznešenost; hloubka, uzavřenost, nevyzpytatelnost.

altivoiāns, *antis* ve výši létající, *subst. f.* pták.

altor, *ōris*, *m.* žlvitel.

***altrīcor** 1. přítí se.

altrīnsecus na druhé straně, *na obou stranách, s obou stran.

altrīx, *īcis*, *f.* živitelka, kojná.

altus 3.: 1. a) vysoký, strmý; hrdý,

mocný, vznešený. b) hluboký; -um, *ī*, *n.* výška, výšina, nebe; hloubka, dálka, širé moře. — 2. hluboko uvnitř, vnitřní, tajný, skrytý; silný, hlasitý vox; důkladný; odlehlý, starobylý.

ālūcinor (hāl-) 1. blouzniti.

talūmen, *inis*, *n.* kamenec.

talūminōsus 3. bohatý na kamenec.

alumna, *ae*, *f.* chovanka.

alumnus, *ī*, *m.* (alo) chovanec, žák, syn; mladé dobytče.

Aluntium, *īī*, *n.* město sicilské; *Aluntīnus* 3. aluntijský.

alūta, *ae*, *f.* vydělaná kůže.

alv(e)ārium, *īī*, *n.* úl.

alveolus, *ī*, *m.* (alveus) korýtko, necičky; malé řečiště; vrhcábnice pro kostky, hra v kostky.

alveus, *ī*, *m.* dutina, břicho, necky, vana, koryto, pánev; řečiště, dno, lodi, loď, úl.

alvus, *ī*, *f.* dutina břišní, břicho, žaludek, mateřský život; břicho a trup lodní.

Alyattēs, *ae*, *m.* král Lydů, otec Kroisův.

amābillis, *e* milování hodný, líbezný; laskavý, něžný.

Amalthēa, *ae*, *f.* nymfa (n. koza), odchovavší Dia na Krétě.

āmandātiō, *ōnis*, *f.* vypuzení, vypořádání.

āmandō 1. vyhnati, zapudit.

amāns, *antis* milující, láskyplný; *subst. m. f.* milenec, oddaný přítel, milenka; *vir patriae a.* vlastenec.

Amānus, *ī*, *m.* pohoří mezi Syrií a Kilikíí; *Amānicus* 3. amanský.

amarācum, *ī*, *n.* (-us, *ī*, *m. f.*) [ř.] majorán.

amarantus, *ī*, *m.* [ř.] laskavec.

***amārēscō** — 3. hořknouti, chutnati hořce.

***amāricō** 1. roztrpčiti.

***amārīnus** 3. = *amārus*.

amāritūdō, *inis*, *f.* trpkost, hořkost; trpká zkušenost.

amāror, *ōris*, *m.* trpká příchut.

amārus 3. a) hořký, trpký, ostrý; b) přen. nepřijemný, protivný, odporný, smutný, neblahý; citlivý, popudlivý, mrzutý; jízlivý, urážlivý, nemilostivý.

Amaryllis, *idis*, *f.* pastýřka.

Amarynthis, *idis*, *f.* Diana, ctěná na Euboji.

Amāsis, *is*, *m.* král egyptský.

Amastris, *idis*, *f.* město v Paflagonii; *Amastriacus* 3. amasterský.

Amāta, *ae*, *f.* choť krále Latina.

Amathūs, *ūntis*, *f.* (*m.*) město kyperské nebo jeho zakladatel; *Amathūsus* 3. *Amathūsia* 3. amathusijský.

amātor, *ōris*, *m.* milenec, milovník; přítel, ctitel; záletník, chlěpník.

amātōrius 3. zamilovaný, záletný; *amātōrium*, *i*, *n.* prostředek pro lásku, nápoj lásky.

Amāzōn, *onis*, *f.* Amazonka, *Amazōnius* 3. amazonský.

amb- předpona=na obou stranách, okolo.

ambactus, *i*, *m.* (keltsky) služebník, vasal.

amb-āgēs, *um*, *f.* (*ago*), *v sing.* jen *abl.* -ge oklika, zacházka, bludiště; *přen.* okliky v řeči, okolky, vytáčky, úskok; rozvláčnost, dvojsmysl, nejasnost, temné nárážky; záhadné věštby.

amb-edō, *ēd-*, *ēsum* 3. ohlodati, ožirati, strávití.

amb-igō — — 3. (*ago*) jen *přen.* nerozhodně přemítati, kolísati, býti nerozhodný, pochybovati; přfti se, svážití se.

ambiguitās, *ātis*, *f.* dvojsmysl, -nost.

ambiguus 3. (*ambigo*) 1. na dvě strany kolísající, obojaký, měnlvý; *puer vultu a-ō* chlapec s dvěma tvářmi. 2. kolísavý, nerozhodný, rozpačitý; pochybný, sporný; *spes, victoria est in a-ō* jest pochybná (ě), nejistá (ě); *ambiguus pudoris et metūs* kolísaje mezi —. 3. dvojsmyslný, záhadný; podezřelý, nebezpečný.

ambiō, *īre*, *iī*, *ītum* (*amb-eo*) 1. obcházeti, vyhýbatí se, obkličovati; 2. obracetí se s prosbou, žádati; obcházeti voliče, ucházeti se o úřad.

Ambiorīx, *īgis*, *m.* náčelník Eburonů.

amb-itīō, *ōnis*, *f.* (*ambio*) 1. obcházení voličů, ucházení se o úřad; 2. ucházení se o přízeň (lidu), stranictví, ctižádost, horlivé usilování o něco; 3. okázalost, nádhěra, ješitnost.

ambitiōsus 3. a) kolem obcházející, ovíjející se; b) úsilovně toužící po přízni (lidu), dotěrný, stranický,

ctižádostivý; c) okázalý, nádherný, ješitný, domýšlivý.

ambitus, *ūs*, *m.* (*ambio*) 1. obcházení, oběh *stellarum*; oklika, záhyb, okliky, okolky v řeči; 2. kraj, o—, objem, obvod; 3. protizákonné ucházení se o úřad, volební pletichy, ctižádostivá touha po přízni lidu.

Ambivius (*L. A. Turpio*) vynikající herec v Římě.

ambō, *ae*, *ō* oba dva (najednou).

ambra, *ae*, *f.* voskovitá vonná látka, ambra; jantar.

Ambracia, *ae*, *f.* Ambrakie, město v Epiru; *Ambracius* 3. *Ambraciēnsis*, e ambrakijský; *Ambraciōta*, *ae*, *m.* Ambrakian.

ambrosia, *ae*, *f.* [ř.] ambrosie, božský pokrm, božská mast.

ambrosius 3. [ř.] božský, nebeský.

ambūbālae, *ārum*, *f.* (syrsky) tanečnice a píštčyně syrské.

ambulātiō, *ōnis*, *f.* procházka.

ambulātiuncula, *ae*, *f.* malá procházka.

ambulātor, *ōris*, *m.* prochazeč; podomní obchodník.

ambulō 1. procházeti se, vykračovati si; 2. procestovati, projítí *maria*.

amb-ūrō, *ussī*, *ustum* 3. ožehnouti, opáliti, spáliti; *v pass.* i (z)mrznouti; *ambustus* 3. pohořelý, pošramocený.

amellus, *i*, *m.* hvězdník (květina).

ā-mēns, *entis* zbaven myslí, bez rozumu, bezhlavý, šílený, pošetilý.

āmentia, *ae*, *f.* nerozumnost, šílenost; pošetilost, pomatenost.

āmentō 1. opatřiti házecím řemenem; *hasta āmentāta* oštěp řemenem opatřený, pohotový.

āmentum (*ammentum*), *i*, *n.* řemen na házecím kopí; střela.

Ameria, *ae*, *f.* město v Umbrii; *A-rīnus* 3. amerijský, z Amerie.

ames, *itis*, *m.* rozsocha, čihadlo.

amīca, *amīci* vltz *amīcus*.

***amīcābilis**, e přátelský, ochotný.

amīciō, —*ctum* 4. (*amb-iacio*) zahalo-
vati, zastřfti; oblékati, odívati.

amīcitia, *ae*, *f.* přátelství; *přen.* přítel.

amictus, *ūs*, *m.* (*amicio*) odívání se, úbor, svrchní roucho, plášť; hustý obal, závoj.

amīcula, *ae*, *f.* milá přítelkyně, milenka.

amiculum, *ī*, *n.* svrchní roucho, plášť.
amīculus, *ī*, *m.* přítelíček, milý přítel.

amīcus 3. přátelský, příznivý, laskavý, nakloněný, milý; *amīcus*, *ī*, *m.* přítel, příznivec, druh, spojenec; *amīcissimus* důvěrný, nejlepší přítel; *amīcī* důvěrníci, rádci; *amīca*, *ae*, *f.* přítelkyně, milenka.

ā-migrō 1. odstěhovat se.

ā-missīō, *ōnis*, *f.* ztráta.

amīta, *ae*, *f.* teta (sestra otcova).

Amīternum, *ī*, *n.* město sabinské; *A-nīnus* 3. amīternský, *A-nī* *ī*, *ōrum*, *m.* Amīterňané.

ā-mittō, *mīsī*, *missum* 3. pouštět mimo sebe; propustit, propást *occasionem*, *tempus*; zaplašit *metum*, pozbyť *fidem*; ztratit, 'zvl. smrti.

amni-cola, *ae*, *m.* *f.* bydlící, rostoucí u řek(y).

amniculus, *ī*, *m.* říčka.

amnis, *is*, *m.* bystřina, potok; řeka, proud, voda; *amne secundō* po proudu, *adversō* proti proudu.

amō 1. a) milovat, mít rád; *amabo* buď tak dobrý, prosím; b) rád, často něco konat: *arbores amant umbram consociare* rády sdružují stín; *aurum amat perrumpere saxa* často proniká; *amāns* milenec, *amāta* milenka.

amoenitās, *-ātis*, *f.* půvabná poloha, krajina; půvab, krása.

amoenus 3. rozkošný, půvabný, líbezný.

ā-mōllor 4. (s námahou) odstraňovat; *ā. nomen* stranou nechávat.

amolūm, viz *amylum*.

amōmum, *ī*, *n.* [ř.] rostlina, z níž připravován byl balsám.

amor, *ōris*, *m.* láska, touha, milostná vášeň, žádost; *přen.* milenec, milenka; milostná přeseň; *A.* būžek lásky.

Amorgos (-us), *ī*, *f.* ostrov jv. od Naxu.

ā-mōtiō, *ōnis* *f.* odstranění, vzdálení.

ā-moveō, *mōvī*, *mōtum* 2. odstranit, odcizit, vypovědět; *ā. culpam* zbavit viny, *ā. ludum* nechati hry.

Amphīāraus, *ī*, *m.* vládce v Argu, věštec; *Amphīārēiadēs*, *ae*, *m.* Amfiaraovec, Alkmaion.

***amphibia** obojživelníci.

amphibolia, *ae*, *f.* [ř.] dvojsmysl.

Amphictyones, *um*, *m.* [ř.] amfiktyonové, sdružení kmenů k ochraně určité svatyně.

Amphīōn, *ōnis* *m.* syn Diův, zbudovatel Théb; *A-is arcēs* = Théby.

Amphipolis, *is*, *f.* město makedonské

Amphissa, *ae*, *f.* město lokridské; *A-ssius* 3. amfiský.

amphitheātrum, *ī*, *n.* [ř.] amfiteatr.

Amphitrītē, *ēs*, *f.* Nereovna; *přen.* moře.

Amphitryōn, *ōnis*, *m.* král thébský, otec Herakleův; *A-ōniadēs*, *ae*, *m.* Amfitryonovec, Herakles.

amphora, *ae*, *f.* [ř.] dvojuchá nádoba, džbán na víno; *mīra* dutá = asi 26 l, váha = 26 kg.

Amphrṛsus, *ī*, *m.* *A.*, potok v Thesalii, kde prý Apollo pásí stáda; *Amphrṛsius* 3. amfryský, *A-a* vates jest Sibylla kumská.

ampla, *ae*, *f.* držadlo, rukověť; podnět k něčemu.

am-plector, *plexus sum* 3. (*plecto*) a) oplést, ovinout, obkličovat, obsáhnout; objímat, lpět na něčem, k sobě vinout; b) oblíbiti si, schvalovat; *a. alqd animo*, *consilio* o něčem uvažovat; c) v sobě zahrnovat, krátce pojednat o něčem.

amplexor 1. (opět a opět) objímat; lpět na něčem, dbát něčeho *alqd*.

amplexus, *ūs*, *m.* ovinutí, objetí, sevření.

amplificātiō, *ōnis*, *f.* zvětšení, rozmnožení.

amplificātor, *ōris*, *m.* rozmnožitel, zvelebitel, *vydavatel.

amplificō 1. (*amplus*, *facio*) rozšířit, rozmnožit, zvětšit; zvelebit, posílit.

amplīō 1. a) nález soudní odročit; b) = *amplifico*.

amplitūdō, *inis*, *f.* rozsáhlost, prostrannost, velikost; vznešenost, nádhera, důstojnost.

amplius 1. subst. více; 2. přísl. a) dále, déle, více; b) větší měrou; u čísel (*s quam* i bez *q.*) více než; nad to; *nihil a.* jinak nic, pouze to.

amplus 3. prostranný, rozsáhlý, veliký; značný, bohatý, hojný; *přen.* skvělý, vznešený, velkolepý, slavný, vynikající, vážený.

ampulla, *ae*, *f.* baňatá lahvička na

masti; o slohu: nabubřelost, bombast.

ampullor 1. mluvit bombasticky.

amputātiō, ōnis, f. uřezávání, ořezávání.

am-putō 1. ořezávati, u —, osekávati, u —; zmenšovati, zkracovati.

Ampycus, ī, m. 1. kněz Cereřin; 2. Lapith; **Ampycidēs, ae, m.** věstec Mopsus.

Amūlius, īī, m. král Alby Longy.

amurca, ae, f. [ř.] kal olejový.

Amyclaeus 3. (*Amyclae* město v Lakonii) amykelský, lakonský.

Amycus, ī, m. 1. král bithynský; 2. Kentaur.

amygdala, ae f. [ř.] mandloň.

amygdalum, ī, n. [ř.] mandle.

†amylum, ī, n. škrob.

Amymōnē, ēs, f. 1. milenka Neptunova; 2. potok u Argu.

Amyntās, ae, m. jméno králů makedonských; **Amyntiadēs, ae, m.** Amyntovec.

Amyntōr, oris, m. král Dolopů; **Aridēs, ae, m.** Amyntorovec, Foinix.

amystis, idis, f. [ř.] nemírné pití (jedním douškem).

an 1. v 2. čl. rozluč. otázky či; *an non* či *ne*. 2. samostatně: či snad, *ne-li*, *zda-li*; 3. *haud scio*, *nescio*, *dubito an* snad, asi; 4. nebo.

Anacharsis, idis, m. vládce Skythů.

Anacreōn, ontis, m. řecký básník.

anagnōstēs, ae, m. [ř.] předčítatel.

analogia, ae, f. [ř.] obdoba.

***analogicus** 3. obdobný, analogický.

anapaestus 3. [ř.] anapestický; *-us, ī, m.* anapest; *-um, ī, n.* báseň anapestická.

Anāpus, ī (-pis, is), m. řička u Syrakus, bůh té řičky.

anas, atis f. kachna.

anathēma, atis, n. 1. obětní dar. 2. **(anathema)* prokletí; *anathema sit* budiž proklet!

anaticula, ae, f. kachnička.

anatocismus, ī, m. [ř.] složité úrokování.

Anaxāgorās, ae, m. řecký filosof.

Anaximander, drī, m. řecký filosof.

Anaximenes, is, m. řecký filosof.

anceps, ipitis (amb-caput) 1. dvouhlavý *lanus*. 2. dvou-(obou-)stranný, *securis* dvojsečná; 3. nerozhodný

nejistý, nespolehlivý; *ancipiti proelio* (*Marte*) *pugnare* nerozhodně bojovati; dvojsmyslný; c) povážlivý, nebezpečný; *in ancipiti esse* býti v nebezpečí.

Anchorēs, ae, m. choť Venušin, otec Aeneův; **Anchorēs, ae, m.** Anchisův; **Anchoriadēs, ae, m.** Anchisovec (Aeneas).

ancile, is, n. (posv.) štít.

ancilla, ae, f. služka.

ancillāris, e služkám příslušející.

ancillula, ae, f. mladá služka.

†ancon, ōnis, m. kámen, jenž vyčnívá na hořejším prahu více nahoře než dole.

ancora, ae, f. kotva.

ancorāle, is, n. kotevní lano.

ancorārius 3. kotevní.

Ancus (Marcius) 4. král římský.

Ancyra, ae, f. 1. město v Galatii. 2. ve Frygii.

Andēs, ium, f. rodiště Vergiliovo Andy u Mantuy.

Androgeōs, eō, m. syn Minoův.

androgynus, ī, m. [ř.] hermafrodit.

Andromachē, ēs (-cha, ae) f. choť Hektorova.

Andromedē, ēs, (-eda, ae) f. A-a, dcera Kefea, krále Aithiopů.

andrōn ōnis, m. [ř.] chodba (vlastně mužská síň).

Andrōnīcus, ī (Livius A.) první básník římský.

Andros, ī, f. A., ostrov v Kykladách.

ānellus, ī, n. prstýnek.

anēthum, ī, n. [ř.] anýz.

ānfractus, ūs, m. (*amb-frango*) záhyb, oblouk, zakřivení; oklika, zacházka; okliky v řeči, rozvlácnost.

***angelus, ī, m.** anděl; **angelicus** 3. andělský.

angiportum, (-us, m.) úzká ulička.

***Anglicānus** 3. anglický.

angō, nxi, — 3. zužovati, svřati, rdousiti; znepokojovati, soužiti. trápati.

angor, ōris, m. sevření, záducha; kost, sklččenost.

anguicomus 3. s vlasy z hadů.

anguiculus, ī, m. hádě.

anguifer, a, um hadonosný.

anguigena, ae, m. (*gigno*) zplozený hadem.

anguilla, *ae*, *f.* úhoř.

anguineus 3., **anguinus** 3. hadí, z hadů.

anguipēs, *edis* hadonohý.

anguis, *is*, *m.* had, drak.

Anguitenēns, *entis* hadonoš (souhvězdí).

angulātus, 3. hranatý.

angulus, *ī*, *m.* roh, úhel, kout; záliv, zákoutí, zátíší.

angustiae, *arum*, *f.* 1. úžina, soutěska, šíje zemská; 2. *přen. a. spiritūs* krátký dech, *temporis* krátkost doby; nedostatek, nouze, nesnáze, rozpaky, rozpačitost, tíseň; úzkoprsost, malichernost.

angustō 1. zužovati.

angustus, 3. (*ango*) úzký, těsný; *-um mare* úžina mořská; *přen.* krátký, stručný, omezený; chatrný (*fides* úvěr); nuzný, trudný, nepříznivý; úzkoprsý, malicherný.

anhelitus, *ūs*, *m.* supění, dech. výpar. pára.

anhēlō 1. (*amb-halo*) supěti, ztěžka dýchati, *soptiti*, hučeti; vydechovati, sálati.

anhēlus 3. *soptící*, udýchaný, dýchavičný; *tussis a-* a dusivý kašel; *Mars a.* krutý boj.

anícula, *ae*, *f.* stařenka.

anīlis, *e* stařecký (stařeně příslušející); *babský*, pošetilý.

anīlitās, *ātis*, *f.* stařecký věk.

anima, *ae*, *f.* 1. van, vltr; vzduch (*j. živel*); *-am ducere* dýchati, dech popadati; *interclusā a-ā* když se zastavil dech; 2. duch, duše, život; živá bytost, člověk; *-am agere* míti duši na jazyku, *efflare*, *emittere* vypustiti krev; *-ae v plur.* duše zemřelých (*dat. plur. animābus* jest neklasický).

animābilis, *e* oživující.

animadversio, *ōnis*, *f.* pozorování, pozornost; trest, pokuta.

animadvorsor, *ōris*, *m.* pozorovatel.

animadvertō, *vertī*, *versum* 3. (*animum adverto*) obrátiti někam mysl, pozorovati, spatřiti, všímati si; *in alqm*, *alqd* trestati, pokutovati.

animai, *ālis*, *n.* živočich, zvíře, (ne)tvor.

***animalculum**, *ī*, *n.* nepatrný živočich.

animālis, *e* vzdušný, živý.

animāns, *antis* živý; *subst. m. f.* živočich.

animātiō, *ōnis*, *f.* oživení, živočich, člověk.

animātus 3. živý; nějak smýšlející; statečný, odhodlaný.

animō 1. oživiti, život dáti, obdařiti duchem, povahou, odvahou, dodávati mysl, útěchy.

animōsitās, *ātis*, *f.* 1. srdnatost, odvaha; 2. *nevole, hněvivost.

animōsus, 3. prudce vanoucí, prudký, bouřlivý, srdnatý, statečný; pyšný, drzý.

animula, *ae*, *f.* dušička, bídny život.

animulus, *ī*, *m.* = animula.

animus, *ī*, *m.* 1. duch, duše (*j. princip života vůbec neb života duševního*), život; osoba, muž; 2. duch myslící, mysl, rozum: *animus advertere ad* — obrátiti pozornost k něčemu; vědomí, přesvědčení, mínění; *meo a-o* po mém mínění; 3. duch cítící, cit, srdce, povaha, nálada, smýšlení, *uno a-ō* jednomyslně; sebevědomí, pýcha, zpupnost, vzdor; odvaha: *a-um addere*, *a-ō deficere* (klesnouti na mysl); hněv, vášeň, nadšení; 4. duch žádající, přání, touha, vůle; účel, úmysl, rozhodnutí: *hoc a-ō* s tím úmyslem, *ex animo* od srdce rád; chuť, náklonnost, chtíč, zájem.

Aniō, *ōnis* (**Aniēn**, *ēnis*) *m.* přítok Tiberu; **Aniēnsis**, *e* = **Aniēnus** 3. anien-ský.

Anna, *ae*, *f.* sestra Didony. (*A. Perrenna*).

Annaeus, *ī*, *m.* jméno říms. rodu.

annālis, *e*, roční; *a. lex* zákon stanovící věk, ve kterém bylo možno o úřad se ucházeti; *-ēs*, *ium*, *m.* letopisy, dějiny.

an-natō 1. připlovati.

an-nectō, *nexuī*, *nexum* 3. přivazovati, připojovati, doklādati.

annexus, *ūs*, *m.* spojení, při —.

anniculus 3. (jedno)roční.

an-nītor, *nīxus*, (*nīsus*) *sum* 3. opírat se o něco *ad alqd*, *dat.*; namáhati se, usilovati.

Annius, *ī* rodové jméno římské. **A-iānus**, 3. Anniův.

anniversarius 3. (*annus*, *verto*) každoroční, výroční; **a-um*, *n.* výročí.

an-nō 1. připlouti, doplouti.
annōna, *ae*, *f.* roční výtěžek, úroda; obilí, potraviny; cena obilí na trhu, dražota.
annōsus 3. starý, letitý.
an-notātiō, *ōnis*, *f.* poznámka.
annōtinus 3. loňský.
an-notō 1. poznamenati, za —; pozorovati, znamenati.
***annuātīm** ročně, každoročně.
***annūllō** 1. zničit.
an-numerō 1. připočísti, vy —.
an-nuntiō 1. (k tomu, mimo to) oznamovati, zvěstovati.
an-nuō, *uī* — 3. přikývnouti, pokyn dáti; (pokynem) schvalovati, svolovati; něčemu přáti, příslibovati.
annus, *ī*, *m.* rok; *tempus a-ī* roční počasí; *a-ō* během roku, *a-um* (po) celý rok; *ad a-um* napřesrok, *in a-um* pro (na) rok; roční doba, úroda; *a-ī* v *plur.* doba života, život, věk.
annūtus, *ūs*, *m.* pokyn, rozkaz.
annuus 3. roční, vý —, každo —, rok trvající.
anōmalia, *ae*, *f.* nepravidelnost, anomalie.
***anōmalus** 3. nepravidelný; *anōmala*, *ōrum*, *n.* nepravidelnosti, výjimky z pravidla.
anquīrō, *quīsivī*, *quīsītum* 3. (*amb-quaero*) vyhledávati, pátrati po něčem, zkoumati; vyšetřovati: *capitis* (e) podati hrdelní žalobu.
ānsa, *ae*, *f.* rukověť, držadlo; podnět.
ānsēr, *eris*, *m.* husa.
ānsērīnus 3. husí.
Antaeus, *ī*, *m.* 1. Gigant. 2. vůdce Rutulů.
Antandros, *ī*, *f.* přímorské město v Mysii.
ante 1. *přisl.* napřed, v(ku)předu; dříve, předtím; *ante mala* dřívější strasti; *tribus annis a.* o 3 léta dříve; *paulo a.* krátce předtím; 2. *předl.* s *akus.* před; *a. tempus* předčasně; *přen.* před, nad, více, než: *esse a. alqm.*
anteā dříve, předtím.
anteambulō, *ōnis*, *m.* předchůdce: otrok neb parazit (později klient), jenž šel před pánem a patřil k jeho čestnému průvodu.
***antecaelestis**, *e* přednebeský, pozemský.

ante-capiō, *cēpī*, *captum* 3. dříve chytiti, obsaditi, zmocniti se; předejti, předstihnouti; předem něco opatřiti.
ante-cēdō, *cessī*, *cessum* 3. napřed jíti, táhnouti; předejti, předstihnouti; předčítati *alqm*, *alci*.
antecellō — — 3. přečínati, vynikati, předčítati *alqm*, *alci*.
antecessiō, *ōnis*, *f.* předcházení, příčina; *úvod.
†antecessor, *ōris*, *m.* předchůdce (i čas.).
antecursor, *ōris*, *m.* harcovník; v *plur.* ohledací sbor.
ante-eō, *īre*, *īī*, — napřed jíti, předcházeti; něčemu (*alqd*) předejti, něco zmařiti; předstihnouti, předčítati, vynikati *alci*, *alqm*.
antefero, *ferre*, *tulī*, *lātum* napřed nésti; *a. alci alqm* dávati někomu přednost před někým, stavěti jej nad někoho.
ante-fīxus 3. zpředu přibitý, připevněný; *-a, ōrum*, *n.* ozdoby na římsách.
ante-gredior, *gressus sum* 3. napřed kráčet, předcházeti.
ante-habeō, *uī*, *itum* 2. přednost dávati *alqm alci*.
ante-hāc před tím, dříve.
ante-lūcānus 3. (*lux*) před svítáním, ranní; *cenae a-ae* hostiny až do rána.
ante-merīdiānus 3. předpolední.
antenna, *ae*, *f.* rahno.
Antemnae, *ārum*, *f.* město sabinské; *Antemnātēs. ium*, *m.* Antemňané.
Antēnōr, *oris*, *m.* vznešený Trojan. *A—rīdes*, *ae*, *m.* Antenorovec.
A—rius 3. Antenorovský.
ante-occupātiō, *ōnis*, *f.* předejití mitky odpůrcovy.
***antepaenultima** (*syllaba*), *ae* slabika na 3. místě od konce.
ante-pēs, *edis*, *m.* přední noha.
ante-pīlānī, *ōrum*, *m.* (*pilum*) vojíní bojující před šikem *triariū* (= *pilani*).
antepōnō, *suī*, *situm* 3. předkládati, napřed klásti; *alqm alci* přednost dávati.
antequam dříve než.
***anterior**, *ōris*, předešlý.
Anterōs, *ōtis*, *m.* [ř.] mstitel zhrdnuté lásky.

antēs, ium, m. řady vinných keřů.
antesignānī, ōrum, m. přední řady vojnů; —**us, ī, m.** přední bojovník.
antestō viz *antisto*.
antēstor 1. bráti si za svědka.
anteveniō, vēnī, ventum 4. předstihnouti, předejít; něco zmařit; předčít.
antevertō, vertī, versum 3. předejít, předstihnouti; dříve něco učiniti; přednost dát.
***anthera, ae, f.** prašník.
Antheus, ī, m. druh Aeneův.
***Antichristus, ī, m.** antikrist; *antichristianus* 3. antikristův.
anticipātiō, ōnis, f. předem utvořená, vrozená představa.
anticipō, 1. (capio) dříve bráti, dříve vykonati, dříve obsaditi.
Anticlea, ae, f. matka Odysseova.
antīcus viz *antiquus*; *antīca (porta)* přední dveře.
Anticyra, ae, f. 1. město ve Fokidě. 2. v Thessalii.
antideā = anteā.
†antidotum, ī, n. protilék, protijed.
Antigonē, ēs, f. dcera 1. Oidipova. 2. Laomedontova.
Antigonus, ī, m. jméno králů syřských a makedonských.
Antilochus, ī, m. syn Nestorův.
Antiochia, ae, f. Antiochie, jméno měst, zvl. hlavní město syřské. *A—ochēnsis, A—chīnus* 3. antiochejský.
Antiochus, ī, m. jméno králů syřských a komagenských; *A.* byl i filosof, učitel Ciceronův; *A—chius (—ēus)* 3. Antiochův, *Antiochiī, ōrum, m.* stoupenci *A—ovi*.
Antiopa, ae, f. matka Amfiona a Zetha. 2. matka Pieridek.
Antipater, trī, m. 1. vladař v Makedonii. 2. jméno několika filosofů. 3. římský letopisec L. Caelius A.
Antiphatēs, ae, m. král Laistrygonů. 2. druh Aeneův.
antīquārius, īī, m. starožitník, milovník starožitností.
antīquitās, ātis, f. 1. starověk, starobylost, starožitnost; lidé, dějiny starověku. — 2. starý, dobrý mrav, dávná poctivost.
antīquitus od (za) starodávna, před věky.

antīquō 1. nechat při starém, zamítnouti *legem*.
antīquus 3.: 1. přední; v *komp. a sup.* přednější, nejpřednější, důležitější, nejdůležitější; *nihil a—ius habere, putare.* — 2. starý, dávný, bývalý, starobylý, starožitný; —**ī, ōrum, m.** staří předkové; —**a, —ōrum, n.** dávné doby. 3. starořímský, poctivý, dobrý.
Antissa, ae, f. město na Lesbu; *Antissaeī, ōrum, m.* Antissané.
antistes, itis, m. f. (*ante, sto*) představený (á) chrámu, nejvyšší kněz (knězka); *přen. mistr artis dicendi*; *kněz, biskup, papež.
Antisthenēs, is, m. zakladatel fil. školy kynické.
antistita, ae, f. = *antistes f.*
anti-stō, stetī — 1. napřed státi, vynikati, předčít *alci re*.
Antium, īī, n. město v Latii, *Antīatis* antijský.
Antōnius, īī, m. jméno rodu římského; *A—iānus* 3. Antoniův; ženy toho rodu slovou *Antōnia, ae, f.*
antrum, ī, n. [ř.] jeskyně; *kaplička.
Anūbis, idis, m. egyptský bůh s hlavou šakalí.
ānulārius, īī, m. prstenář.
***ānulāta** červi kroužkovití.
ānulus, ī, m. prsten.
1. anus, ūs, f. stařena, *adj.* stará.
2. ānus, ī, m. řiť.
anxiētās, ātis, f. úzkostlivost.
anxi-fer, a, um působící úzkost.
anxitūdō, inis, f. = *anxietas*.
anxius, 3. (ango) úzkostlivý, rostlivý; mrzutý, trapný.
1. Ānxur, uris, m. a) bůh podsvětní, přijímá Jova (*Anxurus*). **b)** spojenec Rutulů.
2. Ānxur, uris, n. město Volsků při *via Appia*; *Ānxurnās, ātis* anxurský.
Anytus, ī, m. A. žalobce Sokratův.
Āonēs, um, m. mytičtí praobyvatelé Boiotie; *Āonius* 3. boiotský; *Āonides, um, f.* Aonky, Musy.
apage [ř.] pryč! táhni!
Apamea (—īa), ae, f. město v Syrii a ve Frygii; *Apamēnsis, e* apamejský.
Apella: Iudaeus A. lehkověrný žid (židovský propuštěnec).
ap(h)ēliōtēs, ae, m. [ř.] východní vítr.
Apellēs, is, m. malíř řecký.

aper, *apri*, *m.* kanec.

aperiō, *eruī*, *ertum* 4. a) otvíratí, odmykatí, přístupným činiti, *viam* klestití si cestu. b) odhalovati, odkrýti; vyzraditi, oznámiti.

apertiō, *ōnis*, *f.* otevření.

apertus 3. a) otevřený, nezavřený, volný, přístupný; *a. campus* šířá pláň, *a-um proelium* boj v širém poli, *—us collis* holý; *—um, ī, n.* rovina, planina; *in a—ō est* jest na snadě. b) odhalený, zřejmý, jasný; snadno pochopitelný; upřímný, bezohledný.

apex, *icis*, *m.* hrot, vrcholek, *a. flammae* ohnivý jazyk; prut olivový s vlněnými stuhami na čepici *flaminū*, kněžská čepice; tiára, koruna, přilba; *přen.* flaminové; *biskupská čepice, vysoká hodnost církvevní; písmeno, zvl. v plurále (velká) písmena, znaky písma, *apicibus instructus* znalý písma; *†značky* nad písmeny, délky a pod.

Aphareus, *eī*, *m.* 1. král messenský; *A—reius* 3. Afareův. 2. Kentaur.

aphractus, *ī*, *f.* (*—um, ī, n.*), [ř.] nekrytá loď.

Aphrodīsias, *adis*, *f.* (město Afroditiño) ve Frygii a v Kilikii. *A—di-siēnsēs, ium, m.* Afrodisiané.

apicātus 3. kněžským kloboukem ozdobený.

Apīcius, *iī*, *m.* známý labužník; *přen.* labužník.

1. **Āpis**, *is*, *m.* Apis, posv. býk u Egypťanů.

2. **apis**, *is*, *f.* včela.

apīscor, *aptus sum* 3. uchopiti něco, dosáti něčeho *alqd.*

apium, *iī*, *n.* miřík, apich; cereal.

apocletī, *ōrum*, *m.* [ř.] stálý výbor aitolského spolku.

apodytērium, *lī*, *n.* [ř.] šatna v lázních.

Apollō, *i is* (*—ōnis*) *m.* bůh Apollon. *Apollināris, e = Apollineus* 3. Apollinův.

Apollōnia, *ae*, *f.* město v Illyrii, Fokidě, Thrácii, v Makedonii a na Sicilii. *Apollōniātēs, ium, m.* Apollončané; *Apoll niēnsis, e* apollonijský.

***apologēticus** 3. obranný, na obranu.

***apologia**, *ae*, *f.* obhajoba, řeč na obranu.

apologus, *ī*, *m.* [ř.] vypravování, bajka.

apophorētus 3. určený k odnesení; *apophorēta, ōrum, n.* výslužka.

***apoplēxia**, *ae*, *f.* mrtvice.

apoproēgmēna, *ōrum, n.* [ř.] věci zavržitelné.

aposiōpēsis, *is*, *f.* odmlčení se, pomlčka.

aposphrāgisma, *atis*, *n.* [ř.] pečeti.

***apostata**, *ae*, *m.* odpadlík.

***apostolus**, *ī*, *m.* apoštol; *apostolicus* 3. apoštolský; *culmen apostolicum* nejvyšší hodnost apoštolská (papežská); *apostolicus, ī, m.* následovník apoštolů.

apostropha, *ae* (neb *—ē, ēs*) *f.* ret. figura, odbočení v řeči, oslovení třetí osoby nepřítomné.

apothēca, *ae*, *f.* [ř.] spižárna, vinná komora, *lékárna.

***apothēcārius**, *ī*, *m.* lékárník.

ap-parātiō, *ōnis*, *f.* příprava, úprava.

1. **ap-parātus**, *ūs, m.* 1. příprava, *belli* válečné potřeby, obléhací stroje. 2. nádherná výprava, vystrojenost, nádherné roucho, postroj, **militāris* rytířský. 3. *aparát, přístroj.

2. **ap-parātus** 3. upravený, vypravený, nádherný, skvělý.

***appārentia**, *ae*, *f.* zdánlivost, jev, zjev.

ap-pāreō, *uī* — 2. objeviti se, ukázati se; sloužiti, býti k ruce; býti zřejmý, jasný; dojíti uznání; *appāret* jest zřejmo, na jevě.

appāritiō, *ōnis*, *f.* 1. služba, služebnictvo; 2. *objevení se, zjevení se.

appāritōr, *ōris*, *m.* zřízenec, podúředník, sluha.

ap-parō 1. připravití, upravití, vystrojiti; *a. bellum* přichystati se k válce.

ap-pellātiō, *ōnis*, *f.* oslovení; odvolání se na soudě; název, titul, výslovnost.

ap-pellātor, *ōris*, *m.* ten, kdo se odvolává.

appellitō 1. obyčejně nazývati.

1. **ap-pellō** 1. a) oslovovati, promlouvatí k někomu; *a. alqm regem* pozdraviti j. krále; vyzývati (o pomoc), dovolávati se, odvolávati se; vyzývati k čemu, napomínati, upomínati, žalovati; b) nazývati, označovatí, jmenovatí, vyslovovatí.

2. **ap-pellō**, *pulī, pulsum* 3. přiháněti, přistrkovati *turres*; (*navem, classem*) přirážeti ke břehu, přistati; *animum appellō* = *animadvertō, a-um advertō*.
appendicula, *ae, f.* malý přívěsek.
appendix, *icis, f.* přídavek.
ap-pendō, *endī, ēnsum* 3. odvažovati, přiřknouti.
Apennīni —*cola, ae, m.* obyvatel Apennin; —*gena, ae, m.* vzniklý v Apenninách (*A—nus, ī, m.* Apenniny).
***appēnsiō**, *ōnis, f.* zavěšení.
***appēnsus** 3. zavěšený, visící na něčem.
appetēns, *entis* žádostivý, chtivý.
appetentia, *ae, f.* = *appetitiō*.
appetitiō, *ōnis, f.* žádostivost, dychtivost, pud, chuť.
appetitus, *ūs, m.* = *appetitiō*.
ap-petō, *petivī, petitum* 3. sahati po něčem, *alqd, jīti*, spěchati někam *Europam*; toužiti, žádati si, usilovati o něco; hnáti se, udeřiti na — *alqm.* — *nepřech.* blížiti se, nastávati (*nox, dies*).
ap-pingō, *nxī, ctum* 3. přimalovati; připsati.
Appius, *ī* příjmení rodu Klaudiů; *via Appia* silnice Applova, appijská; *Appiānus* 3. Appiův, appijský.
ap-plaudō, *sī, sum* 3. tleskati někomu, při něčem; popleskati.
ap-plicātiō, *ōnis, f.* připojení se, přimknutí se, sdružení.
ap-plicō 1. (*ī -ui, itum*) připojovati, přistaviti, přibližovati, opíratí o něco; *a. navem, classem ad terram* řídití ku—, přistati; *přen.* spojití s něčím, obracetí k něčemu: se *ad philosophiam*.
applōdō, *sī, sum* 3. = *applaudō*; *ap. ad terram* sraziti k zemi.
ap-plōrō 1. s pláčem se obracetí na někoho.
ap-pōnō, *suī, situm* 3. přiložiti, přistaviti, po—, přidávati; předkládati (*jídla*); přidružiti, za průvodce, strážce dávatí, nastražiti.
ap-porrēctus 3. vedle rozložený.
ap-portō 1. s sebou přinášeti.
ap-poscō, *poposci* — 3. mimo to žádati.
ap-positus 3. na blízkou ležící, blízký, sousední; vhodný.

ap-precō 1. *alqm* vzývatí, modlití se.
ap-prehendō, *endī, ēnsum* 3. (u)choptí se, vzítí zač *manum*; dosáhnouti, zmocnití se.
ap-prīmē (*primus*) obzvláště.
ap-primō, *pressī, pressum* 3. přitlačiti, přitisknouti, tisknouti k něčemu.
ap-probātiō, *ōnis, f.* schválení, souhlas, důkaz.
ap-probātor, *ōris, m.* schvalovatel.
ap-probō 1. a) za dobré uznati, schváliti, souhlasiti; v *pass.* dojíti souhlasu. b) dokázati, potvrditi.
ap-promittō, *mīsi, missum* 3. k tomu slíbiti.
ap-properō 1. urychlití něco; pospíšiti si.
ap-propinquātiō, *ōnis, f.* přiblížení se.
ap-propinquō 1. (při)blížiti se, nastávati.
***approximō** 1. = *appropinquō* 1.
ap-pugnō 1. útočiti, udeřiti, dorážeti *castra*.
ap-pulsus, *ūs, m.* přiblížení se, blízkost, přistání.
ap-rīcātiō, *ōnis, f.* vyhřívání se na slunci.
ap-rīcor 1. sluniti se.
ap-rīcus 3. (*aperio*) (vý)slunný, slunce milující; *in -um proferre* na světlo vynésti.
Aprīlis, *e dubnový; -is, is, m. (mensis)* duben.
Aprōnius, *ī* jméno říms. rodu. *Aprōniānus* 3. Aproniův.
apsis viz *absis*.
aptō 1. a) přihotovati, přizpůsobiti, připojití; b) připraviti, vy—, u—; vystrojiti, opatřiti něčím.
aptus 3. a) připojený, připevněný, visící na něčem, závislý na—, od- *vita a virtute*; spolu souvisící, sloučený, spojený; připravený. b) vhodný, pří—, způsobilý, schopný; opatřený, ozdobený.
apud předl. s *akus.* 1. místně: u, při (u *Tacita ī v*): *proelium apud Cannas* (u), *apud* (v) *urbem Nalam*; *apud Heium* v obydlí u H; *apud senatum* (v), *a. iudices* (před); *a. Xenophonem* (u = ve spisech); při někom = v moci něčl: *apud patricos*. 2. čas. u. 3. *přen.* u, podle a pod. *apud me* u mne, v mých očích, podle mého soudu.

Āpulēius, *ī*, jméno říms. rodu. *Āpuleianus* 3. *Apuleiūv*.

Āpūlia, *ae*, *f*. Apulie, krajina v již. Itálii; *Āpulus* 3. apulský; *Ā—us*, *ī*, *m*. *Apulan*.

aqua, *ae*, *f*. 1. voda, v *plur.* lázně; *a-ā et igni interdicere alci* vypovědět do vyhnanství. 2. *přen.* potok, řeka, jezero, moře, déšť, slzy, vodstvo, zátopa. 3. vodovod, vodní hodiny; *aquae* léčivé vody, lázně (*Aquae Sextiae*, město v provincii narbonské, nyní Aix les Baines); *a. mihi haeret* jsem v nesnázích, na rozpacích. 4. *aquam praeberere* hostiti. **aquae-ductus** viz *ductus*.

***aquaeus** 3. vodní, vodnatý, štavnatý. **aquārius** 3. vodní: *-a provincia* dozor nad vodovody. *-ius*, *iī*, *m*. vodnář (souhvězdí).

aquāticus 3. vodní, ve vodě žijící, vlhký.

aquātilis, *e* = *aquaticus*.

aquātiō, *ōnis*, *f*. dovážení vody, napájení.

aquātor, *ōris*, *m*. nosič vody.

aquila, *ae*, *f*. orel.

Aquilēia, *ae*, *f*. město při sev. Adrii; *Aquiliensis*, *e* aquilejský.

aquilex, *egis*, *m*. (*aqua*, *lego*) studnař, odborník ve vodních stavbách.

aquili-fer, *ī*, *m*. praporečník legie.

Aquil(i)us, *ī*, jméno říms. rodu. *A—anus* 3. *Aquiliūv*.

aquilō, *ōnis*, *m*. severní vítr, vichřice; sever.

aquilōnālis, *e* severní; subst. *m*. seveřan.

aquilōnius 3. severní.

Aquīnum, *ī*, *n*. město v Lati; *Aquīnās*, *ātis*, aquinský.

Aquītānia, *ae*, *f*. *A—nie*, krajina v jihozáp. Gallii; *Aquītānus*, *ī*, *m*. *Aquitān*.

aquor 1. jít pro vodu, nosit vodu.

aquōsus 3. vodnatý, deštivý, vlhký.

āra, *ae*, *f*. oltář, útočiště, pomník.

Arabēs, *um*, *m*. Arabové; *Arabia*, *ae*, *f*. *Arabie*, *Arabicus* 3. arabský.

Arachnē, *ēs*, *f*. lydská dívka proměněná v pavouka.

arānea, *ae*, *f*. pavouk, pavuči

arāneola, *ae*, *f*. pavouček.

arāneōsus 3. plný pavučin.

arāneus, *ī*, *m*. pavouk.

Arar, *aris*, *m*. řeka v Gallii (Saône). **arātiō**, *ōnis*, *f*. orání, orba; role, rolnictví; *-ōnēs*, *um*, *f*. obecní pozemky v nájem dáváne.

arātor, *ōris*, *m*. oráč, rolník; v *plur.* nájemci obecních pozemků.

arātrum, *ī*, *n*. pluh, radlice.

Arātus, *ī*, *m*. 1. řecký básník; *Arātēs* 3. *Aratūv*. 2. řecký vojevůdce.

Araxēs, *is*, *m*. řeka v Armenii.

Arbēla, *ōrum*, *n*. město asyrské blízko Ninive.

arbiter, *trī*, *m*. svědek; rozsudí, (smírčí) soudce; pán, velitel, vykonavatel; *a. bibendi* král pitky; *a. elegantiae* (*-arum*) rozhodčí o věcech vkusu.

arbitra, *ae*, *f*. svědkyně.

arbitrārius 3. libovolný; *samostatný.

arbitrātū podle soudu, mínění; s plnou mocí.

arbitrium, *iī*, *n*. a) rozsudek, rozhodnutí; soudní výrok; nález; *alqd sui a-iī facere* o něčem rozhodovati; b) volné rozhodnutí, úsudek, zdání; zvůle, libovůle; *ad arbitrium* podle libosti; vláda, moc, správa.

arbitror 1. na soudě rozhodovati; souditi, míniti, domnívati se.

arbor (*-ōs*), *oris*, *f*. strom; stěžeň, veslo, loď.

arborātor, *ōris*, *m*. zahradník.

arboreus 3. stromový, *-itý*.

arbuscula, *ae*, *f*. stromeček.

arbustula = *arbuscula*.

arbustus 3. stromy porostlý; *-um*, *ī*, *n*. stromoví, křoví, sad, vinice.

arbutus 3. planikový, *jahodový (borůvkový).

arbutum, *ī*, *n*. planika, plod planikový, *jahodový, borůvkový.

arbutus, *ī*, *f*. planika (keř), *jahodník, keřík borůvkový.

arca, *ae*, *f*. (*arceo*) skříň, schránka; pokladna, rakev; žalářní kobka; *archa úmluvy.

arcānō tajně.

arcānus 3. (*arca*) uzavřený, tajný; tajemný, mlčelivý; *-um*, *ī*, *n*. tajemství.

Arcas, *dis*, *m*. syn Diūv, praotec Arkadů; *Arkad*; *Arcadēs*, *um*, *m*. *Arkadové*. *Arcadia* *ae*, *f*. *Arkadie*, krajina na Peloponnésu. *Arcadius* 3. = *Arcadicus* 3. *arkadský*.

***arcātor, arcuātor, ōris, m.** lučištník.
arceō, uī - 2. (zavíratí) ohraditi, oplotiti; omezovati; odvracetí, zadržovati; brániti, překážeti *alqm re*; *a. vulgus* straniti se lidu.
†arcera, ae, f. krytý vůz k dopravě nemocných.
Arcesilās, ae, m. řecký filosof Arkesilas.
arcessītor, ōris, m. volatel, obtěžovatel.
arcessītū na zavolání.
arcessō, ssīvī, ssītum (*accerso, sīvī, sītum*) 3. (*ad, facesso*) přivolati, povolati, zavolati, pozvati; obžalovati *alqm capitis, crimine*, pohnati před soud; způsobiti, opatřiti si; *dictum a—tum* slovo hledané.
***archaeologicus** 3. archeologický.
Archelāus, ī, m. 1. filosof, žák Anaxagorův. 2. král makedonský. 3. vůdce Mithridatův. 4. 5. syn a vnuk předešlého.
archetypum, ī, n. [ř.] vzor, originál.
Archīās, ae, m. řecký básník; *Archiacus* 3. Archiův.
archibūculus, ī, m. vrchní kněz Bakchův.
***archidiāconus, ī, m.** archidiakon, arcijáhen.
***archidux, ucis, m.** arcivévoda.
***archiepiscopus, ī, m.** arcibiskup.
Archilochus, ī, m. řecký básník. *Archilochius* 3. Archilochův, jízlivý, útočný.
***archimagister, trī, m.** vĕnātor nejvyšší lovcí.
Archimēdēs, is, m. slavný řecký matematik a fysik.
archipīrāta, ae, m. [ř.] vůdce mořských lupičů.
architector 1. stavěti, zjednávatí *voluptates*.
architectūra, ae, f. stavitelství.
architectus, ī, m. [ř.] stavitel, tvůrce, původce.
archōn, ontis, m. [ř.] archon.
Archytās, ae, m. stoupenec Pythagorův.
arcitenēns, entis, m. lukovládny, lukostřelec (Apollo).
arctophylax, acis, m. [ř.] vozataj (Bootes, souhvězdí).
arctos, (-us), ī, f. velký (i malý) medvěd (vůz); sever.

arctūrus, ī, n. [ř.] vozataj (Bootes); *sever.
arctus 3. = *artus*.
arcuātus 3. obloukovitý, *a—um opus* stavba spočívající na obloucích.
arcula, ae, f. skříňka.
arcus, ūs, m. luk; duha, oblouk (i vítězný), zakřivení, zátočina, klenutí.
ardea, ae, f. volavka.
Ardea, ae, f. město v Latii. *Ardeās, otis* ardejský, v *plur.* *Ardeanē*; *Ardeātīnum foedus* uzavřená s *Ardeany*.
ardeliō, ōnis, m. povaleč, darmošlap (jenž předstírá, že má stále mnoho práce).
ārdēns, entis hořící, žhavý, ohnivý, skvoucí se; *přen.* planoucí, hořící (vášnl a j.), prudký, vášnivý.
ārdeō, ārsī, ārsūrus 2. hořeti, planouti, blýskati se, zářiti; *přen.* planouti vášnl, pomstou *in alqm*; *a. alqm, alquo* láskou planouti k někomu; *vřlti, hořeti bello*.
ārdēscō, ārsī — 3. vznítiti se, vzplanouti, rozpáliti se; planouti, prahnouti po něčem.
ārdor, ōris, m. 1. žár, vedro, úpal; lesk, záře. 2. žár, vášně, láska, zápal, horlivost, nadšení.
arduus 3. a) strmý, příkrý, vysoký, neschůdný; (hrdē) vzpřímený; b) nesnadný, obtížný, namáhavý; -um, ī, n. a) strmá hora, příkré místo. b) nesnáz, obtíž, *res arduae* tísnivé poměry.
ārea, ae, f. volná prostora. stavební místo; mlat, dvůr, hřiště, závodíště; volná plocha, půda.
arēna, arēnōsus a pod. viz *harēna, harēnōsus* a j.
ārēns, entis suchý, vyprahlý, palčivý.
āreō, uī — 2. býti suchý, vyprahlý; (vy)prahnouti.
āreola, ae, f. menší volná prostora.
Arēopagus, ī, m. [ř.] pahorek Areův v Athénách, nejvyšší soudní dvůr; — *pagītēs, ae, m.* člen areopagu.
Arēs, is, m. řecký bůh války; *Arēus* 3. Areův.
ārēscō, āruī — 3. vyschnouti, uschnouti, vyprahnouti.
Arethūsa, ae, f. pramen u Syrakus; *Arethūsis, idis* arethuský.

Arēus 3. Areův; *A—um iudicium* areopag.

Argēi, ōrum, *m.* 1. jméno 27 kapliček v Římě. 2. panáci ze slčí, 14. V. od Vestálek do Tíbery každoročně házení.

argentārius 3. stříbrný, peněžní, peněžnický. —*ius, iī, m.* peněžník, směnárník; —*ia, iae, f.* směnárna, peněžní obchod; stříbrné doly.

argentātus 3. postřibřený; *militēs —uti* s postřibřenými štíty.

argenteus 3. stříbrný, stříbrem ozdobený, stříbrolesklý; —*us, ī, m.* stříbrný peníz.

argentum, ī, n. stříbro, stříbrné náčiní (*a. factum*); *a. signatum* stříbrné peníze.

argestēs, is, m. [ř.] vítr západojihozápadní.

Argilētum, ī, n. čtvrt římská mezi forem a Suburou.

argilla, ae, f. bílá hlína hrnčířská, jíl.

Arginūsae, ārum, f. ostrůvky u Lesbu.

argītis, is, f. réva s bílými hrozny.

Argō, ūs, f. loď Argo; **Argōus** 3. lodi Argo se týkající; *Argonautae, ārum, m.* Argonauti, plavci po Argo.

Argos, n. neb **Argī, ōrum, m.** město a krajina *Argolis* v severových. Peloponésu. **Argēus** 3. neb **Argīvus** 3. argolský, řecký. Krajina se zve *i Argolis, idis, f.* **Argolicus** 3. argolský.

Argīvī, ōrum, m. Argejané, Řekové.

argūmentātiō, ōnis, f. dokazování, důkaz(y).

***argūmentātor, ōris, m.** dokazovatel.

argūmentor 1. dokazovati, důkazy uváděti.

argūmentum, ī, n. (*arguo*) 1. důvod, důkaz; 2. předmět uměleckého díla, látka, obsah, obraz, děj; báseň, divadelní hra; věc vymyšlená.

arguō, uī — 3. ukázati, projevit, prozrazovati; něco vyvracet, usvědčovati, žalovati, vinit, haněti, trestati; usvědčovati (= *coarguo*).

Argus, ī, m. stooký hlídač loin.

argūtiae, ārum, f. (dů)vtip, bystrost, chytrost, vtipné průpovědi.

argūtō, (—or) 1. hovořiti, povídati; žvaniti.

argūtulus 3. dosti duchaplný.

argūtus 3. (*arguo*) 1. výrazný, živý,

pronikavý, jasný, zvukný, šumný. 2. význačný, významný, duchaplný, bystrý, (dů)vtipný, lstivý.

argyraspidēs, idum, m. [ř.] vojín se stříbrnými štíty.

Ariadna, ae, f. dcera krétského krále Minoa; **Ariadnaeus** 3. Ariadnin.

Arīcia, ae, f. 1. město v Latii, **Arīcīnus** 3. aricijský. 2. heroina, manželka Hippolytova.

āridulus 3. vyprahlý, suchý.

āridus 3. (*areo*) 1. suchý, vyprahlý, palčivý; —*um, ī, n.* souš, sucho, pevnina; 2. hubený, nuzný, suchopárný.

ariēs, etis, m. beran; koza, trám u mostu.

arietō 1. trkatí, dorážeti, na —, útočiti, k zemi sraziti.

Arīminium, iī, m. město v Umbrii, *Ariminēnsis, e* arlminský.

ariolātiō, ariolor —us, viz *hariolati* a pod.

Arīōn, onis, m. 1. básník řecký, **Arīonius** 3. Arionův. 2. filosof pythagorejský.

Ariovistus, ī, m. král germánských Suebů.

Arisba, ae, f. A., město v Troadě.

arista, ae, f. konec klasu, osina; klas.

Aristaeus, ī, m. včelař, syn Apollinův.

Aristarchus, ī, m. učenec doby alexandrijské; přen. přísný soudce, kritik.

Aristīdēs, is, m. 1. státník athénský. 2. spisovatel milétských povídek.

Aristippus, ī, m. filosof, zakladatel školy hedoniků; **Aristippēus** 3. Aristippův.

Aristogītōn, ōnis, m. Athéňan, jenž spolu s Harmodiem zabil Hipparcha, syna Peisistratova.

aristolochia, ae, f. [ř.] podražec (rostl.).

Aristophanēs, is, m. 1. spisovatel komedií. 2. učenec alexandrijský; **A—neus** 3. Aristofanův.

Aristotelēs, is, m. řecký filosof.

Ariūsus, 3. ariusijský, chijský; *vinum*.

arma, ōrum, n. 1. náčiní, nářadí, nástroje; *a. equestria* postroj koňský, *a. navis* plachtoví, vesla, kormidlo. 2. zbroj (zbraň ochranná), štít, krunýř; *a. capere* chopiti se zbraně. *ab a —is discedere* složiti zbraně; *a —a cum aliquo conferre* utkatí se bojem,

- a. expedire* připraviti; *vi et armis* brannou mocí. 3. ozbrojená moc, válka, boj; ochrana, prostředky k obraně.
- armamaxa**, *ae, f.* [z ř.] perský cestovní vůz.
- armāmenta**, *ōrum, n.* lodní nářadí.
- armāmentārium**, *iī, n.* zbrojnice.
- armārium**, *iī, n.* skříň, pokladna.
- armātūra**, *ae, f.* (vý)zbroj, ozbrojené mužstvo; *levis a.* lehkooděnci.
1. **armātus**, *ūs, m.* = *armātūra*:
2. **armātus** 3. ozbrojený, vyzbrojený: —*i, ōrum, m.* ozbrojenci.
1. **Armenius** 3. arménský; *A—iī, ōrum, m.* Arménové, *A—i, iae, f.* Arménie.
2. **Armenius**, *iī, m.* (*Arminius*) kníže germánských Cherusků.
- armentālis**, *e* k stádu patřící, stádo pasoucí.
- armentārius**, *iī, m.* pastýř (skotu).
- armentum**, *ī, n.* stádo, skot; *přen.* dav, zástup.
- armifer**, *a, um* ozbrojený, válečný, bojovný.
- armiger**, *a, um* ozbrojený; —*er, ī, m.* zbrojnoš; —*era, ae, f.* zbrojnoška.
- armilla**, *ae, f.* náramek.
- Armilūstrium**, *ī, n.* A., místo v Římě na Aventinu; slavnost téhož jména se tam konala 19. října.
- armī-potēns**, *entis* mocný ve zbraní.
- armī-sonus** 3. zbrojí chřestící.
- armō** 1. opatřovati nářadím, náčiním; vystrojovati, vyzbrojovati, k válce podněcovati.
- armus**, *ī, m.* rámě, plece, bok, slabiny.
- *arnesia**, *ōrum, n.* = *armatura, apparatus*.
- Arnus**, *ī, m.* řeka v Etrurii; *Arniēnsis, e* arnský.
- arō** 1. orati, pole vzdělávati, orbou zlískati; *a. aequor* brázdit.
- *arōma**, *atis, n.* koření, vůně; *arō-maticus* 3. vonný.
- Arpīnum**, *ī, n.* město v Latii; *Arpī-nās, atis*, arpinský, *subst. m.* Arpiňan, *A—um, ī, n.* statek arpinský.
- arquātus** a pod. viz *arcuātus* a pod.
- arrēctus** 3. (*arrigo*) vzpřímený, strmý.
- ar-rēpō**, *psī —* 3. přilézt, připlížit se, vloudit se někam, k někomu.
- Arrētium**, *iī, n.* město v Etrurii, *Arrētīnus* 3. aretijský.
- ar-rīdeō**, *sī, sum* 2. smáti se s někým, (po)usmáti se na někoho *alci*; *přen.* líbiti se.
- ar-rigō**, *,, rēxī, rēctum* 3. (*ad, rego*) vzhůru postavit, vzpřímit, *comas* zježiti; *arrectis auribus* (stare) pozorně naslouchati, napnouti (pozornost); (po)vzbuditi, vzpružiti.
- arripiō**, *ripiū, reptum* 3. (*ad, rapio*) rychle uchvátit, popadnouti; *po-*hnati před soud, zajmouti, zatknouti; rychle pochopiti, porozumět, osvojiti si, obsaditi; udeřiti na někoho *alqm*, přepadnouti.
- Arrius** 3. jméno říms. rodu.
- ar-rōdō**, *sī, sum* 3. ohlodati, nahlodati.
- ar-rogāns**, *antis* domýšlivý, zpupný.
- arrogantia**, *ae, f.* domýšlivost, zpupnost.
- ar-rogō** 1. a) dotazem k národu úředníka jinému přidati. b) připojiti, zjednati, *sibi a.* osobiti si, dělati si právo na něco *alqd*.
- Arrūns**, *ntis* jméno mužské etruské.
- ars**, *artis, f.* 1. zručnost, obratnost, řemeslo, živnost; umění, věda (*artes et litterae*); *artes liberales* ušlechtilé, svobodné nauky; vědecká soustava, vědecký postup, theorie, učebnice; umělecké dílo.
2. vlastnost; lest, úskok, klam; v *plur.* prostředky.
- Arsacēs**, *is, m.* zakladatel parthského král. rodu Arsakovců (*Arsacidae, ārum, m.*).
- Arsinoē**, *ēs, f.* sestra a manželka Ptolemaia II.
- Artaphernēs**, *is, m.* velitel perský.
- Artaxata**, *ōrum, n.* (-a, *ae, f.*) hlavní město Arménie.
- Artaxerxēs**, *is, m.* jméno králů perských.
- Artemīsia**, *ae, f.* královna karská, chůt Mausolova.
- Artemīsium**, *iī, n.* sev. mys eubojský.
- artēria**, *ae, f.* [ř.] tepna, průduška.
- arthriticus** 3. [ř.] trpící dnou.
- articulātīm** po údech, po kusech; rozčleněně, zřetelně.
- articulātus** 3. článkovaný, učeněný, roz—; zřetelný, srozumitelný.
- articulō** 1. článkovaně, zřetelně vyslovovati, přednáseti.
- articulus**, *ī, m.* (*artus*) kloub, ohbí,

- kotník, článek prstů; přen. díl, článek, část, odstavec, část řeči, spojka, člen (slůvko); o čase: rozhodný okamžik.
- artifex, icis** (*ars, facio*) dovedný, znalý; *subst. m. f.* 1. umělec, umělkyně, znalec, mistr. 2. tvůrce, původce; pletichář, podvodník.
- †artificiālis, e** umělecký, umělý.
- artificiōsus** 3. dovedný, umělý, umělecký.
- artificium, iī, n.** 1. dovednost, obratnost, umění, umělecké dílo, —á činnost; řemeslo, živnost. 2. lstivost, chytrost.
- artō** 1. stěsnati, zúžiti, sevřít; omeziti.
- artolaganus, ī, m.** [ř.] koláč.
1. **artus, ūs, m.** v plur. ohbí, klouby; údy, části.
2. **artus** 3. a) úzký, těsný, stísněný; hustý, namačkaný; pevně držící; a—a *familiaritas* vřelé důvěrné. b) sklíčený, chudý, v tísní žijící; *res artae* pováživý stav. -um, ī, n. těsná prostora, tíseň.
- ārula, ae, f.** oltářík.
- arundō, arundifer** a pod. viz *harundo* a j.
- arvālis, e** polní; *fratres A—es* kněží, konající procesí za zdar úrody.
- Arvernī, ōrum, m.** Arvernové. mocný kmen galský.
- arvīna, ae, f.** tuk, sádlo.
- arvus** 3. orný; -um, ī, n. orná půda, pole, role; krajina, pastvina, niva; obilí, výtěžek polí.
- arx, cis, f.** (*arceo*) a) hrad, tvrz; v plur. i hradby; vrchol hory, výšina. b) útočiště, záštita, ochrana; hlavní sídlo, hlavní důkaz.
- as, assis, n.** jednotka j. celek, heres ex *asse* hlavní dědic; jednotka peněžní, libra mědi; *as libralis* mince as (později asi j. haléř).
- Ascalaphus, ī, m.** syn Acherontův.
- Ascanius, iī, m.** 1. syn Aeneův; 2. řeka v Bithynii.
- a(d)scendō, scendī, scēsum** 3. (*scando*) vzhůru stoupati, lézt, dostoupiti, vy— na něco *alqd*, povznést se, povýšiti; dosíci, dojít něčeho.
- ascēsiō, ōnis, f.** výstup, vzmach, rozmach.
- ascēsus, ūs, m.** stoupání vzhůru, zlé-
- zání, šplhání se do výše, přístup; povznesení se, stupeň.
- ascia, ae, f.** sekera.
- a(d)sciō** 4. k sobě přibrati.
- a(d)sciscō, scīvī, scītum** 3. (*scio*) k sobě vzít, přibrati, pojmouti mezi sebe; osvojiti si, osobovati si, schvalovati.
- a(d)scītus** 3. vypůjčený, cizí.
- Ascra, ae, f.** ves na úpatí Helikonu, rodiště Hesiodovo; **Ascraeus** 3. = askerský, Hesiodův.
- a(d)scribō, psī, ptum** 3. k něčemu připsati, písemně připojiti; zapsati, znamenati, zanést, zařaditi; pís. ustanoviti; přičítati, přivlastňovati.
- ascrip̄ticius** 3. nově přijatý do seznamu občanů.
- ascrip̄tiō, ōnis, f.** připsání, připojení.
- ascrip̄tor, ōris, m.** spolupodepsatel, podporovatel.
- Asculum, ī, n.** město v Picenu; **Asculanus** 3. askulský.
- asella, ae, f.** oslice.
- asellus, ī, m.** oslík.
- Asia, ae, f.** Asie, zvl. Malá Asie; **Asiānus** 3. **Asiāticus** 3. asijský; **Asis, idis** asijská.
- asīlus, ī, m.** ovád, střeček.
- asinīnus** 3. oslí, oslovský.
- Asinius, iī** jméno říms. rodu.
- asinus, ī, m.** osel; hlupák.
- Āsius** 3. asijský, z krajiny v Lydii u Kaystra.
- Āsōpus, ī, m.** 1. řeka v Boiotii, bůh této řeky; **Āsōpiadēs, ae, m.** Asopovec, t. j. Aiakos; **Asōpis, idis, f.** Asopovna = Aigina. 2. řeka v Thesalii.
- asōtus, ī, m.** [ř.] hýřil, žrout.
- Aspasia, ae, f.** milenka Perikleova.
- a(d)spectābilis, e** viditelný, zřejmý.
- a(d)spectō** 1. na něco hleděti, patřiti; proti něčemu (*alqd*) ležeti; něčeho dbáti.
- aspectus, ūs, m.** pohled, obzor; zrak, zjev.
- aspellō** 1. (*abs-*) odháněti, zaháněti.
- Aspendos (-us), ī, f.** město v Pamfylii; **Aspendius** 3. aspendský.
- asper, a, um.** 1. drsný, nerovný, kostrbatý, *mare -um* rozbouřené; *pocula — a signis* s vypuklými obrazy; 2. přen. drsný = hrubý, surový, málo jemný; trapný,

- jízlivý; vzdorný, divoký; přísný, krutý, rozhněvaný, nelítostný; o stavu: povážlivý; nebezpečný, svízelný; -a, *ōrum*, n. svízele, útrapy.
1. a(d)spergō, *persi*, *persum* 3. stříkati na něco, do něčeho, postříkati, pokropiti, potřísniti, pokáletí, potupiti; přimísiti, připojiti.
2. aspergō, *inis*, f. pokropení, (vystříklá) tekutina, krůpěje.
- asperitās, *ātis*, f. 1. drsnost, nerovnost, kostrbatost. 2. drsné chování, přísnost, hrubost, přikrost, trpkost, jízlivost; povážlivý stav, nebezpečí.
- *aspernanter opovržlivě.
- aspernātiō, *ōnis*, f. pohrdání něčím.
- aspernor 1. *alqm*, *alqd* odmítati, zamítati, pohrdati, nevšímati si.
- asperō 1. činiti nerovným, rozbouřiti; brousiti.
- aspersiō, *ōnis*, f. pokropení, postříknutí, pokládání barvou.
- a(d)spiciō, *spexi*, *specum* 3. a) hleděti na něco, spatřiti, uzříti, znamenati. b) zkoumati, pozorovati; mlsně: ležeti proti něčemu *alqd*.
- a(d)spīrātiō, *ōnis*, f. ovanutí, výpar; příděch.
- a(d) spīrō 1. a) přivanouti, ovlvati, dýchati na někoho *alqm*. b) přisznivě vanouti, býti přiszniv, podporovati; blížiti se, o něco státi, dychtiti po něčem, domáhati se čeho *alqd*, *ad aliquid*.
- aspis, *idis*, f. [ř.] zmlje.
- asportātiō, *ōnis*, f. odnesení, odklizení.
- asportō 1. (*abs-*) odnáseti, odklízovati.
- asprētum, *i*, n. kostrbaté, kamenité místo.
- Assaracus, *i*, m. král trojský, děd Anchisův.
- assec(u)la, *ae*, m. průvodce, pochlebník, straník.
- as-sectātiō, *ōnis*, f. doprovázení.
- as-sectātor, *ōris*, m. průvodce, přívrženec, straník.
- as-sector 1. (*sequor*) (ustavičně) provázeti.
- as-sēnsiō, *ōnis*, f. přisvědčení, souhlas, pochvala; filosof. uznávání smyslových vjemů za správné.
- assēnsor, *ōris*, m. přisvědčovatel, pochlebník.
- as-sēnsus, *ūs*, m. 1. = *assēnsiō*. 2. ohlas, ozvěna.
- as-sentātiō, *ōnis*, f. souhlas, pochlebování, lichocení.
- assentātiuncula, *ae*, f. lichotka.
- as-sentātor, *ōris*, m. lichotník, záletník.
- assentātōriē lichotně.
- as-sentior, *sēnsus sum* 4. (*assentiō* 4.) přisvědčiti, souhlasiti, schvalovati.
- assentor 1. stále přisvědčovati, pochlebovati.
- as-sequor, *secutus sum* 3. a) dohoniti, dosáhnouti, vyrovnati se někomu *alqm*. b) dojíti, dosíci *alqd*; vystihnouti, pochopiti.
- asser, *eris*, m. tyč, kůl, lať.
1. as-serō, *sēvi*, *situm* 3. vedle, opodál (na)sázeti, vysázeti.
2. as-serō, *serui*, *sertum* 3. přiřaditi, připojiti; přivlastniti, přiřknouti, připisovati; osobovati si něco; a. *in libertatem* prohlásiti za svobodného, *in servitūtem* za otroka; *asserui me* osvobodil jsem se; †tvrditi, ujišťovati, rozhlašovati.
- assertor, *ōris*, m. kdo si něco osobuje; ochránce, osvoboditel, obhájce.
- as-serviō 4. pomáhati, přispívati.
- as-servō 1. opatrovati, hlídati, hájiti.
- as-sessiō, *ōnis*, f. (-us, *ūs*, m.) sedění u něčeho, přítomnost.
- as-sessor, *ōris*, m. přisedící, pomocník v úřadě.
- as-sevēranter vážně, opravdově.
- as-sevērātiō, *ōnis*, f. vážné tvrzení, ujišťování; vážnost, důraz, přísnost.
- assevērō 1. -vážně jednati, tvrditi, dosvědčovati.
- as-sideō, *sēdi*, *sessum* 2. seděti, dlíti u něčeho, býti přisedícím; ošetřovati, pomáhati; obléhati, státi na stráži.
- as-sīdō, *sēdi*; *sessum* 3. (vedle) se posaditi.
- as-siduitās, *ātis*, f. 1. ustavičná přítomnost, stálé doprovázení, častý styk, -á péče. 2. stálé trvání, opakování se, vytrvalost, stálost. a. *bellorum* stálé války.
- as-siduus 3. a) usedlý; -uī, *uōrum*, m. zámožní občané, poplatníci. b) stále přítomný, vytrvalý, neustálý; pilný, činný.

as-signātiō, *ōnis*, *f.* přidělení; přidělený pozemek.

assignificō 1. vyznačovati, dokazovati.

as-signō 1. přidělití, vykázati, svěřiti, určovati; připisovati, klásti za vinu.

as-siliō, *siluī* — 4. přiskočiti, přihnati se; hnáti útokem, dobývati *moenibus*.

as-similis, *e* velmi podobný.

as-simulātiō, *ōnis*, *f.* stavění na roveň.

as-simulō (*assimilō*) 1. *a*) činiti podobným, připodobovati; *b*) srovnávati, prohlašovati podobným, napodobovati; předstíratí, přetvařovati se.

assis viz *axis*.

***assistentia**, *ae*, *f.* 1. přispění, pomoc; 2. doprovod, „assistance“.

as-sistō, *stitī* — 3. přistupovati, vedle se stavěti; vedle státi, býti přítomen, pomáhati.

***assō** 1. péci.

as-soleō — — 2. *ut assolet* jak obyčejně bývá.

as-sonō — — 1. zvučeti při něčem, přizvukovati.

as-suēfaciō, *fēcī*, *factum* 3. přivykati, navykati.

as-suēscō, *ēvī*, *ētum* 3. *a*) = *assuefacio*; *b*) zvykati si něčemu, oblíbiti si něco. *assuētus* 3. zvyklý, obvyklý, známý.

as-suētūdō, *inis*, *f.* zvyk, důvěrný styk s někým *alcis*.

assula, *ae*, *f.* tříštička.

as-sultō 1. (*salio*) divoce na něco skákati, dorážeti, útočiti.

assultus, *ūs*, *m.* náběh, útok.

as-sum (*adsum*) *esse*, *affuī* (*adfuī*), *af(ad)futūrus* 1. býti tu, při něčem, býti přítomen, účasten, při ruce; *ii*, *qui adsunt* přítomní, *coram adesse* býti osobně přítomen; *animo adesse* býti duchem přítomen, dávatí pozor, býti odhodlán; *pugnae* (*dat.*) *adesse* účastniti se bitvy. 2. objeviti se, dostaviti se (zvl. k soudu), přitřhnouti; nastávati, blížití se. 3. pomáhati, podporovati; hájiti na soudě, zastupovati *alci*.

as-sūmō, *sūmpsī*, *sūmptum* 3. *a*) přibíratí, připojovati, přidružovati,

bráti na pomoc, přijímati, pojísti, počítí *cibum*; *b*) nárok si činití, osobovati si, přivlastňovati si.

as-sūmptiō, *ōnis*, *f.* přibrání, osvojení si; v logice: přibráný soud; *Nanebevzetí (Panny Marie).

as-suō, *uī*, *ūtum* 3. přišívati.

as-surgō, *surrēxī*, *surrectum* 3. *a*) zdvíhati se, vzpřímiti se, vstávati; *a. ex morbo* zotaviti se, *a. alci* vstávati z úcty před někým. *b*) zvedati se, vystupovati, bouřiti, kypěti (*ira*). **assus** 3. sušený, pečený; *-um*, *ī*, *n.* pečené.

Assyrius 3. assyrský, syrský, *A—iī*, *ōrum*, *m.* Assyrové, *Assyria*, *ae*, *f.* Assyrie.

ast = *at*.

Astartē, *ēs*, *f.* ická bohyně měsíce.

a(d)sternō, *strāvī*. *strātum* 3. vedle prostíratí, položití.

asticus 3. [ř.] městský; *astici ludi* hry divadelní.

a(d)stipulātor, *ōris*, *m.* svědek při smlouvě, přísvědčovatel.

a(d)-stipulor 1. býti svědkem při smlouvě, přísvědčovati.

a(d)-stō, *stitī* — 1. státi u něčeho, při něčem; trčeti, strměti.

Astraea, *ae*, *f.* bohyně spravedlnosti; *Astraeī frātrēs* bratři asterští = větrové, synové Titana Astraea.

a(d)-strepō, *uī*, *itum* 3. hlučeti při něčem, hlučně schvalovati.

a(d)-strictus 3. (*stringo*) uvázaný, utažený; ztuhlý, zmrzlý, za—; šetrný, skrblivý; rytmický; úsečný, stručný.

†astrifer 3. hvězdnatý.

†astrīnctiō (*astrictiō*), *ōnis*, *f.* stahování, sevření, *zastavování průjmu.

a(d)-stringō, *nxī*, *ctum* 3. *a*) pevně přivázati, s—, za—; utahovati, svíratí; srážeti, či iti tuhým, utužovati, †stavěti (t. j. působiti zácpu); v *pass.* ztuhnouti, zkřehnouti. *b*) omezovati, (morálně) zavázati, poutati.

astrologia, *ae*, *f.* [ř.] hvězdářství, *astrologie.

astrologus, *m.* [ř.] hvězdář, *astrolog.

†astronomia, *ae*, *f.* hvězdářství.

astrum, *ī*, *n.* [ř.] hvězda, souhvězdí; v *plur.* hvězdy, nebesa, nesmrtelná sláva.

a(d)-struō, *strūxī*, *strūctum* 3. přistavovati, připojovati, (k tomu) tvrditi.

astu *n.* [ř.] město (Athény).

a(d)-stupeō — — 2. *alci* žasnouti nad —.

astus, *ūs*, *m.* (jen *abl.* *astū*) lest, úskoky.

astūtia, *ae*, *f.* lstivost, úskočnost.

astutus 3. lstivý, úskočný.

Astyagēs, *is*, *m.* 1. král médský. 2. druh Fineův.

Astyanax, *actis*, *m.* syn Hektorův.

asylum, *ī*, *n.* [ř.] útočiště, asyl.

at spojka odporovací: než, naproti tomu, ale, avšak; *at vero* než v pravdě; *si non — at* (tamen, certe) ne-li, tož přece.

Atābulus, *ī*, *m.* palčivý jv. vítr, jih.

Atalanta, *ae*, *f.* mythická lovkyně. 2. ostrůvek v zálivu opuntském.

atavus, *ī*, *m.* děd pradědův; v *plur.* předkové.

Atax, *cis*, *m.* řeka v Gallii narbonské; *Atacīnus* 3. attacký.

Ātella, *ae*, *f.* město v Kampánii.

Ātellāna (*fabella*), *ae*, *f.* fraška atellská; *Ātellānius versus* verš z frašky a-é (dle města Ātella v Kampánii).

āter, *ātra*, *ātrum*, černý (bez lesku), temný, černě oděný; smutný, zasmušilý; neštěstí přinášející; *a. dies* neblahý, zhoubný; jedovatý, jízlivý *versus*.

Athamās, *antis*, *m.* mythický král v Orchomenu; *Athamantēus* 3. Athamantův; *Athamantiades*, *ae*, *m.* Athamantovec (Palaemon), Athamantis, *idis*, *f.* Athamantovna (Helle).

Athēnae, *ārum*, *f.* Athény; *Athēniensis*, *e* athénský, *subst. m.* Athéňan.

Athesis, *is*, *m.* Adiže, řeka v sev. Italii.

āthlēta, *ae*, *m.* [ř.] zápasník, závodník.

†āthlēticus 3. zápasnický; *āthlēticī cibī* výživa jako u zápasníků.

Athōs (*Athō*, *Athōn*), *ōnis*, *m.* předhoří Athos.

Atīlius, *ī* římské jméno rodové.

Atlās, *antis*, pohoří v Mauretánii neb známý obr, nesoucí klenbu nebeskou; *Atlantiadēs*, *ae*, *m.* Atlantovec (Hermes, Hermafrodit); *Atlantis*, *idis*, *f.* Atlantovna. **Atlantēus** 3.

atlantský, západoafrický; *Atlanticus* 3. atlantský.

atomus 3. [ř.] nedělitelný; *-us*, *ī*, *f.* atom.

atque, *āc* (*ac* nebývá před samohl. a před *h*) 1. spojka stupňovací: a to, a k tomu, a zvláště; *atque etiam* (*adeo*) ba i, ba dokonce; či spíše. 2. slučovací: a, i. 3. po výrazech stejnosti; podobnosti a opaku: jako, než. 4. o protivě a výsledku: a přece, a tak, a tedy, a tu.

at-quī a přece, přece však.

ātramentum, *ī*, *n.* černidlo, černá barva, inkoust; modrá skalice.

ātrātus 3. černě oděný, ve smutku.

Atreus, *ī*, *m.* král mykénský; *Atrīdēs*, *ae*, *m.* Atreovec, Agamemnon nebo Menelaos.

ātriēnsis, *is*, *m.* dozorce v atriu.

ātrium, *īī*, *n.* (*ater*) atrium, místnost se začazeným krbem; později přijímací pokoj, salon, dvorana; v *plur.* síně, přlbky, paláce.

atrōcītās, *ātis*, *f.* hrůza, ohavnost; přísnost, krutost, divokost.

atrōx, *ōcis* hrozný, děsný, ohavný; přísný, divoký, zuřivý.

Atta, *ae* (C. Quinctius A.) básník veseloher.

attāctus, *ūs*, *m.*, *abl.* -ū dotknutím (se).

***attaedior** 1. stýskati si.

attagēn, *īnis*, *m.* [ř.] divoká slípka, jeřábek.

Attalus, *ī*, *m.* jméno králů pergamských; *Attalicus* 3. attalský; *Attalis*, *idis* jméno fyly athénské.

at-tamen než přece, přece však.

at-temptō 1. zkoušeti, pokoušeti se o něco *alqd*; sváděti; dorážeti, útočiti.

at-tendō, *tendī*, *tentum* 3. napínati (mysl), dávati pozor, pozorovati, pozorně naslouchati.

***attentātum**, *ī*, *n.* útok na někoho, atentát.

at-tentiō, *ōnis*, *f.* napjatost, pozornost.

attentō 1. = *attemptō*.

at-tentus 3. napjatý, pozorný, snaživý; šetrný, skoupý.

at-tenuō 1. ztenčovati, zmenšovati, oslabovati; ponížovati; *pass.* pozbyvati síly.

at-terō, *trīvī*, *trītum* 3. ošlrati, opo-

třebovati, poškozovati; přen. oslabovati, ničiti, vyssávat, promarniti.
***attestātiō**, *ōnis*, f. svědectví, do-
 tvrzení, potvrzení.

at-texō, *texuī*, *textum* 3. připlétati,
 připojovati.

Atthis, *idis*, f. jméno přítelkyně
 Sappiny.

Atticus 3. attický, athénský; řecký;
A-a, *ae*, f. Attika, *A-cī*, *ōrum*, m.
 Attičané, attičtí řečníci.

†attiguus 3. přilehlý, sousední.

at-tineō, *uī*, — 2. a) přech. držeti,
 zdržovati, za —, u —, v moci míti;
 b) nepřech. zasahovati někam, pří-
 slušeti (k) někomu, týkati se někoho,
 něčeho; *quod ad me attinet* co se
 mne týče; *nilhil attinet (ad me)* jest
 mi lhostejno; *attinet* s vazbou *inf.*
cum accus. na něčem záleží, jest
 důležité, třeba.

at(ad)tingō, *tigī* — 3. (*tango*) 1. *alqd*
 dotýkati se, sahati na něco, něco
 si chtít přivlastniti *pecuniam publi-*
cam; pustiti se do něčeho; bít, ude-
řiti; okoušeti, požívat; 2. přen.
 dostati se někam, dojít, dorazit
Siciliam; něčeho se dotýkati, hrani-
čiti, sousediti; býti příbuzný, patřiti
 k někomu, týkati se někoho; chápati
 se něčeho; zmíniti se, mluvit o ně-
 čem.

Attis, *idis*, m. fryžský pastýř, kněz
 Kybelin.

Attius, *i* jméno římského rodu; *Attia-*
nus 3. Attiův.

at-tollō — — 3. a) zdvíhati do výše,
 v *pass.* zdvíhati se, vznést se do
 výše; b) vybudovati; zvelebovati,
 povznášeti, vychalovati.

at-tondeō, *tondī*, *tōnsum* 3. přistři-
 houiti, oklestovati, zlehčovati.

at-tonitus 3. (*tono*) ohromený, omrá-
 čený, ušaslý, nadšený.

at-tonō, *uī*, *itum* 1. ohromiti, omrá-
 čiti, zmásti.

at-torqueō — — 2. točiti, mávati *alqd*.

at-trahō, *trāxī*, *tractum* 3. přitahovati,
u —, napínati; přivléci, přiváděti,
 přivábiti, pohnouti.

at-trectō 1. (*alqd*) dotýkati se, ohma-
 távati, zabývati se něčím; něčeho se
 domáhati.

at-tribuō, *uī*, *ūtum* 3. a) přidělovati,
u —, přikazovati, přidávati; určo-

vati, propůjčovati, svěřovati (úkol),
 odevzdávati; b) přikládati (vlastnost,
 víru), přisuzovati.

at-tribūtīō, *ōnis* f. poukázání, po-
 ukázka, vedlejší okolnost.

at-trītus 3. otřelý, opotřebovaný.

Attus Navius slavný augur za Tar-
 quinia Priska.

Atys, *yos*, m. A., syn Herkulův a
 Omfaln.

au-ceps, *aucupis*, m. (*aves*, *capiō*)
 ptáčník.

auctiō, *ōnis*, f. (*augeo*) rozmnožení;
 dražba, statek ve dražbě.

auctiōnārius 3. dražební, (-ý).

auctiōnor 1. konati dražbu.

auctiō 1. (= *auctō* 1.) rozmnožovati
 (často, mnoho), zvětšovati.

auctor, *ōris*, m. (f.) (*augeo*), 1. roz-
 množovatel, podporovatel; ručitel,
 svědek, zpravodaj; *isto auctore* na
 jeho záruku; vzor, příklad, autorita;
 pramen, dějepisec, spisovatel; *auctor*
scientiarum badatel ve vědách; —
 2. původce, rádce, navrhovatel;
auctorem esse alci rei raditi k ně-
 čemu; *me (Caesare) auctore* na mou
 (Caesarovu) radu; *patres auctores*
fiunt stvrzují, schvalují; původce,
 strůjce; *libellus sine auctore* ano-
 nymní udání; *a. legum* zákonodárce;
 vynálezce; 3. zástupce, poručník;
 bývalý vlastník, prodavač *fundi*; 4.
 učitel, svědek.

auctōrāmentum, *i*, n. závdavek,
 mzda.

auctōritās, *ātis*, f. 1. záruka, jistota,
 ověření, hodnověrnost, platnost;
 písemný doklad, vážný doklad, do-
 tvrzení, schválení, příklad, vzor;
 váha, vážnost, důstojnost, vliv, moc;
 vlivná, vážená osoba; 2. domluva,
 rada, návrh; závažné mínění, vůle,
 výrok; usnesení *a. senatūs*; plno-
 mocenství; 3. vlastnické právo,
 majetek.

auctōrō 1. k něčemu zavázati, na-
 jmouti, zjednati.

1. **auctus** 3. zvětšený, zvelebený.

2. **auctus**, *ūs*, m. zvětšení, zvelebení;
 vzrůst, úspěch; *a. aquarum* povodeň.

aucupium, *iī*, n. ptáctví; shon po
 něčem.

aucupor 1. (*†aucupō* 1) chytati ptáky;
 slídit, pásti po něčem; *tempus*.

audācia, *ae, f.* smělost, odvaha, zmužilost; opovážlivost, drzost; odvážný *n.* drzý čin.

audāx, *ācis* smělý, odvážný, srdnatý; opovážlivý, drzý.

audēns, *entis* odvážný, smělý.

audentia, *ae, f.* odvaha, srdnatost.
audeō, *ausus sum* 2. (*avidus*) 1. toužiti po něčem, odhodlati se k něčemu; 2. míti odvahu, odvážit se, opovážit se.

audiēns, *entis, m.* posluchač.

audientia, *ae, f.* slyšení, *výslech, pozornost; *a-am facere (dare)* zjednatí slyšení, ticho.

audiō 4. *a)* slyšeti, míti sluch, poslouchati; dovídati se, zvídati; *auditō* když se doslechl, uslyšel, že...; *b)* naslouchati, oýti posluchačem, vyslechnouti, vyslýchati; schvalovati, přisvědčovati; *audio*=dobrál *non audio* nechci o tom slyšeti; *c)* poslouchati=býti poslušen: *dicto* (na slovo) *audiens sum*. *d)* slouti, platiti za něco; *bene, male audire* míti dobrou, špatnou pověst; *e)* *zpovídati.

audītiō, *ōnis, f.* poslouchání, pověst.

audītor, *ōris, m.* posluchač, žák.

audītōrium, *iī, n.* posluchárna, posluchačstvo.

audītus, *ūs, m.* sluch, slyšení, pověst.

au-ferō, *ferre, abs-tulī, ab-lātum*, 1. *a)* odnésti, odstraniti; *v pass.* pryč se ubíratí, mizeti, prchatí. *b)* pryč zanésti, uchvátiti, odnésti s sebou; *aufer me terrere* ustaň!; 2. odníti, uloupiti, vydíratí; zničiti, zahubiti.

Aufidius, *ī, římské* jméno rodové.
Aufidus, *ī, m.* řeka v Apulii; bůh té řeky.

au-fugiō, *fūgī* — 3. (*ab, fugio*) uprchnouti.

Augē, *ēs, f.* matka Telefova.

Augēas, (*-īas*), *ae, m.* král v Elidě.

augeō, *auxī, auctum* 2. *a)* rozmnožovati, zvětšovati, zvyšovati; podporovati, zvelebovati, zúrodňovati; *v pass.* růsti, zvětšovati se; *b)* zveličovati, *in maius a.* nadsazovati; oslavovati, velebiti; obohatiti, obdařiti, obšťastniti.

augēscō — — 3. růsti, přibývati.

***augmentō** 1. zvětšovati, shromažďovati, podporovati.

†augmentum, *ī, n.* zvětšení, rozmnožení, zvelebení, pokrok.

augur, *uris, m.* augur, ptakopravec.
augurālis, *e, augurský*; *-āle, is, n.* místo v táboře, kde se konala pozorování z ptačího letu.

augurātiō, *ōnis, f.* věštění z letu ptáků.

augurātus, *ūs, m.* úřad augura.

augurium, *iī, n.* ptakopravectví, věstectví z letu ptáků; *a-a facere, agere* konati; věštné znamení: *a. accipere* přijmouti jako příznivé; věštba, umění věštecké.

augurius 3.=*auguralis, e.*

augurō (*-or*) 1. *a)* věstiti z letu posvátného ptactva; *augurātō* po zpytování letu ptactva; *templum auguratum* chrám zasvěcený; *b)* věstiti, tušiti, vyložití věštbu a pod.

Augusta, *ae, f.* 1. čestné jméno manželky, matek a sester římských císařů; 2. jméno několika měst.

Augustālis, *e: lūdī Augustālēs* hry na počest Augustovu (Oktavianovu) slavené.

augustus 3. posvátný, vznešený, velebný, slavnostní; *Augustus, ī*, čestný titul římských císařů, zvl. Oktaviánův; *A—us* 3. Augustův, císařský; *A. mensis* srpen.

1. **aula**, *ae, f.* dvůr, ohrada; slavnostní síň, sál; palác, dvůr vladařský, dvořanstvo; **aula viae ferratae opposita* nádraží; **Aula Regia* Zbraslav.

2. **aula**, *ae, f.* hrnec.

aulaeum, *ī, n.* (*v plur.*) koberec, záclona, opona.

aulicus 3. dvorský; *ōrum, m.* dvořané.

Aulis, *idis, f.* přístavní město eubojské.

auloedus, *ī, m.* [ř.] zpěvák provázený hrou na flétnu.

Aulus, *ī, m.* (A.) římské předejmení.
aura, *ae, f.* 1. vání, vánek, větér, vítr; záblesk, třpyt; 2. dech, vzduch, hořejší (tento) svět, *sub auras ferre* vynésti na světlo; *auras fugere* štítiti se denního světla; 3. příznivý vánek, přízeň; *a. popularis* nestálá přízeň lidu.

aurārius 3. ke zlatu příslušející; *-ia, ae, f.* zlaté doly.

aurātus 3. pozlacený, zlatem ozdobený.

Aurelius, *iī*, jméno římského rodu.
aureolus 3. = **aureus** 3. a) zlatý, ze zlata zhotovený, zlatem zdobený; zlatonosný, zlatoskvoucí; b) drahoceenný, nádherný; rozkošný, půvabný, znamenitý; **aureus**, *ī*, *m.* zlatý peníz, dukát.

auricilla = **auricula**.

auricomus 3. zlatovlasý, —lístý.

auricula, *ae*, *f.* ouško, ušní laloček; —*am opponere* nastavitl.

***aurifaber**, *brī*, *m.* = **aurifex**.

aurifer, *a*, *um* zlatonosný.

aurifex, *icis*, *m.* (*facio*) zlatník.

†aurifodīna, *ae*, *f.* důl na zlato.

aurīga, *ae*, *m.* vozka. vozataj, kormidelník; *kočl.

aurigena, *ae*, *m.* (*gigno*) zlatem zplozený.

auriger = **aurifer**.

auris, *is*, *f.* 1. ucho, sluch; *auris alci praeberere* sluchu dopřáti; 2. sluch j. smysl, úsudek, vkus; *auribus alcis servire* lichočiti; *přen.* posluchač; 3. sháněčka (u pluhu).

auritus 3. ušatý; pozorně naslouchající.

aurōra, *ae*, *f.* zora, ranní červánky; východ; **Aurōra** bohyně Zora.

aurum, *ī*, *n.* zlato, zlaté nádoby, ozdoby, šperky, zlaté mince; *ma-mon*, bohatství; lesk zlata; zlatý věk.

Auruncī, *ōrum*, *m.* národ v Latii; **Auruncus** 3. aurunský.

auscultō 1. pozorně naslouchati, býti poslušen *alcis*.

Ausonēs, *um*, *m.* Ausonové, národ Italský; **Ausonius** 3. **Ausonia** viz dále. **Ausoniī**, *ōrum*, *m.* Ausonové; **Ausonis**, *idis* ausonská, **Ausonidae**, *ārum*, *m.* Ausonové.

Ausonius 3. (**Ausonia**, jižní Itálie) jihoitalský, Italský, římský.

auspex, *icis*, *m.* (*avis*, *specio*) ptakopravec; vůdce, příznivec; *dis auspibus* vedením, přízní bohů; zprostředkovatel sňatku; **auspice deō* s pomocí boží.

auspicātus 3. zasvěcený auspiciemi, příznivý, šťastný.

auspiciū, *iī*, *n.* 1. zkoumání vůle boží z letu ptáků, věštné znamení, věštba; 2. právo konati tato zkoumání; vrchní velení, v. moc: *auspiciis*

Tiberii za vrchního velení T-ova; vůle: *meis auspiciis* (z); **summis auspiciis* pod nejvyšším vedením (ochranou); 3. podnik, počátek; *řízení, výsledek, čin.

auspicō 1. jen *auspicātō* po zpytování letu ptactva, za šťastných znamení, šťastně.

auspicor 1. konati auspicie, věštiti z letu ptactva; slavně, šťastně začínati.

auster, *strī*, *m.* jižní vítr, jih.

austērītās, *ātis*, *f.* zasmušilost.

austērus 3. trpký, kyselý; vážný, přísný, nevlídný.

austrālis, *e* jižní.

austrīnus 3. jižním větrem způsobený

ausum, *ī*, *n.* odvážný čin.

aut (a)nebo; *sice*, jinak, či spíše; nebo aspoň. *n.* přece; *aut-aut* buď-buď (anebo).

autem (a)však, pak, ale.

***authenticō** 1. ověřiti hodnověrnost.

authepsa, *ae*, *f.* [ř.] samovar.

Autolycus, *ī*, *m.* syn Hermův, lupič.

†automaton, *ī*, *n.* stroj, sám se pohybující, automat.

Automedōn, *ontis*, *m.* vozataj Achilleův.

Autonoē, *ēs*, *f.* dcera Kadmova, **Autonoēius** 3. Autonoin.

autor = **auctor**.

autumnālis, *e* podzimní.

†autumnō 1. býti jako na podzim, přinášeti podzim.

1. **autumnus** 3. = **autumnalis**.

2. **autumnus**, *ī*, *m.* podzim, jeseň.

autumō, 1. mňiti, věřiti, tvrditi.

auxiliāris, *e* pomocný; —*e carmen* kouzelné zaříkání; —*ēs, ium, m.* pomocná vojska.

auxiliārius 3. = **auxiliaris**.

auxiliātor, *ōris*, *m.* pomocník.

auxilior 1. pomáhati, přispívati.

auxillium, *iī*, *n.* pomoc, přispění, podpora; *a-iō ire, venire, proficisci, mittere* na pomoc; *auxiliō alcis* s pomocí, pod ochranou; *auxilia, ōrum, n.* a) prostředky na ochranu, b) pomocná vojska.

Avaricum, *ī*, *n.* A., hlavní město Biturigů v Galii.

avāritia, *ae*, *f.* lakota, hrabivost.

avārus 3. žádostivý, nenasytný; lakotný, hrabivý, skoupý.

ā-vehō, *vexī*, *vectum* 3. odvéztí; odstraniti; v *pass.* odjetí, odplouti, vzdáliti se.

ā-vellō, *vellī*, *vulsum* 3. odtrhnouti, vy—, u—; násilně odnímati.

avēna, *ae*, *f.* oves; stéblo, pastýřská píšťala.

Aventīnus 3. aventinský; *subst.* -us, *ī*, *m.* (*mons*), -um, *ī*, *n.* Aventín.

1. **aveō** — — 2. (*haveo*) jen v *imper.* *avē* (-te, -tō), buď vltán, zdráv, s bohem.

2. **aveō** — — 2. (*avidus*) toužití, dychtití *alqd.*

Avernus 3. avernský, podsvětní; -us, *ī*, *m.* (*lacus*) jezero avernské, podsvětí; -nālis, *e* avernský.

ā-verrō, *verri* — 3. sméstí, od—.

averruncō 1. odvracetí, zažehnávatí.

1. **ā-versor** 1. odvracetí se od, štítiti se *alqm*; odmítati, neuznávatí; pohrdati někým.

2. **āversor**, *ōris*, *m.* podvodník.

āversus 3. zády obrácený, odvrácený; vzadu, ze zadu, pozpátku; vzdálený, odlehlý; *ā-a*, *ōrum*, *n.* místa odlehlá; nepřítel, nepřátelský.

ā-vertō, *vertī*, *versum* 3. a) odvracetí, odchýliti, odvésti; odháněti, zaháněti, odrážeti; odciziti, zpronevěřiti. b) odvracetí, odraditi někoho od—; *a. noxam in alqm* vinu svalovati; zažehnávatí.

avia, *ae*, *f.* bába, babička.

aviārium, *īī*, *n.* odlehlý háj; klec, posada na ptáky.

***avícula**, *ae*, *f.* ptáček.

aviditās, *ātis*, *f.* žádostivost, dychtí-
vost; lakota, hrablvost.

avidus 3. (dy)chtivý, žádostivý, lačný; žravý, nenasytný; lakotný, hrabivý, vášnivý.

avis, *is*, *f.* pták; věštný pták, -é znamení; *malā avī* za špatných věšt. znamení; **rara avis* řídký zjev.

avitus 3. (*avus*) po dědu, zděděný; dědičný, prastarý.

āvius 3. (*via*) stranou ležící, odlehlý, nepřístupný, osamělý, pustý; neschůdný; *āvia*, *ōrum*, *n.* neschůdné cesty, pustiny.

āvocāmentum, *ī*, *n.* prostředek k odvrácení, zvl. duševních bolestí.

āvocātiō, *ōnis*, *f.* odvolání, odvrácení (se).

āvocō, 1. odvolati, po—; odvracetí, odraditi, odstrašiti.

ā-volō 1. odletěti, odkvapiti.

avunculus, *ī*, *m.* ujec, praujec.

avus, *ī*, *m.* (pra)děd, předeek.

Axenus (*Axīnus*) 3. nehostinný; *pontus* A. Černé moře.

***axiōma**, *atis*, *n.* tvrzení, zásada, axiom.

1. **axis**, *is*, *m.* deska, prkno.

2. **axis**, *is*, *m.* osa, náprava u vozu, vůz; zemská n. nebeská osa, nebe, obloha, točna; světová strana.

B

Babylōnius 3. babylonský (*Babylōn*, *ōnis*, *f.* Babylon); -*īī numerī* výpočty chaldajských astrologů; -*īī*, *iōrum*, *m.* Babyloňané; -*ia*, *iae*, *f.* Babylonie.

bāca, *ae*, *f.* bobule, plod stromu; oliva; perla.

bācātus 3. zdobený perlami.

***baccalaureus** (*baccalarius*), *m.* bakalář.

baccaris, *is*, *f.* [ř.] odolén, kozlík (rostl.).

Baccha, *ae*, *f.* [ř.] bakchantka; *Bacchis alqm initiare* zasvětití v bakchické mystérie.

bacchābundus 3. bakchický, rozpustilý.

Bacchānal, *is*, *n.* obyč. v *plur.* Bakchanalie, divoké a necudné orgie na počest Bakchovu.

bacchātiō, *ōnis*, *f.* hýřeň, prostopášnost.

Bacchēius 3. **Bacchēus** 3. **Bacchicus** 3. bakchijský, bakchovský.

bacchor 1. a) slaviti svátek Bakchův, pobíhati a výskati o něm; *bacchantēs*, (*i*)um, *f.* bakchantky; *Naxos bacchāta iugis* ozývající se křikem bakchantek; b) jásatí, hýřiti, býti opojen, bēsniti; zuřiti, sem tam pobíhati.

Bacchus, *ī*, *m.* Bakchus; vinná réva, víno.

bāci-fer, *a*, *um* bobule, olivy plodící.

bacillum, *ī*, *n*. hůlka, tyčinka.

Bactra, *ōrum*, *n*. 1. hlavní město perské provincie Baktrie na březích řeky Oxu; 2. provincie Baktrie.

Bactriānus 3. = **Bactrius** 3. bakterský;

Bactriānī, *ōrum*, *m*. Baktrové.

baculum, *ī*, *n*. hůl, berla.

Baecula, *ae*, *f*. město v Hispanii.

Baetis, *is*, *m*. řeka v již. Hispanii (Quadalquivir).

Bāiae, *ārum* *f*. mořské lázně v Campanii; **Bāiānus** 3. bajský.

bāiulō 1. (*baiolō* 1.) nésti, vléci.

bāiulus, *ī*, *m*. nosič.

balaena, *ae*, *f*. [ř.] velryba.

balanus, *ī*, *f*. [ř.] žalud; *-us pressa* olejz bahenového ořechu vytlačený.

balatrō, *ōnis*, *m*. šašek, šprýmař.

bālātus, *ūs*, *m*. bečení, mečení.

balbus 3. koktavý, žvatlavý.

Balbus, *ī*, *m*. římské příjmení.

***balbuticus** 3. = **balbus**.

balbutiō 4. koktatí, nejasně mluvití; mazlivě jmenovatí, žvatlatí.

Baleāris, *e* baleárský (—*ēs insulae*); **Baleārēs**, *ium*, *m*. Baleárané, **Baleāricus** 3. baleárský (čestné příjmení).

bal(i)neum, *ī*, *n*. koupel(na), lázeň.

Balliō, *ōnis*, *m*. ve význ. ničemný člověk.

ballista, *ae*, *f*. přístroj na metání kamenů.

***ballistārius**, *ī*, *m*. střelec z kamenometu, dělostřelec.

balneāria, *ōrum*, *n*. lázně.

balneārius 3. lázeňský.

balneātor, *ōris*, *m*. lázeňský, lazebník.

bālō 1. bečeti, mečeti.

balsamum *ī*, *n*. [ř.] balsám.

balteus, *ī*, *m*. pás, závěsník na meč.

***banca**, *ae*, *f*. lavice.

Bandusia, *ae*, *f*. pramen u Venusie.

***baptisma**, *atis*, *n*. (*baptismus*, *ī*, *m*.) křest.

***baptista**, *ae*, *m*. křtitel.

baptistērium, *ī*, *n*. 1. basén na koupání. 2. *křtitelnice.

***baptizō** 1. křtíti.

barathrum, *ī*, *n*. [ř.] propast, jícen.

barba, *ae*, *f*. vous(y), chlupy.

barbaria, *ae*, (*-iēs*, *iēī*) *f*. barbarství, barbarská země, nevzdělanost, surovost, divokost.

barbaricus 3. [ř.] barbarský.

barbarus 3. [ř.] 1. barbarský, cizí, cizozemský; *-us*, *ī*, *m*. barbar, cizinec.

2. surový, nevzdělaný, divoký.

barbātulus 3. s krátkým vousem.

barbātus 3. vousatý; *-us*, *ī*, *m*. vousáč, bradáč.

barbitos, *ī*, *m*. *f*. [ř.] varyto; zpěv ke hře na varyto.

barbula, *ae*, *f*. vousky, bradka.

Barca, *ae*, *m*. praotec rodu Barkovců v Karthagině; **Barcīnus** 3. barkovský, **Barcīnī** Barkovci.

bardītus, *ūs*, *m*. (= *barrītus*) válečný pokřik Germánů.

bardus 3. hloupý, tupý.

bāris, *idis*, *f*. [z ř.] egyptská loďka.

1. **barō**, *ōnis*, *m*. hlupák.

2. ***barō**, *ōnis*, *m*. šlechtic, vládyka; *liber barō* baron, svobodný pán; *barō commendātārius* komtur, rytíř řádu zlatého rouna.

barrus, *ī*, *m*. slon.

bāsiātiō, *ōnis*, *f*. líbání, polibek.

basilicus 3. [ř.] královský, knížecí; *-ica*, *ae*, *f*. basilika, soudní budova; síň král. paláce, *dóm.

bāsiō 1. líbatí.

basis, *is*, *f*. [ř.] základ, podstavec.

bāsium, *iī*, *n*. polibek.

Bassareus, *ī*, *m*. příjmení Bakchovo.

Batāvī, *ōrum*, *m*. kmen keltský, Batavové při ústí Rýnu; **Batāvus** 3. batavský, hloupý; **Batāvia** jest přibližně nynější Holandsko.

Bathyllus, *ī*, *m*. B., propuštěnec Maecenatův, zavedl do Říma pantomimus.

batillum, *ī*, *n*. viz *vatillum*.

***batrachia**, *ōrum*, *n*. žáby.

bat(t)uō, *uī* — 3. tlouci, bítí.

Battus, *ī*, *m*. 1. zakladatel města Kyreny v Libyi; **Battiades**, *ae*, *m*.

Battovec, Kallimachos; 2. pastýř.

Baucis, *idis*, *f*. manželka Filemonova.

beātītās, *ātis* (*beātītūdō*, *inis*) *f*. blaženost.

beātus 3., blažený, bohatý, zámožný, požehnaný, úrodný, šťastný; *zvěšený, blahoslavený, svatý.

Bedriācum, *ī*, *n*. B. ves mezi Kremnou a Mantuá v nížině pádské; **Bedriācēnsis**, *e* bedriacký.

Belgae, *ārum*, *m*. Belgové; **Belgicus** 3. belgický.

bellātor, *ōris*, *m.* válečník, bojovník; *j. adj.* válečný, bojovný, zmužilý.
bellātrīx, *īcis*, *f.* bojovnice; bojovná.
bellātōrius 3. válečnický; „polemický“.
Bellerophōn, *ōntis* (-*ontēs*, *ae*) *m.* bohatýr Bellerophon.
bellicōsus 3. bohatý válkami, bojovný.
bellicus 3. válečný, vojenský, bojovný, *res —a* válečnictví, vojenství; -*um*, *i*, *n.* válečný pokřik, znamení k boji.
belliger, *a*, *um* války vedoucí.
belligerō 1. válčiti, bojovat.
belli-potēns, *entis* mocný ve válce.
bellō (-*or*) 1. válčiti, bojovat.
Bellōna, *ae*, *f.* bohyně války.
Bellovacī, *ōrum*, *m.* Bellovakové, kmen belgický.
bellum, *i*, *n.* (z *duellum*) *f.* válka; *domi bellique* v míru i ve válce; 2. bitva, spor, hádka; 3. **bellum gentium* světová válka.
bellus 3. hezký, pěkný; způsobný, roztomilý.
bēlua (*bellua*), *ae*, *f.* zvíře, netvor, obluda.
***bēluīnus** 3. zvířecí, zvířecký.
bēluōsus 3. bohatý obludami.
Bēlus, *i*, *m.* 1. řeka ve Foinikii; 2. zakladatel Babylonu; 3. myth. král egyptský, otec Danaův a Aigyptův; *Belīdēs*, *ae*, *m.* Belovec (Lynkeus, Palamedes); *Bēlides*, *um*, *f.* Belovny (Danaovny).
Bēnācus, *i*, *m.* (*lacus*) jezero benácké, nyní Gardské.
bene, *melius*, *optimē* dobře, řádně, náležitě; správně, právem, šťastně; *bene mereri de —* zasloužit se o—; *b. polliceri* hojně slibovati, *b. mori* slavně zemřít, *b. sperare* mít dobrou naději, *b. emere* lacino koupit, *b. dicere* býti dobrým řečníkem, ale i chváliti, chvalořečiti; **dāti* požehnání, zasvětit; *bene est* dobrá; *bene est alci* dobře se vede, *b. cedere* dařiti se, *b. sibi facere* popřáti si, *b. multa carmina* velmi mnoho básní; *di melius* (*vertant*) ať to bohové obrátí v lepší, *quod bene vertat* ať se to obrátí k dobru!; *bene facere* dobře (u)činiti, dobré služby prokázati; *bene factum* dobrý čin, dobro-

čin, *bene dictum* chvála; **benefactor*, *ōris*, *m.* dobrodinec, **benedictiō*, *ōnis*, *f.* požehnání, chvalozpěv.
benedico, *benefacio* a pod. u *bene*.
beneficentia, *ae*, *f.* dobročinnost.
beneficiārius, *iī*, *n.* svobodník (vojín), zproštěnec; **beneficiārius* 3. vasalský, manský; *m.* vasal, man.
***beneficiātus**, *i*, *m.* kdo jest opatřen údělem, statkem, vasal, man.
beneficium, *iī*, *n.* a) dobrý čin, dobrodíní, přízeň, milost, laskavost, služba z ochoty; -*iō alci* zásluhou, pomocí, pod záštitou; b) vyznamenání, povýšení, výsada; c) **léno*, obročí, prebenda.
beneficus 3. dobročinný, úslužný, ochotný.
***beneplacitum**, *i*, *n.* záliba, náklonnost.
***beneplacitus** 3. oblíbený; laskavý.
Beneventum, *i*, *n.* město samnitské; *Beneventānus* 3. beneventský.
benevolēns, *entis* = *benevolus* 3.
benevolentia, *ae*, *f.* laskavost, přízeň, obliba.
benevolus 3. dobrotivý, laskavý, příznivý.
benignitās, *ātis*, *f.* dobrota, dobročinnost, laskavost.
benignus 3. dobrotivý, dobročinný, laskavý; hojný, úrodný; —*ē facere* = *bene facere*.
beō 1. oblažiti, obdarovati, potěšovati.
Berecynthiae, *ārum* (-*ntēs*, *ium*) *m.* Berekyntové, bájný národ fryžský; *Berecynthius* 3. berecynský, fryžský; —*ia mater* Kybele, —*ius heros* Midas.
Berenicē, *ēs*, *f.* řecké jméno ženské (Veronika).
Beroē, *ēs*, *f.* jméno ženské.
bēryllos, *i*, *m.* [ř.] beryll (drahokam).
Bērȳtus, *i*, *f.* B., přístav foi ický (Beirut).
bēs, *bessis*, *m.* ²/₃ assu.
bēstia, *ae*, *f.* zvíře, šelma.
Bēstia, *ae*, *m.* římské příjmení.
***bēstiālis**, *e* zvířecí.
bēstiārius, *iī*, *m.* zápasník se šelmami.
bēstiola, *ae*, *f.* zvířátko.
bēta, *ae*, *f.* cvikla, červená řepa.
bētāceus, *i*, *m.* jídlo ze cvikly.
Biās, *antis*, *m.* jeden ze sedmi mudrců.
***bibitiō**, *ōnis*, *f.* nápoj, pitka.

***biblia**, *ōrum*, *n.* nebo **biblia**, *ae*, *f.* bible; **biblicus** 3. biblický.
bibliothēca, *ae*, *f.* [ř.] knihovna.
bibliopōla, *ae*, *m.* [ř.] knihkupec.
bibō, *bibī* — 3. pít, konatí pitku; do sebe vsátí, nassátí, napájetí se.
Bibracte, *is*, *n.* hlavní město Haeduů.
bibulus 3. rád pljící; (stále) žíznlivý, vlhkost vpljející.
Bibulus, *ī*, *m.* římské příjmení.
bi-ceps, *ipitis* (*caput*) dvojhavý, se dvěma vrcholky.
bi-color, *ōris* dvoubarvý.
bi-corniger, *a*, *um* dvourohý.
bi-cornis, *e* dvourohý, dvouzubý.
bi-corpor, *is* dvoutělý.
bi-dēns, *entis*, *f.* obětní zvíře, ovce; *m.* dvouzubá motyka.
bidental, *alis*, *n.* bleskem zasažené místo; *b. movere* znesvětit.
bi-duum, *ī*, *n.* (*dies*) doba 2 dní.
bi-ennium, *iī*, *n.* (*annus*) doba 2 let.
bifāriam na 2 strany.
bifer, *a*, *um* dvakrát do roka rodící.
bi-fidus 3. (*findo*) dvojklaný.
bi-foris, *e* dvoukřídlý; *b. cantus* dvojitý zvuk.
bi-formātus 3. dvojtvarný.
bi-formis, *e* dvoutvarý, dvoutělý.
bi-frōns, *ontis*, dvoučelý, s 2 obličejí.
bi-furcus 3. dvouhlavý, rozsochatý.
bīgae, *ārum* (zřídka *sing.* — *a*, *ae*) *f.* dvouspřeží.
bīgātus 3. opatřený obrazem dvouspřeží; — *ī*, *ōrum*, *m.* stříbrné denáry s obrazem dvouspřeží.
***bīhōrium**, *ī*, *n.* doba dvou hodin.
biugis, *e* (*bi-iugus* 3.) dvojspřežný; *biiugī* (*equī*) dvojspřeží koní, dvojspřežný vůz.
bi-libra, *ae*, *f.* dvě libry.
bi-libris, *e* dvouliberní.
bi-linguis, *e* dvoujazyčný, mluvící 2 jazyky; pokrytecký, neupřímný, lstivý.
†bīliōsus 3. plný žluči, žlučovitý.
bīlis, *is*, *f.* žluč, hněv; *b. ātra* těžkomyslnost.
bi-līx, *īcis* dvounitý, dvoudrátý; *b. lorica* řetězový pancíř.
bi-lustris, *e* desetiletý.
bi-maris, *e* dvoumořský.
bimarītus 3. *j.* subst. muž dvou žen.
bi-māter, *tris* mající dvě matky.
bi-membris, *e* dvojitý, dvojtvarný.

bi-mēstris, *e* (*mensis*) dvouměsíční.
bīmulus 3. = **bīmus** 3. dvouzimní, dvouletý.
bīnī, *ae*, *a* po dvou, dva a dva; *bīnae litterae* dva dopisy; *bīna castra* dva tábory; dvojice; pár: *bīna hastilia*.
bi-noctium, *iī*, *n.* dvě noci.
bīnōminis, *e* dvě jména mající.
Bīōn, *ōnis*, *m.* kyrénský jízlivý filosof (III. st. př. Kr.); *Bionēī sermōnēs* jízlivé satiry rázu Blonova.
bi-palmis, *e* dvě pldě dlouhý.
bi-partītus (—*pertītus*) 3. rozdělený na dva díly, dvojitý; —*tō* ve dvou odděleních, na dvě strany.
bipatēns, *entis* na dvě strany otevřený; *b. porta* dvoukřídla.
bipedālis, *e* (*pes*) dvoustopý.
bi-penni-fer, *a*, *um* ozbrojený dvousečnou sekerou.
bi-pennis, *e* dvousečný; —*is*, *is*, *f.* dvojitá sekera.
bīpēs, *edis* dvounohý; —*edēs*, *um*, *m.* dvounožci.
bi-remis, *e* s dvěma řadami vesel; —*is*, *is*, *f.* (*navis*) loď s dvěma ř. v., dvouřadka.
bis dvakrát.
Bīsaltae, *ārum*, *m.* národ thrácký při Strymonu (Bisaltové). **Bisalticus** 3. bisaltský; země **Bisaltica**, *ae*, *f.*
Bīsaltis, *idis*, *f.* dcera heroa Bisalta.
bisellium, *ī*, *n.* sedadlo pro dvě osoby; čestné sedadlo (*honor biselli*).
bissus, viz *byssus*.
Bīstōnēs, *um*, *m.* Bistonové, kmen thrácký. **Bistonis**, *idis*, *f.* thrácká Bakchantka; **Bistonius** 3. bistonský, thrácký.
bi-sulcus 3. rozštěpený, rozeklaný.
Bīthynī, *ōrum*, *m.* Bithyňané, kmen sídlící na sz. M. Asie; **Bīthynus** 3. = **Bīthynicus** 3. bithynský; **Bīthynia**, *ae*, *f.* Bithynie.
Bitias, *ae*, *m.* jméno muže (Trojan neb Tyřan).
Bitōn, *ōnis*, *m.* bratr Kleobův.
bītūmen, *inis*, *n.* zemní pryskyřice, asphalt.
bītūminius 3. pryskyřičný, smolný.
Biturīgēs, *um*, *m.* B—ové, kmen keltský.
bi-vius 3. dvojcestý; —*ium*, *iī*, *n.* rozcestí.
blaesus, 3. šepavý, breptavý.

blandi-loquentia, *ae, f.* pochlebná, lichotná řeč.

blandimentum, *i, n.* lichocení; půvab, vnada, dráždidlo.

blandior 4. lichotiti, pochlebovati; vábiti, dráždit.

blanditia, *ae, f.* lichocení, pochlebování; v *plur.* lichotná slova, —é řeči.

blandulus 3. něžňoučký.

blandus 3. pochlebný, lichotný; vábný, dráždivý.

***blasphēmātor**, *ōris, m.* rouhač.

***blasphēmia**, *ae, f.* zlořečení, potupa, rouhání.

***blasphēmō** 1. tupiti, posmívati se.

***blasphēmus** 3. potupný.

blaterō 1. tlachati, žvaniti.

blatta, *ae, f.* mol, šváb.

boārius 3. dobytčí; *forum -um* dobytčí trh.

Bocchus, *i, m.* král mauretánský.

Boēmī (*Bohēmī*), *ōrum, m.* Češi. *Bohēmicus* 3. český.

Boeōtus 3. = *Boeōtius* 3. bolotský; -ōtī (-ōtīi), *ōrum, m.* Bolotové; *Boeōtia*, *ae, f.* Bojotie.

Bohēmia, *ae, f.* Čechy

Bōī (*Bōīī*), *ōrum, m.* Bojové, kmen keltský.

Boihaemum, *i, n.* země Bojů (*Bo(i) i, ōrum, m.*), Čechy

Bōla, *ae, f. n. Bōlae, ārum, f.* město v Latii; *Bōlānus* 3. bolský, *Bōlānī* Bolané.

Bōlānus, *i, m.* člověk horkokrevný.

bolētus, *i, m.* hřib.

bombus, *i, m.* [ř.] hřmot, hukot, bzukot.

bombŷcinus 3. hedvábný; *b—a* těla látka *h—á*.

bombŷx, *ŷcis, m.* [ř.] bourec hedvábný, hedvábl.

Bomilcar, *aris, m.* B., důvěrník Jugurthův.

Bona Dea staroitalská bohyně úrody a počestnosti.

bonitās, *ātis, f.* dobrota, úrodnost; dobré srdce, ušlechtilá povaha.

Bonōnia, *ae, f.* město v předalpské Galii (*Bologna*); *Bonōniēnsis*, *e* bononský.

bonum, *i, n.* 1. dobro, dobrá vlastnost, nadání. 2. prospěch, výhoda, blaho; *cui bono?* komu na prospěch byl čin? *bona, ōrum, n.* statky.

bonus 3. *melior, optimus* dobrý; 1. dobrý, vynikající; *bonae artes* dobré vlastnosti, krásná umění; zdravý, svěží; *color, sanguis*. 2. vhodný, způsobilý; obratný, znalý, prospěšný; o osobách: statečný, ušlechtilý, urozený, bohatý, zámožný; *optimi* = *optimates*; o věcech: krásný, hojný; šťastný *mors, aetas*; *bonae res* štěstí; příznivý. 3. řádný, počestný: *femina*, poctivý; *bonā fide* poctivě; *optimō iure* plným právem; vlastnecký; *bonus, i, m.* dobrák, vlastnec; laskavý, dobrotivý; *Iuppiter Optimus* nejvyšší dobrotivý.

boō 1. [ř.] volati, křičeti, hlukem se ozývati.

Bōōtēs, *ae, m.* Vozataj, souhvězdí vých. Vel. Vozu.

boreās, *boreae, m.* [ř.] severní vítr, sever.

borēus 3. [ř.] severní.

Borysthenēs, *ae, m.* řeka v Sarmatsku (*Dněpr*); *adj. Borysthenius* 3. borysthenský.

bōs, *bovis, m. f.* hovězí dobytče, býk, vůl, kráva, v *plur.* skot.

Bosphorus, *i* (*Bosporus, i*) *m.* úžina mořská: 1. *B. Thracius*, thrácký Bospor (nyní Cařihradský). 2. *B. Cimmerius*, kimerský Bospor (nyní Kerčský). *Bosporius* 3. = *Bosporānus* 3. bosporský, *Bosporānī* Bospořané.

***botrus**, *i* (*botrys, yos*) *m.* vinný hrozen.

Bovillae, *ārum, f.* Bovilly, město jv. od Říma v Latii; *Bovillānus* 3. bovillský.

bovillus 3. = *bubulus*.

***brabeum**, **brabium**, **bravium**, *i*, cena vítězství, odměna.

brācae, *ārum, f.* kalhoty.

brācātus 3. kalhoty nosící, cizozemský.

bracchiolum, *i, n.* raménko, ručka. **brachium** (*brachium*), *iī, n.* rámě, paže, klepeto (račl); zátoka, rameno mořské *n.* u náspu, hráz, větve, rahno; *rámě, *t. j.* moc.

branchiae, *ārum, f.* žábry.

Branchidae, *ārum, m.* Branchovci, dědiční kněží Apollonovy věštírní v Didymech.

brassica, *ae, f.* kapusta.

brattea (*brattia*), *ae, f.* zlatý lupínek.
Brennus, *i, m.* vůdce galský.
breviārium, *i, n.* stručný seznam;
 *brevíř.
brevi-loquēns, *entis* stručný v řeči.
brevi-loquentia, *ae, f.* stručnost,
 stručná mluva (i **breviloquium, i, n.*).
breviō 1. zkracovat.
brevi, *e* krátký: 1. místně: krátký,
 malý, těsný, nízký, plochý, mělký;
brevia, ium, n. mělčiny, písčiny;
 přen. nepatrný, chatrný; stručný,
 úsečný. 2. časově: krátký; *brevi*
 (tempore) v krátkce, za krátký čas;
brevi post brzy po tom; brzy po-
 mljejíci: *b. rosa* rychle vadnoucí,
dominus pán nakrátko. 3. **breve*,
is, n. krátký spis, seznam, papežské
 „breve“.
brevitās, *ātis, f.* krátkost, nepatrnost,
 stručnost.
Briareus, *i, m.* storuký obr.
Brīsēis, *idis, f.* Briseovna, dívka vzatá
 Achilleovi od Agamemnona.
Britannia, *ae, f.* Britannie; *Britanni*,
ōrum, m. Britannové; *Britannus* 3. =
Britannicus 3. britanský.
Brixellum, *i, n.* pevnost na pravém
 břehu Pádu.
Brixia, *ae, f.* město v nížině pádské
 (Brescia).
Bromius, *iī, m.* příjmení Bakchovo
 („Jásavec“).
brūma, *ae, f.* (= *brevima*) nejkratší
 den, zimní slunovrat, zima.
brūmālis, *e* zimní.
Brundisium, *i, n.* důležitý přístav
 v Kalabrii (Brindisi). *Brundisius* 3.
 brundisijský.
Bruttiī, *ōrum, m.* jméno národa i země
 v jižním cípu Itálie. *Bruttius* 3. brut-
 tijský.
brūtus 3. těžký, nehybný; nejapný,
 hloupý.
Brūtus, *i, m.* římské příjmení.
Būbastis, *is, f.* egyptská bohyně
 měsíce
būbō, *ōnis, m. f.* výr.
būbulcus, *i, m.* pacholek od volů,
 skoták.
būbulus 3. hovézí, volský.

bucca, *ae, f.* tvář, ústa.
buccula, *ae, f.* tvářinka, líčko; hledí
 (přílby).
Bucephalās, *ae, m.* kůň Alexandra
 Vel.; podle něho nazváno město při
 Hydaspu *Bucephala*, *ae, f.*
būcerus 3. [ř.] rohatý (j. vůl).
būcina, *ae, f.* roh pastýřský n. u voj-
 ska; *ad tertiam b—am* při třetím
 zatroubení na roh, o třetí hlídce;
lastura.
būcinātor, *ōris, m.* trubač, hlasatel.
būcinō 1. troubiti.
būcolicus 3. [ř.] pastýřský.
būcula (*bocula*), *ae, f.* kravička
 jalůvka.
būfō, *ōnis, m.* ropucha.
bulbus, *i, m.* cibule, česnek.
būlē, *ēs, f.* [ř.] rada (j. sbor).
būleuta, *ae, m.* [ř.] člen rady.
būleutērium, *iī, n.* [ř.] radnice.
bullā, *ae, f.* bublina; vypuklá ozdoba,
 pukla; pouzdro nošené j. amulet;
 **listina*, zápis, „bullā“.
bumastus 3. [ř.] velkohrozný; -
i, f. velkohrozná réva.
 ***Burana carmina** písně z rukopisu
 beuěřnského
 ***burggravi**, *i, m.* purkrabí; *burg-*
graviātus, ūs, m. purkrabství; *burgus*,
i, m. hrad.
būris, *is, m.* kleč.
 ***bursa**, *ae, f.* měšec.
 ***bursicīda**, *ae, m.* uřezavač měšců,
 kapsář.
Būsīris, *idis, m.* bájný král v Egyptě.
būsteus 3. blízky hrobu, starý.
bustuārius 3. určený pro žároviště.
bustum, *i, n.* (*ūrō*) žároviště, hranice;
 hrob, mohyla.
 ***butyrum**, *i, n.* (*b—us, i, m.*) máslo.
buxifer, *a, um* úrodný zimostrázem.
buxus, *i, f.* (-um, *i, n.*) zimostráz n.
 věci z něho zhotovené: písčala, hře-
 ben, vlk.
Byrsa, *ae, f.* B., hrad kartaginský.
 ***byssus**, *i, f.* jemné plátno, batist.
Býzantium, *iī, n.* nynější Cařihrad;
Býzantius 3. byzantský; *Býzantiī*,
ōrum, m. Byzantčané.

C

C j. zkratok 1. *Gaius*; 2. *centum*.

caballus, *ī*, *m.* kůň.

Cabīrī, *ōrum*, *m.* mystická božstva Kabelrové.

cachinnātiō, *ōnis*, *f.* = *cachinnus*.

cachinnō 1. (hlučně) se smáti, chechtati se.

cachinnus, *ī*, *m.* (hlučný) smích, chechtot.

cacō 1. vydělati se; *cacātus* 3. podělaný.

cacūmen, *inis*, *n.* hrot, vrcholek.

cacūm.inō 1. zahrotiti.

Cācus, *ī*, *m.* pastýř, syn Vulkánův.

cadāver, *eris*, *n.* mrtvola; zdechlina, mrcha.

Cadmus, *ī*, *m.* syn Agenorův, zakladatel Théb; *Cadmēus* 3. Kadmův;

Cadmēa, *ae*, *f.* hraa thébský; *Cadmeis*, *idis*, *f.* kadmejská, thébská; Kadmovna.

cadō, *cecidī*, *cāsūrus* 3. a) padati, do —, za —, mizeti; dolů téci, stékat., vy —, sjížděti. b) mrtev klesati, padnouti; klesnouti v prach, zřítiti se; podlehnouti, zmenšovati se, chabnouti; *in iudicio (causā) cadere* prohráti při; *animō* c. klesnouti na mysl; na scéně: propadnouti. c) do něčeho vpadnouti, přijíti, dostat se *in morbum*, *in suspicionem*; *in conspectum* c. přijíti na oči, *sub oculos* c. bít do očí; připadnouti, dostat se někomu; padnouti = služeti se, hoditi se; přihoditi se, sběhnouti se, (nějak) dopadnouti; *in (ad) irritum* c. přijíti na zmar.

cadūceātor, *ōris*, *m.* hlasatel, vyjednavatel.

cadūceus, *ī* *m.* (-um, *ī*, *n.*) berla, hůl.

cadūcifer, *a*, *um* berlu nosící; subst. *m.* berlonoš.

cadūcus 3. (*cado*) (do)padající; k pádu zralý, klonící se, náchylný, pomíjející, nestálý; *c-a hereditas* odúmrtí, dědictví připadlé státu.

cadus, *ī*, *m.* [ř.] džbán (na víno); popelnice.

Caecilius, *ī* jméno říms. rodu; ženy zvou se *Caecilia*; *Caeciliānus* 3. Caeciliův.

Caecina, *ae*, *m.* příjmení římské.

caecitās, *ātis*, *f.* slepota, zaslepenost.

caecō 1. oslepiti, za —, zatemnit.

Caecubus 3. caekubský; -um vinum caekubské, ušlechtilé víno z Latia.

caecus 3. a) slepý, nevidomý; zaslepený. b) temný, neprůhledný; neviditelný; skrytý, tajný; záhadný, tajemný, nevyzkoumatelný, nevy-pátratelný; c) nejistý, bezúčelný; *caecus*, *ī*, *m.* slepec, *caecus pavor* lichý strach, —a *nox* čirá noc, —um *murmur* temné hučení; *caeco Marte pugnare* v beznadějném boji.

caecutiō 4. býti slepý, zaslepený.

caedēs, *is*, *f.* (*caedo*) porážení, zabíjení, vraždění; vražda, krveprolití, porážka; bojiště, mrtvoly.

caedō, *cecidī*, *caesum* 3. a) bít, tepati, *virgis* bičovati. b) porážeti, řácti, rozbíjeti; *saxum* c. lámati, tesati; skláti, pobíjeti, vraždit, usmrčovati, uřezávati, zabíjeti.

caelāmen, *inis*, *n.* polovypuklé dílo, relief.

caelātor, *ōris*, *m.* rytec, ciselér.

caelebs, *libis* neženatý, svobodný, osamělý.

caeles, *itis*, nebeský; -itēs, *um*, *m.* nebešťané.

caelestis, *e* 1. nebeský, božský; -ēs, *ium*, *m.* nebešťané, bohové; -ia, *ium*, *n.* věci nebeské, -á tělesa; božský, bohů se týkající. 2. výtečný, skvělý.

caeli-cola, *ae*, *m.* nebešťan.

caelifer, *a*, *um* nebe nesoucí (Atlas).

***caeligenus** 3. z nebe pocházející, nebeský.

Caeli-montānus 3. caellijský (*Caelius mons* v Římě).

***caelitus** s nebe.

Caelius (*Coelius*), *ī*, *m.* rodové jméno římské.

caelō 1. vypukle zobrazovati, vypukle zdobiti, ciselovati; —ātus 3. vypukle zdobený, vykládaný vypuklými obrazy.

1. **caelum**, *ī*, *n.* nebe, klenba nebeská; *dē caelō tang'* bleskem býti zasažen; *vzduch*, počasí, podnebí, pásma ne-

beské n. pozemské; přen. bohové, božská pocta, nesmrtelnost, nesmrtelná sláva.; později psáno (vlastně správně) často *coelum*; má **plur. coelī, ōrum*.

2. *caelum*, *ī*, *n.* rydlo, dláto.

Caelus, *ī*, *m.* zosobněné božstvo nebes.

caementum, *ī*, *n.* stavební kámen.

Caenīna, *ae*, *f.* městečko sv. od Říma; *Caenīnus* 3. caeninský; *Caenīnēnses*, *ium*, *m.* Caeninští.

caenum, *ī*, *n.* nečistota, kal, špína.

caepa, *ae*, *f.* (*caepe*, *is*, *n.*) cibul.

Caere *n.* (neskl.) město etruské; *Caeres*, *itis*, *cerský*; město zváno i *Caeres*, *ētis*, *f.* — *Caeritēs*, *um*, *m.* Ceričané, občané římscí bez volebního práva; *tabulae Caeritum* seznam takových občanů; *Caerite cerā dignus* hodný býti zařazen do seznamu *Caeritū*.

caeremōnia (*caerimōnia*), *ae*, *f.* posvátná úcta, bázeň, posvátnost; posv. obřad, výkon.

caerul(e)us 3. (*caelum*) modrý jako nebe, blankytný, modravý; tmavě-modrý, tmavý, chmurný, slný.

Caesar, *is*, *m.* jméno rodiny rodu Juliova; později příjmení říms. císařů; **císař*. *Caesareus* 3. Caesarův, *Caesariānus* 3. caesarský.

Caesarēa, *ae*, *f.* město v Iudaei a v Mauretánii (v Alžírsku).

caesariēs, *eī*, *f.* kadeř, kštice, listí.

caesim (*caedo*) sečmo, rázem.

caesius 3. modrošedý, sivý.

caespes, *itis*, *m.* drn, trávnik, oltář z drnu.

caestus, *ūs*, *m.* tvrdý řemen posázený olověnými kuličkami, jímž zápasníci si ovljeli dlaň; řemen, pás (*Venušín*); psáno i *cestus*.

caetra, *ae*, *f.* lehký štít hispanský.

caetrātus 3. ozbrojený lehkým štítem; — *ī*, *ōrum*, *m.* lehkooděnci.

Caīcus, *ī*, *m.* druh Aeneův.

Caīēta, *ae*, *f.* město na hranicích Latia a Kampanie, nazvané podle pěstounky Aeneovy.

Calabria, *ae*, *f.* Kalabrie; *Calaber*, *bris*, *bre* kalaberský; *Calabrī*, *ōrum*, *m.* Kalabrové.

Calactē, *ēs*, *f.* město sicilské; *Calactīnus* 3. z Kalakty.

Calais, *is*, *m.* 1. syn Boreův. 2. slličný mladík.

calamister, *strī*, *m.* želízko na pálení vlasů; v *plur.* ozdůbky, kudrlinky v řeči.

calamistrātus 3. nakadeřený.

calamitās, *ātis*, *f.* pohroma, neštěstí, ztráta, porážka, smrt.

calamitōsus 3. pohromu přinášející; zhoubný, škodlivý; nešťastný, bídný.

calamus, *ī*, *m.* [ř.] třtina, rákos, stéblo rákosu; šíp, údice; píšťala, (*syrinx*); *péro (pův. ze třtiny).

calathiscus, *ī*, *m.* [ř.] košíček.

calathus, *ī*, *m.* [ř.] košík, číše.

calcar, *āris*, *n.* ostruha, pobídka.

calceāmentum (*calciamentum*), *ī*, *n.* obuv.

**calceārius* (*calciārius*), *ī*, *m.* obuvník.

calceō 1. obouvatí, obuví opatřiti.

calceolus, *ī*, *m.* botička, střívěček.

calceus, *ī*, *m.* střevíc; — *ōs mutare* státi se senátorem; — *ōs poscere* od stolu vstávatí.

Calchās, *antis*, *m.* řecký věstec před Trojou.

calcitrō 1. vyhazovatí nohama, vzpouzetí se.

calcō 1. šlapatí něco, po něčem, kráčetí; utiskovatí, potlačovatí.

†*calculōsus* 3. trpící močovýmí kaménky.

calculus, *ī*, *m.* hladký (početní) kamének, počet; kamének na šachovnici n. hlasovací neb i tmočový; hlas, hlasování; početní výkon, *calculus numerorum* počítání číslicemi.

caldārius 3. patřící k horké lázni; *caldarium*, *ī*, *n.* neb *caldaria cella* horká koupel v lázních.

caldus = *calidus*.

cal(e)faciō, *fēcī*, *factum*, *pass.* — *fīō*, *fieri*, *factus sum* 3. zahřívati, oteplovati; rozpalovati, dráždití.

calefactō 1. silně zahřátí.

Calendae (*Kalendae*) *Graecae* náš „uherský měsíc“.

caleō, *uī*, *itūrus* 2. býti teplý, horký, vřítí, planoutí; býti rozpálen, nadšen.

Calēs, *ium*, *f.* Kaly, město v Kampanii s výborným vínem; *Calēnus* 3. kalský.

calēscō — — 3. rozpalovati se, vzplanoutí.

caliandrum (*caliendrum*), *ī*, *n.* paruka.

calidus 3. (*caleo*) teplý, horký; prudký, vášnivý, prchlivý, nerozvážený.

caliga, *ae*, *f.* střevec.

caligātus 3. obutý hrubým voj. střevcem; *c—i milites* prostí vojáci.

cālīgīnōsus 3. temný, chmurný, mráкотný.

1. **cālīgō**, *īnis*, *f.* mlha, výpar, dým; temnota, chmura, mrákota; chmurné doby.

2. **cālīgō**, 1. *a*) přech. haliti v temnotu, mrak. *b*) nepřech. býti zahalen v mrak, býti temný, slepý, nevidomý.

Caligula, *ae*, *m.* (= botička) přezdívká syna Germanikova Gala Caesara.

calix, *icis*, *m.* pohár, miska.

calleō, *uī* — 2. míti tvrdou kůži (mozoly), býti zkušený, chytrý; znáti, rozuměti, věděti, dovésti někoho posouditi.

calliditās, *ātis*, *f.* zkušenost, chytrost, obratnost; potměšilost, lstivost.

callidus *f.* (*calleo*) zkušený, chytrý, obratný, vtipný; lstivý, úskočný.

Callimachus, *ī*, *m.* slavný básník a učenec doby alexandrijské.

Calliopē, *ēs* (—*pēa*, *ae*) *f.* musa básnictví epického; přen. píseň, báseň.

Callirhoē, *ēs*, *f.* dcera říčního boha Acheloa.

callis, *is*, *m.* *f.* stezka, pěšinka, stráž.

Callisthenēs, *is*, *m.* řecký dějepisec, průvodce Alex. Vel.

Callistō, *ūs*, *f.* dcera myth. krále thráckého Lykaona, proměněná od Dia i se svým synem v souhvězdí Velkého a Malého Medvěda.

callōsus 3. (*calleo*) mozolovitý, s tvrdou kůží.

callum, *ī*, *n.* mozol, tvrdá kůže; otužilost, otupělost.

1. **calō**, 1. svolávat.

2. **calō**, *ōnis*, *m.* voj. vozataj, záškodník.

calor, *ōis*, *m.* (*caleo*) teplota, horko, žář, vášeň.

Calpurnius, *ī*, *m.* jméno římského rodu. *Calpurnianus* 3. Kalpurniův.

caltha, *ae*, *f.* měsíček n. pampeliška.

calumnia, *ae*, *f.* křivé obvinění, utr-

hání na cti, soudní pletichy; pokuta, trest za to; klam, podvod; sofisma. **calumniātor**, *ōris*, *m.* podvodný žalobce, utrhač.

calumniōr 1. (**calumniō* 1.) podvodně žalovati, na cti utrhat, pletichy strojit.

***calumniōsus** 3. utrhačný, nepřátelský.

calva, *ae*, *f.* lebka.

calvitium, *ī*, *n.* pleš.

calvor 3. (*calviō* 4.) 1. klamati; 2. snažit se oklamati, vytáčet se.

calvus 3. lysý, plešatý.

1. **calx**, *cis*, *f.* vápenec, vápno; cíl v závodisti (*meta*), obílený vápnem, konec, cíl; *calx viva* nehašené vápno.

2. **calx**, *cis*, *f.* pata, kopyto; kopnutí.

Calydōn, *ōnis*, *f.* hlavní město Aitolie; *Calydōnis*, *idis* kalydonská, Kalydoňanka (*Deianira*); **Calydōnius** 3. kalydonský, aitolský.

Calypsō, *ūs*, *f.* nymfa, dcera Atlantova.

camara, *ae*, *f.* = *camera*.

Cambysēs, *is*, *m.* otec (nebo i syn) Kyra st.

camella, *ae*, *f.* číše.

camēlus, *ī*, *m.* [ř.] velbloud.

Camēna, *ae*, *f.* Musa; přen. píseň, báseň.

camera, *ae*, *f.* klenutí, sklepení; překlenutá bárka; *komora, síň, komnata.

***camerārius**, *ī*, *m.* komorník, komoří.

Cameria, *ae*, *f.* (—*ium*, *ī*, *n.*) město v Latii; **Camerīnus** 3. kamerijský.

Camerīnum, *ī*, *n.* město v Umbrli; *Camers*, *ertis* nebo *Camertīnus* 3. kamertský; *Camertēs*, *ium* Kamertané.

Camillus, *ī*, *m.* příjmení římské.

camīnus, *ī*, *m.* [ř.] pec, krb, výheň.

***camisia**, *ae*, *f.* spodní lněný šat, košile.

***campana**, *ae*, *f.* zvon; *c—ās pulsare* zvonit, bít ve zvony.

***campanārius**, *ī*, *m.* zvoník.

Campāniā, *ae*, *f.* Kampanie ve střed. Itálii; **Campānus** 3. kampanský, *Campānī* Kampanové.

campester, *stris*, *stre* 1. v rovině (ležící), rovinatý; *iter c—e* pochod rovinou; *hostis c—er* bojující v rovině; 2. nalézající se n. konaný na

poli Martově (*Campus*), kde byla volební místa a hřiště; *gratia* — is vliv při volbách; *arma* — ia tělocvičné nářadí; *campestre*, is, n. zásterka (při tělocvičných hrách).

campus, *i*, m. 1. a) rovina, planina, niva, (širé) pole; mořská pláň, hladina; b) 2. pole, obor činnosti; 3. c. *Martius* (*Campus*) pole Martovo mezi Římem a Tiberem; **campus Hospitalensis* Špitálské pole v Praze.

camur, *a*, um dovnitř zahrnutý.

Canacē, *ēs*, f. K., dcera Alolova.

canālis, *is*, m. trouba, žlab, stoka, řečiště.

***cancellārius**, *i*, m. kancléř, šéf kanceláře; stálý soudní písař.

cancelli, *ōrum*, m. mříž, mřížový plot, zábradlí; meze, hranice; *přepážka.

cancer, *crī*, m. rak; jih, jižní žár; rakovina.

candēla, *ae*, f. svíčka.

candēlābrum, *i*, n. svícen.

candēō, *uī* — 2. býti do běla žhavý, rozpálený; stkvíti se, zářit.

candēscō, *duī* — 3. rozpalovati se, řevavěti, zastkvívati se.

candidātōrius 3. uchazečský.

candidātus 3. bíle oblečený; — *us*, *i*, m. uchazeč o úřad, kandidát.

candidulus 3. běloskvoucí.

candidus 3. a) bílý, bíle oděný, zářivý, jasný; b) čistý, prostý, upřímný, poctivý; c) šťastný, radostný, příznivý.

candor, *ōris*, m. 1. bělost, záře, lesk, jas; zářivá krása, čistota; 2. upřímnost, poctivost.

Canēns, *entis* f. (pěvkyně), italská nymfa.

cāneō — — 2. býti (bělo)šedý, sivý, bělati se.

canēphoros, *i*, f. [ř.] dívka nesoucí košík.

cānēscō — — 3. šedivěti, stárnouti.

canīcula, *ae*, f. psík; *Sīrlus* (psí hvězda).

Cānidia, *ae*, f. kouzelnice, travička.

canīnus 3. psí.

canis, *is*, m. f. 1. pes, fena, psí hvězda (*Sīrius*); 2. nestoudný, drzý člověk, slidič; 3. nejhorší vrh v kostkách.

canistrum, *i*, n. [ř.] v plur. košík.

cāntiēs, *ēī*, f. (*canus*) šedá barva, šedivost, šediny.

canna, *ae*, f. třtina, rákosí, píšťala.

Cannae, *arum* f. Kanny, město v Apulii; **Cannēnsis**, e kanenýský.

canō, *cecinī*, *cantātum* 3. a) zněti, zvučeti; zpívat, kokrhati, krákorati, skřehotati a pod.; c) *fidibus* hráti na lyru, na strunný nástroj; b) zpívat něco; c. *carmen* skládati báseň; opěvovati, oslavovati; věštiti; troubiti na znamení u vojska n. při hrách; c. *classicum* troubiti k útoku, *receptui* k ústupu, *bellicum* k boji.

canōn, *onis*, m. předpis, pravidlo; *církevní ustanovení, v plur. i kanonické, církevní právo.

***canōnicus** 3. kanonický, c-ae *hōrae* brevíř; c-*us*, *i*, m. kanovník, kapitulár.

Canōpus, *i*, m. egyptské město při ústí Nilu, proslulé rozmařilostí.

canor, *ōris*, m. zvuk, zpěv.

canōrus 3. zpěvný, zvučný; — *um*, *i*, n. libozvuk, krásný hlas.

Cantaber, *brī*, m., obyč. v plur., Kantabrové, bojovný národ v sev. Hispanii; **Cantabricus** 3. kantaberský.

cantāmen, *inis*, n. kouzelné zaříkání.

cantharis, *idis*, f. [ř.] španělská moucha.

cantharus, *i*, m. [ř.] konvice na víno.

canthērius, *iī*, m. [ř.] valach.

canticum, *i*, n. sólový zpěv, píseň.

cantilēna, *ae*, f. („stará“) písnička; žvást.

***cantillō** 1. prozpěvovati si.

cantiō, *ōnis*, f. píseň, kouzelné zaříkání.

cantitō 1. často zpívat.

cantiuncula, *ae*, f. písnička.

cantō 1. a) = *cano*; c. *tibiis* pískati na flétnu; b) říkati kouzelnou píseň, (o)čarovati.

cantor, *ōris*, m. zpěvák, herec; pochlebník; *učitel.

cantus, *ūs*, m. 1. zpěv, píseň; kokrhání, krákání a pod.; 2. hudba, hra; kouzelné říkadlo, věštba.

Canuīēlus, *i*, m. jméno římského rodu.

cānus, 3. (bělo)šedý, bílý; — *i* *capillī* šediny; starobylý, dávný.

Canusium, *iī*, n. město v Apulii; **Canusīnus** 3. kanusijský.

capācitās, ātis, f. prostor, objem;
*chápavost, kapacita.

Capāneus, ī, m. jeden ze sedmi proti
Thébám.

capāx, ācis prostorný, objemný, ve-
líký; mnoho obsáhající, schopný
obsáhnouti, vhodný.

capēdō, inis, f. obětní miska.

capēduncula, ae, f. obětní mistička.
1. **capella**, ae, f. kozíčka.

*2. **capella** (*cappella*), ae, f. kaple.

***capellānus** (*cappellanus*), ī, m. ka-
plan.

Capēna, ae, f. město etruské; *Ca-
pēnās*, ātis=*Capēnus* 3. kapenský;
Capēnātēs, ium, m. Kapeňané.

caper, prī, m. kozel.

caperō 1. stahovati, svrašťovati; *ca-
perāta frons* svrašťelé čelo, *expor-
rēcta* vyjasněné.

capessō, īvī, ītum 3. a) něčeho se
chopiti; na sebe vzíti, podstupovati;
c. *viam* dáti se na cestu, *pugnam*
do boje, *fugam* na útěk, *rem publi-
cam* odčati se státnické dráze, *iussa*
vykonávati, *magistratum* nastoupiti;
b) spěchati někam *Italiam*, *tuta*
(v bezpečí).

Caphāreus, ī, m. mys na jv. konci
Euboje; *Caphārēus* 3. kafarejský.

capillātus, 3. vlasatý, vlasy pokrytý.

capillus, ī, m. vlas, kadeř, vous.

capīō, cēpī, *captum* 3.: 1. bráti,
chytati, chápati něco: *arma* chápati
se zbraní; obsaditi, zabrati *locum*;
doraziti, dostihnouti někam *insulam*;
chápati se něčeho, na sebe bráti;
c. *occasionem* příležitosti se chopiti;
c. *initium* počínati; *fugam* dáti se na
útěk; *consilium* pojmouti záměr,
odhodlati se; *magistratum* na sebe
vzíti; 2. vybírat, vyhledávati, voliti;
locum, *socium*; 3. a) zabírat, zaji-
mati, ukořisťovati, chytiti, dobýti,
zmocnit se; *captī*=*captīvī*; v *pass.*
býti chycen, zajat, ohromen, za-
chvácen; *mente* (*animi*) *captus* na
hlavu padlý, pomatený; b) dojímati,
uchvacovati, vábiti, získati, zasle-
piti, oklamati; 4. přijímati, obdržeti,
dostati; *pecuniam ab aliquo* dáti se
podplatiti; bráti požitky, výtěžek;
pocítiti *laetitiam*, *maerorem*; c.
detrimentum škodu utrpěti; *heredi-
tatem* nabývati; 5. do sebe pojmouti,

obsáhnouti, stačiti pro něco; býti
s něco; chápati, rozuměti.

capis, idis, f. miska, číše.

capistrō 1. dáti ohlávku.

capistrum, ī, n. ohlávka, náhubek.

capital, ālis, n. hrdební zločin.

capitālis, e hrdební: *noxa*, *res*, *sup-
plicium*; hlavní, úhlavní *hostis*, zhoub-
ný; znamenitý *ingenium*; -e *iter*
o život, s nebezpečím života.

***capitāneātus**, ūs, m. hlavní moc,
vláda, vladařství, správa, správ-
covství.

***capitāneus**, ī, m. vůdce, náčelník,
vladař, hejtman.

capitō, ōnis, m. hlaváč.

Capitōlium, īī, n.=*mons C—īnus*,
Kapitolium; -īnus 3. kapitolský.

capitulātīm ve hlavních věcech,
stručně.

capitulum, ī, n. hlavička, hlavice;

*kapitula, kapitola.

***cappa**, ae, f. čepice, mitra, kapuce.

Cappadox, cis, m. Kappadok; *Cappa-
docius* 3. kappadocký; *Cappadocia*, ae,
f. Kappadokie, krajina v jv. m. Asii.

capra, ae, f. koza, kozí zápach.

Caprae palūs Kozí močál na poli
Martově.

caprea, ae, f. srnka.

Caprae, ārum, f. Kapreje (ostrov
Capri).

capreolus, ī, m. mladý srnec; krokev.

capricornus, ī, m. kozorožec.

caprifīcus, ī, f. planý fík.

caprigenus 3. z kozího rodu, kozí.

caprimulgu, 3. subst. dojič, pasák
kozí.

caprīnus 3. kozí; *rixari de lanā c—ā*
hádati se o kozí chlup, o malicher-
nost.

capripēs, edis kozonohý.

capsa, ae, f. pouzdro, skříňka.

Capsa, ae, f. město v Africe (v Tu-
nlsu); *Capsēnsēs*, ium, m. Kapsané.

capsula, ae, f. malá skříňka.

captātiō, ōnis, f. honění, chytání,
verborum za slovo.

captātor, ōris, m. kdo se za něčím
honí; c. *aurae popularis*, *hereditatis*.

captiō, ōnis, f. chytání; podvod, klam,
úskok; klamný závěr.

captiōsus 3. klamavý, úskočný; -a,
ōrum, n. klamné závěry.

captiuncula, ae, f. úskok, klička.

captivitas, ātis, f. zajetí, dobytí; poroba.

***captivō** 1. zajmouti, dobytí (*alqm*, *alqd*).

captivus 3. chycený, zajatý, zajatecký; ukořistěný, dobytý; -us, ī, m. (—a, ae, f.) zajatec (-kyně).

captō 1. *alqd* (úsilně) chytati, lapati, honiti se za něčím; přen. pachtiti se, pástí po něčem, usilovati oč, číhati na něco.

captus, ūs, m. pochopení, chápavost, schopnost.

Capua, ae, f. hlavní město v Kampánii.

capulus, ī, m. držadlo, jilec.

caput, itis, n. 1. hlava; *supra* c. esse býti, seděti v týle; nejhořejší část něčeho, hlavice, vrchol hory, konec, hrot; c. *pontis* předmostí, c—*a* *vitis* révové úponky; zřídlo, pramen, ústí; zdroj, původ(ce); 2. hlava=člověk, jednotlivec, osoba, kus; c—*e* *censi* odhadnutí dle hlav; 3. život, hrdlo: *capitis(e) accusare, damnare, absolvere*; *iudicium* c—is kde běží o hlavu, *poena* c—is trest smrti; občanství, právo občanské; c—is *deminutio* ztráta obč. práva; 4. náčelník, vůdce; hlavní město, hl. bod, zásada, obsah; kapitola; jistina, kapitál, středisko; *summa capita papaverum* makovice.

***caputium**, ī, n. otvor v plášti pro hlavu, límec, kapuce.

Capys, yos, m. 1. druh Aeneův; 2. otec Anchisův.

Cār, **Cāris**, m. Kar, v plur. Karové; **Cāria**, ae, f. Karie, krajina v jz. M. Asii; **Cāricus** 3. karský.

carbaceus 3. z jemného plátna.

carbasus, ī, f. [ř.] jemné plátno; -a, ōrum, n. lněné šaty, plachty.

carbō, ōnis, m. uhl.

Carbō, ōnis, m. příjmení římské.

***carbōneum sulphurātum** sirouhlík.

carcer, is, m. vězení, žalář; v plur. zábradlí, kolny v závodišti; přen. začátek.

carchesium, īī, n. [ř.] pohár.

cardacēs, um, m. [z ř.] perské čtyřnajaté.

cardiacus 3. [ř.] chorý žaludkem.

Cardianus 3. kardijský, subst. m. Kardinian, z města Kardinie na thráckém Chersonesu.

cardinālis, e stěžejní, *základní, hlavní; *c—is, is, m. kardinál.

cardō, inis, m. čep, stěžej u dveří; -inem *vertere* otvírati; točna, osa světová; stěžejný bod, jádro; *kardinál.

carduus, ī, m. bodlák.

cārectum, ī, n. rokytí.

cāreō, uī, *itūrus* 2. *alquā rē* 1. býti něčeho prost, bez něčeho, nemíti něčeho, postrádati; c. *morte* býti nesmrtelný, *viribus* bez vlády; 2. zdržovati se, vzdalovati se, zříkati se, straniti se něčeho.

cārex, icis, f. ostřice.

cārica, ae, f. (*ficus*) kárský, sušený fík.

carlēs, ēī, f. zetelelost, zpuchřelost, shnilost.

carīna, ae, f. spodek, dno lodi; loď.

cariōsus 4. zetelelý, vetchý.

cāritās, ātis, f. 1. drahota, c. *nummorum* nedostatek peněz; 2. vážnost, úcta, přízeň, láska *in regem, erga patriam*.

carmen, inis, n. 1. zpěv, píseň, zvuk, hudba; 2. báseň (lyrická), nápis ve verších; 3. výrok, průpověď, formule (kouzelná n. právnická), modlitba; věštba, kouzlo.

Carmentis, is (-ta, ae), f. Karmen-ta, matka Euandrova, věstkyně a bohyně porodu; *Carmentis*, e Karmen-tin; *C-ia* n. slavnost Karmentina.

Carneadēs, is, m. řecký filosof, zakladatel Nové Akademie; *Carneadēs* 3. Karneadův.

***carneus** 3. tělesný, pozemský.

carnifex, icis, m. kat, mučitel; lotr.

carnificīna, ae, f. řemeslo katovské, mučení, trápení, katanství.

carnificō 1. popravití, mučiti.

Carnutēs, um, m. Karnutové, kmen keltský.

carō, *carnis*, f: maso, kus masa, tělo;

***carnis exsilium** masopust.

***Carolus**, ī, m. Karel; **Carolinus** 3. Karlův.

Carpathus, ī, f. ostrov mezi Krétou a Rhodem; **Carpathius** 3. karpatský (*vates* C.=Proteus).

carpatinus 3. [ř.] z hrubé kůže.

carpentum, ī, n. dvojkolý vozík.

carpō, psī, ptum 3. a) trhatí, utrhávatí, vy—, škubati, rváti; spásati,

vyžírati; *oscula* c. brátí, krástí; b) klidně požívatí, okoušetí; *carpe diem* užij dneška! c. *viam*, *iter* někam se ubíratí, na cestu se vydatí; c. *aëra* letětí vzduchem, *maria* nad mořem; c) sžírati, strávití, soužití, tupití, znepokojovali; d) rozdrobovatí, oslabovati.

carptim po kusech, úryvkovitě; opětovně, znenáhla.

Carrhae, *arum*, f. město v Mesopotamii.

carrūca, *ae*, f. = *carrus*.

Carthāgō, *inis*, f. Karthagina; *Carthaginensis*, e karthaginský, *C—ēs, ium*, m. Karthaginci; *Carthāgō nova* město v jv. Hispanii (Cartagena).

carrus, *i*, m. čtyřkolý vůz.

caruncula, *ae*, f. kousek masa.

cārus 3. drahý, milý.

caryōta, *ae*, f. [ř.] datle.

Carystos, *i*, f. město v jižní Euboji; *Carystius* 3. z Karystu, *Carysti* Karystané.

casa (**cassa*), *ae*, f. chatrč, chyše; *brloh, doupě.

Casca, *ae*, m. římské příjmení.

cascus 3. prastarý, dávný.

cāseus, *i*, m. sýr.

cāsia, *ae*, f. [ř.] skořice, vonná rostlina.

Caspius, 3. kaspický (—*ium mare*); *Caspiāni*, *orum*, m. kmen Kaspiové.

Cassander, *drī*, m. král makedonský ve 4. a 3. st. př. Kr.

Cassandra, *ae*, f. věštná dcera Prianova.

cassida, *ae*, f. kovová přilba.

Cassiopē, *ēs*, f. manželka Kefeova, změněná v souhvězdí (= *Cassiopea*, *ae*, f.).

1. **cassis**, *idis*, f. = *cassida*.

2. **cassī**, *is*, f. v plur. slt, tenata, pavučina; nástraha, úklad.

Cassius, *iī* jméno římského rodu; *Cassiānus* 3. kasijský.

cassus 3. prázdný; marný, neužitečný; *in -um* nadarmo, bez úspěchu.

Castalia, *ae*, f. pramen na Parnassu; *Castalius* 3. kastalský.

castaneus 3. kaštanový; *-ea*, *ae*, f. kaštan jedlý.

castellānus 3. hradní, ke hradu patřící; *-ī, orum*, m. obyvatelé hradu.

castellātīm po hradech.

castellum, *i*, n. (*castrum*) tvrz, bašta, hrad; útočiště.

castīgātlō, *ōnis*, f. domluva, pokárání; důtka, trest.

castīgātor, *ōris*, m. karatel.

castīgātōrius 3. karatelský.

castīgō 1. káratl, trestatí, napravovatí; na uzdě držetí.

castimōnia, *ae*, f. zdrželivost, půst; mravnost, mravní čistota.

castitās, *ātis*, f. cudnost, čistota.

castor, *oris*, m. [ř.] bobr.

Castor, *oris*, m. K., syn Tyndareův, bratr Polluka a Heleny.

castoreum, *eī*, n. bobrový stroj.

castrātus, *i*, m. kleštěnec.

castrensis, e táborový.

častrō 1. vyklestití, oslabití.

castrum, *i*, n. 1. = *castellum*; 2. v plur. voj. tábor, kasárna; *vojsko; *-a movere* tábořem hnoutí, dále táhnouti, *referre* zpět táhnoutí, *facere*, *ponere* tábořem se položití, *habere* tábořem ležetí; *přen.* válka, vál. služba, denní pochod.

castus 3. mravně čistý, cudný, bezúhonný; zbožný, posvátný; svědomitý, poctivý.

cāsus, *ūs*, m. (*cado*) 1. padnutí, pád, zřícení se; 2. a) úpadek, zkáza, zhouba, smrt; b) případ, náhoda, událost, osud; nebezpečí, stav; *-ī* náhodou; šťastná náhoda, příležitost; nešťastná náhoda, nehoda; 3. pád v mluvnicku.

catagraphus 3. [ř.] pomalovaný, pestrý.

***catalogus**, *i*, m. seznam, katalog.

cataphractēs, *ae*, m. [ř.] pancíř z kovových šupin.

cataphractus 3. [ř.] obrněný (šupin. pancířem).

†**cataplasma**, *atis*, n. obklad.

catapulta, *ae*, f. [ř.] stroj na metání oštěpů.

cataractēs (*-a*), *ae*, m. f. [ř.] vodopád; zdvihací mříž.

catasta, *ae*, f. [ř.] ležení.

***catēchēsis**, *is*, f. vyučování v katechismu.

***catēchēticus** 3.: *c-a capitula* kapitoly z katechismu.

***catēchismus**, *i*, m. katechismus.

***catēchizō** 1. vyučovatí v křesťanské nauce.

catēia, *ae*, *f.* házecl kopí.
catēlla, *ae*, *f.* řetízek.
catellus, *i*, *m.* psíček, štěně.
catēna, *ae*, *f.* řetěz, pouto; *přen.* v *plur.* výhrady.
catēnātus 3. spoutaný, spjatý v řetěz; *m.* zajatec; -ī *labores* nepřetržité.
caterva, *ae*, *f.* dav, zástup, tlupa, hejno; sbor herců.
catervātīm po zástupech, hromadně.
***catētēs**, *is* (z řec. *kakoēthes*) zlovyk, zastaralá nemoc.
cathedra, *ae*, *f.* [ř.] křeslo, *stolice, biskupský stolec, katedra.
***catholicus** 3. křesťanský, katolický.
Catilīna, *ae*, *m.* Katilina; **Catilīnārius** 3. Katilinův, Katilinský.
catillus, *i*, *m.* miska.
Catina, *ae*, *f.* město sicilské (Katanie); **Catinēnsis**, *e* katinský.
catīnus, *i*, *m.* mlsa, talíř.
Catō, *ōnis*, *m.* příjmení římské.
catomum, *i*, *n.* [ř.] poloha na znak.
catōnium, *iī*, *n.* [ř.] podsvětí.
Catullus | **Catulus**, *i*, *m.* římská příjmení.
catulus, *i*, *m.* zvířecí mládě; štěně.
Caturīgēs, *um*, *m.* Katurigové, kmen galský.
catus 3. chytrý, lstivý, prohnaný.
Caucasus, *i*, *m.* (mons) Kavkaz; **Caucasius** 3. kavkazský.
cauda, *ae*, *f.* ocas, ohon; -*am trahere* býti za blázna, na posměch.
***caudātus** 3. ocasatý, ohonem opatřený.
caudex viz *codex*.
Caudium, *iī*, *n.* město v Samniu; **Caudīnus** 3. kaudijský.
caulae, *arum*, *f.* stáj, ovčinec.
caulis, *is*, *m.* stonek, košťál; kapusta, zelí.
caunea, *ae*, *f.* (zvl. v *plur.*) kaunský, kárský flk.
Caunus, *i*, *f.* město v Kárii; **Cauneus** 3. kárský; **Caunī** Kauňané. **Caunae** (*ficūs*) *f.* kaunské flky.
caupō, *ōnis*, *m.* hostinský.
caupōna, *ae*, *f.* hostinec; někdy tvar **caupōnia**, *ae* (t. j. *taberna*).
caupōnor 1. kramařiti něčím.
caupōnula, *ae*, *f.* hospůdka.
Caurus, *i*, *m.* sz. vítr.
causa, *ae*, *f.* 1. příčina, důvod, podnět; *causā* za příčinou, k vůli, pro:

patris causā, *meā causā*; závažná příčina, právo na něco; omluva, námitka; záminka, vytáčka: *per causam* pod záminkou; 2. věc, záležitost, pře, spor; *c. capitis* pře hrdelní; *causam dicere* hájiti se, zodpovídati se; *c. alci dicere* hájiti někoho; -*am agere* vésti spor, obtinere při vyhrátí, *perdere* ztratiti; sporná otázka; zájem, stav, okolnost, poměr, styk.
causārius 3. subst. neduživce, invallida.
causidicus, *i*, *m.* právní zástupce.
***causō** 1. způsobiti.
causor 1. jako důvod udávati, předstíratí.
cautēs, *ium*, *f.* úskalí, bradla.
cautiō, *ōnis*, *f.* obezřetnost, opatrnost, ujištění, záruka, úpis.
cautor, *ōris*, *m.* ručitel, ochránce.
cautus 3. bezpečný, jistý; opatrný, obezřelý.
cavaedium, *iī*, *n.* zadní dvůr římského domu.
cavea, *ae*, *f.* (cavus) klec, stáj, ohrada, úl; hlediště, divadlo, sedadla v něm.
caveō, *cāvī*, *cautum* 2. (*alqm*, *ab aliquo*, *nē*, *ut nē*, *inf.*) 1. chrániti se, vystříhati se, míti se na pozoru; *cave* pozor!; *cave credas* nevěř! 2. (*alci*) pečovatí, starati se, chrániti, pomáhati: *in iure* na soudě; *zaručovati*, dáti si zaručiti (*abl.*, *ā*, *dē s abl.*); právnícky: stanoviti, vyhraditi (*alqd*, *de re*).
caverna, *ae*, *f.* dutina, sluj, vodojem.
cavillātiō, *ōnis*, *f.* dráždění, vtípkování; posměch, úšklebek.
cavillātor, *ōris*, *m.* posměváček.
cavillor 1. drážditi, posmívati se, žerty si tropiti; vytáčet se, vymlouvat se.
cavō 1. vyhloubiti, vydlabatí; vyhlubováním zhotoviti.
cavus 3. (vy)dutý, (vy)klenutý; -*ae viae* úvozy; vydutý, t. j. někoho zahalující; *nubes*; *cavus*, *i*, *m.*, -*um*, *i*, *n.* dutina, díra.
Caystros, *i*, *m.* řeka v Lydii; **Caystrius** 3. kaysterský; **C. ales**=labuť.
Cecrops, *pis*, *m.* nejstarší král athénský, zakladatel Akropole; **Cecropidēs**, *ae*, *m.* Kekropovec (Theseus), v *plur.* Athéňané; **Cecropis**, *idis*, *f.* Kekro-

povna, attická; *Cecropius* 3. kekropský, attický, athénský; *Cecropia*, ae, f. athénský Vyšehrad.

1. **cēdō**, *cess*, *cessum* 3.: 1. a) stoupatl, kráčetl, ubíratl se; c. *in alqd* v něco přecházetl, měnitl se; býtl počítán za něco (*pro s abl.*); b) *alci*, *in alqm* připadatl někomu, přecházetl na někoho; *bona in medium cedunt* stávají se obec. majetkem; c) véstl se, dařitl se (*insidiae, res bene, male cedit*), 2. a) *ex de, abl.* odcházetl, ustupovatl, hýbatl se z místa; *senatū c. vystoupitl ze s.*; e *vita c. = mori*; b) odstupovatl, vzdávatl se něčeho: c. *alci possessione agrorum*; c) podrobitl se, povolovatl, podléhatl někomu; d) přednost dávatl, nevyrovnatl se někomu; *cedere alicui* zůstávatl pozadu za někým; 3. přech. odstoupitl, přiznatl, přenechatl něco.

2. **cedo**, *plur.* *cette* sem s tím (*cedo aquam!*); ven s tím! pověz, považ, pohleď!

cedrus, *ī*, f. [ř.] cedr, cedrové dříví, —ý olej.

***cedula**, ae, f. list papíru, oznámení, dopis, lístek (vzniklo ze *schedula, scedula*).

celeber, *bris, bre*, (neb *celebris, bre*)

1. často a hojně navštěvovaný, hluchý, lidnatý; slavný, slavnostní; 2. něčím známý, hojný, často jmenovaný, obvyklý.

celebrātiō, *ōnis*, f. četné shromáždění, hojná návštěva, hluchá oslava.

celebrātus 3. = *celeber*.

celebritās, *ātis*, f. 1. lidnatost, živost, slavnost; 2. hojná návštěva, hluchý zástup; časté vyskytování se něčeno; proslulost.

celebrō 1. a) hojně (a často) navštěvovatl, něčeho se účastnitl, hluchně oživovatl, slaviti n. světiti; v hojném počtu provázetl; b) často něco konatl, něčeho užívatl, oslavovatl, velebitl, opěvovatl; *rem in maius c. z míry vychalovatl*.

Celenderis, *is*, f. tvrz v Kilikii.

celer, *is*, e rychlý, hbitý, brzký; prchlivý, náhlý; *celerēs, um*, m. = *equites*; *tribunus celerum* velitel jízdy.

celeripēs, *edis* rychlonohý.

celeritās, *ātis*, f. rychlost, bystrost, ráznost.

celerō 1. urychlitl, rychle provéstl, spěchatl.

Celeus, *ī*, m. myth. král v Eleusině, otec Triptolemův.

cella, ae, f. komora, spižárna, sklep, buňka v úie; síň chrámová se sochou božstva; *klášterní cela.

cellula, ae, f. komůrka; buňka v úlu.

cēlō 1. zakrývatl, u—, s—, v sobě tajitl, zatajovatl, neprozrazovatl *alqm, alqd. n. de aliqua re*.

celōx, *ōcis*, m. f. rychlý člun.

†**celsitūdō**, *inis*, f. výška; *vznešenost, výsost (tit.).

celsus 3. vztyčený, vysoký, strmý; vznešený, velkomyslný, pyšný.

Celtae, *ārum*, m. Keltové; **Celticus** 3. keltský.

Celt-ibērī, *ōrum*, m. Keltiberové ve střední Hispanii; **Celtiberia**, ae, f. Keltibersko, **Celtibēricus** 3. keltiberský.

cēna, ce, f. (hlavní) jídlo, oběd, hostina.

Cēnabum, *ī*, n. město Karnutů v Galii (Orléans).

cēnāculum, *ī*, n. jídelna; hořejší patro, podkrovní komůrka.

Cēnaeum, *ī*, n. sz. cíp Euboje; *Iuppiter C-us* J. tam uctíváný.

cēnātiō, *ōnis*, f. jídelna.

cēnātiuncula, ae, f. (malá) jídelna.

Cenchreae, *ārum* f. přístav korinthský.

cēnitō 1. často obědvatl.

cēnō 1. obědvatl, jísti; *cenatus* 3. naobědvav(ší) se, najedený.

cēnsēō, *suī, sum* 2.: 1. počítatl (*capite censi*); 2. a) odhadovatl jmění občanů a zanášetl je do občanských seznamů; *censum* c. konatl odhad; b) přihlásitl jmění k odhadu; 3. odhadovatl, označovatl, oceňovatl, cenitl si, vážitl si; 4. mluvitl, domnívatl se, pokládatl; 5. navrhovatl, raditl; hlasovatl, usnášetl se, rozhodovatl; přiřknoutl, udělitl.

cēnsor, *ōris*, m. censor; *přen.* karatel, přísný soudce; kritik.

cēnsōrius 3. censorský; —*ius, īī*, m. bývalý censor.

***cēnsuālis**, e *censu*, censorův; *forma příkaz c-ův*.

cēnsūra, *ae, f.* úřad censora; *soud, soudní výrok, hana, trest; dávka, pokuta, daň; †censura knih, přísná kritika.

cēnsus, *ūs, m.* census, odhad majetku a sčítání lidu; seznam občanů; majetek, bohatství.

centaurēum, *ī, n.* [ř.] zeměžluč.

Centaurus, *ī, m.* 1. Kentaur; Kentauři byli divoký kmen thessalský, dle báje půl člověka, půl koně; Centaurēus 3. kentaurský; 2. *f.* jméno lodi nebo souhvězdí (*m.*).

†centēnārius 3. obsahující v sobě sto, ať podle čísla, nebo podle míry, vány, peněz.

centēnus 3. v *plur.* po stu.

centēsimus 3. stý; —*a, ae, f.* jeden díl ze sta, 10/100 poplatek, daň, úrok.

centiceps, *ipitis (caput)* stohlavý.

centiēs stokrát.

centi-manus 3. storuký.

centō, *onis, m.* polštář z koží, vycpaný na obranu proti střelám.

†centrālis, *e* střední, centrální.

†centrum, *ī, n.* střed.

centum sto; velmi mnoho.

centum-geminus 3. stonásobný.

centumviralis, *e* centumvirální.

centumvirī, *ōrum, m.* c—ové, sbor 105 soudců.

centunculus, *ī, m.* malá pokrývka.

*centuplus 3. = centumplex, *icis*.

centuria, *ae, f.* setnina.

centuriātim po setninách.

centuriātus, *ūs, m.* hodnost centuriona; dělení na setniny.

1. **centuriō** 1. dělití na setniny; *comitia centuriata* sněm c—tní.

2. **centuriō**, *ōnis, m.* centurio, velitel setniny.

centuriōnātus, *ūs, m.* volba centurionů.

Centurīpae, *ārum, f.* město sicilské; **Centurīpinus** 3. centuripský, *C—ī, ōrum, m.* Centuripané.

cēnula, *ae, f.* malý oběd, malá hostina.

Cēōs, *f.* ostrov kykladský Keos; **Cēus** (*Cīus*) 3. kejský.

cēpa, *ae, f.* (cēpe, *is, n.*) cibule.

Cephallēnia, *ae, f.* Kefallenie, ostrov v moři ionském, **Cephallēnēs**, *um, m.* Kefalleňané.

Cephalus, *ī, m.* 1. Athénan Kefalos, vnuk Aiolův. 2. otec řečníka Lysia.

Cēpheus, *ī, m.* král althlopský Ke-feus.

Cēphīsus, *ī, m.* 1. řeka ve Fokidě a Boiotii; 2. řeka v Attice. **Cēphīsius** 3. kefiský; **Cēphīsis**, *idis, Cēphīsius*, *adis* kefiská.

cēra, *ae, f.* vosk, vosková buňka, voskové poprsí předků; vosková tabulka na psaní, dopis (často v *plur.*); vosková pečeť; bílé líčidlo.

Ceramīcus, *ī, m.* „hrnčířská“ čtvrt v Athénách.

cērārium, *iī, n.* poplatek z pečetního vosku.

cerastēs, *ae, m.* [ř.] roháč.

†cerasum (*cerasium*), *ī, n.* třešně (plod).

†cerasinus 3. třešňový, barvy třešně.

cerasus, *ī, f.* [ř.] třešně (strom).

†ceratinus 3. rohový; c—*a, ae, f.* klamný logický závěr.

cērātus 3. voskem potažený, spojený.

Ceraunī montes neb **Ceraunia**, *orum, n.* skalnaté pohoří na pobřeží epeirském v Řecku.

Cerberus, *ī, m.* trojhlavý pes u vchodu do podsvětí; **Cerbereus** 3. kerberský, Kerberův.

cercūrus, *ī, m.* [ř.] lehká loď.

Cercyōn, *onis, m.* lupič zabitý The-seem; **Cercyonēus** 3. Kerkyonův.

†cerdo, *ōnis, m.* řemeslník; *c. sutor* příštipkář.

†cerebellum, *ī, n.* malý mozek, mozeček.

cerebrōsus 3. prchlý, zbrklý.

cerebrum, *ī, n.* mozek, lebka; rozum, prchlivost.

Ceres, **Cerēs**, *f.* 1. staroitalská bohyně orby a úrody. 2. plody Cereřiny, osení, obilí, chléb; **Cereālis**, *e* Cereřin, **Cerealia arma** náčiní k mletí obilí a pečení chleba; **Cereālia**, *ium, n.* slavnost Cereřina v dubnu.

cēreus 3. voskový, z vosku zhotovený, žlutý j. vosk; poddajný j. vosk; —*us, ī, m.* vosková svíčka.

†cerevisia, *ae, f.* pivo.

cērīntha, *ae, f.* voskovka (květina).

cernō, *crēvī, crētum* 3. a) rozlišovati, třídití. b) (zřetelně) vidětí, na něco patřítí; znamenati, poznávati. c) rozhodovati, usnéstí se na něčem; *hereditatem* ujmoutí se dědictví.

cernuus 3. střemhlav se kácející, padající na tvář.

cerritus 3. ztřeštěný, pošetilý.

certāmen, *inis*, *n.* 1. boj, zápas, závod, zápolení, spor, svár; *c. ponere* závod zařizovati, *c. inire* v závod, zápas se pustiti. 2. sázka, cena závodní.

certātim o závod.

certātiō, *ōnis*, *f.* závodění, zápolení; spor, pře.

certē jistě, zajisté; vskutku, určitě, ovšem; aspoň, přece.

1. **certō** *přisl.* jistě, určitě.

2. **certō** 1. *a)* zápasiti, bojovati, zápoliti, závoditi; usilovati, snažiti se (o závod); *certant illudere* o závod se vysmívají. *b)* řeči zápasiti (na soudě a pod.).

certus 3.: 1. jistý, odhodlaný, rozhodnutý; *mihi c — um est* jsem rozhodnut. 2. ustanovený, určitý, jistý (*die certo*), pravidelný 3. *a)* o osobách: bezpečný, hodnověrný, spolehlivý; o něčem jistý, dobře zpravený; *certus consilii* jistý svým záměrem; *alqm certiozem facere de re* oznámiti někomu něco (*pass. certior fieri*). *b)* o věci: jistý, nepochybný, nesporný.

cērula, *ae. f.* kousek vosku; *c. miniāta* červená rudka.

cerussātus 3. nabílený.

cerva, *ae. f.* laň.

cervīcal, *ālis. n.* poduška.

cervīcula, *ae. f.* (*cervix*) malá šíje.

cervīnus 3. jelení.

cervīx, *īcis, f.* (obyč. *plur.*) šíje, krk, týl; *přen.* odvaha, statečnost.

cervus, *ī, m.* jelen, paroháč; rozsocha, vidlice.

cessātiō, *ōnis, f.* váhání, nečinnost.

cessātor, *ōris, m.* lenoch.

cessiō, *ōnis, f.* odstoupení, ustoupení.

cessō 1. (*cedo*) 1. prodlévati, váhati. 2. *in (a) re, re* od něčeho upouštěti, ustávat, v něčem povolovati; odpouštěti, zahálet; *ustupovati, mizeti; *cessata tempora* zameškaný čas.

cestrosphendonē, *ēs, f.* [ř.] válečný prak.

cētārium, *iī, n.* nádržka na velké ryby.

cētārius 3. rybářský; —*ius, iī, m.* rybář.

cēter, *a, um* (v *plur.* *cēterī, ae, a*) 1. ostatní, zbývající; —*a, ōrum, n.*

ostatní věci, ostatek. 2. *cēterum přisl.* ostatně, jinak (někdy *cetera*), *de cetero* ostatně, příště.

cētero-quī ostatně, mimo to.

Cethēgus, *ī, m.* římské příjmení.

cētra viz *caetra*.

cōtus, *ī, m. plur. cētē n.* [ř.] nestvůra mořská, velká mořská ryba (tuňák?).

ceu jako, jakoby.

Cēyx, *ycis, m.* král trachinský, proměněný v ledňáčka.

Chaerōnēa, *ae, f.* město v Boi (Chaironeia).

chalcaspides, *um, m.* [ř.] vojsko s kovovými štíty.

Chalcēdōn, *ōnis, f.* město při Bosporu proti Cařihradu; *Chalcēdōniī, ōrum, m.* Chalkedonští.

Chalcidicum, *ī, n.* 1. prostorná síň v řec. domě. 2. podlouhlé síň po obou stranách basiliky. 3. budova na říms. fóru vedle radnice.

Chalcis, *idis, f.* Chalkis, jméno mnoha řeckých měst; *Chalcidicus* 3. chalkidský; *Ch. versus* verš básníka Euforiona z Chalkidy na Euboji; *arx Ch-a* Kumy; —*dēnsēs, ium, m.* Chalkidáné.

Chaldaei, *orum, m.* Chaldeové, astrologové, hvězdáři. *Chaldaeicus* 3. chaldejský.

chalybēius 3. [ř.] ocelový.

Chalybēs, *um, m.* Chalybové, národ na již. pobřeží Černého moře, slavnoucí průmyslem ocelářským.

chalybs, *ybis, m.* [ř.] ocel. *kopí s ocelovým hrotem.

Chāonēs, *um, m.* národ epirský v blízkosti Dodony; *Chāonius* 3. chaonský, epirský, dodonský (*ales* holubice, *arbor* dub dodonský). *Chāonia*, *ae, f.* Chaonie.

chaos *n.* (abl. *chaō*) 1. chaos, temný prostor pod zemí, podsvětí. 2. beztvárná hmota, směs, spousta.

chara, *ae, f.* jedlý kořen katránu *n. kmínový*.

***character**, *ēris, m.* ráz, způsob, zvláštní znak; znak písma, písmeno.

***charisma**, *atis, n.* milost, dar z milosti.

charistia, *ōrum, n.* [ř.] slavnost svornosti.

Charites, *um, f.* charitky, bohyně půvabu.

Charōn, *ontis*, *m.* převozník v podsvětí.
Charondās, *ae*, *m.* zákonodárce lokerský (na Sicílii).
charta, *ae*, *f.* [ř.] list papyru, papír; spis, kniha, báseň; †*ch. plumbea* olověná deska.
***chartāceus** 3. z papyru (papíru), papyrový (papírový).
chartula, *ae*, kousek papyru.
Charybdīs, *is*, *f.* Charybda, hltavost, lakotnost.
Chattī, *ōrum*, *m.* Chattové, národ germánský.
Chaucī, *ōrum*, *m.* Chaukové, národ germánský.
chēlae, *ārum*, *f.* [ř.] klepeta štírova; Váhy (souhvězdí).
chelidōn, *onis*, *f.* vlašťovka.
chelidonius 3. vlašťovčí.
chelōnia *n.* želvy.
chelydrus, *i*, *m.* [ř.] zmije želvová.
chelys, *yos* (—*yn*, vok. —*y*) *f.* [ř.] želva, lyra.
Cherronēsus (**Chersonēsus**), *i*, *f.* poloostrov, *Thracia* Ch. = Ch. thrácký (nyní Gallipolis).
Cheruscī, *ōrum*, *m.* národ germánský mezi Vesperou a Labem.
chiliarchus, *i*, *m.* [ř.] tisíčník; první ministr.
Chilmaera, *ae*, *f.* [ř.] bájná nestvůra; *chimaerifer*, *a*, *um* chimaeroplodný.
Chios (**Chius**), *iī*, *f.* Ionský ostrov v egejském moři; *Chīus* 3. chijský, *Chīum* (*vinum*) víno chijské. *Chīa*, *ae* Chianka, *Chīī*, *ōrum* Chiané.
chīragra (*cheragra*), *ae*, *f.* [ř.] pakostnice rukou.
chirographum, *i*, *n.* [ř.] rukopis, vlastnoruční písmo, úpis, zápis; potvrzení příjmu.
Chīrōn, *ōnis*, *m.* učený Kentaur.
chīrūrgia, *ae*, *f.* [ř.] ranhojičství.
†**chīrūrgus**, *i*, *m.* chirurg, ranhojič.
chlamydātus 3. oděný řec. pláštěm (*chlamys*).
chlamys, *ydis*, *f.* [ř.] řecký plášť.
Chloē, *ēs* (*akus. -ēn*), *f.* jméno dívky.
cholica = *colica*.
choraulēs, *ae*, *m.* [ř.] plštec provázející tanec sboru.
chorda, *ae*, *f.* [ř.] struna; v *plur.* hra na lyru.
chorēa, *ae*, *f.* [ř.] sborový tanec, rej.

chorēus, *i*, *m.* [ř.] trochej.
†**chōrographia**, *ae*, *f.* místopis, zeměpis.
†**chōrographicus** 3. místopisný, zeměpisný.
chorus, *i*, *m.* [ř.] 1. rej. sborový tanec, taneční veselí. 2. divadelní taneční sbor; zástup; **kūr* v kostele.
Chremēs, *etis*, *m.* typické jméno starce v komoedii.
***chrīstiānitās**, *ātis*, *f.* křesťanství.
***chrīsticola**, *ae*, *m.* křesťan.
***Chrīstopolis**, *is*, *f.* město Kristovo; *ch—us*, *i*, *m.* křesťan.
Chrīstus, *i*, *m.* Kristus; —*stiānus* 3. křesťanský; —*i*, *ōrum*, *m.* křesťané.
***chronica** (*cronica*), *ae*, *f.* kronika, dějepisné dílo.
***chronologia**, *ae*, *f.* postup časový, chronologie.
Chrēsēs, *ae*, *m.* kněz Apollonův v městě Chryse; *Chrēsēis*, *idos*, *f.* Chryseovna.
Chrēsippus, *i*, *m.* zakladatel stoické filosofie. *Chrēsippēus* 3. Chrysippův.
Chrēsogonus, *i*, *m.* propuštěnec a oblíbenec Sullův.
chrēsolithus, *i*, *m.* [ř.] topas.
***chymica** (*ars*), *ae*, *f.* alchymie.
cibārius 3. jídelní, k jídlu patřící; —*a*, *ōrum*, *n.* potraviny, strava; *c-a molita* mouka, *c-a menstrua* obrok.
cibō 1. krmiti, v *pass.* žráti.
cibōrium, *iī*, *n.* [ř.] pohár.
cibus, *i*, *m.* pokrm, jídlo, potrava, píce; vnadidlo na ryby.
Cibyra, *ae*, *f.* město v jz. M. Asii; *Cibyrātēs*, *ae*, *m.* Cibyřan, *Cibyrāticus* 3. cibyrský.
cicāda, *ae*, *f.* cvrček.
cicātrīx, *īcis*, *f.* jízva, rána; zářez na rostlině.
cicer, *eris*, *n.* cizrna.
Cicerō, *ōnis*, *m.* římské příjmení.
cichōrium, *iī*, *n.* [ř.] čekanka.
Ciconēs, *um*, *m.* thrácký národ Kikonové.
cicōnia, *ae*, *f.* čáp.
cicur, *uris* krotký.
cicūta, *ae*, *f.* bolehlav; v *plur.* listy bolehlavové; třtina bolehlavu. příštala z ní.
cidaris, *is*, *f.* tiara perských králů.
cleō, *civī* — 2. a) prudce hýbat, otřásati. (roz)bouřit; b) přivolávat.

vyvolávatl, na pomoc volati; c) volati jménem, vyzývati; vyvolati, způsobiti, vznítiti; c. *lacrimas* slzy prolévati; c. *pugnam* počítati boj.

cliffus, *i*, *m*. = *scyphus*.

***cifra**, *ae*, *f*. nula, nicka.

clilcium, *i*, *n*. přikrývka, koberec z kilické kozí srsti; **roucho* kajčnůka, přísne pokání.

†**cillum**, *i*, *n*. oční brva; **cilia* v plur. řasinky.

Cilix, *icis*, obyč. v plur. *Cilicēs*, *um*, *m*. Kilikové; *Cilicius* 3. kilický; *Cilicia*, *ae*, *f*. Kilikie, krajina na jv. pobřeží M. Asie; *Ciliciēnsis*, *e* kilický; *Cilissa spica* šafrán.

Cilnius, *i*, *m*. jméno římského (pův. etruského) rodu.

Cimbri, *orum*, *m*. Cimbrové, národ germánský; *Cimber triumphus* nad Cimbrý; *Cimbricus* 3. cimberský.

cimex, *icis*, *f*. štěnice.

***cimiterium**, (*coemeterium*), *n*. hřbitov.

cimīnum = *cumīnum*.

Cimmerius 3. kimmerský; *Cimmeriī*, *orum*, *m*. Kimmerové, mythický národ na nejzazším severu.

Cimōn, *ōnis*, *m*. Kimon, syn Miltiadův.

cinaedus, 3. [ř.] smilný, nestoudný; —*us*, *i*, *m*. člověk pěstující nepřírozené smilstvo; nestoudný tanečník.

cincinnātus 3. kadeřavý.

Cincinnātus, *i*, *m*. římské příjmení.

cincinnus, *i*, *m*. kadeř, kučera; *oratoris c-i* kudrlinky v řeči.

Cincius, *iī*, jméno římského rodu; *Cincius* 3. Cinciův.

cinctus, *ūs*, *m*. (způsob) opásání, pás; zástěra.

cinctūtus 3. opásaný zástěrou.

Cineās, *ae*, *m*. výmluvný vyslanec Pyrrhův.

cinerārius, *iī*, *m*. kadeřník.

cingō, *nxī*, *nctum* 3. a) opásati, v pass. opásati se, ozbrojiti se; šaty podpásati, podkasati; ovinouti, ověšiti; b) obstoupiti, provázeti, sevřeti, obklíčiti; obsaditi, chrániti.

cingulum, *i*, *n*. pás, závěsník.

cingulus, *i*, *m*. pásmo zemské.

cinī-flō, *ōnis*, *m*. kadeřník.

cinis, *eris*, *m*. prach, popel; spáleniště, hrob.

Cinna, *ae*, *m*. římské příjmení; *Cinnānus* 3. Cinnův.

†**cinnamum** (*cinnamōmum*), *n*. skořice.

Cinyphus 3. cinyfský, africký (podle řeky Cinyps v Libyi).

Cinyrās, *ae*, *m*. 1. král assyrský, 2. vládce na Kypru; *Cinyreius* 3. Cinyrův.

***ciperus** (*cyperus*) *longus* planý galgan, rostlina z čeledi šachorovitých.

cippus, *i*, *m*. špičatý kůl; náhrobní sloup.

circā 1. přisl. vůkol kolem, nablízku; 2. předl. s akus. a) místně: kolem, dokola, nablízku, vedle, podél c. *ripas*, po c. *nemus*; *legatos mittere c. oppida* po městech; b) čas.: okolo, asi o c. *eandem horam*; c) přibližný počet asi (k) c. *septuaginta*; d) o vztahu: co do, vzhledem k něčemu.

circā-moerium, *i*, *n*. (= *pomoerium*, *murus*) místo s obou stran podél hradeb.

Circā, *ēs* = **Circa**, *ae*, *f*. kouzelnice Kirké; *Circaeus* 3. Klrčín; *C-a moenia* Tuskulum.

circēnsis, *e* k cirku patřící, v cirku konaný, slavený; *ludis —ibus* o hrách v cirku.

circinō 1. kroužiti.

circinus, *i*, *m*. kružidlo.

circiter 1. přisl. okolo, asi *mediā c. nocte*; 2. předl. s akus. = *circa* ve význ. čas. c. *meridiem* okolo poledne, asi v poledne.

circu(m)-itīō, *ōnis*, *f*. obcházení, obchůzka, oběh; oklika, zacházka.

***circu(m)itor**, **circitor**, *ōris*, *m*. podomní obchodník; hlídač.

circu(m)-itus, *ūs*, *m*. 1. obvod, obchůzka, oběh, objem; *in -ū* v objemu, se všech stran; 2. zacházka, zajížďka; obvěti, perioda.

†**circulātiō**, *ōnis*, *f*. kroužení, oběh.

circulor 3. kolem se hromaditi, shlukovati se.

circulus, *i*, *m*. 1. kruh, kruhová dráha, oběh; 2. prsten, obruč, kolečko; 3. kroužek společenský.

circum 1. přisl. kolem, vůkol; 2. předl. s akus. vůkol, v okolí, po, v; *qui circum alqm sunt* něčí družina.

circumāctus 3. obloukovitý.

circum-agō, *ēgī*, *āctum* a) kolem

- hnáti, voditi; otáčeti, obracet; *māchinae aptae circumāctū* stroje otáčivé, pohyblivé; b) *přen. v pass.* plynouti, mljeti; sem tam pobíhati, zacházeti si; měniti smýšlení.
- circum-arō** 1. oborávati.
- circum-cīdō**, *cīdī*, *cīsum* 3. (*caedo*) osekávati, vy-, ořezávati; obřezati; *přen.* zmenšiti, omezovati, zkracovati.
- ***circumcīsiō**, *ōnis*, f. obřízka.
- circum-cīsus** 3. oříznutý, srázný.
- circumclūdō**, *sī*, *sum* 3. (*claudo*) obložiti, ovroubiti; obklíčiti, sevřiti.
- circumcolō** — — 3. kolem obývati.
- circumcursō** 1. kolem pobíhati, pro—.
- circum-dō**, *dedī*, *datum* 1. a) *alqd alci rei* kolem dávati, zřizovati, stavěti, obklopovati; b) *alqm (alqd) alqua rē*: obkličovati, ohrazovati, obehnati *urbem muro*.
- circumdūcō**, *duxī*, *ductum* 3. kolem (vedle) vésti, prováděti; **c-ere palō* naraziti na kůl; *nepřech.* mimo táhnouti.
- circu(m)-eō**, *ire*, *itī*, *itum* 1. jíti kolem, obcházeti, objížděti, obklíčiti, zaskočiti; někomu se obchůzkou vyhýbati; 2. obcházeti=choditi po, navštěvovati *urbes, domos, saucios*; obhlídku konati, obhlížeti *castra*.
- circum-equitō** 1. na koni objížděti.
- ***circumferentia**, *ae*, f. obvod.
- circum-ferō**, *ferre*, *tulī*, *latum* 1. kolem nositi, k. podávati, obracet, otáčeti: *sol circumfertur (se)* 2. roznášeti, rozšiřovati *incendia, terrorem*.
- circum-flectō**, *flexī*, *flexum* 3. dokola obracet, otáčeti.
- circum-flō** 1. ovlvati.
- circum-fluō**, *fluxī*, *xum* 3. kolem téci, obtékati; obklopovati; něčím přetékat, oplývati.
- circum-fluus** 3. obtékající, obtékany.
- circum-forāneus** 3. na trhu jsoucí, tržní; po trzích chodící.
- circum-fundō**, *fūdī*, *fusum* 3.: 1. a) kolem liti, rozlévati; b) *v pass.* neb. *reflex.* kolem se rozlévati, rozestírat: *urbi flumen —itur*; shlukovati se, kolem se hrnouti *alci*; 2. *přech.* a) polévati, zahalovati; b) obkličovati, svírat.
- circum-gemō**, *uī*, *itum* 3. kolem sténati.
- circum-gestō** 1. kolem nositi.
- circum-gredior**, *gressus sum* 3. obcházeti, obklíčiti.
- circum-iaceō**, *uī* — 2. kolem ležeti, bydleti.
- circum-iciō**, *iēcī*, *iectum* 3. (*iacio*), 1. kolem házeti, klásti, stavěti; -*iectus* 3. táhnoucí se kolem, podél, okolní; 2. obklopovati, obkličovati.
- circum-iectus**, *ūs*, m. objetí, okolí.
- circum-ligō** 1. ovázati, uvázati, ovinouti.
- circum-linō**, — *litum* 3. omazati, na-, nalepiti *alqd alci rei*; pomazati, polepiti *rē*.
- circum-luō** — — 3. omýváti, oplachovati.
- circum-mittō**, *mīsī*, *missum* 3. posílati oklikou, rozesílati.
- circum-mūniō** 4. dokola ohraditi, opevniti, sevřiti.
- circum-mūnītiō**, *ōnis*, f. sevření.
- circum-padānus** 3. ležící kolem Pádu.
- circumpendeō** — — 2. viseti kolem dokola.
- ***circumpingō**, *nxī*, *ctum*, 3. kolem pomalovati.
- circumplaudō** — — 3. potleskem uvítati.
- circum-plector**, *plexus sum* 3. ovinouti, oplésti, objímati.
- circum-plicō** 1. ovinouti, oplésti.
- circum-pōnō**, *suī*, *situm* 3. kolem klásti, stavěti.
- circum-pōtātiō**, *ōnis*, f. pití dokola.
- ***circumquāque** všude kolem, po celém okolí.
- circum-rētiō** 4. zaplésti do sítě, obkličovati.
- circum-rōdō**, *sī* — 3. ohlodávati.
- circum-saepiō**, *psī*, *ptum* 3. ohraditi, obklopiti.
- circum-scindō** — — 3. strhati šat s těla.
- circum-scribō**, *psī*, *ptum* 3. opsati kruh kolem někoho, něčeho (*alqm, alqd*); *přen.* vymeziti, o—, určit, vykázati někomu něco; odkázati v meze úřední moci; oklamati, podvésti, vyloučiti, stranou nechat.
- circumscrip̄tiō**, *ōnis*, f. opsaný kruh, obvod; obrys, objem; obvětí, perioda; podvod.

circumscrip̃tor, *ōris*, *m.* podvodník.
circumscrip̃tus 3. přesně vymezený, úsečný, zaokrouhlený.

circum-secō — — 1. ořezati.

circum-sedeō, *sēdī*, *sessum* 2. kolem seděti; obkličovati, obléhati.

circumsessiō, *ōnis*, *f.* obležení.

circum-sīdō, *sēdī* — 3. oblehnouti.

circum-siliō — — 4. kolem poskakovati.

circumsistō, *stetī* — 3. kolem se postavit, obstoupiti, obklíčiti.

circum-sonō, *uī* 1. *a)* nepřech. kolem se rozléhati, ozývati; *b)* přech. ozývati se kolem něčeho.

circum-sonus 3. kolem se ozývající, hlučící.

circum-spectiō, *ōnis*, *f.* ohlížení se, opatrnost.

circum-spectō 1. = *circumspiciō* 3.

1. **circumspectus**, *ūs*, *m.* rozhlížení se, rozhled; úvaha.

2. **circumspectus** 3. rozváž(e)ný, obezřelý.

circum-spiciō, *spexī*, *spectum* 3.:
 1. hleděti kolem, ohlížeti se, roz—;
 2. přech. *a)* rozhlížeti se po něčem, prohlížeti si, přehlížeti; hleděti na někoho, něco, spatřiti; hledati; *b)* přen. rozmyšlet se, uvažovati, pomýšlet na něco.

circum-stō, *stetī* — 1. *a)* kolem stát; *b)* přech. obstupovati, obkličovati; někomu hroziti.

circum-strepō, *uī*, *itum* 3. kolem hlučeti, křičeti, volati.

circum-terō — — 3. otírat se, obstupovati *alqm.*

circum-textus 3. (texo) obetkaný, lemovaný.

circum-tonō, *uī* — 1. kolem hřímati, hučeti.

circum-vādō, *sī* — 3. obejti, obklíčiti, přepadnouti.

circum-vagus 3. kolem těkající, kroužící.

circum-vāllō 1. náspem obehnati, sevřiti.

circumvectiō, *ōnis*, *f.* oběh.

circum-vector 1. objížděti, kolem plouti; popisovati *singula.*

circum-vehor, *vectus sum* 3. objížděti, kolem plouti.

circum-vēlō 1. zastírat, zahalovati.

circum-veni — — *ī*, *ventum* 4. *a)* ob-

cházeti, obstupovati, obléhati; obklíčiti, zaskočiti; *b)* přen. ohrožovati, tísнити; podvésti, zkracovati.

circum-vertō, *tī*, *sum* 3. otáčeti, obracet.

circum-volitō 1. kolem poletovati, obletovati.

circum-volō 1. = *circumvolitō* 1.

circum-volvō, *volvī*, *volūtum* 3. otáčeti; *sol c—itur annum* slunce dokonává roční dráhu.

circus, *ī*, *m.* kruh; závodní dráha, cirkus.

cīris, *is*, *f.* [ř.] mořský pták.

Cirta, *ae*, *f.* hlavní město Numidie; *Cirtēnsēs*, *ium m.* Cirtané.

cis předl. *s akus.* s této strany, před.

cis-alpīnus 3. předalpý.

cisium, *iī*, *n.* lehký vozík dvoukolý.

cis-rhēnānus 3. předrýnský.

cista, *ae*, *f.* [ř.] truhlice, skříň, schránka.

cisterna, *ae*, *f.* vodní nádržka, studna.

cistifer, *erī*, *m.* nosič truhlic, skříní.

cistophorus, *ī*, *m.* [ř.] maloasijská stříbrná mince s obrazem skříně; peníze.

***citātiō**, *ōnis*, *f.* povolání, před—.

citātus 3. rychlý, kvapný.

citerior, *ōris* (superl. *citimus*) ležící s této strany, přední, bližší.

Cithaerōn, *ōnis*, *m.* pohoří mezi Attikou a Boiotií.

cithara, *ae*, *f.* [ř.] kytara, lyra; hra na lyru.

citharista, *ae*, *m.* [ř.] citerník.

citharizō 1. [ř.] hráti na kytaru.

citharoedus, *ī*, *m.* [ř.] zpěvák doprovázející hru na kytaru.

citimus 3. nejbližší.

Citium, *iī*, *n.* město Kition 1.

Kypru, 2. v Makedonii.

1. **citō** (komp. *citius*) rychle, brzy, spěšně; *non cito* ne snadno; *citius* spíše, snáze, dříve.

2. **citō** 1. *a)* v prudký pohyb uváděti; *b)* jménem volati, přivolávací, vy—, před—, vzývati; (před soud) obesílati, žalovati; dovolávací se j. svědka; provolávací, prozpěvovati.

citrā 1. přisl. s této strany, na této straně, na tuto stranu; 2. předl. *s akus.* *a)* kde? s této strany něčeho, před něčím; *b)* kam? na tuto stranu,

před něco; c) čas. před; d) přen. bez, kromě mimo.

citrāus 3. ze dřeva citronového.

***cltrinus** 3. žlutý jako citron, *sub-citrinus* 3. nažloutlý; *citrinum*, *i*, *n*. (t. j. *mālum*) citron (plod).

citrō přisl.: *citro*—*ultra* sem a tam, navzájem.

citrus, *i*, *f*. citronový strom.

citus 3. rychlý, kvapný.

cīvicus 3. občanský; *arma c*—*a* obč. válka; *corona c*—*a* věnec dubový za zachránění občana.

cīvilis, *e* 1. občanský; *victoria c*. nad občany; *ius c*—*e* právo státní, soukromé; *causa c*—*is* soukromá pře; 2. smýšlení občanského, občana důstojný, vlastenecký; demokratický, vlídný, přívětivý; státní, veřejný; *světský.

cīviliter jak se na občana sluší, vlídně.

cīvis, *is*, *m*. *f*. občan, —ka; spoluobčan; poddaný.

cīvitās, *ātis*, *f*. občanské právo, občanstvo; obec, město, stát.

***cīvitātula**, *ae*, *f*. malá obec.

clādēs (*clādis*), *is*, *f*. škoda, ztráta, neštěstí; pohroma, porážka; —*em* *accipere* utrpěti, *afferre* způsobiti.

clam 1. přisl. tajně, skrytě; 2. předl. s *abl.* *clam vobis* bez vašeho vědomí.

clāmātor, *ōris*, *m*. křikloun.

clāmitō 1. hlučně (často) křičeti, rozkřikovati, vy—, někoho něčím nazývati.

clāmō 1. křičeti, volati; přivolávati, vzývati; jmenovati někoho něčím.

clāmor, *ōris*, *m*. křik, po—, hluk, volání; jásot, výskot; výkřik nevole, nářek, hukot, ozvěna.

clāmōsus 3. plný křiku, hlučný.

clandestīnus 3. tajný, skrytý.

†clangō 3. ozývati se; **cl. aliquem* někomu vyzváněti.

clangor, *ōris*, *m*. zvuk, křik, skřek a pod.

clāreō — — 2. býti jasný, slavný; třpytiti se.

clārēscō, *clāruī* — 3. (vy)jasniti se, jasně zníti, za(zářiti); proslaviti se.

clārigātiō, *ōnis*, *f*. vyzvání k zadosti- učinění, pokuta.

clāri-sonus 3. jasnozvuký, zvukný.

clāritās, *ātis*, *f*. 1. jas(nost), zvучnost, zřetelnost; 2. proslulost, sláva.

clāritūdō, *inis*, *f*. = *clāritās*.

clārō 1. osvěcovati, proslaviti.

Claros, *i*, *f*. město v asijské Ionii s věštírnu Apollonovou; *Clarius* 3. klarský.

clārus 3. a) jasný, zářící, stkvoucí; zvukný, hlasitý; b) jasný=zřejmý, zjevný, srozumitelný; slavný, vynikající; pověstný, vykřičený.

classiārius 3. lodní; —*iī*, *iōrum*, *m*. lodníci, námořní vojsko.

classicula, *ae*, *f*. malé loďstvo.

classicus 3. a) vojenský, válečný; —*um*, *i*, *n*. znamení polnicí, —*um* *canere* dáti zn. pol.; b) = *classiarius* 3. —*iī*, *ōrum*, *m*. = *classiarii*; c) *klasický.

classis, *is*, *f*. 1. třída (výzva) občanská, vojsko; 2. námořní moc, loďstvo, lodní vojsko; 3. *školní třída.

Clastidium, *i*, *n*. pevnost jižně od Pavie.

clātrī, *ōrum*, *m*. mříže, závora.

claudeō — — 2. (*claudō* — — 3.) kulhati.

claudicātiō, *ōnis*, *f*. kulhání.

claudicō 1. kulhati, býti chromý; pokulhávati, kolísati.

Claudius, *iī* = **Clōdius**, *iī* jméno římského rodu; *Clōdia*, *ae*, *f*. Klodie; *Clōdiānus* 3. Klodiův, klaudijský, Klaudiův = *Claudius* 3. *Clōdius* 3., zřídka *Claudiālis*, *e*; císař Klaudius 41—54 po Kr.

claudō, *sī*, *sum* 3. a) zavíratí, zamykati, *alci alqd* něco před někým; —*su:n*, *i*, *n*. uzavření; závora; přen. uzavíratí, zakončovatí; *agmen c*. býti na zadním voji; *latus c*. chrániti; b) uzavíratí, svíratí, vězniti; c) zahraditi, obklíčiti; zatarasovatí, zamezovatí.

claudus, 3. churavý, chromý; přen. ochromený, vrátký, nejistý.

claustrum, *i*, *n*. obyč. v *plur.* 1. závěr, závora, klíč k něčemu; 2. hráze, ohrada, zavírací řetěz, klec; průsmyk; klíč k ovládnutí města, kraje, bašta; závěr, konec.

clausula, *ae*, *f*. závěr, konec.

clāva, *ae*, *f*. palice, kyj, hůl; přen. tajný rozkaz.

clāvārium, *iī*, *n*. (*argentum*) voj. plat „cvočné“.

clāvicula, *ae*, *f*. úponka.

clāviger, *a*, *um*, 1. (*clava*) kyj nosící,

kyjem ozbrojený; 2. (*clavis*) držící klíč, klíčník.
clāvis, *is*, *f.* klíč, zámek.
clāvus, *i*, *m.* 1. hřebík, cvoček; 2. kormidlo; 3. nachový lem na tunice; 4. kuří oko, boule, nežit.
Clāzomenae, *arum*, *f.* Klazomeny, město blíže Smyrny, *Clāzomenius* 3. klazomenský, *Cl—iī* Klazomeňané.
Cleanthēs, *is*, *m.* stoický filosof řecký.
clēmēns, *entis* mírný, klidný, laskavý, milostivý, něžný, šlechetný.
clēmēntia, *ae*, *f.* mírnost, laskavost, šlechetnost.
***clenodium**, *i*, *n.* klenot.
Cleopatra, *ae*, *f.* 1. sestra Alexandra Vel.; 2. pověstná královna egyptská z 1. stol. př. Kr.
clepō, *psī*, *ptum* 3. krásti.
clepsydra, *ae*, *f.* [ř.] vodní hodiny; *přesýpací hodiny.
***clēricus**, *i*, *m.* klerik, duchovní.
***clērus**, *i*, *m.* duchovenstvo, klerus.
cliēns, *entis*, *m.* klient, svěřenec, chráněnc, přivrženec; *sluha, učeň.
clīenta, *ae*, *f.* svěřenka, chráněnka.
clīentēla, *ae*, *f.* 1. svěřenství, ochrana, záštita; *přen.* svěřenstvo, chráněnci; 2. příslušenství, příslušníci, lenníci.
***clīentēlāris**, *e* v poměru klienta, nesvobodný.
clīentulus, *i*, *m.* ubohý klient.
***clīma**, *atis*, *n.* krajina, pásmo zemské; podnebí, klima.
clīmactēricus 3. [ř.] „kritický“.
Clīō, *ūs*, *f.* [ř.] musa (dějepisectví).
clipeātus 3. štítem ozbrojený; —*i*, *orum*, *m.* štítníci.
clipeus, *i*, *m.* (—*um*, *i*, *n.*) 1. okrouhlý štít; 2. sluneční terč, slunce, medaillon; kruhovitě vyznamenání.
clītellae, *arum*, *f.* sedlo na soumary.
clītellārius 3. nosící sedlo na soumary.
Clītumnus, *i*, *m.* říčka v Umbrii.
Clītus, *i*, *m.* Kleitos, druh Alexandra Velikého.
clīvōsus 3. kopcovitý, srázný.
clīvus, *i*, *m.* svah, návrší; příkrá cesta do kopce.
cloāca, *ae*, *f.* stoka, kanál.
Cloelia, *ae*, *f.* statečná římská dívka.
Clōtho, *ūs*, *f.* Klotho, jedna ze tří Sudiček.
Cluentius, *iī* jméno římského rodu; *Cluentiānus* 3. Kluentiov.

clueō — — 2. slouti, slynouti, mlti slávu.
clūnis, *is*, *m.* *f.* kýta, zadek.
clupea, *ae*, *f.* říční ryba, zv. placka obecná, podmořanka.
clupeus, —*ātus*, *clipeus* a pod. viz *clipeus*, —*ātus*.
Clūsium, *iī*, *n.* město etruské; *Clūsīnus* 3. klusijský, *Clūsīnī* Klusiané.
Clymenē, *ēs*, *f.* dcera Okeanova, matka Faethontova; *Clymeneius* 3. Klymenin.
Clytaemēstra, *ae*, *f.* Klytalmnestra, choť Agamemnonova.
Cn. = *Gnaeus*.
Cnīdus, *i*, *f.* Knidos, město v Karli; *Cnidius* 3. knidský, *Cnidiī* Knidšané.
co- ve slož. = *con*, *cum*.
co-acervō 1. nakoupiti, nahromaditi, svázeti na hromadu.
co-acēscō, *acui* — 3. zkysnouti, státi se nevrlym.
coācta, *orum* *n.* plst.
coāctor, *ōris*, *m.* výběrčí; —*ēs agminis* zadní voj.
coāctū na doléhání.
***coadiūtor**, *ōris*, *m.* pomocník; zástupce biskupa.
***coadiuvō** 1. spolu pomáhati, podporovati.
***coadūnō** 1. shromažďovati, spojovati.
co-aedificō 1. zastavěti.
co-aequō 1. srovnávati, vyrovnávati.
***coaevulus**, *coaevus* 3. souvěkovec, téhož věku.
***coagitō** 1. dohromady protřásti.
coagmentātiō, *ōnis*, *f.* sloučení.
coagmentō 1. sloučiti, spojití.
coagmentum, *i*, *n.* spojení, spára.
coāgulum, *i*, *n.* (*cogo*) syřiště.
co-alēscō, *aluī*, *itum* 3. a) srůstati, zarůstati; b) *přen.* splývati, spojovati se; mohutněti, vzrůstati se.
coalitus 3. vyrostlý, zmohutnělý.
co-angustō 1. stísniti, omeziti.
***coaptō** 1. přihotoviti, spojití.
co-arguō, *ui* — 3. a) (jasně) dokázati, prokázati, dosvědčiti, usvědčiti z nepravdy, prozraditi; b) obžalovati, usvědčiti (z čeho = *gen.*).
co-artātiō, *ōnis*, *f.* stísnění.
co-artō 1. (*coarctō* 1.) zúžiti, stěsnati, sevřiti; zkrátiti.
coccum, *i*, *n.* [ř.] červec, nach.

coclea, *ae*, *f*. hlemýžď, slímák.

Cocles, *itis*, *m*. příjmení P. Horatia.

cocclis, *e* pálený, sušený; — *es muri* z pálených cihel.

coctūra, *ae*, *f*. vaření, sváření.

cocus = *coquus*.

Cōcȳtus, *ī*, *m*. [ř.] řeka „vzdechů“ v podsvětí; — *ius* 3. kokytský, podsvětní.

cōdex, *icis*, *m*. 1. kmen, peň; 2. zápisní tabulky, kniha, spis, seznam; v *plur.* účetní kniha.

cōdicillus (*codicellus*), *ī*, *m*. 1. špalík; 2. v *plur.* zápisní tabulky, dopis; prosebný list; dodatek k závěti; vlastnoruční list císařský.

Codrus, *ī*, *m*. Kodros, král athénský.

co-ēmō, *ēmī*, *emptum*. 3. skoupiti, nakoupiti.

co-ēmtiō, *ōnis*, *f*. skoupení, (zdánlivé) manželství.

***coenobium**, *ī*, *n*. klášter; *c. Sclavorum* klášter „na Slovanech“.

co-ōō, *īre*, *īī*, *itum* 1. *nepřech.* a) scházeti se, stýkati se; sraziti se, utkati se; b) spojovati se, sdružovati se, pářiti se; sbíhati se, zacelovati se; srůstí; srážeti se, tuhnouti, zamrznouti; c) spolčiti se, spiknouti se; 2. *přech. c. societatem* uzavřeti.

coepī, *coepisse*, *coeptum* začal jsem, počal jsem, ujal jsem se, nastal jsem, vzal jsem původ.

coeptō 1. začínati, počínati (se); *c. fugam* pomýšleti na útěk.

coeptum, *ī*, *n*. předsevzetí, podnik.

1. **coeptus** 3. začatý, podniknutý, nastávající.

2. **coeptus**, *ūs*, *m*. počátek.

co-ērceō, *uī*, *itum* 2. (*arceo*), 1. pohromadě držeti, svíratí, omezovati, *carmen c.* opravami zkrátiti; 2. udržovati (na uzdě, v mezích), krotiti, trestati.

coērcitiō, *ōnis*, *f*. udržování v mezích, kárání, trestání.

coetus, *ūs*, *m*. (*coēo*) sejiti se, spojení se; schůze, shromáždění; sdružení, společnost.

Coeus, *ī*, *m*. Titan, otec Latonin.

cōgitātiō, *ōnis*, *f*. 1. myšlení, přemýšlení, úvaha; 2. a) myšlenka, mysl, mínění, představa; záměr, úmysl; b) obrazotvornost.

cōgitātum, *ī*, *n*. myšlenka, záměr.

cōgitātus 3. uvážený, rozvážený, zamýšlený.

cōgitō 1. (*co-agito*) 1. přemýšleti, uvažovati, (vy)myslíti si; 2. zamýšleti, hodlati; 3. chovati smýšlení, záměry.

cōgnātiō, *ōnis*, *f*. (*co-[g]nascor*) 1. (krevní) příbuzenství, příbuzenstvo, příbuzní; 2. příbuznost, shodnost, podobnost.

cōgnātus 3. a) (krevně) příbuzný, pokrevný (*i subst.*); b) shodný, podobný.

cōgnitiō, *ōnis*, *f*. (*nosco*) 1. poznávání, známost, znalost; 2. poznání, vědomost, poznatek; představa, pojem; soudní vyšetřování.

cōgnitor, *ōris*, *m*. svědek totožnosti, právní zástupce.

cōgnitus 3. poznáný, známý, osvědčený.

cōgnōmen, *inis*, *n*. 1. příjmení, a) jméno rodiny Caesar; b) čestné příjmení *n.* přezdívkou Africanus; 2. jméno, označení.

cōgnōmentum, *ī*, *n*. = *cognomen*, 1 b), 2.

cōgnōminis, *e* stejnojmenný.

cōgnōminō 1. dáti příjmení; **po-* jmenovati.

***cōgnōscibilis**, *e* poznatelný, co lze poznati.

cōgnōscō, *nōvī*, *nitum* 3. a) seznávatí, po —, seznamovati se; *cognovi* znám; *cognitum est* jest známo; (znovu) poznávatí, uznávatí, čísti; b) dovídati se, zvědětí, slyšetí *ab*, *ex*, *de aliquo*; c) (vy)zvídati, ptáti se; vyšetřovati, zkoumatí, rozhodovati.

cōgō, *coēgī*, *coāctum* 3. (*con-ago*), 1. a) sháněti, shromažďovati, *exercitum* sbíratí, stáhnouti; *senatum* svolávatí, *pecuniam* sháněti, vybíratí, *agmen* držeti pohromadě, zavíratí; b) *přen.* spojovati, slučovati, zhušťovati; *cogi* srážeti se, *lac coactum* sýr; 2. a) vháněti, vtěsnati, omezovati; b) doháněti, nutiti, přiměti; *coāctus* 3. přinucen, vynucený, ličený.

co-haerentia, *ae*, *f*. souvislost.

co-haereō, *haesī* — 2. a) souviseti s něčím, sahati až k něčemu; b) souviseti v sobě, udržeti se, skládati se z něčeho (*aliqua re*).

co-haerēscō, *haesi* — 3. lnouti k sobě, uváznouti u něčeho.

co-hērēs, *ēdis*, *m. f.* spoludědic, —čka.

co-hibeō, *uī*, *itum* 2. a) pohromadě držeti, spojovati, spínati, svírat; b) v sobě chovati, obsahovati; c) zdržovati, zadržovati; na uzdědržeti, krotiti.

co-honestō 1. oslavovati.

co-horrēscō, *horruī* — 3. spolu se hroziti.

cohors, *ortis*, *f.* 1. ohrazené místo; ohrada, dvůr; 2. dav, zástup; kohorta, desátá část legie; *c. praetōria* tělesná stráž; — *es auxiliariae* pomocné sbory spojenecké, *urbanae* městská posádka bezpečnostní, *vigilum* sbor hasičů.

cohortātiō, *ōnis*, *f.* povzbuzení.

cohortor 1. povzbuzovati.

co-inquinō 1. spolu poskvřňovati, zneuctívati.

co-itiō, *ōnis*, *f.* (coēo) sejít se, spolčování se, úmluva.

co-itus, *ūs*, *m.* obcování (pohlavní).

Colchis, *idis*, *f.* (*terra*) Kolchis, krajina na východ od Černého moře; *Colchus* 3. = *Colchicus* 3. kolchidský; *Colchī* Kolchidáné; *Colchis*, *idis*, *f.* kolchidská, Kolchidanka (Medea).

colēns, *entis*, *m.* ctitel.

***colica**, *ae*, *f.* žaludeční křeče, střevní dna.

col-(con)-labefactō 1. zviklati.

col-(con)-labe-fīō, *fieri*, *factus sum* viklati se, káceti se, řítiti se, klestati.

col-(con)-lābor, *lāpsus sum* 3. = *collabefio*.

col-(con)-lacerātus 3. rozsápaný.

col-(con)-lacrimātiō, *ōnis*, *f.* prudký pláč.

col-(con)-lacrimō 1. rozplakati se.

collāre, *is*, *n.* (*collārium*, *ī*, *n.*) límec.

Collātia, *ae*, *f.* město sabinské; *Collātīnus* 3. kollatijský.

col-(con)-lātiō, *ōnis*, *f.* (*confero*) 1. snášení; *c. signorum* bitva; 2. snášení peněz, příspěvek, dávka; 3. srovnání, přirovnání.

col-(con)-laudātiō, *ōnis*, *f.* pochvala.

col-(con)-laudō 1. pochváliti, vychváliti.

col-(con)-lācta, *ae*, *f.* (*pecunia*) příspěvek na něco.

col-(con)-lācticius 3. odevšad sebraný.

col-(con)-lāctiō, *ōnis*, *f.* sbírání, sbírka (kolekce).

col-(con)-lāctus 3. sebraný, stručný.

col-(con)-lēga, *ae*, *m.* spolu vyslaný, druh v úřadě; soudruh, společen; *tovaryš.

col-(con)-lēgium, *ī*, *n.* sbor, družstvo, společenstvo, společné úřadování; *cech; akademická kolej, universitní sbor, universita.

col-(con)-libertus, *ī*, *m.* spolupropuštěnec.

collibet, *libuit* (*libitum est*) jest libo, líbí se.

col-(con)-līdō, *sī*, *sum* 3. a) srážeti, v *pass.* utkati se; b) rozbíjeti, roztloukati, rozmačkati.

col-(con)-ligātiō, *ōnis*, *f.* spojení.

1. **col-(con)ligō** 1. svázati, spojit, spoutati; zdržovati, zadržovati.

2. **col-(con)-ligō**, *lēgī*, *lēctum* 3. (*lego*), a) sbírat, snášeti, shromažďovati, spínati; *c. arma navis* svinouti plachty; *c. vasa* sebrati nářadí, chystati se k odchodu; *c. sarcinas* složit na jedno místo; *orbem* kruh utvořiti; *pulverem* zvířiti; dohromady stahovati, zužovati; se *c. sraziti* se, scvrkati se; b) *přen.* sbírat, shrnovati, spočítati, vy —, uváděti; usuzovati, závěr činiti; *c. animum*, *mentem* vzpamatovali se; získati si, dosíci, dostati; *iram* pojmouti; *frigus* nastydnouti; *sitim* dostati.

collimō 1. pokaženo z *colli* toto.

col-(con)-lineō 1. dobře mířiti, trefiti.

col-(con)-linō, *lēvī*, *litum* 3. potřísni.

Collīnus 3. ležící při *collis Quirinalis*.

col-(con)-liquefactus 3. rozpuštěný.

† **colliquēscō**, *liquī* — 3. rozpouštěti se.

collis, *is*, *m.* návrší.

col-(con)-locātiō, *ōnis*, *f.* umístění, postavení, provdání.

col-(con)-locō 1.: 1. umístiti, stavěti, rozestaviti, položit (*in insidiis* do zálohy); 2. *přen.* a) usídliti; místo vykázati; *c. filiam viro* (*nuptum*) provdati dceru za muže; b) peníze ukládati, vydávati; *c. spem in re* naději skládati do něčeho; se *c. in re* zabývat se něčím; c) upravit, spořádat, zaříditi.

col-(con)-locūtīō, *ōnis*, *f.* rozmluva.
col-(con)-loquūm, *iī*, *n.* rozmluva.
col-(con)-loquor, *locūtus sum* 3. roz-
 mluovati, smlouvati se, jednati o ně-
 čem.

col-(con)-lūceō — — 2. zářiti, stkvíti
 se, lesknouti se.

colluctor 1. spolu zápasiti.

col-(con)-lūdō, *sī*, *sum* 3. hráti (si)
 s někým; býti tajně srozuměn.

collum, *ī*, *n.* krk, šíje, vaz.

col-(con)-luō, *uī*, *ūtum* 3. vyplacho-
 vati, svlažiti.

col-(con)-lūsiō, *ōnis*, *f.* tajné do-
 rozumění.

col-(con)-lūsor, *oris*, *m.* spoluhráč.

col-(con)-lustrō 1. osvětlovati, pro-
 hlížeti.

col-(con)-luviēs, *ēī*, *f.* špína, kal;
 směsice, luza, chátka.

col-(con)-luviō, *ōnis*, *f.* = *colluvies*.

collybus, *ī*, *m.* [ř.] nádavek, příplatek.

collūra, *ae*, *f.* [ř.] podlouhlý chléb.

collūrium, *iī*, *n.* [ř.] oční mast.

1. **colō**, *coluī*, *cultum* 3. a) vzdělávati
agros, pěstiti vitem; *cultus* 3. vzdě-
 laný, ob —, pěstěný; ozdobovati,
 zušlechťovati (tělo, duši). b) bydle-
 ti, obývati *terram*; chrániti, oblíbti
 si *urbem*. c) dbáti, hleděti si ně-
 čeho; c. *memoriam* zachovávat, *sacra*
 konati oběti. d) ctíti, míti
 v úctě; *colendus* 3. úcty hodný;
colere bene vītam dobře si žíti.

2. **colō** 1. prosívati sítím, procezo-
 vati.

colocāsium, *iī*, *n.* [ř.] indický leknín.

colōna, *ae*, *f.* selka.

Colōneus 3. kolonský, patřící v At-
 tice k dému Kolonos.

colōnia, *ae*, *f.* statek na venku; osada;
-am deducere založiti osadu.

colōnicus 3. osadní, osadnický.

colōnus, *ī*, *m.* rolník, nájemce, osad-
 ník, obyvatel.

†**colophō**, *ōnis*, *m.* vrchol, konec;
colophō(n) se říkalo jako pořekadlo,
 že jest už konec.

Colophōn, *ōnis*, *f.* město ionské sz.
 od Efesu; **Colophōnius** 3. kolofonský;
Colophōniī Kolofoňané.

color, *ōris*, *m.* 1. barva, pleť, krása,
 sličnost; 2. vzezření, tvářnost, ráz,
 stav; o řeči: barvitost, kolorit; za-
 barvení, nátěr.

colōrātus 3. zbarvený, barevný,
 osmahlý, pestrý.

colōrō 1. barviti, zabarvovati, †vy-
 krásliiti.

coluber, *brī*, *m.* (-bra, *ae*, *f.*) had.

colubri-fer, *a*, *um* hady nosící.

cōlum, *ī*, *n.* sítko, cedftko.

columba, *ae*, *f.* holub, -ice.

columbīnus 3. holubí, *, „holubičí“.

columbulus, *ī*, *m.* holoubek.

columbus, *ī*, *m.* holub.

columella, *ae*, *f.* sloupek, pilířek.

colūmen, *inis*, *n.* 1. trám, sloup, pilíř;
 štít budovy; 2. přen. opora, záštita.

columna, *ae*, *f.* sloup, pilíř (i knih-
 kupecký, kde ohlašovaný byly nové
 knihy), *sloupec v knize; v plur.
 sloupy, mezníky: *Herculis*.

columnārium, *iī*, *n.* daň ze sloupů.

colurnus 3. lískový.

colus, *ī*, (-ūs) *f. m.* kužel, vřeteno.

coma, *ae*, *f.* vlas(y), †hřívka koní a lvů,
 chochol přílby; listí, klasy, květy
 a pod.

comāns, *antis* vlasatý, listnatý.

comātus 3. vlasatý; *Gallia c-a* =
transalpina.

com-, **con-**, ve slož. = *cum*.

1. **com-bibō**, *bibī* — 3. vpíti, vssáti
 do sebe, pohliti.

2. **com-bibō**, *ōnis*, *m.* společník v pití.

combūrō, *ussī*, *ustum* 3. (*cum*, *uro*)
 spáliti, zničiti.

***combustiō**, *ōnis*, *f.* spálení, u —.

com-edō, *ēdī*, *ēsum* 3. a) snísti, se-
 žrati, strávit. b) prohýřiti, pro-
 marniti; sē c. trápit se, sžírati se.

comes, *itis*, *m. f.* 1. průvodce, -kyně,
 druh, družka; účastník, společník;
 vychovatel; v plur. průvod, družina.

2. *dvořan, šlechtický man, hrabě;
comitessa, *ae*, *f.* hraběnka.

comētēs, *ae*, *m.* [ř.] kometa, vlasatice.

cōmicus 3. komický, veseloherní,
 žertovný; c. poëta básník veseloher.

cōminus viz *comminus*.

cōmis, *e* vlídný, přívětivý, zdvořilý,
 něžný, veselý.

cōmissābundus 3. hýřivý, táhnoucí
 ve veselém průvodu.

cōmissātiō, *ōnis*, *f.* hostina, hýření,
 pitka (s veselým průvodem po
 ulicích).

cōmissātor, *ōris*, *m.* hýřil, druh při
 pitce.

cōmissor 1. hýřiti, po pltce vesele se toulati.

cōmitās, ātis, f. vládnost, přívětivost, laskavost.

comitātus, ūs, m. průvod, družina, dvořané; *hrabství, území.

comitiālis, e sněmovní; *morbus c.* padoucnice; *c. diēs* den sněmování.

comitiātus, ūs, m. shromáždění národa v komitích.

comitium, iī, n. 1. místo pro komitie u fora. 2. -ia, *iōrum, n.* shromáždění, sněm národa, komitie, *c—a habēre* konati sněm.

***comitīva, ae, f.** průvod, doprovod.
comitō (-or 1.) (do)provázeti; přidružiti se k někomu.

com-maculō 1. poskvřniti, potřísniti.

Commagēnē, ēs, f. sv. část Syrie; *Commagēnus* 3. kommagenský.

com-manipulāris, is, m. příslušník téhož manipulu, spolubojovník.

com-meātus, ūs, m. (meo) 1. volné přecházení sem tam, styk. 2. dovolená (u vojska); dovoz, zásobovací sbor; spíže, zásoby; -um *intercludere* zameziti dovoz spíže.

com-meminī, isse dobře si pamatovati.

com-memorābilis, e památný, pamětihodný.

com-memorātiō, ōnis, f. připomenutí, vzpomínka; zmínka, památka.

com-memorō 1. připomínati (si), vzpomínati (si); zmiňovati se, vypravovati.

commendābilis, e hodný doporučení.

***commendātārius, ī, m. (commendātor, ōris, m.)** komtur.

commendātīcius 3. doporučující.

commendātiō, ōnis, f. zprostředkování; doporučení, příměluva; vzácnost, oblíba.

commendātor, ōris, m. (-trī, īcis, f.) příměluvce, -kyně.

com-mendō 1. (*mando*) 1. odevzdávati, svěřovati; 2. doporučeti; se *alci c.* či *iti* se oblíbeným u—; *zlepšovati (= *ēmendō*).

***commēnsūrō** 1. spolu vyměřovati, od—.

commentāriolum, náčrtek, skizka; *zápisníček.

commentārium, iī, n. = *commentārius, iī, m.*

commentārius, iī, m. (commīniscor) t. j. *liber* 1. zápis, -ek, záznam, deník.

2. -iī, -iōrum, *n.* paměti, zápisky.

3. *výklad, komentář.

commentātiō, ōnis, f. rozvažování, rozjímání; *c. mortis* příprava k smrti; *†*výklad, úvaha, pojednání.

commentīcius 3. nově vymyšlený, smyšlený, vybájený; ideální.

1. **com-mentor** 1. bedlivě přemýšleti, uvažovati *alqd, de re*; připravovati se, cvičiti se; načrtnouti, napsati.

2. **commentor, ōris, m.** vynálezce.

commentum, ī, n. smyšlenka, lež.

com-meō 1. a) scházeti se, docházeti. b) přicházeti a od—, sem tam přecházeti; voj. jíti na dovolenou.

com-mercium, iī, n. (merx) 1. obchod, -ní styk; *c. belli* vykoupení zajatců, jednání o mír. 2. právo obchodovati. 3. styk, jednání o něčem.

com-mercior 1. skoupiti

com-mereō, uī — 2. (spolu) si zasloužiti, proviniti se.

com-mētiōr, mēnsus sum 4. vyměřiti, srovnávati.

com-migrō 1. vystěhovati se, přistěhovati se.

com-mīltēs, um, m. spoluvojní.

com-mīlitium, iī, n. vojenské přátelství.

com-mīlītō, ōnis, m. spolubojovník.

com-minātiō, ōnis, f. hrozba.

com-mingō — — 3. pomočiti, pokáleti.

com-minīscor, mentus sum (srv. *memini*) vymýšleti, vynalézati; smyslit, nalhati; *commentus* 3. smyšlený, vyhlaný.

commīnor 1. *alqm* vyhrožovati.

com-mīnuō, uī, ūtum 3. drobiti, roztrfšiti, rozbít; umenšovati, oslabovati, zdrťiti.

commīnus (cum, manus) zblízka, muž proti muži: *pugnare*; vlastní rukou, osobně.

com-misceo, scuī, xtum 2. smísiti.

com-miserātiō, ōnis, f. slitování, útrpnost; vzbuzování soustrastí.

com-miseror 1. hořce litovati; útrpnost vzbuzovati.

***commissārius, ī, m.** pověřenec, komisař.

com-mīssiō, ōnis, f. závod, zápas; *příkaz, uložení, komise.

com-missum, *ī, n.* 1. podnik, předsevzetí; vina, zločin. 2. (svěřené) tajemství.

com-missūra, *ae, f.* spojení, spára.

com-mittō, *mīsi, missum* 3.: 1. dohromady svéstí, spojití, svazovati; sváděti: *pugnam, proelium*. 2. a) dopustiti se, páchatí *scelus, facinus*. b) zavinití, dopustiti, při— (*ut, nē*). c) něčemu propadnouti *poenam, multam*. 3. svěřiti, odevzdati, přenechatí, v nebezpečí (v šanc) vydati: se *c. periculo* vydati se v —, se *c. hosti* měřiti se s —, se *c. barbaris* odvážiti se mezi — a pod.; důvěřovati.

com-modō 1. přiměřeně, náležitě, vhodně. 2. pohodlně; zdvořile, laskavě.

com-moditās, *ātis, f.* 1. přiměřenost, vhodnost, obratnost. 2. pohodlnost, výhoda.

com-modō 1. vhod upravovati: a) činití něco po vůli, zavděčovati se. b) (pro)půjčiti, přepustiti, dopřáti.

1. **commodum** právé.

2. **commodum**, *ī, n.* 1. pohodlí, pohodlnost; 2. výhoda, prospěch, zájem; výsada, přednost; půjčený předmět.

commodus 3. a) přiměřený, příhodný, náležitý. b) pro-pěšný, výhodný, pohodlný. c) přívětivý, ochotný.

com-mōlior 4. uváděti v pohyb, podnikati.

com-monefaciō, *fēcī, factum* 3. (*pass. —fiō, fierī, factus sum*) připomínati, u— (s důrazem); upozorňovati.

com-moneō 2. = *commonefacio*.

com-mōnstrō 1. zřetelně ukazovati.

com-morātiō, *ōnis, f.* prodlévání.

com-moror 1. zdržovati se, meškati, prodlévati.

com-mōtiō, *ōnis, f.* pohyb, vzrušení; *c. animi* vášně.

com-mōtiuncula, *ae, f.* malá nevolnost, churavost.

com-mōtus 3. prudký, vášnivý, rozčilený.

com-moveō, *mōvī, mōtum* 2. *alqm, alqd.* a) pohybovati někým, něčím; *c. castra* dáti se na pochod, *hostem* pohnouti k ústupu; vyplašiti *canes*, vynášeti: *sacra*, t. j. počínati obět. b) pohnouti, dojímati; znepokojovatí,

rozčillovati; pobuřovati, poukazeti; vzbuditi, způsobiti *bellum*; *commōtus* 3. dojat, pohnut, zarmoucen, rozčilen, zděšen.

commūne, *is, n.* obecný statek, obec; —*ia (loca), ium, n.* veřejná místa, veřejnost; *in —e a)* k obecnému prospěchu; *b)* celkem, vůbec; *c)* společně, veřejně (= *in commūni*). **commūnicātiō**, *ōnis, f.* sdělení, udělení.

***commūnicātor**, *ōris, m.* účastník.

commūnicō 1. a) dělití se, sdíletí se s někým o něco (*alqd cum aliquo*), svěřovati se někomu s něčím, udíletí, dopřáti něčeho. b) smlouvati se, společně se raditi; sdělení činiti, oznámiti; c) *přijímati svátost oltářní.

1. **commūniō** 4. (důkladně) opevňovati, upevňovati, zajistiti, zabezpečiti; *opatřiti na ochranu.

2. **commūniō**, *ōnis, f.* společenství; *sv. přijímání.

commūnis, *e* 1. společný, (vše)-obecný, *rēs c.* společný, obecný zájem; *loca c—ia* místa veřejná, *loci c—ēs* myšlenky obecné; spolkový, společenský. 2. vlídný, laskavý.

commūnitās, *ātis, f.* společenství, společnost; společenský smysl, vlídnost, laskavost; *obec, městský úřad, *c. civium* městská rada.

commūniter společně, všeobecně.

com-murmuror 1. reptati.

com-mūtābilis, *e* měnivý.

com-mūtātiō, *ōnis, f.* změna, obrat, střídání.

com-mūtō 1. a) změnití, zvrátiti; *v pass.* změnití se. b) vyměnití, zaměnití.

cōmō, *cōmpsī, cōmptum* 3. (*co—emo*) pořádati, zdobiti, (vlasy) česati.

comoedia, *ae, f.* [ř.] komoedie, veselohra.

comoedus, *ī, m.* [ř.] komický herec.

com-pacīscor, *pactus sum* 3. uzavíratí smlouvu; *compactō* (*abl.*) podle úmluvy.

com-pāctiō, *ōnis, f.* složení.

com-pāctus 3. složitý, zavalitý; stlačený, hustý.

com-pāgēs, *is, f.* (*pango*) sroubení, vazba; stavba, ústrojí.

compāgō, *inis, f.* spojení, sloučení, stavba.

com-pār, *paris* (navzájem) stejný, rovný; j. subst. m. f. druh, družka.
comparābīlis, e přirovnatelný.
comparātiō, *ōnis*, f. 1. příprava, opatření, sestavení; 2. srovnávání, přirovnání, ťzávodění; úmluva.
comparātīvus 3. přirovnávací.
† **comparcō**, *persī* — 3. našetřiti.
com-pāreō, *uī* — 2. objevovati se, býti tu.
* **comparitās**, *ātis*, f. rovnost.
* **compāritiō**, *ōnis*, f. objevení se, do-stavení se, příchod.
1. **com-parō** 1. a) chystati, připra-vovati, opatřovati; připravovati, chystati se k něčemu *alqd*; sbíratí, zlskati, zjednávati. b) zaříditi, upra-viti, zříditi.
2. **com-parō** 1. (*com-pār*) 1. stavěti dva k sobě, proti sobě. 2. srovná-vati, při — někoho s někým, klásti na roveň, se c. měřiti se; v mysli srovnávati, uvažovati; c. *provincias* dohodnouti se, rozdělití se o pro-vincie.
com-pāscō, — *pāstum* 3. spolu pásti.
compāscuus, 3. *ager* obecní pastvina.
* **compater**, *tris*, m. kmotr.
* **compatior**, *passus sum* 3. míti s ně-kým soucit.
compellātiō, *ōnis*, f. oslovení, do-mluva.
1. **com-pellō** 1. a) někoho osloviti, promluviti k —; 2. domlouvati, pllsniti, spílati; viníti, nařknouti.
2. **com-pellō**, *pulī*, *pulsum* 3. a) shá-něti, v —, za —; zaplašovati, tlsniti, v tiseň uváděti. b) doháněti, nutiti, pohnouti.
compendiārius 3. krátký, výhodný.
compendium, *iī*, n. (*pendo*) úspora při vážení; 1. zisk, výhoda, 2. úspora času, zkrácení (cesty), kratší cesta.
com-pēnsātiō, *ōnis*, f. vyvážení; vy-rovnání, výměna.
com-pēnsō 1. vyvážeti proti sobě, vy-rovnati, nahraditi.
comperendinātus, *ūs*, m. (— *iō*, *ōnis*, f.) odročení soudního nálezu na třetí den.
comperendinō 1. odročiti soudní nález na 3. den, sporné strany na 3. den obeslati.
comperiō, *perī*, *pertum* 4. (jistě) zvě-děti, shledati, zjistiti *alqd*, de re —

ab, *ex aliquo*; **compertō** (abl.) když se zvědělo, že...; **compertus** 3. jistý, zjištěný, usvědčený.
com-pēs, *pedis*, f. (v *sing.* jen abl.) pouta na nohy.
com-pescō, *pescuī* — 3. držeti v me-zích, krotiti, potlačovati.
* **competēns**, *entis* vhodný, při —, ná-ležitý, příslušný.
competitor, *tōris*, m. (*-trīx*, *īcis*, f.) spolužadatel(ka), spoluuchazeč(ka); soupeř, soupeřka.
com-petō, *iī*, *ītum* 3. a) spolu spěti k cíli, setkávati se, shodovati se, společně se ucházeti. b) býti schopen něčeho, stačiti na něco; hoditi se, *příslužeti.
com-pīlātiō, *ōnis*, f. loupež, vyko-řistění.
com-pīlō 1. oloupiti, vy —, vyko-řistiti, vykrásti; *vybrati, sestaviti z něčeho, kompilovati.
com-pīngō, *pēgī*, *pāctum* 3. (*pango*) 1. stloukati, sbíjeti, pevně spojo-vati. 2. sháněti na hromadu.
compitālīcius 3. týkající se kompi-talí.
com-pitālis, e příslušný k rozcestí, rozcestí; *-ia*, *ium*, n. slavnost Larů na rozcestích.
compitum, *ī*, n. (*peto*) rozcestí, kři-žovatka.
complaceō, *uī*, *ītum* 2. zalíbiti se.
com-plānō 1. srovnati se zemí.
complector, *plexus sum* 3. (*plecto*) 1. objímati, k sobě vinouti, svíratí. 2. a) zaujímati, obklopovati, svíratí v prostoru, pojmuti do sebe, za-hrnovati, obsáhnouti; *horam c — ī* vy-užití hodiny. b) slovy shrnouti; vy-jádřiti, vystihnouti, pochopiti. c) horlivě se něčím zabývati, oblíbiti si, podporovati.
complēmentum, *ī*, n. doplněk.
com-pleō, *plēvī*, *plētum* 2. a) naplño-vati, do —, vy —, pře —, hustě obsa-diti, zabráti *collem castris*. b) hojně opatřiti, zásobiti; doporučiti, vy-konati; čas. projíti, dokonati; *complētus* 3. plný, ú —.
complexiō, *ōnis*, f. objetí, spojení.
complexus, *ūs*, m. objetí, náruč; láska, přízeň.
com-plicō 1. složiti; — *ātus* 3. ne-jasný, zmatený.

†**complōdō**, *sī*, *sum* 3. *manūs* ruce spínati, prudce srážeti.

complōrātiō, *ōnis*, *f.* (—*tus*, *ūs*, *m.*) hlasitý nářek, usedavý pláč.

com-plōrō 1. hlasitě naříkati, oplakávati.

com-plūrēs, *ium* několik, dosti mnoho.

com-pōnō, *posuī*, *positum* 3. a) skládati, sestavovati, spojovati; *c. exercitum* stahovati, soustřeďovati, *vela* svinovati; protivníky proti sobě stavěti, srovnávati, při— *alqd cum aliqua re, alci rei*. b) v celek spojovati, tvořiti, *urbem* založiti; *orationes* a pod. skládati, spisovati; *foedus* *c.* ujednati, umluviti; vymysleti, nastrojiti *dolum*; *ex composito* podle úmluvy. c) spořádati, sestaviti *ordines*, *legiones*; *c. vultum* upravit tvář, tvářiti se; *compositus* 3. strojený, na—, upravený; *compositus ore* s tváří (uměle) klidnou; k odpočinku uložiti, pohřbíti *cinerem*; *schovati*, *spořádati*, *zaříditi*; *composita*, *ōrum*, *n.* spořádané, klidné poměry; *uovnati*, *ukliditi*, *utišiti*.

com-portō 1. snážeti, svážeti.

compos, *otis* 1. mocen čeho; *c. mentis, animi* kdo jest při rozumu, při smyslech. 2. účasten něčeho; *c. voti* kdo došel splnění přání.

com-positiō, *ōnis*, *f.* složení, složenina, spořádání, sestavení, z(a)řízení; *uovnnání*, na—, smír.

compositor, *ōris*, *m.* pořadatel, skladatel.

compositus 3. a) složený, sestavený, urovnaný, spořádaný. b) k něčemu způsobilý; (na)strojený, líčený. c) usazený, klidný.

com-pōtātiō, *ōnis*, *f.* pitka.

***compotisticus** 3. početní, početnický.

***compōtō** 1. společně popíjím.

com-pōtor, *ōris*, *m.* společník při pitce.

com-prānsor, *ōris*, *m.* spolustolovník.

com-precātiō, *ōnis*, *f.* modlitba, vzývání.

com-precor 1. *alqm* modliti se, vzývati.

com-prehendō, *hendī*, *hēsum* 3. a) dohromady sebrati, sepnouti; *přen.* y sobě zahrnovati, obsáhnouti; slovy

zahrnouti, vy(po)čísti, vyličiti. b) chápati se někoho, chytiti, zajmouti, zatknouti; *c. manum* vzíti za ruku; dopadnouti, postihnouti, zachvátiti; *c. ignem* chytnouti, vzplanouti; *po-* chopiti, postřehnouti.

comprehēnsibilis, *e* pochopitelný.

comprehēsiō, *ōnis*, *f.* 1. spojení, souhrn; obvětlí, perioda. 2. ucho- pení, přistižení.

com-prēndō, *dī*, *sum* 3. = *compre-* hendo.

compressē krátce.

compressiō, *ōnis*, *f.* stisknutí, stla- čení. stručnost,

†**compressor**, *ōris*, *m.* utlačitel; *kompresor.

***compressōrium**, *ī*, *n.* stlačení.

compressus, *ūs*, *m.* stisknutí, objetí.

comprimō, *pressī*, *pressum* 3. (*premo*) 1. stisknouti, stlačiti, *oculos* zatla- čiti, *ordines* řady dohromady sraziti. 2. zadržovati, překaziti, potlačo- vati; zatajiti, utišiti; zneuctíti, svěsti (dívku).

com-probātiō, *f.* schválení, uznání.

com-probō 1. a) schvalovati, uzná- vati (za dobré). b) potvrditi, do- kázati.

com-prōmissum, *ī*, *n.* vzájemná do- hoda.

com-prōmittō, *mīsī*, *missum* 3. vzá- jemně se dohodnouti (před smířčím soudcem); vzájemně učiniti slib, smlouvu.

cōmptus 3. upravený, ozdobený.

com-pungō, *nxī*, *nctum* 3. popíchatí, tetovati.

†**computātiō**, *ōnis*, *f.* počítání, počet, vý—.

com-putō 1. počítati, spočísti, vypo- čísti, sčítovati.

Cōmum, *ī*, *n.* město v severní Italii při jezeře komském; *Cōmēnsis*, *e* komský.

cōnāmen, *inis*, *n.* pokus, námaha, úsilí; rozmach, podpora.

cōnātum, *ī*, *n.* pokus, podnik.

cōnātus, *ūs*, *m.* pokus, podnik, úsilí.

con-caedēs, *ium*, *f.* záseky.

con-cale-faciō, *fēcī*, *factum* 3. (*pass.* —*fīō*, *fierī*, *factus sum*) oteplovati, zahřívati.

con-calēscō, *caluī* — 3. rozezhřívati se.

con-callēscō, *callū* — 3. dostati moly; zchytřeti, zmoudřeti.

†**concamerātiō**, *ōnis*, *f.* sklenutí, pře—.

†**concamerō** 1. překlenouti, zbudovati.

***concavitās**, *ātis*, *f.* klenba, dutina, vyhloubení.

con-cavō 1. vyhloubiti, zakřiviti.

concavus 3. vydutý, vzdutý, zakřivený.

con-cēdō, *cessī*, *cessum* 3.: 1. a) ustupovati, odcházeti, vzdalovati se, zmizeti; pomínouti. *c. de vita* rozloučiti se se světem. b) *přen.* v jiný poměr přejíti; *c. in nomen alcis* jménem s někým splynouti, *c. in sententiam*, *in condiciones* přistoupiti na—; *in dicionem c.* přejíti v moc něčí, podrobiti se; ustoupiti, dáti přednost, nevyrovnati se někomu; odpustiti, prominouti; *fato c.* zemřít. 2. *přech.* odstoupiti, po—, ponechat, pře—; povoliti, připustiti, do—, popřáti; *c. alqm senatui* k vůli senátu někomu dáti milost; *c. suum dolorem rei publicae* k vůli obci upustiti od—.

con-celebrō 1. společně oslavovati, rozhlašovati.

con-cēnātiō, *ōnis*, *f.* společné [hodo]vání.

con-centiō, *ōnis*, *f.* společný zpěv.

***concentrō** 1. soustřediti, koncentrovati.

con-centus, *ūs*, *m.* 1. společný zpěv, souzvuk, soulad. 2. souhlas, shoda.

con-ceptiō, *ōnis*, *f.* (—*ceptus*, *ūs*, *m.*) přijetí; početí plodu; ***conceptiō** (*conceptus*) *animī* nápad, myšlenka, mínění.

***concernō**, *crēvī*, *crētum* 3. *alqm* (společně) k někomu hleděti, někoho se týkati, k němu se vztahovati; smísiti.

con-cerpō, *cerpsī*, *cerptum* 3. roztrhati.

con-certātiō, *ōnis*, *f.* hádka, spor, závodění.

con-certātor, *ōris*, *m.* protivník, sok.

con-certātōrius 3. hádavý.

con-certō 1. zápasiti, závoditi.

concessiō, *ōnis*, *f.* (= *concessus*, *ūs*, *m.*) postoupení, dovolení.

concessū se volením, s milostí.

concha, *ae*, *f.* [ř.] 1. lastura, škeble, mušle, roh Tritonův, skořápka; 2. perla, nach; 3. nádobí lastuře podobné.

†**conchātus** 3. podoby mušle; perlečový.

conchylīātus 3. nachový.

conchylīum, *iī*, *n.* [ř.] ústřice; červec nachový, nach.

1. **concidō**, *cidī* — 3. (*cado*) 1. spadnouti, skáceti se; zřítiti se, shroučiti se; klesnouti, omdlet; *c. maciē* spadnouti se; 2. podlehnouti, zaniknouti; ustávati, utišiti se (*bellum*, *ventus*); klesnouti na mysl, zmalomyslněti.

2. **concidō**, *cidī*, *cīsum* 3. (*caedo*) 1. rozrážeti; rozsekati, prosekati; pobíti, na—, zbít; 2. poraziti, zničiti.

concieō — — 2. **conciō**, *ivī*, *itum* 4. (*cio*) 1. shromážditi, svolati, při—; 2. popohnati, v *pass.* prchat, páditi; **concitus** 3. vypuštěný, rychlý, prudký; 3. pobouřiti, popuditi; způsobiti, vyvolati *bellum*.

conciliābulum, *i*, *n.* shromáždiště, hřiště.

conciliātiō, *ōnis*, *f.* 1. sjednocení; 2. naklonění mysli, náklonnost; získání si *gratiae*.

conciliātor, *ōris*, *m.* zjednavatel, prostředník.

conciliātrīcula, *ae*, *f.* prostřednice.

conciliātrīx, *īcis*, *f.* prostřednice, svůdkyně.

conciliātus 3. spřátelený, oblíbený *alci*; nakloněný někomu.

conciliō 1. a) spojovati; sblížovati, nakloňovati, přitelem činit, získávat, vábiti, doporučovati; b) způsobiti, zjednat, vytvořiti, opatřiti.

concilium, *iī*, *n.* spojení; schůze, shromáždění, sněm, spolek; *církvní sněm, koncil.

con-cinnitās, *ātis*, *f.* umělé spořádání, souměrnost.

concinno 1. ladně hromaditi, urovnávat.

con-cinnus 3. a) umělý, ladný, lepý; ozdobný, souměrný; b) povolný, úslužný.

con-cinō, *cinuī* — 3. (*cano*) 1. společně zpívati, spolu se ozývati; 2. souhlasiti, shodovati se; 3. opěvovati, oslavovati.

conclonātor, viz *contionātor*.

con-clipiō, *cepī*, *ceptum* 3. (*capiō*) 1. dohromady sebrati; *přen.* slovy shrnouti, v určitá slova sestaviti, pronésti, vyjádřiti, slavnostně ohlásiti; 2. a) v sebe pojmuti, nabývati; c. *ignem* vznítiti se, rozohniti se, nadchnouti se; o ženách: počítati; b) pochopiti, porozuměti, představiti si; zamýšlet, míti v plánu; 3. počítovati, cit pojmuti (*odium*, *iras*), toužiti po něčem *thalamos*, *maiora*; 4. utržiti si (nehodu); v *pass.* lpěti na něčem.

concisus 3. ořezaný; úsečný.

con-citātiō, *ōnis*, f. rychlý pohyb, vzrušení, pobouření; shon, sběh, vzpoura.

con-citātor, *ōris*, m. buřič, strůjce.

con-citātus 3. kvapný, pobouřený, hlučný.

con-citō 1. (*cicō*) 1. kvapně sháněti, svolávati, prudce poháněti; *equo concitato* (*vehi*) tryskem; c. *telum* vystřeliti; v *pass.* hnáti se, řítiti se; 2. roznítiti, rozbouřiti *odio*, *metu*, *dolore alqm*; způsobiti, vyvolati; *pugna* — *atur* boj se svede.

concitor, *ōris*, m. = *concitator*.

***concivis**, *is*, m. spoluobčan, krajan.

con-clāmātiō, *ōnis*, f. hlasité volání, křik.

con-clāmō 1. svolávati, hlučně volati, křičeti, ohlásiti; *vāsa* c. dáti rozkaz k dalšímu pochodu; hlasitě oplakávají mrtvé.

con-clāve, *is*, n. (*clavis*) světnice, pokoj, sál; *gen. plur.* i † *conclavium*.

con-clūdō, *sī*, *sum* 3. (*claudō*) 1. zavírat, sevřít, zahraditi; 2. a) obsáhnouti něco, shrnouti; v *pass.* býti obsažen v něčem; b) něco skončiti, uzavřít; 3. závěry činiti, dovozovati.

con-clūsiō, *ōnis*, f. uzavření, sevření, obklíčení; zaokrouhlení, konec, závěr.

con-clūsiuncula, *ae*, f. závěreček.

con-color, *ōris* stejnobarevný.

con-coquō, *xī*, *ctum* 3. náležitě uvařit, strávit; *přen.* a) dáti si něco líbiti, strpěti; b) zrale uvážiti.

con-cordia, *ae*, f. svornost, jednomyšlnost; *přen.* svorní přátelé; souhlas, soulad; † soudržnost, přitažlivost.

Concordia, *ae*, f. bohyně Svornosti. **concorditer** svorně.

concordō 1. souhlasiti, shodovati se; sjednotiti se.

con-cors, *dis* (*cor*) svorný, souhlasný.

con-crēdō, *didī*, *ditum* 3. svěřiti, důvěrně sdělit.

con-cremō 1. spáliti.

con-crepō, *uī* — 1. silně chřestiti, řinčeti, něčím *alqd*, *aera* cymbály; c. *digitis* luskati; dáti zavznít, ozývati se.

con-crēscō, *crēvī*, *tum* 3. a) srůst, sraziti se, ztuhnouti, zhoustnouti; (srůstáním) se tvořiti, vystavati; b) *concretus* 3. srostlý, ztuhlý, zhuštěný, sražený; sražením vzniklý; lpící na něčem; *concretus glaciē* zamrzlý.

con-crētiō, *ōnis*, f. zhoustnutí, hmotnost.

concubīna, *ae*, f. souložnice.

concubīnus, *ī*, m. souložník.

concubitus, *tus*, m. soulož, páření se.

concubius 3. *nocte* — *iā* za hluboké noci.

con-culcō 1. podupati, pošlapati; ztýrat.

con-cumbō, *cubuī*, — *itum* 3. lehnouti si s někým, k někomu.

con-cupiēns, *entis* dychtivý.

con-cupīscō, *cupī* (—*vī*), *itum* 3. toužiti, dychtiti po něčem; přát si, míti chuť na něco *alqd*.

con-currō, (*cu*) *currī*, *cursum* 3. a) sbíhati se, shlukovati se, společně se hnáti; b) sraziti se, vraziti do (na) sebe; utkati se bojem, učiniti útok; c) současně se přihoditi; *shodovati se.

con-cursātiō, *ōnis*, f. sbíhání se, harcování, cestování sem tam.

concursātor, *ōris*, m. harcovník.

con-cursiō, *ōnis*, f. setkání se.

con-cursō 1. a) sbíhati se, sem tam pobíhati; voj. harcovati, dorážeti; b) navštěvovati, jezdit po — *domos*. **con-cursus**, *ūs*, m. 1. sbíhání se, sběh, shluk, sročení; 2. vrážení do (na) sebe, srážka, útok; 3. společná činnost.

† **concurvō** 1. zcela zkřiviti.

concussiō, *ōnis*, f. otřes, otřesení;

*c. *gentium* stěhování národů.

concustōdiō 4. společně hlídati.

con-custōdītus 3. pečlivě hlídáný.

con-cutiō, *cussī*, *cussum* 3. (*quatio*)

1. rozbíjeti o něco, narážeti něčím o sebe *frameas*; 2. třásti něčím, potřásati, *alqd*; *arma* c. mávati, *equos* popohnati, *fores* bušiti do —, *undas* rozbouřiti; se c. zkoumati se; 3. přen. otřásti něčím, zviklati, oslabiti; rozechvěti, polekati.

condecet = *decet*.

con-demnātor, *ōris*, m. žalobce, jenž působí odsouzení obžalovaného.

con-demnō 1. (*damno*) 1. odsouditi, pokutovati, *capitis* (—te), *de repetundis*; způsobiti odsouzení. 2. přen. odsuzovati, viniti.

con-dēnsus 3. hustý, hustě sražený.

***condēscendō**, *ndī*, *nsum* 3. pouštěti se dolů; vyhovovati, povolovati, pomáhati.

con-diciō, *ōnis*, f. (*condico*) 1. dohodnutí se, ujednání, smlouva; přen. svatební smlouva, sňatek, nevěsta; 2. nabídka, návrh, podmínka; *eā* — s tou podmínkou; 3. úkol, určení, povolání; poměry, okolnosti, stav; c. *loci* povaha místa; *condiciō nātūrae* přirozený stav.

con-dīcō, *xī*, *ctum* 3. umluviti, ujednati něco.

condīmentum, *ī*, n. koření.

condiō 4. kořeniti, balsamovati; ***condīre** *saccharō* sladiti cukrem; přen. něco zpříjemniti, zmírniti, vykrášliti.

con-discipulātus, *ūs*, m. spolužáctví.

con-discipulus, *ī*, m. spolužák.

con-discō, *didicī* — 3. důkladně se (na)učiti.

condītiō, *ōnis*, f. kořenění, nakládání (ovoce).

condītīvus 3. vhodný k uložení.

conditor, *ōris*, m. (*condo*) zakladatel, původce; spisovatel, skladatel.

conditōrium, *iī*, m. (*condo*) hrobka, náhrobek.

†**condītūra**, *ae*, f. kořenění; *koření.

condītus 3. (*condio*) kořeněný, chutný, lahodný.

con-dō, *didī*, *ditum* 3. a) v celek spojovati, založiti, vystavěti; b) přen. založiti *gentem*, zříditi, upravit *iura*, sepsati *carmen*, opěvati *bella*; c) skliditi *messes*, *frumentum*; uložiti, schovati *ensem*; ale *ensem* c. *in pectore* vraziti do —; uvězniti, pohřbíti;

čas ztráviti, zakončiti; schovati, skrýti, za —, zastříti.

con-docē-faciō, *fecī*, *factum* 3. vyučiti.

condoceō, *uī*, — 2. společně poučovati.

con-dolēscō, *doluī* — 3. pocítili prudkou bolest.

con-dōnātiō, *ōnis*, f. darování.

con-dōnō 1. a) darovati, rozdati; prominouti, sleviti; přenechati, přepustiti; b) přen. obětovati se, *vitam*; upustiti od něčeho *iram*, *scelus* (k vůli někomu *alci*); *condōnāre alqm alcuī* darovati někomu život k vůli někomu (jinému).

con-dormiō 4. pevně usnouti.

con-dūcō, *dūxī*, *ductum* 3. a) shromážďovati, stahovati, sbírat; b) najímati, zjednávati (za mzdu, plat); c. *nummōs* vypůjčovati si; *conductī*, *ōrum*, m. námezdné vojsko, žoldnéři; c) *condūcit* (*neos*.) jest na prospěch, v zájmu něčím.

con-ductīcius 3. námezdný.

con-ductiō, *ōnis*, f. nájem.

con-ductor, *ōris*, m. nájemce, podnikatel; *svodič na elektrickém stroji.

***conductus**, *ūs*, m. průvod, doprovod, kondukt.

con-duplicō 1. zdvojnásobniti.

cō-nectō, *nexuī*, *nexum*, 3. a) splétati, spojovati; *cōnexus* 3. spojený, souvislý; b) přen. spojovati, k sobě řaditi, skládati, do něčeho zaplésti.

***cōnexiō**, *ōnis*, f. spojení, vazba.

confābulor 1. společně vykládati, hovořiti s někým.

cōn-farreō 1. manželstvím spojit.

cōn-fectiō, *ōnis*, f. zhotovení, dokončení; zničení, žvýkání; skládání, spisování, *libri*; *přípravek.

cōn-fector, *ōris*, m. hotovitel, dokonatel, ničitel.

cōn-ferciō, — *tum* 4. nacpati, stěsnati.

cōn-ferō, *ferre*, *tulī*, *lātum* 1. a) snášeti, svážeti, dopravovati na jedno místo; c. *capita* sestrkovati; přen. spojovati, shrnouti; sháněti, odváděti, *pecuniam*, *tributum*, přispívati; *confert* prospívá, napomáhá; b) *arma*, *signa*, *manus* c. *cum alquo* utkati se, sraziti se bojem; *signis collatis* v řádném boji; *pedem*, *gra-*

dum c. utkati se v boji, v zápase; *collato pede pugnare* muž proti muži; c. *castra castris* utábořiti se vedle nepřátel; c) srovnávati, přirovnávati *alqm cum alquo, alci*; c. *consilia raditi* se; 2. a) dopravovati něco někam; se c. odebrati se, uchýliti se, někam společně vyraziti; se c. *ad amicitiam, ad studia* obrátiti se, oddati se; *beneficia c. in alqm* zahrnouti dobrodiním; b) proměnit *corpus*; c) svalovati (vinu); d) stanoviti na určitou dobu, odložit; e) svěřiti někomu *alqd c. in alqm*; f) vynakládati, obracet na něco; udělovati, propůjčiti.

cōnfertim stěsnaně.

cōn-fertus 3. stěsnaný, naplněný; hustý, shluklý; nacpaný, vrchovatý.

cōn-fervēscō, *buī* — 3. rozpalovati se.

cōnfertim stěsnaně.

cōn-fertus 3. stěsnaný, naplněný; hustý, shluklý, nacpaný, vrchovatý.

***cōnfessārius**, *ī* m. zpovědník.

cōn-fessiō, *ōnis*, f. doznání, přiznání se, vy —, *zpověď.

***cōnfessor**, *ōris*, m. vyznavač; zpovědník.

cōnfēstīm ihned, okamžitě.

cōnficiēns, *entis* působící, tvořící.

cōn-fliciō, *fēcī*, *fectum* 3. a) udělati, vydělati, zhotoviti, vyráběti; vykonati; *bellum c. skončiti, scelus* spáchat, *librum* sepsati, *viam* uraziti, *hiemem* ztráviti; *hieme confectā* když uplynula; b) sebrati, opatřiti; c. *equites* do pole postaviti; způsobiti, zjednati; připraviti, sehnati, uzpůsobiti; *ex quo conficitur* z čehož vyplývá; c) rozemlít, rozdrtit, strávit; zničiti, promarniti; vyčerpati, ztýrati, vyslíti; dorazit, dobít, podrobit; *confectus* 3. vysílený, schvácený.

cōnfictiō, *ōnis*, f. (*tingo*) smyšlenka.

cōn-fidēns, *entis* důvěřující; důvěřivý; drzý, opovážlivý; smělý.

cōn-fidentia, *ae*, f. důvěra; drzost, opovážlivost.

cōn-fidō, *fīsus*, *sum* 3. důvěřovati (si), spoléhati; býti si něčím jist.

cōn-fīgō, *xī*, *xum* 3. sbíjeti, stloukati; skláti, probodnouti, ochromiti.

cōn-fingō, *nxī*, *ctum* 3. vytvořiti, vymyslíti si.

cōn-fīnis, e sousední, příbuzný.

cōn-fīnium, *īī*, n. hranice, rozhraní.

cōn-fīō, *fierī* — býti vykonán, sehnán; *cōnfit* stává se, daří se.

cōn-firmātiō, *ōnis*, f. upevnění, útěcha, povzbuzení; výrok.

cōn-firmātor, *ōris*, m. ručitel.

cōn-firmātus 3. zmužilý, statečný.

cōn-firmō 1. upevniti, utužiti; *přen.* posílit, zabezpečiti; povzbuditi, dodat mysli c. *animos militum*; *sē c.* dodat si mysli; potvrditi, schváliti; s jistotou tvrditi, dokázati; *podepsati.

cōn-fīsiō, *ōnis*, f. důvěra.

cōn-fīteor, *fessus*, *sum* 2. a) vyznati, doznati, přiznati se, doznání učiniti; b) vyjeviti, prozraditi; *cōnfessus* 3. přiznavší se, přiznaný; prohlásivší se za něco.

†cōnflagrātiō, *ōnis*, f. shoření, požár.

cōn-flagrō 1. shořeti, býti zničen.

cōn-flīctiō, *ōnis*, f. srážka, hádka.

cōn-flīctō 1. (*flīgō*) srážeti; v *pass.* sraziti se, utkati se, bojovati; zápoliti *cum adversā fortunā*; v *pass.* býti sklíčen, sužován, trpěti.

cōn-flīctus, *us*, m. srážka.

cōn-flīgō, *flīxī*, *flīctum* 3. vraziti do sebe, sraziti se, utkati se, zápasiti: *proeliō, aciē c. cum alquo*; *navibus c. svésti* bitvu námořní.

cōn-flō 1. a) rozdmýchat, roznítiti, způsobiti; b) kovy slíti, ťuliti, přetaviti; peníze raziti; *přen.* sloučiti, spojit; c. *aes alienum* nadělati; osnovati, spáchat *iniuriam*.

cōn-fluō, *xī* — 3. stékati se, sbíhati se, soustředit se; *cōnfluēns*, *entis* m. (*i v plur.*) tok řek.

cōn-fodiō, *fōdī*, *fossus* 3. sraziti, poraziti, prokláti, zničiti; úplně zdrtiti.

cōn-formātiō, *ōnis* f. útvar, spořádání.

***cōnformis**, e shodný, stejnorodý.

***cōnformitās**, *ātis*, f. stejnorodost.

cōn-formō 1. vytvořiti, utvářeti; vzdělávati, vycvičiti.

***confortātor**, *ōris*, m. utěšitel.

***confortō** 1. utěšuji, dodávám útěchy.

†confoveō, *fōvī*, *fōtum* 2. společně zahřívám, pěstuji, podporuji.

cōnfragōsus 3. (*frango*) nerovný, drsný.

***confrāter**, *tris*, m. spolubratr.

cōn-fremō, *uī* — 3. společně hlučeti, reptati.

cōn-fricō — — 1. potřítí, natřítí.

cōn-fringō, *frēgī*, *frāctum* 3. zlomiti, rozbítí; zničití, zmařití.

cōn-fugiō, *fugī* — 3. utéci se někam, k něčemu sáhnouti.

cōnfugium, *iī*, *n.* útočiště.

cōn-fundō, *fūdī*, *fusum* 3.: 1. slíti, smístiti; 2. a) spojití, sloučítí, v *pass.* splynouti; b) zmásti, uvéstí v nepořádek; c. *discrimen* nedbatí rozdílů, *foedus* porušítí; c) znetvořití, zohyzditi; d) zmásti na mysl, *zahanbítí; v *pass.* ztratiti hlavu.

cōnfūsiō, *ōnis*, *f.* spojení, sloučení; zděšení, zmatek, *zahanbení, hanba.

***cōnfūsivē** ve zmatku, nepříslušně.

cōnfūsus, 3. spletený, zmatený; zohavený.

cōn-fūtō 1. udusiti, utlumiti; vyvrátiti, *odmítnouti, ztratiti.

con-gelō 1. zamrznouti, ztuhnouti, ztvrdnouti; *přech.* či ití tvrdým, sraziti.

con-gemīnō 1. zdvojití.

con-gemiscō, *gemuī* — 3. zalkati, zavzdychnouti.

conger, *grī*, *m.* [ř.] mořský úhoř.

congeriēs, *ēī*, *f.* (gero) snůška, hromada, hranice, směs.

con-gerō, *gessī*, *gestum* 3. a) snášeti, nakupiti, (na)hromaditi; c. *scuta* naházeti, *viaticum* sehnati, *tela* metati; b) vystavěti, zříditi; c) c. *in alqm beneficia*, *maledicta* někoho (něčím) zahrnouti; c. *crimen in alqm* sváděti vinu.

con-gestīcius 3. nasypaný.

con-gestus, *ūs*, *m.* hromadění, hnízdění, hromada.

congiārium, *iī*, *n.* dar (olej, víno, peníze).

congius, *iī*, *m.* míra na tekutiny; asi $3\frac{1}{4}$ l.

con-glaciō 1. zamrznouti.

con-glōbātiō, *ōnis*, *f.* shluknutí.

con-globō 1. sbalití v klubko, zakulatiti; v *pass.* sraziti se v dav, spojití se.

con-glūtīnātiō, *ōnis*, *f.* sklížení, spojení.

con-glūtīnō 1. slepiti, pevně spojití.

con-grātulor 1. vzájemně si blahopřáti.

con-gredior, *gressus sum* 3. a) setkatí se, spojití se; b) utkatí se bojem, slovy; hádatí se.

con-gregābilis, *e* družný.

con-gregātiō, *ōnis*, *f.* sdružování, společenský pud; spojení; *shromáždění, kongregace.

con-gregō 1. (*grex*) shromažďovati, sdružovati; spojití, shrnouti; sē c. nebo v *pass.* shluknouti se.

con-gressiō, *ōnis*, *f.* schůzka, styk; ťutkání, srážka.

con-gressus, *ūs*, *m.* 1. schůzka, styk; 2. utkání se, boj, srážka.

congruens, *entis* shodný, vhodný, přiměřený, jednohlasný.

congruentia, *ae*, *f.* shodnost, souměrnost.

congruō, *uī* — 3. (*ruo*) a) v jedno spadati, shodovati se, současně se udáti; b) hoditi se, srovnávati se, souhlasiti.

congruus 3. = *congruens*, viz *congruō*.

con-iciō, *īeci*, *iectum* 3. (*iacio*) 1. na hromadu (na)házeti, nanéstí; *tela*, *lapides* c. metati; *přen.* domýšletí se, uhodnouti, vyložití; 2. a) (na)házeti; *gladium* vraziti; *přen.* vrhnouti, na někoho mřítí, sváděti; b) prudce vrhnouti, ukliditi; c. *in fugam* zahnatí; se c. utéci se, přidati se k někomu; *alquem* c. *in metum* nahnati strachu.

con-iectiō, *ōnis*, *f.* metání, střelení; sestavení, výklad.

con-iectō 1. dohadovati se, domýšletí se; často = *coniciō*.

con-iector, *ōris*, *m.* vykladač (snů), hadač.

con-iectūra, *ae*, *f.* domněnka, dohad, výklad.

con-iectūrālis, *e* zakládající se na dohadu.

con-iectus, *ūs*, *m.* snášení, společné střelení; *venire in* — *um* přijítí na dostřel; c. *oculorum* upření.

cōnifer, *a*, *um* (*cōniger*, *a*, *um*) šišky rodící.

***coniothēca**, *ae*, *f.* stěna prašníku (prašníkoveho pouzdra).

cō-nītor, *nīxus* (*nīsus*) *sum* 3. a) opíratí se, vzpírati se; s námahou vstávati, stoupati; poroditi; b) námáhati se, usilovati ož.

con-iugālis, *e* manželský.

***coniugātiō**, *ōnis*, *f.* časování.
con-iugator, *ōris*, *m.* snoubitel.
con-iugium, *iī*, *n.* sňatek, manželství;
přen. manžel(ka).
con-iugō 1. spřáhnouti ve jho, spojití.
con-iūnctō společně, přátelsky, dů-
 věrně.
con-iūnctim společně.
con-iūnctiō, *ōnis*, *f.* 1. spojení, jed-
 nota, spolek; 2. svazek přátelský,
 příbuzenský; 3. spojka.
con-iūnctus 3. spojený, připojený,
 sousední, hraničící; blízký, nastá-
 vající; přátelský, příbuzný.
con-iungō, *iunxī*, *iunctum* 3. a) spojo-
 vati, připojovati, slučovati; *c. dextras*
podati si, *c. castra castris* vedle
 tábora se utábořiti; *c. dictis facta*
 hned po slovech vykonati čin a
 pod. o nepřetržitém pokračování;
 b) zlskati si někoho: *c. sibi amicitia*,
 se *c. provdati se*; *c. bellum* společně
 vésti, *conubium* uzavřítí sňatek.
con-iūnx, *ugis*, *m. f.* 1. choť, manžel-
 (ka), snoubenec (nka); 2. *f.* milenka,
 samice.
con-iūrātiō, *ōnis*, *f.* společná přísaha,
 spiknutí.
con-iūrō 1. společně přísahati, pří-
 sahau se zavázati; spojití se, spik-
 nouti se, vzbouřiti se; *coniūratu*
 3. zapřísáhlý, spiklý; —*ī*, *ōrum*, *m.*
 spiklenci.
cō-nīveō — 2. oči zavřítí, přimhou-
 řiti; ochabovati, pomíjetí.
conl- viz *coll-*.
***connumerō** 1. započítati, připočítati
Conōn, *ōnis*, *m.* 1. athénský vojevůdce.
 2. hvězdář alex. doby.
cōnōpēum, *ī*, *n.* (—*pium*, *ī*, *n.*) [ř.]
 síť proti komárům, lože jí opatřené.
cōnor 1. pokoušeti se, usilovati o něco.
comp- viz *comp-*.
con-quassātiō, *ōnis*, *f.* otřásání.
con-quassō 1. (*quatio*) roztřásati, sil-
 ně otřásati.
con-queror, *questus sum* 3. hlasitě
 si stěžovati, naříkati *alqd*, *de re*.
con-questiō, *ōnis*, *f.* hlučný nářek,
 stížnost.
con-questus, *ūs*, *m.* = *conquestio*.
con-quiēscō, *ēvī*, *ētum* 3. odpočinouti
 si, dojíti klidu; najítí v něčem klid,
 spokojiti se něčím; zotaviti se; po-
 volovati, ustávat od čeho.

con-quirō, *quīsivī*, *quīsītum* 3. (*quaero*)
 vyhledávati, shledávati, sháněti (se)
 po někom, něčem); bráti, odváděti
 na vojnu.
con-quīsitiō, *ōnis*, *f.* vyhledávání,
 shánění, odvod; *dobývání, dobytí.
con-quīsitor, *ōris*, *m.* verbíř.
con-quīsītus 3. vybraný, hledaný.
conr... viz *corr...*
con-saepiō, *psī*, *ptum* 4. ohraditi,
 oplotiti; —*tum*, *ī*, *n.* ohrada.
cōn-salūtātiō, *ōnis*, *f.* pozdravení (se).
cōn-salūtō 1. (společně, slavnostně)
 pozdraviti, uvítati.
cōn-sānēscō, *sānuī* — 3. uzdraviti se.
cōn-sanguineus 3. pokrevný, pří-
 buzný; pokrevný příbuzný.
cōnsangui itās, *ātis*, *f.* krevní pří-
 buzenství.
***consarcinō** 1. sešítí, spojití.
cōn-sclerātus 3. zločinný; —*us*,
m. zločinec.
cōn-sclerō 1. zločinem poskvřiti.
cōn-scendō, *scendi*, *scensum* 3. (spo-
 lečně) v(y)stupovati *equum*, *navem*,
 vylézati; dostoupiti něčeho.
cōn-scēnsiō, *ōnis*, *f.* vystoupení.
cōn-scientia, *ae*, *f.* a) (po)vědomost
 o něčem spolu s jinými; b) vědomí;
 svědomí (dobré, zlé); výčitky svě-
 domí.
cōn-scindō, *scidī*, *scissum* 3. roztrhati.
cōn-sciō 4. býti si vědom, něčeho
alqd.
cōn-scīscō, *scīvī*, *scītum* 3. společně
 se usnésti, ustanoviti, přivoditi; *c.*
facinus dopustiti se, *fugam* dáti
 se na útěk; *c. sibi mortem* spáchatí
 sebevraždu.
cōn-scius 3. a) vědomý něčeho spolu
 s někým; *c-a turba*, *c-um agmen*
 srocený; *j. subst. m. f.* svědek,
 svědkyně, důvěrník, společník (ice);
 b) vědomý sobě něčeho (viny);
 sebevědomý; *c. animus* zlé svědomí.
cōn-scribillō 1. „zmalovati“.
cōn-scribō, *psī*, *ptum* 3. a) sepisovati,
 zapisovati; b) voj. *c. exercitum*,
legiones bráti na vojnu, odváděti,
 sbíratí; zapsati v seznam občanů;
centurias zříditi; ustanoviti; c) za-
 psati v seznam senátorů; *patres (et)*
conscripti otcové a přisedící, otcové
 shromáždění; d) spisovati, skládati
librum.

cōn-scrīptiō, *ōnis*, *f.* sepsání, spis, zápis.

cōn-secō, *uī*, *ectum* 1. rozsekati na kousky.

cōn-secrātiō, *ōnis*, *f.* zasvěcení, po —, zbožnění; prokletí.

cōn-secro 1. (*sacer*) 1. posvětit, za —, bohům obětovati; -*ctus* 3. posvátný, posvěcený; proklít, do kletby dát; 2. prohlásit za božstvo; -*atus* 3. zbožněný; 3. zvěčnit.

cōn-sectarius 3. důvodný, pádný; -*ia*, *iorum*, *n.* důsledky.

cōn-sectatiō, *ōnis*, *f.* honění, snažení.

***cōn-sectator**, *ōris*, *m.* horlivý stoupenec.

cōn-sectātrīx, *īcis*, *f.* horlivá stoupenkyně něčeho.

cōn-sectiō, *ōnis*, *f.* (*seco*) rozřezání.

cōn-sector 1. (*sequor*) provázeti, (pro)následovati, stíhati, dostihnouti; pachtiti se, dychtiti po něčem *alqd.*

cōn-secūtiō, *ōnis*, *f.* následek, vý —, pořad; *c.* *verborum* slovosled.

cōn-senēscō, *senuī* — 3. zestárnouti, zeslábnouti, ochabnouti, sil pozbyti.

cōn-sensiō, *ōnis*, *f.* = *consensus*.

cōn-sēnsus, *us*, *m.* (*sentio*) 1. souhlas, -né usnesení; svornost, obecný zvyk; -*ū* jednomyslně; *ex omnium* -*ū* dle všeobecného usnesení; 2. spiknutí, sročení se.

cōn-sentāneus 3. souhlasný, přiměřený, rozumný.

cōn-sentiō, *sensī*, *sēnsum* 2. a) stejně smýšleti, souhlasiti, býti za jedno; *sibi* *c.* býti důsledný; b) souhlasně se usnésti, spiknouti se; —*ens*, *entis* jednomyslný, souhlasný.

cōn-sequens, *entis* po řadě následující, důsledný, s rozumem se srovnávající; -*ens*, *entis*, *n.* důsledek.

cōn-sequentia, *ae*, *f.* následek.

cōn-sequor, *secutus sum* 3.: 1. a) jíti (v patách) za někým, následovati, pro —, stíhati; b) čas. v zápětí nastati, nastoupiti, přijíti, uplynouti. c) někým se řídit *alqm*; 2. dostihnouti, dojíti, dosíci, nabýti něčeho *alqd*; vzpomenouti si, vystihnouti, pochopiti.

1. **cōn-serō**, *sēvī*, *situm* 3. posázeti, vy —, oseti.

2. **cōn-serō**, *uī*, *ertum* 3. a) spojit,

splétati, splínati; těsně k sobě sraziti; *conserta acies*; *c.* *sermonem* zapřísti; *c.* *manum* (-*us*), *proelium* utkati se, dáti se do pútky, boje; 2. právnický: *c.* *manum* vložití ruku na spornou věc.

cōn-sertē spojitě, souvisle.

cōn-serva, *ae*, *f.* spoluotrokyně.

cōn-servatiō, *ōnis*, *f.* uchování, s —, za —; záchrana, šetření.

cōn-servator, *ōris*, *m.* (-*trīx*, *īcis*, *f.*) zachránitel(ka), ochránce (-*nkyně*).

cōn-servō, 1. a) zachovávat, u —, udržovat; *c.* *fidem* splniti dané slovo; b) zachrániti, ušetřiti.

cōn-servus, *ī*, *m.* spoluotrok.

cōn-sessor, *ōris*, *m.* soused (u stolu), přisedící.

cōn-sessus, *ūs*, *m.* sbor, shromáždění; sedění, schůze.

cōn-sīderātiō, *ōnis*, *f.* úvaha, roz —.

cōn-sīderatus 3. rozvážený; rozvázný, opatrný.

cōn-sīderō 1. důkladně pozorovati, prohlížeti si; uvažovati, rozvažovati.

cōn-sīdō, *sedī*, *sessum* 3. a) (společně) si sedati, usednouti si, zasednouti si ke stolu; voj. zastaviti se, položit se tábořem; usídliti se, zakořeniti se *in mente*; b) sesednouti se, propadat se; *c.* *luctū* pohřžiti se v zármutek; usaditi se, ochabovati, ustávat.

cōn-signō 1. zapečetiti, potvrditi, zaručiti, zaznamenati.

cōn-sīliarius 3. poradný; -*ius*, *īī*, *m.* rádce, důvěrník; *, „rada“, *c.* *arcānus* tajný rada.

†**cōn-sīliator**, *ōris*, *m.* rádce; *īcis*, *f.* rádkyně.

cōn-sīlior 1. raditi (se).

cōn-sīlium, *īī*, *n.* 1. rada; *adhibere ad c-um*, *c-iō* vzíti na poradu; poradný sbor, státní, soudní, válečná rada; 2. a) rozvaha, důmysl, věhlas; chytrost, lest; b) mínění návrh; *c-iī inops* bezradný; *c-iō manūque* slovem i skutkem; 3. usnesení, rozhodnutí, úmysl, záměr; *communī*, *publicō c-iō* podle společného, obecního usnesení; *c-ium capere*, *inire* záměr pojmouti, ustanoviti se, odhodlati se; *c-iō* úmyslně, *eō c-iō* s tím úmyslem; *meō c-ō* na mou radu.

cōn-similis, *e* zcela podobný.

cōn-sistō, stitī — 3.: 1. (spolu) postavit se, za — se, stanouti; *constitī* stojím; 2. *přen.* a) mlíti místo, ulpěti v (na) něčem; b) záležeti v, záviseti na něčem, spočívati v něčem; *spes in virtute*; 3. a) odolati, vytrvati; zdržeti se, prodlévati; usaditi se; b) zastavit se, (u)váznouti, ustávati; dojíti klidu, pokoje; c) setrvati, obstáti; *in causā* c. při vyhráti, *in dicendo* c. řeč pronésti.

***cōnsistorium, ī, n.** shromaždiště, shromáždění; konsistoř, císařský kabinet, císařská rada.

cōn-sitio, ōnis, f. (za) setí.

cōn-sitor, ōris, m. zasévač, pěstitel.

cōnsitura, ae, f. = *consitiō*.

cōnsobrīna, ae, f. sestřenice, teta.

cōnsobrīnus, ī, m. sestřenec, bratranec, strýc.

cōn-sociātiō, ōnis, f. sdružení, spojení.

cōn-sociō 1. a) sdružovati, spojovati *arma* (brannou moc); b) něco společně činiti, podnikati; c. *rem publicam, regnum* dělit se o správu obce, o král. vládu; c. *facinus* spolčiti se k —; c. *consilium* sdělit si záměr; *dī —atī* sdružení bohů, společné uctívání božstva.

***cōnsocius** 3. společný, spojený.

cōn-solābilis, e potěšitelný.

cōn-solātiō, ōnis, f. potěcha, ú —; spis o útěše.

cōn-solātor, ōris, m. potěšitel, utěšitel.

cōn-solātōrius 3. potěšující.

cōn-sōlor 1. (řidčeji *cōnsolō* 1.) potěšovati, těšiti; ulehčovati, mírniti.

cōn-sonō, uī — 1. spolu zvučeti, ozývati se; souhlasiti, *litterae cōnsonantes* souhlásky.

cōn-sonus 3. souzvučný, souhlasný; vhodný, shodný.

cōn-sōpiō 4. pevně uspati, omámiti.

cōn-sors, tis kdo má stejný podíl na něčem; společný; *subst. m. f.* účastník, společník (ice), druh, družka; bratr, sestra; *adj.* bratrův, sestřin.

cōnsortiō, ōnis, f. (-ium, iī, n.) společenství, účastenství.

1. **cōnspectus, ūs, m.** (*conspicio*) 1. pohled, vý —, do —; *in —ū esse* býti viditelný, na obzoru, *in —ū alcis* před očima někoho, *in —um alcis venire* před někoho předstou-

piti, objeviti se před někým; 2. úvaha; 3. *pass.* objevení se, shromáždění; *in cōnspectum prodire* vystoupiti na veřejnost.

2. **cōn-spectus** 3. viditelný, patrný, nápadný; znamenitý.

cōn-spergō, sī, sum 3. a) pokropiti, svlažiti; b) pokrýti, zpestřiti.

cōn-spiciendus 3. podivuhodný, znamenitý.

cōn-spiciō, spexī, spectrum 3. a) hleděti, pohlížeti na něco. b) zpozorovati, spatřiti; v *pass.* bít do očí, buditi pozornost.

cōn-spīcor 1. spatřiti, uzříti; býti spatřen.

cōn-spīcuus 3. viditelný, jasný, zřejmý; nápadný, znamenitý, významný.

cōn-spīrātiō, ōnis, f. souhlas, jednota; spiknutí.

cōn-spīrō 1. spolu douti, zaznívati; *přen.* býti za jedno, souhlasiti; spiknouti se.

†**cōnspondeō, spopondī, spōnsum** 2. společně se slavnostně zavázati.

cōn-sponsor, ōris, m. spoluručitel.

conspuō — — 3. (= *cōnsputō* 1.) poplívati.

cōn-stāns, antis pevně stojící, pevný, klidný; (věc) stálý, trvalý, pravidelný, souhlasný; (osoba) vytrvalý, důsledný, neohrožený; zarputilý.

cōn-stantia, ae, f. (o věci) pevnost, stálost, pravidelnost, souhlasnost; (o osobě) pevná povaha, vytrvalost, důslednost, neohroženost.

cōn-sternatio, ōnis, f. splašení (se), zděšení, úžas; zmatek, vzpoura.

1. **cōnsternō** 1. (po)plašiti, děsiti; rozbouřiti, rozjitřiti.

2. **cōn-sternō, stravī, strātum** 3. posypati, poseti; hustě pokrýti, přikrýti.

cōn-stīpō 1. stěsnati, shrnouti.

cōn-stituō, uī, ūtum 3. 1. (společně) postavit, sestavit, zastavit; usídliti; c. *naves přistati* s loďmi, c. *praesidia* vložiti posádky. 2. vystavěti, zřídit, založiti; zjednati (si), získati; zaváděti, určiti, ustanoviti *alqm regem*; smluviti, rozhodnouti (se), soudní nález činiti. 3. spořádati, urovnati; *triumviri rei publicae c-endae* k urovnání poměrů v obci.

cōn-stitūtiō, *ōnis*, *f.* soustava, zřízení, ustanovení.

***cōnstitūtīōnālis**, *e* konstituční.

cōn-stitūtum, *ī*, *n.* úmluva, smlouva, lhůta; ustanovení, nařízení.

cōn-stō, *stītī*, *statūrus* 1. a) pevně státi, (vy)trvati, obstáti, nezměnit se; *mente* *c.* zůstati při rozumu. b) býti stálý; *ratio constat* počet se shoduje, *sibi* *c.* — *e* zůstati důsledný. c) býti pevný, jistý; *neos. constat* jest známo, jisto, *inter omnes* všeobecně; *alci constat* někdo je odhodlán, rozhodnut. d) trvati, býti; **c-āre aevīs* přetrvati věky; z něčeho se skládati, v něčem záležeti. e) státi něco (*s gen. n. abl. pretii*).

cōn-stringō, *nxī*, *ctum* 3. utahovati, stahovati, svazovati, sevřít; *přen.* stáhnouti (*v pass.* ztuhnouti), shrnouti; zavázati, *religione* přísahou.

cōn-strūctiō, *ōnis*, *f.* (struo) složení, spojení, skladba, sestavení.

cōn-struō, *strūxī*, *strūctum* 3. (na)hromaditi, (na)kupiti; sestrojiti, zříditi, postavit.

cōn-stuprātor, *ōris*, *m.* zhanobitel, prznitel.

cōn-stuprō 1. zprzniti.

con-suasor, *ōris*, *m.* rádce.

cōn-suē-faciō, *fēcī*, *factum* 3. navýkati, učiti.

cōn-suēscō, *suēvī*, *suētum* 3. zvykati si; *consuevī* mám zvyk, jsem zvyklý; spojeno s *inf.* = obyčejně, zpravidla: *accidere consuevit* obyčejně se stává; *quo consueverat intervallo* v obvyklé vzdálenosti; *ita consuevit* tak jednati jest zvyklý. *consuevisse cum aliquo* míti s někým důvěrné styky.

cōn-suētūdō, *inis*, *f.* a) zvyk, obyčej, mrav; *praeter —em* mimo obyčej, proti zvyku; *ex —e* podle zvyku; (obvyklý) způsob života, mluvení a pod. b) důvěrný styk, důvěrné obcování.

cōn-suētus 3. zvyklý, obvyklý.

cōnsul, *is*, *m.* konsul; *konšel; *ex cōnsule* bývalý konsul, býv. konšel.

cōnsulāris, *e* konsulský; —*is*, *is*, *m.* bývalý konsul, b. místodržitel; *bývalý konšel.

cōnsulārīter jak se sluší na konsula.

cōnsulātus, *ūs*, *m.* hodnost, úřad konsula.

cōnsulō, *uī*, *ultum* 3.: 1. *nepřech.* a) raditi se, rozvažovati; *in medium*, *in commune*, *in unum* *c.* raditi se o obec. záležitostech, o společných opatřeních. b) starati se, pečovati (*alci*), dbáti někoho, pomáhati mu; *sibi* *c.* míti se na pozoru, hleděti se zachrániti; *c. irae* hověti, *c. gravius suae vitae* spáchat samovraždu; *male* *c.* se špatnou se potázati. c) usnésti se, učiniti opatření; *c. in alqm*, *de aliquo* nakládati s někým, trestati. 2. *přech.* a) *c. alqm* tázati se na radu Apollinem; *c. senatum* vznésti dotaz na senát. b) *c. alqd* raditi se, uvažovati o něčem; *alqd boni* *c.* spokojiti se něčím; c) traditi.

cōnsultātiō, *ōnis*, *f.* porada, uvažování.

cōnsultō rozvážně, obezřele.

1. **cōnsultō** úmyslně.

2. **cōnsultō** 1. (často a dobře) uvažovati, raditi se; *c. alci* starati se o někoho; *alqm* tázati se na radu.

cōnsultor, *ōris*, *m.* rádce, dotazovatel, klient.

cōnsultrīx, *īcis*, *f.* rádkyně, opatrovatelka.

cōnsultum, *ī*, rozhodnutí, věštba.

cōnsultus 3. rozvážný, rozmyšlený; zběhlý, zkušený; *subst. iuris* *c-us* právní znalec, *sapientiae* *c.* znalec, přivrženec.

cōn-summātiō, *ōnis*, *f.* dokonání, dovršení.

cōn-summō 1. spočítati, slučovati, provésti, dokončiti; —*atus* 3. souhrnný, v jedno sloučený, †dokonale vzdělaný.

cōn-sūmō, *m̄psī*, *mptum* 3.: 1. a) spotřebovati, vyčerpati; c) *ignominiam* dovršiti míru hanby. b) pojídati, (s)tráviti, snísti, promarniti, prohýřiti. c) opotřebovati, zničiti, zhubiti; *v pass.* býti vysílen, vyčerpán, zhynouti. 2. a) spotřebovati, vynakládati na něco *alqd in re*; marně vynakládati *preces*, *gloriam* b) (čas) ztráviti, na něco vynaložiti, ztratiti.

cōn-sūmptiō, *ōnis*, *f.* (z)trávení.

cōn-sūmptor, *ōris*, *m.* šířitel.

cōnsuō, *suī*, *sūtum* 3. sešiti, zašiti.

cōn-surgō, *surrēxī*, *surrēctum* 3. a) (společně) povstati, zdvihnouti se. b) přen. zvedati se, vypínati se, vyrůstati, nastávati; vzchopiti se, povstati *in arma*; povznést se; vznikači.

cōn-surrēctiō, *ōnis*, f. povstání.

Cōnsuālia, *ium*, n. Konsualie, slavnost boha Konsa v srpnu (*Cōnsus*, ī, m.)

contābefaciō, *fēcī*, *factum* 3. mořiti, trápiti.

con-tābescō, *tābuī* — 3. chřadnouti, tratiti se.

con-tabulātiō, *ōnis*, f. prkenný strop, patro.

con-tabulō 1. prkny pokrýti, podlahu klásti, patro tvořiti; c. *turres* zvýšiti o patro, c. *murum turribus* opatřiti věžemi o několika poschodích.

con-tāctus, *ūs*, m. 1. dotyk, styk, nákaza; 2. morová nákaza, zlý příklad.

con-tāgiō, *ōnis*, f. *contactus*.

con-tāgium, *iī*, n. (n. plur.) mor, nákaza, nakažlivá nemoc; †někdy = *contāctus*.

con-tāminō 1. stykem znečišťovati, poskvrniti, znesvětiti, zneuctíti.

con-tegō, *xī*, *ctum* 3. pokrýti, při—; c. *naves* opatřiti palubou, c. *scuta* opatřiti povlakem; zakrývati, zastírat; pohřbíti.

con-temerō 1. poskvrniti, zneuctíti.

con-temnō, *tempsi*, *temptum* 3. *alqm*, *alqd*: pohrdati, opovrhovati, nedbati, nevšlmati si; *contemni* býti v opovržení; *contemnendus* 3. opovržení hodný, nepatrný.

contemplātiō, *ōnis*, f. (—*tus*, *ūs*, m.) pozorování, uvažování.

contemplātor, *ōris*, m. pozorovatel, *badatel.

con-templor 1. pozorovati, prohlížeti (si), uvažovati.

contemptim pohrdavě, nevšlmatě.

contemptiō, *ōnis*, f. pohrdání, opovržení, potupa, nevážnost.

contemptor, *ōris*, m. pohrdatel; adj. pohrdající, urážlivý.

contemptrix, *icis*, f. pohrdatelka.

1. **contemptus** 3. opovržený, nevážený.

2. **contemptus**, *ūs*, m. = *contemptio*; *esse* — *uī* býti v opovržení.

con-tendō, *tendī*, *tentum* 3.: 1. a) přech. spolu napínati; srovnávati, při— (*cum s abl.*, *dat.*), b) nepřech. měřiti se s někým, závoditi, zápasiti; hádati se, přiti se. 2. a) přech. naplnati, utahovati, (na)mířiti *telum*, *hastam*. b) nepřech. namáhati se, usilovati, spěchati, spěšně táhnouti; *auxilium ferre contendit* pospíší na pomoc; c — *it reverti* spěšně se vrátí. c) domáhati se čeho, snažně se ucházeti, usilovati o něco; důrazně tvrditi.

con-tentiō, *ōnis*, f. 1. srovnání, měření se; spor, půtká, hádka, zápas; svárlivost, neústupnost. 2. napětí, námaha, úsilí: *honoris* o čestný úřad.

1. **contentus** 3. (*contendo*) natažený, napjatý; — *a mens* na něco upřená; usilovný, horlivý.

2. **contentus** 3. (*contineo*) omezený, na něčem přestávající, spokojený.

con-terminus 3. sousední.

con-terō, *trīvī*, *trītum* 3. a) rozetříti, rozdrobiti, *c. *ultimātē* rozetříti na drobný prášek. b) přen. potříti, ničiti, mařiti; *praemium*, *proverbium* *contritum* všední; nevážiti si; se c. neb v *pass.* trmácti se, mořiti se; (čas.) trávit, mařiti.

†**conterrāneus**, ī, m. krajan.

con-terreō, *uī*, — 2. polekati.

***conterritō** 1. = *conterreō*.

con-testor 1. *alqm* dokládati se někohu, bráti za svědka; *virtus contestata* dokázaná, osvědčená; c. *litem* začínati při.

con-texō, *texuī*, *textum* 3. setkávati, spojovati, splésti, u—, sestavovati, skládati; c. *opus* sroubiti, *fossam* vésti nepřetržitě, *crimen* osnovati; pokračovati v něčem: *carmen*, *librum*.

1. **contextus** 3. souvislý, nepřetržitý.

2. **contextus**, *ūs*, m. spojitost, souvislost, pokračování.

con-ticēscō, *ticuī* — 3. umlknouti, utiřiti se.

conticinium, ī, n. čas, kdy vše umlká (*conticesco*); *in noctis* c — *ō* pozdě večer, na počátku noci.

con-tignātiō, *ōnis*, f. trámoví, patro.

con-tignō 1. pokrýti trámovím, dáti krov.

***contiguitās**, *ātis*, f. styk.

contiguus 3. (*contingo*) hraničící, sousední; zasažitelný.

con-tinēns, entis 1. souvisící, sousední, blízký; v zápětí jdoucí. 2. souvislý, nepřetržitý; —ēns, entis, f. pevnina; ustavičný, stálý. 3. zdržlivý, mírný, střídavý.

con-tinentia, ae, f. zdržlivost, nezištnost.

con-tineō, uī — 2.: 1. pohromadě držeti, spojovati, udržovati, zachovávat; *pass.* držeti se pohromadě, vydržeti, souviseti. 2. a) omezovati, ohraničovati, svíratí, obkličovati; zaujímati, v sobě skrývatí, tajití. b) chovati v sobě, vztahovati se k něčemu; v *pass.* býti obsažen, zakládati se na něčem, záležeti v něčem. 3. zadržovati, z—, u—; c. *animam* zatajovati dech, c. *gradum* tlumiti krok; sē c., *pass.* zdržovati se, *castris* v táboře, prodlévati, trvati; držeti na uzdě, ovládati: *vix me contineo*.

contingō, tigī, tāctum 3. (*tango*) 1. přech. a) dotýkati se, chápati se čeho; jísti, pítí, c. *cibos, aquam*. b) dosáhnouti, za—; doraziti, dospěti někam; dosahovati k něčemu; *milites contingunt inter* se tvoří souvislý řetěz; hraničtí, býti spojen, ve styku. c) někoho se týkati, uchvátiti; *contāctus* 3. poskvrněný, potřísněný. 2. nepřech. dostávati se někomu, naskytnouti se, přiházeti se; *neos contingit* stává se, daří se. **contingō** (—*guō*) — 3. svlažiti, posypati.

continuātiō, ōnis, f. nepřetržitost, souvislost.

1. **continuō** nepřetržitě, stále; okamžitě.

2. **continuō** 1. a) k sobě řaditi, spojovati; c. *agros* zaokrouhliti, *domos* stavěti vedle sebe, *pontem* dostavěti; v *pass.* řaditi se k —, stýkati se s něčím. b) čas. pokračovati, *opus* v práci, dále konati, prodlužovati; c. *funera* kupiti vraždu na vraždu, *dapes* přinášeti jídlo za jídlem, *magistratum* v úřadě dále setrvati, c. *magistratum alci* dále ponechati; v *pass.* řaditi se za něčím, hned následovati.

continuus 3. a) sousední, souvislý;

—a *humus* pevnina. b) čas. následující, nepřetržitě po sobě jdoucí; *diēs continuos V = 5* dní po sobě; neustálý, neúnavný.

contiō, ōnis, f. (*co—ventio*) a) schůze, shromáždění, řeč v něm, shromážděný lid; c—em *habere* schůzi konati, c—em *alci dare* dovoliti mluvití ve schůzi.

contiōnābundus 3. řečníci ve shromáždění.

contiōnālis, e týkající se shromáždění; c. *senex* starý křikloun.

contiōnārius 3. shromažďující se na schůzích.

contiōnātor, ōris, m. řečník ve shromáždění lidu, buřič, demagog.

contiōnor 1. mlti veřejnou řeč.

contiuncula, ae, f. malé shromáždění, malá řeč v něm.

***contorālis, e** manželský; subst. m. f. manžel, -ka.

con-torqueō, torsi, tortum 2. otáčeti, za—, obracet; *tela* mávati, mrštiti; *verba* metati.

contortiō, ōnis, f. kroucenost.

contortulus 3. poněkud zkroucený.

contortus 3. zkroucený, strojený; vzletný.

contrā 1. a) přisl. naproti, na protější straně (stranu) c. *intueri* patřiti tváří v tvář. b) naproti tomu, na to, naopak; c. *consistere* na odpor se postavit, c. *pugnare, liceri* naproti někomu bojovati, přihazovati, c. *atque* jinak než. 2. předl. s *akus.* proti, k: *contra septentriones*; c. *ea* naproti tomu, naopak; c. *opinionem* mimo nadání.

contrāctiō, ōnis, f. (*traho*) stažení, svraštění, smršťování, škubání; c. *animi* sklíčenost, malomyslnost.

contrāctiuncula, ae, f. lehká sklíčenost.

1. **con-trāctus** 3. stažený, skrčený, zúžený, úzký; čas. krátký; —a *oratio* stručná; tísnivý, v ústraní.

2. ***contrāctus, ūs, m.** ujednání, obchod.

contrā-dīcō, xī, ctum 3. mluvití proti, odporovati.

contrā-dictiō, ōnis, f. odporování, odpor, odvolání.

***contrādō, didī, ditum** 3. společně, formálně odevzdati.

con-trahō, *trāxī*, *trāctum* 3.: 1. a) stahovati, svažťovati; *vela* svlnovati; v *pass.* scvrkati se. b) zuťovati, zkřacovati, zmenřovati, omezovati; skliťovati, tísňiti. 2. a) stahovati na jedno místo, sbířati, shromaťřovati, (peníze) sháněti; c. *aes alienum* naděľati dluhů; spojovati, spířnati, sdružovati, *amicitiam* uzavřati. b) přivoditi (si), způsobiti (si) *negotia* (nesnáze), c. *nefas* páchatl. c) ujednávati smlouvu, smlouvati obchod.

contrārius 3. a) protějšl, protivný, opačný; —ium, *iī*, *n.* (*n. plur.*) opačná strana, opak, protivný směr; *in contrārium* *Itur* dochází se pravěho opaku. b) protivný: nepřátelský, řkodlivý, nebezpečný.

con-trectātiō, *ōnis*, *f.* dotýkání; *přisvojení si.

con-trectō 1. a) dotýkati se, ohmatávati, *přisvojiti si; poskvřniti. b) uvažovati o něčem *alqd.*

con-tremiscō, *tremuī* — 3. zachvěti se, zatřásti se, *alqd* před něčím.

con-tribuō, *uī*, *ūtum* 3. spojitl, připojitl; přispívati.

***contribūtiō**, *ōnis*, *f.* sbírka; kontribuce.

con-trīstō 1. zasmušiti, zarmoutiti.

contrō-versia, *ae*, *f.* spor, pře, odpor, rozepře.

contrō-versiōsus 3. velmi sporný.

contrō-versus 3. sporný.

con-trucīdō 1. sporázeti, ubíti, zahubiti.

con-trūdō, *sī*, *sum* 3. vřaziti, nastrkatl, natlaťiti.

con-tubernālis, *is*, *m.* společník (ve stanu), průvodce, druh.

con-tubernium, *iī*, *n.* (*taberna*) společné bydlení ve stanu; spolužitl, společenství; společný stan, byt.

con-tueor, *tuitus sum* 2. (společně) hleděti, zpozorovati.

contuitus, *ūs*, *m. alcis (rei)* pohlížení, pohled na —.

contumācia, *ae*, *f.* vzdor, zarputilost; *libera c.* uřlechťilá hřdost.

contumāx, *ācis* vzdorovitý, zarputilý; vytrvalý, odolný.

contumēlia, *ae*, *f.* urážka, potupa, pohana; nepohoda; *per c—am* urážlivě, potupně.

contumēliōsus 3. urážlivý, potupný, hanlivý.

con-tumulō 1. pohřbíti.

con-tundō, *tūdī*, *tūsum* 3. stlouci, roz—; pohmoťřditi; zřřtiti, zniťiti, zřolati.

con-turbātiō, *f.* poděření, zmatek.

con-turbātus 3. poděřený, zmatený; c. *oculus* zkaleně.

con-turbō 1. zmástl, poděřiti, uvěřiti v nepořádek; c. *rationes* ohľásiťi úpadek.

contus, *ī*, *m.* [ř.] tyč, bidlo, řerd, kopí, ořtěp.

cōnūblālis, *e* manřelský.

cōnūbium, *iī*, *n.* (*com, nubo*) manželství, řňatek; snubní právo.

cōnus, *ī*, *m.* [ř.] kuřel; chochol přlby, kuřelovitá násada pro chochol.

con-valēscō, *valuī* — 3. nabývati síly, moci; vmáhati se, mohutněti; uzřaviti se, zotaviti se.

convallis, *is*, *f.* údolí, úval.

con-vectō 1. (horlivě) svázeti, snážeti.

con-vector, *ōris*, *m.* společník na cestě.

con-vehō, *xī*, *ctum* 3. svázeti, sklřzeti.

con-vellō, *vellī*, *vulsum* 3. strhnoutl, vy—, vyvřátiti, rozřřřřřiti, zbořiti; c. *signa, vexilla* (vytrhnoutl ze země) dáti se na pochod.

con-venae, *ārum*, *m.* sběhlý lid; †*convena*, *ae*, *m.* návřtěvník, přistěhovalec, cizinec.

con-veniēns, *entis* přiléhající, přlhodný; —ter shodně, přiměřeně; *sibi c—ter* důsledně.

con-venientia, *ae*, *f.* souhlas, sōulad.

con-veniō, *vēnī*, *ventum* 4.: 1. a) scházeti se, setkati se; přcházeti, dostaviti se někam, *ad edictum* na rozkaz; *uxor in manum c—it* manželka řňatkem přchází v moc mužovu. b) přech. někoho zastihnoutl, potkati, navřřřřřiti. 2. shodnoutl se, smluviti se: *convēnit inter nos* shodli jsme se; *condiciones pacis inter nos convenerunt* shodli jsme se na podmínkách; *signum, quod convēnit* umluveně znamení, *ut convēnit (—erat)* dle ůmluvy; *satis c—it* dostl je známo; *bene mihi c—it cum aliquo* jsem v přřátelském styku; *conventa, ōrum*, *n.* = *quae convenerunt*. 3. hoditi se,

přiléhati, slušeti, příslužeti, srovná-
vati se, snášeti se s něčím; *sibi* c.
zůstati si důsledným; *neos. convenit*
hodí se, sluší (se), přísluší.
conventīciūm, *iī*, n. plat sněmovní.
conventicula, *ōrum*, n. schůzky, shro-
maždiště.
conventiō, *ōnis*, f. (—*tum*, *ī*, n.)
smlouva, úmluva; **c—iō in manum*
přejítí do moci.
conventus, *ūs*, m. schůze, sněm; —*ūs*
agere konati krajské soudy; soud-
ní okres; římská obec v provincii;
*kraj, okres; klášter, konvent;
smlouva, úmluva.
con-verberō 1. silně bítí, tlouci.
con-verrō — — 3. sméstí, shrábnouti.
con-versātiō, *ōnis*, f. obcování, styk,
*způsob života.
con-versiō, *ōnis*, f. obrat, oběh; pře-
vrat.
1. **con-versō** 1. (stále) otáčeti; v *pass.*
prodlévati, meškati; stýkati se,
*žítí.
2. ***conversō** (*adverb.*) obráceně.
con-vertō, *vertī*, *versum* 3. a) obracetí,
otáčeti *signa ad hostem* vojsko proti
nepříteli; *conversa signa inferre* uči-
niti obrat a útok; *iter c. změnití směr*
pochodu; *fugam c. zastavití útek*;
hostes in fugam c. obrátití na útek;
b) *přen.* obrátití něco na (v) něco,
k něčemu; *c. oculos upřítí*; *nepřech.*
obrátití se; obracetí=věnovatí na
něco; rozvrátití, zvrátití, (pře)měni-
tí; *castra castris c. zřizovati stále*
nový tábor; překládatí (z cizího
jazyka).
con-vestiō 4. ošatití, zakrýtí.
con-vexus 3. (*veho*) 1. klenutý; —*um*,
ī, n. klenba; 2. spádový, příkrý,
strmý; —*um*, *ī*, n. kotlina.
convīciātor, *ōris*, m. tupič, utrhač.
convīciōr 1. utrhatí na cti, tupití.
convīciūm, *iī*, n. (*vox*) 1. hlasitý křik,
hluk, odpor; hádka, hlasitá nadávka,
hana, potupa, rouhání; domluva, vý-
čitka; 2. *přen.* křikloun, křiklounka.
convīctiō, *ōnis*, f. (—*ctus*, *ūs*, m.)
(*vivo*) spolužití, společná hostina;
osobní styk.
convīctor, *ōris*, m. společník (u stolu),
přítel.
convīctus, *ūs*, m. = *convīctiō*.
con-vincō, *vīcī*, *vīctum* 3. úplně pře-

konati, usvědčiti; zjevně dokázati,
vyvrátiti.
convīsō — — 3. navštívití, *přen.*
ozářití (o slunci).
con-vīva, *ae*, m. host.
con-vīvālis, e hodovní, stolní.
con-vīvātor, *ōris*, m. hostitel.
con-vīviūm, *iī*, n. hostina; hodovní
společnost.
con-vīvor 1. společně hodovati.
con-vocātiō, *ōnis*, f. svolání, povolání.
con-vocō 1. svolatí, povolatí.
con-volō 1. slétatí se, sbíhatí se.
con-volvō, *volvī*, *volūtum* 3. stáčetí,
otáčetí, svinovatí, ovinovatí, obalití.
con-vomō — — 3. povrhnoutí.
†**convoveō**, *vōvī*, *vōtum* 2. společně
učinítí slib.
con-vulnerō 1. poranití.
co-operiō, *ruī*, *ertum*, 3. (zcela) při-
krýtí, pokrýtí, zasypatí; *c. lapidibus*
ukamenovatí.
***cooperor** 1. spolu pracovatí, po-
máhatí.
co-optātiō, *ōnis*, f. doplňovací volba,
doplňování volbou.
co-optō 1. volití, volbou doplňovatí,
přibíratí.
co-orior, *ortus sum* 4. a) (společně)
zdvihnoutí se, povstatí, vyrazití;
b) vzniknoutí, vypuknoutí.
Cōpāis (*idis*) *palūs* jezero kopajské
v Boiotii.
cophīnus, *ī*, m. koš, skříň, skříňka.
cōpia, *ae*, f. 1. zásoba, hojnost, nad-
bytek, dostatek; bohatost; bohyně
hojnosti; *pro cuiusque copiā (quae*
copia est cuique) podle (zá)možnosti
jednoho každého; zámožnost, moc;
v *plur.* vojenské zástupy, vojsko;
2. možnost, příležitost, přístup,
dovolení; *ex, pro (rei) copiā* podle
okolností; *cōpiam frūmentī facere*
zásobovatí obilím.
***cōpiō** 1. opisovatí.
***cōpiōsitās**, *ātis*, f. = *cōpi*
cōpiōsus 3. hojný, bohatý; obšírný,
výmluvný.
cōpis, *idis*, f. [z ř.] zakřivený meč.
perský.
cōpula, *ae*, f. pojítka, provaz, řemen,
hák; spojení, spojka.
cōpulātiō, *ōnis*, f. spojení, svazek.
cōpulātus 3. sepiatý, těsně spojený.
cōpulō 1. spoutatí, spojovatí; *c. con-*

cordiam zjednati; **alculi filiam* zasnoubiti, sňatkem spojití.
coquō, *xī*, *ctum* 3. a) vařiti, péci, páliťi, přiváděti k zralosti; *poma cocta* ovoce zralé; *vyšušovati*; trávití, zažívatí; b) vymýšletí; *consilia* osnovati; *znepokojovati*, trápití.
coquus, *ī*, *m.* kuchař.
cor, *cordis*, *n.* a) srdce, duše, mysl; *est mihi alqd —ī* jest mi něco milé, drahé; rozum; b) žaludek.
coralinus 3. korálový, červený jako korál.
coralium, *iī*, *n.* (*cūralium*) [ř.] červený korál.
cōram 1. *přisl.* veřejně, tváří v tvář, osobně; 2. *předl. s abl.* před něčí tváří, před někým.
corbis, *is*, *m. f.* koš.
corbita, *ae*, *f.* (*navis*) nákladní loď.
corculum, *ī*, *n.* srdéčko.
Corcýra, *ae*, *f.* Korkyra, ostrov v moři ionském (Korfu); *Corcýraeus* 3. korkyrský; *Corcýraei* Korkyřané.
cordātus 3. rozumný, věhlasný.
***cordetenus** ze srdce, nazpaměť.
***cordintimē** z plna srdce.
Corfinium, *iī*, *n.* město v Samniu; *Corfiniēnsis*, *e* korfinijský, *subst. m.* Korfiňan.
coriandrum, *ī*, *n.* koriandr, rostlina okoličnatá.
Corinthus, *ī*, *f.* Korint; —*ius* 3. korintský; —*ium aes* spěž korintská; (*vasa*) *C-ia* umělecké spěžové nádoby; —*iī*, *iōrum*, *m.* Korinťané; korintský 1 *Corinthiacus* 3., *Corinthiēnsis*, *e*.
Coriolī, *ōrum*, *m.* město v Latli; *Coriolānus* 3. koriolský; *Coriolānī*, *ōrum*, *m.* Koriolané.
corium, *iī*, *n.* kůže, useň; thorní vrstva, kůra.
Cornēlius, *iī* jméno římského rodu; *Cornēlia*, *ae*, *f.* Kornelie.
corneolus 3. rohovitý.
***corneta**, *ae*, *f.* rohatá, špičatá čepice, kornet.
1. **corneus** 3. (*cornus*) dřínový.
2. **corneus** 3. (*cornu*) rohový.
cornicen, *inis*, *m.* (*cornu*, *cano*) trubač na roh.
cornīcula, *ae*, *f.* malá vrána.
†**corniculārius**, *ī*, *m.* adjutant, tajemník důstojníkův.

corniculum, *ī*, *n.* růžek.
corni-ger, *a*, *um* rohatý.
corni-pēs, *edis* kopytnatý.
cornīx, *īcis*, *f.* vrána.
cornū, *ūs*, *n.* 1. roh, paroh, rohovina; *přen.* odvaha; 2. bradavice; růžky měsíce, násada pro chochol na přílbě, konec lodního ráhna, ráhno; výběžek země, rameno řeky, cíp; voj. křídlo; 3. roh k troubení, píšťala; rohová nádoba, luk.
cornum, *ī*, *n.* (—*us*, *ī*, *f.*) dřín; kopí dřínové; zřídka = *cornū*, *ūs*, *n.*
cornūtus 3. rohatý.
Coroebus, *ī*, *m.* snoubenec Kassandřin.
corolla, *ae*, *f.* vínek.
corollārium, *iī*, *n.* vínek hercům dávaný, dar, přídavek.
corōna, *ae*, *f.* věnec; *sub —ā vendere* prodati do otroctví; horní okraj zdi, kruh posluchačů, diváků; kruh vojska obléhajcího; koruna; *věnec vlasů; *c. capitis* kněžská tonsura.
corōnārius 3. příslušný k věnci; *aurum —ium* dar provincie vojévůdci (na zlatý věnec).
***corōnātiō**, *ōnis*, *f.* korunovace.
Corōnēa, *ae*, *f.* město v Boiotii; *Corōnaei*, *ōrum*, *m.* Koroňané; *Corōnēnsis*, *e* koronejský.
Corōnis, *idis*, *f.* matka Aeskulapiova; *Corōnidēs*, *ae*, *m.* syn Koronidin, Aeskulapius.
corōnō 1. ověnciti, obklíčiti, *korunovati.
†**corporālis**, *e* tělesný *světský.
corporātus 3. ztělesněný.
corporeus 3. tělesný, hmotný, masitý.
corpus, *oris*, *n.* 1. tělo, těleso, hmota, postava; mrtvola, trůp; maso na těle; osoba, člověk; *curare c.* hovětí si; 2. těleso, celek, souhrn, sbor, sbírka.
corpusculum, *ī*, *n.* tělísko, tílko.
corrādō, *sī*, *sum* 3. směsti, seškrábatí.
corrēctiō, *ōnis*, *f.* náprava, polepšení; oprava, pokárání.
corrēctor, *ōris*, *m.* oprávcce; *správce, krajský správce, spoluteditel.
cor-rēpō, *psī* — 3. zaléztí.
correptē krátce, zkráceně.
***correptiō**, *ōnis*, *f.* uchopení, pokárání.

corrigia, *ae, f.* řemínek u obuvi.
cor-rigō, *rēxī, rēctum 3. (rego)* 1. činití přímým, narovnávatí, urovnávatí, uhlazovatí; 2. napravovatí, opravovatí, polepšovati, kritisovatí.
cor-ripīō, *ripuī, reptum 3. (rapio)* 1. strhnoutí k sobě, uchopiti, uchvátiti; (po)lapiti, zatknouti; zmocniti se čeho, odciziti; 2. a) plísni, ostře kárati; chopiti se obžalovaného, pohnati na soud; b) zachvátiti, uchvátiti; c. *gradum* zrychlití krok; c. *moram* zkrátiti průtah; c. *viam* rychle se dáti na cestu; tžkracovatí, snižovatí; *correpta syllaba* slabika zkrácená, krátce vyslovená.
***corrōborātīō**, *ōnis, f.* posílení.
cor-rōborō 1. zesílití, v *pass.* zmohtnutí.
cor-rōdō, *sī, sum 3.* rozhlodati, ohlodati.
cor-rogō 1. vyžádati, sezvati.
cor-rūgō 1. svažčovatí; c. *nares* krčiti nosem.
cor-rumpō, *rūpī, ruptum 3.* a) rozlámati, zkaziti, zmařiti, zničiti; poškozovatí, porušiti, zrušiti, poskvrnití, falšovati; b) mravně zkaziti, svéstí; (*auro*) c. podplatiti.
cor-ruō, *uī — 3.* zřítiti se, zbořiti se; klesnoutí, skáceti se; přijítí na mizinu; propadnoutí.
corruptēla, *ae, f.* zkažení, svedení, podplacení.
corruptī, *ōnis, f.* 1. = *corruptela*; 2. zvrácenost.
***corruptīvus** 3. křehký, pomíjející.
corruptor, *oris, m.* svůdce, úplatník.
corruptrix, *icis, f.* svůdkyně, svůdnice.
corruptus 3. zkažený, ztuchlý; mravně zkažený, zvrácený; svedený, podplacený.
Corsica, *ae, f.* ostrov Korsika; *Corsicus 3.* = *Corsus 3.* korsický, *Corsi* Korsičané.
cortex, *icis, m.* kůra, lýčí; slupka, korek.
†corticulus, *i, m.* slabá kůra, slupka.
cortīna, *ae, f.* kotlík, trojnož (delská); věštbá.
coruscō 1. a) rychle pohybovatí, mávatí, potřásati; b) třepetatí se, míhati se, lesknoutí se, blýskati se.
coruscus 3. kmitavý, blýskavý.

corvus, *i, m.* havran, krkavec; bořící hák.
Corybantēs, *ium, m.* Korybantové, kněží bohyně Kybely; — *bantia aera* cymbály.
cōrycus, *i, m.* [ř.] kožený měch pískem nacpaný.
Cōrycus, *i, f.* město v Kilikii nebo na pomoří ionském; *Cōrycius 3.* korycký; *Cōrycidēs nymphae* korycké.
corylētum, *i, n.* lískoví.
corylus, *i, f.* líska (keř).
corymbi-fer, *a, um* břečťanem ověčený.
corymbus, *i, m.* [ř.] hrozen květů (břečťanu).
coryphaeus, *i, m.* [ř.] náčelník.
cōrytus, *i, m.* [ř.] toulec.
†coryza, *ae, f.* rýma.
cōs, *cōtis, f.* brus.
cosmoe, *ōrum, m.* [ř.] pořadatelé (krétský úřad).
costa, *ae, f.* žebro, bok, stěna.
costum, *i, n.* [ř.] balsámový keř, balsám.
cothurnātus 3. vykračující si na kothurnech, tragicky vznešený.
cothurnus, *i, m.* [ř.] střevíc herců v tragoedii; vznešený sbor tragický; tragoedie.
cotīdiānus 3. denní, všední, zdejší.
cotīdiē (každodenně).
coturnīx, *icis, f.* křepelka.
Cotys, *yis* a **Cotus**, *i, m.* jméno knížat thráckých.
Cotyttia, *ōrum n.* Kotyttie, divoké slavnosti thrácké bohyně Kotytto.
Cous, *i. (Cōs) f.* Kos, ostrov sporadský; *Cōus 3.* kojský, *Cōi* Kojští; *Cōum* kojské víno; *Cōa, ōrum* kojská roucha.
covinnārius, *iī, m.* vojn na voze opatřeném kosami.
coxa, *ae, f.* kyčel.
crābrō, *ōnis, m.* sršeň.
Cragus, *i, m.* pohoří v Lykii.
Crānōn, *ōnis, f.* město v Thessalii; *Crānōnius 3.* kranonský.
Crantōr, *ōris, m.* akademický filosof.
crāpula, *ae, f.* opilost z vína; *opilec.
crās zítra, příště.
†crassēscō 3. houstnoutí, sraziti se.
crassitūdō, *inis, f.* tloušťka, hustota.
crassus 3. tlustý, hrubý, hustý, ssedlý;

homo crassā Minervā člověk málo jemného rozumu; *crassiōre Minervā* méně učeně.

crāstinus 3. ztřejší.

crātēr, *is*, *m.* (—*ra*, *ae*, *f.*) [ř.] měsidlo, nádoba, džbán; jícen sopečný; číše, miska.

Cratīnus, *ī*, *m.* básník staré komoedie attické.

Cratippus, *ī*, *m.* filosof peripatetický.

crātis (*crātēs*), *is*, *f.* obyč. v *plur.* pletivo, proutí, proutěná ohrada, spojení, svaz; *c. pectoris* hrudí, *c. spinae* páteř.

creātiō, *ōnis*, *f.* zvolení, volba.

creātor, *ōris*, *m.* (*fem.-trīx*, *īcis*) stvořitel, původce (původkyně); *autor.

***creātūra**, *ae*, *f.* stvoření, vše co stvořeno; lidstvo.

crēber, *bra*, *brum* hustý, četný, hojný; čas. často se opakující, ustavičný.

crēbrēscō, *bru* — 3. stává se častým; vzrůstati, vzrůstat, šířiti se.

crēbritās, *ātis*, *f.* častost, hojnost.

crēbrō často, opětovně.

crēdibilis, *e* uvěřitelný, k víře podobný.

crēditor, *ōris*, *m.* věřitel.

crēditum, *ī*, *n.* půjčka, dluh.

crēdō, *didī*, *ditum* 3.: 1. a) svěřiti; se *ponto* *c.* vydati se na moře, se *pugnae* *c.* dáti se do boje; b) svěřiti peníze, půjčiti; *pecunia* — *ita* dluhy; 2. a) věřiti, důvěřovati; *credor* věřil se mi, docházím víry; b) mysliti, domnívati se, pokládati za; *credo* myslím, asi, snad (*s akus.*, *nom. s'inf.*).

crēdulitās, *ātis*, *f.* lehkověrnost, důvěřivost.

crēdulus 3. lehkověrný.

Cremera, *ae*, *f.* říčka v Etrurii; *Cremerēnsis*, *e* kremerský.

cremō 1. spalovati, upalovati.

Cremona, *ae*, *f.* město v sev. Italii; *Cremonēnsis*, *e* kremonský.

creō 1. a) tvořiti, ploditi, roditi, zříditi, (na)strojiti; b) voliti, ustanoviti.

Creōn, *ontis*, *m.* 1. král korintský; 2. švakr Oidipův.

crepida, *ae*, *f.* [ř.] podešev, sandál.

crepidātus 3. obutý sandály.

crepīdō, *inis*, *f.* zděný podstavec, přístavní hráze, nábreží.

crepitō 1. (silně) rachotiti, praskati, řinčeti a pod.

crepitus, *ūs*, *m.* rachot, praskot, řinkot, lomoz a pod.; *c. dentium* skřípání zubů.

crepō, *uī* — 1. a) rachotiti, praskati, chřestiti, řinčeti a pod. se ozývati; b) přech. hlasitě o někom mluvíti, tlachati.

crepundia, *ae*, *f.* řehtačka.

crepusculum, *ī*, *n.* večerní šero, soumrak, přitmě.

crēscō, *crēvī*, *crētum* 3. a) růsti, vzrůstati, vznikat; *c. in alqd* měniti se v něco; *crētus* 3. zrozený, pošlý, potomek; b) vzrůstati, vzrůstat, mohutněti, přibývati, povznésti se; *annona crevit* obilí přibýlo na ceně.

crēta, *ae*, *f.* křída, bílá hlina; hlinité bahno.

Crēta, *ae*, *f.* ostrov Kréta; *Crēs*, *ētis*, *m.* Kréťan, *Crēssa*, *ae*, *f.* krétská; Kréťanka; *Crētis*, *idis* krétská; *Crētaeus* 3., *Crēsius* 3., *Crēticus* 3., *Crētēnsis*, *e* krétský; *Crētēnsēs*, *ium*, *m.* Kréťané.

crētātus 3. nakřídovaný, bílou hlinkou.

crētiō, *ōnis*, *f.* (cerno) převzetí dědictví.

crētōsus 3. křídovaný.

crētula, *ae*, *f.* bílá hlina pečetní, pečeť.

Creūsa, *ae*, *f.* 1. manželka Aeneova; 2. dcera Kreontova.

†**crībrō** 1. prosívati sítem.

crībrum, *ī*, *n.* síto, řešeto.

crīmen, *inis*, *n.* 1. obvinění, (ob)žaloba (*alcis rei*); *c—ine alqm accusare* viniti ze zločinu; *c. invidiae* vzešlé ze závisti; *c. meum* žaloba mnou (i proti mně) podaná; *crimini alqd alci dare* vykládati za vinu; výtky, příčina, záminka; 2. vina, přečin, zločin.

***crīminālis**, *e* trestní, kriminální.

crīminātiō, *ōnis*, *f.* obvinění, nařknutí.

crīminātor, *ōris*, *m.* pomluvač, utrhač.

crīminor 1. obviňovati, nařknouti, vytýkati.

crīminōsus 3. pomlouvačný, potupný, nevraživý; zločinný.

crīnālis, *e* vlasový, ve vlasech, do vlasů (patřící).

crī, *is*, *m.* vlas, ohon vlasatice.
crīnītus 3. vlasatý; *stella* — *a* vlasatice.
criobolium, *ī*, *n.* oběť berana.
crisis, *is*, *f.* 1. rozhodný obrat; 2. *soud, kritika.
crispō 1. mávati, potřásati *alqd.*
crispus 3. kadeřavý, kučeravý.
crista, *ae*, *f.* hřeben, chochol.
cristātus 3. hřebenatý, chocholatý.
***criticē**, *ēs*, *f.* kritika.
criticus, *ī*, *m.* [ř.] posuzovatel, kritik; učenec; ***criticus** 3. kritický, rozhodný.
Critolāus, *ī*, *m.* 1. peripatetický filosof; 2. vojevůdce spolku achajského.
***Croaticus** 3. chorvatský.
croceus 3. šafránový, šafránově žlutý.
crocinus 3. = *croceus*; — *um*, *ī*, *n.* šafránový olej.
crocodilus, *ī*, *m.* [ř.] krokodil.
crocōta, *ae*, *f.* nádherné ženské roucho barvy šafránové.
crocus, *ī*, *m.* (— *um*, *ī*, *n.*) [ř.] šafrán, —ová barva, vůně, voňavka.
Croesus, *ī*, *m.* Kroisos, král lydský.
cronica = *chronica*.
Crotō, *ōnis*, *m.* Kroton, město v Bruttiu; *Crotōniātēs*, *ae*, *m.* Krotoňan; *Crotōniēnsis*, *e* krotonský.
cruciāmentum, *ī*, *n.* mučení, trýzeň.
cruciātus, *ūs*, *m.* trýzeň, muka, mučidlo.
crucifīxus, *ī*, *m.* ukřižovaný; **krucifix*.
cruciō 1. (*crux*) mučiti, týrati.
crūdēlis, *e* krutý, surový; hrozný, děsný.
crūdēlitās, *ātis*, *f.* ukrutnost.
crūdēscō — — 3. stávati se surovějším, prudčím, jitřiti se.
crūdītās, *ātis*, *f.* zkažený žaludek, nezáživnost.
crūdus 3. a) krvavý, syrový, (cihla: nepálený); nevydělaný (kůže); nezralý; čerstvý, statný; kdo má zkažený žaludek. b) surový, necitelný, krutý.
cruentō 1. (krví) potřásniti, zneuctíti.
cruentus 3. krvavý, zkrvácený, červený j. krev; krvežíznivý.
crumēna, *ae*, *f.* měšec na peníze; pokladnice, peníze.
cruor, *ōris*, *m.* krev, krveprolití, vražda.
cruppellārī, *īorum*, *m.* šermíři pancířem odění.

crūs, *crūris*, *n.* holeň, hnát, noha.
***crusina**, *ae*, *f.* kožištinový plášť.
crūsta, *ae*, *f.* kůra, skořápka; kovový pás s reliefy na nádobách.
crūstulum, *ī*, *n.* cukrovinka, pamlsek.
crūstum, *ī*, *n.* jemné pečivo; cukroví.
Crustumeria, *ae*, *f.* (-*ium*, *iī*, *n.*) město sabinské v Latii; *Crustumius* 3., *Crustum-nus* 3., krustuminský; *Crustumī* -, *Crustumerī*, *ōrum*, *m.* Krustumínští.
crux, *cis*, *f.* 1. mučení, trápení; 2. mučidlo, kříž, ukřižování; *in cruce tollere, agere*; *cruci affigere, cruce afficere* ukřižovati; *ī in malam cruce* jdi k čertu!
cryptoporticus, *ūs*, *f.* krytá chodba, pavlač.
crystallus, *ī*, *f.* [ř.] led, křišťál.
Ctēsiphōn, *ōntis*, *m.* přítel Demosthenův.
cubiculāris, *e* patřící do ložnice, jsoucí v ložnici.
cubiculārius, *iī*, *m.* sluha v ložnici, komorník.
cubiculum, *ī*, *n.* (*cubo*) ložnice, komnata; *pohřební lůžko; *ā cubiculīs* komorník.
***cubicus** 3. kubický, krychlový.
cubīle, *is*, *n.* lůžko, postel, hnízdo; ložnice, sňatek, stálé sídlo; *obývací, přijímací místnost.
cubital, *ālis*, *n.* polštář(ek).
cubitālis, *e* loket dlouhý.
cubitō 1. lehati, ležeti.
cubitum, *ī*, *n.* loket.
cubō, *cubū*, *cubitum* 1. ležeti, odpocívati, spáti; ležeti při jídle *n.* nemocen; stolovati; skláněti se.
cubus, *ī*, *m.* [ř.] kostka.
cucūlus, *ī*, *m.* kukačka.
cucumis, *eris*, *m.* okurka, meloun.
cucurbita, *ae*, *f.* tykev.
†cūdō, *dī*, *sum* 3. tlouci, *carmen* skládati.
cuiās, *ātis*, *m.* odkud rodilý, odkud krajan?
cuicui-modī jakýkoli.
cuius, *a*, *um* komu patřící?
cuius modī jaký?
cuiusque modī všeliký.
culcita, *ae*, *f.* poduška, polštář.
cūleus (culleus), *ī*, *m.* kožený měch, pytel, šourek.
culex, *icis*, *m.* komár.

culīna, ae, f. kuchyně, strava, po-
hoštění.

***culīnārius** 3. kuchyňský.

culmen, inis, n. 1. vrchol, téměř;
c. tecti hřeben střechy, střecha.
2. stéblo.

culmus, ī, m. stéblo, došková střecha.

culpa, ae, f. vina, provinění, chyba;
abesse ā culpā, esse extra c-am
býti nevinen, esse in —ā vinen,
chybovati; culpaē alqd tribuere klásti
za vinu.

culpātus 3. provinilý.

culpō 1. viniti, haněti, sváděti vinu
na někoho alqm.

cultellus, ī, m. nožík, *dýka, sudlice.

culter, trī, m. nůž(ky).

cultiō, ōnis, f. pěstění, vzdělávání.

cultor, ōris, m. (fem. -trīx, īcis) pěsti-
tel, vzdělavatel, rolník; obyvatel,
ctitel.

cultūra, ae, f. vzdělávání, pěstění;
(agri) c. rolnictví, hospodářství;
zušlechtování, uctívání; *nábožen-
ství.

1. **cultus** 3. a) vzdělaný; —a, ōrum,
n. vzdělaná pole, nivy; b) vzdělaný
duš.; nastrojený, zušlechtěný.

2. **cultus**, us, m. 1. vzdělávání půdy,
osení, plodiny, vzdělané pole, vzdě-
laný kraj. 2. ošetřování corporis,
péče. 3. vzdělávání ducha, zušlechtō-
vání; uctívání, úcta, pocta, kult,
kultura. 4. způsob života, mrav,
zevnějšek, kroj, šat; přepych, nád-
hera.

culullus, ī, n. pohár.

cūlus, ī, m. zadnice.

1. **cum** předl. s abl. a) s, se secum
habere míti při sobě, secum vivere
žítí pro sebe; pugnare cum alquo
bojovati ve spolku s někým i proti
někomu; studium cum spe accessit
vedle naděje přibýlo i chuti (cum
souřadné=a, i); sedere cum vestibus
oděn v roucho; esse cum imperio
míti vrchní velení, cum telo býti
ozbrojen. b) čas. s, zároveň s:
cum prima luce na úsvitě; c) způsob:
vivere cum virtute ctnostně, c. igno-
minia potupně; c. bona pace v pokoji
a míru; s, za: cum silentio audire;
cum eō, ut s tou podmínkou, aby.

2. **cum** (čas.) spojka. 1. s ind. a)
temporale kdy(ž); b) inversum kdy(ž)

tu. c) iterativum kdykoli. d) coinci-
dens když = tím že. 2. s coni. a)
historicum když; b) causale protože,
poněvadž. c) concessivum (adversa-
tivum) ač, ačkoli (kdežto). — cum —
tum jak — tak, jednak — jednak;
cum praesertim zvláště když; c.
primum jakmile, c. maxime zcela
zvláště.

Cūmae, ārum, f. Kумы, město na
pobřeží kampanském; **Cūmaeus** 3.
Cūmānus 3. kumský; **Cūmānī** Kumští.
Cūmāna, ae, f. nádoba z kumské
hlíny.

cumba, ae, f. [ř.] člun.

cumera, ae, f. truhlice, koš.

cumīnum, ī, n. [ř.] kmín.

cumque kdykoli, vždycky.

cumulātus 3. vrchovatý, dovršený,
zveličený.

cumulō 1. a) (na)vršiti, (na)hromaditi.
b) zasypati, zahrnouti, naplniti ně-
čím. c) zveličiti, dovršiti; v pass.
přibývati, růsti.

cumulus, ī, m. hromada, spousta;
hora, kopec; vrchol, dovršení.

cūnābula, ōrum, n. kolébka, rodiště.

cūnae, arum, f. kolébka, hnízdo;
nejútlejší věk.

cūnctābundus 3. váhavý, rozpačitý.

cūnctāns, antis váhavý, ostýchavý;
nepovolný.

cūnctātiō, ōnis, f. váhání, ostych,
rozpaky.

cūnctātor, ōris, m. váhavec, loudal;
adj. rozvážný.

cūnctor 1. váhati, otáletí, prodlévati,
rozpakovati se, zdráhati se, vzpírati
se.

cūnctus 3. shromážděný, veškeren,
všechn, celý; —a, ōrum, n. veš-
kerenstvo, celek.

cuneātīm klínovitě, v klínu.

cuneatus 3. klínovitý.

cuneolus, ī, m. klínek.

cuneus, ī, m. klín, čep; klínovitý šik,
klínovité oddělení sedadel v di-
vadle.

cunīculōsus 3. bohatý králíky.

cunīculus, ī, m. králík; podkop.

cunnus, ī, m. ženský úd; ženština.

cūpa, ae, f. sud, bečka.

Cupīdineus 3. Kupidův, lásky.

cupiditās, ātis, f. 1. žádost(ivost),
touha, (dy)chtivost, vášeň, náruži-

vost; *c. regni* vládychtivost, *c. pugnandi* bojechtivost; *per —em* vášnivě. 2. ctižádost, vášnivá láska; chtivost požitků, peněz, lakota; stranictví, stranickost.

cupīdō, *inis*, *f.* = *cupiditas*; *m. C. Eros*, Mlék.

cupīdus 3. žádostivý, dychtivý, vášnivý, náruživý; vášnivě zamilovaný, oddaný, nakloněný; dychtivý peněz, hrabivý, stranický.

cupiens, *entis* žádostivý, dychtivý.

cupiō, *cupiō*, *cupitum* 3. a) přát si, žádati si, dychtiti, toužiti *alqd.* b) přát, býti nakloněn *alci.*

cupītor, *oris*, *m.* žadatel.

cuppedia, *ae*, *f.* (*cupio*, *edo*) mlsnost, labužnictví.

cupressetum, *i*, *n.* cypřišový háj.

cupresseus 3. cypřišový.

cupressifer, *a*, *um* rodící cypřiše.

cupressus, *i* (*cyparissus*), *f.* [ř.] cypřiš, skříňka cypřišová.

cūr proč, k čemu?

cūra, *ae*, *f.* 1. a) péče, starost, pozornost, horlivost; *cum —ā* pečlivě; *est mihi alqd curae* mám něco na starosti, rád; opatrování, ošetřování, léčení, pěstování. b) správa, velitelství, úřad, zaměstnání (i vědecké); spis, kniha; chránělec, dozorce, ochránce. 2. starost, nepokoj; muka lásky, láska; předmět starosti, miláček, milenka.

cūrātiō, *ōnis*, *f.* péče, pečlivost, ošetřování, léčení; řízení, správa.

cūrātor, *ōris*, *m.* poručník; správce, zástupce, opatrovník.

cūrātus 3. pěstěný, pečlivý, bedlivý.

curculiō, *ōnis*, *m.* pilous.

Curēs, *ium*, *f.* Kury, město sabinské; *Curensis*, *e* (*Curetis*, *e*) kurský.

Cūrētēs, *um*, *m.* Kureti, kněží Jovovi na Krétě; *Cūretis*, *idis*, *f.* kuretská.

cūria, *ae*, *f.* 1. družstvo několika vznešených rodů (kurie), místo, kde se shromažďovaly. 2. radnice, shromáždění rady, rada, senát. 3. vyšší úřady. 4. *dvůr císařský a pod., (říšský) sněm, soudní dvůr; *senior curiae* předseda sněmu; *cūriae supremus praefectus* nejvyšší hofmistr.

cūriālis, *e* patřící k téže kurii, spoluobčan; *dvorský, dvorní; jemný, zdvořilý.

Curiātiī, *ōrum*, *m.* Kuriatiové, rod albský.

cūriatim po kuriích.

cūriatus 3. kuriatní, konaný po kuriích (*comitia —a snēm*): *lex c —a* zákon v komitiích k. přijatý.

cūriō, *ōnis*, *m.* starosta kurie.

cūriōsitas, *atis*, *f.* zvědavost.

cūriosus 3. dbalý, pečlivý; pátravý, zvědavý.

curis, *is*, *f.* kopí, oštěp.

cūrō 1. a) pečovati, starati se, připravovati, dbáti, všímati si *alqm*, *alqd*; chtiti (*curare esse alqd*); *sacra* obstarávati; *pontem faciendum curare* dáti postaviti (*s ger.*); ošetřovati, opatrovati, léčiti; *c. praeceptum* příkaz vykonati; *c. corpus* odpočívati, občerstviti se; *c. corpus exanimus* balsamovati; *c. prodigia* odvrátiti; *c. cutem* pěstiti kůži, přát si. b) peníze opatřiti, zaplatiti; *c. bellum* řídit; *c. exercitum* veleť vojsku; *c. provinciam* spravovati.

curriculum, *i*, *n.* 1. běh, kvap; běh o závod, dostihy; oběh. 2. závodní dráha, z. vůz.

currō, *cucurrī*, *cursum* 3. a) běžeti, spěchat, běžeti o závod; rychle plynouti, prouditi, letěti a pod., na lodi jeti, plaviti se, plouti. b) čas. utíkat, plynouti. c) *býti běžný, vyskytovat se (= *occurro* 3.).

currus, *ūs*, *m.* vůz, povoz; závodní, válečný, vítězný vůz; spřežení; triumf.

cursim spěšně, rychle.

curis 1. **curis** 1. prudce pobíhati, běžeti.

cursor, *ōris*, *m.* běhoun, rychlý posel, běžec.

cursus, *ūs*, *m.* 1. běh, cval, spěch, rychlost; *cursū* klusem. 2. *přen.* jízda, běh o závod, závod; *cursus honorum* stupně hodností úředních; jízda na koni, let, plavba, cesta, směr cesty, *cursum tenere* zachovati směr; tok řeky; dráha života, *c. animi* směr duševní; (prů)běh událostí, věcí; oběh, dráha; *c. orationis* proud řeči.

Curtius, *ii* římské jméno rodové.

curtō 1. zkrátiti, ztenčiti.

curtus 3. zkrácený, zkomolený; obřezaný; neúplný.

curūlis, e 1. patřící k vozu, vozní. 2. kurulský; *sella* c. křeslo, *aedilitas* c. **curvāmen**, *inis*, n. zakřivení, ohnutí, ohyb, (s)klenutí.

curvatūra, ae, f. = *curvamen*.

curvātus 3. **curvus** 3. zakřivený, ohnutý, za—, sklenutý; klikatý, křivý.

curvō 1. z(a)křiviti, ohnouti, za—, sklenouti, skláněti.

cuspis, *idis*, f. hrot, ostn; oštěp, kopí, trojzub.

custōdia, ae, f. a) stráž, dozor, ochrana; plur. stráže, hlídky. b) vazba, vězení, žalář; vězňové. c. *libera* domácí vězení.

custōdiō 4. strážiti, hlídati, opatrovati, pozorovati, dáti pod dohlídku; vězniti.

custōs, *ōdis*, m. f. strážce, dozorce, hlídač, žalářník; ochránce; v plur. stráže, posádka; *corporis* c—ēs tělesná stráž.

***cutaneus** 3. kožní.

cutis, *is*, f. kůže.

Cyanē, es, f. víla, jež se proměnila v pramen u Syrakus.

cyathus, *i*, m. [ř.] malá číše; míra asi $\frac{1}{24}$ l.

cybaeus 3. [ř.] baňatý; —a (*navis*) nákladní loď.

Cybēbē, ēs = **Cybēlē**, ēs (ae), f. 1. fryžská bohyně Kybele. 2. hora ve Frygii; **Cybeleius** 3. Kybelin, kybelský.

Cycladēs, um, f. ostrovy Kyklady. **cyclas**, *adis*, f. [ř.] slavnostní bílé ženské roucho s lemem kolem dokola.

cyclicus 3. [ř.] kyklický.

Cyclōps, *ōpis*, m. Kyklop; **Cyclōpius** (*Cyclopicus*) 3. kyklopský.

cycneus 3. [ř.] labutí.

cycnus, *i*, m. [ř.] labuť.

Cycnus, *i*, m. syn Sthenelův a syn Neptunův, oba proměnění v labuť. **Cycneus** 3. Kyknův.

Cydnus, *i*, m. řeka v Kilikii.

Cydon, *ōnis*, m. Kydoňan, obyvatel z města Kydonu na Krétě; **Cydonius** 3. kydonský, krétský.

cylindrus, *i*, m. [ř.] válec.

Cyllēnē, es (ae), f. pohoří v Arkadii; **Cyllenius** 3. kyllenský = **Cyllēneus**

3. — (f.) **Cyllēnis**, *idis* Merkuriův (—ova).

cymba = *cumba*.

cymbalum, *i*, n. [ř.] cymbál (obyč. plur.).

cymbium, *iī*, n. [ř.] pohár, číše.

cymbula, ae, f. člunek, lodička.

Cymē, es, f. 1. město v Aiolidě; **Cymaeus** 3. kymský, **Cymaei** kymští. 2. = *Cumae*.

Cymothoē, ēs, f. (rychlá jako vlna), Nereovna.

Cynicus 3. kynický, (přivrženec kyn. filosofie. *C—us*, *i*, m. kynik).

cynocephalus, *i*, m. [ř.] pavíán (opice s psí hlavou).

Cynosarges, *is*, n. gymnasium athénské.

Cynthus, *i*, m. hora na ostrově Délu. **Cynthus** 3. cynthský; subst. m. = Apollon, f. Diana.

Cynosūra, ae, f. = **Cynosūris** *ursa* Malý medvěd.

cyparissus = *cupressus*.

Cyprius *vīcus*, *i* se zvala ulice jdoucí od Kolosea na sever.

Cypros (-us), *i*, f. ostrov Kypros; **Cyprius** 3. kyperský; **Cyprii** Kypřané; **Cypria** = Venuše (*i* **Cypris**, *idis*).

Cypselus, *i*, m. Kypselos, tyran korintský v 7. st. př. Kr.

Cyrēnē, ēs, —nae, *ārum*, f. Kyrene, řec. osada v Libyi; **Cyrenaeus** (—naicus) 3. kyrenský; **Cyrenaei** (—naici), *ōrum*, m. stoupenci filosof. školy kyrenské; **Cyrenensis**, e kyrenský, —es, *ium*, m. Kyreňané.

***cyrillicus** 3. cyrilský, kyrilský.

Cyrus, *i*, m. Kyros, jméno perských králů.

Cytaēnē, ēs, f. Kyťanka, Medea, zvaná tak podle města Kytai v Kolchidě.

Cythēra, ae, f. Kythéra, ostrov jižně od Peloponnésu; **Cythēreus** 3. kytherský; **Cytherēa**, ae = **Cythērēis**, *idis*, f. Kytheřanka = Venuše. **Cythērēius** 3. kytherský, Venušin. **Cythereias**, *adis* Venušina (*columba*).

cytissus, *i*, f. [ř.] vojtěška.

Cyzicus, *i*, f. město Kyzikos ve Frygii; **Cyzicenus** 3. kyzický; **Cyziceni** Kyzičtí.

D

D = 1. *Decimus*. 2. 500. 3. *a. d.* = *ante diem*.

Dācī, ōrum, *m.* Dakové; *Dācia*, *ae, f.* Dakie (býv. Sedmihradsko a Rumunsko).

dactylicus 3. [ř.] daktylský.

†**dactylīothēca**, *ae, f.* skříňka na prsteny.

dactylus, *ī, m.* [ř.] daktyl; †druh mušlí, druh hroznů, datlí.

daedalus 3. [ř.] umělecký, umělý, lstivý.

Daedalus, *ī, m.* slavný myth. umělec Daidalos; *Daedaleus* 3. Daidalův.

***daemōn, onis**, *m.* démon; zlý duch, ďábel; modla.

Dalmatae, arum, *m.* Dalmatové; *Dalmatia*, *ae, f.* Dalmacie, *Dalmaticus* 3. dalmatský; vedlejší tvary: *Delmatae, Delmatia, Delmaticus*.

dāma (damma), *ae, f.* daněk, kamzík.

dāmiūrgus, *ī, m.* [ř.] správce obce.

damnatiō, ōnis, *f.* odsouzení.

damnātōrius 3. odsuzovací.

damnātus 3. odsouzený.

damnō 1. *a)* odsouditi (dāti ods.), *trestati, pokutovati, falsi* pro podvod, *maiestatis* pro urážku veličenstva, *nomine caedis* pro vraždu, *de vi* pro násilí, *de repetundis, repetundarum* pro vydírání, *de veneficiis* pro travičství, *inter sicarios* z úkladné vraždy; *capitis* (—te) na smrt, *pecuniā* k peněžité pokutě. *b)* zavázati k něčemu, *zavětiti*; *vōtī damnari* býti zavázán k vyplnění slibu, *dojiti* vyslyšení přání; *zamītati, zavrhovati*.

damnōsus 3. zhoubný, škodlivý.

damnum, *ī, n.* 1. ztráta, zkáza, pohroma, vada, škoda. 2. ztracený předmět. 3. pokuta, trest.

Danaē, ēs, f. Danae, dcera Akrisiova; *Danaeus* 3. Danain.

Danaus, *ī, m.* syn Belův, zakladatel Argu; *Danaides, um, f.* Danaovny, jeho dcery; **Danaus** 3. danajský, řecký. *D—ī, ōrum, m.* Danaové, Řekové.

Dānuvius, īī, m. Dunaj

Daphnē, ēs, f. 1. nymfa změněná ve vavříln. 2. město v Syrii.

Daphnis, idis, m. sličný pastýř.

daps, pis, f. (v plur.) hostina, hody, zvl. obětní; jídlo, pokrm.

dapsilis, e bohatý, štědrý.

Dardanidēs, ae, m. (obyč. v plur.)

Dardanovec, Trojan; *Dardanis, idis, f.* Trojanka. **Dardanius** 3. dardanský, trojský —*ia, iae, f.* Troja, město i kraj. **Dardanus** 3. dardanský, trojský (—*us, ī, m.* syn Diův, pratec trojských králů).

Darēus, ī (Dartus, ī), m. jméno králů perských.

datiō, ōnis, f. dávání, udílení; pozdní tvary jsou i **datia, ae, f., datium, ī, n.* dávka, tribut.

dator, ōris, m. dárce.

Daulis, idis, f. město ve Fokidě. *Daulius* 3. daulijský; *Daulias, adis* daulijská (*avis* Prokne).

Daunius 3. apulský; (*Daunus, ī, m.* starý král apulský, *Daunias, adis, f.* Apulie).

Dāvus, ī, m. jméno otroka, otrok.

dē předl. s abl. 1. místně. *a)* shora dolů *s, se de muro deicere, arbor de caelo tacta*. *b)* o vzdalování *z, ze de foro discedere, de manibus sicam extorquere*. *c)* o původu *z, ze homo de plebe, signum factum de marmore*; o celku a části: *alter de duobus, de tot milibus una; de publico* z obecní pokladny, *de meō* z mého majetku — 2. čas. *a)* (hned) po: *diem de die* den po dni. *b)* za, o (současně); *de multa nocte* za čiré noci. 3. *a)* přlč. pro, z, za, od: *multis de causis* z, pro; *de vi accusare* za, z, pro. *b)* způsob, podle, po: *de meo more, de vestra sententia; de improviso* znenadání, *de integro* znovu, *de industria* úmyslně. *c)* předmět a vztah: *co do, vzhledem k, o, na: cogitare de re* (o, na); *impetrare de induitiis* dosáhnouti příměři; *timere de re publica* o obec; *legatos mittere de pace* aby jednali o mír.

dea, ae, f. bohyně.

de-albō 1. oblíti.

deambulō 1. choditi sem tam, procházeti se.

de-armō 1. odzbrojiti.

dē-bacchor 1. vybouřiti se, zuřiti (do únavy).

dē-bellātor, *ōris*, *m.* podmanitel.

dē-bellō 1. doválčiti, válku skončiti; podmaniti, zdolati.

dēbeō, *uī*, *itum* 2. (*de*, *habeo*) míti (peníze) od někoho. 1. býti dlužen, za—; *ii*, *qui debent* dlužníci; *ii*, *quibus debeo* moji věřitelé. 2. a) býti povinen, zavázán, míti povinnost, musiti; v *pass.* náležeti, patřiti někomu; *honor debitus* náležitá, povinná pocta; *non d.* nemíti, nesměti. b) býti určen, vyvolen k něčemu; *deberi morti* propadati smrti. c) býti (díky) povinován, někomu něco děkovati; *debitus* 3. dlužný, povinný, určený, propadlý, vyvolený; náležitý. **dēbilis**, *e* ochromený, vysílený, slabý, bdný.

dēbilitās, *ātis*, *f.* *dēbilitātiō*, *ōnis*, *f.* ochromení, vysílení, ochabnutí, slabost.

dēbilitō 1. oslabiti, ochromiti, zbaviti síl.

dēbitiō, *ōnis*, *f.* dluhování.

dēbitor, *ōris*, *m.* dlužník; kdo jest zavázán, *vinník.

dēbitum, *i*, *n.* dluh, daň, závazek, *vina.

***dēcantātiō**, *ōnis*, *f.* zpívání, zpěv; žvanivost.

dē-cantō 1. a) zplavavě přednáseti, stále odříkávat. b) dozpívat.

***decānus**, *i*, *m.* děkan.

dē-cēdō, *cess*, *cessum* 3. *ab*, *ex*, *de re*, *abl.* 1. odstupovati, u—, odejít, vzdáliti se; odchýliti se, uchýliti se, vyhýbat se, ustoupiti s cesty; voj. odtáhnouti; *de agmine d.* opustiti řadu. 2. a) odcházeti, za—, mizeti, míjeti, přestávati; *vires decedunt* síl ubývá; *d. (de vita)* odejít z tohoto světa, zemřít. b) vzdávati se něčeho, ustoupiti od čeho: *suo iure*. c) nebýti roven, nevyrovhati se.

decem deset.

december, *bris*, *bre* prosincový —er (*mensis*) prosinec.

decemlugis, *e* desetispřežní.

decem-peda, *ae*, *f.* tyč měřická 10 stop dlouhá.

decem-pedātor, *ōris*, *m.* zeměměřič.

decem-plex, *icis* desateronásobný.

decem-scalmus 3. desetiveslový.

decemvirālis, *e* týkající se decemvirů.

decemvirātus, *ūs*, *m.* decemvirát.

decemvirī, *ōrum*, *m.* (zřídka *sing.-vir*, *i*) sbor 10ti mužů sestavený za určitým úkolem: *legibus scribundis*, (*st*)*litibus iudicandis*, *sacris faciundis*.

decēns, *entis* (přísl. *decenter*) slušný, způsobný, přiměřený; ozdobný, sličný.

decēntia, *ae*, *f.* slušnost, půvab.

***dēceptiō**, *ōnis*, *f.* oklamání, podvod.

dē-cernō, *crevī*, *cretum* 3. a) rozhodnouti, usnésti se, ustanoviti, naříditi, vyhlásiti; povoliti, přisouditi *alci triumphum*, přikázati *provinciam*. b) navrhovati, hlasovati pro návrh (= *censeo*); rozhodnouti se u sebe, umíniti si. c) *acie*, *armis d.* rozhodnouti bojem, svést rozhodný boj, *classe d.* na moři; *d. proelium* rozhodnouti bitvu; *facere potestatem decernendi* nabídnouti rozhodný boj. d) slovy rozhodovati, zápoliti.

dē-cerpō, *psī*, *ptum* 3. utrhnouti, bráti z (od) něčeho, ubírat, požívat.

dē-certātiō, *ōnis*, *f.* rozhodování bojem.

dē-certō 1. bojovati do rozhodnutí, svést rozhodný boj.

dē-cessiō, *ōnis*, *f.* ustoupení, odchod, úbytek.

dē-cessor, *ōris*, *m.* předchůdce v úřadě.

dē-cessus, *ūs*, *m.* ústup, odchod, smrt; ubývání, odliv.

decet, *decurit* 2. sluší se, je slušno, patří, hodí se.

1. **dēcīdō**, *cidī* — 3. (*cado*) 1. spadnouti, zřítiti se, (s)klesnouti. 2. padnouti, podlehnouti, přijíti na zmar, míti neúspěch.

2. **dēcīdō**, *cidī*, *cīsum* 3. (*caedo*), 1. odříznouti, useknouti, utlíti. 2. *přen.* (zkrátka) něco rozhodnouti, urovnati; shodnouti se, vyrovnati se.

decīōs desetkráté; často.

decīma, —*ānus*, **decīmo** viz *decuma* a pod.

decīmus 3. desátý; —*um* po desáté; *decima pars* desátek.

Decimus, *i*, *m.* římské předejmení.
dē-cipiō, *cēpī*, *ceptum* 3., *a*) podsko-
 čiti, klamati, podváděti. *b*) ujíti,
 zůstat nepozorován *alqm*; nepozo-
 rovaně trávit, krátiti si čas (*diem*).
dēcīsiō, *ōnis*, *f.* vyrovnání, shoda, roz-
 hodnutí.
Decius, *iī*, jméno řím. rodu. *Deciānus*
 3. *Deciūv*.
dē-clāmātiō, *ōnis*, *f.* cvičení v řeč-
 nění; tlachání.
dē-clāmātor, *ōris*, *m.* učitel řečnictví,
 krasořečník; tlachal.
dē-clāmātōrius 3. řečnický.
dē-clāmitō 1. (často, plně) cvičiti se
 v řečnění, *causas* o právních spo-
 rech.
dē-clāmō 1. cvičiti se v řečnění;
 prudce řečniti.
dē-clārātiō, *ōnis*, *f.* projev, osvědče-
 ní.
dē-clārō 1. *a*) zřejmě, veřejně uka-
 zovati, naznačovati; vyhlašovati. *b*)
 objasňovati, dávat na jevo, ohlašo-
 vati, roz—; *sortibus declarare* loso-
 vati.
dē-clīnātiō, *ōnis*, *f.* odchýlení se,
 odchylka, uhnutí, vyhýbání se, ne-
 chuť; *skloňování.
dē-clīnō 1. *a*) nepřech., odchýliti se,
 uhnouti se, obracet se. *b*) přech.
 odchýliti, obracet; *d. agmen* za-
 točiti s vojem v jinou stranu; vy-
 hýbati se něčemu *urbem*, *certamen*.
dē-clīvis *e* spádný, nakloněný, přen.
 *snadný; —*e, is, n.* sráz, spád, stráž.
dē-clīvitās, *ātis*, *f.* srážnost, spád.
dē-coctor, *ōris*, *m.* rozmařilec,
 bankrotář.
dē-color, *ōris* 1. barvy zbavený, vy-
 rudlý, jinak zbarvený. 2. osmahlý,
 snědý.
dē-colōrātiō, *ōnis*, *f.* zbavení původní
 barvy, vyrudlost, zbarvení.
dē-colōrō 1. zbaviti původní barvy,
 zbarviti.
dē-coquō, *xī*, *ctum* 3. *a*) uvařiti. *b*)
 promarniti jmění, přijíti na mizinu;
 zpronevěřiti.
decor, *ōris*, *m.* 1. slušnost, důstojnost,
 ozdoba, šperk. 2. půvab, vnada.
decōrō 1. zdobiti, kráseliti; vyzname-
 nati, slávu zjednati.
decōrus 3. slušný, (o)zdobný, dů-
 stojný, čestný; *ridere —um* slušně,

půvabně; půvabný, spanilý, skvělý;
 ozdobený, vykrášlený.
dēcrepitus 3. sešlý, zestárlý, *m.* sešlý
 člověk.
dē-crēscō — — 3. ubýváti, zmenšo-
 vati se, opadávati.
dēcrētum, *i*, *n.* (*decerno*) rozhod-
 nutí, usnesení, nařízení, nález; filo-
 sofická zásada.
decuma, *ae, f.* (*decima*) desátý díl
 kořisti; desátek; *†dar* lidu, dědický
 podíl.
decumānus 3. (*decimanus*) *a*) desátku
 podrobený; —*um frumentum* desá-
 tek; —*us, i, m.* nájemce desátků.
b) patřící k 10té legii; *porta —a*
 zadní brána říms. tábora.
decumātēs, *ium, m.* (*agri*) desátková
 pole.
dē-cumbō, *cubū* — 3. uléhati, one-
 mcněti, podléhati, dostati smrtel-
 nou ránu.
decumō 1. každého desátého usmrtiti.
 ***decuplus** 3. = *decemplex*.
decuria, *ae, f.* dekurie, oddělení
 deseti.
decuriātiō, *ōnis, f.* (—*tus, ūs, m.*)
 rozdělení v oddíly po deseti mu-
 žích, členech.
 1. **decuriō** 1. děliti v dekurie.
 2. **decuriō**, *ōnis, m.* 1. velitel dekurie,
 desátník. 2. člen městské rady de-
 kurionů.
decuriōnālis, *e* příslušející dekurii.
decuriōnātus, *ūs, m.* hodnost de-
 kuriona.
dē-currō, (*cu*)*currī*, *cursum* 3.: 1. *a*)
 nepřech. sbíhati shora dolů; dolů
 páditi, kvapiti, slétnouti, stékati,
 v—, přitrhnutí. *b*) odněkud bě-
 žeti, (při)spěchati; konati voj. cviče-
 ní; táhnouti v slavnostním pochodu.
c) utíkat se, uchýliti se. 2. *přech.*
 proběhnouti, uraziti, dokončiti,
 zběžně o něčem pojednati.
dē-cursiō, *ōnis, f.* přepadení, vpád.
dē-cursus, *ūs, m.* 1. = *decursio* 2. slav-
 nostní voj. průvod. 3. proběhnutí;
d. honorum zastávání všech úřadů;
 spád, průběh, uplynutí, konec.
decus, *oris, n.* 1. ozdoba, okrasa;
 krása, půvab; čest, pocta, sláva,
 oslava, důstojnost; *alqd est decori*
 ke cti, k ozdobě a pod.; ctnost, po-
 ctivost. 2. ozdoba, okrasa, vyzna-

menání; slavný, rekovný či ; chloub-
ba (vlasti).
dec-ussis, *is*, *f.* (*decem*, *as*) desetník;
znamení X.
decussō 1. dělití křížem.
dē-cutiō, *cussī*, *cussum* 3. (*quatio*) se-
trásti, srážeti, porážeti.
dē-decet, *uit*, 2. nesluší se, nehodí se,
nepatří, není slušno, přiměřeno.
dē-decōrō 1. zohaviti, zhanobiti, po-
skvrniti.
dēdecōrus 3. potupný, hanbu půso-
bící.
dēdecus, *oris*, *n.* hanba, potupa; ha-
nebný čin, neřest.
dēdicātiō, *ōnis*, *f.* posvěcení, zasvě-
cení.
dēdicō 1. a) ohlašovati, při—, (jmění
při odhadu). b) posvěcovati, zasvě-
covati.
dē-dignor 1. *alqm*, *alqd* považovati za
nehodna, opovrhovati, zavrhovati.
dē-discō, *didicī* — 3. odnaučiti se,
odvykati.
dēditicius 3. kdo se vzdá, podrobený,
poddaný.
dēditiō, *ōnis*, *f.* vzdání se, podrobení
se.
dēditus 3. vzdavší se, podrobený; od-
daný, nakloněný; horlivě se něčemu
věnující.
dē-dō, *didī*, *ditum* 3. a) vydati; *sē d.*,
pass. vzdáti se, podrobiti se. b) vy-
dávati (v šanc), věnovati, obětovati;
d. aures popřáti sluchu; *se d.*, *pass.*
oddávati se, věnovati se; *deditā*
operā úmyslně.
dē-doceō — — 2. odnaučiti.
dē-doleō — — 2. dotrpěti.
dē-dūcō, *dūxī*, *ductum* 3.: 1. dolů
vésti, sváděti, skláněti; *vestem d.*
svlékati, *naves* spouštěti na moře,
crines česati si dolů, *barbam* hladiti
si, *vela* spouštěti, rozpínati. 2. a)
odvléci, odehnati, odvésti *exercitum*;
praesidia d. odvolati stráž, *coloniam*
zakládati, *colonos* vysílati. b) přen.
odváděti, odvracet od něčeho, od-
vozovati původ; odčítati, srážeti;
filum spřádati, *carmen* skládati. 3. a)
přiváděti, dopravovati, provázeti;
nevěstu, manželku si přivést; při-
váděti v nějaký stav; *rem in noctem d.*
boj prodloužiti až do noci. b) při-
vésti = pohnouti, získati, svést.

dēductiō, *ōnis*, *f.* odvedení, vypuzení;
ubytování; peněžitá srážka.
dēductor, *ōris*, *m.* průvodce ucha-
zeče o úřad.
dēductus 3. skloněný; jemný, prostý.
dē-errō 1. z(a)blouditi.
dē-fatīgātiō, *ōnis*, *f.* únava.
dē-fatīgō 1. unaviti, vysílit.
dē-fectiō, *ōnis*, *f.* odpadnutí, vzpoura;
ubývání, úbytek, mizení, vysílení;
zatmění (měsíce); *defectiō animī*
mdloba.
dēfector, *ōris*, *m.* odpadlík.
dēfectus, *ūs*, *m.* = *defectio*.
dēfendō, *endī*, *ēsum* 3. a) odháněti,
odrážeti, odvracet; *d. crimen* hájiti
se proti; *d. bellum illatum* vésti válku
obrannou; hájiti se, brániti se. b)
hájiti, brániti někoho od někoho,
před někým *alqm ab alquo*, *contra*,
adversus alqm., v boji, na soudě;
hájiti, zastávati mínění, rozhodně
tvrditi.
***dēfēnsa**, *ae*, *f.* = *dēfēnsiō*.
dēfēnsiō, *ōnis*, *f.* obrana; ochrana;
obhajovací řeč; důvod k obraně.
dēfēnsitō 1. často obhajovati.
dēfēnsō 1. klásti prudký odpor; úsilně
hájiti.
dēfēnsor, *ōris*, *m.* odvratitel, záchra-
nitel; obhájce, ochránce.
dē-ferō, *ferre*, *tulī*, *lātum* 1. dolů sná-
šeti, svést, přivést, svrhnouti, ská-
ceti; *ferrum in pectus d.* meč vraziti;
o řece: po proudu nésti, unášeti;
v *pass.* dolů se vrhnouti, skáceti se.
2. donášeti, za—, u—, odvážeti,
strhnouti; v *pass.* i octnouti se ně-
kde. 3. donášeti, při—, odevzdá-
vati, nabízet; svěřovati, udělovati,
vznášeti na někoho *ad alqm*, *alci*;
delatum accipere přijmouti nabízený
dar; předkládati k rozhodnutí; do-
nášeti, ohlásiti, oznámiti; udávati:
nomen alcis deferre někoho udati;
obžalovati.
dē-fervēscō, *fervī*, *ferbuī* — 3. vy-
kypěti, vykvasiti se, vybouřiti se.
dē-fessus 3. unavený, vysílený.
dē-fetiscor, *defessus* 3. unaviti se,
zemdleti.
dēficiō, *fēcī*, *fectum* 3.: 1. odpadnouti,
zpronevěřiti se *ab alquo*; odpadnu-
tím od někoho se k jinému (*ad*
alqm) přidati, přejíti. 2. a) ubývati,

nedostávati se, scházeti, do —, vysychati; *sol deficit* zatemňuje se; *deficiente consilio* nevěda (—ouce) si rady. b) umdlévati, ochabovati, chřadnouti, umírat; *animo d.* zmalomyslněti, *spe d.* vzdáti se naděje. 3. přech. opouštěti, nedostávati se, scházeti někomu *alqm*; *dies me deficiet* nebude mi stačiti; *defectus* 3. unavený, zesláblý.

dē-fīgō, *xī*, *xum* 3.: 1. zarážeti, v —, vetknouti; v *pass.* i utkvěti, uváznouti. 2. a) *oculos d.* upírat; *cogitationes in re d.* zamysleti se nad...; *defixis oculis s* upřeným, ztrnulým zrakem. b) *virtutem in mentibus d.* vštípit do mysli; zaraziti, ohromiti, omráčiti, proklít; *defixus* 3. zaražený, zahloubaný, ztrnulý.

dē-fīgō, *nxī*, *ctum* 3. vytvářeti, znetvořovati.

dē-fīniō 4. omezovati, ohraničovati; přesně určovati, vymezovati.

dēfīnītīō, *ōnis*, *f.* ohraničení, určení, vymezení, výměr.

dēfīnītīvus 3. objasňující, určující; konečný, rozhodný (někdy psáno i *diffinitivus*).

dēfīnītus 3. vymezený, určitý, zřetelný; konečný, určený.

dēfīō, *fierī* — — scházeti, chyběti.

***dēfīxiō**, *ōnis*, *f.* kletba, klatba.

dē-flagrātiō, *ōnis*, *f.* shoření, zhoub.

dē-flagrō 1. a) shořeti, lehnouti popelem; zhynouti, ochabnouti. b) spalovati, (ohněm) ničiti.

dē-flectō, *flexī*, *flexum* 3. a) shýbati, u —, odvracet; měnit, přeměňovati. b) nepřech. uhýbati se, odbočiti, odchýlit se.

dē-fleō, *flēvī*, *flētum* 2. oplakávati, s pláčem vypravovati.

dē-flōrēscō, *flōruī* — 3. odkvétati, vadnouti.

dē-fluō, *flūxī* — 3. a) dolů stékati; plouti, plovati po proudu; skáceti se, vypadávat (*crines*), splývati (šat). b) odtékati, ztráceti se, odpadnouti; plynouti odněkud jinam, připadnouti.

†dēfluus 3. splývající, plynoucí.

dē-fodiō, *fōdī*, *fossū* 3. skopati, od —, zahrabati, zakopati.

dē-formātiō, *ōnis*, *f.* znetvoření, zohavení, potupení.

dē-formis, *e* beztvárný, znetvořený, ohyzný; hnusný, potupný.

dē-formitās, *atīs*, *f.* ošklivost, hanebnost, potupnost.

dē-formō 1. a) vytvářeti, vyličiti. b) zohyzditi; zhanobiti, poskvřniti.

dē-fraudō, 1. zklamat, obelstít.

dē-frēnātus 3. bezuzdný.

dē-fricō, *cuī*, *ctum* 1. natírat, otírat.

dē-fringō, *frēgī*, *fractum* 3. ulomit, zlomit.

dēfrutum (*defritum*), *ī*, *n.* zavařená moštová šťáva.

dē-fugiō, *fūgī* — 3. prchati, vyhýbati se, straniti se *alqm*.

dē-fundō, *fūdī*, *fūsum* 3. vylévati, od —, u —, na —; nasypávati.

dē-fungor, *fūctus sum* 3. něco vyříditi, dokončiti; *d. periculo* vyváznouti z..., *morbo* přetrpěti, *imperio* dostáti rozkazu, *honoribus* zastávati (již dříve) úřady, *vitā* skonati, zemřít.

dēgener, *a*, *um* odrodilý, zvrhlý, podlý.

dē-generō 1. a) odroditi se, zvrhnouti se; odpadnouti, upustiti od něčeho, odchylovati se (od vlastností rodu). b) přech. hanobiti, kaziti.

dēgerō, *gessī*, *gestum* 3. snášeti dolů, pryč.

dēgō — — 3. (*de*; *ago*) žít, trávit.

***dēgradātiō**, *ōnis*, *f.* degradace, zbavení úřadu, hodnosti kněžské.

***dēgradō** 1. degradovati, zbaviti úřadu, hodnosti.

dē-grandīnat 1. přestávají padati kroupy.

dē-gravō 1. tížiti, (dolů) tisknouti; obtěžovati, v nesnáze uváděti.

dē-gredior, *gressus sum* 3. sestupovati, odcházeti; *d. ad pedes* sesedati s koně.

dēgustō 1. ochutnávat; okoušeti, za —, zkoušeti; *dēgustātus* 3. *navnaděný.

de-hinc odtud, od nynějška; potom.

de-hīscō — — 3. rozvírat se, roztupovati se, pukati.

de-honestāmentum, *ī*, *n.* zohyždění; hanba.

de-honestō 1. hyzditi, zhanobiti.

de-hortor 1. zrazovati od něčeho.

DēianTra, *ae*, *f.* dcera Oineova, choť Herakleova.

dē-iciō, *iēcī*, *iectum* (*iacio*) 3.: 1. a) shazovati, svrhovati, bořiti, káceti; *d. securim in caput* vraziti hluboko. b) k zemi sraziti, zabřiti; *vultum, oculos d. sklopiti*, skloniti; *d. principatu* svrhnouti s trůnu. 2. odhazovati, odháněti, za—, odvracet *de sententia, honore* (od ucházení se o úřad), *spe* zbaviti; *d. de statu, gradu* z výhodného postavení, z duševní rovnováhy; *d. metum* zbaviti strachu.

Dēidamīa, *ae, f.* dcera Lykomeđa, krále na Skyru, matka Pyrha, syna Achilleova.

dē-iectiō, *ōnis, f.* vypuzení, za—, *ponížení.

1. **dē-iectus**, *ūs, m.* skácení, poražení; svah, spád.

2. **dē-iectus** 3. nízký, ponížený; *loci d-a* nížiny.

dein = *deinde*.

dein-ceps (*capio*) po sobě, za sebou; hned potom.

de-inde 1. místně: dále (za někým).

2. čas. od té doby, potom, brzy, co nejdřívě; při výpočtu: za druhé (*primum, deinde, tum*).

Dēiopēa, *ae, f.* D., nymfa.

Dēiotarus, *i, m.* D., tetrarcha v Galatii.

***Deipara**, *ae, f.* Bohorodička.

Dēiphobē, *ēs, f.* věštyně, Sibylla kumská.

Dēiphobus, *i, m.* syn Priamův.

***deitās**, *ātis, f.* božstvo, božství.

de-iungō — — 3. vypřahati; upustiti od něčeho.

dē-lābor, *lāpsus sum* 3. a) sklouznouti, smeknouti se, (s)padnouti, sklesnouti, poklesnouti, ochabnouti; dolů se sněsti, sestoupiti; o řece: vylévati se. b) upadnouti *in morbum*; ocitnouti se někde; obracet se, kloniti se k něčemu.

dē-lāmentor 1. hořekovati, kvřleti nad — *alqm*.

dē-lassō, 1. úplně unaviti.

dē-lātiō, *ōnis, f.* udání u soudu, žaloba.

dē-lātor, *ōris, m.* donašeč, udavač.

dēlectābilis, *e* rozkošný, milý.

dēlectāmentum, *i, n.* zábava.

dēlectātiō, *ōnis, f.* zábava, rozkoš, požitek, půvab.

dēlectō 1. baviti, těšiti; se *d. n.* v *pass.* baviti se, těšiti se, míti zábavu, požitek (*re*).

dē-lēctus, *ūs, m.* výběr, volba.

***dēlēgātus**, *i, m.* poslanec, vy—, pověřenec, delegát.

dē-lēgō 1. a) odesílati, po—; přikazovati, svěřovati; vznášeti na někoho. b) sváděti na někoho, přičítati, připisovati.

dēlēmīmentum, *i, n.* úleva, útěcha; vnadidlo, lakadlo.

dē-lēniō 4. ukonejšiti, zmřniti; okouzlit, nakloniti si.

dēlēmītor, *ōris, m.* tiřitel, konejšitel.

dēleō, *ēvī, ētum* 2. shladiti, vy—, za—, smazati, vyřkrábat; (z)ničiti, zhubiti.

dēlētrī, *īcis, f.* zahubitelka.

dēlīberābundus 3. pohřřžený v přemýřlení.

dēlīberātiō, *ōnis, f.* úvaha, rozmýřlení; porada.

dēlīberātīvus 3. rozvažovací.

dēlīberātor, *ōris, m.* rozvažovatel.

dē-līberō 1. (*libra*) a) odvažovati, roz—; přemýřleti, raditi se, tázati se na radu. b) ustanoviti se, rozhodnouti se.

dē-lībō 1. ulévati; ubřrati, ochutnávati, utrřávati, zmenřovati.

dē-librō 1. (*liber*) oloupati.

dēlibūtus 3. natřřený, namazaný.

dēlicātus 3. a) rozkořný, vábný, nádherný, vybraný. b) smyslný, rozmařilý, vybřravý; *m.* rozkořník, přemřřtěnec.

dēliciae, *ārum, f.* (*dēlicium*, *i, n.*) a) lakadlo, požitek (—tky), rozkoř, slast, pochoutka (—tky); marnivost; *esse in d-iis alci* býti něčím miláčkem, potěřením. b) ozdoba.

dēliciolae, *arum, f.* potěření, miláček.

dēlictum, *i, n.* poklesek, přečin.

1. **dē-ligō**, *legī, lēctum* 3. (*legō*) sbřrat, (vy)voliti si, vyřřzovati, vybřrati.

2. **dē-ligō** 1. uvazovati, ob—, připevniti, spojovati, přivazovati.

***dēlineātiō**, *ōnis, f.* obrys, náznak.

dē-liquō, *liquī, lictum* 3. opomenouti, scházeti; provřniti se, páchat.

dē-liquēscō, *licuī* — 3. tát, rozplývati se.

dē-līrātiō, *ōnis, f.* ztřřřtěnost, pořřřtilost.

dē-līrō 1. vybočiti z dráhy rozumu, býti ztřeštěný, pošetilý.

dēlīrus 3. pomatený, pošetilý.

dēlītēscō, *lītuī* — 3. (*lateo*) skrývati se.

dē-lītīgō 1. prudce se hádati.

Dēlos (—us), *ī*, *f.* ostrov Delos; —*ius* 3. delský; *d—ia folia* vavřín; —*iacus* 3. delský.

Delphī, *ōrum*, *m.* Delfy; —*icus* 3. delfský.

delphīn, *īnis* (—*īnus*, *ī*) *m.* [ř.] plíska-vice.

dēlūbrum, *ī*, *n.* (*luo*) svatyně, chrám.

dē-lūdō, *sī*, *sum* 3. klamati, šáliti.

dē-lumbō 1. ochromiti, oslabiti.

dē-madēscō, *maduī* — 3. zcela zvlhnouti.

dē-mandō 1. svěřiti, odevzdati.

dē-mānō 1. stékatí.

dē-mēns, *entis* myslí zbavený, šllený, pošetilý.

dēmēnsus 3. odměřený; *d—um*, *ī*, *n.* příděl.

dē-mentia, *ae*, *f.* šllenost, zpozdilost.

dē-mereō, *uī*, *itum* (—*or*, *itus sum*) 2. zásluhou si někoho získati, zavázati.

dē-mergō, *sī*, *sum* 3. a) pohroužiti, potopiti, v *pass.* (u)tonouti. b) pokořiti, svrhovati; *d—ī aere alieno* tonouti v dluzích.

dē-mētlor, *mēnsus sum* 4. odměřovati

dē-metō, *messuī*, *mēssum* 3. požnouti, useknouti.

dē-migrātiō, *ōnis*, *f.* vystěhování se.

dē-migrō 1. vystěhovati se, odejti.

dē-minuō, *uī*, *ūtum* 3., a) umenšovati; z—, oslabovati; v *pass.* chřadnouti. b) ubíratí, zkracovati.

dē-minūtiō, *ōnis*, *f.* umenšení, úbytek. újma, ztráta.

dē-mīror *alqm* 1. velice se diviti.

dē-missō nízko, dole; poníženě, malomyslně.

dē-missīō, *ōnis*, *f.* spuštění dolů; *d. animi* malomyslnost.

dē-missus 3. nízký, spuštěný, splývající, slabý, tichý, skromný, malomyslný.

dē-mittō, *mīsi*, *missum* 3. a) dolů spouštětí, sesílati, shoditi, v—; se *d. n.* v *pass.* spouštětí se, snášeti se, shýbatí se, slétnouti, spadnouti, stékatí, sklánětí se. b) dolů zarazití, v—, vetknouti; *d. oculos* sklopiti,

ares schlípnouti, *agmen* dolů svádětí; *d. alqm Orco* zabítí; (krev) prolévati, vy—; *d. naves* přistati s loďmi, *arma* po řece dopravovati. c) v *pass.* pocházeti od někoho, někam vnikati; snížití se, klesati. d) *d. in pectus* vštípití (si), *spes animo* *d.* chovati; se *in causam* pouštětí se do sporu; *animum* *d.* ztratiti mysl; *d. in discrimen* vydati v nebezpečí.

dēmiūrgus = **dēmiūrgus**.

dēmō, *dempsī*, *demptum* 3. (*de*, *emo*) snímati, odstraňovati, bráti pryč; zbavovati *alci alqd*.

Dēmocritus, *ī*, *m.* řecký filosof; **Dēmocriteus** 3. Demokritův, *subst. m.* žák, stoupenec *D—ūv*; *Democritea*, *ōrum*, *n.* učení *D—ovo*.

dēmōlior 4. skáceti, strhnouti, zbořiti, zničití.

dēmōlitiō, *ōnis*, *f.* zboření, stržení.

dēmōn, viz *daemōn*.

dēmōnstrātiō, *ōnis*, *f.* ukazování, výklad, důkaz.

dē-mōnstrō 1. ukazovati, uvádětí, označovati, sdělovati, dokazovati.

dē-morior, *mortuus sum* 3. (od)umřítí.

dē-moror 1. a) prodlévati, váhati. b) někoho zdržovati, za—.

Demosthenēs, *is*, *m.* 1. athénský vojevůdce za války peloponnéské. 2. slavný řečník a státník.

dē-moveō, *movī*, *m tum* 2. shazovati, svrhnouti, zatlačití (*de loco*), odstraniti, odvrátiti.

dē-mūgītus 3. rozléhající se bučením.

dē-mulceō — — 2. hladiti; ukonejšiti, utišiti, uchlácholití, *ošiditi.

dēmum teprve, konečně, dokonce.

dē-murmurō 1. odmušlávati, odbručeti.

dē-mūtātiō, *ōnis*, *f.* změna.

dē-mūtō 1. změnití.

dēnārius, *īī*, *m.* (*nummus*) denár; *peníz vůbec.

dē-narrō 1. vypravovati, líčiti.

dē-natō 1. plovati po proudu.

dē-negō 1. popíratí, za—, u—, od—, odřící.

dēnī 3. po deseti.

dēnicālis, *e* (*de*, *nex*): —*ēs feri* očištná slavnost za zemřelé.

dēnigrō 1. očerniti, za—.

dēnique a) konečně, posléze; vůbec, zkrátka. b) čas. konečně, teprve.

dē-nōminō 1. pojmenovati po někom.
dē-normō 1. činití nerovným.
dē-notō 1. naznačovati, o—; ukazovati, narážeti na něco *alqd.*
dēns, *dentis*, *m.* zub, tesák, kel; motyka, srp, paprsek a pod.
dēnseō — — 2., *densō* 1. zhušťovati, hustě metati, zasazovati a pod. *ordines densati* husté řady; v *pass.* houstnouti, zatahovati se, kupiti se.
†dēnsitās, *atis*, *f.* houstnutí, hustota.
dēnsus 3. hustý, hustě pokrytý; častý, těsný; sporný, žírný.
dentālia, *ium*, *n.* náhlaví u pluhu.
dentātus 3. zubatý, ozubený.
†dentifricium, *i*, *n.* prášek na zuby.
dē-nūbō, *psī*, *ptum* 3. *alci* provdati se za někoho.
dē-nūdō 1. obnažiti, odhaliti, vyjeviti; sloupnouti, oloupiti.
dēnuntiātiō, *ōnis*, *f.* oznámení, vyhlášení, vyhrůžka.
dē-nuntiō 1. oznamovati, vyhlašovati, o—, vyhrožovati; vyzývati, věštiti.
dē-nuō (-*novo*) znovu, opět.
dē-onerō 1. zbaviti břemene.
***deordinātiō**, *ōnis*, *f.* odbočení od řádu, provinění.
dē-orsum (*verto*, *vorsum*) dolů (obrácen); dole.
dēōsculor 1. políbiti, zlíbat.
dēpacīscor = *depeciscor*.
dē-pāscō, *pāvī*, *pastum* 3. *alqd* spásati, ožirati, po—, pásti se na čem; v *pass.* pásti se.
dē-pecīscor, *pectus sum* 3. vyjednávat, vymínovati si.
dē-pectō, — *xum* 3. sčesati.
dē-pecūlātor, *ōris*, *m.* lupič, plenitel.
dē-pecūlor 1. vyplniti, oloupiti.
dē-pellō, *pulī*, *pulsum* 3. a) sháněti (dolů), svážeti, svrhovati; mládě vrhnouti. b) odháněti, zapuzovati, odstraniti, odvracet; *d. senatu* vyloučiti ze senátu.
dē-pendeō — — 2. a) dolů viseti. b) záviseti na čem, pocházeti od něčeho.
dē-pendō, *pendī*, *pēsum* 3., odvažovati, zaplatiti, *poenas* odpykati.
dē-perdō, *didī*, *ditum* 3. utratiti, ztratiti; úplně zničiti, zhubiti.
dē-pereō, *īre*, *iī*, *itūrus* z(a)hynouti, na zmar přijíti; *d. amore* zmíratí,

dē-pingō, *nxī*, *ctum* 3. namalovati, vy—, vylíčiti.
dē-plangō, *plānxī*, *plānctum* 3. bít se v prsa žalem, kvílet, oplakávati.
dē-plōrō 1. prudce naříkati, bédovati (*de re*); *přech.* oplakávati, oželeti.
dē-pluit, *plūit* 3. pršet, stékat.
dēpoliō 4. uhladiti.
dē-pōnō, *posuī*, *positum* 3., a) (dolů) skládati, u—, odkládati, (*in re*, *abl.*); *d. arma* složiti; uložit k opatrování, uschovati, svěřiti; *dēpositum*, *i*, *n.* svěřené zboží; *fallere depositum* nevrátiti, ošiditi o—; b) odkládati, odstraňovati, *pohřbíti; *lex est deposita* padl; složit se sebe, vzdáti se *imperium*; zapuditi, zaplašiti, *memoriam* vypustiti, *bellum* ukončiti, *spem* vzdáti se, *sitim* uhasiti; *depositus* 3. ztracený, umírající.
dē-populātiō, *ōnis*, *f.* zpustošení, vyplnění.
dē-populor 1. zpustošiti, popleniti; —*atus* 3. zpustošený.
dē-portō 1. a) odnésti, odstraniti; odněkud dopravovati, přivážeti; *d. triumphum* dobýti, dosíci. b) odvážeti, vyhnati, vypovídati.
dē-pōscō, *popōscī* — 3. důrazně žádati, vyžadovati, domáhati se čeho; vymínovati si, vyžadovati na potrestání, za vydání.
†dēpraedor 1. úplně zpustošiti, vyplniti.
dē-prāvātē zvráceně.
dē-prāvātiō, *ōnis*, *f.* zkřivení, znetvoření, zvrácenost.
dē-prāvō 1. zkřiviti, znetvořiti; kaziti, sváděti.
dēprecabundus 3. úpěnlivě prosící.
dē-precātiō, *ōnis* *f.* prosba za odvrácení, za odpuštění, omluva.
dēprecātor, *ōris*, *m.* prosebník za odvrácení, přímlovce.
dē-precor 1. prositi za odvrácení, za odpuštění, uváděti za omluvu; prosbami odvracet; *d. mortem* prositi za život; vyprošovati si něco; odvracet (prosbou).
dē-prehendō, *ndī*, *nsum* 3. (za)chytiti, polapiti, zajmouti, zatknouti; zastihnouti, zachvátiti, přistihnouti, překvapiti, shledati.

dē-prehēnsiō, *ōnis*, *f.* postižení, nazezení.

dēprēndō, *ēndī*, *ēsum* 3. = *deprehendo*

dē-pressus 3. stlačený, u —, nízký.

dē-prīmō, *pressī*, *pressum* 3. a) stlačovati, tisknouti, strhnouti, sraziti; potopiti; hluboko (vy)kopati. b) *přen.* potlačiti, udusiti, zmírniti.

dē-proelior 1. prudce bojovati.

dē-prōmō, *mpsī*, *mptum* 3. vynímati; vybírati; dáti přiněsti; *sdělovati.

dē-properō 1. pospíšiti si; spěšně opatřiti.

depsō, *depsuī*, *depstum* 3. [ř.] hněsti.

dē-pūgis, *e* s hubeným zadkem.

dē-pugnō 1. bojovati rozhodný boj.

dē-pulsiō, *ōnis*, *f.* zahnání, odvrácení, odstranění.

dē-pulsor, *ōris*, *m.* zapuditel, odvratitel.

dēpūrātus 3. vyčistěný.

***dēputātus**, *ī*, *m.* 1. poddaný (deputátník). 2. vyslanec.

dē-putō 1. zevrubně odhadovati, počítati; *určiti, přiřknouti.

dē-rādō, *sī*, *sum* 3. oškrábati, limo upilovati, od —; *derasus* 3. holý.

dērectus, **dērigō** a *j.* viz *directus*, *dīrigō* a *pod.*

dērelictīō, *ōnis*, *f.* zanedbání, opomenutí.

dē-relinquō, *līquī*, *lictum* 3. (nadobro) opustiti, opomenouti.

dērepente náhle.

dē-rāpō, *psī* — 3. (dolů) slézati.

dē-rīdeō, *sī*, *sum* 2. posmívati se, vy —, tupiti *alqm.*

dārīdiculus 3. směšný; —*um*, *ī*, *n.* posměch: —*ō esse* býti na posměch; směšný zjev.

dē-rigēscō, *riguī* — 3. ztverdnouti, ztuhnouti; zježiti se *comae.*

dē-ripiō, *ripuī*, *reptum* 3. (*rapio*) a) strhnouti, stáhnouti, vy —, vyrvati. b) ubíрати, ztenčovati.

dērīsiō, *ōnis*, *f.* = *dērīsus.*

dē-rīsor, *ōris*, *m.* posměváček.

dērīsus, *ūs*, *m.* posměch, vý —; —*uī esse* býti na posměch.

dērīvātiō, *ōnis*, *f.* (*rivus*) odvedení (vody); řádvození, odvozenina.

dē-rīvō 1. odvodňovati, vodu odváděti; *crimen* svalovati.

dē-rōdō, *sī*, *sum* 3. ohlodati.

dē-rogiō, *ōnis*, *f.* částečné zrušení zákona; *utrhačství.

dē-rogiō 1. odnímati, omezovati, zkracovati *iuri*; částečně rušiti zákon *de*, *ex lege*; *legi*; *utrhati někomu.

dēruptus 3. strmý, srázný; —*a*, *ōrum*, *n.* srázy, strže.

dē-saeviō 4. prudce zuřiti.

dē-scendō, *scendī*, *scensum* 3. (*scando*), 1. sestupovati, sejíti, (shora) přijíti, táhnouti. 2. a) sestoupiti, sejíti až k někomu, něčemu; vklouznoti, vlnkati, pro —; *d. in causam* ujmouti se věci, *in certamen* pustiti se do boje, hádky; svažovati se. b) přistoupiti, přikročiti, odhodlati se k něčemu, přistoupiti na něco; poddati se, snížiti se *in preces*. c) *pocházeti, míti původ.

dē-scēnsiō, *ōnis*, *f.* (—*us*, *us*, *m.*) sestup, cesta dolů, plavba po řece (o závod); vana, prohloubení v lázních.

***dēscindō**, *scidī*, *scissum* 3. odštipnouti, odervati.

dē-scīscō, *scīvī*, *scitum* 3. odpadnouti *ab aliquo* — a přidati se *ad alqm*; odchylovati se.

dē-scribō, *psī*, *ptum* 3. a) nakresliti, narýsovat, vrýti, napsati, opsati; *dēscripta*, *ōrum*, *n.* zápisky, záznamy. b) popisovati, líčiti, zmiňovati se, narážeti na — *alqm.*

dē-scripsiō, *ōnis*, *f.* nákres, nárys; popis, (vy)lícení.

dē-secō, *cuī*, *ctum* 1. odseknouti, u —, odříznouti, u —.

dē-serō, *seruī*, *sertum* 3. a) (zrádně) opouštěti, zůstavovati, zrazovati; zběhnouti; *d. officium* nedostáti povinnosti, *vadimonium* nedostáti slibu rukojmím zaručenému, nedostaviti se k soudu. b) opouštěti, zanechávati, zanedbávati; se *d. zoufati* nad sebou samým.

***dēsertō** 1. činiti pustým, neobydleným.

dēsertor, *ōris*, *m.* zběh, uprchlík; kdo nedbá něčeho.

dēsertus 3. opuštěný, pustý, nevzdělaný; —*a*, *ōrum*, *n.* pustina.

dē-serviō 4. horlivě sloužiti, býti oddán.

dēses, *idis* líný, ochablý.

†**dēsiccō** 1. vysušovati, vyprazdňovati.

dūsīdeō, *sēdī*, *sessum* 2. býti nečinný, v nečinnosti.

dēsīderābīlis, *e* žádoucí.

dēsīderātiō, *ōnis*, *f.* touha.

dēsīderium, *iī*, *n.* touha (pohřešující), stesk; žádost, přání, potřeba.

dēsīderō 1. toužiti, žádati, přát si; postrádati, pohřešovati; v *pass.* nedostávat se, chyběti.

dēsīdia, *ae*, *f.* nečinnost, zahálka.

dēsīdiōsus 3. zahálčivý, rozmařilý, nečinný.

dē-sīdō, *sēdī* — 3. ssednouti se, slehati se, klesati, opadati.

dē-sīgnātiō, *ōnis*, *f.* označení, popls, nárys; volba pro příští rok.

dēsīgnator, *ōris*, *m.* pořadatel, soudce při hrách.

dē-sīgnō 1. naznačovati, o—, vyzraziti, ukazovati; zvoliti pro příští rok: *consul designatus*; strojiti, pořádati.

dē-sīlīō, *uī* — 4. seskakovati, spadati; *d. in artum* do úzkých se dostati.

dē-sīnō, *desiī*, — *situm* (při *pass. inf. desitus sum*) 3. a) ustávati, přestávati *re*, *in re*; přecházeti v něco *in alqd.* b) přech. nechati, ustati od něčeho.

dē-sīplīō — 3. (*sapio*) blázniti, pošetile jednati.

dē-sīstō, *stīti* — 3. ustati, přestati, upouštěti od čeho *de re*, *a re*, *re*.

***dēsōlātiō**, *ōnis*, *f.* opuštění, zpuštění.

dē-sōlō 1. opouštěti, zpuštění, v *pass.* zpustnouti; —*ātus* 3. opuštěný, zpuštěný.

dē-spectō 1. hleděti svrchu, shlížeti, (místně) ovládati; pohrdati *alqm.*

1. **dēspectus**, *ūs*, *m.* rozhled shora, pohrdání; *dēspectui habere* míti v opovržení.

2. **dēspectus** 3. opovržený, nepovšimnutý.

dēspēranter beznadějně.

dē-spērātiō, *ōnis*, *f.* beznadějnost, zoufalství.

dē-spērātus 3. beznadějný, zoufalý, ztracený.

dē-spērō 1. *de alquo*, *dat.*, *de re*, *alqd.* vzdáti se naděje, nedoufati, zoufati, *sibi* sám nad sebou; *re(bus) desperata* (—*is*), *salute* —*ā* vida (—*ouce*) nezbytí.

dēspīcātiō, *ōnis*, *f.* (—*tus*, *ūs*, *m.*) opovržení.

dēspīcientia, *ae*, *f.* pohrdání.

dē-spīciō *spexī*, *spectrum* 3. a) shora shlížeti; pohrdati, nedbati *alqm*, *alqd.* b) oči odvracet.

dē-spoliō 4. oloupiti *alqm re*; vypleniti.

dē-spondeō, *spondī*, *spōnsum* 2. zaslíbiti, při—, zasnoubiti; *d. animum* klesnouti na mysl.

dē-spūmō 1. sbíratí pěnu.

dē-spuō — — 3. vyplivnouti; opovrhovati někým, *aliquem*.

dē-stīllō 1. kapati s něčeho; *překapovati, destilovati.

dēstinātiō, *ōnis*, *f.* určení, pevné rozhodnutí.

dēstinō 1. a) upevniti, uvazovati. b) ustanoviti (se), určovati (za cíl), koho zač: dvojí *akus.*; rozhodnouti (se), odhodlati se; zasnubovati; —*ātus* 3. odhodlaný; —*um*, *i*, *n.* úmysl, záměr, cíl.

dē-stītuō, *uī*, *ūtum* 3. postavovati stranou, opouštěti, zůstavovati, nechati čekati, zrazovati; *spem d.* bráti, mařiti; v *pass.* i postrádati, *rē*.

dēstitūti — *is*, *f.* (zrádné) opuštění, oklamání.

dēstrictus 3. ostrý, rázný.

dē-stringō, *nxī*, *ctum* 3. a) odtrhovati, s—, odhalovati; *d. gladium* tasiti, *securim* namířiti. b) škrábnouti, lehce zraniti. c) tdrhnouti při mytí a koupání.

†**dēstrūctiō**, *ōnis*, *f.* zboření, zkáza.

***dēstrūctor**, *ōris*, *m.* bořitel, ničitel.

dē-struō, *strūxī*, *strūctum* 3. strhnouti, zbořiti, zničiti, pokořiti.

desūdō 1. silně se potiti, namáhati.

dē-suē-fīō, *fieri*, *factus sum* odvykati si; —*factus* 3. odvyklý.

dē-suētūdō, *inis*, *f.* nezvyklost; *in desuetudinem venire* přijíti ze zvyku.

dē-suētus 3. neobvyklý, nezvyklý.

dē-sultor, *ōris*, *m.* krasojedec, nestálý člověk.

dē-sultōrius 3. krasojeddecký; *equus d.* závodní.

dē-sum, *esse*, *fuī alci (rei)* nebýti přítomen, býti pryč, vzdálen, chyběti, scházeti; nedostávat se (do něčeho *ad alqd*); nepomáhati, odepřiti pomoc; zameškati, zanedbati něco; *d.*

*sibi sám sobě škoditi; haud mihi de-
ero dovedu si již pomoci.*
dē-sūmō, *mpsī, mptum* 3. vybíratí si,
voliti si.
dē-super shora.
dē-surgō — — 3. povstati od něčeho.
dē-tegō, *texī, tectum* 3. odkrýti, od-
haliti, objeviti, vyzraditi.
dē-tendō, — *tēsum* 3. stahovati,
skládati.
***dētentiō**, *ōnis, f.* (za—) držení.
dē-tergeō, *tersī, tersum* 2. otírati,
s—, čistiti, shladiti, remos zurážeti.
dēterior, ius (—*iōris*), *superl. deter-*
rimus 3. horší, slabší, menší, chatr-
nější; *in —ius trahere* vykládati ve
zlé, *in d. augere* zvětšiti v horší a
pod.
dē-terminātiō, *ōnis, f.* vymezení,
hranice, konec.
dē-terminō 1. vymeziti, o—, ohra-
ničiti.
dē-terō, *trivī, tritum* 3. stírati, u—,
obrousiti, obnositi, zmenšovati,
oslabovati.
dē-terreō, *uī, itum* 2. odstrašovati,
(strachem) odvracetí, odrazovati;
d. nefas brániti zločinu.
dētestābilis, *e* zavržení hodný, od-
porný, ohavný.
dētestātiō, *ōnis, f.* kletba, prokletí;
usmíření.
dē-testor 1. *a)* svolávati na někoho
něco zlého, proklínati, zlořečiti;
detestandus 3. = *detestabilis*; *detes-*
tatus 3. prokletý, zlořečený. *b)* pros-
bami odvracetí.
dē-texō, *texuī, textum* 3. dotkati,
uplésti; dokončiti.
***dēthronisātiō**, *ōnis, f.* svržení s trů-
nu.
dē-tineō, *tinuī, tentum* 2. zdržovati od
něčeho; zadržovati *pecuniam*; za-
městnávatí, poutati; *d. tempus* trá-
viti; *se d. udržovati* se na živu.
dē-tondeō, *tondī, tōnsum* 2. ostříhati;
dolů sméstí.
dē-tonō, *uī* — 1. hřmíti, dohřmětí.
dē-torqueō, *torsī, tortum* 2. (z)krou-
titi, zatáčeti, o—, odvracetí; zkří-
viti, ohýbatí; *verba d.* odvoditi, pře-
krucovati.
dētractiō, *ōnis, f.* odnětí, zbavení,
zproštění.
dētractō 1. = *dētractō*.

dētractor, *ōris, m.* zlehčovatel.
dē-trahō, *trāxī, tractum* 3. *a)* dolů
strhovati, snímati, zbořiti. *b)* od-
nímati, ubíratí, ulomiti, odstraniti;
d. arma odzbrojovati, *d. errorem*
animis zbaviti mysl nejistoty. *c)*
utrhovati na cti, zlehčovati *alci, de*
s abl. *d)* odvléci, odciziti, vzdáliti;
odmysliti si.
dētrectātiō, *ōnis, f.* vzpěčování se.
dētrectātor, *ōris, m.* zlehčovatel,
utrhač.
dētrectō 1. *a)* odpírati; vzpěčovati
se; vzpouzeti se něčemu *pugnam*;
d. imperium vypověděti poslušnost.
b) snižovati, zlehčovati.
dētrīmentōsus 3. velmi škodlivý.
dētrīmentum, *ī, n.* (*detero*) 1. vysle-
dní. 2. škoda, ztráta, pohroma, po-
rážka; *esse —o* býti na škodu; *d. fa-*
cere, capere, accipere utrpěti škodu.
dē-trūdō, *sī, sum* 3. *a)* sraziti, sehnati,
strhnouti; vyhnati, vytisknouti. *b)*
nutiti, doháněti, přivéstí k něčemu.
†dētruncātiō, *ōnis, f.* odseknutí,
zmrzačení.
dē-truncō 1. odseknouti, odtíti;
oklestiti.
dē-turbō 1. (prudce) sháněti, srážeti,
strhovati, zaháněti; připravití o ně-
co (*ex*) *spe*.
dēturpō 1. hanobiti, činiti ošklivým.
Deucaliōn, *ōnis, m.* syn Prometheův;
Deucaliōnēus 3. Deukalionův, deu-
kalionský.
deūnx, *uncis* (*de, uncia*) ^{11/12} assu.
dē-ūrō, *ussī, ūstum* 3. spalovati.
deus, *ī, m.* bůh, božstvo; božská duše
světa. *di meliora* (*dent*) chraň bůh!
dē-vastō 1. zpustošiti, vypleniti.
dē-vehō, *xī, ctum* 3. svážeti, při—, do-
pravovati; *v pass.* plaviti se (po
proudu).
dē-vēlō 1. odhalovati.
dē-veneror 1. vroucně vzývati.
dē-veniō, *vēnī, ventum* 4. (dolů) sejíti,
doraziti, dostati se někam, octnou-
ti se někde; obrátiti se k něčemu.
1. **dēversor** 1. uhostiti se, ubytovati
se.
2. **dēversor**, *ōris, m.* host.
dēversōriolum, *ī, n.* menší přístřeší,
hospůdka.
dēversōrium, *iī, n.* hostinec, útulek,
pelech.

dēverticulum, *iī*, *n.* 1. odbočení od cesty, poboční cesta. 2. = *deversorium*.

dē-vertō, *tī*, *sum* (—*or*, *ī*—) 3. *přech.* obracet; *nepřech.* a *v pass.* odbočiti, obrátiti se; zastaviti se, ubytovati se, uchýliti se někam; odchýliti se od něčeho, uchýliti se k čemu.

dē-vexus 3. (veho) skloněný, srázný; *d. amnis* přitékající; *d—um*, *ī*, *n.* svah, spád.

dē-vinciō, *nxī*, *nctum* 4. uvázati, připoutati, s—; upoutati, zavázati si (vděčnosti).

dē-vincō, *vīcī*, *victum* 3. na hlavu porazit, pokořit, zotročit; *bella devicta* vítězné války.

dē-vinctus 3. upoutaný, oddaný.

***dēviō** 1. odbočiti (s pravé cesty).

dē-vitātiō, *ōnis*, *f.* vyhnouti se, uniknutí někomu *alcis*.

dē-vītō 1. vyhnouti se, uniknouti *alqd*.

dē-vīus 3. a) s cesty ležící, odlehlý, vzdálený, o samotě žijící; *iter—um* postranní cesta, stezka; —*ia*, *iōrum*, *n.* místa odlehlá; zatoulaný, zaběhlý. b) nestálý, pošetilý, nerozumný, kdo (co) je na scestí.

dē-vocō 1. svolávat, při—, svádět.

dē-volō 1. sletět, od—; sběhnout, odkvapit.

dē-volvō, *volvī*, *volūtum* 3. dolů válet, svalit; *v pass.* valit se dolů, řídit se, klesnout.

dē-vorō 1. pohltit; promarnit, utratit; trpělivě snést, v sobě potlačit, utajit; hltavě ssát.

dē-vortium = *divortium*.

dēvōtiō, *ōnis*, *f.* zaslíbení, obětování, zaříkávání, zaklínání; *oddanost, zbožnost.

dē-vōtus 3. zaslíbený, zasvěcený; prokletý, věrně oddaný; *zbožný.

dē-voveō, *vōvī*, *vōtum* 2. zaslíbiti, zasvětit, prokleti; *přen.* zasvěcovati = věnovati.

dextella, *ae*, *f.* pravička.

dexter, *t(e)ra*, *t(e)rum*; *dexterior*, —*ius*; *dextumus* 3. a) pravý, napravo, na pravé straně jsoucí; *dextumi* nejkrasnější vpravo. b) příznivý, milostivý; obratný, vhodný, řádný; *dext(e)ra*, *ae*, *f.* 1. (*manus*) pravá ruka, pravice, *dextram dare* podati

pravici; *dextrā* po pravé straně, vpravo. 2. slib věrnosti; —*am fallere* slib zrušit, —*am iungere* užavřit smlouvu; statečnost.

dext(e)rē obratně, zručně.

dexteritās, *atis*, *f.* obratnost.

***dextrārius**, *ī*, *m.* jízdecký kůň, oř.

dextrōrsum (—*us*) *v(na)pravo*.

***diabolus**, *ī*, *m.* ďábel.

***diabolicus** 3. ďábelský.

***diaconus**, *ī*, *m.* (*i diacon*, *onis*) jáhen, diakon.

diadēma, *atis*, *n.* [ř.] čelenka, koruna.

***diadochē**, *ēs*, *f.* nástupnictví.

***diadochus**, *ī*, *m.* nástupce.

diaeta, *ae*, *f.* [ř.] 1. náležitý způsob života, stravy, dieta. 2. pokoj (—*lk*), zahradní pavillon.

***diatēticē**, *ēs*, *f.* (*d — a*, *ae*) nauka o správném způsobu života a výživy.

dialecticus 3. [ř.] dialektický, logický; —*us*, *ī*, *m.* dialektik, logik; —*ca*, *ae*, *f.* dialektika, logika, —*ca*, *ōrum*, *n.* poučky logické.

dialectos (—*us*), *ī*, *f.* nářečí, dialekt.

Dialis, *e* lovův (*flamen*); příslušný knězi lovovu.

dialogus, *ī*, *m.* [ř.] rozmluva učená.

†**diametros**, *ī*, *f.* průměr.

Dīāna, *ae*, *f.* Diana, bohyně luny, lovu a kouzel; **Dīānius** 3. Dianin; **Dīānium**, *ī*, *n.* svatyně Dianina na Caeliu v Římě.

dianomē, *ēs*, *f.* [ř.] rozdělování, rozdávání.

***diaphanus** 3. průhledný.

diārium, *iī*, *n.* denní strava.

dibaphus, *ī*, *f.* [ř.] slavnostní roucho s nachovým pruhem (dvakrát barvené); vyšší úřad.

dica, *ae*, *f.* [ř.] žaloba, pře.

dicācitās, *atis*, *f.* vtipnost, uštěpačnost.

dicātiō, *ōnis*, *f.* prohlášení; vstoupení v občanský svazek jiné obce.

dicāx, *ācis* vtipný, uštěpačný.

diciō, *ōnis*, *f.* moc, panství, svrchovanost, poddanství; *alqd suae d—is facere* podmaniti si, *dicionis alcis fieri* pozbytí samostatnosti.

dicis causā jen aby se řeklo, pro jméno, zdánlivě.

1. **dicō** 1. zaslíbiti, zasvětit, věnovati, dedikovati, určit; se *d.* oddati se, odevzdati se.

2. **dīcō, xī, ictum 3.**: 1. a) ukazovati; stanoviti, určiti; *ius d.* souditi, *diem d.* určiti termín; jmenovati, voliti: *dictatorem*. b) říkati, mluvit, tvrditi, prohlašovati; *incredibile dictum!* k víře nepodobno! *d.*, *ut.* = nakázati, žádati, aby —; *sententiam, sacramentum d.* pronášeti, *causam d.* vésti soudní spor, *ius dicere* konati soudy. 2. a) veřejně mluvit, řečniti. b) jmenovati, nazývati, v *pass.* zvatí se, slouti. c) líčiti, vypravovati, opěvovati, oslavovati; *dictum (ac) factum* zkratka a dobře.

dicrotum, ī, n. [ř.] loď s dvěma řadami vesel.

Dictaeus 3. diktejský, krétský (hora Dikte na Krétě).

dictāmnus, ī, f. (—um, ī, n.) třemdala, jesenka.

dictātor, ōris, m. diktátor; *d—em dīcere* jmenovati *d—a*.

dictātōrius 3. diktátorský.

dictātūra, ae, f. úřad diktátora.

dictiō, ōnis, f. rčení, přednáška; hájení se, obrana, věštba.

***dictiōnārium, ī, n.** slovník.

dictitō 1. (opět) říkati, hlásati, tvrditi.

dictō 1. (často) říkati, předříkávati; *dictāta, ōrum, n.* diktát; *d. carmina* skládati.

dictum, ī, n. výrok, slovo, výpověď, prů —; vtip, rozkaz, věštný výrok, slib.

Dictyn(na), ae, f. Diana jako bohyně lovu.

***didacticus 3.** naučný, didaktický.

***didascalus, ī, m.** učitel.

Dīdō, ōnis (-ūs), f. Dido, královna v Kartagině.

dīdō, dīdīdī, dīditum 3. (*dis-do*) rozdělovati, roznášeti.

dī-dūcō, dūxī, ductum 3. rozváděti, rozvinovati; rozdělovati, rozptylovati, rozdvojovati, rezervati; *animo dīduci* v myslí býti zmítán (*curis*), *dīductus 3.* rozpjatý, roztažený.

diēcula, ae, f. krátká platební lhůta.

dīēs, ēī, m. (f. určitý den v *sing.*). 1. den, denní světlo; *diem ex die* den ode dne; *vivere in diem* lehkomyšlně; *multo die* za pokročilé doby denní, *ad multum diem* do bílého rána; *diem noctemque* ve dne v noci, *diem exercere* denní práci konati; určitý den,

termín, den života, život; den záhuby; *supremum diem* obire zemřít; výroční den, svátek, *d. natalis* narozeniny. 2. doba, čas; *ante diem* předčasně; *dies Solis* neděle, *dies Lunae* pondělí, *dies Martis* úterý, *dies Mercurii* středa, *d. Iovis* čtvrtek, *d. Veneris* pátek, *d. Saturni* sobota.

Diēspiter, tris, m. = Juppiter.

dif-fāmō 1. rozhlašovati, uvést ve špatnou pověst.

differentia, ae, f. rozdíl, různost.

dif-ferō, ferre, distulī, dīlātum 1. roznášeti (i řeči), rozšiřovati, roztrhnouti, rozptýlit; * rozebrati (řeči); odkládati, z(a)držovati, protahovati; uchovávat, odkazovati na pozdější den. 2. nepřech. lišiti se, odchylovati se (*ab, cum, dat.*); *dif-fert* jest rozdíl, záleží na tom.

dif-fertus 3. (*farcio*) nacpaný, přelplněný.

dif-ficilis, e 1. nesnadný, těžký, namáhavý; nepřístupný, neschůdný. 2. nebezpečný, nepříjemný, obtížný. 3. mrzutý, umíněný, neúprosný.

difficiliter, difficulter nesnadno, těžce.

difficultās, ātis, f. nesnáz, obtíž, nedostatek; nouze, nevlídnost, umíněnost; *d. rerum* těžké postavení, *d. hiemis* krutá zima.

diffidenter s nedůvěrou k sobě samému, nesměle, úzkostlivě.

diffidentia, ae, f. nedůvěra.

dif-fidō, fīsus sum 3. nedůvěřovati, býti ve vnitřním rozporu, zoufati nad něčím *suis rebus*.

dif-findō, fidī, fissum 3. rozštěpiti, roztřístiti; *d. portas* otevřít si; zmařiti *diem*.

dif-fingō, nxī, ctum 3. přetvořiti, změnit.

diffinītiō, viz definiti

diffiteor 2. popírat.

difflo 1. rozfouknouti.

dif-fluō, flūxī — 3. roztékati se, rozplývati se.

***diffluxus, ūs, m.** rozplynutí, zánik.

***difformis, e** dvojtvarý, různotvarý.

dif-fugiō, fūgī — 3. rozprchnouti se.

diffugium, īī, n. rozprchnutí se, útěk.

dif-fundō, fūdī, fūsum 3.-1. rozlévati, vy —, *vinum* stáčet; rozšiřovati,

- v *pass.* rozkládati se. 2. přen. rozlévati, *comam* rozpustiti; rozptylovati = obveselovati.
- diffusus** 3. rozložitý, rozvláčný, rozlehlý, obšírný.
- dī-gerō**, *gessi*, *gestum* 3. roznášeti, rozvážeti, rozdělovati. b) pořádati, vykládati, počítati. c) trávati, strávit (cibum).
- digamma**, *atis*, *n.* (ř.) 1. písmeno dig. 2. účetní kniha.
- digitus**, *i*, *m.* prst (i j. míra); —um *non discedere ani* o vlas neoustoupiti; *d. pollex* palec, *d. index* ukazováček.
- dī-gladior** 1. (mečem) bojovati, zápasiti.
- dignātiō**, *ōnis*, *f.* vážnost, hodnost, důstojenství.
- dignē** po zásluze, důstojně, slušně, přiměřeně.
- dignitās**, *ātis*, *f.* 1. důstojnost, hodnost, hodnota, cena. 2. vážnost, čest, důstojenství, nádhera, okázalost.
- dignor** 1. uznávati za hodna, za slušno.
- dignōscō**, *nōvī*, *nōtum* 3. rozlišovati, rozeznávati.
- dignus** 3. hodný, důstojný, slušný, přiměřený; zasluhující, zasloužený.
- dī-gredior**, *gressus sum* 3. rozestoupiti se, rozejíti se, odejít; odbočiti, uchýliti se od —.
- dīgressiō**, *ōnis*, *f.* (—us, *ūs*, *m.*) rozchod, odchod.
- dīiudicātiō**, *ōnis*, *f.* rozhodnutí.
- dī-iūdicō** 1. rozhodnouti, rozeznávati.
- dīiunctiō**, **dīiungō** = *dis* — —
- dī-lābor**, *lāpsus sum* 3. rozpadnouti se, rozplynouti se, roztátí, mizeti; rozptylovati se, rozšířiti se.
- dī-lacerō** 1. rozsápati, rozdírati.
- dī-laniō** 1. roztrhati.
- dī-lapidō** 1. rozházeti, promarniti.
- dī-largior** 4. štědře rozdávat, udělovati.
- dī-lātiō**, *ōnis*, *f.* (*differo*) odklad, průtah.
- dī-lātō** 1. rozšiřovati, prodlužovati, zvětšovati.
- dīlātor**, *ōris*, *m.* člověk, jenž rád odkládá.
- dī-laudō** 1. nadmíru vychvalovati.
- ***dīlēctiō** *ōnis*, *f.* láska, úcta.
- dīlēctus**, *ūs*, *m.* (*diligo*) 1. výběr, odvod; —*ui*; *habere* odvod konati. 2. odvedené mužstvo.
- dīligēns**, *entis* dbalý, pečlivý, opatrný, horlivý, svědomitý, pilný, šetrný, bedlivý, přesný.
- dīligenter** pečlivě, obezřele; správně, důkladně.
- dīligentia**, *ae*, *f.* pozornost, pečlivost, obezřetnost, důkladnost, svědomitost, pilnost, šetrnost; —*am conferre*, *adhibere* bedlivě přihlížeti.
- dīligō**, *lēxī*, *lēctum* 3. (*dis*, *lego*) a) vybírat, voliti. b) oblíbiti si, milovati, usilovati, ctíti; **dīlectus** 3. oblíbený, milý, drahý.
- dī-lōricō** 1. strhnouti (pancíř, oděv).
- dī-lūceō** — — 2. býti na jevě, projevovati se.
- dī-lūcēscō**, *lūxī* — 3. rozjasniti se, vy—, zasvitnouti; *d—it* svítá.
- dīlucidus** 3. světlý, jasný, zřetelný.
- dīlūculum**, *i*, *n.* svítání, úsvit; *primo d—o* časně ráno.
- dīlūdium**, *iī*, *n.* odklad, přerušení her *n. zápasu*.
- dī-luō**, *luī*, *lūtum* 3. a) rozpustiti, rozřediti; *d. venenum* namíchat; *d. sata* zaplavovati. b) zmenšovati, zaplatiti, rušiti, uvolňovati, zaplašovati; (důvody) vyvracet, oslabovati, **dīlūtus** 3. slabý, matný.
- dīluvium**, *iī*, *n.* (—*viēs*, *ēī*, *f.*) povodeň, záplava; potopa, zkáza.
- dīmachae**, *ārum*, *m.* [ř.] makedonští vojáci, bojující na koni i pěšky.
- dī-mānō** 1. roztékati se, rozšiřovati se.
- dīmēnsiō**, *ōnis*, *f.* (vy)měření.
- dīmergō** = *dēmergō*.
- dī-mētiōr**, *mēnsus sum* 4. vyměřovati, roz—.
- dīmēnsus** 3. rozměřený, vy—; *d—ī ordines* pravidelné řady.
- dī-mētō** 1. (—*or* 1.) ohraničiti, vyměřiti.
- dīmicātiō**, *ōnis*, *f.* zápas, boj, srážka, zápolení, nebezpečí; *d. ultīma* rozhodný boj, *d. capitis* boj na život a na smrt, *d. fortunarum* nebezpečí hrozící majetku.
- dī-micō** 1. potýkati se, zápasiti; usilovati o něco; *d. proelio* utkat se bojem, *d. de summis rebus* o nadvládu; *d. de vita* nasazovati život, *d—ō de re* bojuji o něco, jde mi o něco.

dīmidiātus 3. poloviční.

dīmidius 3. (*dis, medius*) poloviční; —ium, iī, n. polovina, půl; —iō maior dvakrát větší.

dī-mīnuō — — 3. rozdělit v kousky, rozdrobit, rozbít

dīmissiō, ōnis, f. rozpuštění, propuštění, rozeslání.

dī-mittō, mīsī, missum 3.: 1. a) rozeslání, rozpouštění, rušení, *amicitias*. b) odeslání, poslání, (pro)pouštění; *fugatum alqm. d.* zahnati na útěk; v *pass.* i loučiti se. 2. přen. vyslání, *d. animum* obracet k něčemu; pouštět z rukou, upouštět od něčeho, nechávat, zanechat, přenechat, vzdávat se čeho *alqd*; *d. occasionem* propásti, *spem, imperium* vzdát se, *condiciones pacis* přerušit vyjednávání o mír, *vitam* opustit, *tributa* odpustit, *locum* opustit; *odpouštět.

dī-moveō, movī, mōtum 2. a) rozdělovati, od —, rozhánět, odrážet. b) odstraňovati, vzdalovati, odvracet.

dī(g)nōscō, nōvī, nōtum 3. rozeznávati, rozlišovati, rozdílat.

Dindymus, ī, m. (mons) = Dindyma, ōrum, n. 1. hora v Mysii. 2. pohoří u města Pessinuntu na hranicích Frygie; *Dindymēnē, ēs. f.* = Kybele tam uctívána.

dīnumerātiō, ōnis, f. počítání, výčet.

dī-numerō 1. rozpočítávati, vy —, s —; třídit, vyplácet.

Dīō (Dīōn), ōnis, m. tyran syrakuský Dion.

diocēsis, is, f. [ř.] správní okres; *diecése.

diocētēs, ae, m. [ř.] správce duchodů.

Diomēdēs, is, m. rek řecký před Trojou; *Diomēdeus* 3. Diomedův.

Dīōna, ae = Dīōnē, ēs, f. dcera Okeanova, bohyně deště a pramenů; matka Afrodity (Venuše) neb Venuše sama; *Dionaeus* 3. Dionin, Dionský. *Dionaea (dea) = Dione.*

Dionysus, ī, m. bůh plodnosti zemské a vína.

Dioscūrī, ōrum, m. Dioskurové Kastor a Pollux, synové Tyndarea a Ledy; proměnění v souhvězdí Blíženců.

diōta, ae, f. [ř.] dvouuchá nádoba.

***diphthongus, ī, f.** dvojhlasika.

diplōma, atis, n. [ř.] průvodní list; dvorní dekret, diplom.

†**dipsas, adis, f.** jedovatý had, jehož uštknutí působilo velkou žízeň (hlavátka kroužková?).

Dircē, ēs, f. pramen u Théb, pův. manželka thébského krále Lyka. *Dircaeus* 3. dirkajský, thébský, bojotský.

dīrēctē (—ō) přímo, rovně, bez okolků.

***dīrēctōrium, ī, n.** úřad direktora, sbor direktorů.

dīrēctus 3. (*dirigo*) a) přímý, (vodo)-rovný, kolmý; příkrý, srázný. b) příkrý, bezcitný.

dīrēptus, ūs, m. rozloučení, rozklad.

dīreptiō, ōnis, f. (vy)plenění, (o)loupení.

dīreptor, ōris, m. plenitel, uchvatitel, lupič.

dīribeō, uī, itum 2. (*dis, habeo*) třídit, sčítat (hlasovací lístky).

dīribitiō, ōnis, f. sčítání hlas. lístků.

dīribitor, ōris, m. sčítatel hlas. lístků.

dī-rigō (= dērigō) rēxī, rēctum 3. (*dis, rego*) 1. rozřadovati, se —, pořádati; *d. aciem* rozvinouti, zříditi; sešikovati, namířiti, za —, obrátiti k čemu; metati, vyslání; nastrojiti, upravit; *d. dentes* zatknouti. 2. přen. říditi, vésti k něčemu; v *pass.* směřovati, postupovati k čemu; *artes ad voluptatem d—ere* činiti rozkoš cílem umění; říditi, určovati, měřiti něčím, podle něčeho.

dīrimō, ēmī, emptum 3. (*dis, emo*). 1. rozdělovati, od —, rozlučovati; roztrhávati, od —, přetřít, rozváděti. 2. rozhodovati *lites*, končiti *bellum*. 3. mařiti, (pře)rušiti.

dīripiō, ripuī, reptum 3. (*dis, rapio*) rozchvacovati, u —, roztrhávati, od —, s —, rozsápati; pleniti, vy —, po —, oloupiti, vy —; bráti, kořistiti.

dīritās, ātis, f. děsnost, krutost, hrozný osud.

dī-rumpō, rūpī, ruptum 3. roztrhnouti, zlomiti, roz —, pře —; rozbít, roztříštit, přetrhati; v *pass.* přetrhnouti se, prasknouti, puknouti.

dīruō, ruī, rutum (*dis, ruo*) 3. strhnou-

ti, zbořiti, odervati; zničiti, rozbítí; voj. *aere dirui* nedostati plat, peníze z trestu.

dīrus 3. hrozný, děsný, krutý, příšerný, zlověstný. —*ae, ārum, f.* zlá znamení, kletby, lítice.

dīs, dītis = *dives*.

Dīs, Itis, m. = Pluton, bůh podsvětí.

discalceātus 3. neobutý, bosý.

discēdō, cessī, cessum 3.: 1. a) roze-stoupiti se, rozejíti se, rozložit se, rozdvajiti se; *d. in sententiam* přistoupiti na mínění, —*itur in hanc s—am* toto mínění má většinu. b) rozpuknouti se, rozevřít se. 2. (*ab, ex, de, abl.*) odstupovati, u—, odcházeti, vzdalovati se, rozloučiti se; *d. a. signis* opustiti prapory, odpadnouti; voj. odtáhnouti, ustupovati; *superiorem discedere proelio* vyjít z boje j. vítěz, *victum d.* býti poražen, *aequo Marte d.* skončiti boj nerozhodně; na soudě býti osvo-bozen *liberatum d.* 3. přen. odněkud odejít, rozejíti se, vystoupiti; něčeho nechati, se vzdáti, upustiti od čeho; oddělit se, mizeti; *d. ā sese* zpronevřiti se svým zásadám, *d. ā sententia* vzítí návrh zpět, *ā iudiciis* vzdáti se soudní činnosti, *ā ratione* opustiti dráhu rozumu, *ab officio* zpronevřiti se povinnosti.

dis-ceptātiō, ōnis, f. a) přetřásání, rokování, vyjednávání, pro—, výpo-věd, spor, nedorozumění. b) roz-hodování, rozsuzování.

disceptātor, ōris, m. (*fem. —trīx, īcis*) rozhodčí, rozsudí, (smírčí) soudce.

dis-ceptō 1. (*capto*) a) přetřásati, rokovati, jednati, vyjednávati, uva-žovati, vykládati o něčem. b) roz-hodovati, rozsuzovati.

dis-cernō, crēvī, crētum 3. a) roz-dělovati, od—. b) rozlišovati, od—; odstraňovati, rozhodovati; vyzna-čovati, rozeznávat.

discerpō, psī, ptum 3. (*carpo*) roz-trhati, rozsápati; rozdrobiti, roz-kouskovati.

dis-cessiō, ōnis, f. rozestoupení (se), rozchod, od—; —*em facere* dáti hlasovati; *in hanc sententiam d. facta* est tento návrh byl přijat; *per—em* rozestoupením, bez rokování.

dis-cessus, ūs, m. rozchod, od—, roz-loučení, od—; rozpuštění, vzdálení.

discidium, ī, n. (*discindo*) rozlouče-ní, rozchod, rozvod; roztržka, roz-vrat.

di-scindō, scidī, scissum 3.

trhnouti, rozříznouti, přerušiti.

dis-cingō, nxī, nctum 3. rozpásati, u-volniti šat; —*inctus* 3. nepřepásaný, volný; přen. nevázaný, rozpustilý.

disciplīna, ae, f. 1. a) vyučování, vy-chovávání, vzdělávání, učení, po-učení, cvik; *in —am tradere* dáti do školy, do učení; *theorie (usus =* praxe). b) vzdělání, výcvik, znalost, umění. c) předmět, obor vyučovací, nauka, řád, soustava, filosof. škola; *v plur.* vědy. 2. kázeň, *trest(ání); způsob života, zásady, mrav; státní zřízení.

***disciplīnō** 1. vyškoliti, vzdělati.

discipulus, ī, m. (*fem. —a, ae*) žák(yně), přivrženec.

dis-clūdō, sī, sum 3. rozlučovati, dě-liti, od—, roz—, rozeptíti.

discō, didicī — 3. a) učit se, na—, stu-dovati; *d. fidibus canere* hráti na lyru; *d. ab aliquo* býti něčím žákem, od někoho vyučován; *didicī* umím, znám, mám vědomost(i). b) pozná-vati, vyšetřovati, dovědět se. c) **discor* jsem učen, vyučován.

dis-color, ōris různobarevný, pestrý; barvou se lišící, nepodobný.

dis-conveniō — — 4. býti neshodný, neladný; —*it* jest neshoda, rozdíl.

***discordantia, ae, f.** rozdíl(nost).

discordia, ae, f. (*cor*) nesvornost, rozbroj, spor, svár, nepřátelství; vzpoura, boj, válka.

discordiōsus 3. svárlivý.

dis-cordō 1. býti nesvorný*, ve sváru, sváriti se, neshodovati se, bouřiti se; *discordantes* sporné strany; přen. různiti se, lišiti se.

dis-cor-s, dis 1. nesvorný, plný roz-broju; *d. animus = discordia*. 2. nepřiznivý, nepřátelský, svárlivý, od-bojný, různý.

discrepantia, ae, f. neshoda, spor.

dis-crepō, āvī (uī), — 1. a) nesouhla-siti, různě zníti, falešně zpívat. b) neshodovati se, lišiti se, různiti se; —*at* jest neshoda, spor o něčem.

*discrētiō, ōnis, f. rozlišování, rozhodování; moudrost.

di-scribō, psī, ptum 3. a) (čarami) dělití, rozdělovati, rozvrhovati. b) pořádati, (u)rovnati, ustanoviti; uložití; iura d. vydávati rozsudky, agmina d. seřaditi.

dis-crīmen, inis, n. (cerno) 1. rozdělování, hranice, mez; mezera, vzdálenost. 2. a) rozlišování, rozhodování; alqd est in d—e o něco jde, d. facere rozhodovati, nullo d—e beze všeho rozdílu; rozhodný čin, —á doba, pováživý stav, nebezpečí; rozhodnutí, nebezpečný podnik; d. rerum vážná doba, in d. committere vydati v nebezpečí, d. adire neb. podstupovati, d. capitis hrdelní pře. b) rozdí, odchylka; parvo d—e téměř, bezmála.

discriminō 1. rozdělovati, rozlišovati.

*discriminōsus 3. rozhodný, pováživý, nebezpečný.

di-scriptiō, ōnis, f. rozdělení, uspořádání; zřízení, výměr.

dis-cruciō 1. (z)mučiti, (z)trýzniti, sužovati.

dis-cumbō, cubi, cubitum 3. a) u stolu se rozložití, usednouti, za—, býti na hostině, hodovati. b) ulehnutí ke spánku.

dis-cupiō, tvī, itum 3. (roz)toužití (se) po něčem.

dis-currō, (cu)-currī, cursum 3. a) rozběhnouti se, rozvinouti se, rozjeti se, rozletěti se. b) pobíhati sem tam.

discursus, ūs, m. rozbíhání, pobíhání; *rozmluva, pojednání, výklad.

discus, ī, m. [ř.] disk(os), *talíř, mísa.

dis-cutiō, cussī, cussum 3., (quatio) 1. rozrážeti, pro—, roztříštití, zbořití, rozháněti. 2. zahnati, odstranití, zmařiti. 3. *rozhodovati, zkoumatí.

disertus 3. a) urovnaný, určitý, jasný oratio. b) výmluvný, plyný.

dis-iciō, iēcī, iectum 3.; 1. a) rozházeti, rozmetati, rozprášiti, rozdělití, rozpustiti. b) rozraziti, roztříštití, zničití, zbořiti, strhnouti. 2. zmařiti, překazití.

disiectus 3. roztroušený, rozběhlý; nepořádný, osamělý.

dis-iunctiō, ōnis, f. 1. rozdělování, od—, rozloučení, od—, rozchod. 2. rozdí, rozluka. 3. řečnická figura: rozdělení přísudkových synonym několika podmětům.

dis-(dī-)iunctus 3. a) rozdělený, od—, odloučený, vzdálený. b) odlišný, různý, nesouhlasný; sporný.

dis-(dī-)iungō, iūnxī, iunctum 3. a) odpřáhnouti, vy—, oddělití, roz—, odloučiti, roz—. b) oddalovati, zne přáteliti. c) rozlišovati.

dis-pālor 1. rozbíhati se, rozptýleně se potulovati; —ātus 3. rozptýlený, rozběhlý.

dis-pār, aris nerovný. nestejný, různý, odlišný.

disparilis, e = dispar.

dis-parō 1. rozdělití, od—, spořádati, disparatum, ī, n. protiklad.

dis-pellō, pulī, pulsum 3. rozehnati, rozptýlití.

dispendium, ī, n. ztráta (při vážení), škoda; výlohy, náklad na něco, utrácení.

*dispendō, pendī, pēsum 3. utráceti, vynakládati na něco (rei), rozdíletí.

dispēnsātiō, ōnis, f. vážení; rozdělování, vyplácení peněz; správa (peněz), řízení; d. annonae řízení dovozu spíše.

dispēnsātor, ōris, m. správce, účetní, pokladník.

dis-pēnsō 1. (odvažovati), rozdělovati, vypláceti, spravovati; roztřídovati, pořádati; hospodařiti; *osvoboditi, odpustiti.

dis-perdō, didī, ditum 3. uvrhnouti ve zkázu, přivéstí na mizinu, zničití.

dis-pereō, īre, ī — (úplně) zahynouti, přijítí na zmar, na mizinu.

di-spergō, sī, sum 3. a) roztrousiti, rozsypati, po—, rozstříkovati, rozháněti. b) rozdělovati, roztříštití. c) rozhazovati, hojně rozdávatí, rozšiřovati.

dispersiō, ōnis, f. (—us, ūs, m.) rozptýlení.

dispersus 3. roztroušený, rozptýlený, vzdálený, jednotlivý, ojedinelý, sem tam.

dis-pertiō 4. rozdělovati, rozvrhovati, rozdávatí.

dispertitiō, ōnis, f. rozdělení.

dispiciō, spexī, spectrum 3. a) otevřítí

- oči, prohlédnouti; spatřiti, užiti, vypátrati. b) prohlížeti, prozkoumati, uvážiti; pochopiti.
- displīceō**, *plicuī, plicitum* 2. nelíbiti se, býti nemilý, odporný; *mihi displicet alqd* nejsem s něčím spokojen; *mihi —ō* není mi dobře, jsem mrzut.
- displōdō**, *sī, sum* 3. rozplesknouti, rozraziti, rozehnati; *přivést k výbuchu, vystřeliti. *displōsus* 3. prasklý.
- dis-pōnō**, *posuī, positum* 3. a) rozkládati, rozestavovati, rozdělovati; peníze dáti do oběhu. b) pořádati, rovnati, upravovati; *aciem* seřaditi; *orationem, diem* rozvrhnouti si; ustanoviti, ujednati, naříditi; *dispositus* 3. rozvržený, rozestavený, uspořádaný, připravený.
- dispositiō**, *ōnis, f.* uspořádání, rozvrh, osnova; zřízení, ustanovení.
- dispositus**, *ūs, m.* *dispositio*.
- disputātiō**, *ōnis, f.* badání, pojednání, rozprava, výklad; *veřejné učené hádání.
- disputātor**, *ōris, m.* myslitel, kdo se vyzná v disputacích.
- ***disputāx**, *ācis* náchylný k disputování.
- dis-putō** 1. vypočítati, počtem srovnávati; něco řešiti, rozvažovati, rozmlouvati o něčem; badati, pojednávat, vykládati o něčem; *d. in utramque partem* věc probírat s obou stran; *d. in contrarias partes* probírat věc s různých stanovisek, *d. in nullam partem* nemíti určitého stanoviska.
- disquīrō** — — 3. (*quaerō*) vyšetřovati; *probadati.
- disquīsītī**, *ōnis, f.* vyšetřování; *zkoumání, badání.
- dis-saepiō**, *psī, ptum* 4. oddělovati, odlučovati.
- dis-sēminō** 1. za —, rozšiřovati.
- dis-sēnsiō**, *ōnis, f.* (—*us, ūs, m.*) různost mínění n. přesvědčení, neshoda, spor, odpor, různice, neshovornost.
- dissentāneus** 3. nesouhlasný, odporující.
- dis-sentiō**, *sēnsī, sēsum* 4. a) býti různého mínění, nesouhlasiti, různiti se, býti neshovorný, odporovati. b) lišiti se, odchylovati se.
- dis-serēnāscit**, *āvit* rozjasňuje se, vyjasňuje se.
1. **dis-serō**, *sēvī, situm* 3. rozsévati, zasazovati.
2. **dis-serō**, *uī, ertum* 3. rozbírat, rozmlouvati, vykládati, přednáseti; vésti vědecký rozbor, výklad.
- dissertātiō**, *ōnis, f.* vědecké pojednání, *disertace.
- disserō** 1. promlouvati, vykládati, rozmlouvati.
- dissideō**, *sēd~, sessum* 2. (*sedeo*) a) býti vzdálen, odloučen; odchylovati se; *toga —et* jest na křivo. b) neshodovati se, sváříti se, žít v neshovornosti, odporovati, nesrovnávati se.
- dissidium**, *ī, n.* roztržka.
- dissignātor** (*dēsīgnātor*), *ōris, m.* pořadatel.
- dissilio**, *uī* — 4. (*salio*) rozeskočiti se, rozlétnouti se, puknouti.
- dis-similis**, *e* nepodobný, rozdílný, jiný; *d. flos* pestrý.
- dis-similitūdō**, *inis, f.* nepodobnost, různost, protiva.
- dissimulanter** skrytě, potají.
- dissimulantia**, *ae, f.* **dissimulātiō**, *ōnis, f.* zastírání, zatajování, přetvářka.
- dissimulātor**, *ōris, m.* zatajovač, kdo něco ukrývá.
- dis-simulō** 1. a) zakrývat, zatajovati, předstírat; nevšimnouti si, opomenouti. b) přetvařovati se, stavěti se, jakoby ne.
- dissipābilis**, *e* rozptýlitelný.
- dissipātiō**, *ōnis, f.* rozptýlení, plýtvání; rozpadnutí, zkáza.
- dissipō** 1. a) rozsypati, rozptýliti, rozmetati; rozkřiknouti, roztrhnouti, rozháneti. b) přen. rozšiřovati, rozvésti; prohýřiti, zničiti; v *pass.* rozpadnouti se; *dissipātus* 3. roztroušený, rozházený, rozptýlený, nespojitelný.
- dis-sociābilis**, *e* neslučitelný, rozlučující.
- dis-soci** *is, f.* rozloučení, odloučení.
- dis-sociō** 1. rozloučiti, oddělovati.
- dis-solūbilis**, *e* rozlučitelný, dělitelný.
- dis-solūtiō**, *ōnis, f.* rozpuštění, rozvázání, rozpadnutí; zrušení, zkáza, vyvrácení; v řeči nespojitost = asyndeton.

dis-solūtus 3. uvolněný, chatrný, rozptýlený, nedbalý, lehkomyšlný; — *itum, ī, n.* asyndeton, — *ē* asyndeticky.

dis-solvō, *solvī, solūtum* 3. a) rozpustiti, rozvolniti, rozkrájet; *d. pontem* zbořiti, *versum* rozebrati. b) rozpouštěti = rušiti; rozluštiti; *aes alienum, poenam* zaplatiti, splatiti; mařiti, kaziti; *v. pass.* vyrovnati se (v penězích). c) povolovati v něčem *severitatem*; *rem publicam d.* rozvrátiti, vyvrátiti.

†**dissonō**, *uī*, 1. neladně zníti; nesouhlasiti.

dis-sonus 3. různohlasý, nesouladný, zmatený; rozdílný, odlišný.

dis-sors, *tis* kdo nemá stejný díl; co není společné.

dis-suādeō, *suāsī, suāsum* 2. zrazovati, rozmlouvati někomu něco, mluvit proti něčemu *d. legem, pacem*.

dis-suāsiō, *ōnis*, *f.* zrazování, rozmlouvání něčeho.

dis-suāsor, *ōris*, *m.* odpůrce, protivník.

dis-suāviōr 1. zlíbat.

dis-sultō 1. (roz)pukati.

dis-suō, *suī, sūtum* 3. párat, rozlučovati, rozhalovati.

distantia, *ae, f.* vzdálenost, rozdílnost, různost.

dis-tendō, *tendī, tentum* 3. a) roztahovati; *na—*, rozpínati, *na—*; zcela naplňovati. b) rozdělovati, rozptylovati, *copias* držeti na různých místech.

1. **distentus** 3. *distendo*) roztažený, naplněný.

2. **distentus** 3. (*distineo*) zaměstnaný.

dis-terminō 1. rozdělovati, oddělovati.

distichon, *ī, n.* elegické distichon.

distīnctiō, *ōnis*, *f.* 1. vyzdobení. 2. rozeznávání, rozlišení, různost, rozdíl. 3. rozčlenění.

1. **distīnctus**, *ūs*, *m.* pestré zbarvení.

2. **distīnctus** 3. a) pestrý, ozdobený; vytříbený. b) odlišný, různý. c) určitý, jasný, patrný.

dis-tineō, *tinuī, tentum* 2. a) držeti od sebe, na různých místech *z(a)*-držovati, oddělovati, spojení brániti. 2. a) rozdělovati, rozdvojovati. b) zaměstnávati; zdržovati, překážeti *pacem, victoriam*.

distinguō, *nxī, nctum* 3. a) pestře zbarviti, zpestřiti, zdobiti; dodati rozmanitosti, vytříbiti, něčím pronikati. b) rozčleňovati, rozlišovati, rozeznávati, rozdělovati, *od—*, určovati, vyznačovati.

distō, *stitī* — 1. (*dis, sto*) a) na různých místech státi, býti vzdálen; *distans* vzdálený, odlehlý, odlišný, opačný. b) lišiti se, různiti se; *distat* jest rozdíl.

dis-torqueō, *torsī, tortum* 2. zkroutiti, stočiti, *distortus* 3. zkroucený, křivý, zmrzačený, nepřirozený.

distortiō, *ōnis*, *f.* zkroucení, zkřivení.

distractiō, *ōnis*, *f.* roztrhování, oddělování, roztržka, rozpor; *rozptylování, roztržitost.

dis-trahō, *trāxī, tractum* 3. a) roztahovati, *od—*, roztrhávati, *od—*, rozmetati, rozsápati, rozedrati. b) *přen. d. famā* roznášeti, rozhlašovati; rozdělovati, rozváděti, rozdvojovati, rozptylovati, znepokojovati, rušiti, mařiti, končiti; *d. controversias* spory rovnati; *distrahi cum aliquo* rozcházeti se, žiti v roztržce.

dis-tribuō, *uī, ūtum* 3. a) rozdělovati, *po—*, přidělovati. b) rozvrhovati, příkazovati, ukládati něco někomu; rozčleňovati, roztřídovati.

distribūtē spořádaně.

distribūtiō, *ōnis*, *f.* rozdělení, *u—*, roztřídění, rozvrh.

***distribūtor**, *ōris*, *m.* rozdělovatel, dárce.

districtē přísně, rozhodně.

***districtiō**, *ōnis*, *f.* přísnost, obtíž.

***districtus**, *ūs*, *m.* kraj, distrikt.

distringō, *nxī, ctum* 3. (*dis, stringo*) roztahovati, rozpínati, *na—*, *curam* zvětšovati; brániti, zaměstnávati, *z(a)*držovati. *districtus* 3. přísný.

disturbātiō, *ōnis*, *f.* rozboření.

dis-turbō 1. rozháněti, zbořiti, tít, zmařiti.

dītēscō — — 3. bohatnouti.

dithyrambicus 3. [ř.] dithyrambický.

dithyrambus, *ī, m.* [ř.] píseň na počest Bakchovu.

dītō 1. obohacovati, štědře obdarovati.

1. **dīū** ve dne (ve spojení *dīū noctūque*).

2. **diū** (—*tius*, —*tissimē*) dlouho, ještě dlouho, již dávno.

diurnum, *ī*, *n.* strava na den, denní porce.

diurnus 3. denní, ve dne; *vinum d—um* pítí již ve dne; —*a acta (urbis)* noviny, deník.

dīus 3. božský, nebeský.

diūtinus 3. dlouho trvající, dlouhý.

diūturnitās, *ātis*, *f.* dlouhé trvání, trvanlivost.

diūturnus = *diutinus*.

dīvāricō 1. roztahovati, rozpínati.

dī-vellō, *vellī*, *vulsum* 3. a) roztrhati, rozervati, rozškrabat, roztříštiti. b) duševně rozervati, *d. somnum* zaháněti; rozlučovati, vyrvati, odtrhnouti.

dī-vēndō, *vēndidī*, *vēnditum* 3. rozprodávati.

dī-verberō 1. rozšlehati, rozrážeti, protínati.

dī-verbium, *īī*, *n.* rozmluva.

dīversitās, *ātis*, *f.* různost, rozdíl; protiva, rozpor.

dīversōrium, viz *dēversōrium*.

dīversus (*dīvorsus*) 3.; 1. a) na různé strany obrácený, jdoucí; na různých stranách jsoucí, postavený; různý, protivný, opačný; porůznu, na různé strany. b) rozptýlený, oddělený, sem i tam, každý zvlášť; —*um proelium* bitva na několika stranách. c) protivným směrem jdoucí, na opačné straně se nacházející; *iter —um* cesta opačným směrem; odlenlý, vzdálený. 2. opačný, protivný, různý, rozdílný, nepřátelský; —*um, ī, n.* opak, odpor.

dīvertō viz *devertō*.

dīves, *itis* (*dīs*, *tis*) bohatý, výnosný, úrodný, drahocenný; *subst. m.* boháč.

dī-vexō 1. prudce rozmetati, ničiti; sužovati, trápit.

Dīviciācus, *ī*, *m.* náčelník Haeduů.

Dīvicō, *onis*, *m.* náčelník Helvetiů.

dīvidō, *vīsī*, *vīsum* 3. a) rozdělovati, oddělovati, odlučovati, odtrhovati; *d. carmina citharā* zpívati s průvodem kytary; rozlišovati, rozdíl dělati; b) dělit, třídit, rozvrhnouti, uspořádati; rozrážeti, rozdvojovati, rozbít, tříštiti; rozdílet, podělovati.

dīviduus 3. dělitelný, rozlučitelný; rozdělený, oddělený.

dīvīnātiō, *ōnis*, *f.* a) božské vnuknutí, věstecký duch. b) tušení, předtucha; *právn.* rozhodování, kdo má být prvním žalobcem.

dīvīnitās, *ātis*, *f.* božství, božská přirozenost; výtečnost, dokonalost.

dīvīnitus božským řízením, vnuknutím, věstecky; výtečně, dokonale.

dīvīnō 1. tušiti, předvídati, věštiti.

dīvīnus 3. a) božský, nebeský, zbožněný; *res d—ae*, **dīvīnum**, *ī*, *n.* božské obřady, oběť, bohoslužba; *scelus d—um* proti bohům. b) bohem nadšený, věstecký; —*um, ī, n.* věštba. c) nadpřirozený, slavný, výtečný.

dīvīsīō, *ōnis*, *f.* (—*us, ūs, m.*) dělení, rozdělování, rozvrh, třídění, osnova; rozdávání.

dīvisor, *ōris*, *m.* rozdělovatel; náhončí při volbách.

†dīvīsūra, *ae*, *f.* rozdělení; rýha, šterbina.

dīvitiae, *ārum*, *f.* poklady, skvosty, bohatství.

dīvorsus a pod. viz *diversus* a j.

dīvortium, *īī*, *n.* oddělení, rozhraní; rozcestí, křižovatka; rozvod.

dī-vulgō 1. rozhlašovati (mezi lid), roztrušovati, uveřejňovati; *divulgatus* 3. rozšířený, všem přístupný, nejnižší.

dīvus 3. (*dīus*) a) božský, jasný, zbožněný; —*us, ī, m.* bůh, —*a, ae, f.* bohyně; —*um, ī, n.* nebe; *sub divo* pod širým nebem. b) bohům podobný, slavný, výtečný.

dō, *dare, dedī, datum*, 1. a) dáti, dávat, po—, nabízet; *d. manūs* vzdáti se, *poddati se*, *d. poenam* pokutu platiti, býti trestán; *dono, muneridare* dávat darem, *duns* dárce, *datum* dar. b) dávat v oběť; *d. fabulam (populo, scenae)* dávat hru na jevišti, skládati divadelní kus; *litteras d. ad alqm* psaní někomu poslati. 2. a) něco někam dávat, postaviti, položit; *in fugam d.* obrátiti; *bracchia cervici dare* ruce kolem šíje klásti; *vela d. (ventis)* svěřiti, t. j. vyplouti. b) udělovati, věnovati, propůjčiti; *d. honorem* vzdávati poctu, *operam dare* přičiniti se, vykonati službu; *amori ludum*

d. oddávati se hrám lásky; někomu něco k vůli, za vděk učiniti; *d. alqm alci* někomu k vůli jinému odpustiti; *dovolovati*, připouštěti; *d. potestatem* dáti svolení; *senatus datus est* slyšení v senátu bylo povoleno; *frena d.* povolovati otěže; *famae d.* dbáti pověsti; *datur* jest dopřáno, lze. c) dáti za úkol, ukládati, svěřovati; stanoviti, určiti, označiti; *iura d.* zákony dávati, rozsuzovati; *iudicium d.* přijmouti žalobu, *testes d.* vésti svědky. d) vydávati *letj* na smrt; *in discrimen* v nebezpečí; *terga d.* dáti se na útěk; *vitio, laudi d.* vykládati za... *alci alqd*; se *d.*, *darj* vzdávati se, pod —, od —, věnovati se; osvědčovati se, vyskytovati se, díti se; *dato die* v příhodný den. 3. a) *verba dare* slova pronášeti, mluvit; ale *verba alci d.* klamati; *nomen d.* hlásiti se k voj. službě, přihlašovati se. b) působiti, učiniti, udělati *locum*; *ius iurandum d.* konati, *amplexum d.* objímati a pod., *impetum d.* učiniti, *risum* vzbuditi; *hostes victos d.* způsobiti porážku; **datum*, *ī*, *n.* věc daná, známá; *data, ōrum*, *n.* předpoklady.

doceō, *docuī*, *doctum* 2. a) učiti, vyučovati, poučovati *alqm alqd*; *d.* mercede za peníze; *pass.* k tomu *discere*, *erudirī*; *docendus* 3. kdo potřebuje poučení; *fabulam d.* kus nacvičiti, provozovati. b) vykládati, vysvětlovati, dokazovati, zprávu dávati *alqm de aliqua re*; v *pass.* *doceri*. c) *doctus* 3. učený, vycvičený, vzdělaný, znalý, *subst.* znalec; zručný, umělecký, moudrý, důmyslný; *homo d.* učenec, filosof; **docens*, *entis m.* učitel.

docilis, *e* učelivý, chápavý, nadaný.

docilitās, *ātis*, *f.* chápavost, nadání.

doctor, *ōris*, *m.* učitel; *učenec, znalec, doktor.

doctrīna, *ae*, *f.* a) vyučování, poučení, naučení, vzdělání, zvl. teoretické, škola. b) učenost, vzdělanost, nauka, věda; *studia —ārum* vědecké práce.

documentum, *ī*, *n.* (*doceo*) 1. naučení, příklad, výstraha; —*ō esse* býti na výstrahu. 2. doklad, důkaz, svědectví; **Vetus, Novum d.* Starý, Nový zákon.

Dōdōna, *ae*, *f.* město v Epiru se slavnou věštírnou Diovou; *Dōdōnaeus* 3. dodonský, z Dodony, *fem.* i *Dōdōnis*, *idis*.

dōdrāns, *antis* (*dē—quadrans*) $\frac{3}{4}$ celku, zvl. $\frac{3}{4}$ jitra (asi 19 arů); *heres ex dodrante* dědic tří čtvrtin majetku.

***dōdrantālis**, *e* tříčtvrteční.

dōdrantārius 3. na $\frac{3}{4}$ snižující.

dogma, *atis*, *n.* [ř:] zásada, nauka.

dolābra, *ae*, *f.* motyka, špičák.

dolenter bolestně.

doleō, *uī*, *iturus* 2. a) cítiti bolest; *alqd mihi dolet* něco mne bolí. b) rmoutiti se, bolestně nésti, projevovati bolest pro něco, nad něčím *alqd*, *re*, *de* (*ex*) *re*; býti rozčilen, nevrlý.

dōliolum, *ī*, *n.* soudeček.

dōlium, *ī*, *n.* sud, kád.

1. **dolō** 1. zpracovati, přitesávati, kávat, otesávati, *caput* seřezati.

2. **dolō**, *ōnis*, *m.* a) dýka. b) malá plachta na sčěžni.

Dolō (**Dolōn**), *is*, *m.* D., zvěd trojský.

Dolopēs, *um*, *m.* Dolopové, kmen sídlící v Thessalii i Epiru; země *Dolopia*, *ae*, *f.*

dolor, *ōris*, *m.* 1. bolest, zármutek, hoře, žalost; *esse alci —i* rmoutiti, trápit někoho; —*e afficere* působiti bolest (*alqm*), —*e afficī* mlíti, cítiti bolest. 2. mrzutost, hněv, rozčilení, urážka.

***dolōrōsus** 3. bolestný, plný bolesti.

dolōsus 3. lstivý, úskočný.

dolus, *ī*, *m.* lest, podvod, klam, úklad, nástraha; *per —um* lstivě, podvodně.

domābilis, *e* zkrotitelný, zničitelný.

domesticus 3. domácí, rodinný, soukromý; osobní, vlastní; tuzemský; vnitřní, v míru vykonaný; —*a consilia* rady důvěrných přátel; *ī*, *ōrum*, *m.* služebnictvo, členové rodiny; *vojínové císařské tělesné stráže.

domicilium, *iī*, *n.* obydlí, bydliště, sídlo.

domina, *ae*, *f.* paní, hospodyně, vlád-kyně; manželka, milenka a pod.

dominātiō, *ōnis*, *f.* (samo)vláda; (samo)vládce; panství; *vznešenost, urozenost (titul).

dominātor, *ōris*, *m.* vládce.

dominātus, *ūs*, *m.* = *dominatio*.

- ***dominicus** 3. páně (Páně); *d. agnus* beránek boží (Páně); *d—a oratio* otčenáš; *domi ica, ae, f. (dies)* neděle.
- dominium**, *iī, n.* vlastnictví, právo vlastnické, panství, panování; slavná hostina.
- dominor** 1. býti pánem, vládnouti, panovati, hráti si na pána; —*āns, antis, m.* vládce.
- dominus**, *ī, m.* pán, manžel, choť, hospodář; milenec, zakladatel; vládce, samovládce; *dominus* 3. panský, pánu příslušející.
- domiporta**, *ae, m.* kdo nosí svůj dům (hlemýžď).
- domi-seda**, *ae, f.* doma sedící; milovnice domova; domácká.
- Domitius**, *iī, jméno římského rodu;* *Domitius* 3., *Domitiānus* 3. Domitiův; *Domitiānī, ōrum, m.* vojáci Domitioví.
- domitō** 1. krotiti.
- domi-tor**, *ōris, m. (f. —trīx, īcis)* krotitel(ka), podmanitel(ka).
- domitus**, *ūs, m.* zkrocení.
- ***domnus, domna**, viz *dominus, domina*.
- domō**, *uī, īzum* 1. krotiti, ochočiti, (dobytek) chovati; pokořiti, přemoci, potříti; trápit, soužiti; *d. terram* vzdělávati, *uvam* vytlačovati, *carne* vařiti.
- domus**, *ūs, f. (abl. sg. —ō, akus. pl. —ōs)* 1. dům, obydlí, sídlo, příbytek, doupě a pod.; **domus convivii* hostovní síň. 2. domácí lidé, rod(ina), čeleď, dvůr. 3. domov, vlast; *domī* doma, *domum* domů, do vlasti, *domō* z domu, z vlasti; *domī* i ve vlasti, v míru.
- dōnārium**, *iī, n.* místo pro dary; pokladnice, klenotnice, chrám, oltář; dar, zvláště obětní.
- dōnātiō**, *ōnis, f.* dar, darování.
- dōnātivum**, *ī, n.* (peněžitý) dar císařův vojsku.
- dōnec** dokud, pokud; dokud ne, až (by).
- dōnō** 1. a) (ob)darovati, dáti, obětovati *alci alqd, alqm re.* b) odpustiti, prominouti, zřící se něčeho k vůli někomu: *inimicitias d. rei publicae; culpa donatur precibus amicorum* vina jest odpuštěna na prosby přátel.
- dōnum**, *ī, n.* dar, oběť, vyznamenání.
- Dōrēs**, *um, m.* kmen řecký Dorové, *Dōrius* 3. = *Dōricus* 3. dorský, řecký.
- Dōris**, *idis, f.* dcera Okeanova, choť Nereova; *přen.* moře.
- dormiō** 4. spáti, býti líný, nečinný.
- dormītō** 1. usínati, podřimovati.
- dormītōrius** 3. spací, ke spaní; —*ium cubiculum* ložnice.
- ***doronicum**, *ī, n.* kamzičnák.
- dorsum**, *ī, n. (—us, ī, m.)* hřbet, záda; horský hřbet, hřeben, svah; *vadi d.* mělčina.
- doryphorus**, *ī, m. [ř.]* kopíník.
- dōs**, *dōtis, f. (do)* věno, výbava; úděl, přednost.
- Dossennus**, *ī, m.* hrbáč, osoba z frašky atelské.
- dōtālis**, e příslušející k věnu, věnem daný, věnný; **dōtālia, ium, n.* námluvy.
- dōtō** 1. obdařovati, dáti věno, údělem *pass.* dostati věnem, za úděl.
- drach(u)ma**, *ae, f. [ř.]* drachma.
- dracō**, *ōnis, m. [ř.]* drak, had.
- dracōnigena**, *ae, m.* z draka zrozený, dračí.
- ***drāma**, *atis, n.* drama, divadelní kus.
- Drepana**, *ōrum (—num, ī), n.* město na záp. Sicílie; *Drepanitānus* 3. drepanský, z Drepan.
- dromas**, *adis, m. [ř.]* velbloud.
- druidae**, *ārum (—ēs, um), m.* druidové, galští kněží.
- Dryas**, *adis, f. (obyč. plur. Dryades, um)* dryady, víly stromů a lesů.
- Dryopēs**, *um, m.* Dryopové, kmen thessalský.
- ***duālītās**, *ātis, f.* dvojice, neb = *numerus duālis*, duál; číslo obsahující 2.
- ***duas** dvojka (lid.).
- dubiē** pochybně, nejistě: *haud d.* bez rozpaků, rozhodně; bez pochyby, zřejmě.
- dubitābilis**, e pochybný.
- dubitanter** váhavě, nejistě.
- dubitātiō**, *ōnis, f.* váhání, kolísání, rozpaky; pochyba, nejistota; *sine ulla —one* bez váhání, přímo; beze vši pochyby, rozhodně.
- dubitō** 1. a) váhati, kolísati, rozpakovati se, býti na rozpacích; rozvažovati, přemýšlet. b) pochybovati, býti na pochybách; *d. an* pochybuji, zdali ne = asi, snad.

dubius 3.: 1. nerozhodný, vrtkavý, rozpacitý, nejistý; *d. sum* jsem na rozpacích. 2. a) pochybný, nerozhodný, nespolehlivý, nejistý, sporný; *dubia nox* přitml, *d. lux* slabé světlo; *d. cena* bohatá hostina; *d—um est, an* bezpochyby, snad. b) nebezpečný, povážlivý; —*ium, iī, n.* pochybnost, nejistota, nebezpečí; *sine —ō* bez pochyby, jistě; *d. sermō* kolísavé výrazy v řeči.

†**ducātus**, *ūs, m.* vrchní velení, *in fascibus* čestné, vznešené; *d. militiae* vrchní velení ve vojsku, hodnost vojevůdce; *průvod, doprovod; knížecí, vévodská hodnost; knížetství, vévodství.

ducēnī 3. po dvou stech.

ducentēsimus 3. dvoustý; —*a, ae, f.* $\frac{1}{2}$ / $\frac{0}{10}$ tní poplatek.

ducentī 3. dvě stě.

ducentiēs dvěstěkrát.

***ducissa**, *ae, f.* vévodkyně.

dūcō, dūxī, ductum 3. 1. a) táhnouti, vléci, vésti; *dūcī* jeti; *d. mucronem* tasiti, *remos* říditi, *pisces* lovit, *lanas* česati, *fila* přísti, *carmina* skládati; *provinciam* losem dostati; *sorte ductus* 3. vylosovaný; táhnouti do sebe, čerpati, nabírat; *animam, spiritum* d. vdechovati, *pocula* píti, *suspiria*, vzdychati, *vultum* svraštiti. b) vésti, odváděti, přivést *in ius* na soud; voj. absolutně i táhnouti; býti v čele vojsku, veleti; *uxorem ducere* ženiti se; *alqam in matrimonium* d. bráti si za manželku. 2. a) protahovati, zdržovati *rem, bellum*; *d. vitam, aetatem* trávit život; k něčemu vésti; pohnouti, sváděti; *ductus caritate patriae* z lásky k vlasti odvozovati, počínati od čeho. b) pokládati, míti za něco. uznávati, domnívati se; *honori alqd* d. vykládati za čest, *in crimen* za vinu; *in (pro) re, (in) loco, (in) numero rerum* d. klásti, počítati za něco; vážit si, ceniti (gen. pret.), *pro nihilo* nic. c) vytvářeti, zříditi, působiti; v *pass.* přivoditi si, nabývati, dostávati *formam, colorem*.

†**ductlis**, *e* kdo, co se dá vésti, táhnouti.

ductitō 1. = *ductō*.

ductō 1. voditi, veleti.

ductor, *ōris, m.* vůdce, velitel.

ductus, *ūs, m.* tažení, vedení, velení; —*ū* za vedení; *aquae (—arum)* *ductus, ūs, m.* vodovod; **propriō d—ū* vlastní silou.

dūdum a) dříve, dávno; přece, konečně. b) *iam* d. již dávno, dlouho.

duellum, *ī, n.* (= *bellum*) zápas dvou, válka.

duim, *duis, duint* = *dem, des, dent (dare)*.

dulcēdō, inis, f. sladkost, lahodnost; půvab, slast, chuť na něco.

dulcēscō — — 3. sládnouti.

dulciculus 3. sladounký.

dulcis, *e* sladký, chutný, milý, drahý, příznivý, rozkošný; *dulcissimus rerum* nejdražší na světě.

dulcitūdō, inis, f. = *dulcedo*.

Dulichium, *iī, n.* ostrov jv. od Ithaky; *Dulichius* 3. dulichijský, Odysseův.

dum 1. přísl. *agedum* nuže tedy, *nōndum* ještě ne, *vixdum* sotva že. 2. spojka. a) zatím co; *dum haec geruntur* zatím, *dum fugit* utíkaje. b) dokud, pokud; dokud (by) ne, až (by). c) = *dummodo* jen když, jen aby; *protože, ježto.

dūmētum, *ī, n.* křoví, houští.

dummodo viz *dum* 2. c).

Dumnorīx, *īgis, m.* mocný muž mezi Haeduy.

dūmōsus 3. křovím, trním porostlý. **dumtāxat** nejvýš, jen, toliko; nejméně, aspoň; *totiž.

dūmus, *ī, m.* křoví, trní.

duo, *ae.* o dva (oba).

duodeciē(n)s dvanáctkrát.

duodecim dvanáct.

duodecimus 3. dvanáctý.

duodēnī 3. po dvanácti.

duo-et-vīcēsīmus 3. dvaadvacátý; *duo-et-vīcēsīmānī* vojín 22. legie.

***duplātiō, ōnis, f.** zdvojení *duplicātiō*.

duplex, *icis* 1. dvojitý, dvojnásobný, složený, složitý. 2. obojetný, dvojsmyslný, neupřímný. 3. obojí, oba, dva: *duplices palmae*.

duplicārius 3. voj. kdo dostává dvojí porci stravy, vypasený voják.

dupliciter dvojitě, dvojím způsobem.

duplicō 1. zdvojovati, zvětšovati, rozmnožovati; ohýbati, křiviti.

***duplō** 1., viz *duplicō* 1.

duplus 3. dvojí, dvojnásobný; —um, ī, n. dvojnásobná částka, —á pokuta.
dupondius, ī, m. dvouas, dva assy.
dūrābilis, e trvanlivý.

dūrācinus 3. *majlí tvrdou skořápku, jádro; *chrupavý (o třešních: chrupky).

†**dūrāmentum**, ī, n. utvrzení, pevnost.
dūrēscō, **dūruī** — 3. tvrdnouti, tuhnouti, zesliti.

dūritia, ae, f. (—iēs, iēī, f.). 1. tvrdost, tuhost. 2. obtíž; otužilost, přísný život; přísnost, necitelnost.

dūriusculus 3. poněkud tvrdší, drsnější.

dūrō 1. a) či iti tvrdým, utužiti, pevně spojit; péci, sušiti a pod.; zatvrzovati, otužovati. b) nepřech. býti tvrdý, zatvrzelý, trvanlivý, vytrvalý; vydržeti, prodlévati; přech. něco vydržeti, snést, odolati, vytrvati.

dūrus 3. a) tvrdý, tuhý. b) drsný, trudný, obtížný, nebezpečný; otužilý, silný, nepoddajný; přísný, necitelný; drzý, nestoudný; drsný, hrubý.

duum-vir, ī, v plur. —virī, ōrum, m. duumvirové, kolegium dvou mužů, úředníků, kněží za jistým účelem.

duumvirātus, ūs, m. úřad duumvira.
dux, cis, m. f. vůdce (—kyně), velitel, vládce, pán; *kníže, vévoda.

dynastēs, ae, m. [ř.] vládce.

***dynastia**, ae, f. dynastie, vladařský rod, vláda.

Dýrrhachium, ī, n. město na pobřeží illyrském; **Dýrrhachī** ī, ōrum, m. jeho obyvatelé.

***dyscolus** 3. mrzutý.

***dyscrasia**, ae, f. nevolnost (jako zdrav. stav).

***dysuria**, ae, f. potíže při močení.

E

ē, ex (ē jen před souhl.) předl. s abl.

1. místně (i přen.) z, ze — s, se (shora dolů): v češt. často ptáme se kde?, v lat. odkud? *pendere ex arbore* (na), *ex vinculis* (v) *causam dicere*; *ex fugā* (na), *ex itinere* (na), *ex omni parte* (na); *ex transverso* se strany, v boku; *e contrario* naopak. 2. část a celek: z, ze, mezi; *homo ex multis* jeden z mnohých, člověk obyčejný. 3. závislost, příčina, původ, důvod: z, na, pro, následkem a pod. *pendere ex aliquo* záviseti na někom; *ex industria* pečlivě, úmyslně; *laborare ex capite* míti bolení hlavy, *ex aere alieno* trpěti, býti v nesnázích pro dluhy; *triumphum, victoriam ferre ex aliquo* triumfovati, zvítěziti nad; *cognomen ex virtute* pro, podle, *alqm, alqd nominare ex* — pro, podle; *ex exsule consul* z, místo; o vztahu vůbec: podle, vzhledem: *ex dignitate populi Romani*, *ex senatus consulto*; *alqd est ē re publica* na prospěch, *ex usū* prospěšný, vhodný; *ex tempore s patra*. 4. čas. a) od *ex eō tempore, die*; *ex quo* od té doby, co. b) (hned) po: *diem ex die* den

po dni, *alia ex aliis* jiné a jiné věci.

5. o látce z, adjekt. *crater ex auro* ze zlata, zlatý; *ex bono* dobře, *ex aperto* zjevně, *ex improviso* znenadání, *ex integrō* znovu.

eā (via, parte) tudy.

eādem (viā) touže cestou.

eapse = ipsa.

eā-tenus až potud, tak dalece.

ebenus, ī, f. eben; —um, ī, n. dřevo ebenové.

ēbibō, **bibī** — 3. vypíti, vyssáti; do sebe; propíti.

ē-blandior 4. lichocením dosáti, způsobiti; —itus 3. lichocením získaný.

ēbrietās, ātis, f. opilost, rozjařenost.

ēbriōsitās, ātis, f. opilství, pijáctví.

ēbriōsus 3. opilství oddaný, subst. opilec, piják.

ēbrius 3. opilý, na—, opojený.

ēbulliō 4. vzkypěti, chvástati se něčím alqd.

ebulum, ī, n. chebdí, chebz.

ebur, oris, n. slonovina; věci i zhotovené, pochva, píšťala a jiné.

eburātus 3. ozdobený slonovinou.

eburneolus 3. ze slonoviny.

eburneus 3. ze slonoviny; bílý jako slonovina; slonu patřící *dentes*.

Eburōnēs, um, m. galský kmen Eburonové.

ē-castor! při Kastorovi!

Ecbatana, ōrum, n. hlavní město Médie.

eccam, eccum hle! ru jest!

ecce hle, hled' (—te), ejhle!

ecce-rē hle, vskutku!

ecclēsia, ae, f. sněm; *církev, chrám, e. *maior* hlavní chrám.

***ecclēsiasticus** 3. církevní, duchovní.

ec-dicus, ī, m. [ř.] státní zástupce.

ecf.. =eff..

echenēis, idis, f. [ř.] mořská ryba štítonoš.

Echidna, ae, f. [ř.] had (lernejský), obluda (půl drak, půl panna); had, zmije; adj. *Echidnēus, Echidnaeus* 3. Echidnin.

echīnus, ī, m. [ř.] a) ježek (i mořský). b) měděné oplachovadlo na číse. c) sploštělá hlavice dorského sloupu.

Echīōn, ōnis, m. 1. rek řecký, otec Pentheův. 2. syn Asklepiův, lovec kance kalydonského. 3. malíř řecký; *Echionidēs, ae, m.* syn Echionův, (1), Pentheus.

Ēchō, ūs, f. nymfa Echo, Ozvěna.

eclīpsis, is, f. [ř.] zatmění.

ecloga, ae, f. [ř.] vybraná, kratší báseň, ekloga.

eclogāriī, iōrum, m. (*libri*) vybrané části spisu.

ecquandō zda někdy.

1. **ec-quī quae (qua), quod** zda (ně)-jaký?

2. **ec-quī** zda nějak?

ec-quīs, quid zda někdo, něco? **ecquid** zda, zda snad, proč?

ec-quō kam asi?

eculeus viz *equuleus*.

edācitās, ātis, f. žravost.

edāx, cis žravý, hltavý, dravý; hlodavý, ničivý.

edentulus 3. bezzubý, starý.

edepol! při Polukovi! bůh ví! na mou duši!

edera a pod. viz *hedera* a pod.

ē-dīcō, xī, ctum 3. oznámiti, ohlásiti, vy —, vypověděti; ustanoviti, určiti, nařídit; ē. *senatum, comitia* stanoviti (sedění), svolati; *iūs ēdīcendī* právo vydávati vyhlášky, nařízení,

ēdicta (v témž smyslu později i **ēdicāre* a *exdicare*).

ēdictum, ī, n. vyhláška, oznámení, nařízení, příkaz.

ē-discō, didicī — 3. (nazpaměť) se učiti, studovati; *ēdidicī* dobře znám, vím.

ē-disserō, uī, ertum 3. zevrubně vyložit, vypověděti.

ē-dissertō 1. zevrubnou zprávu podat.

ēditīcius 3. navržený od žalobce.

ēditīō, ōnis, f. vydání, porod, pořádání her; obžaloba, návrh žalobcův; udání, zpráva.

ēditum, ī, n. výšina, vysočina; rozkaz, výrok.

ēditus 3. vysoký, strmý.

1. **ē-dō, didī, ditum** 3.: 1. vydati, vypustiti; *edī* vlévati se. 2. a) vytvořiti, s —, zploditi, zroditi, způsobiti, *edī* naroditi se. b) vydati, uveřejniti; vypravovati, oznámiti, vyzraditi, prohlásiti. c) určit, navrhovati; e. *nomen* přihlásiti se, vydávati se za někoho. d) vykonati; *facinus* dopustiti se, *ludos* pořádati, *exemplum* dáti výstrahu.

2. **edō, ēdī, ēsum** 3. jísti, žráti; ničiti.

ē-doceō, uī, — 2. důkladně naučiti *alqm alqd*, zpraviti o něčem *de re*; *ēdoctus* 3. důkladně poučený, znalý.

ē-dolō 1. vytesati, vykonati.

ē-domō, uī, itum 1. důkladně zkrotiti, podmaniti.

Ēdōnī, ōrum, m. národ thrácký Edonové; *Ēdōnus* 3. edonský, thrácký, fem. i *Ēdōnis, idis*; *Ēdōnidēs, ae, m.* Thrák (Eumolpus).

ē-dormiō 4. vyspati se.

ēducātiō, ōnis, f. vychování.

ēducā-tor, ōris, m. (—tr`x, īcis, f.) vychovatel(ka), pěstoun(ka).

1. **ē-ducō** 1. vychovávat, pěstovat, živiti.

2. **ē-dūcō, dūxī, ductum** 3., a) vyvésti, od —, vytáhnouti, od —, *gladium* tāsiti. b) přen. poroditi, vychovati, vypít; *naves* e. s loďmi vyplouti; *in aciem (copias)* e. vytrhnouti k bitvě; *in ius* e. pohnati na soud; *in provinciam* s sebou vzíti. c) zvednouti, po —, povznést; vybudovati, zříditi; **vyvoditi* (= *dēdūcō*).

†ēdulcō (ēdulcorō) 1. osladiti, zpřijemnití.
edūlis, e jedlý.
***edūlium**, ī, n. jídlo, žrádlo.
ē-dūrō 1. vytrvati.
ē-dūrus 3. velmi tvrdý, nelítostný.
Ēetiōn, ōnis, m. otec Andromachy;
 Ēetionēus 3. Eetionův.
ef-farciō, — fertum 4. vycpati, napěchovati.
ef-fātum, ī, n. výrok, věštba; úsudek, výpověď.
ef-fātus 3. vyřčený, stanovený, ustálený.
effectiō, ōnis, f. vykonávání, jednání; prvotní příčina.
effec-tor, ōris, m. (—trīx, īcis, f.) původce (—kyně), tvůrce.
***effectuālis**, e účinný.
effectum, ī, n. účin(ek).
 1. effectus 3. způsobený.
 2. effectus, ūs, m. vykonání, provedení, účinek, ad -um addūcere ke konci přivést; in —ū esse býti konán, prováděn; *cum effectū skutečně, určitě; in effect i na konci.
effēminātus 3. zženštilý.
effēminō 1. činiti ženou, zženštilým.
efferātus 3. zdivočelý, divoký, krutý.
efferitās, ātis, f. zdivočelost, surovost.
 1. efferō 1. (ferus) divokým či iti; v pass. zdivočiti.
 2. ef-ferō, ferre, extulī, ēlātum, 1. a) nésti ven, vynášeti, s sebou bráti; ense vytašiti, pedem vykročiti, vexilla, signa vytrhnouti s vojskem, se ef. vyraziti, vyběhnouti. b) do výše vynášeti; zdvíhati. 2. nésti = ploditi, roditi; mrtvolu vynášeti, pohřbívati. 3. a) pronášeti, vyslovovati, oznámiti, rozhlásiti, prozraditi. b) povznášeti, vy—, velebiti (laudibus ef.). c) se ef. ukazovati se, jeviti se; se ef., pass. chvástati se, chlubit se, zpyšněti; ēlātus 3. zpupný, pyšný; v pass. i dáti se strhnouti, uchvátiti (vášni).
ef-ferus 3. velmi divoký, rozzuřený.
ef-ferv scō, ferbuī — 3. vzkypěti, vzplanouti, sptiti.
ef-fervō — — 3. vzkypěti.
effētus 3. vysílený, zesláblý; nepřístupný něčemu.
†efficācia, ae, f. viz efficācitās.

efficācitās, ātis, f. účinnost, působivost.
efficāx, ācis (ú)činný, působivý, úspěšný.
efficiēns, entis působící; —enter s výsledkem, účinně.
efficientia, ae, f. účinnost, působení.
ef-ficiō, fecī, fectum 3. a) způsobiti, vykonati, vytvořiti, u—, učiniti, dopustiti se něčeho; cohortes sehnati, iter, spatium uraziti; ef. alqm caecum oslepiti, za—; ratum ef. jako platné přiřknouti, zaručiti. b) obnášeti, vy—, obsahovati, vydávati; ef. alqd ab alquo dosíci; něco dokázati; efficitur, ut.. z toho plyne, že..
effigiēs, ēī, f. (fingo) podoba, obraz, socha; ad —em k podobenství, na vzor; dokonalý obraz, vzor.
***effigiō** 1. vytvořiti, zobraziti.
ef-fingō, nxī, ctum 3. vytvořiti, vpodobiti, vyobraziti, vylíčiti; vybásniti, vybájeti, otírat, třít.
efflāgitatiō, ōnis, f. (—tus, ūs, m.) snažné prošení.
ef-flāgitō 1. snažně prositi, domáhati se něčeho.
ef-flō 1. vydechovati.
ef-flōrēscō, flōruī — 3. vykvést.
ef-fluō, xī — 3. vytékati, vylévati se, unikati; vypadnouti; čas. uplynouti, minouti, ztráceti se; na jevo vyjít.
effluvium, iī, n. výtok, ústí.
ef-fodiō, fōdī, fossum 3. vykopati, pře—, vyhrabati, pře—, prohlédati; ef. oculos vypíchnouti, viscera vyvrci.
ef-for 1. vypověděti, vyřknouti, prosloviti, vyhlásiti; zasvětit, po—, určit.
***efformō** 1. utvářeti.
***effossiō**, ōnis, f. vykopávka.
effrēnātiō, ōnis, f. bezuzdnost, nevázanost.
effrēnātus, effrēnus 3. bezuzdný, nevázaný, nezkrocený.
ef-fringō, frēgī, frāctum 3. (frango) vylomit, roz—, vypáčiti, roztříštit.
ef-fugiō, fūgī — 3. utéci, uniknouti, vyváznouti, res effugit me jest mi tajno.
ef-fugium, iī, n. útěk, prostředek, příležitost k útěku.
ef-fulgeō, fulsī — 2. zablesknouti se. zazářiti.

effultus 3. podepřen (zády) o něco.

ef-fundō, fūdī, fūsum 3.: 1. vylévati, roz—, vysypávati, rozsypávati, se ef. vylévati se, prouditi, vytékati, **effusus** 3. rozvodněný. 2. a) vysypati, vypustiti, o koni: shoditi, (jměnl) promarniti, rozházeti, (vojsko) rozptýliti, rozprášiti; **effusa fuga** nespořádaný útěk. b) (roz)pusťiti, *crines* uvolniti se ef., v *pass.* oddávati se něčemu, tonouti v něčem *in libidine, in luxuriam*. 3. házet, metati, v hojnosti vydávati, ploditi, sypati, chrliti; v *pass.* vyhnati se, vyřítiti se; **effusus pulvis** mračno prachu.

ef-fūsiō, ōnis, f. vylévání se, prolévání, proudění; marnotratnost, nevázanost, rozhazování.

effūsus 3. vylitý; rozlehlý, širý; rozptýlený; nespořádaný, marnotratný, nemírný, nevázaný.

ef-fūtiō 4. (vy)žvaniti.

ē-gelidus 3. vlažný, chladný.

egēns, entis nuzný, chudý, postrádající.

egēnus 3. nuzný, chudý, bez něčeho jsoucí.

egeō, uī — 2. míti nouzi, nedostatek; potřebovati, žádati si.

Ēgeria, ae, f. staroitalská nymfa, rádkyně Numova.

ē-gerō, gessī, gestum 3. vynésti, vyvésti, vykliditi, u—; vyvrhnouti, vychrliti, vyhnati, za—. vydati ze sebe.

egestās, ātis, f. nouze, chudoba, nedostatek.

ē-gestiō, ōnis, f. vynášení, od—, odklizení.

Egnātiūs, ī, m. římské jméno rodové. **ego** já; **alter ego** druhý já.

ē-gredior, gressus sum 3.: 1. vykročiti, vyjít (ex) *urbe*, vytrhnouti e *castris ad proelium*. vystoupiti *in montem*. 2. a) přech. překročiti, přejíti *fines, flumen*; *non egredi praetoram* nedosáhnouti vyššího úřadu než *praetury*; eg. *exsilium* nezachovati. b) uchýliti se od něčeho a *proposito*.

ēgregius 3. výborný, vybraný, skvělý, slavný, čestný; *est alci egregium* jest významným.

ē-gressus, ūs, m. 1. vyjití, odchod,

vý—, vycházka, odjezd, vytrhnutí vojska; vystoupení na zemi, přístání. 2. východ, ústí; (řečn.) odbočení.

eheu, ei ach, běda!

eia (eiage = ei age) vzhůru, hej!

ē-iaculor 1. vymrštiti, metati.

ēiciō, iecī, iectum 3. (*iacio*) 1. vyhoditi, vyhnati, odstraniti; *linguam* vypláznouti; *de senatu* vyloučiti; se *ei cere* vyhnouti se, vyřítiti se. 2. *navem* (—es) e. přistati s lodí, v *pass.* býti vyvržen, ztroskotati; *homo eiectus* trosečník. 3. vypuditi, zamítnouti, od—, herce vypískati.

ēiectamentum, ī, n. věc vyvržená.

ēiectiō, ōnis, f. vyhnání, vypuzení.

ēiectō 1. vyhazovati, (vy)chrliti.

ēierō a pod. viz **ēiūrō** a j.

ēiulātiō, ōnis, f. (—tus, ūs, m.) úpění, kvílení, bědování.

ēiulō 1. kvíleti, bědovati.

ē-iūrō 1. (*eiero*) a) přísahou něco odmítnouti, neuznati, něčeho se zříci; odpřisáhnouti, že nemohu platiti. b) úřad slavnostně složiti.

eiusdemmodī právě takový.

ē-labor, lāpsus sum 3. vyklouznouti, u—, vymknouti se, vypadnouti; vyváznouti, uniknouti; vylézt, dostat se nahoru; *memoriā* vymizeti z—, *in servitute* upadnouti.

ēlabōrātiō, ōnis, f. (pečlivé) vypracování.

ēlabōrō 1. pracovati, usilovati, namáhati se, dáti si práci, dopracovati se něčeho; pečlivě vypracovati, připraviti, vzdělati; **elaboratus** 3. (řečn.) strojený.

ē-lāmentābilis, e přezalostný.

ēlanguēscō, languī — 3. ochabnouti.

Elateā, ae, f. Elateia, město ve Fokidě a Thessalii.

ēlātiō, ōnis, f. (*effero*) pozdvižení, vzlet, uchvácení, vytržení.

ē-lātrō 1. vyštěknouti.

ēlātus 3. povznesený, povýšený; pyšný, hrdý, vznešený; *m. muž vznešený.

Ēlea, ae, f. město v Lukánii (=Velia); **Eleātēs, ae, m.** Zenon (filosof), **Eleatici philosophi** stoupenci Zenonovi, přívrženci školy eleatské.

ēlectiō, ōnis, f. volba, výběr.

***ēlector, ōris, m.** volič; kurfiřt.

Electra, *ae, f.* 1. jedna z Pleiad. 2. dcera Agamemnonova. 3. dcera Okeana a Tethydy.

electri-fer, *a, um* jantaronosný.

electrum, *ī, n.* [ř.] a) jantar. b) čistec, směs čtyř dílů zlata, jednoho stříbra.

***electuārium**, *ī, n.* letkvar.

1. **ēlēctus** 3. vybraný; **tēlecta**, *ōrum*, *n.* výpisky, výtah(y).

2. **ēlēctus**, *ūs, m.* volba, výběr.

***eleēmosyna**, *ae, f.* almužna.

ēlegāns, *antis (eligo)* vybraný, vkusný, jemný, půvabný; —*nter i* počestně, obzvláště, chytře.

ēlegantia, *ae, f.* vybraný vkus, ušlechtlost, obratnost, jemnost.

elegī, *ōrum, m.* [ř.] verše elegické, elegie.

elegīa, *ae, f.* [ř.] elegie.

Eleleus, *ī, m.* příjímí Bakchovo; **Elelīs**, *idis, f.* bakchantka.

elementa, *ōrum, n.* prvky, živly, počátky; základní pojmy logické, základy života.

***ēlenchus**, *ī, m.* důkaz, vyvrácení.

Elephantīnē, *ēs, f.* ostrov a město v Nilu.

elephantus, *ī, m.* = **elephās**, *antis, m.* slon, slonovina.

Eleusīn, (**Eleusis**), *īnis, f.* 1. město v Attice, slavné mysteriem. 2. město v Egyptě; **Eleusīnus** 3. eleusinský.

Eleutherius 3. příjímí Dia a Dionysa = Osvoboditel; **Eleutheria**, *ōrum, n.* slavnost Dia Osvoboditele.

Ēlias, *adis, f.* elidský, olympijský.

ē-levō 1. vyzdvihnouti, po—; polehčiti, z—; zmenšiti.

ē-licīō, *licuī, licitum* 3. a) vylákati, vylouditi; *ignem* vykřesati, *ferrum* vykopati, dobývati; vyčarovati, kouzly při(vy)volati, (po)volati, vyvoditi. b) vzbuditi, vznítiti; vypátrati.

Ēlicius, *īī* příjímí lovovo, na němž si vyprošovali věštná znamení na nebi.

ē-līdō, *sī, sum* 3. a) vyraziti, pro—, roz—, sraziti; *vincula* rozbítí, *fauces* zadržnouti, *angues* zardousiti, *ignem* vykřesati, *morbum* zahnat. b) rozbítí, zničití.

ē-ligō, *legī, lēctum* 3. vybíratí, voliti, (vy)pleti.

ē-līmīnō 1. přes práh vzdáliti, roznésti.

ē-līmō 1. (*lima*) vypilovati, uměle zpracovati.

ē-linguis, *e* němý, mlčící, nevýmluvný.

ēlinguō 1. vytrhnouti jazyk.

Ēlis, *idis, f.* krajina na záp. Peloponésu; **Ēlēus**, **Ēlius** 3. (**Ēlias**, *adis, f.*) elidský, olympijský; **Ēleī** Elidané.

ēlix, *icis, m.* strouha odvodňovací.

ēlixus 2. uvařený, vyvařený.

elleborum (**-us**) viz **helleborum** (**-us**).

ē-locō 1. pronajmouti.

ē-locūtiō, *ōnis, f.* řečnický přednes, sloh.

ēlogium, *īī, n.* [ř.] průpověď, nápis (i náhrobní); přips v závěti.

ēloquēns, *entis* výmluvný.

ēloquentia, *ae, f.* = **ēloquium**, *īī, n.* (umění) výmluvnost(i); **ēloquium** i *řeč, výrok.

ē-loquor, *locutus sum* 3. vysloviti, vyjádřiti, řečniti, (výmluvně) přednášeti.

Elōrum (**Helōrum**), *ī, n.* město na Sicilii; **Elōrīnī**, *ōrum* Elorští.

Elōrus, *ī, m.* řeka sicilská; *adi.* **Elōrius** 3. elorský.

ē-lūceō, *luxī* — 2. zazářiti, zaskvíti se; vysvitnouti, jeviti se.

ē-luctor 1. a) s námahou se z něčeho vydobýti; vyvinouti, b) přech. s úsilím něčeho dobýti; něco překonati.

***ēlucubrātiō** *ōnis, f.* vypracování, z— při umělém světle.

ē-lūcubrō 1. (*lux*) při umělém světle pracovati.

ē-lūdō, *sī, sum* 3.: 1. a) vyhráti něco na někom *alqm alqd*. b) ránu odraziti, ráně uskočiti; vyhnouti se *bellum*, *ultionem* (zmařiti). 2. oklamati, ošáliti. 3. dělati si žerty, vysmívati se *alqm*.

ē-lūgeō, *lūxī* — 2. (do)truchletí; smutek odložití.

ē-lumbis, *e* slabý v bedrech, bez síly.

ē-luō, *uī, ūtum* 3. umýti, vy-, smýti.

ēlūtus 3. vymočený, vymáčený, vypraný; malý, slabý.

ēluviēs, *ēī* = **ēluviō**, *ōnis, f.* povodeň, zátopa; výmol, tůň.

Elymaeus 3. elymejský; krajina **Elymāis**, *idis, f.* v Asii blízko Persie; **Elymaēī** Elymejští.

Elysium, *īī, n.* [ř.] sídlo blažených v podsvětí; —*ius* 3. elysijský.

em = 1. *hem*. 2. *eum*. 3. *eme* (*emere*)
na, tu máš!

emācitās, ātis, f. koupěchtivost.

ēmancipātiō, ōnis, f. 1. prohlášení
za svéprávného, propuštění z ot-
covské moci. 2. vydání majetku při
závěti.

ēmancipō 1. a) prohlásiti někoho
svobodným, svéprávným. b) dáti
v moc jiného, jinému zaprodati.

ē-mānō 1. vytékati, (vy)řinouti se,
vyvērati; *přen.* vznikat, šířiti se,
stávat se známým.

Ēmathia, ae, f. krajina makedonská
n. Makedonie, jinak Thessalie;
Emathius 3. emathijský, makedon-
ský, thessalský. *Ēmathides, um, f.* =
Pierides.

ē-mātūrēscō, mātūruī — 3. a) zcela
uzráti. b) mřniti se, obměkčiti se.

emāx, ācis koupěchtivý.

emblēma, atis, n. [ř.] vypuklá vlo-
žená ozdoba, mosaika.

embolium, iī, n. [ř.] mezihra, vložka;
plur. přen. milostné pletky.

ēmendābilis, e napravitelný.

ēmendāti — *is, f.* napravení, o —,
zlepšení.

ēmendā-tor, ōris, m. (-trīx, *Icis, f.*)
oprávce (-kyně).

ēmendātus 3. bez chyby, bezvadný,
správný, vytrřibený.

ē-mendīcō 1. vyžebrať.

ē-mendō 1. opravit, zlepšiti, zdoko-
naliti, napravit.

ēmēnsus (mētior) 3. prošlý, procesto-
vaný.

ēmentior 4. vylhati, vymysleti si,
lživě vypovídati; —us 3. lživý, vy-
myšlený.

ē-mercor 1. vykoupiti.

ē-mereō, uī, itum (—or, *itus sum*)
2. a) zasloužiti si něčeho, z. se o ně-
koho, vysloužiti si něco. b) *stipendia*
em. vojenskou službu dokončiti, do-
sloužiti.

ē-mergō, sī, sum 3. a) vynořiti se,
vybřednouti. b) vystoupiti, vyváz-
nouti, vzejřiti, vyplývati.

ēmeritus, ī, m. vysloužilec.

ē-mētior, mēnsus sum 4. vyměřiti;
projřiti, procestovati, překročiti,
měřením přiřknouti.

ē-metō — 3. pořnouti, vyřnouti.

ē-micō, micuī, micātum 1. zakmit-

nouti se, zalesknouti se, vyšlehnouti.
vytrysknouti, vyraziti, vymřřřiti se;
přen. objeviti se, vyniknouti.

ē-migrō 1. vystěhovati se.

ēminēns, entis vyčnřvající, vynikající,
znamenitý.

ēminentia, ae, f. vyvýšenost, vyni-
kání; *vznešenost, eminence (titul).

ēmineō, uī — 2. a) vyčnřvati, vypřnati
se, strměti. b) vynikati, býti zřejmý,
patrný; předčiti jiné, vyznamená-
vati se.

ēminīscor, ēmentus sum 3. vymysleti.

ēminus z daleka.

ē-mīror 1. alqd diviti se, řasnouti.

ē-missārium, iī, n. vřtok, odváděcí
průkop.

ē-missārius, iī, m. zvěd, náhončř;
**equus em.* hřbec.

ē-missiō, ōnis, f. vypuřřění, vymřřřě-
nř, vřřřel.

ē-mittō, mīsī, missum 3. a) vysřlati,
vypouřřěti, střřřleti, metati; *sanguī-*
nem, lacrimas prolévati; vyhnati,
vyhostiti. b) vypustiti, propustiti,
upustiti, nechati jřti, propustiti
z vězení, zajetř; *manu e. na* svobodu
propustiti.

emō, ēmī, emptum 3. bráti z něčeho,
kupovati; *male* draho, *bene* lacino,
in publicum pro obec; *ex emptō*
koupř; vykoupiti, zakoupiti.

ē-moderor 1. zmřřniti.

ē-modulor 1. zpěvem vytvřřeti, sklá-
dati.

ē-molliō 4. měkčiti, obměkčiti, zjem-
niti, zmřřniti; změkčilým učiniti,
zchoulostivěti.

ēmolumentum, ī, n. (*molere*) zisk,
prospěch; námaha.

ē-moneō, uī — 2. napomřnati.

ē-morior, mortuus sum 3. zemřřiti,
vymřřiti, zahynouti, vy —, zajřti.

ē-moveō, mōvī, mōtum 2. odstraniti,
zahnati; *e. senatu* vyloučiti ze s.;
muros, fundamenta otřřsti.

Empedoclēs, is, m. řecký filosof (5.
řtol. př. Kr.); *Empedoclēus* 3. empe-
dokleovský; *Empedoclēa, ōrum, n.*
učení Empedokleovo.

†emphasis, eos, f. důraz(nost), em-
fase.

†emphaticus 3. důrazný, emfatický.
empīricī, ōrum, m. [ř.] lřkaři lřčřci
podle zkušenosti.

†**templastrum**, *ī*, *n.* náplast, **Anglicanum* anglická.

emporium, *ī*, *n.* [ř.] tržiště, skladiště.

emptiō, *ōnis*, *f.* koupě, nákup.

emptitō 1. (opětovně) kupovati.

emptor, *ōris*, *m.* kupec.

***empyreumaticus odor** zápach při suché destilaci kostí.

ē-mulgeō, *mulsi*, *mulsum* 2. vydojiti, vyssáti.

†**ēmundo** 1. vyčistiti.

ē-mungō, *mūnxi*, *mūnctum* 3. a) se em. neb v *pass.* vysmrkati se; *homo emunctae naris* jemného čichu. b) někoho ošiditi, klamati, vydíratí.

ē-mūniō 4. silně opevniti, schůdným učiniti.

†**emys**, *ydis*, *f.* bahenní želva.

ēn (*est-ne*) 1, zdali. 2. hle! vida! *en tibi* pohled!

ēnarrabilis, *e* vypověditelný.

ē-narrō 1. vypověděti, vylíčiti.

ē-nāscor, *natus sum* 3. vyrůsti, povstati.

ē-natō 1. vyplovati, plováním se zachrániti.

ēnāvātus 3. úplně vykonaný.

ē-nāvigō 1. s lodí vyplouti, přeplouti; dostati se na volné moře.

Enceladus, *ī*, *m.* Gigant od Jova bleskem smetený, ležící pod Etnou.

***encyclopaedia**, *ae*, *f.* souhrnné dílo.

endo — = *in* —.

Endymiōn, *ōnis*, *m.* krásný jinoch, miláček Seleny.

ēnecō, (*enicō*) *necui*, *nectum* 1. usmrtiti, umořiti, vysíliti.

***energīa**, *ae*, *f.* účinnost, energie.

ēnervātus 3. = **ēnervis**, *e* vysílený, změkčilý.

ē-nervō 1. vysíliti, zeslabiti.

enim (stojí vždy za slovem) a) neboť, vždyť, totiž. *quid enim* což pak? b) zajisté, ovšem; *neque e.* vždyť přece ne; *at (sed) enim* než (ale) vskutku.

enim-vērō neboť vskutku, zajisté; *verum enimvero* ale vskutku.

ē-niteō, *uī* — 2. = **ēnitescō**, *nitui* — 3. zaskvíti se, (za)lesknouti se, vynikati.

ē-nītor, *nīsus* (*nīxus*) *sum* 3. a) s námahou se někam dostati; vyléztí, vystoupiti; vzhůru se vypínati. b)

namáhati se, snažiti se, přičiniti se; poroditi; — *īxus* činný, horlivý, vytrvalý.

Ennius, *ī*, *m.* **E.**, římský básník, 240—169 př. Kr.

ē-nō 1. vyplovati, plováním se zachrániti.

ēnōdātē zřetelně, jasně.

ēnōdātiō, *ōnis*, *f.* rozuzlení, výklad.

ēnōdis, *e* bez uzlů, suků; hladký.

ē-nōdō 1. uzlů, suků zbaviti; vyložit; objasniti.

ēnormis, *e* nepravidelný.

ē-nōtēscō, *nōtui* — 3. státi se známým.

ēnotō 1. zaznamenávatí.

ēnsi-ger, **ēnsifer**, *a*, *um* meč nosící.

ēnsis, *is*, *m.* meč.

†**entheus** 3. božstvem nadšený.

enthymēma, *atis*, *n.* [ř.] uvádění (řečn.) důvodů; závěr na základě protivy.

***entozoa** *n.* vniterní cizopasníci.

ē-nūbō, *psī*, *ptum* 3. provdati se, vydati se.

ēnucleātus 3. prostý, jednoduchý.

ē-nucleō 1. jádro vyloupnouti; pečlivě vypracovati, jasně vysvětliti, odvodniti.

ēnumerātiō, *ōnis*, *f.* výčet; přehled probraného, výpočet.

ē-numerō 1. vypočítati, po řadě uvéstí.

ēnunti-ātiō, *ōnis*, *f.* (—*tum*, *ī*, *n.*) výpověď, výrok, věta.

ē-nuntiō 1. oznámiti, vyzraditi; vypovídati, pronésti.

ēnūptiō, *ōnis*, *f.* vyvdání se.

ē-nūtriō 4. vyživiti, vychovati.

Enyō, *ūs*, *f.* litice válečné vřavy.

1. **eō**, *īre*, *īvī* (*īī*), *itūrus*. 1. jíti, ubíratí se, cestovati; *pedibus ire* pěšky, *equō* jíti na koni, *currū* na voze, *navibus* na lodích, *alis* letěti; *in i ire* jíti na soud, *infittas ire* zapíratí, *venatum* jíti na lov, *pedibus ire in sententiam alcis* přidati se k něčemu mínění, *ire in crucem*, *in malam rem* jíti k čertu, *dasu*, *ad saga* chopiti se zbraně, *contra* jíti proti, odporovati, *obviam ire* jíti vstříc, zmařiti něco (*dat.*). 2. a) o neživých věcech: *fumus it* vznáší se, *sanguis* teče, *sudor* vyráží, *tempus* plyne, *sagitta*, *puppis* letí; *fama it* šíří se; *ire in alqd* přecházeti v něco, měnití se v něco.

b) zacházeti, zanikati, zemřít. c) pokračovati, dařiti se; *in scelus ire* přikročiti k —, *in lacrimas* rozplakati se. 3. *ad arma ire* chopiti se, *in aciem* stavěti se, *in partem* přidati se ke straně, *in consilium* pronášeti mínění, *in possessionem ire* uvázati se v držení.

2. **eō** *přisl.* a) *míst.* tam, až tam, tak daleko, až k tomu. b) *čas.* (až) do té doby, až potud. c) do té míry, tak velice; *eo magis* o to více, tím víc; proto, za tím účelem.

eōdem tamtéž; na tomtéž místě, na totéž místo.

eōpse = *eo ipso*.

Ēōs — *f.* [ř.] = Aurora, bohyně ranních červánků, jitřenka. **Ēōus** 3. ranní, za jitra, východní. **Eōus**, *ī*, *m.* jitřenka (hvězda); člověk z východu.

eōusque až potud, až tak dlouho.

Epamīnōndās, *ae*, *m.* vojevůdce thébský, 4. st. př. Kr.

Epaphus, *ī*, *m.* syn Jova a Ioy.

Epēus, *ī*, *m.* tvůrce koně trojského.

ephēbus, *ī*, *m.* [ř.] jinoch.

ephēmeris, *idis*, *f.* [ř.] deník.

Ephesus, *ī*, *f.* město maloasijské; **Ephesius** 3. efeský, **Ephesi** Efesané.

Ephialtēs, *ae*, *m.* zrádce Řeků v Thermopylách.

ephippiātus 3. [ř.] na osedlaném koni jezdící.

ephippium, *ī*, *n.* [ř.] sedlo.

ephorus, *ī*, *n.* [ř.] efor, vrchní dozorcí úředník ve Spartě.

Ephyra, *ae*, *f.* starý název Korintu; **Ephyraeus** 3. **Ephyrēus** 3. korintský.

Epicharmus, *ī*, *m.* řec. básník komedií, kol. r. 500 př. Kr.

epicōpus 3. [ř.] vesly opatřený.

Epicūrus, *ī*, *m.* řec. filosof, zakladatel školy epikurské. **Epicūrēus** 3. epikurský. **Epicūrēi**, Epikurovci.

epicus 3. [ř.] epický.

Epidamnos (—us), *ī*, *f.* = Dyrrhachium.

Epidaurus (—us), *ī*, *f.* město v Argolidě nebo v Dalmacii; **Epidaurius** 3. epidaurský, *subst. m.* Epidauřan (Asklepios).

epigramma, *ati* [ř.] nápis; **epigram**.

epilogus, *ī*, *m.* [ř.] konec řeči, doslov.

Epimētheus, *ī*, *m.* bratr Prometheův; **Epimēthis**, *idis*, *f.* dcera jeho Pyrrha.

Ēpīrus, *ī*, *f.* Epirus, krajina na záp. pobřeží sev. Řecka; **Ēpīrōtēs**, *ae*, *m.* Epiroťan, **Ēpīrōticus** 3. (Ēpīrēnsis, *e*) epirský.

***episcopātus**, *ūs*, *m.* biskupský úřad, biskupství.

***episcopus**, *ī*, *m.* biskup.

epistolium, *ī*, *n.* psaníčko.

epistula, *ae*, *f.* [ř.] zázilka, dopis, list; *per* —ās písemně; *ab epistulis* tajemník; —*arum officium* tajemnictví.

***epitaphium**, *ī*, *n.* náhrobní nápis, epitaf.

epitaphius, *ī*, *m.* [ř.] řeč pohřební.

epitoma, *ae* (—ē, ēs), *f.* výtah, výpis.

epōdos, *ī*, *m.* [ř.] krátký verš jdoucí po delším, báseň verši těmi složená.

Epona, *ae*, *f.* keltská bohyně koní.

epops, *opis*, *m.* [ř.] dudek.

epos *n.* [ř.] báseň hrdinská.

ē-pōtus 3. vypitý, pohlcený.

epulae, *arum*, *f.* pokrmy; *hosti*; pastva očí; ***ep. sacrae** sv. přijímání.

epulāris, *e* při jídle, hostině.

epulō, *ōnis*, *m.* správce, obstaravatel hostiny.

epulor 1. jísti, hodovati.

epulum, *ī*, *n.* hostina.

equa, *ae*, *f.* kobyła, klisna.

eques, *itis*, *m.* 1. jezdec, hrom. jízda. 2. jezdec, příslušník privileg. stavu; ***rytíř**.

equester, *stris*, *stre* (neb **equestris**, *stre*) jízdný, jezdecký; **ordo eq.** stav jezdecký (rytířský).

equidem ovšem, vskutku, zajisté; aspoň, sice.

equile, *is*, *n.* konina.

equīnus 3. koňský, žíněný.

equīria, *ium*, *n.* koňské dostihy k počtě Martově.

equitābilis, *e* pro jízdu vhodný, sjízdný.

equitātus, *ūs*, *m.* a) jezdění na koni. b) jízda, jezdecktvo, v *plur.* jízdné sbory; **equitātus** 3. jízdný (**legiō**).

equitō 1. na koni jezdit, jako jezdec sloužiti.

equuleus (**eculeus**), *ī*, *m.* hříbě; dřevěný kůň j. mučidlo.

equus, *ī*, *m.* 1. kůň, hřebec; *e. bipes* mořský koníček; *e—ō vehī* jeti u

koni, *merere* sloužiti na koni; *de-trahere equos* odníti koně jezdcům; *virīs equīs* vši mocí vojenskou. *b) equī* v plur. spřežení, vůz, dostihy.

ē-rādō, *sī*, *sum* 3. vyškrabati, vyškrtnouti, vymazati.

era = *hera*, **ercisco** = *hercisco*.

Erasistratus, *ī*, *m.* lékař z ostrova Kou.

Eratō, *ūs*, *f.* 1. *musa* lyrické poesie n. *musa* vůbec. 2. královna arménská.

Erebus, *ī*, *m.* [ř.] temnota, podsvětí; bůh temnoty; — *bēus* 3. podsvětní, podzemní.

Erechtheus, *ī*, *m.* hēros athénský, syn Země; *Erechthēus* 3. *Erechtheū* (*arces* == Athény); *Erechthīdæ*, *ārum*, *m.* *Erechtheovci*, Athéňané. *Erechthis*, *idis*, *f.* *Erechtheovna*.

ērectus 3. *a)* vztyčený, přímý. *b)* vznešený, pyšný; napiatý, pozorný, čilý, živý, zmužilý; *erecta studia* živá náklonnost.

***erēmīta**, *ae*, *m.* poustevník.

***erēmīticus** 3. poustevnický.

***erēmus** 3. pustý; *e—us*, *ī*, *m.* (*locus*) pustina.

ē-rēpō, *psī*, *ptum* 3. vylézati, vydrápati se, *montem* na horu.

ēreptiō, *ōnis*, *f.* vyrvání majetku.

ēreptor, *ōris*, *m.* lupič.

Eretria, *ae*, *f.* město na Euboji; *Eretricus* 3. *Eretriacus* 3. *Eretriēnsis*, *e* *eretrijský*; *Eretriēnsēs*, *ium*, *m.* *Eretriané*; *Eretrici*, *Eretriaci* stoupenci filosofa Menedema z Eretrie.

ergā předl. s. *akus.* *k*, vůči, vzhledem *k* (v klass. latině jen v dobrém smyslu).

ergastulum, *ī*, *n.* [ř.] káznice, vězení; trestanci, káránci.

ergō 1. *přísl.* a *předl.*, vždy za gen. = *gratiā*, *causā* pro, *k* vůli: *victoriae ergo*. 2. spojka: proto, tedy, tudíž.

Erichthonius, *iī*, *m.* 1. attický heros. 2. rek trojský; — *ius* 3. trojský.

ēricius, *iī*, *m.* (*hēricius*) ježek; voj. ostny pobitý trám.

Ēridanus, *ī*, *m.* 1. řeka Pád. 2. souhvězdí.

ērigō, *rēxī*, *rēctum* 3. (*rego*). 1. vztyčiti, postaviti, vystavěti, pozdvihnouti; *er. aures* dávatí pozor, *tenebrās* způsobiti, *oculos* otevírati, *fluctūs* vrhati, *agmen*, *aciem* po-

sunouti na výšiny, vzhůru vyvésti.

2. *a)* vzmužiti, povzbuditi, myslí dodati. *b)* vzbuditi pozornost, duševně naplňati.

Ērigonē, *ēs*, *f.* dcera athénského Ikara, změněná v souhvězdí Panny; *Erigonēius* 3. *Erigonin*.

erilis = *herilis*.

Erinys, *yos*, *f.* [ř.] Lítice; neštěstí, zuřivost.

ēripiō, *ripiū*, *reptum* 3. (*rapio*). 1. vyrvati, odervati, vytrhnouti, od —, násilně odníti, *pellem* stáhnouti, *campum* pole opanovati. 2. osvoboditi, zachrániti; se *er.*, *pass.* vyváznouti, uniknouti.

ērogātiō, *ōnis*, *f.* vyplácení, výdaj.

ē-rogō 1. vyplatiti, vynaložiti.

errābundus 3. bloudivý, potulný.

errāticus 3. bludný, křivolaký.

errātiō, *ōnis*, *f.* bloudění.

errātum, *ī*, *n.* omyl, poklesek.

errātus, *ūs*, *m.* bludná cesta.

1. **errō** 2. *a)* potulovati se, (za-)blouditi; kolísati, býti na rozpacích; *oculī errantēs* nejisté, těkavé. *b)* mýliti se, chybovati, hřešiti.

2. **errō**, *ōnis*, *m.* tulák.

***errōneus** 3. bludný, bludařský.

error, *ōris*, *m.* 1. *a)* (z)bloudění, těkání, bludná cesta, chybění se cíle. *b)* oklika, zátočina. *c)* nejistota, pochybnost, kolísání. 2. klam, omyl, podvod; zaslepenost, nevědomost; poklesek, chyba, hřích; zmatek, blud.

ērübescō, *rubuī* — 3. červenati (se), rdíti se; (za)styděti se, ostýchati se.

ērūca, *ae*, *f.* kapusta mačinková.

ēructō 1. říhati, krkatí, vrhnouti.

ē-rudiō 4. (*rudis*) vzdělávati, vychovávatí, poučovati, vyučovati.

ērudītiō, *ōnis*, *f.* vzdělávání, učení, učenost.

ēruditus 3. vzdělaný, učený; — *a sapientia* jemná.

ē-rumpō, *rūpī*, *ruptum* 3.: 1. přech. vyraziti ven, *nubem* z mraku, proraziti, vychrliti, vypustiti, *iram* vyhlíti si (*stomachum* žluč); se *er.* vyřítiti se, vyraziti. 2. nepřech. *a)* výpad učiniti, vyraziti, pro —, probíti se. *b)* vypuknouti, pro —, *ad minas* v hrozby. *c)* v něco skončiti, přejíti.

ē-ruō, *uī*, *utum* 3. a) vykopati, vyhrabati, vyrvati, násilím vytrhnouti, zachrániti. b) vyhledati, vypátrati. c) vyvrátiti, zničiti.

ēruptiō, *ōnis*, *f.* výbuch, výpad, vpád.
erus = *herus*.

Erymanthus, *ī*, *m.* 1. pohoří arkadské; *Erymanthius* 3. (fem. i *Erymanthis*, *idis*) erymanthský. 2. přítok Alfeia.

Erythrae, *ārum* *f.* město v Boiotii, v Aitolii, v Malé Asii; *Erythraeus* 3. erythrejský; *E—ā*, *ae*, *f.* poloostrov erythrejský; *Erythraei*, *ōrum* Erythrejští.

Eryx, *ycis* (**Erycus**, *ī*), *m.* 1. hora Eryx na záp. Sicílie. 2. heros toho místa; *Erycinus* 3. erycký; *Erycina*, *ae*, *f.* Venuše.

ervum, *ī*, *n.* čočka, vikev.

esca, *ae*, *f.* jídlo, vнадidlo, nástraha.

***escadra**, *ae*, *f.* eskadrona (škadrona), oddíl jízdy.

ē-scendō, *endī*, *ēsum* 3. (*scando*) vystupovati, *rostra* na řečiště; *equos* vsednouti na koně; vzhůru stoupati.

ēscēsiō, *ēnis*, *f.* (*—us*, *ūs*, *m.*) vystupování, výstup.

***escit** = *erit*.

Esquiliae, *ārum*, *f.* pahorek římský; *—ius* 3. předměstský, mimoměstský; *—īnus* 3. esquilinský.

esculentus 3. jedlý; *—a*, *ōrum*, *n.* jídla, pokrmy.

essedārius, *īī*, *m.* bojovník na voze.

essedum, *ī*, *n.* válečný n. závodní dvoukolý vůz.

ēsuriō 4. (*edo*) míti hlad, lačnēti; míti chuť.

ēsuriēs, *ēī* *is*, *f.* hlad (-ovění).

et 1. spojka stupňovací. i, také, a také, docela také, dokonce, také však; *et nunc* také (ještě) nyní; *et super* a nad to ještě. 2. *sluč.* a) i, ; *et — et* i — i, jak — tak, jednak — jednak; b) a to *multi et sapientes viri* mnozí, a to moudří mnoho moudrých mužů; *et quidem* a sice, a to; *et eo magis* a to tím více. c) čas. a tu, a již, a pak. 3. odpor. a ale, avšak, než. 4. srovnáv. a jako: *par*, *idem*, *similis*, *non alius* — *et*: 5. *et quidem* ale ovšem.

et-enim vždyť přece, a zajisté, totiž.

Eteoclēs, *is*, *m.* syn Oidipa a lokasty.
etēsiae, *ārum*, *f.* [ř.] větry *passátní*.
***ethnicus**, *ī*, *m.* pohan.

ēthologus, *ī*, *m.* [ř.] člověk posuny někoho karikující.

etiam 1. a) a to (také) již, a to (také) hned, ještě (jednou); *etiam atque etiam* opět a opět. b) ještě (stále); *vixdum* e. sotvaže jen; *etiam tum* (*tunc*) tehdy ještě, ještě tehdy; *etiam nunc* ještě nyní. 2. a) též, také, i, rovněž; *non (solum) modo* — *sed (verum) etiam* nejen — nýbrž i; v odpovědi: *ano*. b) ještě k tomu; *quin* e. docela, dokonce i, ba i; při kompar. *etiam* = ještě; *etiamnum etiamnunc* ještě nyní, stále ještě.

etiam-sī a) s *ind.* i když, i jestliže (*—li*). b) s *conī.* i jestliže by, byt i, třeba by.

Etrūria, *ae*, *f.* Etrurie; *Etruscus* 3. etruský, *Etruscī* Etruskové.

et-sī a) s *ind.* i jestliže, třeba (i), ačkoli. b) s *conī.* třeba by, i jestliže by, i když by. c) opravuje: než, avšak.

eu [ř.] dobře! výborně!

Euadnē, *ēs*, *f.* manželka Kapaneova.

euān, **euḥān** [ř.] výkřik bakchantek a přijmí Bakchovo; *euāns*, *antis* volající: *euan*!

Euander (**Euandrus**), *drī*, *m.* Euander; *Euandrius* 3. Euandrovský, *ensis* E. meč Pallanta, syna Euandrova.

Euboea, *ae*, *f.* ostrov Euboja při Attice; *Euboicus* 3. a) eubojský. b) naproti Euboji ležící; *E—ā* *urbs* = Kumy.

***eucharistia**, *ae* (*divina*), *f.* nejsvětější svátost oitární.

Euēnus, *ī*, *m.* 1. řeka v Aitolii. 2. heros té řeky, král aitolský. *Euenīnus* 3. u Euea bydlící.

***euergetēs** (*euergeta*), *ae*, *m.* dobrodinec.

***eufortūnus** 3. šťastný; *eufortūna* = *fortuna*.

euge, **eugae** [ř.] dobře! výborně!

Euhius, *īī*, *m.* přijmí Bakchovo; *Eu(h)ias*, *f.* bakchantka.

Eumenidēs, *um*, *f.* Eumenidy (název Furií „Milostivé“).

Eumolpus, *ī*, *m.* pěvec thrácký; *Eumolpidae*, *ārum*, *m.* Eumolpovci, kněží v Eleusině.

eumpse = *ipsum*.

eunūchus, *ī*, *m.* [ř.] kleštětec.
eu(h)oe hejsal ichuchul výkřik bakchantek.
***euphōnizō** 1. libě zvučím, znám, mluvím.
Euphorbus, *ī*, *m.* Trojan E.
Euphoriōn, *ōnis*, *m.* básník z Chalkidy, kol r. 250 př. Kr.
Euphratēs, *is*, *m.* řeka v Mesopotamii.
Eupolis, *idis*, *m.* básník staré komedie attické, 5. st. př. Kr.
Eurīpidēs, *is*, *m.* básník tragický (5. st. př. Kr.); **Eurīpideus** 3. Eurīpidův.
eurīpus, *ī*, *m.* [ř.] mořská úžina, vodovod, příkop.
Eurōpa, *ae* (—e, *ēs*), *f.* Evropa; —**paeus** 3. evropský; Europa byla dcera foinického krále Agénora, Jovem v podobě býka unesená.
Eurōtās, *ae*, *m.* řeka u Sparty.
eurus, *ī*, *m.* [ř.] jihových. vítr; **eurōus** 3. (jiho)východní.
Euryalus, *ī*, *m.* mladý Trojan.
Eurybiadēs, *ae*, *m.* velitel řec. loďstva u Salaminů.
Eurydicē, *ēs* (—ca, *ae*), *f.* choť Orfeova; jméno i jiných žen.
Eurystheus, *ī*, *m.* král mykénský.
Eurytus, *ī*, *m.* 1. král v Olchalii. 2. Kentaur. **Eurytis**, *idis*, *f.* dcera Eurytova; **Eurytidēs**, *ae*, *m.* syn Eurytův.
Euterpē, *ēs*, *f.* musa hudby.
euxīnus 3. [ř.] pohostinský; **Ē—īnus**, *ī* (*pontus*) *m.* Černé moře.
ě-vādō, *sī*, *sum* 3.: 1. a) vyjít, ode—, uniknout; vystoupit, vylézt, *in terram* přistát; *flumen* e-*it* vlévá se. b) vyváznouti, zachránit se (*ex*, *ab*); *retro* ev. ústupem se zachránit. c) skončit, dopadnout; vyspět v něco, stát se něčím, objevit se; *inceptum vanum* *evasit* podnik se nezdařil. 2. *přech.* a) projít, pře—, u—, proniknout; *viam* urazit; ev. *gradūs* vystoupit po stupních. b) něčemu ujít, vyváznouti *flammam*.
†ěvāgīnō 1. vytasit z pochvy.
ě-vagor 1. vybíhat, vybočovat, *ordinem* z pořádku; potloukat se, šfířit se.
ě-valēscō, *valuī* — 3. vzmoci se, ujmout se; moci, být s to.

ě-vānēscō, *vānuī* — 3. zmizet, rozplynout se, vytratit se, vyčihnouti.
***evangelicus** 3. evangelický; *m.* evangelík; *evangelista*, *ae*, *m.* zvěstovatel evangella; *evangelium* (*euangelium*, *ewangelium*), *ī*, *n.* evangelium; *evangelizatiō*, *ōnis*, *f.* zvěstování, hlásání, výklad evangella; *evangelizō* 1. zvěstovat evangelium.
ěvānidus 3. pomíjející, nízklí.
ě-vastō 1. úplně zpusťit, poplenit.
ě-vehō, *xī*, *ctum* 3. a) vyvážeti, od—, vyklízet, u—, odplavit, *aquas* odváděti; povznášeti; se ev., *pass.* naproti se hnáti, vyraziti; vyjet, vyplout. b) v *pass. přech.* *ěvehī alqd* jeti, plavit se kolem, přejeti, překročit (*modum* mlru); v řeči odbočit.
ě-vellō, *velli*, *vulsum* 3. vytrhnout, vyrvat; vyplnit, vyhladit, zničit.
ě-veniō, *vēnī*, *ventum* 4. a) vyjít, sorte připadnout; dopadnout, dříti se, nastat, splnit se. b) stát se, udát se.
ěventum, *ī*, *n.* výsledek, událost.
ěventus, *ūs*, *m.* výsledek, zdar, ne—; konec, událost.
ě-verberō 1. vyšlehati, roz—, rozbít.
ě-vergō — — 3. vylévati.
ěverriculum, *ī*, *n.* koště.
ě-verrō, *verri*, *versum* 3. vymést.
ě-versiō, *ōnis*, *f.* vyvržení, s—; vyvrácení, zkáza, rozvrácení.
ěversor, *ōris*, *m.* vyvratitel, zhoubce.
ě-vertō, *tī*, *sum* 3. a) vykroutit, vodu zčeřit, vyvrátit, přetrhnout, zbořit, skácet. b) *přen.* podvrátit, z—, podkopat, zničit; k pádu, na mizinu přivést; *fortunis* *alqm.* e. připravit o všechno jmění; *bonis* —*tī* přijít o majetek.
ěvestigātus 3. vypátraný.
ěvidēs, *entis* viditelný, zřejmý.
ěvidentia, *ae*, *f.* názornost, zřejmost.
ě-vigilō 1. probudit se, *noctem* probít, *libros* pečlivě skládat; být, zůstat bdělým.
ě-vilēscō, *viluī* — 3. stát se bezcenným.
ě-vinciō, *nxī*, *ntum* 4. úplně svázat, ovinout, ověnčit.
ě-vincō, *vīcī*, *victum* 3. a) úplně přemoci, zdolat, zvítězit; vymoci, pro-

saditi, dokázati; zatlačiti, vy —; .
moles proraziti hráze. *b)* v *pass.* býti překonán, dáti se pohnouti.
ē-virō 1. změkčilým učiniti, oslabiti.
ē-vīscerō 1. vykuchati, rozsápati.
ē-vītābilis, *e* čemu se lze vyhnouti.
1. ē-vītō 1. vyhýbati se, straniti se, uniknouti *alqm*, *alqd*.
2. ēvītō 1. (*vita*) život bráti.
ēvocāti, *ōnis*, *f.* povolání k voj. službě.
ēvocātor, *ōris*, *m.* povolavatel k voj. službě; buřič.
ē-vocō 1.: 1. *a)* vyvolávat, ven (z podsvětí) volati, bohy vyvolávat ven z města. *b)* vyvolati něco; způsobiti *alqm in laetitiam*, *spem* u někoho.
2. a) povolati k voj. službě; *ēvocāti*, *ōrum*, *m.* vysloužilí vojáci znovu povolání. *b)* předvolati před soud. *c)* pozvati, povolati vůbec.
ē-volō 1. vzletěti, vy —, povznésti se do výše; vyřítiti se, vyraziti, *rūs* výlet si udělati; uniknouti, ujíti.
ēvolūtīō, *ōnis*, *f.* rozvinutí (svitku papyru).
ē-volvō, *volvī*, *volūtum* 3.: 1. vyvaliti, od —, s —; vylévati, vytlačiti; dovinouti, dopřísti; se *ev.*, *pass.* valiti se, uniknouti, proniknouti. *a)* rozvinouti, rozbaliti, *librum* čísti; líčiti, vyprávěti, objasnit.
ē-vomō, *uī*, *itum* 3. vychrliti, vyvrhnouti, zvrátiti.
ē-vulgō 1. mezi lid rozšířiti, uveřejnit, vyzraditi; *ev. pudorem* studu se vzdáti.
ēvulsiō, *ōnis*, *f.* vytržení, trhání.
ex-acerbō 1. roztrpčeti, rozjitřiti.
ex-āctiō, *ōnis*, *f.* vyhnání; *pecuniae* vymáhání, vybírání; v *plur.* daně, dávky.
ex-āctor, *ōris*, *m.* vypuditel; výběrčí, vykonavatel.
exāctus 3. přesný, důkladný, úplný; **exāctē* i z donucení (*exigō*).
ex-acuō, *uī*, *ūtum* 3. *a)* nabrousiti, zašpičatiti, zbystřiti. *b)* dráždit, popuzovati.
ex-adversum (—*us*) *přisl. i předl.* s *akus.* (na)proti.
exaedificātiō, *ōnis*, *f.* vybudování.
ex-aedificō 1. vybudovati.
exaequātiō, *ōnis*, *f.* vyrovnání, rovnost.

ex-aequō 1. *a)* vyrovnati něco něčemu, stejným učiniti s něčím; *facto dictis* (*dat.*) vystihnouti; se *ex.*, *pass.* vyrovnati se. *b)* *nepřech.* vyrovnati se.
exaeresimus 3. [ř.] přestupný.
ex-aestuō 1. vykypěti, rozbouřiti se.
exaggerātiō, *ōnis*, *f.* povznesení.
ex-aggerō 1. *a)* hrází něco vyplniti, hráz postaviti; *přen.* nahromaditi, povznésti, zvelebiti. *b)* zveličovati, nadsazovati.
exagitātor, *ōris*, *m.* tupič, hánce.
ex-agitō 1. *a)* vyhnati, vyplašiti. *b)* štváti, honiti, pronásledovati, znepokojovati, trápiti; tupiti; popuzovati, podněcovati.
ex-albēscō — — 3. zběleti, zblednouti.
***exaltātiō**, *ōnis*, *f.* povznesení, povýšení, vychválení.
†exaltō 1. povýšiti, zvelebiti.
exāmen, *inis*, *n.* (*ex*, *agmen*, *ago*) 1. voj. zástup, sbor, dav. 2. jazyček na váze; zkouška.
exāminō 1. odvažovati, zkoušeti.
exanimātiō, *ōnis*, *f.* úžas, úzkost.
exanimis, *e* (—*mus* 3.) bez dechu, bez sebe, zděšený; bez ducha, mrtvý.
ex-animō 1. dechů, smyslů zbaviti, děsiti, v *pass.* býti bez dechu; usmrtiti, (u)trápiti.
ex-antlō (*exanclō*) 1. [z řec.] vyčerpati, vytrpěti, přetrpěti.
ex-ārdēscō, *ārsī* — 3. vzplanouti, vznítiti se, roz —, rozpáliti se.
ex-ārēscō, *āruī* — 3. úplně vyschnuti, vymizeti.
ex-armō 1. odzbrojiti.
ex-arō 1. vyorati, z —, oráním vytěžiti; vykonati, vyrýti; napsati na voskové tabulce. vypsati. po —.
ex-asperō 1. *a)* drsným učiniti; v *pass.* státi se drsným. rozčeřiti se. *b)* divokým učiniti, popuditi, podrážditi.
ex-auctōrō 1. propustiti z voj. služby; se *ex.* opustiti voj. službu.
ex-audiō 4. jasně slyšeti, pozorně naslouchati, vyslyšeti.
exaugurātiō, *ōnis*, *f.* odsvěcení, zrušení posvěcení.
ex-augurō 1. odsvěcti, zrušiti posvěcení.
ex-caecō 1. oslepti; zacpati.

excandēscētia, ae, f. prchlivost.

ex-candēscō, *candui* — 3. rozpáliti se, vzplanouti.

ex-cantō 1. vyčarovati, kouzly vyvolati.

ex-carnificō 1. na smrt zmučiti.

ex-cavō 1. vyhloubiti, vydlabati.

ex-cēdō, *cessi*, *cessum* 3.: 1. a) vyjítí, odejítí; vzdáliti se, vystěhovati se (ex) *urbe*; *caelo* sestoupiti s nebe; ex. (e) *vitā* zemřítí; *memoriā* vymizeti. b) vybočiti, od —, vyčnívati; ex *pueritiā* vyjítí z —, překročiti; in *annum* připadnouti v rok; *eo laudis* ex. dosíci takové slávy; *res excessit in certamen* došlo k —. 2. přech. *urbem* opustiti; *modum*, *fastigium* přestoupiti; překročiti, převyšovati; vystoupiti z něčeho.

excellēns, *entis* vynikající, výtečný, znamenitý.

excellētia, ae, f. výtečnost, znamenitost, přednost, *vznešenost, výsost, excellence.

excellō, *ui* — 3. (—eō, *ui* 2.) vynikati, předčítí, *alci*, *inter*, *praeter*, *super ceteros*.

excelsitās, *ātis*, f. výše, vznešenost.

excelsus 3. a) vysoký, vyvýšený; —um, *i*, n. výšina. b) vznešený, vynikající, mající vysoké postavení; *in *excelsis* na výsostech, t. j. na nebi.

exceptiō, *ōnis*, f. výjimka, výhrada; námitka, ohrazení.

exceptō 1. zachycovati, lapati.

ex-cernō, *crevi*, *cretum* 3. vyloučiti; odstavit mládě.

ex-cerpō, *psi*, *ptum* 3. vytrhávati, vyjímati, vybíratí; výtahy, výpisky činití; vyloučiti, pryč vzítí.

***excerptor**, *ōris*, m. kdo činí výtah z něčeho.

excessus, *ūs*, m. odchod ze života, smrt; vybočení, odbočka; * hřích, provinění.

excetra, ae, f. jedovatý had, zmije.

excidium, *iī*, n. západ; pád, záhuby; zříceniny.

1. **ex-cidō**, *cidī* — 3. (*cado*) a) vypadnouti, s —, vyklouznouti *vox ore*. b) zaniknouti, zmizeti, vytratiti se *de memoria*, *animo*; *nomen mihi excidit* vypadlo mi z paměti. c) pozbyti něčeho, přijíti o něco (*re*, *ex re*).

2. **ex-cīdō**, *cīdī*, *cīsum* 3. (*caedo*) a)

vytesati, vysekati, vyřezati, vylámati, vydlabati, *arbores* poraziti. b) vyhladiti, vyvrátiti.

ex-cieō, *cīvī*, *cītum* 2. a) vyplašiti, vyburcovati, vyděsiti; zavolati, po —, před —, při — (na pomoc). b) dráždití, rozčilovati; vyvolati = způsobiti.

ex-cipiō, *cepi*, *ceptum* 3.: 1. chytati, vyjímati, vybíratí; přen. vyjímati, připouštětí něco; vymíniti, vyhraditi si; *excepto, quod* s tou výminkou, že, *exceptis vobis duobus* vyjímaje vás dva. 2. a) zachycovati, opíratí, pod —; se *pedibus*, in *pedes* ex. vzchopiti se, ex. *vulnera* utřítí si, *impetum* vydržeti, odolati, vim snéstí. b) smysly pochytilí, zvědětí, zaslechnouti. c) na sebe vzlíti, převzítí. 3. pohostinně přijmouti, pohostiti, uvítati. 4. něco převzítí, v něčí řeči pokračovati, vystřídati; *hunc exceptit.*; po něčem následovati.

excisiō, *ōnis*, f. zničení.

excitātus 3. prudký, pronikavý, *probudilý.

ex-citō 1. a) vyplašiti, vyhnati, vzbuditi ze spaní. b) vyvolati, před —, při —; *triarios* kázati povstati —um. c) vyvolati, způsobiti *tempestatem*; *turres* postavití, rostliny: vypěstovati; *flammam*, *ignem* rozděliti, zalítí, *incendium* založiti, *bellum* vznítiti. d) duševní stavy vyvolati, vznítiti, (po-)vzbuditi, vzpružiti, rozhniti, popuditi, zvyšovati, povznéstí.

exclāmātiō, *ōnis*, f. výkřik, zvolání, výrok.

ex-clāmō 1. vykřikovati, volati (jménem).

ex-clūdō, *sī*, *sum* 3. (*claudio*) a) nevypustiti, nepředpustiti, přístup odpřítí. b) vzdalovati, zdržovati, vyloučiti *honore*, vyjmouti; brániti někomu v něčem, odloučiti, vy —, odříznouti jej od něčeho, zameziti mu něco: ex. *alqm reditū in Africam, Romanos a re frumentariā* (spížování). c) (ptáčata) vyvádětí.

excōgitātiō, *ōnis*, f. vymýšlení, vynalézavost.

excōgitātus 3. vybraný, výborný.

ex-cōgitō 1. vymýšletí.

ex-colō, *colui*, *cultum* 3. a) pečlivě vzdělávati, pěstí. b) zušlechtiti,

vyzdobiti, vzdělati (lidi), *gloriam* zvyšovati. c) ctíti (= *colere*).

***excommunicātiō**, *ōnis*, f. vyobcování, klatba.

***excommunicō** 1. vyobcovati, dáti do klatby.

ex-coquō, *coxī*, *coctum* 3. vyvařiti, taviti, tavením odstraňovati; vysušovati; *důkladně probrati.

ex-cors, *dis* (*cor*) bezhlavý, nerozumný.

***excrementōsus** 3. plný výmětů.

excrementum, *ī*, n. výměšek.

ex-crēscō, *crevi*, *crētum* 3. vzrůstati, vy—.

ex-cruciō 1. mučiti, trýzniti.

excubiae, *ārum*, f. hlídka, mužstvo na stráž.

excubitor, *ōris*, m. strážce.

ex-cubō, *ui*, *itum* 1. venku ležeti; býti na stráž, posádkou, hlídati; bděti, pečovati.

ex-cūdō, *dī*, *sum* 3. vykřesati; (tepáním) vytvořiti, tepati, kouti.

ex-culcō 1. vyšlapati, ušlapati.

ex-currō, *cucurrī*, *cursum* 3. a) vyběhnouti, výpad, výlet učiniti. b) vybíhati=táhnouti se, prameniti; odbočovati; proháněti se.

excursiō, *ōnis*, f. vybíhání, výpad, vpád, odbočení.

excursor, *ōris*, m. vyzvědač, náhončí.

excursus, *ūs*, m. výpad, výlet.

excūsābilis, e omluvitelný.

excūsātiō, *ōnis*, f. omluva.

excūsātius omluveně, s omluvou.

excūsō 1. (*causa*) a) omlouvati (se), ospravedlňovati; na omluvu uváděti. b) něco odepřít, něčeho se zbaviti, vzdáti se něčeho; **excūsātus** 3. omluvivší se, odstoupivší.

excūsor, *ōris*, m. (*cudo*) kovotepec.

excutiō, *cussī*, *cussum* 3. (*quatio*) 1. a) vytřásti, setřásti, odmrštit, odhoditi, odraziti. b) shoditi e nave, *curru*, *collo*; sehnati; z rukou vyraziti, vystřeliti; v *pass.* spadnouti, vy—, *somnō* býti vyburčován, probudit se. c) zahnat; něčeho zbaviti, něco vyrvat (*patriā*, *agnam*); vzbuditi, způsobiti *risum*. 2. roztřásati, po—, prohledávati, zkoumati; *bracchia* rozplnati; *lacertum* napřahovati, *rudentes* rozvinouti, *causam* vésti soudní vyšetřování.

exec. viz **exsec** —

ex-edō, *ēdī*, *esum* 3. a) vyjídati, vyžírati, strávit, zničit. b) rozžírati, zžírati, rozhlodávati; **exesus** 3. rozežraný, roklinatý, dutý (strom).

exedra, *ae*, f. [ř.] hovorna.

exedrium, *īī*, n. [ř.] malá hovorna.

exemplar, *āris*, n. obraz, vzor, opis; *ad ex.* podle vzoru.

exemplaris, e opsaný; -e, *is*, n. opis.

exemplum, *ī*, n. (*eximere*) 1. vzorek, ukázka, opis. 2. vzor, vzorný příklad, doklad; **exemplō** *alcis* podle vzoru, jako; *quo ex—ō* dle vzoru koho? 3. příklad; *ex—ī causā*, *grātia* na příklad; odstrašující příklad, výstraha, trest.

ex-eō, *īre*, *īvī*, *īī*, *itum* 1. a) vyjít, odejít, vystoupiti, opustiti něco (*ēx*, *de*, *ab rē*, *abl.*); o losu: vyjít, (vy)padnouti, o pověsti; (roz)šířiti se, o řeči: přijít ve známost; voj. vyraziti, dáti se na pochod. *exire ē* (*dē*) *vitā* zemřít, *memoria* vymizet 1—, *ē suā potestate* nebyti sebe mocen, *studio gloriae* vzdáti se, *servitiō* ujíti, *aere alieno* vyprostiti se; o řece: prameniti, ústít, vylévat se, o rostlinách: klíčiti, vzcházeti, vzrůstati. b) čas. uplynouti, vypršet, skončiti se. 2. přech. něco překročiti *valles*, *modum*; ujíti, uniknouti něčemu.

exerceō, *ui* — 2. (*arceo*) 1. v pohyb uvádět. a) vodu čerpat, zvířiti; půdu: zorati, vzdělávati. b) honiti, proháněti, zaměstnávati, práci dávat; se *ex.* plahočiti se, proháněti se, *equis* projížděti se na—. c) znepokojovali, sužovati, trápit, stíhati *irā*, *odiō*. 2. a) cvičiti; se. e. neb v *pass.* cvičiti se. b) něco provozovati, konati, pěstovati; *imperium ex.* vládnouti, *pacem* zachovávat, *leges* zákonům dáti průchod, *victoriam* využít, *diem* práci denní konati, *arma* pozdvihnouti, *ferrum* kouti, zpracovati, **exercitus** 3. ztýraný, **exercitātus** (od **exercitō**) vycvičený, vlt dále.

exercitātiō, *ōnis*, f. cvičení, cvik, obratnost, zdatnost; zaměstnávání se něčím.

***exercitātiuncula**, *ae*, f. cvičeníčko.

†**exercitātor**, *ōris*, m. cvičitel, učitel.

exercitātus 3. vycvičený, zdatný; sužovaný, trápený.
exercitium, *iī*, *n.* cvičení, výcvik.
exercitō 1. vytrvale cvičiti.
 1. **exercitus** 3. trápený, sužovaný, zmožený; obtížný.
 2. **exercitus**, *ūs*, *m.* 1. vojsko, zvl. pozemní. 2. četa, hejno; vojenské shromáždění národa.
exfugiō = *effugiō*.
exhālātīō, *ōnis*, *f.* vypařování.
ex-hālō 1. vypařovati, vydechovati, ze sebe vydávati; *exh. (animam)* duši vydechnouti, zemřít.
ex-hauriō, *hausī*, *haustum* 4.: 1. vyčerpávati, vyprazdňovati, vyklízeti, od —, vybírat, vyplít; *socios*, *plebem* vyssát, *tecta* vydrancovati. 2. a) odníti, odstraniti; *aes alienum* splatiti, *sibi manu vitam ex.* vzít si život. b) až do konce vytrpět, přestát; ukončit, provést, získati si; *exhaustus* 3. prázdný, vysílený.
exhedra a pod. = *exedra* a pod.
ex-hērādō 1. vyděditi.
exhērēs, *ēdis*, *m.* vyděděnec.
ex-hibeō, *uī*, *itum* 2. a) podati, vy —, opatřit, přivést, přinést; *veritatem* vypátrati. b) ukázat, předvésti; vypátrati, objeviti; *ore sonos* vydávati; prokazovati, na jevo dávat, vyjevit; způsobiti, vykonati.
ex-hilarō 1. rozveseliti, zpříjemniti.
ex-horřescō, *horruī*, — 3. úžasem ztrnouti, zděsiti se.
exhortātīō, *ōnis*, *f.* povzbuzení, pobídka.
ex-hortor 1. vybízeti, pobízeti, vyzývati.
exigō, *ēgī*, *āctum* 3. (*ex*, *ago*). 1. vyhnati, za —, vypuditi, za —; *fructūs* vyvážeti, *aquās* vylévati; prohnati, vraziti *ferrum per ilia*. 2. a) vybírat, vymáhati, shledávati, požadovati *pecuniam*. b) vyšetřiti, vyzvěděti, určit, zjistiti *veritatem*; dozírat na něco *aedes*, *opus*. c) zkoumati, vyměřovati. 3. naplniti, vy —, skončit, provést; *tertiā vigiliā exactā* po uplynutí, *ante exactam hiemem* před uplynutím; život do konce prožít; *exactā aetate* na sklonku života.
exiguē málo, nepatrně, sotva.
exiguitās, *ātis*, *f.* skrovnost, krátkost, malý počet.

exiguus 3. těsný, úzký; nepatrný (i počtem); krátký (čas); slabý, skrovný; — *um*, *i*, *n.* malý počet, kousek, hrstka, kapka, chvilka.
exilis, *e* hubený, suchý, nuzný, suchopárný.
exilltās, *ātis*, *f.* hubenost, suchost, chatrnost.
exillum = *exsilium*.
exim = *exinde*.
eximius 3. vybraný, výtečný, znamenitý, obzvláštní.
eximō, *ēmī*, *emptum* 3. (*emo*) a) vyjmati, vybírat, odlučovati; *nomen* vymazati, *diem* zabráti. b) odnímat, odstraniti, vzdalovati; *famem* utižiti; vysvoboditi, vyprostiti z něčeho *servitiō*, *mortī aīqm*.
ex-inānīō 1. vyprazdňovati, vydrancovati.
texinānīō, *ōnis*, *f.* vyprázdnění, vyčerpání, ponížení.
exin, **exim**, **exinde** odtud, potom, dále.
exīstīmātīō, *ōnis*, *f.* a) mínění, úsudek; *omnium ex.* veřejné mínění. b) dobrá pověst, vážnost.
exīstīmātor, *ōris*, *m.* posuzovatel, kritik.
exīstīmō 1. (*aestimo*) a) ceniti, odhadovati (*gen.*, *abl. pretii*) b) pokládati, považovati, míti zač (*dvoji akus.*, *v pass. dvoji nom.*; *gen.*, *abl. qual.*); domnívat se, mysliti, souditi. c) souditi o něčem, posuzovati, uznávati. d) „asi“: *quo eos animo fuisse existimatis* jaké myslí asi byli[„prý“ *qui vivere exīstimantur* kteří prý (asi) jsou na živu; *existimatur* jest mínění, domněnka.
exitiābilis, *e* = *exitiālis*, *e* = *exitiōsus* 3. záhubný, zhoubný, zlověstný, nešťastný.
exitium, *iī*, *n.* záhuba, zhouba; konec, neštěstí.
exitus, *ūs*, *m.* odchod, konec, smrt.
ex-lēx, *gis* mimo zákon stojící.
exmigrō 1. = *ēmigrō* 1.
exodium, *iī*, *n.* [ř.] dohra, závěrečný kus.
***Exodus**, *i*, *f.* (odchod, východ) kniha Mojžíšova.
ex-olēscō, *olēvī*, *lētum* 3. zajíti, vymizeti, zastarati.
exolētus 3. zastaralý, dospělý, nemravný.

ex-onerō 1. zbaviti (břemena) *civitate* metu; ulehčiti *conscientiam*; odstraniti.

ex-optō 1. alqd vyžadovati si, snažně si žádati.

exoptātus 3. vítaný, milý.

exōrābilis, e uprositelný, přístupný.

***exorbitō** 1. vyjížděti z kolejí, provinit se, hřešiti.

ex-ordior, *ōrsus sum* 4. počínati, za—; **exōrsus** 3. začatý; **exōrsa**, *ōrum*, n. počátky, podniky.

exordium, *iī*, n. začátek, úvod.

ex-orior, *ortus sum* 4. a) povstávati, vy—, zdvíhati se, vyjít, vystoupiti, objeviti se; b) přen. povstati, nastati, vznikati.

exornātiō, *ōnis*, f. výzdoba.

ex-ornō 1. vystrojiti, vyzbrojiti; vyzdobiti, vykrášliti.

ex-ōrō 1. vyprositi, u—, prosbami dosíci; prosbami obměkčiti, v *pass.* dáti se obměkčiti.

exōrsus, *ūs*, m. začátek.

exortus, *ūs*, m. východ; *vznik, narození.

exōsculor 1. zlíbati; *velmi si vážiti, ceniti.

exōstra, *ae*, f. [ř.] posunovací stroj na divadle; otevřené jeviště (v pozadí).

exōsus 3. nenávidící, opovrhující.

ex-pallēscō, *palluī* — 3. zblednouti; zaleknouti se *alqm*.

ex-pandō, *pandī*, *passum* 3. rozevřiti, rozvinouti.

ex-patricius, *iī*, m. bývalý patricius.

ex-pavēscō, *pāvī* — 3. zhroziti se, leknouti se *alqm*.

ex-pectōrō 1. (z hrudi) vypuditi.

expediō 4. (*pes*, *dis*) 1. a) vyplésti, vyprostiti; osvoboditi, zbaviti, zprostiti něčeho (*alqm re*); *ex. iter* raziti si cestu, *curas* zaplašiti; *se ex.*, *pass.* uniknouti, zachrániti se. b) *ex. discum* vymrštit; něco obtížného provést, vykonati, umožniti, v pořádek uvést. c) vypravovati, vykládati. 2. vyjímati; připravovati, chystati, zbrojiti, válečnou výpravu podniknouti; (*res*) *expedit* prospívá, jest na prospěch.

expeditiō, *ōnis*, f. válečná výprava, vyhlášení; výluka.

expeditus 3. volný, k boji pohotový,

bez zavazadel *miles*; volný, pohodlný; *in expedito esse (habere)* pohotově býti (míti); —ē hbitě, obratně; *cēna expedita* hostina pohotová, nenucená.

ex-pellō, *pulī*, *pulsum* 3. a) odstrčiti *ratem*, vyraziti, odraziti *navem*; na břeh vyvrhnouti; vypuditi, za—, vyobcovati; *sagittam* vystřeliti, *oculos* vyrvati. b) odstraniti, vzíti, zbaviti něčeho: *morbum*, *rem*, *quietem*, *ex. vitam* život si vzíti.

ex-pendō, *pendī*, *pēsum* 3. a) vyvážiti, odvažovati; (peníze) vypláceti, půjčovati (*pecunia expensa*); *expensum ferre alqd alci* připsati na účet, zaznamenati, že bylo zaplacen; *acceptum et expensum* příjem a vydání; *sine fenore pecunias expensas ferre* půjčovati bez úroků. b) uvažovati, zkoumat. c) *poenam* splatiti, odpykati, *scelus* pykati za zločin.

***expēnsa**, *ae*, f. (t. j. *pecunia*) vypůjčené peníze, náklad, zásobování.

expergēfaciō, *fēcī*, *factum* 3. probuditi.

expergīscar, *perrēctus sum* 3. probuditi se, vzchopiti se.

experiēns, *entis* podnikavý, činný, vytrvalý (*laborum*).

experientia, *ae*, f. pokus, zkouška, zkušenost.

experimentum, *i*, n. 1. = *experientia*. 2. předmět pokusu, příležitost k němu.

experior, *expertus sum* 4. a) zkoušeti, zkoumat, zkoušku činiti. b) měřiti se s někým *alqm*; souditi se, přiti se *cum alquo*, *de re*. c) pokoušeti se o něco, odvažovati se něčeho *alqd*, *spem* oddati se naději. d) zkušeností něco poznati, zažiti, zakusiti.

expers, *tis (pars)* neúčastný, nemající podílu; prostý, prázdný, bez něčeho (*gen. zř. abl.*).

expertus 3. zkušený, vyzkoušený, osvědčený; zažitý.

†expetibilis, e žádoucí, příjemný.

ex-petō, *tīī*, *tītum* 3. a) *alqd* po něčem se honiti, o něco usilovati, domáhati se čeho; vyžadovati si, přát si; *poenas exp. ab alquo* tresty někoho stíhati, trestati; *clades exp. in alqm* pohromy seslati, uvaliti. b) na ně-

koho připadnouti, postihnouti *in alqm.*
explātiō, *ōnis*, *f.* očištění; odpuštění, usmíření.
explātiō, *ōnis*, *f.* vyplenění.
explātor, *ōris*, *m.* lupič.
ex-pliō 1. vypleniti, vyloupiti.
ex-plingō, *nxī*, *ctum* 3. vymalovati, vyllčiti.
ex-pliō 1. a) očistiti, viny zbaviti, pomstíti; *ex. scelus* odčiniti, napravit. b) usmířiti, u(po)kojiti; *prodigia* zažehnati.
ex-pliscor 1. vyloviti, vypátrati.
explānātē zřetelně.
explānātiō, *ōnis*, *f.* výklad, objasnění.
explānātor, *ōris*, *m.* vykladač.
ex-plānō 1. vyložiti, objasniti.
ex-pleō, *plēvī*, *plētum* 2. a) naplniti, vy—, do—, nahraditi, naplný počet uvést; *vitam, triginta annos* (úplně) prožiti, dovršiti, dožiti se (30-ti let). b) (povinnost) vyplniti, zadost učiniti; *famem* ukojiti, nasytiti.
explētiō, *ōnis*, *f.* doplnění, zdokonalení.
explētus 3. úplný, dokonalý.
explicātiō, *ōnis*, *f.* rozvinutí; rozbor, výklad.
explicātor, *ōris*, *m.* (—*trīx*, *īcis*, *f.*) vykladač(ka); kdo dovede rozvinouti, vyložiti.
1. **explicātus**, *ūs*, *m.* výklad, (roz)řešení.
2. **explicātus** 3. rozložený, spořádaný, zřetelný.
explicitus 3. jednoduchý, snadný.
explicō 1. (též —*uī*, *itum*) 1. rozvinouti, rozložit, rozbaliti; *voj.* rozvinouti, rozestaviti *aciem, cohortes*; vyplésti, vyprostiti. 2. *přen.* a) rozmotati, spořádati, usnadniti; vyprostiti z nebezpečí. b) provésti, vytvořiti, vykonati *fugam, iter*. c) vyložiti, vysvětliti, rozřešiti.
ex-plōdō, *sī*, *sum* 3. (*plaudo*) herce vytleskati z jeviště, vysyčeti; zavrhovati něco.
explōrātiō, *ōnis*, *f.* vyzvídání, špionování; prozkoumání, zkouška.
explōrātor, *ōris*, *m.* vyzvědač, vyšetřovatel; *v. plur.* rozvědky.
explōrātus 3. vyzkoumaný, jistý, zajištěný, spolehlivý; —*um, prō* —*ō* habere míti za jisté.

explōrō 1. vyzvěděti, vypátrati, vyzkoumati, pro—; vyčláhati, *fugam* příležitost k útěku; *exploratō* po vyzkoumání; vyzkoušeti.
explōsiō, *ōnis*, *f.* vytleskání, vypískání.
expoliō 4. vyhladiti, u—, zušlechtiti, vzdělati.
expolitiō, *ōnis*, *f.* uhlazenost, zdobení.
ex-pōnō, *posuī*, *positum* 3.: 1. (věci) položit, vyložit; na odív, veřejně, na prodej vystaviti; (děti) odložit; na břeh vysaditi, složit, *v. pass.* přistati. 2. a) vydati, vystaviti v nebezpečí, na pospas. b) odměnu vystaviti, nabízet. c) vykládati, vyllčiti.
ex-porrigō, *rēxī*, *rēctum* 3. roztahovati, natahovati, vy—.
exportātiō, *ōnis*, *f.* vývoz.
ex-portō 1. vynášeti, vyvážeti, dávat.
ex-poscō, *poposci* — 3. vyžadovati, po—, žádati za vydání, něčeho se dožadovati, prositi, vy— si.
expositiō, *ōnis*, *f.* výklad, rozbor, výměr. *výstava.
expostulātiō, — *f.* vyžadování, stížnost.
ex-postulō 1. naléhavě vyžadovati, po—, žádati za vydání, vymáhati; stěžovati si, vaditi se.
expressus 3. vyražený, ostrý; výrazný, zřetelný, názorný.
ex-prīmō, *pressī*, *pressum* 3.: 1. a) vytlačiti, vylisovati; *comas* vyždímati, *spiritum* oběsiti se, *turres* do výše zdvihnouti, (o řeči) vyrážeti; *expressae aquae* vodotrysk; b) plasticky vytvořiti, vyobraziti, *litteras* do vosku vtisknouti. 2. vynucovati; vyjádřiti, vyllčiti, znázorniti, do jiné řeči překládati.
exprobrātiō, *ōnis*, *f.* výčitka.
ex-probrō, 1. vyčítati, předhazovati; člniti výčitky.
ex-prōmō, *mpsī*, *mptum* 3. a) vyjmouti, vytahovati, *ex. supplicia in alqm* užiti všech trestů. b) projevit, ukázati, vyložiti.
expugnābills, *e* dobytý.
expugnātiō, *ōnis*, *f.* dobytí, vzetí, přepadání.
expugnātor, *ōris*, *m.* dobyvatel, podmanitel.

expugnāx, *c/s*, dobyvačný, účinný.

ex-pugnō 1. a) vybojovatí, dobýti, vzítí, ztéci; podmaniti, potlačiti, zlomiti. b) něčeho se domoci, něco si vymoci, provéstí.

expulsiō, *ōnis*, *f.* vyhnání.

expulsor, *ōris*, *m.* (**expultrix**, *icis*, *f.*) vypuditel(ka).

expungō, *pūnxī*, *pūnctum* 3. vyškrt-nouti, odstraniti.

ex-purgō 1. očistiti, vy—; opravedi-niti, omluviti.

ex-putō 1. domysletí se, dopátratí se.

ex-quīrō, *quīrīvī*, *quīrītum* 3. (*quaero*)

1. vyhledati, vypátratí; prohledá-vati, zkoumati; dotazovati se, vy-šetřovati; přát si, prositi o něco.

exquīsitus 3. hledaný, vybraný, pečli-vý, přesný.

ex-sacrificō 1. oběť přínéstí.

ex-saeviō 4. dozůřiti.

ex-sanguis, *e* bez krve, života, síly;

zemdený, omdlelý, bledý, bledost

působící.

ex-satiō 1. nasýtliti, ukojiti.

exsaturābilis, *e* nasýtitelný; *non ex-*

nenasytný.

ex-saturō 1. = *exsatiō* 4.

exscēnsiō, *ōnis*, *f.* vystoupení, pří-

stání.

ex-scindō, *scidī*, *scissum* 3. vytrh-

nouti; rozbořiti, zničiti, vyhladiti.

ex-screō 1. vykašlati se.

ex-scribō, *psī*, *ptum* 3. vypsati,

opsati.

ex-sculpō, *psī*, *ptum* 3. vydlabatí, vy-

řezati; vymazati.

ex-secō, *cuī*, *ctum* 1. vyříznoti, od—,

u—. vyklestiti; vydřiti (vysoké

úroky).

exsecrābilis, *e* prokletí hodný, pro-

kletý; —*e odium* smrtelné, —*e car-*

men zaklínací formule.

exsecrātiō, *ōnis*, *f.* kletba, slavnostní

přísaha.

ex-secror 1. a) proklínati, za—; klet-

bou zavržovati; **exsecrātus** 3. pro-

kletý. b) kletbu vysloviti, zlořečiti.

exsectiō, *ōnis*, *f.* vyříznutí.

exsecutiō, *ōnis*, *f.* vykonání; správa;

*vykonání rozsudku, poprava.

exsecutor, *ōris*, *m.* vykonavatel, ža-

lobce; —*trix*, *icis*, *f.* vykonavatelka.

exsequiae, *ārum*, *f.* pohřeb, —ní prů-

vod, slavnost.

exsequiālis, *e* pohřební.

ex-sequor, *secūtus sum* 3.: 1. ke

hrobu doprovoditi; až do konce ná-

sledovatí, pronásledovatí; *accusa-*

tionem dokončiti, *spem* sledovatí.

2. a) vykonávati, prováděti, vyřizo-

vati, plniti; *ius* uplatňovati, *mortem*

učiniti sl. b) vypravovatí, líčiti, po-

pisovatí; vyšetřovatí, vyvídatí; *In-*

quirendo, *quaerendo alqd ex.* c) mstí-

ti, trestem stíhati.

ex-serō, *seruī*, *sertum* 3. vystrčiti,

obnažiti; *caput* zdvihnouti, *ensem*

tasiti, *aere alieno* vyprostiti, z—.

exsertō 1. vystrkovati.

texsi (*līd.*) vyhrál jsem!

ex-sibilō 1. vysyčeti, vyplskati.

ex-siccō 1. vysušiti, vyprázdniti.

ex-signō 1. zaznamenati, vypsati.

ex-sillō, *siluī* — 4. (*salio*) vyskočiti,

vystoupiti, vyrůsti.

exsiliū, *īī*, *n.* vyhnanství; místo vy-

hnanství, vypovězenec.

ex-sistō, *stītī* — 3. a) vystoupiti, vy-

nořiti se, vyrůsti, vzejiti, objeviti

se; *fons* *existit* prýsti. b) vznikatí,

povstávatí, nastati, vyskytnouti se;

státi se, býti; *existovatí, žiti.

ex-solvō, *solvī*, *solūtum* 3. a) uvolniti,

otevřiti, rozvázatí, zrušiti, ukon-

čiti; *famem* zahnati. b) odpoutati,

se *corpore* odp. se od těla (při smrti);

někoho vyprostiti, vysvoboditi z ně-

čeho, zprostiti *alqm re*, *poenā*. c)

splatiti, za—, od—; *ex. nomina* za-

platiti dluhy, *grates* odvděčiti se,

poenas morte pykati smrti; splniti

fidem (dané slovo), *ius iurandum*.

ex-somnis, *e* bez spánku, bdící.

ex-sorbeō, *buī* — 2. vsrknouti, vssáti,

pohliti.

ex-sors, *tis* a) nelosující, losem ne-

určený. b) neúčastný, nemající po-

čílu *culpa*, *periculī*.

ex-spatior 1. z dráhy (řečiště) vy-

bočiti; někam zabočiti.

ex-spectābilis, *e* očekáva(tel)ný.

ex-spectātiō, *ōnis*, *f.* očekávání, na-

pětí, zvědavost; *pro omnium* e—e

jak všichni čekali.

ex-spectātus 3. očekávaný, vítaný,

zajímavý.

ex-spectō 1. a) vyhlížeti, čekatí. oče-

kávati, vyčkávati, nemoci se dočkati;

nadíti se, přát si něčeho; něčeho

se obávat, na něco býti zvědav.
 b) někoho očekávat, nastávat někomu *alqm*: *praemia, fata nos expectant*.
ex-spergō, *spersī, persum* 3. postříknouti.
ex-spēs bez naděje, zoufalec.
ex-spīrātīō, *ōnis*, f. výpar.
ex-spīrō 1. vydechovati, ducha vypustiti, zemřeti, skonati, ven douti.
ex-splendēscō, *splenduī* — 3. zazářiti.
ex-spoliō 1. vyplnit; vyloupiti.
ex-spuō, *uī, ūtum* 3. vyplíti, z úst vypustiti.
 ***exstasis**, *is*, f. vzrušení, vytržení, extáze.
ex-sternō, 1. poděsiti, zaleknouti, zaplašiti.
exstimulātor, *ōris*, m. podněcovatel.
ex-stimulō 1. popichovati, drážditi.
ex-stīnctiō, *ōnis*, f. zánik, zničení.
exstīnctor, *ōris*, m. hasič; ničitel, potlačitel.
ex-stīnguō, *nxī, nctum* 3. a) zhasiti, —u, vysušiti; usmrtiti; v *pass.* zhasnouti (sám), zemřeti; *exstīnctus* 3. mrtvý; *Dareō e—ō* po smrti Darelově. b) zničiti, vyhladiti, v zapomenutí uvést.
ex-stīrpō 1. z kořene vytrhnouti, vykořeniti.
ex-stō — — 1. a) vyčnívati, vynikati. b) zřetelně se jeviti, býti viditelný, patrný; býti (na živu), existovati.
exstrūctiō, *ōnis*, f. stavba.
ex-struō, *strūxī, strūctum* 3. a) narovnat, nakupiti, naložiti, nahromaditi, vyplniti, na—; *mensae exstructae* plné stoly; *e. mare* zastavěti. b) vystavěti, vybudovati, zříditi.
ex-sūdō 1. vypotiti, s námahou provést.
exsūgō, *xī, ctum* 3. vyssát.
exsul, *is*, m. f. vyhnanec, poběhlík; *e. mentis* zbavený rozumu.
exsulō 1. ve vyhnanství žiti, blouditi.
exsultātīō, *ōnis*, f. plesání, jásání.
exsultm bujnými skoky.
exsultō 1. a) vyskakovati, po—, vzpínati se, kypěti, proháněti se. b) býti bujný, radovati se, jásati; rozpustile si vésti. c) pyšnit se, zpupně si vésti.
exsuperābilis, e přemožitelný, zdo-latelný.

exsuperantia, *ae*, f. vynikání, vý-tečnost.
exsuperātīō, *ōnis*, f. nadsázka (hyperbola).
ex-superō 1. a) do výše zdvíhati; překročiti, přeplouti, přeplovati. b) převyšovati, předčiti; přemáhati, zvlá-
 težiti nad někým *alqm*.
ex-surdō 1. ohlušiti, otupiti.
ex-surgō, *surrēxī, surrēctum* 3. zdví-hati se, nastávat, vystupovati; opět povstati, zotaviti se.
ex-suscitō 1. probuditi, povzbuditi, rozdmychati.
exta, *ōrum*, n. vnitřnosti, útroby (obět. zvířat).
ex-tābēscō, *tābuī* — 3. zchřadnouti, zaniknouti, zajiří.
ex-temp(u)lō ihned, neprodleně.
extemporālis, e nepřipravený, bez přípravy
 ***extemporāneus** 3. = *extemporālis*.
ex-tendō, *tendī, tentum (tēsum)* 3. a) rozpínati, na—, roztahovati, na—, *manūs* rozpřáhnouti; b) roz-
 šířovati, zvětšovati, posunovati; se ex. namáhati se, unavovati se; voj. rozvinouti, rozestaviti *aciem, agmen* c) protahovati, vy—, na—, pro-
 dlužovati.
extentus 3. napiatý, rozlehlý.
ex-tenuātīō, *ōnis*, f. zmenšení, ze-slabení.
ex-tenuō 1. a) ztenčiti; rozřediti; *aciem* rozvinouti, roztáhnouti; v *pass.* rozplynouti se b) zeslabiti, zmenšiti.
exter, *exterus, a, um* 1. vnější, cizí, cizozemský. 2. *exterior, us* (—*ōris*) vnější v poměru k jinému; ex. *collis* dále ven ležící, ex. *comes* po levé straně. 3. *extimus* 3. nejkrainější; *extrēmus* 3. a) místně: nejzazší, nej-vzdálenější, poslední; *e. pons* konec mostu, *extrēmī, ōrum*, m. zadní voj; *e—a cuspis* hrot oštěpu, —*a harēna* kraj závodistě; *in —ō librō* na konci knihy; —*um, ī* (—*a, ōrum*) n. nej-zazší část, konec. b) čas. poslední; *ad —um* naposledy; *extremo bello* na konci války, —*ā hieme* na sklonku zimy, ex. *et novissimus* poslední a rozhodný; —*um, ī*, n. konec, —*a, ōrum*, n. poslední věci; —*um, —ō* přísl. naposledy. c) stupeň: nej-

zazší, nejhorší, nejnebezpečnější
svrchovaný; —um *discrimen* roz-
hodný zápas, okamžik, —s *tempo-
ribus* ve svrchované tísni. *extrēmum*,
ī, n. (—a, *ōrum*, n.) cíl, konec, nou-
ze, tíseň, nejhorší věci; *ad* —um do
krajnosti.

ex-terebrō 1. vyvrtati; vrtáním zho-
toviti.

ex-tergeō, *tersī*, *tersum* 2. vytřítí, vy-
čistiti, vyloupiti.

ex-terminō 1. vyhostiti, vypověděti;
vyloučiti, vzdáliti.

externus 3. vnější, zevní, cizí, zahra-
niční; —us *amor*, —a *Venus* láska
k cizinci(ce); —us *metus* strach ze
zahranického nepřítele; *externī*,
ōrum, m. cizinci, —a, *ōrum*, n. věci
vnější, činy vykonané za hranicemi;
in externis v cizině.

ex-terō, *trivī*, *tritum* 3. roztíratí, u —,
rozšlapávati, u —.

ex-terreō, *ut*, *itum* 2. vyplašiti, s —,
zastrašiti, poděsiti.

exterus 3. = *exter*.

ex-timēscō, *timuī* — 3. strachovati
se, s bázní očekávati.

extimus viz *exter*.

extinguō viz *extinguo*.

ex-tollō — — 3. a) zdvíhati, vyzdvi-
hovatí, po —; b) dodávati myslí, zve-
lebovatí, povznášeti; v *pass.* nabý-
vatí myslí, sebevědomí. c) vynášeti
(řečí), vychvalovati; *rem in maius ex*
zvelličovati.

ex-torqueō, *torsī*, *tortum* 2. vykrou-
titi, vyrvatí, vynutiti, násilně odníti,
zmučiti; *(mocí) vytvořiti, vyvoditi.

ex-torris, e (*terra*) bez domova, vy-
hnanec; **extorris sēnsū* bez citu
a pod.

extrā 1. *přisl.* a) vně, zevně, venku;
quae extra sunt věci (svět) vnější;
exterior sitis dále ven ležící. b) mi-
mo, kromě, leč, leč by (ve spojení
s *quam*, *quam si*). 2. *předl.* s *akus.*
vně něčeho, mimo něco, ven z ně-
čeho; kromě, vyjma; *extra ordinem*
mimořádně, e. *vitia* bez chyby.

***extractiō**, *ōnis*, f. vytahování, do-
bývání.

ex-trahō, *trāxī*, *tractum* 3. 1. a) vy-
táhnouti, vytrhnouti, vyvléci, hos-
tes in aciem donutiti k boji. b) vy-

prostiti, vysvoboditi, vyrvatí z ně-
čeho, odstraniti něco; dostatí ven,
vyssátí, odnímati. 2. protahovati,
zdržovati, zmařiti.

extrāneus 3. vnější, cizí; —us, ī, m.
cizinec; **odporující*, nesprávný.

extra-ordinārius 3. mimořádný,
kromobyčejný; —ī *equites* vybraní.

extrārius 3. vnější, cizí.

extrēmītās, *ātis*, f. okraj, konec; me-
ze, hranice.

extrēmus viz *exter*.

ex-trīcō 1. vypléstí, vymotati;
nummos s námahou sehnati.

extrīnsecus z venčí; zevně; **extrin-
secus adj.* zevní, vnější.

ex-trūdō, *sī*, *sum* 3. vystrčiti, vy-
hnati, vytlačiti, za —; e. *mercēs* zboží
odbýti.

ex-tundō, *tūdī*, *tūsum* 3. vytepatí; s ná-
mahou poříditi, sehnati; *fastidia* od-
straniti.

ex-turbō 1. vyhnati, za —, vypuditi;
spem zmařiti.

ex-ūberō 1. a) v hojnosti se vyskyto-
vatí, přetékati. b) hojnost mítí,
oplývatí.

†**exulcerātiō**, *ōnis*, f. rozbolavění,
rozjitření bolestí.

ex-ulcerō 1. a) rozjitřiti, zhoršiti.
b) rozhořčiti, popuditi.

ex-ululō 1. zavýti; —ātus 3. křikem
vyburcovaný.

ex-undō 1. a) býti vlnami vyhozen.
b) v hojnosti plynouti, prameniti.

ex-uō, *ut*, *ūtum* 3.: 1. a) svlékati, od-
kládati šat, zbroj. b) odložití = vzdá-
ti se, zbavití se čeho; *fidem*, *ius*,
promissa porušiti, *iugum* setřásti,
iussa nedbatí, *obsequium*, *amicitiam*
vypověděti. 2. vyprostiti z něčeho
(*ex*, *abl.*) *vinculis*; šatu, zbroje zba-
viti, odníti něco, oloupiti o něco
alqm armis, *praedā*, *castris*; *exutā*
aequalitate když byla odstraněna
rovnost občanská; se *ex*. vyprostiti
se, zbavití se čeho.

ex-ūrō, *ūssī*, *ūstum* 3. a) vypáliti, u —,
s —, upražiti, vy —, vysušiti; *sitis me*
exurit prahnu žízní. b) vypáliti =
odstraniti.

exuviae, *ārum*, f. sylečený šat (—á
kůže), odňatá zbroj, válečná kořist;
přen. pozůstatky.

F.

F. (f.) zkratok = *filius*.

faba, ae, f. bob.

fabālis, e bobový.

fābella, ae, f. příběh, bajka, povídka, hra divadelní.

faber, bra, brum řemeslný, umělecký, obratný; *faber, bri, m.* řemeslník, zvl. kovář, tesař, výtvarný umělec.

Fabius, iī jméno říms. rodu. *Fabius* 3. *Fabiānus* 3. Fabijský, Fabiův.

fabrē-factus 3. umělecky zhotovený, zpracovaný.

fabrica, ae, f. řemeslo, výtvarné umění; (vy)tvoření; stavba, ústrojí, zařízení, dílna; **fabrica ecclēsiae* dílna pro stavbu chrámu; *magister fabricae* stavitel.

fabricātiō, ōnis, f. tvoření, stavba.

fabricātor, ōris, m. tvůrce, stvořitel.

Fabricius, iī jméno říms. rodu. *Fabricius* 3. *Fabriciānus* 3. Fabriciův.

fabricor 1. (—ō 1.) vytvářeti, hotoviti; kovati, tesati, stavěti.

fabrīlis, e řemeslný, umělý, dovedný; řemeslníku (umělci) příslušející.

fābula, ae, f. (*fari*) 1. řeč, vyprávění, příběh; báje, pohádka, pověst, historka; *f—ae Manes* říše bájných Manů; bajka = smyšlenka; *lupus in fabulā* = my o vlku a vlk za humny. 2. divadelní kus, hra.

fābulor 1. povídati, tlachati.

fābulōsus 3. bájný, pohádkový.

facessō, sīv, s̄tum 3. a) usilovně konati, prováděti, *pericula* strojiti, působiti. b) odejti, vzdáliti se *ex urbe*; ustati, ukončiti se.

facētia, ārum, f. vtip(y); žert(y); veselost.

facētus 3. vtipný, uhlazený, zdvořilý, půvabný.

faciēs, ēī, f. 1. zevnějšík, vzezření, podoba, postava, obličej, tvář, zjev; *de facie nōvi* znám od vidění. 2. vzhled, vzezření; způsob, ráz; krása, slíčnost. 3. *vrchní strana (líc).

facile snadno, rád; jistě, rozhodně.

facilis, e 1. a) snadný, lehký; *cera* poddajný, *iter* pohodlný. b) obratný, hbitý, čilý; *oculi*. 2. přen. a) snadný, příhodný, v—, způsobilý; —e *dictū*

co lze snadno říci, visu viděti. b) snadno přístupný, laciný; *gloria*. c) povolný, ochotný, vlídný, milostivý; *f. inanibus* náchylný k malichernostem, *f. amicitia* ochotný k přátelství. d) lehkomyšlný.

facilitās, ātis, f. snadnost, pohodlnost, povolnost, ochota, náklonnost.

facinorōsus 3. zločinný; —us, ī, m. zločinec.

facinus, oris, n. 1. čin, skutek (= *factum*). 2. zločin, zločinnost, ničemnost, zlozvyk; *facere* f. dopustiti se zločinu.

faciō, fēcī, *factum* 3. (*pass. fīō, fierī, factus sum*). 1. a) dělati, činiti, konati, tvořiti; působiti, vyráběti, zpracovati; *castra* postaviti, *pontem in flumine* zříditi přes, *f. sibi anulū* dáti si dělati, *viam* raziti si, *versūs, libros, orationem* skládati; *auxilia, mercedem* získávati (si); opatřiti (si); *pecuniam* vydělávati (si) *fidem alci* f. dojíti víry u někoho. *stipendia* f. konati voj. službu; *factus* 3. složený, stvořený, uzpůsobený. b) vykonávati, prováděti, ustanoviti, poříditi; *promissa, imperata* plniti, *verba* mluviti, míti řeč, *ruinam* zřítiti se, *scelus* dopustiti se, *ludos* vystrojiti. c) (z)působiti, zjednati, připraviti; *bellum* rozhláti, *animos* dodávati pýchy; *fugam* f. zahnati na útěk, dáti se na útěk; *metum* f. nahnati strachu, *damnum* utrpěti. d) dělati, činiti s někým, něčím, *de aliquo, alci*; *quid facias illi* co s ním? *quidnam facerent de rebus suis* co si mají počítati ve svém postavení. e) dávati, poskytovat; *locum* f. dělati místo, dávati příležitost, podnět; *potestatem* f. dáti možnost, *arbitrium* dáti volnost rozhodnutí; f) působiti, aby, (že) ut (*akus. s inf.*); *fac s inf.* dejme tomu, že... 2. a) s dvojím *akus.* činiti, voliti, ustanoviti někoho něčím; *f. deos testes* bráti si za svědky; *f. alqd longius* něco protahovati, *alqm missum* propustiti. b) s *gen. pretii magni, parvi* a j. ceniti, vážit si; *alqd nihili* f. za

níc nepokládati, *nihil reliqui f.* nic nezůstavovati, *f. suae potestatis, dictionis* podrobiti si. c) lčiti, předváděti, zobrazovati *f. Socratem disputantem*; d) *fieri alci laudi, dedecori* stávat se chválou, hanbou; *obviam fieri alci* potkati se s někým. 3. nepřech. býti činný, jednati, počínati si, vésti si, chovati se; *f. cum aliquo* býti něčím přívržencem; *fieri* stávat se, dít se, vznikat, nastat, *quo facto* potom, tudíž; *factum est* stalo se; *hūc facit* k tomu směřuje, se hodí; *facere aliquid* i míti s něčím co činí.

facteon (žerem podle řečtiny) = *faciendum*.

factiō, ōnis, f. 1. dělání, konání; *f. testamenti* právo dělati závět. 2. stranictví, různice, řádění stran; strana, sdružení, spiknutí.

factiōsus 3. stranický, panovačný, vlivný, buřičský.

factitō 1. dělávati, konávati; —*ātum est* je zvykem; něčím (*alqd*) se zabývati, něco provozovati.

factum, i, n. čin, skutek, práce; událost; (skutečná) věc.

facula, ae, f. pochoděň.

facultās, ātis, f. 1. možnost, příležitost, dovolení; —*ātem dare* dáti, poskytnouti, —*ās offertur* naskytuje se; —*ātēs v plur.* příznivé okolnosti. 2. a) schopnost, obratnost, umění. b) hojnost, zásoba; *v plur.* jmění, prostředky. c) **fakulta* na universitě.

fācundia, ae, f. výmluvnost.

fācundus 3. výmluvný, výřečný.

faecula, ae, f. vinná sůl.

faenebris, e úrokový, lichvářský; —*malum* lichvářství.

faenerātiō, ōnis, f. lichva.

faenerātor, ōris, m. lichvář, peněžník.

faeneror 1. (—*ō* 1.) půjčovati na úroky, lichvařiti.

faenīle, is, n. seník.

faenum, i, a. seno, vích sena.

faenus, oris, n. 1. výtěžek, úrok; *pecuniam dare alci f—i* půjčiti na úrok.

2. a) nemírný úrok, lichva, dluhy; b) lžina, peníze.

Faesulae, ārum, f. město v sev. Etrurii (Fiesole). **Faesulānus** 3. faesulský; *subst. m.* Faesulan.

faex, cis, f. 1. usazenina, spodní kvasnice (u vína), vinná sůl, —ý ocet. 2. vyvrhel, sběř, chátra.

fāgin(e)us 3. bukový.

fāgus, i, f. buk, (—ové dříví).

falārica, ae, f. těžké dřevce (zápalné).

falcārius, i, n. srpař, kosař; *inter —ōs venire* do srpařské ulice.

falcātus 3. srpatý, kosatý; srpovitý.

falci-fer, a, um. srponosný.

***falcō, ōnis, m.** sokol.

Falernus 3. falernský; *F. ager* na hranicích Kampanie a Latie. **Falernum, i, n.** falernský statek.

fallācia, ae, f. klamání, podvod, pleťticha.

fallāci-loquus 3. klamavý.

fallāx, cis podvodný, neupřímný, lživý, zrádný.

fallo, fefelli (falsum) 3.: 1. a) klamati, podváděti, másti, obelstíti; *nisi me fallit (res, animus)* nemýlím-li se; *falli* klamati se (dát se k.), mýlit se. b) činiti něco nejistým, nepozorovatelným, zakrývati, zatajovati; *f. mandata* nevykonati, *horas* krátiti si, *fidem* rušiti dané slovo. 2. býti, zůstat tajný, skrytý, ujíti, uniknouti *alqm*; *fallit me (res)* jest mi něco tajno, neznámo, nevím; *hostis (nos)* *fefellit ascendens* nepřítel nepozorovaně vystoupil; *natus moriensque fefellit* neznám se zrodil i zemřel.

falsi-parēs, entis mající nepravého otce.

***falsitās, ātis, f.** klam, nepravda.

falsus 3. a) oklamáný, kdo jest na omylu. b) klamný, nepravdivý, lživý, vymyšlený; nepravý, zdánlivý, podvržený; lichý, zrádný, neupřímný. **falsum, i, n.** klam, lež, podvod, přetvářka; *falsō* klamně, neprávem.

falx, cis, f. kosa, srp; bourací hák; žabka, kosář.

fāma, ae, f. (fari) 1. pověst, zpráva; *sum in famā* vypravuje se o mně; —*ā et litteris* ústně i písemně. 2. bohyň pověstí; veřejné mínění, soud; obyč. dobrá pověst, dobré jméno, sláva; *zřídka*: špatná pověst; —*ae dare, consulere, servire* dbáti pověstí.

famēlicus 3. hladový, vyhladovělý.

famēs, is, f. (abl. —ē) hlad; lačnost, chtlivost (*auri*).

- familia**, *ae, f.* 1. domácnost, rodina, příslušníci rodiny; *pater f—as* hospodář, pán, *mater f—as* hospodyně, paní, *filii —as* synové (a dcery) domáci. 2. rod(ina), příbuzenstvo; služebnictvo, čeleď; škola, tlupa (gladiatorů); *f—am ducere* státí v čele, vynikati. 3. jmění, majetek.
- familiaris**, *e* 1. domácí, rodinný, soukromý, *res —is* jmění (rodiny), *angustiae —ēs* tíseň majetková; *—es, ium, m.* otroci. 2. přen. důvěrný, známý, přátelský, milý; *f. amicitia* důvěrné; *f—iter uti aliquo* žítí s někým v důvěrném přátelství; *—is, is, m.* důvěrný přítel, důvěrník.
- familiaritās**, *ātis, f.* známost; důvěrné přátelství, důvěrné styky.
- fāmōsus** 3. pověstný. *a)* proslulý, slavný. *b)* zlopověstný, rozkřičený; utrhačný, potupný.
- famula**, *ae, f.* služka, otrokyně.
- famularis**, *e* služebnícký, otrocký.
- famulātus**, *ūs, m.* služba, otroctví.
- famulor** 1. býti otrokem, sloužiti.
- famulus**, *i, m.* sluha, dělník, pomocník; *j. adj.* služební, podrobený.
- fānāticus** 3. (*fanum*) 1. chrámový; *—icī, ōrum, m.* kněžstvo. 2. nadšený, blouznivý; ztřeštěný, zběsilý.
- fānum**, *i, n.* posvátné místo, svatyně.
- fār**, *farris, n.* 1. samopše, špalda, obilí. 2. tluč obětní, mouka, chléb.
- farcīō**, *farsi, fartum* 4. cpáti.
- farīna**, *ae, f.* mouka.
- †farīnula**, *ae, f.* jemná mouka; hrst mouky.
- farrāgō**, *inis, f.* směska (obilí); tsměs, směsice.
- fartor**, *ōris, m.* drůbežník.
- fās**, *n. (fari)* 1. božský výrok; božský, mravní zákon, božské právo; *contra ius fasque* proti právu božskému i lidskému; osud, úděl: *fas est* jest osudem určeno. 2. jednání spravedlivé, dobré; *fās est* jest dovoleno, možno, smí se, sluší se; *ultra fas* přes míru.
- fascia**, *ae, f.* stužka, páska, obvaz na nohy; tkanice.
- fasciculus**, *i, m.* svazeček, balíček; otýpka.
- fascinō** 1. očarovati, uhranouti.
- fascinum**, *i, n.* mužský úd.
- fasciola**, *ae, f.* = *fascia* (menší).
- fascis**, *is, m.* 1. svazek, balík, otep; v *plur.* svazky prutů nošené liktory, odznaky imperia, úřad, moc, vláda. 2. břímě, tíha.
- fāstīdiō** 4. oškliviti si, hnusiti si, míti nechut; pohrdati *alqm.*
- fāstīdiōsus** 3. *a)* přesycený, pohrdající, výběračný, nedůtklivý. *b)* odporný, hnusný.
- fāstīdium**, *iī, n.* 1. přesycenost, nechut, odpor; *ad —um* do omrzení. 2. pohrdání, pýcha, domýšlivost, nedůtklivost.
- fāstīgātus** 3. střečovitý, šikmý, nakloněný.
- fāstīgium**, *iī, n.* 1. štít, hřeben střechy, střecha, přen. chrám. 2. vrchol, výška (hloubka), hlavní bod; svah, spád, sklon. 3. vysoké postavení, důstojenství, úřad; vznešenost.
1. **fāstus**, *ūs, m. (fastidium)* pohrdání, hrdost, pýcha.
2. **fāstus** 3. (*fas*): *dies f.* den úřední, kdy možno konati soudy; *fasti, ōrum, m.* *a)* úřední, soudní dni, kalendář, seznam úředních dní. *b)* seznam úředníků. *c)* seznam událostí, letopisy.
- ***fātae campestrēs** víly sídlící na rovinách.
- fātālis**, *e* osudný, osudem určený, věštný; zhoubný.
- fātāliter** osudem, dle vůle osudu.
- fateor**, *fassus sum* 2. *a)* vyznávatí, při— se, učiniti doznání; uznávatí. *b)* prohlašovati, projevovati, ukazovati.
- fāticanus** (*—cinus*) 3., **fātidicus** 3. (*fatum, cano, dico*) věštecký, věštný.
- fāti-fer**, *a, um* smrtonosný.
- fatīgātiō**, *ōnis, f.* únava.
- fatīgō** 1. *a)* proháněti, štváti, uhnati; *silvas f.* v lesích do únavy se proháněti. *b)* unavovati, z—, mořiti, oslabovati; *animum* do únavy napínati, *messes* dusiti, *dextram osculis* pokrývati. *c)* naléhati, obtěžovati, překonávati; *f. precibus* uprositi, *f. deos* bez přestání se k bohům modliti. *d)* trápití, soužiti, znepokojovati.
- fātiloqua**, *ae, f.* věštyně.
- fatiscō** — — 3. (*—or* 3.) 1. rozestupovati se, praskati. 2. umdlěvati, ochabovati.
- fatuitās**, *ātis, f.* hloupost, pošetilost.

fātum, *ī*, *n.* (*fari*) 1. božský výrok, příkaz, božská vůle, věštba. 2. a) osud, v *plur.* zákony, vůle osudu. b) úděl, určení, život, konec života; *fato* (*per*—) *fungi* skonati, zemřít. 3. smrt, neštěstí, zkáza.
fatuus 3. hloupý, pošetilý.
Faunus, *ī*, *m.* staroitalský bůh plodnosti, úrody i stád; dle pověsti král v Latii; *Faunigena*, *ae*, *m.* syn Faunův.
faustitās, *ātis*, *f.* zdar, štěstí.
Faustulus, *ī*, *m.* pastýř, jenž vychoval Romula a Rema.
faustus 3. příznivý, šťastný, požehnaný; *quod bonum, faustum felixque sit* kéž by to bylo k dobru, ke zdaru a štěstí. *ī pede fausto* štěstí tě prováže.
fautor, *ōris*, *m.* příznivec, milovník.
fautrix, *īcis*, *f.* příznivkyně, ochránkyně.
***fautum**, *ī*, *n.* zdar.
faux, *cis* (obyč. *plur. faucēs, ium*), *f.* 1. jícen, chřtán, hrdlo, tlama; *přen. hlad. 2. ústí řeky; úzký vchod, průsmyk, soutěska; úžina mořská *n.* zemská.
faveō, *fāvī*, *fautum* 2.: 1. a) přát, býti nakloněn, milostiv. b) pomáhat, podporovat; straniti někomu, býti přívržencem. 2. *f. linguis* zachovat zbožné ticho.
favilla, *ae*, *f.* (žhavý) popel, troud.
favōnius, *iī*, *m.* vítr západní.
favor, *ōris*, *m.* přízeň, náklonnost, obliba, pochvala; zbožnost.
favōrābilis, *e* oblíbený, milý, oblibu zjednávací; příznivý, laskavý.
favus, *ī*, *m.* plástek medu, med.
fax, *facis*, *f.* 1. pochodeň, zvl. svačební, pohřební, lásky; svatba, žár lásky. 2. oheň, plamen, světlo; podnět, původ(ce).
faxim, *faxō* = *fecerim, fecero*.
†febricitō 1. mítí horečku.
febrīcula, *ae*, *f.* slabá zimnice.
febrīculōsus 3. trpící zimnicí, zimničný.
febris, *is*, *f.* horečka, zimnice, —ēs záchvaty h., z.
februa, *ōrum*, *n.* očistné prostředky.
februārius (*mensis*), *iī*, *m.* únor.
fēcunditās, *ātis*, *f.* plodnost, úrodnost.

fēcundō 1. oplodňovat, zúrodňovat.
fēcundus 3. a) plodný, úrodný, požehnaný, bohatý. b) zúrodňující.
fel, *fellis*, *n.* žluč, jed, hněv.
fēlēs (—*is*), *is*, *f.* kočka.
fēlīcitās, *ātis*, *f.* plodnost, úrodnost; štěstí.
fēlīx, *cis* 1. plodný, úrodný, (strom) ušlechtilý. 2. a) šťastný. b) štěstí působící, příznivý, milostivý.
†fellātor, *ōris*, *m.* „cucák“ (nadávka).
fēmella, *ae*, *f.* holčička, děvčátko.
femen = *femur*.
fēmīna, *ae*, *f.* (kojící) žena, samička; *bos f.* kráva, *porca f.* svině.
fēmīneus 3. ženský, zženštilý.
femur, *oris* (—*inis*), *n.* stehno.
fenerātor, *fēnīle*, *fenum* (—*us*) a *j.* viz *fae*—.
fenestella, *ae*, *f.* okénko.
fenestra, *ae*, *f.* okno, střílna, otvor.
fēniculārius 3. fenyklový.
ferālis, *e* 1. umrlčí, pohřební, smuteční, mrtvým patřící; —*ia, ium, n.* slavnost mrtvých. 2. smrtelný, záhubný, přišerný.
ferāx, *cis* úrodný, vydatný.
ferculum, *ī*, *n.* 1. nosítka. 2. mísa; jídlo.
ferē (*fermē*) asi, skoro, téměř; obyčejně, pravidelně.
ferentārius, *iī*, *m.* lehký pěšák.
Ferentīnum, *ī*, *n.* městečko v Etrurii a v území Herniků; **Ferentīnus** 3. ferentinský; **Ferentīnās**, *ātis* obyvatel Ferentina; **Ferentīna**, *ae* bohyně jarní přírody, jež měla posv. háj u jezera albského.
Feretrius, *iī*, *m.* příjímí Jova.
feretrum, *ī*, *n.* [ř.] nosítka, máry.
***fēria**, *ae*, *f.* všední — ale i sváteční den; *feria secunda* pondělí, ale i druhý svátek; *feria tertia* úterý atd o dnech v týdnu.
fēriae, *ārum*, *f.* svátky, slavnosti; —ās *agere* slaviti; *feriae messium* obžinky, *f. vindemiarum* vinobraní.
***fēriātiō**, *ōnis*, *f.* svátek, slavnost.
fēriātus 3. slavící svátky, nepracující; *dies f—ī* = *feriae*; *f. sum* slavím svátek.
ferīnus 3. zvířecí, divoký; —*a caro* zvěřina.
feriō — — 4.: 1. a) bít, tlouct, tepat, udeřiti, ránu(y) zasaditi; *f. cormi*

lyrā hrátí písňě na lyru. *b)* zasahovati něco, dotýkati se čeho *sidera*. 2. zabíjeti, usmrcovati; *securi* *f.* stíti; obětovati; *foedus* *f.* smlouvu uzavřítí. 3. raziti peníze.

feritās, *ātis*, *f.* divokost, krutost.

fermē = *ferē*.

fermentum, *ī*, *n.* kvas; pivo.

ferō, *ferre*, *tulī*, *latum*. 1. *a)* nésti, držeti, míti u sebe; *přen.* snášeti, *alqm* se s někým, trpěti; *f. impetum* odolati; *arma ferre contra alqm* zbraň se chopiti, útočiti, bojovati; *signa* *f.* dáti se na pochod, vyraziti, *legem* *f.* navrhnouti zákon, *sententiam* *f.* hlasovati, *de re ad populum* *f.* podati návrh, dáti hlasovati, *legem* *f.* navrhnouti, dáti, *ferre* (absol.) ustanoviti, *prae se ferre* zřejmě ukazovati, prohlašovati; se *ferre* počínati si, vystupovati (*consulem* *j.* konsul), chlubití se. *b)* unášeti, hnáti, zmítati, strhnouti; *pedem ferre alquō* ubíratí se někam, *via fert* cesta vede; *ferrī* hnáti se, řítiti se, letěti, plouti a pod. 2. přinášeti, do—; *opem*, *auxilium* poskytovatí; ploditi, roditi; věnovati, obětovati (*sacra* *f.*); *dolorem* působiti, *plagam* zasazovati, *iniurias* páchatí; zvěstovati, vypravovati; *fama fert*, *ferunt*, *fertur* a pod.; vyžadovati, dovolovatí; *mos*, *tempus*, *ratio fert*. 3. odnášeti (si), uchvacovati; zlskati, dosáhnouti; *f. victoriam ab (ex) alquo* dobýti vítězství na někom; *f. tribum* zlskati si hlasy tribue. 4. roznášeti, rozhlašovati, označovati, jmenovati; *in maius* *f.* zveličovati. 5. povznášeti, zdvihati *manūs collo*; slaviti, *laudibus* *f.* vynášeti. 6. *ferō mē* ubírám se, jdu, kráčím.

ferōcia, *ae*, *f.* 1. divokost, zuřivost, zpupnost, vášnivost. 2. smělost, neohroženost.

ferōcitas, *ātis*, *f.* = *feroci*

†**ferōculus** 3. dosti divoký.

ferōx, *cis* 1. divoký, bujný, zuřivý, zpupný, nevázaný, vášnivý. 2. smělý, udatný, neohrožený.

ferrāmenta, *ōrum*, *n.* železné nástroje.

ferrārius 3. *f. faber* kovář, —*ia*, *ae*, *f.* železný důl.

ferrātus 3. železem okovaný, opatře-

ný, železný; železným brněním oděný; *železitý; *via f—a* železnice.

ferreus 3. železný, kovový; pevný, tvrdý, bezcitný.

ferrūgineus 3. rezavý, temný.

ferrugō, *inis*, *f.* rez; rezavá, tmavá barva.

ferrum, *ī*, *n.* 1. železo. 2. železný nástroj; nůž, sekera, brnění, střela, kopí, hrot, meč: *ferro ignique*, zbraň; *přen.* boj, válka. 3. krutost, necitelnost.

fertilis, *e* plodný, úrodný, bohatý; úrodu působící; *dea* *f.* bohyně úrody.

fertilitas, *ātis*, *f.* úrodnost, plodnost.

ferula, *ae*, *f.* prut, metla, keř na metly.

ferus 3. *a)* divoký, zuřivý; *f. fructus* planý. *b)* surový, hrozný, strašný; —*us*, *ī*, *m.* divé zvíře, šelma = *fera*, *ae*, *f.*

fervē-faciō, *fēcī*, *factum* 3. rozpáliti, rozežhřáti, — *factus* 3. vřelý, rozpálený.

fervēns, *entis* 1. vřelý, žhavý, rozpálený, ohnivý. 2. kypící, bouřlivý, prudký.

ferveō, *ferbuī* — 2., *a)* vřiti, vařiti se, planouti, hořeti. *b)* vlniti se, kypěti, hemžiti se, hučeti; *fervet opus* (o včelách) v úle jest živo.

fervidus 3. *a)* = *fervens*. *b)* vášnivý, náruživý, prchlivý.

fervor, *ōris*, *m.* 1. vřelost, žár, vedro. *b)* bouře, nadšení, vášnivost; vřelá touha, lačnost něčeho.

Fescennia, *ae*, *f.* (—*ium*, *īī*, *n.*) městečko v Etrurii; *Fescennīnus* 3. fescennijský; *F—ī* versus verše ze staré lidové frašky, obsahu často posměšného.

fessus 3. unavený, vysílený, slabý, chabý.

fēstīnanter spěšně, rychle.

fēstīnātiō, *ōnis*, *f.* spěch, ukvapenost.

fēstīnō 1. *a)* spěchati, pospěšiti si. *b)* *přech.* něco urychlití, spěšně konati, *fugam* spěšně se dáti na útěk.

fēstīnus 3. spěšný, rychlý.

fēstivitās, *ātis*, *f.* veselost, vtipnost, humor; *slavnost.

fēstīvus 3. veselý; hezký, půvabný; uhlazený, vtipný.

festūca viz *fistuca*.

fēstus 3. sváteční, slavný, slavnostní;

—um, *i*, *n*. slavnost, svátek (= *dies festus*).
fētiālis, *e* smluv se týkající; —is, *is*, *m*.
 ferál.
fētīdus 3. a pod. viz *foetidus*.
fētūra, *ae*, *f*. plození, plemenění,
 plémě.
fētus 3. a) březí, plodný, kojící; *fēta*,
ae, *f*. bahnice, prasnice a pod. b)
 úrodný, plný.
fētus, *us*, *n*. a) plození, porod,
 líhnutí; zrůst (rostlin). b) plod,
 mládě; výhonek, ratolest; úroda,
 hojnost, ovoce, plodiny.
 ***feudalis**, *e* manský, lenní.
fibra, *ae*, *f*. 1. vlákno, chmýří, žilka,
 kořínek. 2. *vplur.* vnitřnosti, útroby.
 ***fibrōsus** 3. vláknitý, žilkovaný.
fībula, *ae*, *f*. spona, přezka, jehlice,
 skoba.
fictilis, *e* hliněný; —e, *is*, *n*. nádoba
 hliněná.
fictiō, *ōnis*, *f*. tvoření; *přetvářka,
 fikce.
fictor, *ōris*, *m*. tvůrce, strůjce, vý-
 tvarný umělec, sochař; *podvodník.
fictrix, *icis*, *f*. tvůrkyně.
fictus 3. vytvořený; *přen.* a) smyšlený,
 lživý, vylhaný, zdánlivý, nepravý,
 padělaný, podvržený. b) pokry-
 tecký, neupřímný; —um, *i*, *n*.
 smyšlenka, lež.
fīculnus 3. fíkovný.
fīcus, *i*, *f*. (—us, *ūs*, *f*.) fík (—ovník);
 **m*. fík, plod.
fidēlia, *ae*, *f*. hliněný hrnec.
fidēlis, *e* věrný, poctivý, oddaný spo-
 lehlivý; pevný, jistý; *věřící.
fidēlitās, *ātis*, *f*. věrnost, poctivost,
 spolehlivost, svědomitost.
fīdēns, *entis* důvěřující; sebevědomý,
 smělý; *věrný.
fīdentia, *ae*, *f*. sebevědomí, smělost.
 1. **fidēs**, *ēi*, *f*. 1. víra, důvěra (v ně-
 koho, něco *gen.*), úvěr; víra v bu-
 doucnost, naděje; *fidem habere alci*
 mítí důvěru k někomu, *res fidē*
maior k víře nepodobná; *fides est*
alci někomu se věřít; *fidem habere*,
facere nalézati, vzbuzovati víru, *cum*
fide důvěrně, *f. atque amicitia* dů-
 věrné přátelství. 2. a) věrnost,
 poctivost, oddanost, svědomitost;
mala f. věrolomnost, nepoctivost,
cum fidē poctivě, *bonā* —ē s dobrým

svědomím; *pro deum hominumque*
fidem pro všechno na světě! b)
 pravdivost, hodnověrnost, jistota;
ex —e podle pravdy, věrně. c) po-
 tvrzení, splnění, důkaz, záruka. d)
 slib, dané (čestné) slovo: —*em dare*
et accipere; *fidem fallere* zrušiti dané
 slovo. e) ochrana, záštita, pomoc;
 (sub) *fide publicā dicere se* zárukou
 ochrany obce.
 2. **fidēs**, *is* obyč. *plur.* — *ēs*, *ium*, *f*.
 1. struny, strunný nástroj, kytara,
 lyra; —*ibus canere* hráti na lyru.
 2. *přen.* básně lyrické.
fidicen, *inis*, *m*. (*fides*, *cano*) 1. hu-
 debník na strunný nástroj. 2. ly-
 rický básník; *Romanae f. lyrae* mistr
 římské lyriky.
fidicula, *ae*, *f*. malá kytara.
fidius, *iī*, *m*. Jupiter j. ochránce práva
 a poctivosti; *medius fidius* při sám
 bůh!
fīdō, *fīsus sum* 3. a) důvěřovati, spolé-
 hati se (*alci*, *rē*); *f. sibi* mítí důvěru
 v sebe. b) osmělovati se, odvažo-
 vati se.
fīdūcia, *ae*, *f*. 1. a) důvěra, spoléhání
 (*alcis rei*). b) důvěra v sebe, sebevě-
 domost, pyšnost, odvaha. c) svěření
 věci na slovo, zastavení, zástava.
 2. záruka, jistota; *fiduciam offerre*
 nabízet, dáti záruku.
fīdūciārius 3. svěřený, odevzdaný
 k opatrování.
fīdus 3. věrný, spolehlivý, poctivý,
 svědomitý; *male f.* nespolehlivý.
 ***fīdūciāliter** důvěřivě, s důvěrou.
figmentum, *i*, *n*. výtvar, postava,
 obraz; *výmysl.
fīgō, *xī*, *xum* 3. upevňovati, při—;
 1. přiblížiti, zavěšovati (pevně), po-
 staviti; *leges f.* dáti, *refigere* zrušiti;
oscula vtisknouti; *upřiti oculos*, *lu-*
mina, *mentem* (pozornost); *fixus in*
silentio (erat) zaražen mlčet; *fīxus*
 3. upevněný, visící, tkvící, pevný,
 stálý. 2. a) zarážeti, v—, zabod-
 nouti, v—, zastrčiti; *ungues* zatknou-
 ti, *dentes* zakousnouti se, *vestigia*
 vtisknouti, vyrýti; *alqd animo f.* do
 mysli si vštípit. b) probodnouti,
 zasáhnouti.
figūra, *ae*, *f*. podoba, tvar, postava;
 krása, způsob; obrazec; *figura* slo-
 hová neb retorická.

- figūrātiō**, *ōnis*, *f.* vytvoření, zobrazení.
***figūrātivē** obrazně, alegoricky.
figūrō 1. vytvářeti, u —, zobrazovati.
filla, *ae*, *f.* dcera.
fillicatus 3. ozdobený kapradím.
fillola, *ae*, *f.* dceruška.
fillolus, *i*, *m.* synáček.
fillus, *ii*, *m.* syn; *v plur.* děti.
fillx, *icis*, *f.* kaprad'; pýr, býlí.
***filtrō** 1. pročistiti, filtrovati.
filum, *i*, *n.* 1. nit, vlákno, struna; nit života; sloh, ráz, způsob. 2. stuha, tkanina.
fimbriae, *arum*, *f.* třásně, vrkoče.
fimus, *i*, *m.* (—um, *i*, *n.*) hnůj; mrva, kal.
***finālis**, *e* konečný, konečně platný; *fināle* *n.* konec; *finaliter* konečně, až na konec.
findō, *fidī*, *fissum* 3. štípati, rozrážeti, rozrývati, rozdělovati.
findō, *nxī*, *ctum* 3.: 1. tvořiti, vytvářeti; u —, vyráběti, stavěti, zřizovati; *ars findendi* umění sochařské; vypodobniti, (spis) skládati. 2. a) upravovati, rovnati *crinem*, *vultum*; šlechtiti *vitem*; *f.* se in omnes formas měniti se; učiniti, stvořiti nějakým, něčím; vzdělávati, cvičiti. b) mysliti, představovati si. c) předstírat, vymýšleti, lháti; *f.* *vultum* přetvařovati se, se *f.* stavěti se, dělati se.
fīniāns, *entis*, *m.* (*orbis*) obzor.
fīniō 4.: 1. a) ohraničovati, omezovati, uzavírat, zakončovati. b) určovati, vyměřovati, stanoviti, *vymeziti, definovati; na uzdě držeti *libidinem*. 2. končiti, do —, u —, zastaviti; *sitim*, *famem* zahnati; domluviti, zemřít.
fīnis, *is*, *m.* 1. a) hranice, mez(e), (o)kraj; *fine genū* až po kolena. b) *v plur.* krajina, území. 2. a) konec, úkol, účel, cíl, smrt; —em rei *facere*, *dare*, *imponere* věc ukončiti; —em *capere* končiti se, *ad eum* —em až potud, *quem ad* —em až kam, pokud. b) vrchol, dokonalost: *fines bonorum et malorum* nejvyšší dobro a zlo.
fīnītē v mezích, mírně.
fīnitimus 3. a) pohraniční, sousední; —um *bellum* se sousedy, —i, *orum*, *m.* sousedé. b) blízký, příbuzný.
fīnītīō, *ōnis*, *f.* ohraničení, určení, definice.
fī ītor, *ōris*, *m.* měřič.
fīō, *fieri* viz *facio*.
firmāmen, *inis*, *n.* podpěra.
firmamentum, *i*, *n.* podpěra, o —; podpora, záruka.
firmator, *ōnis*, *m.* upevňovatel.
firmē, *firmiter* pevně, jistě, skutečně.
firmitās, *ātis* (—itūdō, *inis*), *f.* pevnost, stálost, statečnost, vytrvalost.
firmō 1.: 1. upevňovati, pevným činiti, posilovati, ze —; *f.* *basilicam* opravovati, *gradum* pevně kráčet; *firmatus* 3. pevný, mohutný; *f—us animi* pevně odhodlán, —a *aetas* dospělý věk, *f—ō vultu* s pevným výrazem v tváři. b) voj. opevňovati, chrániti. 2. posilovati, odvahy dodávati (*animum alcis*); zajišťovati (*si*); dokazovati, tvrditi.
firmus 3. pevný, silný, otužilý, statečný, trvanlivý, vytrvalý; jistý, spolehlivý.
fiscella, *ae*, *f.* košíček.
fiscina, *ae*, *f.* koš.
fiscus, *i*, *m.* koš; koš na peníze, pokladnice, zvl. státní *n.* císařská; *in fiscum* *vertere* zabaviti pro státní (cís.) pokladnu.
fissilis, *e* štípatelný.
fissiō, *ōnis*, *f.* štípání.
fissum, *i*, *n.* rozštípení, rýha, štěrbina.
fistūca (*festūca*), *ae*, *f.* 1. metlice, stéblo, *, „mrva“ (v oku, v písmu sv.). 2. beran, beranidlo na zatloukání, palice.
fistula, *ae*, *f.* 1. píšťala, šalmaj. 2. roura vodovodu; píštěl.
flābellum, *i*, *n.* vějíř; měch dmychací.
flābilis, *e* vzdušný.
flābrum, *i*, *n.* (něbo *v plur.*) vání, vanutí, vítr.
flacceō — — 2. býti zvadlý, schlíplý.
flaccēscō — — 3. vadnouti, ochabovati.
flaccus 3. zvadlý, schlíplý.
flagellō 1. mrskati, bičovati.
flagellum, *i*, *n.* bič, důtky, řemen; sazenice, chapadlo (*polypa*).
flāgitātiō, *ōnis*, *f.* (ustavičné) žádání, prošení.

flāgitātor, *ōris*, *m.* žadatel, upomínatel.

flāgitiōsus 3. nemravný, neřestný, ohavný, nestoudný, potupný.

flāgitium, *ii*, *n.* 1. chtíč, smilstvo, nemravnost, hanebnost, neřest. 2. hanebný čin, zlořád; hanba, potupa; hanebník.

flāgitō 1. důtklivě požadovati, domáhati se, vymáhati *alqm alqd*, *alqd ab alquo*; volati k zodpovědnosti.

flagrans, *antis* 1. planoucí, palčivý, hořící. 2. zářivý, ohnivý, vřelý, vášnivý.

flagrantia, *ae*, *f.* žár, ohnivost.

flagrō 1. a) planouti, plátí, hořeti, trpěti se; 2. býti zachvácen, stížen *incipiā*.

flagrum, *i*, *n.* bič, důtky.

1. **flamen**, *inis*, *m.* (*flo*) zapalovač, vykonavatel obětí určitého boha (*Dialis*); *flāminica*, *ae*, *f.* manželka flaminova.

2. **flamen**, *inis*, *n.* vanutí, vítr; — *ina tibiae* zvuky, tóny.

flāminiūm, *ii*, *n.* hodnost flamina.

Flāminius, *ii* jméno římského rodu; *Flaminius* 3. flaminijský, Flaminiov.

flamma, *ae*, *f.* 1. plamen; — *am corripere*, *comprehendere* vzplanouti, chytiti. 2. pochodeň, blesk, lesk, záře, požár; vedro, žár (i vášně, lásky a j.).

flammeus 3. plamenný, ohnivý; — *um*, *i*, *n.* svatební závoj (ohnivé barvy).

***flammicula**, *ae*, *f.* plamének.

flammi-fer, *a*, *um* plamenný, ohnivý.

***flammivomus** 3. chrlič oheň.

flammō 1. plamen tvořiti; roznlítí, zapáliti.

flātus, *ūs*, *m.* 1. vání, dutí, vítr; *f. tibiae* zvuky. 2. dech, nadutost.

flāvēns, *entis* = *flavus*.

flāvēscō — — 3. žloutnouti.

Flāvius, *ii* jméno římského rodu, později císař. rodu Flaviovců; *Flāvius* 3. *Flaviānus* 3. Flaviův, flavijský.

flāvus 3. žlutý, žlutavý, plavý, rusý.

flēbilis, *e* 1. žalostný, hodný oplakání, dojemný. 2. plačící, naříkající.

flectō, *flexī*, *flexum* 3.: 1. zahýbatí, o —, křiviti; *f. cornua*, *arcum* napínati luk, *f. genu* pokleknouti. 2. a) zaháněti, obracetí, zaměřiti; *f. viam*, *iter* změnití směr cesty; *nepřech.*

flectere obracetí se, přecházeti někam, táhnouti (*voj.*). b) říditi *equum*, měniti *mentem*; pohnouti *ad alqd*, odvracetí *ab alquo*; oblomiti, obměkčiti, učiniti povolným.

fleō, *flevī*, *fletum* 2. plakati, oplakávati.

fletus, *us*, *m.* pláč, nárek.

flexanimus 3. dojatý, dojemný.

flexibilis, *e* 1. ohebný, poddajný; pružný. 2. povolný, nestálý, vrtkavý.

flexilis, *e* ohebný, pružný.

flexi-loquus 3. temně mluvící.

flexiō, *onis*, *f.* 1. ohýbání; rozmanitost hlasu. 2. záhyb, oklika.

flexi-pes, *edis* křivonohý.

flexuosus 3. křivolaký.

flexus, *us*, *m.* 1. záhyb, o —, zatáčka. 2. oklika, odbočka; záhybka na závodisti; obrat života.

flīctus, *us*, *m.* náraz.

flīgō, *xī*, *ctum* 3. udeřiti.

flō 1. a) vāti, douti. b) dmychatí do ohně, tavití; o plštalé: zníti.

floccus, *i*, *m.* vločka, chmýří; *alqd flocci non facio* ani za mák si nevážím.

Flōra, *ae*, *f.* italská bohyně květů, jara a mládí; slavnost a hry na její počest *Florālia*, *ium*, *n.* koncem dubna; *Flōralis*, *e* Flořin.

flōrens, *entis* 1. kvetoucí, svěží. 2. mocný, slavný, skvělý.

***flōrēnus**, *i*, *m.* zlaták.

flōreō, *uī* — 2. a) kvěsti. b) býti v květu, na vrcholku (štěstí, moci, slávy), slynouti, vynikati *praeter ceteros* (nad).

flōrescō, *flōruī* — 3. rozkvétati, vyrůstati; *rebus flōrescentibus praeesse* bděti nad rozkvětem přírody.

flōreus 3. květinový, květnatý.

flōridulus 3. = kvetoucí, květnatý.

flōridus 3. = *floridulus*.

flōri-legus 3. květy sbírající.

flōrus 3. kvetoucí, bujný.

flōs, *ris*, *m.* květ, květina, chmýří (*vousū*), povlak. 2. rozkvět, vý —, chloubka, okrasa.

flōsculus, *i*, *m.* kvítek, ozdůbka, okrasa.

†**flūctivagus** 3. vlny brázdící.

flūctuatō, *ōnis*, *f.* vlnění, kolísání.

flūctuō(-or) 1. vlniti se, býti zmítán vlnami; kolísati se, býti nerozhodný, býti v nebezpečí.

flūctus, ūs, m. vlnobltí, vlna, přlboj, přlval, bouře.
fluens, entis 1. vlhký, mokrý. 2. plyný; jednotvárný, chabý.
fluenti-sonus 3. šumný.
fluentum, ī, n. tok, proud.
fluidus 3. a) plynoucí, plyný, tekutý. b) rozplynulý, chabý.
***fluitatiō**, onis, f. nestálost, kolísání.
fluitō 1. a) teci, vláti. b) plouti, kolísati (se), zmítati se.
flūmen, inis, n. 1. tok, proud; —ine secundō po proudu, adversō proti proudu. 2. řeka, voda, vodstvo; přen. proud, přlval (verborum).
Flūmentana porta Říční brána v Římě, vedla k Tibeře.
flūmineus 3. říční.
fluō, flūxī (flūxum) 3. a) plynouti, teci, táti, roztékati se; něčím mokvati, přetékati, oplývati, koupati se v něčem cruore. b) splývati, vláti, Jolú klesati, valiti se, prouditi, šířiti se; chabnouti, pomljeti; (řeč) plynouti; díti se, dařiti se.
***fluorēscō** 3. floreskovati, zářiti žlutozeleně.
fluvialis, e (=fluviātilis, e) říční.
fluvius, īī, m. tok, proud, voda, řeka.
flūxiō, ōnis, f. tok; †f. ventris malátnost břišní.
 1. †flūxus, ūs, m. plynutí, uplývání.
 2. flūxus 3. a) plynoucí, vlající, rozplynulý, rozběhlý, toulající se, volný (habenae); rozpadlý, chatrný; chabý, malátný. b) kolísající, nestálý, nejistý.
fōcāle, is, n. šátek na krk.
***focalis**, e ohniskový; f—is distantia ohnisková vzdálenost (od ohniska).
focilō 1. zahříváním vzkřísiti.
foculus, ī, m. ohniště, pánev.
focus, ī, m. 1. krb, ohniště, přen. rodina, dům. 2. pánev, (zápalný) oltář; oheň, žároviště, mohyla. 3. *ohnisko.
fodicō 1. bodati, štouchat, trápiti.
fodiō, fōdī, fossum 3. a) bodati, probodnouti. b) kopati, vykopávati; pře—, od—, podkopati.
foederātus 3. společný, spojenecký.
***foedidus** 3.=foedus 3.
foedi-fragus 3. věrolomný.
foeditas, utis, f. ošklivost, ohavnost, odpornost, hanebnost, hrůza.

***foeditō** 1.=foedō.

foedō 1. zohaviti, znetvořiti, zmraziti; hanobiti, poskvřiti, rozblti, pokaziti, trýzniti.

foedus 3. hanebný, hnusný, sprostý, potupný, hrozný; odporný, sprostý.

foedus, eris, n. 1. smlouva; f. facere, icere, ferire, pangere smlouvu uzavřiti, ujednati; ex foedere podle smlouvy. 2. podmínka, ustanovení, zákon, řád.

foetidus 3. smradlavý, páchnoucí.

foetor, ōris, m. smrad, puch.

†**foliāceus** 3. lístkový, lístkovitý.

folium, īī, n. list, lupen; v plur. listí, věnec.

folliculus, ī, n. mšek, pytlík.

follis, is, m. kožený měch; (kožený) mlč.

fōmentum, ī, n. (obyč. plur.) 1. obklad, obvaz. 2. lék, úleva, útěcha.

fōmes, itis, m. troud.

fōns, ontis, m. 1. zřldo, pramen, pramenitá voda. 2. původ, počátek, zásada.

fontānus 3. pramenitý, pramenů.

Fonteius, ī jméno rodu římského;

Fonteiunus 3. fontijský, Fontiův.

fonticulus, ī, m. pramének, studánka.

Fontinalis porta v Římě na Quirinále.

for, fārī, fatus sum mluvit; říci, věstiti, opěvovati; nescius fandi=infans; (audire) fandō z pověsti, z doslechu; fandus 3. řádný, dovolený.

fora, ae, f. dveře, jen ve tvarech: forās ven, na veřejnost; foris venku, mimo dům, m. město, v cizině; z venčí, z ciziny; *jako předl. s gen., akus.: vně, mimo.

forābilis, e proniknutelný.

***foramellum**, ī, n. malý otvor, díрка.

forāmen, inis, n. díra, otvor.

forceps, ipis, m. f. kleště.

***forcipula**, ae, f. kleštičky, klíšťky.

forda, ae, f. stelná kráva.

forēnsis, e 1. patřící k náměstí, k trhu; f. vestitus vycházkový, sváteční; f. homo uhlazený. 2. soudní, veřejný, vnější.

†**forfex**, icis, f. nůžky.

†**forficula**, ae, f. nůžtičky.

†**forinsecus** vně, venku, ven, zvenčí.

foris, is, f. (obyč. plur. —es, ium) dveře, veřeje, vrata.

forma, ae, f. 1. vnější tvar, vzezření,

postava, podoba; obraz, nákras; krása. 2. způsob, ráz, povaha, stav, zřízení; představa, pojem, obsah; *f. Ingenii* tvůrčí síla, tvůrčí duch.
***formālis**, *e* vnější, obvyklý, formální.
formaticum, *i*, *n.* sýr.
†formātiō, *ōnis*, *f.* utváření, zušlechťování.
formātor, *ōris*, *m.* vzdělavatel, tvůrce
Formiae, *ārum*, *f.* pobřežní město v Latii; *Formianus* 3. formijský, z Formii; *Formiāni* Formiané; *Formianum*, *i*, *n.* statek a vila ve Formiích.
formīca, *ae*, *f.* mravenec.
formīdabilis, *e* hrozný, strašný.
formīdō, *inis*, *f.* hrůza, (po)strach, strašák; posvátná úcta, hrůza.
formīdō 1. děsiti se, hroziti se *alqd*, *form datus* 3 hrozný, strašný, nebezpečný.
formīdulōsus 3. a) bojácný, plachý. b) hrozný, strašný, nebezpečný.
formō 1. a) tvořiti, u—, vy—, zpracovati, zobraziti, pořádati. b) krásiti, zdobiti; c) vzdělávati, vyučovati, zušlechťovati.
formōsitās, *ātis*, *f.* sličnost, krása.
formōsus 3. sličný, krásný.
formula, *ae*, *f.* 1. pravidlo, předpis, řád; zásada. 2. a) formule právní, žalobní a pod., výměr (definice). b) smlouva; *ex —ā* podle smlouvy; právní poměr, seznam; *f. deditionis* způsob (podmínky) vzdání.
fornāx, *ācis*, *f.* pec, výheň.
Fornāx, *cis*, *f.* bohyně pecí = *Fornācalis dea*; *Fornācalia*, *ium*, *n.* „svátek pecí“ v ěnoru.
fornicātus 3. (s)klenutý.
fornīx, *icis*, *m.* 1. oblouk, klenutí. 2. průjezd, vítězný oblouk; zadní branka; nevěstinec.
forō 1. vrtati.
fors, *tis*, *f.* náhoda, slepý osud, šťastná náhoda (*fors fortuna*); *f. belli* štěstí válečné; *forte* (*fors*) náhodou, právě maně, snad; *forsit* snad; *forsitan*, *forsan* (s *coni.*), *fortasse* (s *ind.*) snad, asi, možná.
Fors, *tis*, *f.* = *Fors Fortūna* božstvo šťastné náhody.
***fortalitium**, *i*, *n.* tvrz, hrad, pevnost
fortassis = *fortasse*.
forticulus 3. dosti statečný.

***fortificō** 1. opevniti, u—.
fortis, *e* 1. pevný, silný, trvalý. 2. statečný, udatný, rázný; *manū* *f.* osobně statečný; *forte* epos hrdinské.
fortitūdō, *inis*, *f.* síla, statečnost, udatnost; ráznost.
fortuitō náhodou, maně.
fortuitus 3. nahodilý; obyčejný, veliký.
fortūna, *ae*, *f.* 1. osud, úděl, náhoda, příhoda; výsledek, konec *pugnae*. 2. šťastný osud, šťastná náhoda, nahodilé štěstí; *f. adversa*, *afflicta* neštěstí, neúspěch. 3. stav, postavení, poměry; v *plur.* hmotné postavení, majetek, statky; *per fortunas* pro bůh! 4. božstvo štěstí (*Fors*) *Fortuna*.
fortūnātus 3. šťastný, zámožný, bohatý.
fortūnō 1. šťastným učiniti; pozhnat, dopřáti.
forum, *i*, *n.* 1. volný prostor, dvůr, náměstí, tržiště. 2. trh, obchod, soud, veřejný život, řečnická činnost; *in f—ō versari* obchodovati; *forum agere* zasedati na soudě, konati soudy, *verba de foro* všední; *f. attingere*, *in foro esse coepisse* začíti se zabývati veřejnými záležitostmi. 3. jméno místní *Forum Iulii*, *Appii* a j.; *Foroiuliēnsis*, *e* forojulijský; *Foroiuliensēs*, *ium*, *m.* obyvatelé Fora Jullova.
forus, *i*, *m.* (obyč. v *plur.*) chodby na lodi mezi lavicemi; řady sedadel v divadle, v cirku; buňky v úle.
fossa, *ae* *f.*, příkop, strouha, průplav, brázda; řečiště, jáma.
fossatum, *i*, *n.* = *fossa*.
fossīō, *ōnis*, *f.* kopání, rytí.
fossor, *ōris*, *m.* okopavač, rolník; throbník.
fovea, *ae*, *f.* jáma na lapání zvěře.
foveō, *fovi*, *fotum* 2. a) zahřívati. b) ošetřovati, léčiti, v teplé koupeli vyplachovati, občerstvovati, pěstovati; *sensibus* lahoditi, spem chovati; c) dojímati; hýčkat, se *f. milkovati* se. d) *alqm* podporovati, prospívati, přáti, povzbuzovati.
***fovillaris**, *e*; *grana f—ia* zrnka protoplasmu pylových buněk.
***frāctiō**, *ōnis*, *f.* zlomení, rozbití.
†frāctūra, *ae*, *f.* lom, zlomení, zlomenina.

- fractus** 3. zlomený, roztříštěný, slabý; (zvuk) temný.
- fragilis**, e křehký, vrátký, slabý, nestálý; *laurus* praskavý.
- fragilitās**, ātis, f. křehkost, slabost.
- frāgmen**, inis, n. = **frāgmentum**, ī, n. úlomek, zlomek, kus, kousek, drobet.
- fragor**, ōris, m. praskot, rachot, ryk.
- fragōsus** 3. a) nerovný, drsný, divoký (kraj). b) hřmotný, burácející.
- fragrō** 1. vonět.
- frāgum**, ī, n. jahoda.
- framea**, ae, f. germánské kopí.
- frangō**, *fregi*, **fractum** 3. a) lámat, rozblíjet, zlomit; *přen.* rozrazit, roztříštit; f. *gulam*, *cervices* zardousit; *res mea fracta est* jsem na mizině; f. *fruges saxo* rozmílat, drtit, *diem* zkrátit sl. *frangi* lámat se, praskat, ztroskotat se. b) zdrtit, obломit, zeslabit, zdolat; překonat, zvrátit, zmařit, zrušit (*fidem*, *foedus*); **fractus** animo zdrcený, sklíčený.
- frāter**, tris, m. bratr; —ēs *gemi*, *gemelli* dvojčata; f. *patruelis* bratranec, příbuzný.
- frāterculus**, ī, m. bratříček.
- frāternitās**, ātis, f. bratrství.
- frāternus** 3. bratrský; —us *amor* láska bratrova i k bratrovi; přátelský.
- frātrīcīda**, ae, m. (*caedo*) bratrovrah.
- ***frātrīcīdium**, ī, n. bratrovražda.
- fraudātiō**, ōnis, f. podvod, klam.
- fraudātor**, ōris, m. podvodník, zpronevřitel.
- fraudō** 1. oklamat, podvést, zbavit čeho, připravit o něco (*alqm re*); zpronevřet.
- fraudentus** 3. podvodný, lstivý.
- ***fraudentus** 3. = **fraudentus**.
- fraus**, dis, f. 1. podvod, lest, klam, léčka; f—em *facere* dopustit se, f—em *facere legi* podvodně obejít zákon. 2. škoda, omyl, pohroma; *alqd est —ī* je na škodu; 3. zločin, —nost.
- fraxīneus** 3. jasanový.
- fraxinus**, ī, f. jasan, —ové kopí.
- Fregellae**, ārum, f. město na řece Liris; **Fregellinus** 3. fregellský; **Fregellānī** Fregellané.
- fremebundus** 3. supající, sršící
- fremitus**, ūs, m. 1. hučení, burácení, řinčení, šumot. 2. a) vytí, řvaní, šupání, bzučení. b) hluk, pokřik, hlučný souhlas n. odpor.
- fremō**, uī (*itum*) 3. a) hučet, burácet, hřmotit, šumět, ozývat se něčím. b) řvát, výt, supat, bzučet a pod. — hlučet, soptit; hlučně souhlasit nebo odporovat, reptat.
- fremor**, ōris, m. hlučení.
- frendō**, —*fresum* 3. a) chroupat, drtit. b) skřípět zuby, zuřit.
- frēnō** 1. a) uzdu dát, držet na uzdě; —ātus 3. uzdou opatřený. b) řídit, krotit.
- frēnum**, ī, n. (*plur.* obyč. —ī, ōrum, m.) uzda; —a *dare*, *remittere* popouštět, *ducere* řídit; otěž.
- frequēns**, entis 1. a) plný, bohatý něčím; lidnatý, hojně navštěvovaný, živý, hlučný. b) slavený, hojně rozšířený; 2. f. *senatus* četně shromážděný; f. *conspectus vester* vaše četné shromáždění; hustý, hojný, častý, obvyklý.
- †**frequentātor**, ōris, m. navštěvovatel.
- frequenter** hojně, četně, často.
- frequentia**, ae, f. hojná návštěva, účastenství, velký zástup, dav; hojnost, množství.
- frequentō** 1. a) plnit, zalidňovat; v hojném počtu navštěvovat n. provázet, usazovat se, shromažďovat se; f. *sacra*, *festos dies* slaviti; 2. četně shromažďovat, často navštěvovat, často dělat.
- fretēnsis**, e při úžině mořské.
- fretum**, ī, n. (—us, ūs, m.) a) mořská úžina, průliv; b) voda mořská, moře.
- frētus** 3. spoléhající, důvěřující (*abl. zř. dat.*); zakládající si na něčem, domýšlivý.
- †**friābilis**, e co se dá rozemnouti, rozetřít.
- fricō**, cuī, ctum 1. třít.
- †**frictiō**, ōnis, f. tření, masáž.
- frigeō**, uī — 2. a) být studený, ztuhlý. mrznout. b) být mdlý, chabý; chladně působit, s chladností se potkat.
- frīgerō** 1. chladit, osvěžovat.
- frīgescō**, *frīgū* — 3. chladnout, mrznout, tuhnout.
- frigidarius** 3. chladící, patřící k studené lázni; *cella —ia* (—ium, iī, n.) studená koupel, lázeň.

frigidulus 3. poněkud chladný.
frigidus 3. a) studený, ztuhlý, mrazivý. b) mdlý, chabý, všední, nudný.
frīgō, *xī*, *ctum* 3. pražiti, péci.
frīgus, *oris*, *n.* 1. zima, mráz, chlad, chládek; v *plur.* chladné podnebí. 2. ochlazení, chladnost, malátnost.
Frīsī, *ōrum*, *m.* germánský kmen Frislové při dolní Emži (Enns).
frivolus 3. bezcenný; *lehkomyslný, veselý.
frondātor, *ōris*, *m.* sadař, vinař.
frondeō — — 2. mlčí listí, zelenatí se.
frondescō — — 3. dostávat listí.
frondeus 3.=**frondōsus** 3. listnatý, zelený.
***frondifluus** 3. kdy opadáva listí.
1. frōns, *ondis*, *f.* listí, věnec z listí.
2. frōns, *ontis*, *f.* 1. čelo, tvář, zevnějšek. 2. průčelí, (přední) strana; *ā fronte* z (v)předu, v čele; *in —em* kupředu; *in —e* zšíří; *in primā —e libelli* na první stránce; šířka. 3. bitevní čára (*fronta*); *rectā —e concurrere* zpřímá; *dextrā —e* na pravém křídle; **(in) primā fronte* hned na počátku, zpředu.
frontālia, *ium*, *n.* brnění na čele.
frontō, *nis*, *m.* člověk s velkým čelem.
†fructifer, *era*, *erum*=**fructuārius**.
fructuārius 3.=**fructuōsus** 3. poskytující užitek, užitečný, výnosný.
fructus, *ūs*, *m.* 1. užívání, právo užívatí. 2. výnos, užitek, úroda, výtěžek, plodiny; důchod, úrok. 3. požití, rozkoš; užitek, prospěch mzda, odměna; *esse —ui* býti na prospěch.
frūgālis, *e* řádný, poctivý, šetrný, rozvážný.
frūgālitās, *ātis*, *f.* řádnost, poctivost, rozvážnost.
frūgi-fer, *a*, *um* úrodný.
frūgi-legus 3. sbírající plody.
frūmentārius 3. a) obilní (*lex*), bohatý obilím. b) *res —ia* spíše, dovoz obilí; *navis —ia* zásobovací; *—ius*, *iī*, *m.* obchodník obilím; *—iī*, *iōrum*, *m.* voj. sbor zásobovací.
frūmentātiō, *ōnis*, *f.* zásobování obilím, spížování; *sklizeň obilí.
frūmentātor, *ōris* *m.* obchodník obilím; *žnec; v *plur.* voj. zásobovací sbor.

frūmentor 1. spížovati, zásobovati obilím.
frūmentum, *ī*, *n.* obilí, ošení; *plur.* obilná zrna.
fruor (**fructus**, **fruitus sum**) 3. a) užívatí, požívatí, mítí užitek (*alquā re*). b) obcovatí s lidmi, stýkatí se; mítí požití; těžití se z čeho.
frustrā 1. omylem, marně, bez výsledku; *f. habere alqm, alqd* zklamati, zanedbatí. 2. bez příčiny, zbytečně; *†frustrā esse* mýlití se.
***frustrāneus** 3. marný.
frustrātiō, *ōnis*, *f.* klamání, úskok.
frustror (—ō) 1. klamatí, šáliti; máti, činití bezvýsledným.
frustum, *ī*, *n.* sousto, kousek, drobet.
frutex, *icis*, *m.* keř, větev stromu.
fruticētum, *ī*, *n.* křoví, houští.
fruticor (—ō) 1. větve, ratolesti vyháněti.
fruticōsus 3. křovinatý, křovím porostlý; na keřích rostoucí.
frūx, *gis* *f.* (obyč. v *plur.*) 1. plodiny, úroda, spíše, zrní, obětní tluč; plod(y), ovoce. 2. dobré ovoce, prospěch, užitečnost, řádnost; *frūgī* řádný, poctivý, šetrný, rozumný=**frugalis**, *e*.
Fūcīnus lacus jezero fucinské ve střed. Itálii.
fūcō 1. barvití; líčiti, falšovati; —ātus 3. umělý, strojený, nalíčený.
fūcōsus 3.=**fūcātus** 3.
1. fūcus, *ī*, *m.* a) skálačka barvířská; nach, —ová barva, líčidlo. b) nalíčení, líčidlo; strojenost. c) včelí pryskyřice.
2. fūcus, *ī*, *m.* trubec.
fuga, *ae*, *f.* 1. útěk. 2. a) příležitost k útěku, snaha uniknouti, odpor proti něčemu: *laboris*, *bellandi*. b) zmatek, poplach. 3. vyhnanství. 4. rychlý odchod, rychlý běh, let, rychlost.
fugāx, *ācis* 1. plachý, náchylný k útěku zbabělý. 2. a) rychlý, nestálý, pomíjející. b) vyhýbající se, bojící se něčeho *laboris*.
fugīō, *fūgī*, *fugitūrus* 3. 1. a) utíkatí; prchatí; jítí do vyhnanství; *f. ad alqd* utéci se k něčemu. b) běžeti, hnáti se, mizeti, unikati, uplývati. *fugiēns*, *entis* prchavý, rychlý. 2. *přech.* a) utíkatí, unikati někomu,

před někým, opouštět někoho, něco; *fugere patriam* = f. —ā; f. *vitam* dobrovolně odejít ze světa, *vox me fugit* hlas mi selhává, *fugit me alqd* jest mi něco tajno, neznámo, nevím, zapomněl jsem. b) vyhýbat se, stříci se, štititi se, pohrdati, nechtít něčeho; *fugiens laboris* ne- tečný; *fuge quacere* nehledej, ne- pátrej!

fugitīvus 3. zběhlý; —us, ī, m. uprchlý otrok, zběh, uprchlík; —īve! ničemo!

fugitō 1. utíkat, vyhýbat se *alqd*. **fugō** 1. zahánět na útěk, vyhánět z vlasti; *fundere atque* f. na hlavu porazit.

fulcimen, *inis*, n. opora, podpěra. **fulciō**, *fulsī*, *fultum* 3. podpírat, opí- rat, podporovat; *fultus rē* opřený o něco, držící se na něčem.

fulcrum, ī, n. podpěradlo, podstavec (lůžko).

fulgeō, *fulsī* — 2. blýskati se, třpytiti se, zářiti, vynikati.

fulgor, *ōris*, m. blesk, třpyt, lesk, záře **fulgur**, *uris* (*oris*) n. blesk, záře, v plur. bouřka.

fulgurālis, e blesku se týkající.

fulgurātor, *ōris*, m. vykladač blesků.

fulgurō 1. blýskati se.

fulica, ae, f. lyska.

***fūliginōsus** 3. začazený.

fūlīgō, *inis*, f. saze, mour.

fulix, *icis*, f. = *fulica*.

fullō, *ōnis*, f. valchář.

fulmen, *inis*, n. blesk; —īna *fortuna*e rány osudu.

fulmineus 3. bleskový, prudký jako blesk; hromový, smrtící.

fulminō 1. metati blesky; přen. metati jako blesk; —at blýská se.

fultūra, ae, f. opěra, posila.

Fulvius, īī jméno římského rodu; žena *Fulvia*, ae, f.

fulvus 3. žlutý, žlutavý, plavý, ryšavý.

fūmeus 3. kouřící, čadící.

***fūmiculus**, ī, m. obláček kouře.

fūmidus 3. kouřící, zakouřený.

fūmifer, a, um kouřící, plný dýmu.

fūmi-ficus 3. kouřící, soplící dým.

fūmō 1. kouřiti; kouř, výpar vydávati.

fūmōsus 3. kouřící, zakouřený.

fūmus, ī, m. dým, kouř, výpar.

fūnālis, e z provazu udělaný; - , is, n. svíce, lustr.

fūnctiō, *ōnis*, f. vykonávání, úkon.

funda, ae, f. prak, čeřen

fundāmen, *inis* n. = *fundamentum*, ī, n. základ; přen. hlavní podmínka.

***fundamentālis**, e, základní; f. —e, n., viz *fundamentum*.

†fundātiō, *ōnis*, f. založení, kladení základů.

fundātor, *ōris*, m. zakladatel.

***fundibulārius**, ī, m. neb *fundibu- lātor*, *ōris*, m. = *funditor*.

funditor, *ōris*, m. prakovník.

funditus 1. až do základu, z kořene (*evertere*). 2. dočista, úplně.

1. **fundō** 1. základy klást, zakládati; upevňovati, o —, utužovati; —ātus 3. pevný, řádný.

2. **fundō**, *fūdī*, *fūsum* 3. 1. liti (l kovy), ulévati, vy —, roz —, *labores* vy- plýtvati; v *pass.* vylévati se, vyté- kati, valiti se, prouditi. 2. a) v hoj- nosti vydávati, ploditi, roditi, chrli- ti, metati, *verba* pronášeti; rozptylo- vati, rozprášiti, zahánět, rozhánět; *fundere atque fugāre* na hlavu po- raziti; sypati; *crines* rozpouštět, (paže) rozpínati; *fūsus* 3. rozptýlený, rozběhlý; b) rozšiřovati, rozkládati, v *pass.* rozkládati se; *fusus* 3. roz- ložený, rozkládající se, rozsáhlý; o řeči: plyný, rozvláčný; c) k zemi povaliti, skáceti.

fundus, ī, m. 1. spodek, dno, základ; 2. půda, pozemek, statek.

fūnebris, e pohřební, smuteční; zhoubný, neblahý.

fūnereus 3. = *funeris*.

fūnerō 1. pohřbít, usmrtili.

fūnestō 2. poskvrnit, znesvětili.

fūnestus 3. a) poskvrněný (mrtvolou); b) pohřební, smuteční, smutný, ne- šťastný; —ae *tenebrae* hrobová tma. c) zhoubný, osudný.

fungor, *fūctus sum* 3. a) vykonávati; obstarávati *re*, *alqd*; f. *munere*, *magistratū* úřad zastávati; spravovati, vyřiditi, po —; *alcis vice*, *partibus* f. někoho zastávati, zastupovati; f. *sumptu* nésti náklad; *officio* plniti, *virtute* osvědčovati, *caede* páchat, *aeuō* prožiti věk, *morte*, *fato* zemřít. b) býti účasten něčeho, dostávati něco; f. *fortunā* mlíti štěstí.

fungus, ī, m. houba.

fūniculus, ī, m. tenké lano, provázek.

fūnis, *is*, *m.* provaz, lano.
fūnus, *eris*, *n.* 1. pohřeb, —ní průvod, obřady; *f.* *facere*, *ducere* vystrojiti; —*ere efferrī* býti pohřben. 2. mrtvola; záhuba, vražda.
fūr, *is*, *m.* *f.* zloděj(-ka).
fūrāx, *cis* zlodějský
furca, *ae*, *f.* vidlice, rozsocha, opěra vidlicová; rozsocha na mučení otroků.
furcifer, *ī*, *m.* šibeničník.
furcilla, *ae*, *f.* (malá) vidlice.
furcula, *ae*, *f.* rozsocha, v *plur.* soutěsky.
furenter vztekle, zuřivě.
furia, *ae*, *f.* (*Furia*, *ae*, *f.*) 1. bohyně pomsty, lítice. 2. kletba, zlý duch, duch pomsty. 3. zuřivost, zběsilost, chtíč; božské vytržení.
furiālis, *e* lícím náležející; šílený, zuřivý, vášnivý; šílenost působící, děsný.
furibundus 3. šílený, zuřivý; vznícený nadšený.
furiō 1. uvéstí v šílenost, rozzuřiti.
furiōsus 3. šílený, zuřivý, vášnivý, nadšený
Fūrius, *īī* jméno římského rodu; *Fūrius* 3., *Fūriānus* 3. furijský, Furiův; *Fūriānī*, *ōrum*, *m.* vojáci Furiovi.
furnus, *ī*, *m.* pec.

furiō — — 3. zuřiti, běsniti, vztekati se, bouřiti se, býti u vytržení.
furor, *ōris*, *m.* 1. zběsilost, zuřivost, šílenství, vášeň, vzpoura. 2. vytržení, vznícení.
fūror 1. (u)krásti, uzmouti; listivě jednati.
fūrtīm kradmo, potajš, listivě.
fūrtivus 3. kradený, tajný.
fūrtum, *ī*, *n.* 1. krádež, odcizení; ukradené věci. 2. úskok, lest, podvod; v *plur.* tajné spády, zálety.
fūrunculus, *ī*, *m.* zlodějíček.
fūrvus 3. černý, chmurný.
fuscina, *ae*, *f.* trojzub(ec).
fuscō 1. barviti na černo, tmavo.
fuscus 3. tmavý, černý, temný.
fūsē volně, plyně, obšírně.
fūsilis, *e* tekutý, rozpuštěný.
fūsiō, *ōnis*, *f.* vyliti, rozliti.
fūstis, *is*, *m.* kyj, hůl.
fūstuārium, *īī*, *n.* ublí holí.
fūsus, *ī*, *m.* vřeteno.
futtilis, *e* (*fūtilis*, *e*) křehký; nespolehlivý, ničemný, jalový.
futtilitās (*fūtilitās*), *ātis*, *f.* planý tlach.
futuō, *uī*, *ūtum* 3. souložiti.
futūrus 3. budoucí, příští; —*um*, *ī*, (nebo v *plur.*) budoucnost.

G

Gabiī, *ōrum*, *m.* město Gabie v Latii;
Gabīnus 3. gabijský.
Gabīnius, *īī* jméno řím. rodu; *Gabīniānus* 3. Gabiniův.
Gādēs, *ium*, *f.* město v Hispanii (Cádiz); *Gādītānus* 3. gaditanský; *Gādītānī* Gaditanští; *Gādītānae*, *ārum*, *f.* Gaditanky.
gaesum, *ī*, *n.* kožený štít galský.
Gaetūlī, *ōrum*, *m.* Gaetulové, kočovný národ v sz. Africe; *Gaetūlus* 3. *Gaetūlicus* 3. gaetulský, africký.
Gāius, *ī* (C.) římské předejmení; u žen *Gāia*, *ae*.
Galatae, *ārum*, *m.* keltský národ Galatové, usazený v M. Asii; krajina *Galatia*, *ae*, *f.* později zvaná *Gallograecia* a obyvatelé *Gallograeci*.
Galatēa, *ae*, *f.* 1. jméno nymfy. 2. jméno dívčí.

galba, *ae*, *m.* břicháč.
Galba, *ae*, *m.* příjmení římské. *Galbiānī*, *ōrum*, *m.* stoupenci Galbovi.
galbanum, *ī*, *n.* galban, druh pryskyřice; —*neus* 3. —ový, z galbanu.
galea, *ae*, *f.* přilbice (kožená); *galeatus* 3. s přilbicí.
galērus, *ī*, *m.* (—*um*, *ī*, *n.*) kožená čepice.
galla, *ae*, *f.* duběnka.
Gallī, *ōrum*, *m.* Galové; *sing.* *Galluss* *ī*, *m.* Gal; *Galla*, *ae*, *f.* Galka; *Gallu*, 3. galský, *francouzský. Země zvaná *Gallia*, *ae*, *f.*; galský i *Gallicus* 3. *Gallicānus* 3.; obyvatelé i *Gallicānī* (jen v Galli předalpské); *Gallī*, *ōrum*, *m.* kněží Kybelini Gallové.
gallica, *ae*, *f.* (solea) galský střevíc.
***gallicinium**, *ī*, *n.* kuropění.

gallīna, *ae. f.* slepice; **gallīnāceus** 3., **gallīnārius** 3. slepičl; **gallīnārius**, *iī*, *m.* hlídač slepic.

gallus, *ī*, *m.* kohout, *g. gallinaceus* k. domácí. *sub galli cantum* před kuropěním.

***Gallus** (*ī*) *sanctus* sv. Havel.

gamēliōn, *ōnis*, *m.* [ř.] gamellon, 7. měsíc attického roku (15.-I.—15.-II.).

gānea, *ae. f.* krčma, hospoda; hýření.

gāneō, *ōnis*, *m.* hýřil.

gangaba, *ae. m.* nosič břemen.

Gangēs, *is*, *m.* (z ř.) řeka Ganges; **Gangetis**, *idis*, *f.* (terra) Indie, **Gangēticus** 3. indický.

†**gangraena**, *ae. f.* nádor, rakovina.

ganniō 4. štěkati.

Ganymēdēs, *is*, *m.* syn trojského krále Laomedonta, číšník bohů.

Garamantēs, *um*, *m.* národ v Libyi v sev. Africe; **Garamantis**, *idis*, *f.* garamantská, libyjská.

***garciō**, *ōnis*, *m.* panoš, pacholík, sluha.

Gargara, *ōrum*, *n.* jeden z vrcholků hory Idu a město pod ním ležící.

***gariofilum**: *eugenia c(g)aryophyllata aromatica* hřebíček (hřebíčkovec kořený).

garriō 4. žvatlati, tlachati.

garrulītās, *ātis*, *f.* žvatlavost, tlachavost, štěbetavost.

garrulus 3. žvatlavý, tlachavý, štěbetavý, švitořivý; —*us*, *ī*, *m.* žvatlal, mluvka.

garum, *ī*, *n.* [ř.] rosol z marinované makrely.

gaudeō, *gāvīsus sum* 2. radovati se, těšiti se (vnitřně) *alqua re*, *inf.*, *quod*; *g. suo ingenio* oddávati se své libůstce, *gaudeo scribens* rád píši a pod.; *gaudere refer* vyříd' pozdrav!

gaudium, *iī*, *n.* 1. (vnitřní) radost, potěšení; *g. capere*, *percipere* mříti radost. 2. smyslná rozkoš.

Gaugamēla, *ōrum*, *n.* město v Assyrii.

gausape, *is*, *n.* vlněná utěrka.

gāza, *ae. f.* (z ř.) poklad(nice), královský poklad, jmění; zásoby, strava.

***gehenna**, *f.* peklo, pekeiné tresty.

Gela, *ae. f.* město na jihu Sicílie; **Gelōi campī** gelská pole; **Gelēnsēs**, *ium*, *m.* Gelští.

***gelatina**, *ae. f.* klišovatina, želatina. **gelidē** mrazivě, chladně.

gelidus 3. ledový, ztuhlý, ztrnulý, chladný.

†**gelō** 1. způsobiti, aby něco ztuhlo;

gelātus 3. zmrzlý, zledovatělý, studený jako led.

gelū, *ūs*, *n.* led, mráz, jlnovatka; ztuhlost.

gemebundus 3. vzdychaje, lkaje.

gemellipara, *ae. f.* (*pario*) matka dvojčat.

gemellus 3. a) dvojl, dvojitý; —*us*, *ī*, *m.* blíženec, v *plur.* dvojčata. b) stejný, podobný.

gemibundus 3. = **gemebundus**.

geminātiō, *ōnis*, *f.* zdvojení.

geminō 1. zdvojiti, opakovati; spojiti ve dvojici, pářiti; —*ātus* 3. dvojnásobný, dvojitý.

geminus 3. a) společně narozený; —*ī*, *ōrum*, *m.* dvojčata, blíženci (*fratres*). b) dvojnásobný, sdružený, spojený, dvojtvarý. c) stejný, podobný.

gemitus, *ūs*, *m.* lkání, vzdychání, úpění; dunění.

gemma, *ae. f.* 1. poupě, pupen. 2. drahokam, věc z něho vytvořená: pohár, pečetní prsten a j. 3. perla.

gemmaīrius, *ī*, *m.* brusič drahokamů, klenorník.

gemmaātus 3. = **gemmeus** 3. drahokamy zdobený, z drahokamů vytvořený.

gemmifer, *a. um* perlonosný.

gemma 1. a) pučetl. b) býti posázen drahokamy.

gemō, *uī*, *itum* 3. a) úpěti, lkáti, vzdychati, naříkati; o zvířatech; smutně bučeti, smutně cukrovati a pod.; vrzati, skřípáti, řlnčeti a j. b) *g. alqd* nad něčím lkáti; oplakávati.

Gemōniae, *ārum*, *f.* (*scalae*) schody na sv. Kapitolia.

gena, *ae. f.* v *plur.* lice, tváře, oči, oční důlky.

Genava, *ae. f.* nyn. Ženeva.

geneālogus, *ī*, *m.* [ř.] genealog, rodopisec.

gener, *ī*, *m.* zeť, švagr.

generālīs, *e. m.* (*genus*) rodový, všeobecný.

generālītās, *f.* všeobecnost, veškerost.

generātim 1. po třídách, rodech.
2. všeobecně.

†**generātiō**, *ōnis*, f. plození; *vznik, pokolení.

generātor, *ōris*, m. rodič, předek.
generō 1. ploditi, tvořiti.

***generōsitās**, *ātis*, f. urozenost.

generōsus 3. šlechtický, urozený; velkomyslný, ušlechtilý; *m. šlechtic, urozený muž.

genetivus 3. vrozený, rodový; původní.

genetrīx, *īcis*, f. rodička, matka.

geniālis, e 1. geniovi zasvěcený; svatební, manželský. 2. radostný, utěšený, rozkošný; —iter vesele.

geniculātus 3. (genu) kolínkatý, uzlovitý.

genista, ae, f. kručinka, janovec.

genitālis, e k plození patřící, plodící, rodící; dies g. narozeniny.

genitor, *ōris*, m. ploditel, otec.

genius, *īi*, m. 1. strážný duch člověka i státu, obce; duch vůbec. 2. mé vlastní, mé milé „já“; *indulgere genio* přátel si.

gēns, *gentis*, f. 1. a) rod, —ina, potomek rodu. b) kmen, národ, pokolení; *gentes* cizí národy oproti Římanům; *ius gentium* právo mezinárodní; *ubi gentium sumus* kde jsme na světě? 2. rod, druh; kraj, země; *3. mužstvo, vojsko.

genticus 3. kmenový, národní.

gentilicius 3. rodový, rodu příslušející.

gentilis, e 1. k témuž rodu patřící, člen téhož rodu, příbuzný. 2. k témuž kmeni patřící, národu vlastní; subst. m. krajan, pohan.

gentilitās, *ātis*, f. rodové příbuzenství.

genū, *ūs*, n. koleno; —a *ponere* ohýbati kolena.

Genua, ae, f. nyn. Janov.

genuālia, *ium*, n. nákolence.

1. **genuīnus** 3. (genus) vrozený, přirozený, pravý.

2. **genuīnus** 3. (gena) lícni.

genus, *eris*, n. 1. rod, původ; *materno genere* po přeslici; rodina, urozenost, potomstvo, potomek. 2. pokolení, národ, kmen, pohlaví; druh, třída, plémě. 3. a) rod — druh; ráz, povaha, jakost, způsob; g. di-

cendi řečnický sloh, g. *vivendi* způsob života; *id. g. alia* jiné věci toho druhu. b) věc, látka, stránka věci.

***geodesia**, ae, f. zeměměřičství, geodesie.

geōgraphia, ae, f. [ř.] zeměpis.

geōmetrēs (*geometra*), ae, m. [ř.] zeměměřič.

geōmetria, f. [ř.] (země-) měřičství.

geōmetricus 3. [ř.] měřický, z měřičství; —ca, *ōrum*, n. = *geometria*.

***gerāria**, ae, f. nosička, chůva.

Germalus (**Cermalus**), *ī*, m. sz. část Palatia.

Germānī, *orum*, m. Germáni; země *Germānia*, ae, f. *Germānus* 3. *Germanicus* 3. germánský (i jako čestné příjmení).

germānitās, *ātis*, f. bratrství, sesterství, příbuzenství.

1. **Germānus** 3. germánský.

2. **germānus** 3. a) rodný, vlastní; —us, *ī*, m. vlastní (rodný) bratr, —a, ae, f. sestra. b) pravý, skutečný.

germen, *inis*, n. zárodek, výhonek, pupen; *potomstvo, g. *militāre* rytířstvo.

germinō 1. pučeti, vyrážeti; †dávati vzrůst, roditi.

gerō, *gessī*, *gestum* 3. 1. a) nésti, nositi, míti na (v) sobě, u sebe: *vestem*, *nomen*. b) nésti = ploditi, chovati, i *imīcitiās*. 2. míti, chovati, projevovati vlastnost, cit, smýšlení a pod.: *vocem*, *corpus*, *inimicitias*, *animum fortem*, *mores*; *personam alci* g. hráti něčí roli; *super fortunam animum* g. vypínati se nad svůj stav; *animo* (alqd) *gerere* nějak smýšleti, *morem alci* g. vyhověti, býti po vůli. 3. a) konati, prováděti, vésti, říditi; *gerī* díti se, stávati se; *res gestae* (= *gesta*, *orum*) činy, zvl. válečné, vynikající, *res gerendae* veřejná činnost; g. *consulatum*, *magistratum* zastávati; *bellum* g. válku vésti, *rem* g. míti velení, bojovati, jmění spravovati; *rem comminus* g. bojovati zblízka, *eminus* z dálky. b) se *gerere* vésti si, počínati si, chovati se, *pro cive* jako občan; *bene* se g. v bitvě se dobře držeti.

†**gerrae**, *ōrum*, f. maličkosti, žvásty.

gerulus, *i*, *m.* nosič.

†gerūsia, *ae, f.* radnice.

Gēryōn, ōnis, *m.* trojtělý obr na ostrově Erythēi (*Erythēa, ae, f.*) u Gad.

gestāmen, *inis, n.* 1. kroj, oděs, břemeno, ozdoba. 2. nosítka, pohovka.

gestātīō, ōnis, *f.* nesení, vyjížďka, procházka.

gestātor, ōris, *m.* nosič; *podložka.

1. gestiō, ōnis, *f.* (gero) konání, provádění.

2. gestiō, *ivl (it)* — 4. a) rozpustilé kousky konati, veseliti se, jásati. b) g. alqd náruživě si žádati, po něčem toužiti.

gestitō 1. nosívati.

gestō 1. nositi, mívati.

gestus, ūs, *m.* 1. držení, poloha (těla).

2. posun(-ek), pohyb; g. orationis figura řečnická.

Gētae, ārum, *m.* thrácký kmen Getové při Dunaji; *sing.* Geta (*Getēs, ae*; *Geticus* 3. getský, thrácký; *Getae značí i Gotové, později i Turci. *Geticus* gotský, *Getica* dějiny gotské.

Gigantēs, um, *m.* Giganti; —tēus 3. gigantský, obrovský.

gignō, genuī, *genitum* 3. a) ploditi, roditi, nésti, vydávati; *gignentia, ium, n.* plodiny, rostlinstvo; v *pass.* vznikat. b) prožíti, způsobiti, zavinit.

gilvus 3. světležlutý, plavý.

gingīva, *ae, f.* dásen.

glaber, bra, *brum* hladký, holý, bezvousý.

glaciālis, *e* ledový.

glaciēs, ēī, *f.* led; g. *lubrica* náledí.

glaciō 1. proměnití v led; v *pass.* zmraznout.

gladiātor, ōris, *m.* 1. šermíř; —ēs dare dávatí hry gladiatorské; —ōribus o hrách g. 2. úkladný vrah.

gladiātōrius 3. gladiatorský; —a familia tlupa gladiatorů; —ōrium, *it, n.* mzda g—ů.

gladiātūra, *ae, f.* povolání šermířské.

gladius, *it, m.* 1. meč; —um stringere, ducere tasiti, recondere zastrčiti; ad —os redire sáhnouti k mečům, —its rem gerere meči bojovati. 2. vražda smrt.

glæba, *ae, f.* (glēba) hrouda, kus; pole, role.

*Glagoliticus 3. hlaholský.

glandifer, *a, um* žaludy nesoucí.

glāns, *dis, f.* 1. žalud. 2. voj. metací koulo.

glārea, *ae, f.* křemen, štěrk; kamennitá půda.

glāreōsus 3. křemenitý; —a saxa oblázky.

Glaucis, *idis f.* jméno psíčka.

glaucōma, *atis, n.* bělmo, oční zákal.

Glaucus, *i, m.* 1. syn Sisyfův; 2. vůdce Lyčanů před Trojou. 3. rybář v mořského boha proměněný.

glaucus 3. modrošedý, sivý.

glēsum (glæsum, glessum), *i, n.* jantar.

gliscō — — 3. vzrůstatí, vzmáhati se, přibývati; †planouti touhou.

globōsus 3. kulatý, kulovitý.

globus, *i, m.* koule, kotouč; shluk, dav, zástup; „klika“ (clique); *koule z pušky, děla a pod.

glomerō 1. a) sbalití, svinoutí, zakulatiti, nahromaditi; *annus glomerans* oběh roku. b) stlačiti, stlíniti, sraziti; v *pass.* shluknouti se.

glomus, *eris, n.* klubko.

glōria, *ae, f.* 1. sláva, čest, pocta, ozdoba; g. *dicendi* sláva řečnická: slavný čin. 2. touha po slávě, ctižádost; pýcha, chlubitost.

glōriātīō, ōnis, *f.* honosení se něčím.

*glōrifícō 1. oslavovati.

glōriola, *ae, f.* trocha slávy.

glōrior 1. chlubití se, honositi se.

glōriōsus 3. slavný, honosivý, chlubný.

glūbō, *psī, ptum* 3. loupati.

glūten, *inis (glūtinum, i), n.* kliš, lep.

glūtinō 1. leptí, pevně polití.

†glūtinōsus 3. (glūtināns, *antis*) klišovatý.

gnārus 3. a) znalý, vědomý; b) známý.

Gnaeus, *i, m.* římské předejmení.

gnāta, gnātī, gnāvus, gnāviter a j. viz nata, nati, navus, nāviter.

gnōmōn, ōnis, *m.* ukazatel na slunečních hodinách.

Gnōsus (Gnōssus, Cnōssus), *i, f.*

sídlo Minoovo na Krétě; Gnōsiacus

3. Gnōsius 3. krétský; Gnōsias, *adis* =

Gnōsis, *idis, f.* Krétanka (Arladne);

Gnōssiī Knossané.

Gomphī, ōrum, *m.* město v Thessalii;

Gomphēnsēs, *ium, m.* Gomfané.

Gordium, *it, n.* město ve Frygii.

Gorglās, *ae, f.* sofista Gorgias.

- Gorgō**, ōnis (ūs), f. Gorgo(-na), zvl. Medusa; Gorgoneus 3. Gorgonin; —ea venena jedovatí hadi.
- Gortyna**, ae, f. město na Krétě; Gortynius 3. Gortyniacus 3. gortynský, krétský; Gortynii Gortyňané.
- gorŷtus** viz corytus.
- grabātus**, ī, m. lehátko.
- Gracchus**, ī příjmení římské; Gracchūnus 3. grakchovský.
- gracilis**, e hubený, suchý; štíhlý, jemný, něžný; prostý, neozdobný.
- gracilitās**, ātis, f. hubenost, štíhlost.
- grāculus**, ī, m. kavka.
- gradātīm** krok za krokem, stupeň po stupni, postupně, ponenáhlu; podle ceny, hodnoti.
- gradior**, gressus sum 3. kráčet, jít.
- Grāivus**, ī, m. příjímí Martovů.
- gradus**, ūs, m. krok; —um inferre pokročiti v před, referre jít zpět, couvat, conferre srazit se, addere přidat do kroku. 2. postoj, postavení; in gradu v pevném postoji; gradu depellere, movere, de g—ū deicere z pevného postavení vytisknouti. 3. stupeň, schod, v plur. schody, žebřík. 4. hodnota, důstojenství g. senatorius; per gradūs postupně.
- Graecia**, ae, f. Řecko. Graecus 3. řecký; Graeci, ōrum, m. Řekové
- graecor** 1. po řecku (změkčile) žít.
- Graecostasis**, is, f. budova v Římě vedle kurie.
- Graeculus** 3. řecký, Graeculus, ī, m. Řek, pohrdlivý.
- Grāī**, ōrum, m. = Graeci, Grāius 3. = Graecus.
- Grāloceli**, ōrum, m. horský náruč v Alpách.
- Grāiugena**, ae, m. rodem Řek.
- grāmen**, inis, n. drn, trávník; bylina, rostlina.
- grāmineus** 3. travnatý, z trávy, z drnu; —ea hasta bambusový oštěp.
- *gramma**, ātis, n. 1 písmeno. 2. gram.
- *grammaticulum**, ī, n. mluvnické pravidlo.
- grammaticus** 3. [ř.] gramatický, mluvnický; —a ars věda mluvnická, jazykověda (= —a, ōrum, n.); —icus, ī, m. gramatik, jazykozpytec, literární historik.
- grānāria**, ōrum, n. sýpka, špýchar.
- granātum**, ī, n. (mālum) granátové jablko.
- grandaevus** 3. starý, letitý.
- grandescō** — — 3. růsti.
- grandifer**, a, um výnosný.
- grandiloquus** 3. slavnostně mluvící, chlubitivý.
- grandis**, e 1. veliký, mohutný, silný; g. pecunia mnoho peněz, g. epistula dlouhý dopis. g. natu starý. 2. znamenitý, významný, důležitý. 3. vznešený, slavnostní.
- granditās**, ātis, f. vznešenost.
- grandiusculus** 3. dosti veliký.
- grandō**, inis, f. krupobití, kroupy.
- grānifer**, a, um zrna nosící.
- grānum**, ī, n. zrno, jádro.
- graphis**, idis, f. (graphium, ī, n.) písátka, rydlo, kamének ku psaní, *tuha, tužka; rýsovací péro.
- grassātor**, ōris, m. tulák, pobuda.
- grassor** 1. (srv. gradior) 1. kráčet, chodit, toulat se. 2. řídit, jednat, zvl. nepřátelsky; g. veneno sáhnouti k jedu.
- *grātābundē** velmi mile.
- grātē** rád, vděčně.
- grātēs** (nom. akus.) f. dík(y); g. agere, habere vzdávat, referre. persolvere splatit, decernere ustanovit děkovnou slavnost.
- grātia**, ae, f. 1. vděk, půvab, krása; Gratiae, ārum, f. bohyně půvabu. 2. a) oblíba, přízeň, vážnost, vliv; g—am inire ab aliquo získati něčí přízeň; mihi est g. jsem oblíben; alqm in g—a ponere učiniti oblíbeným. b) přátelství, láska; g—am inire, in g—am redire cum aliquo smířiti se s někým, in g—am restituere, reducere přízeň opět zjednat; cum g—ā ochotně, cum bonā g—ā ve vši dobrotě. c) laskavost, milost, *svátost; g—am dicendi facere dovoliti mluvit, g—am delicti facere prominouti. d) vděk, vděčnost, dík; dis gratia chvála bohu! alci g—am debere býti povinen díkem; g—am habere. —as agere srv. grates; —am referre, persolvere odvděčiti se; —am ferre dojíti uznání.
- grātiā** předl. za slovem pro, k vůli patris, meā g—ā; verbi g. na příklad, eā g. proto; grātis = grātis za díky, zdarma.

gratificātiō, ōnis, f. laskavost, darování.

gratificor 1. od(za)vděčovati se; darovat, obětovat; přispívati.

gratiōsus 3. oblíbený, vítaný, milý; —osa missiō z milosti udělený. b) ochotný, laskavý.

***gratitūdō**, inis, f. vděk, laskavost.

grātor 1. blahopřáti, štěstí přáti; děkovati, děkovnou slavnost konati.

grātuītō zdarma, jen tak.

grātuītus 3. nezištný, dobrovolný, bezplatný; bez účinku, marný.

gratulabundus 3. blahopřející.

gratulātiō, ōnis, f. 1. projev radosti, radost. 2. blahopřání. 3. díků činění, děkovná slavnost.

gratulor 1. 1., = grātor 1. 2. radovat se z něčeho (re) a děkovati za to.

grātus 3. a) půvabný, milý, drahý; příjemný, vítaný, oblíbený, chutný; —um facere alci zavděčiti se, vhod něco učiniti. b) vděčný.

***gravāmen**, is, n. tíha, břímě, stíznost.

gravanter, gravātē stěží, nerad; non (haud) g. ochotně, rád.

gravatim = gravanter.

gravēdinōsus 3. trpící rýmou.

gravēdō, inis, f. rýma, chřipka.

grave-olēns, entis silně vonící, páchnoucí.

gravēscō — — 3. stávati se těžším, horšiti se.

graviditās, ātis, f. těhotenství.

gravidō 1. oplodniti. ***gravidor** = gravidus sum.

gravidus 3. a) těhotný, březí. b) plný, obtížený.

gravis, e 1. a) těžký, terra úrodná, cibus těžko stravitelný; aes grave peníze staré váhy; miles gravis armaturae těžkoodětec, g. lacertus pádný, g—e pretium vysoká cena. b) vážný, závažný, důležitý, významný, ictus pádný; g. sententia obsažná, jadrná; res gravissima věc velmi důležitá, hlavní; g. vox hluboký, —e odium, g—es inimicitiae prudký. 2. pass. a) obtížený, stísněný; aetate, morbo g. mdlý, zesláblý; b) = gravidus. 3. akt. a) tížící, tísnící, obtížený, autumnus nezdravý; g. aestas letní vedro, b) krutý, prudký, přís-

ný, bolestný, tvrdošijný; protivný, odporný odor, virus.

gravitās, ātis, f. 1. a) tíže, váha, břímě; g. navium těžkopádnost, annona drahota obilí. b) důležitost, význam, vážnost, důstojnost. 2. těžkost, slabost, zemdlenost. 3. tíha, pádnost; krutost, přísnost, nezdravost, odpornost.

graviter 1. těžce, ztěžka; pádně, prudce, rázně; o zvuku: hluboce, temně. 2. tvrdě, přísně, důrazně; vážně, důstojně; nepřijemně, odporně.

gravō, a) tížiti, zatěžovati. b) těžkým, horším činiti.

gravor 1. těžce nésti, stěžovati si, reptati; zdráhati se, nerad konati.

gregālis, e (grex) 1. ze stáda; příslušník, druh. 2. obyčejný, prostý miles.

gregārius 3. = gregalis 2.

gregatim v houfech, tlupách.

gremium, iī, n. klín, náruč; luno, nitro.

gressus, ūs, m. krok, chůze; —um ferre kráčet, inferre vstoupiti, re-ferre jíti zpět.

grex, gis, m. 1. stádo, hejno. 2. zástup, sbor, rota, družina, kroužek, „chasa“.

***griseus** 3. šedý; griseo-fuscēns černo (temno) šedý.

***grossitiēs**, eī, f. tloušťka; nejapnost.

***grossus** 3. hrubý; tlustý; g—um y tvrdé y.

grunniō 4. chrochtati.

grunnītus, grundītus, ūs, m. chrochtání.

grūs, uis, f. jeřáb.

Gr̄nēus 3. grynejský; Gr̄nia, ae f. město v Mysii s chrámem Apollonovým.

gr̄ps, pis, m. [ř.] noh.

***guardia**, ae, f. průvod, doprovod; salva g. bezpečný průvod, ochrana.

gubernac(u)lum, ī, n. kormidlo; řízení, správa, vláda.

gubernātiō, ōnis, f. kormidlování; řízení, správa, vláda.

gubernātor, aris, m. kormidelník; správce, vladař; fem. —tr̄ix, īcis.

gubernō 1. kormidlo, loď řídit; něco řídit, spravovati.

***guerilla**, ae, f. pútká, svár.

***guerra**, ae, f. válka, boj.

gula, *ae, f.* 1. hltan, jícen. 2. labužnic-
tví, obžerství.
gulōsus 3. hltavý, žravý, žíznlivý.
gumia, *ae, m.* labužník.
†gummi, *neskl.* smůla, pryskyřice, guma,
gurges, *itis, m.* 1. vlr, hlubina;
summus g. povrch vody; propast.
2. žravost; marnotratník.
gurgullō, *ōnis, m.* hrdlo, hltan.
gurgustium, *iī, n.* „díra“, pelech.
gustātus, *ūs, m.* chuť.
gustō 1. ochutnávatí, okusití, jísti;
pochutnávatí si na něčem *alqd.*
gustus, *ūs, m.* (o)chutnání; chuť; *ad*
g—um po chuti.
gutta, *ae, f.* kapka, skvrna.
guttula, *ae, f.* kapička.
guttur, *is, n.* chřtán, hrdlo; *g. tran-*
gere zlámati vaz, *rumpere* zardousiti;
g. rumpere ferrō proříznouti.

guttus, *ī, m.* džbán s dlouhým ten-
kým hrdlem.
Gyās (Gyēs), *ae, m.* 1. storuký Gigant.
2. Trojan.
Gyēs, *is (ae), m.* 1. král lydský.
2. Trojan. 3. mladík.
gymnasiarchus, *ī, m.* [ř.] ředitel
gymnasia.
gymnasium, *iī, n.* [ř.] 1. tělocvičná
škola, cvičiště. 2. vyšší škola.
gymnastica, *ae, f.* (*ars*) gymnastika,
nauka o cvičení těla.
gymnicus 3. [ř.] tělocvičný.
gynaecēum (*—cīum*), *ī, n.* [ř.] ženské
komnaty.
gypsātus 3. sádkou nabarvený.
***gūrō** 1. otáčím v kruhu.
gyrus, *ī, m.* [ř.] 1. kruh, okruh,
závit; *—os trahere* svíjetí se. 2. kruh,
dráha, obor.

H

habēna, *ae, f.* (*habeo*) 1. otěž, uzda;
—ās dare, *laxare* popustití, uvol-
nití, *adducere*, *premere* přitáhnouti;
effusus habenis tryskem. 2. bič, ře-
men. 3. přen. otěže vlády, vláda,
řízení.
habeō, *uī, itum* 2.: 1. a) držeti;
nosití; chovati v sobě, mítí na (při)
sobě: *vestem*, *gladium*; *amor*, *ira*,
horror, *somnus alqm habet* jímá.
b) pokládati, mítí zač (dvojl akus.,
v *pass.* dvojl nom.); *h. alqm hostem*,
pro hoste, *in hostibus*, *loco hostis*, (*in*)
numero hostium pokládati za nepřítel-
le, počítatí mezi nepřátele; *nihil*
pensí h. nedělatí si z ničeho svědomí;
auctoritas magni habetur platí
za mnoho; *alqm ludibrio h.* tropiti
si smích, *alqd religioni h.* dělatí si
svědomí, *honori* klástí si za čest;
býti nějakého náhledu, mítí za to.
c) nakládati, jednatí, zacházetí s ně-
kým, něčím *alqm, alqd.* 2. a) mítí
v majetku, v moci, spravovati, uží-
vatí; *amor habendi* touha po majetku,
lakota; podržetí, nechatí si *heredi-*
tatem; něčím vládatí, ovládatí *reges*
habuere urbem Romam. b) obývatí,
bydlití, mítí někde majetek *Romam*,
in Bruttiiis habere. 3. a) vůbec mítí;

h. dilectum konatí odvod, *senatum*
konatí schůzi senátu, pod. *censum*,
comitia; *fidem h. alteri* věřítí, *ratio-*
nem cum alquo h. účtovatí, ale *ratio-*
nem alcis (rei) h. mítí zření, ohled
k něčemu; *h. iter* konatí; *gratiam*,
honorem alcis h. prokazovatí; *h. ordi-*
nes v řadách se držetí; *h. verba*
mluvití, řečnití; *aetatem*, *vitam* trá-
vití; *suspicionem habere* mítí, ale
i býti v podezření, *potestate h.*
alcis rei moci něco vykonatí; *ani-*
num, in —ō habere mítí na mysli,
zamýšletí; něco přijímatí, snášetí
egestas facile habetur; *impune alqd h.*
nechatí bez trestu. b) něco obsa-
hovatí, v sobě zahrnovatí, mítí
vlastností, za následek; *virtus hoc*
habet má tu vlastnost, *res fidem*
habet dochází víry; působití, buditi
suspicionem, *misericiordiam.* c) moci,
vědětí *h. pro certo affirmare*, *non*
habeo, quid narrem. d) s part. perf.
pass. neb s adjektivem značí trvalý
stav; *alqm habere suspectum* mítí
v podezření, *sollicitum alqm h.*
udržovatí v nejistotě, *persuasum*
alqd h. býti o něčem přesvědčen.
e) se *habere*, *haberi* (mítí se) býti,
bene v dobrém stavu; *ego me bene*

- habeo* mám se dobře; *sic se res habet* tak tomu jest (= *sic habet*). *f*) mítl povinnost, nutnost, musiti *aedem habere tuendam*.
- habilis*, *e* hodící se, vhodný, schopný, pohodlný.
- habitabilis*, *e* obyvatelný.
- **habitaculum*, *i*, *n*. přibýtek, obydlí.
- habitatio*, *ōnis*, *f*. bydlení, byt.
- habitator*, *ōris*, *m*. obyvatel.
- habitō* 1. *a*) bydletl, obývatl, *alqd*; *v pass.* býti obydlen, za obydlí. *b*) *nepřech.* bydletl, meškati, proděvatl.
- habitus*, *ūs*, *m*. 1. držení těla, postava, vzezření. 2. zevnějšek, šat, kroj; (duševní) stav, poměry, položení. 3. *mnišské roucho, „hábit“.
- habrotonum* viz *abrotonum*.
- hāc tudy*.
- hāc-tenus* až sem, až potud, tak dlouho (dalece).
- Hadria* (*Adria*), *ae*, *f*. 1. město *Adria* mezi ústím *Pádu* a *Adiže*. 2. moře *adriatické*; *Hadriacus* 3. *Hadriaticus* 3. *adrijský*, *adriatický* (*i* *Hadrianus* 3.); *Hadriani*, *ōrum*, *m*. *Adrijští*.
- Haedui*, *ōrum*, *m*. *Haeduové*, mocný kmen *galský*.
- haedus*, *i*, *m*. kůzle (*v plur.* dvě hvězdy *v souhvězdí Vozky*).
- Haemōn*, *ōnis*, *m*. *Haimon*, syn *Kreon*ta *thébského*.
- Haemonia*, *ae*, *f*. = *Thessalia*; *Haemonius* 3. *thessalský*.
- Haemus*, *i*, *m*. *Balkán*.
- haereō*, *sī*, *sum* 2. *a*) vězetl, (*u*)váz-noutl, držetl se, vlsetl na něčem *re*, *in re*. *b*) tkvítl, lpět, trvatl, zdržovatl se; *in tergō h.* býtl *v patách*. *c*) *přen.* uváznoutl, do rozpaků přijít, zarazitl se; *hic aqua haeret* zde to vázne!
- **haeresiarcha*, *ae*, *m*. hlava sekty, arcikacíř.
- haeresis*, *is*, *f*. *sekta nábož., sektářství, kacířství; *stoica h.* stoická fil. škola (klas.).
- **haereticō* 1. žítl *v kacířství*, býtl kacířem.
- **haereticus* 3. kacířský; *m*. kacíř.
- haesitantia*, *ae*, *f*. zajiání, kokta-vost; rozpačitost, nerozhodnost.
- haesitatio*, *ōnis*, *f*. = *haesitantia*.
- haesitō* 1. váznoutl, zajiati se, kok-tati *linguā h.*; kolísati, býtl neroz-hodný.
- hālēc* = *allec*.
- haliaeetos*, *i*, *m*. [ř.] mořský orel.
- Haliartus*, *i*, *f*. město *v Boiotii*; *Haliarti* *Haliartští*.
- Halicarnassus* (—*arnāgus*), *i*, *f*. *dorské pobřežní město v Karli*; *Halicarnasseus*, *i* (*eos*), *m*. z *Hali-karnassu*; *Halicarnassii*, *Halicarnas-senses*, *ium*, *m*. *Halikarnasští*.
- hālitus*, *ūs*, *m*. výpar.
- hālō* 1. dýchatl, vonět.
- †(*h*)*ālūcinatio*, *ōnis*, *f*. bezmyšlenko-vité povídání, halucinace.
- Halys*, *yos*, *m*. řeka *v M. Asii*.
- hama*, *ae*, *f*. džber na vodu.
- Hamadryas*, *adis*, *f*. víla (stromů).
- hamatus* 3. háčky opatřený, háko-vité zahnutý.
- Hamilcar*, *aris*, *m*. vůdce *kartha-ginský*.
- Hammōn* (*Ammōn*), *ōnis*, *m*. bůh *libyjský s hlavou beraní*.
- hāmulus*, *i*, *m*. háček.
- hamus*, *i*, *m*. hák, háček, udlice; nástraha.
- Hannibal*, *alis*, *m*. vůdce *kartha-ginský*.
- Hannō*, *ōnis*, *m*. *Karthagiňan*.
- hara*, *ae*, *f*. chlívěk pro vepře.
- harena*, *ae*, *f*. (*arena*) písek, písčina; zápasíště.
- harenaria*, *ae*, *f*. písčový důl.
- harēnōsus* 3. písčitý.
- hariolatio* *ōnis*, *f*. hádání, věštění.
- hariolor* 1. hádatl, věstitl.
- hariolus* *i*, *m*. hadač, věstec.
- Harmodiu*, *iī*, *m*. jeden z vrahů *Hipparchových*.
- harmonia*, *ae*, *f*. [ř.] souzvuk, soulad.
- Harmonia*, *ae*, *f*. choť *Kadmove*.
- harmonicus* 3. souladný, harmonický; **h—um lexicum* souběžný slovník několika jazyků.
- harpagō*, *inis*, *m*. hák.
- harpe*, *es*, *f*. [ř.] srpovitý meč.
- Harpocrates*, *is*, *m*. *egyptský bůh mlčení*; člověk mlčelivý.
- Harpŷia*, *ae*, *f* (*v plur.*) *Harpyje*, půl ptáci, půl ženy.
- harundifer*, *a*, *um* rákos, třtinu ne-soucí.
- harundineus* 3. třtinový, rákosový;

- h—um carmen* píseň písaná na rákosovou píšťalu.
- harundinōsus** 3. rákosnatý, bohatý rákosím.
- (h)arundō**, *inis*, *f.* 1. třtina, rákos(i). 2. věc z něho zhotovené: prut, udice, brdo u tkalcovského stavu, násada u šípů, šíp, rákosová hůlka, píšťala; *h—e canere* hrát na píšťalu; a j.
- haruspex**, *icis*, *m.* hadač ze vnitřností obětovaných zvířat; *haruspicius* 3. haruspický; *-ina*, *ae*, *f.* umění hádati z útrob zvířat.
- Hasdrubal**, *alis*, *m.* vůdce karthaginský.
- hasta**, *ae*, *f.* 1. hůl, tyč. 2. dřevce, kopí, oštěp; —*am abicere* pozbyti mysl; *sub —ā vendere* prodati ve veř. dražbě; *ad h—am publicam accedere* účastniti se státní dražby; *hasta* přen. = dražba.
- hastatus** 3. kopím ozbrojený; —*i*, *orum*, *m.* kopíníci, první řada bitevního šiku; *ordo h—us* oddělení kopínků.
- hastile**, *is*, *n.* ratiště, dřevce, házečí kopí.
- *hastilūdium**, *i*, *n.* rytířská hra oštěpem; *hastilūdō* 1. provozovati takovou hru.
- haud** (*hau*, *haut*) *ne*, *ne* právě; *h. scio an* snad, tuším, asi; *h. ignarus* dobře znalý a pod.; *h. gravanter*, *gravatim* bez váhání, ochotně, *h. facile* nerad; *haud — dum* ještě ne.
- haudquaquam** docela *ne*, nikterak.
- hauriō**, *hausi*, *haustum* 4.: a) čerpati, nabírat, brát z něčeho; (vy)pít, napít se; (vy)ssát, *sanguinem* prolévati; *pulverem*, *terram* s-(na)-hrabat; *aurum* brát, *lucem* *h.* naroditi se, *auras* dýchat, *suspiria* z hluboka vzdychati; *strepitum*, *vocem* *h.* slyšeti. b) vyprázdniti až do dna, přetrpěti *dolorem*, *calamitatem*; dráhu uraziti. c) pozřiti, pohliti, strávit, promarniti. d) probodnouti, proniknouti *oculos*, *corda*. e) do sebe pojímati, vnímati, chápati.
- haustus**, *us*, *m.* čerpání, napít se, doušek; *h. harenae* hrstka, *aquae* načerpaná voda; *h. caeli* dýchání.
- havē**, **havētō** viz *aveo*.
- hebdomas**, *adis*, *f.* (**hebdomada*, *ae*) [ř.] sedm dní, týden; sedmý den nemoci.
- *hebdomadārius** 3. týdenní.
- Hēbē**, *ēs*, *f.* bohyně mládí, číšnice bohů.
- hebeō** — — 2. býti tupý, nečinný, mdlý.
- hebes**, *tis* tupý, slabý, mdlý, líný, slabomyslný.
- hebescō** — — 3. ochabovati, slábnouti.
- hebetō** 1. otupovati, zeslabovati.
- *hebetūdō**, *inis*, *f.* ochablost, slabomyslnost.
- Hebraeus** 2. hebrejský, židovský.
- Hebrus**, *i*, *m.* hlavní řeka thrácká (Marica); přen. Thráele.
- Hecatē**, *ēs*, *f.* bohyně měsíce a kouzel; *Hecatēius* 3. Hekatin, kouzelný; *fem.* i *Hecateis*, *idis*.
- Hector**, *oris*, *m.* Trojan Hektor, *Hectoreus* 3. Hektorův, trojský.
- Hecuba**, *ae*, *f.* Hekuba, choť Priamova.
- (h)edera**, *ae*, *f.* břečtan, v *plur.* —ové úponky.
- hēdychrum**, *i*, *n.* [ř.] vonný balsám.
- hel**, **hēla** = *ej*, *ēia*!
- Hēius**, *i*, *m.* vážený občan v Messaně.
- Helena**, *ae*, *f.* choť Menelaova unesená Paridem.
- Helenus**, *i*, *m.* věštný syn Priamův.
- Hēliades**, *um*, *f.* dcery Heliovy, proměněné v topoly.
- Helicē**, *ēs*, *f.* 1. souhvězdí Velkého Vozu. 2. město achajské.
- Helicōn**, *ōnis*, *m.* pohoří v Bolotii, sídlo Mus (*Heliconis alumnae*, *Heliconiades*, *um*), *Heliconius* 3. helikonský.
- hēliocamīnus**, *i*, *m.* [ř.] světnice na výsluní.
- Hellē**, *ēs*, *f.* sestra Frixova, podle ní nazván Hellespont.
- helleborum**, *i*, *n.* (—*us*, *i*, *m.*) [ř.] čemeřice.
- Hellēspontus**, *i*, *m.* Hellespont (Dardanelly), úžina mořská i krajina při ní ležící.
- hēlluātiō**, *ōnis*, *f.* hýření.
- hēlluō**, *ōnis*, *m.* hýřil, mrhač.
- hēlluor** 3. hýřiti (*in*) *re*.
- helops** [ř.] mečoun (ryba).
- Hēlotae** (*Hilōtae*), *arum*, *m.* helotové spartští.
- helvella**, *ae*, *f.* zelenina.

Helvētīr, *ōrum*, *m.* kmen galský Helvetové; *Helvētius* 3. *Helveticus* 3. helvétský.

Helvidius, *a* jméno římského rodu. hem aj!

hēmerodromus, *ī*, *m.* (nom. plur. —oe) [ř.] rychlý posel.

hēmīcillus, *ī*, *m.* [ř.] mezek.

hēmīcyclium, *īī*, *n.* [ř.] polokruh, —ovité sedadlo.

hendecasyllabī, *ōrum*, *m.* [ř.] verše jedenáctislabičné.

Henna, *ae*, *f.* město na Sicilii; *Hennaeus* 3., *Hennensis*, *e* henský; *Hennenses*, *ium*, *m.* Heňané.

***(h)ēpar**, *atis*, *n.* játra.

heptēris, *is*, *f.* [ř.] loď se sedmi řadami yesel.

hera, *ae*, *f.* paní, hospodyně.

Hēraclēa, *ae*, *f.* jméno města 1. v Lukánii. 2. v Bithynii. 3. na Sicilii. 4. v Epiru. 5. u Thermopyl. 6. v Makedonii; *Heracleēsis*, *e* heraklejský; *Heracleenses*, *ium*, *m.* Heraklejšť; *adj.* i *Heracleōtes*, *ae*, *m.* heraklejský, *Hēraclēōtae*, *ārum*, *m.* Heraklejšť; *Hēraclēum*, *ī*, *n.* chrám Herakleův.

Hēraclīdēs, *ae*, *m.* Herakleovec.

Hēraclītus, *ī*, *m.* filosof z Efesu, kol. r. 500.

Hēraea, *ōrum*, *n.* slavnost Heřina.

herba, *ae*, *f.* bylina, rostlina, travina; bylina kouzelná; zelenina; stéblo; stonek. 2. trávnik, drn.

***herbārium**, *ī*, *n.* herbář.

herbēscō, *buī* — 3. do stébel pučetl.

herbidus 3. travnatý, zelený, v trávě pučící.

herbifer, *a*, *um* travou bohatý.

herbigradus 3. travou se ploužící.

herbōsus 3. travnatý.

herbula, *ae*, *f.* bylinka.

(h)erc scō — — 3. dědictví dělitl.

herctum, *ī*, *n.* dědictví; *h. ciere* dělitl.

Herculānum, *ī*, *n.* město v Kampánii; *Herculāneus* 3., *Herculānēsis*, *e* herkulanský.

Herculēs, *is*, *m.* Hercules, Herakles; *hercules*, (*me-*) *hercule*, (*me-*) *hercle* při Herkulovi, zajisté, v pravdě; *Herculeus* 3. Herkulův, herkulský; *-ea arbor* černý topol.

Hercynia silva les Hercynský, Jiho-německý Černý les

hērēditārius 3. dědictvý, dědičný,

zděděný.

hērēditās, *ātis*, *f.* dědictví, dědictká posloupnost; —*em capere*, *adire* ujmoutl se d.

Herennius, *ī*, *m.* jméno římského rodu.

hērēs, *ēdis*, *m. f.* dědic, dědička; —*em facere*, *constituere*, *scribere* ustanovitl dědicem; *h. secundus* n druhém místě.

herī (*here*) včera, nedávno.

herifuga, *ae*, *m.* pánu utlíkající.

(h)erīlis, *e* pánův, panin; *mužský („pánský“).

Hermae, *ārum*, *m.* hermovky, sloupy s hlavou Hermovou.

Hermaphroditus, *ī*, *m.* syn Herma a Afrodity.

Hermathēna, *ae*, *f.* sousoší Herma a Athény; *Hermeracles*, *is*, *m.* sousoší Herma a Heraklea.

Hermēs (*Herma*), *ae*, *m.* Hermes; hermovka.

Hermionē, *ēs*, *f.* dcera Menelaa a Heleny.

Hermus, *ī*, *m.* řeka v Lydii.

hernia, *ae*, *f.* průtrž, kýla.

Hernici, *ōrum*, *m.* kmen v Latii; *Hernicus* 3. hernický.

Hērōdēs, *is*, *m.* 1. Herodes judský. 2. filosof, athénský.

Hērōdotus, *ī*, *m.* dějepisec řecký.

hērōicus 3. [ř.] herojský, hrdinský.

hērōīna, *ae*, *f.* = *hērōis*, *idis*, *f.* [ř.] rekyně, polobohyně.

***heroldus**, *ī*, *m.* herold, hlasatel.

hērōs, *ois*, *m.* [ř.] rek, polobůh; vynikající muž.

hērōus 3. [ř.] herojský, epický.

(h)erus, *ī*, *m.* pán, hospodář.

Hēsiodus, *ī*, *m.* básník řecký; *Hesiodus* 3. Hesiodův.

Hēsionē, *ēs*, *f.* dcera Laomedonta, krále trojského.

Hesperus, *ī*, *m.* [ř.] večernice; *Hesperius* 3. západní; *Hesperis*, *idis* *f.* západní, italská; *Hesperia terra* = Itálie; *Hesperides*, *um*, *f.* Hesperidky.

hesternus 3. včerejší.

hetaeria, *ae*, *f.* [ř.] sdružení (polit., nábož.).

hetaericē, *ēs*, *f.* [ř.] družina.

heu ach! běda!

heus hoj! slyš!

hexameter, *trī*, *m.* [ř.] hexametr.

hexapylon, ī, n. [ř.] brána se šesti vchody.

hexēris, is, f. [ř.] loď se šesti řadami vešel.

hiātus, ūs, m. 1. otvor, rozsedlina, propast; ústa, tlama. 2. přen. chlubné slibování, chtivost, žádostivost; v mluvnici: průzev.

Hibēr, eris (ērī), m., v plur. Hibērēs, um = Hiberī, ōrum, m. Hiberové, hispanský národ při řece Iberu (Hiberus, ī, m. nyní Ebro); Hiberus 3., Hibericus 3. hibernský, hispanský.

hībernāculum, ī, n. zimní stan, v plur. zimní tábor.

hībernō 1. přezimovati.

hībernus 3. zimní, studený; —um mare bouřlivé; —a, ōrum, n. (castra) zimní tábor, zima.

hibiscum, ī, n. [ř.] ibišek.

hibrida (hy-), ae, f. m. míšenec.

1. **hic**, haec, hoc, zájm. ukaz. 1. tento; ukazuje a) na 1. osobu: hunc hominem mne, hic homo já, haec culpa tato má vina. b) na osobu či věc přítomnou: hic S. Roscius, cum hoc Laelio. c) na osobu (věc) časem přítomnou: haec tempora nyníjší, pod. hic ordo, mos, hi consules. d) hic — ille tento — onen (poměr jako v češtině). 2. takový: non veni haec in foedera, his parentibus natus; hoc est to jest, totiž; vos, hoc est populus Romanus; hicine = hic-ne? hic ipse ten právě, hoc často: jen to, totiž to a pod.

2. **hīc** (hīce) přisl. 1. zde, tu; hīc — ill c tu i tam; 2. čas. tu, nato; 3. způs. a tu, za těch okolností.

hiemālis, e zimní, bouřlivý.

hiemō 1. a) přezimovati; b) býti bouřlivý

Hlempsal, alis, m. 1. král numidský a mauretanský; 2. syn Micipsův.

hiems, mis, f. zima; hieme v zimě; zimní počasí, bouře, nepohoda.

Hierō (—ōn), ōnis, m. 1. samovládce, 2. král syrakuský; Hierōnicus 3. Hieronův.

† **hierocērŷx**, ŷcis, m. hlasatel při posv. úkonu, oběti a pod.

Hierosolyma, ōrum, n. Jerusalema.

hilarēscō 3. rozveseliti se.

hilaris, e (-us 3.) veselý, radostný.

hilaritās, atis, f. veselost, veselá mysl.

hilarō 1. rozveselovati.

hīlla, ae, f. klobásek.

hīlum, ī, n. maličkost; neque h. ani dost málo.

Himera, ae, f. město na sev. pobřeží Sicílie.

hinc, přisl. 1. míst. odtud, s této strany; hinc — illinc s té i oné strany zde — tam. 2. čas. od té(to) doby, na to, potom. 3. přič. odtud = proto.

hinnītus, ūs, m. řehtání, ržání.

(h) **innuleus**, ī, m. jelínek, laňka.

hiō 1. a) otvírat se, rozvírat se, zeti; ústa otvírat, šklebiti se, míti otevřenou ránu. b) hīcati, po něčem dychtit. c) o řečníku: býti nesouvislý, trpěti průzev; hiōns dychtívý.

hippagōgī, ōrum, f. [ř.] lodi k přepravě koní.

Hipparchus, ī, m. syn Peisistratův.

Hippias, ae, m. 1. syn Peisistratův; 2. sofista z Elidy.

Hippō, ōnis, m. jméno několika měst.

hippocentaurus, ī, m. [ř.] kentaur.

Hippocratēs, is, m. slavný lékař z Kou. (V. stol. př. Kr.).

Hippocrēnē, es, f. pramen na Heli-kónu.

Hippodamā, ēs (Hippodamīa, ae), f. 1. choť Pelopova; 2. choť Peirithovova.

Hyppolytē, ēs, f. 1. královna Amazonek; 2. choť Akastova v Iolku.

Hippolytus, ī, m. syn Théseův.

hippomanes, is, n. [ř.] sliz klisní; výrůstek na čele hřiběte.

Hippōnax, actis, m. skladatel břitkých satir (6. stol. př. Kr.); Hippōnacteus, ī, m. (versus) choliamb.

Hippotadēs, ae, m. potomek Hippotův (Aiološ).

hippotoxotae, ōrum, m. [ř.] jízdní lučištníci.

hīr n. (neskl.) ruka.

hircīnus 3. kozlí, z kozlí kůže.

hircus, ī, m. kozel; zápach pod paždí; — um olere páchnouti kozlem.

hirnea, ae, f. nádoba na tekutiny; přen. piják.

hirsūtus 3. ostnatý, srstnatý, kostrbatý, drsný, ježatý.

hirtus 3. štětinatý, ježatý, chlupatý, drsný, s hustou vlnou.

hirūdō, inis, f. pijavice.

hīrundō, inis, f. vlaštovka.

hīscō — — 3. rozvřratí se, otevřítí ústa, promluvití.

Hispanī, ōrum, m. Hispanové; *Hispania*, ae, f. Hispanie; *Hispanus* 3., *Hispaniēnsis*, e hispanský.

hispidus 3. drsný, zarostlý.

Hister (*Ister*), trī, m. dolní Dunaj

historia, ae, f. [ř.] 1. badání, vědění; 2. vypravování, pověst, báje. 3. dějepis, dějepisné dílo; cestopis a pod.

historicus 3. [ř.] dějepisec, -us, ī, m. dějepisec.

***historiographus**, ī, m. historiograf.

Histrī (*Istri*), ōrum, m. Istrové, Istriané; *Histria* (*Istria*), ae, f. Istri; *Histricus* 3. istrijský.

histriō, ōnis, m. herec; -ōnālis, e herecký.

hiulcus 3. (*hio*) rozpraskaný, nesouvislý, rozevřený.

hōc=**hūc** sem, na toto místo.

hodiē (*hoc die*) 1. dnes, ještě dnes, podnes, dosud. 2. nyní, okamžitě.

hodiernus 3. dnešní.

holus viz *olus*.

Homērus, ī, m. básník Homér; *Homēricus* 3., *Homēriacus* 3. homérský.

homi-cīda, ae, m. (*caedo*) vrah, muzebijce.

homi-c dium, īī, n. vražda.

***homilia**, ae, f. řeč před lidem, kázání.

homō, īnis m. 1. člověk, rozumný čl. *h-em tollere, exuere* odložití lidskost, podobu lidskou; *post h-um memoriam* po paměti lidské. 2. muž, chlap; *homines* lidé (domáci), rodina, pěší vojnici; *homo Romanus* Říman, *homo novus* povýšenec; 3. on: *aiunt hominem respondisse, homo se eiecit; inter — es esse* býti naživu, stýkati se s lidmi.

homullus, ī, m. = **homunculus**, ī, m. človíček.

homunciō = *homullus*.

honestas, ātis, f. 1. čest, čestné postavení, důstojenství; v *plur.* vyznamenání. 2. poctivost, vážnost, úctyhodnost.

honestō 3. poctívati, vyznamenávati; cti, lesku dodávati.

honestus 3. a) ctěný, vážený, cti-hodný; —ō *loco natus* ze vznešeného rodu; —ī, ōrum, m. lidé vznešení,

vázení. b) (po)čestný, ctnostný, důstojný. c) ušlechtilý, krásný; —um, ī, n. čest, ctnost, mravnost.

honor (*honōs*), ōris, m. 1. a) čest, úcta, pocta, vážnost, sláva; *honorem alci habere, dare, reddere, praestare* čest, poctu prokazovati; *honoris causā nominare* s úctou, *h — is ergo* pro vyznamenání; *honorem praefari, dicere* říci něco „s odpuštěním“; *h. non praef., dicere* říci bez obalu. b) chvála, pocta pohřební. 2. a) vyznamenání, hodnost, čestný úřad, důstojenství; *amplissimus h.* konsulát. b) obět, slavnost. c) čestný dar, cena, odměna; *summus h.* triumf. d) půvab, okrasa, ozdoba.

honōrābilis, e = **honōrārius** 3. čestný, ke cti sloužící, vážený.

honōrātus 3. čestný, ctěný, vážený, důstojný.

***honōrificō** 1. poctíti, uctíti.

honōri-ficus 3. čestný, uctivý.

honōrō 1. ctíti, poctívati, vyznamenati, oslavovati, mlíti v úctě.

honōrus 3. čestný.

hōra, ae, f. 1. hodina; *quota hora est?* kolik jest hodin? *in horam vivere* ze dne na den, *in horam* (—as) hodinu co hodinu; *horae* = hodiny (nástroj). 2. čas (denní), roční počasí; **hōrae* klášterní „hodinky“

***hōrārium**, ī, n. hodiny (stroj).

Horātius, ī, m. jméno říms. rodu.

hord(e)āceus 3. ječmenný.

hordeum, ī, n. ječmen.

hornōtinus 3. = **hornus** 3. letošní.

hōrologium, īī, n. [ř.] hodiny.

horrendus 3. a) strašlivý, hrozný. b) cti-hodný, podivuhodný.

horreō, uī — 2. a) ježiti se, býti drsný, vzhůru státi, trčeti. b) *alqm, alqd* (*i absol.*) děsiti se, báti se, chvěti se. c) s úžasem hleděti na někoho.

horreōscō, *horruī* — 3. zježiti se, leknoti se.

horreum, ī, n. stodola, sýpka; včelín, úl.

horribilis, e strašný, hrozný.

horridulus 3. trochu drsný.

horridus 3. a) ježatý, drsný, do výše trčící; *corpus —um* zanedbané. b) nevzdělaný, divoký. c) prostý, venkovský; hrozný, strašný.

horri-fer, a, um studený, děsivý.

horri-ficō 1. děsiti.
horri-ficus 3. strašlivý, děsný.
horri-sonus 3. strašně znící.
horror, ōris, m. 1. mrazení, chvění. 2. hrůza (posvátná), děs.
hortāmen (—mentum, ī), inis, n. pobídka, (prostředek k) povzbuzení.
hortātiō is, f. povzbuzení, pobídka.
hortator, ōris, m. povzbuzovatel.
***hortatōrius** 3. povzbuzující.
hortātus, us, m. povzbuzení, napomenutí.
Hortēsius, ī, m. jméno říms. rodu.
hortor 1. povzbuzovati, vybízeti, napomínati.
hortulus, ī, m. zahrádka, v plur. sady.
hortus, ī, m. zahrada, pšen. zelenina; v plur. sady; tpšen. i nestyda.
hospes, itis, m. (fem. —ita, ae) host, cizinec, pohostinný přítel, pocestný; člověk něčeho neznalý; hostitel. *hospita terra* pohostinná; *hostinský, f. hostinská.*
hospitālis, e hostinný, pohostinský; *Iuppiter h. = j.* jako ochránce pohostinství; *caedes h.* vražda na pohostinném příteli; *cubiculum h—e* hostinský pokoj; **hospitale, is, n.* nemocnice, špitál; **campus Hospitalensis* Špitálské pole.
hospitālitas, ātis, f. pohostinnost.
hospitium, ī, n. 1. pohostinství, pohostění, *hospitiō ac— (re—, ex—) cipere* pohostinstvu přijmouti. 2. pohostinný dům, hostinec.
***hospitor** 1. býti hostem, bydleti u —.
hostia, ae, f. obětní zvíře, žertva; **obět, hostile.*
hostiātīm, viz ostiātīm.
hosticus 3. nepřátelský; —um, ī, n. území nepřátelské.
hostilis, e nepřátelský; nepřiznivý; —ia, ium, n. nepřátelství, nepřátelské činy.
Hostilius, ī, m. jméno říms. rodu.
hostis, is, m. f. 1. cizinec, cizinka. 2. nepřítel (zvl. vnější), protivník.
HS zkratka sestertius.
hūc (hōc) 1. sem, *hūc—illūc sem—tam.* 2. k tomu. až tak daleko; *hucusque* až sem.
hūmānē lidsky. mírně.
hūmānitās, ātis, f. 1. povaha lidská,

lidství, člověčenství. 2. lidskost, mírnost, laskavost. 3. jemné vzdělání, slušnost, ušlechtilost; *studia—ātis* ušlechtilé snahy.
hūmāniter = hūmānitus po lidsku, lidsky; mírně, přátelsky.
hūmānus 3. a) lidský; *res h—ae = hūmana, ōrum, n.* lidské osudy, *leges h—ae* zákony lidskosti. b) lidumilný, laskavý; vzdělaný, ušlechtilý, zdvořilý.
hūmātiō, ōnis, f. pohřbívání.
(h)ūmectō 1. svlažovati, navlhčovati.
(h)ūmeō — — 2. býti vlhký; —ēns, entis vlhký; *hūmentia, ium, n.* vlhko, močál.
(h)umerus, ī, m. rámě, v plur. plece.
(h)ūmescō — — 3. zvlhnouti.
(h)ūmidus 3. vlhký, mokrý; —um, ī, n. močál, bažina.
(h)ūmifer, a, um. vlhkost přinášející.
***humiliātiō, ōnis, f.** ponížení, sniženost.
***humiliō** 1. ponížuji.
humilis, e 1. nízký, nízko ležící, mělký. 2. nízký rodem, postavením, sprostý, nepatrný. *h. cultus* prostý způsob života. 3. a) mravně nízký, sprostý. b) ponížený, pokorný.
humilitās, atis, f. nízkost (i rodu); nepatrnost, poníženost.
humō 1. pohřbívati.
(h)ūmor, ōris, m. vlhkost, vláha, šťáva, mok.
humus, ī, f. země: 1. a) prst, půda b) krajina. 2. pšen. a) prach zemský, nízkost *vitare humum.* b) podsvětí; *hum* na zemi (kde?), *humum* na zem(i) (kam?), *humō* se země (na zemi); *humō tenus* (až) na zem.
***Hussiticus** 3. husitský.
Hyacinthus (—os), ī, m. stíchný mladík Apollonem usmrcený a v květinu proměněný.
hyacinthus, *iacinthus, ī, m. 1. hyacint. 2. *křemičitan zirkoničitý.
Hyadēs, um, f. Hyady, sedmihvězdi v hlavě býka; při jejich západu nastávalo deštivé počasí.
hyaena, ae, f. [ř.] hyena.
hyalus, ī, m. [ř.] sklo; *color h—ī* zeleň.
Hybla, ae, f. hora sicilská, proslulá včelařstvím; *Hyblaeus* 3. hyblejský; *Hyblēnsēs, ium, m.* Hyblané.

hybrida viz *hibrida*.

hydra, ae, f. [ř.] vodní had, saň; obluda podsvětní.

hydraulus, ī, m. [ř.] vodní píšťala, v. varhany.

hydria, ae, f. [ř.] džbán na vodu.

***hydrius** 3. vodní, vodárenský.

hydrōpicus 3. [ř.] vodnatelný.

hydrōps, pis, m. [ř.] vodnatelnost.

hydrus, ī, m. [ř.] (vodní) had.

***Hygieinē**, ēs, f. zdravotvda.

Hylās, ae, m. průvodce Herakleův.

Hyllus, ī, m. syn Heraklea a Delaneiry.

Hymēn, is, m. [ř.] bůh sňatku; svatební píseň.

Hymēnaeus, ī, m. svatební píseň i bůh sňatku; svatba, sňatek.

Hymēttus, ī, m. pohoří attické, bohaté mramorem a medem; **Hymettius** 3. hymettský.

***hymnizō** 1. chválu něčí, chvalozpěv zpívám.

hymnus, ī, m. chvalozpěv, hymnus.

Hyperborēī, ōrum, m. [ř.] Hyperbo-reiči, národ na dalekém severu; **H—ēus** 3. severní.

Hyperidēs, ae, m. řečník athénský (stol. 4. př. Kr.).

Hyperīōn, ōnis, m. titan Hyperion, otec Heliův; přen. slunce; **Hyperionis**, idis, f. Aurora, jeho dcera.

hypocaustum (—on), ī, n. [ř.] parní lázeň.

hypocrita (—ēs), ae, m. herec; *pokrytec.

***hypodidasculus**, ī, m. podučitel.

Hypsipylē, ēs, f. královna na Lemnu; **Hypsipyleus** 3. Hypsipyllin.

Hycānī, ōrum, m. Hyrkanové, národ na jv. kaspického moře; **Hyrkania**, ae, f. Hyrkanie; **Hycānus** 3. hyrkánský.

Hyrtaeus, ī, m. otec Nisův; **Hyrtaeides**, ae, m. Hyrtakovec.

†**hyssōpus** (*hyzopus*), ī, f. yzop.

Hystaspēs, is (—ī), m. H., otec Darelův.

Iacchus, ī, m. [ř.] příměně Dionysovo; přen. v'no.

iaceō, uī — 2. a) ležeti (na loži, u stolu, nemocen); *graviter* i. ležeti těžce nemocen; ležeti mrtv, přemožen, v troskách, na hromadě; *iaceōs* nemocný, přemožený, v troskách, mrtvý, padlý. b) býti ubytován; míti sídla, býti položen, rozkládati se. c) i. *in luctu*, *in oblivione* býti pohřben, *in vino* býti oddán. d) ležeti uvolněn (*crines*), nepovšimnut, ležeti ladem; *iaceōs* malátný, ospalý, sklíčený, bezmocný, bez významu, nečinný.

iacinthus viz *hyacinthus*.

iaciō, iēcī, **iactum** 3.: 1. házet, vrhat, metat, (vy)mrštiti; *oscula* i. posílat, se i. vrhat se. 2. nahazovat, stavěti *molem*, *aggerem*, *vallum*; vydávati, nésti *poma*, rozsévati *semina*. 3. a) předhazovat, pronášeti *crimen*, *probra*, *minas*. b) prohodit, zmíniti se, chvástat se něčím *alqd*.

iactāns, *antis* chlubitý, honosivý.

iactantia, ae, f. chlubitost, honosivost.

iactātiō, ōnis, f. 1. zmítání, otřásání, pohybování. 2. zakládání si na něčem, ješitnost, vychloubání; i. *popularis* domáhání se přízně lidu, i. *animi* kolísavost, rozčlenění.

iactātor, ōris, m. vychloubáč.

iactātus, ūs, m. mávání, házení.

iactitō 1. opět a opět přednáset, tvrdit.

iactō 1.: 1. házet, vrhat, metat, pohazovat, zmítat *cervicem*, *corpus*; třásti, mávat *facem*, *comam*; se i. vrhat se (dolů). 2. přen. a) řečí přetřásat, stále o něčem mluvit. b) se i. chlubit se, chvástat se, roztahovat se. c) *in aliqua re* se i. něčím se zabývat, *in re publica* obecními záležitostmi.

iactūra, ae, f. odhození, ztráta, škoda, ujma; náklad, obět.

iactus, ūs, m. hod, vrh, úder, výstřel; *sub teli* **iactum** na dostřel.

iaculābilis, e metací.

iaculātiō, ōnis, f. metání oštěpem.

iaculātor, ōris, m. (fem. —trīx, īcis) střelec, lovec (lovkyně).

iaculor 1. metati, vrhati, házeti; cervos honiti, lovitl.

iaculum, ī, n. házecl kopl.

lālysus, (—os), ī, f. město na Rhodu; *lālysius* 3. rhodský.

iam 1. již, nyní (hned) již. 2. dále, pak, vskutku; *iam-iam* a) již-jíž, brzy-brzy; b) *iamiam* již hned, již opravdu; *iam cum* hned jak, *iam dudum* již dávno (dlouho), ihned, neprodleně; *iam inde* hned na místě, *iam pr dem* již dříve, i. *primum* již hned.

iambus, ī, m. [ř.] iamb; báseň iambická; —icus 3. iambický.

lāniculum, ī, n. = *luniculus*, m. (mons) vrch římský.

lānigena, ae, m., f. syn (dcera) Janova. —itor, ōris, m. vrátný; i. *carceris* žalářník; *kostelník, „fortnýř“.

iānua, ae, f. dveře, vchod; úvod.

lānuarius, iī, m. (mensis) leden.

lānus, ī, m. bůh počátku a vchodu; *ianus*, ī, m. průchodní oblouk, brána, přen. tržnice.

lāpetus, ī, m. lapetos, otec Prométeův; *lapetionides*, ae, m. lapetovec.

lāpyx, ygis, m. syn Daidalův, usadivší se v již. Italii; sz. vítr.

lāpygia, ae, f. Apuli adj. *lāpyx* apulský,

larba (—ās), ae, m. král mauretanský; *larbita*, ae, m. Gaetul, Mauretan.

lāsias, iī, m. král v Argu; *lāsides*, ae, m. lasovec; *lāsias*, idis, f. lasovna, dcera lasiova.

lāsōn, ōnis, m. lason; *lāsonius* 3. lasonův.

iaspis, idis, f. [ř.] iaspis; i. *fulva* topas.

iātral pta, ae, m. [ř.] mastičkář.

Iber viz Hiber.

ibi 1. míst. tam, tu. 2. čas. tu, tehdy; *ibi vero* tu teprve. 3. v tom případě, při tom, tím.

ib dem tamtéž; tímtež, a při tom.

ibis, is (—idis), f. [ř.] ibis.

īcarius, iī, m. otec Penelopin; *īcaris*, idis, f. dcera Ikariova.

īcarus, ī, m. 1. syn Daidalův. 2. Athéňan, otec Erigony.

ichneumōn, ōnis, m. [ř.] ichneumon, promyka.

īchthyocola, ae, f. vyza; vyzina, vyzí klí.

īcō (īcīō), īcī, ictum 3. a) udeřiti, zasáhnouti, (zvíře) porazit; *foedus* i. smlouvu uzavřít. b) ictus 3. zasažen, jat, postižen, trápen, zmámen.

īcōn, ōnis, f. (*īcōna, ycōna, ae) obraz.

ictus, ūs, m. 1. úder, rána, náraz; sluneční paprsek; i. *falsus*, *caecus*, *irritus* rána chybná, naslepo; *sub ictum dari* octnouti se na dostřel, upadnouti v nebezpečí. 2. v hudbě: takt, stopa. 3. rána = neštěstí, nebezpečí; moc, síla; *uno ictu* jedním rázem.

īda, ae (īdē, ēs), f. pohoří. 1. v Troadě. 2. na Krétě; *īdaeus* 3. idský, fryžský, trojský.

īdaliūm, iī, n. město na Kypru s kultem Venušiným; *īdalius* 3. idalijský; *īdalie*, ēs, f. Venuše.

īdcircō proto.

īdea, ae, f. 1. idea. 2. †myšlenka, obraz, vzor.

īdem, **eadem**, **idem** (is — dem, atd.) 1. týž, táž, též; *alter idem* druhé já; stejný, právě ten (já, ty atd.). 2. doplňkově: rovněž, zároveň i, spolu i, právě tak; avšak, a přece.

īdentidem opět a opět.

īdeō proto.

***īdiōma**, atis, n. zvláštnost výrazu, řeč, nářečí.

īdiōta, ae, m. [ř.] soukromník; domec.

†īdiōtismus, ī, m. zvláštnost mluvy, řeči.

***īdōlolātra** (—ēs), ae, m. modloslužebník, pohan.

***īdōlolatrīa**, ae, f. modloslužebnictví, pohanství.

īdōlum, ī, n. [ř.] obraz, představa; duch, strašidlo; *modla.

īdomeneus, ī, m. král krétský.

īdōneus 3. a) vhodný, pří—, způsobilý, schopný, náležitý (*ad alqd*, dat.). b) dostatečný, spolehlivý.

īdūmē (īdūmēa, ae), ēs, f. Idumea, část Palestiny při Mrtvém moři; *īdumaeus* 3. palestinský, židovský.

īdūs, uum, f. idy, 13. (15.) den v měsíci; *īdibus* o idách.

īdyllium, iī, n. [ř.] básnička, idyla.

īecur, **īecoris** (*īocineris*) n. játra.

īeusculum, ī, n. jatérka.

*iēlūnālis (iēlūnābilis), e postnl.
iēlūnitās, atis, f. lačnost; přen. ne-
znalost (artium), suchopárnost (řeči).
iēlūnium, iī, n. půst, hlad.
*iēlūnō 1. postiti se.
iēlūnus 3. lačný, hladový; nudný,
suchopárny, ubohý.
igitur (za slovem) tedy; zkrátka (a
dobře).
ignārus 3. a) akt. neznalý, netušící,
nezkušený; me ignaro bez mého
vědomí. b) pass. neznámý.
ignāvia, ae, f. lenost, bázlivost, zba-
bělost.
ignāvus 3. a) mdlý, malátný, líný,
nečinný, zbabělý; —us, ī, m. zba-
bělec. b) mdlobu, malátnost půso-
blcí.
ignēscō — — 3. vzplanouti, chytiti.
igneus 3. planoucí, horký, žhavý;
rychlý jako blesk.
igniculus, ī, m. ohníček, jiskra.
ignifer, a, um ohněnosný.
igni-gena, ae, m. v ohni zrozený.
ignipēs, edis ohněnohý.
ignipotēns, entis, m. pán ohně.
ignis, is, m. oheň, plur. strážné ohně:
a) požár, zapálení, pochodeň, blesk,
lesk, hvězda, světlo, praskot ohně,
žár. b) přen. nadšení, láska, vášeň,
hněv; předmět lásky: milenec, mi-
lenka. c) o nemoci: zánět; i. sacer
zánět, růže.
ignītus 3. ohnivý, žhavý.
*ignivomus 3. oheň sršíci.
ignōbilis, e neznámý, neslavný, ne-
urozený, z nízkého rodu.
ignōbilitās, ātis, f. neslavnost, ne-
urozenost, nízký původ.
ignōminia, ae, f. (in — nomen) bezectí,
hanba, potupa; i — ā alqm notare
prohlásiti bezectným.
ignōminiōsus 3. potupný, nečestný,
bezectný.
ignōrābilis, e neznámý, nepozna-
telný.
ignōrantia, ae, f. = ignōrātī, ūnis,
f. neznalost, nevědomost.
ignōrātus 3. neznámý, nepoznaný,
nepozorovaný.
ignōrō 1. nevědět, neznati, nic ne-
tušiti, nevíšmat si (ignorovati).
ignōscō, nōvi, nōtum 3. odpouštět,
promíjeti; ignoscendus 3. odpusti-
telný.

ignōtus 3. a) pass. neznámý, nezvyklý;
—us, ī, m. člověk neznámý, cizinec;
nízký, sprostý. b) akt. neznalý, ne-
znající.
īle viz īlia.
īlerda, ae, f. město v Hispanii.
īlex, icis, f. dub.
īlia, ium, n. útroby, vnitřnosti; sla-
biny.
īlicet (ire licet) ihned, neprodleně.
† īlicētum, ī, n. dubina, doubrava.
īlicō (in loco) na místě, ihned.
īlignus 3. dubový.
īlion, (—um), iī, n., īlios, iī, f. Ilion,
Troja; īlius 3. īliacus 3. trojský. īlia,
ae, f. Trojanka, īliades, ae, m. Tro-
jan; īlienses, ium, m. obyvatelé īlia.
īlias, adis, f. a) Trojanka. b) Ilias
(Homérova).
īliona, ae (—ē, ēs), f. dcera Priamova.
īl thīia, ae, f. bohyně porodu (Lucina).
il — ve složeninách = in.
il-labefactus 3. neochvějný, pevný.
illabōrātus 3. nezpracovaný, nevzdě-
laný.
il-labor, lāpsus sum 3. vklouznouti,
vniknouti; zřítiti se.
il-labōrō 1. pracovati o něčem.
illāc onudy, onde.
il-lacessītus 3. nedrážděn.
il-lacrimābilis, e nelítostný; ne-
oplakaný.
il-lacrimō 1. (—or 1.) plakat nad ně-
čím (dat.), oplakávat.
il-laesus 3. bez úrazu, neporušen.
il-laetabilis, e neutěšený, smutný.
il-laqueō 1. zaplésti (v léčku).
il-laudātus 3. nepochválený, neslav-
ný, chvály nehodný.
ille, illa, illud 1. onen, ona, ono;
hic-ille tento — onen; illud Apollinis,
Solonis a pod. onen známý, slavný
výrok (výpověď, myšlenka); Xeno-
phon ille (onen) známý, slavný X.
2. bez důrazu: on, ona, ono; ille
quidem on sice, však, zajisté; illā
onudy, s oné strany, tudy; illinc
odamtud, od té doby; illō onam,
tam.
illecebra, ae, f. (illicio) nástraha, vna-
didlo.
*illector, ōris, m. svůdce.
1. il-lectus 3. (lego) nepřechtený.
2. il-lectus 3. (illicio) přivábený, sve-
dený.

il-lepidus 3. nepěkný, nevkusný, neochotný, hrubý.
***illex, icis** svůdný.
il-l bātus 3. nezmenšený, neporušený.
***illibēns, entis** nerad.
il-līberālis, e svobodného občana nehodný; nízký, sprostý.
il-līberālītās, atis, f. jednání nehodné svobodného občana; špinavost, hamižnost.
1. illīc, illaec, illuc onen tam, ten tam; *illinc* odtamtud, onde, tam; *illuc* tam, onam, k tomu.
2. illīc přisl. onde, tam.
il-licīō, lex, lectum 3. přilákati, svéstí.
illicitātor, ōris, m. kdo na oko při dražbě přihazuje.
il-licitus 3. nedovolený.
illicō viz *ilico*.
il-līdō, sī, sum 3. vrážeti, narážeti, rozbítí.
il-ligō 1.: 1. a) přivázati, upevniti. b) zaplésti, spoutati; se *il.* zdržovati se. 2. přen. zachytiti, zaplésti; bello do války.
il-l mis, e bahna prostý.
illinc viz *illic*.
il-linō, lēvī, litum 3. (†*illiniō* 4.) namazati, natřítí, po—; potáhnouti, (šat) protkati.
il-līquefactus 3. rozpuštěný, tekutý.
il-litteratus 3. bez vyššího vzdělání.
illō při *ille*.
il-lōtus 3. (*lavo*) nemytý, nečistý.
illūc při *illic*.
il-lūcēscō, lūxī — 3. zasvítnouti, rozednívati se.
il-lūdō, sī, sum 3. a) hráti si, zahrávati si s něčím (*dat.*); smích, žerty si tropiti, narážky dělati *alci, alqm, alqd*; b) klamat, podváděti, hanobiti *alci, alqm*; *il. pecuniae* svévolně rozhazovati.
il-lūminatē jasně.
***illūminātiō, ōnis, f.** osvětlení; osvětlení, -ství.
***illūminātor, ōris, m.** osvětitel.
il-lūminō 1. osvětlovati, lesku dodati.
il-lūnis, e bez měsíčního světla.
il-lūsiō, ōnis, f. posměch, ironie; *klam, iluse.
il-lūstris, e 1. osvětlený, jasný, zářící. 2. výtečný, znamenitý, významný, vznešený.
il-lūstrō 1. a) osvětlovati, na světlo

přivéstí; v *pass.* na světlo přijíti;
 b) objasnití, vysvětliti, známým činití, dodávati vznešenosti; v *pass.* stávati se známým.
il-luviēs, ē, f. špína, nečistota, zátopa, kaluž, bláto.
Illyriī, ōrum, m. Illyrové; *Illyria, ae, f.* nebo *Illyricum, ī, n.* Illyrie; *Illyricus* 3. Illyrský; *fem. ī Illyris, idis*.
īlus, ī, m. 1. zakladatel Iliu. 2. Iulus, syn Aeneův.
Ilva, ae, f. ostrov Elba.
Imāginārius 3. zdánlivý, domnělý; *fantastický.
Imāginātiō, ōnis, f. představa, myšlenka.
imāginor 1. představovati si.
Imāgō, inis, f. 1. obraz, podobizna; v *plur.* vosková poprsí předků v atriu 2. přen. vzor; stín, vidina, přízrak, duch; *im. cognitionis* zdánlivé vyšetřování; podobenství; podoba, vzezření, představa; *, „ukázka“.
imaguncula, ae, f. obrázek, soška.
imbecillitas, atis, f. slabost, malá síla, nedostatečnost.
imbēcillus 3. (—*is, e*) slabý, bez síly, nedostatečný.
im-bellis, e neválečný, nebojovný, zbabělý, pokojný; slabý; *i. cithara* bojů neopěvující.
imber, bris, m. déšť, příval, nepohoda, mrak; voda dešťová n. mořská; v *plur.* deštivé počasí.
im-berbis, e (—*us* 3.) bezvousý.
im-bibō, bibī — 3. vpíjeti, vssáti; pojmouti do sebe, vstřípiti si, představit si.
imbrex, icis, f. prohnutá taška; střecha z takových tašek.
†imbricō 1. krýti prohnutými taškami.
imbri-fer, a, um deštivý.
imbrigenus 3. deštivý (deštěm vytvořený).
Imbros (-us), ī, f. ostrov v moři egejském; *Imbrius* 3. imberský.
imbuō, uī, utum 3. a) navlhčovati, svlažovati, (s)kropiti, zbrotiti, poskvrnití; přen. nakaziti; naplňovati *pietate, vitiis*, napouštěti *tela veneno*. b) uváděti v něco, seznamovati s něčím, poučovati, vzdělávati; zasněcovati, počínati, zahajovati.
imitābills, e napodobitelný, napodobivý.

imītāmen, *inis* (—*mentum*, *ī*), *n.* napodobení, napodobenina.
imītātiō, *ōnis*, *f.* napodobení.
imītātor, *ōris*, *m.* (fem. —*trī*, *īcis*) napodobitel(ka).
imītor 1. napodobiti, napodobením vytvořiti, něco předstíráti, nahrazovati; *imitatus* 3. napodobený.
***immaculātus** 3. neposkvrněný, bez poskvrny.
im-madēscō, *maduī* — 3. zvlhnouti.
immānis, *e* strašný, hrozný; ohromný, nesmírný (přisl. *immane*).
immānitās, *ātis*, *f.* 1. hrůza, divokost, surovost, nelidskost; netvor. 2. ohromnost, úžasná velikost.
im-mansuētus 3. nezkrocený, divoký.
***immarcēscibilis**, *e* nehynoucí, nevadnoucí.
im-mātūritās, *ātis*, *f.* ukvapenost, přenáhlenost.
im-mātūrus 3. nezralý, nedospělý; nečasný, nevhodný; předčasný.
im-medicābilis, *e* nezhojitelný.
im-memor, *is* nepamětlivý.
im-memorātus 3. nevypravovaný, nový.
immēnsitās, *ātis*, *f.* nesmírnost, ohromnost.
im-mēnsus 3. (*metior*) 1. nezměrný, nesmírný, nekonečný, bezedný. 2. —*um*, *ī*, *n.* nesmírný prostor, ohromná hloubka.
im-merēns, *entis* nezasluhující, nevinný.
im-mergō, *sī*, *sum* 3. a) ponořiti, potopiti. b) přen. se im. vlouditi se, vetřiti se někam.
im-meritō nezaslouženě, bez viny.
im-meritus 3. a) akt. = *immerens*. b) pass. nezasloužený, nezaviněný.
im-mersābilis, *e* neponožitelný.
im-mētātus 3. neomezený.
im-migrō 1. přistěhovati se.
im-mineō, *uī* — 2. a) čniti, strměti, trčeti nad něčím, nakláněti se k něčemu (*dat.*). b) býti vedle, v patách; ohrožovati, útočiti, číhati na: *exitio coniugis*, usilovati o něco. c) blížiti se, nastávati, hroziti; *imminentia*, *ium* *n.* hrozící budoucnost.
im-minuō, *uī*, *utum* 3. a) zmenšovati, ubíráti od něčeho. b) zeslabovati, omezovati, kaziti, rušiti; v *pass.* trpěti újmu.

imminūtiō, *ōnis*, *f.* zmenšení, zkomoření.
im-misceō, *miscuī*, *mixtum* 2. a) vmísiti, přimísiti, připojiti; se im. vmísiti se, pustiti se, dáti se do něčeho *bello*. b) zařaditi, k sobě připoutati.
im-miserābilis, *e* bez slitování.
im-miseri-cors, *dis* nemilosrdný.
im-missiō, *ōnis*, *f.* pěstování (rostlin).
im-mītis, *e* trpký; přen. nevlídný, drsný, hrozný, nebezpečný.
im-mittō, *mīsi*, *missum* 3. a) vpustiti, vy—, vyslati; *pila* házeti, metati, *tigna* zapustiti; *i. aurum filis* vetkati; *i. se in hostes* vrhnouti se, vypadnouti. b) nechati růsti (*barbam*), štěpovati; dosaditi *in bona*; *i. canes* poštovati; *equos* popohnati; *habenas*, *frena*, *rudentes* povoliti; nastrčiti. c) přen. vnuknouti; připouštěti, vyličovati.
immō ano, dokonce; odpor. ba ne, naopak; *quin immo* ba docela!
im-mōbilis, *e* nehybný, nepohnutý, klidný.
im-moderātiō, *ōnis*, *f.* namírnost.
im-moderātus 3. neznající míry, nemírný, nesmírný; nezřízený, nespořádaný.
im-modestia, *ae*, *f.* neskromnost, drzost, nekázeň.
im-modestus 3. neskromný, drzý.
im-modicus 3. nemírný, přílišný; bezuzdný, přepjatý.
im-modulātus 3. nemelodický, nezpěvný.
immolātiō, *ōnis*, *f.* oběť, —ování.
immolator, *ōris*, *m.* obětník.
immōlītus 3. (*molior*) vystavěný, vybudovaný.
im-molō 1. posypati obětní tlučí, obětovati.
immorior, *mortuus sum* (*moriturus*) 3. zemřít v, na, při něčem.
im-moror 1. prodlévati při něčem, zabývati se něčím (*dat.*).
im-morsus 3. nakousnutý, pokousaný; podrážděný.
im-mortālis, *e* 1. nesmrtelný, *subst.* bůh. 2. hodný nesmrtelnosti, blažený, věčný, nehynoucí.
im-mortālitās, *ātis*, *f.* nesmrtelnost, nesmrtelná sláva, věčná paměť.

im-mōtus 3. nepohnutý, nehybný; pevný, bezpečný.

im-mūgiō, ī — 4. zavzněti, zaduněti.

im-mulgeō, sī, sum 2. do něčeho dojiti.

im-mundus 3. nečistý, sprostý.

im-mūniō 4. opevniti.

im-mūnis, e (m. nia) 1. prostý povinností, dávek, služeb a pod., nepoplatný; nedbající povinností, práce. 2. neúčastný něčeho, prostý, svobodný; *i. manus* čistá ruka.

im-mūnitās, ātis, f. osvobození od povinností, dávek, služeb, nepoplatnost, svoboda; v *plur.* výsady.

im-mūnītus 3. neopevněný; — *a via* neschůdná, nesjízdná.

im-murmurō 1. někomu pošeptati, šeptati, mručeti při něčem, *silvis* po lesích.

im-mūtābilis, e nezměnitelný.

im-mūtābilitās, ātis f. nezměnitelnost.

im-mūtātiō, ōnis, f. záměna.

1. im-mūtātus 3. nezměněný (*in = ne*).

2. im-mūtātus 3. změněný (*in* předl.).

im-mūtō 1. změnit, zaměnit.

im-pācātus 3. neuklidněný, nepokojný.

im-pār, is 1. nerovný, nestejný, lichý; 2. nevyrovnející se někomu, slabší, nemohoucí vydržeti něco (*dat.*); *i. pugna* nerovný, nepříznivý.

im-parātus 3. nepřipravený.

im-pariter nestejně.

impartiō = impertiō 4.

im-pastus 3. (*pasco*) nenasyčený, hladový.

im-patibilis, e nesnesitelný.

im-patiēns, entis 1. kdo je neschopen, nemůže něco snášeti, kdo není s něco, choulostivý; *i. societatis* vyhýbající se; *irae* kdo nedovede opakovati. 2. netrpělivý; *i. latus* bezcitný. 3. trpící bolesti, necitlivý.

im-patientia, ae, f. neschopnost něco snášeti; *i. silentiū* neschopnost mlčeti; † bezbolestnost, necitlivost.

im-pavidus 3. prostý bázně, neohrožený.

impedimentum, ī, n. 1. překážka, závada; *i—ō esse* býti na překážku, *i—um afferre* překážeti. 2. v *plur.* zavazadla, záškodníci, vozatajstvo.

impediō 4. (*pēs, dis*) 1. poutati, zamotati, zaplésti, oplésti *pedem*; obaliti, ovinouti *caput*; 2. činiti neschůdným *iter*, nepřístupným *sal-tum*; 3. a) přen. zaplésti, pohřšžiti v něco *rē*; b) překážeti, mařiti, zabraňovati, zdržovati *alqm alquā rē, quominus, nē*.

impeditiō, ōnis, f. překážka.

***impeditivus** 3. v cestě stojící, překážející.

imped. tus 3. 1. a) obtížený, zaměstnaný; zaneprázdněný; obtížný, těžký, nesnadný; — *a oratio* neobratná b) nepřístupný, neschůdný. 2. voj. *miles i.* vojn zavazadla nesoucí, k boji neschopný.

im-pellō, puli, pulsum 3. 1. a) udeřiti, naraziti, tepati do něčeho, na něco *alqd* b) v pohyb uváděti *navem, remos, ratem*; *auras* rozechvěti, *sagittam* vystřeliti, *segetes* rozvltni, *hominem* poraziti, *aciem, hostes* na útěk zahnati. 2. přen. pohnouti, podněcovati, doraziti.

***impellūcidus** 3. neprůhledný.

im-pendeō — — 2. viseti nad něčím (*dat.*), hroziti, nastávati.

impendium, ī, n. náklad, ztráta, škoda; — *iō* o hodně, značně.

im-pendō, pendī, pensum 3. (vyvažovati), vynakládati.

im-penetrabilis, e neproniknutelný, nepřístupný.

im-pēnsa, ae, f. 1. náklad; *sine i—ā* bez výloh. 2. vynaložení, obětování něčeho.

impēnsus 3. nákladný, drahý, značný, veliký.

imperator, ōris, m. 1. velitel (vítězný) vojevůdce, pán, vladař. 2. titul císaře; *i. Caesar Augustus*.

imperātōrius 3. a) vojevůdcovský, vojevůdci patřící. b) císařský, císaři patřící.

imperātrix, īcis, f. velitelka, paní; císařovna.

imperātum, ī, n. rozkaz, nařízení.

im-perceptus 3. nepostřehnutý.

im-percussus 3. bez hluku, tichý.

im-perditus 3. nezahubený.

***imperfectiō, ōnis, f.** nedokonalost.

im-perfectus 3. nedokončený, nedokonalý.

im-perfossus 3. neprobodnutý.

*imperiālis, e císařský, vladařský, v plur. „císařští“ (vojáci, věrní poddaní); *i—s*, m. zlaták.

imperiōsus 3. vládnoucí, mocný; panovačný, pánovitý.

im-per-tia, ae, f. nezkušenost, nevědomost.

im-peritō 1. vládnouti, poroučeti.

im-per-tus 3. nezkušený, neznalý.

im-perium, iī, n. 1. rozkaz, nařízení;

i. abnuere, recusare vypověděti poslušnost. 2. a) (nad)vláda, svrchovaná moc. b) vláda státní, vrchní velení; *cum i—ō esse* míti vrchní velení, míti vrchní moc vojenskou i soudní; úřední moc, úřad; *i. consulare* hodnost konsula; osoba úřední, doba úřadování; v plur. úředníci. c) stát, říše.

im-periūrātus 3. při němž se křivě nepřísahá.

im-permissus 3. neprůhledný, nezřetelný.

im-perō 1. 1. a) rozkazovati, poroučeti, veleti; *imperata detrectare* rozkazu se vzpěčovati. b) uložití (dávku, práci): *obsides, classem, arma, equites*. 2. vládnouti, býti vladařem, míti velení.

im-perspicuus 3. neprůhledný, nezřetelný.

im-perterritus 3. nezastrašený.

im-per-tiō 4. (*purs.*) udělití, při—, propůjčiti, dopřáti, uštědřiti, *civitate* občanské právo, se *i.* prokázati se, ukázati se něčím.

im-perturbātus 3. nerušený, klidný.

im-pervius 3. neschůdný, neproniknutelný, nepřekročitelný.

im-petō, i-vī — 3. napadnouti.

im-petrābilis e dosažitelný, splnitelný

im-petrātiō, ōnis, f. dosažení, vy-moženost.

im-petrō 1. *alqd* dosáti, dojítí něčeho, dostati něco.

*im-petuōsus 3. prudký, vášnivý.

im-petus, us (*abl. i i—te*) m. (*peto*)

1. a) náraz, nával, přiboj *maris*, prudkost *fluminis*; výbuch, síla, pohyb, běh; *i. belli* bouře válečná; *uno i—ū* náraz, najednou. b) útok, přepadení; *i—um capiō* podnikám útok. 2. prudké nadšení, žádost, vzlet, vášeň, vnuknutí; rychlost, nátlak, úsilí, vznět.

im-pexus 3. nečesaný, huňatý; uhlažený.

im-pietās, ātis, f. bezbožnost, nedostatek úcty.

im-piger, gra, grum čilý, přičinlivý, vytrvalý; *impigre* i bez váhání, odhodlaně.

im-pingō, pēg-, pāctum 3. (*pango*) narážeti, hnáti k něčemu *agmina muris*; něco vnutiti, podati.

im-pius 3. bezbožný, zločinný, nešlechtný.

im-plācābilis, e neusmiřitelný.

im-placātus 3. neukojený, neutišený (—itelný).

im-placidus 3. neklidný, bojovný, divoký.

im-plectō, xī, xum 3. vplésti, poplésti, pohřžiti v něco, *luctū*.

im-pleō, ēvī, ētum 2. naplniti, vy—, do—, splniti, nasytiti; *i. dolore* ukojiti, *consilium* záměr provésti, *munia* povinnosti dostáti, *vitam* dokončiti.

implexus 3.—*implicātus*.

implicātiō, ōnis, f. zapletení, zmatek; *i. nervorum* tkáň nervová.

implicātus 3. spletítý, zmatený.

implicite spleteně, zmateně.

implicitō 1. splétati, proplétati.

im-plicō 1. (pozd. -uī, itum) 1. a) vplésti, pro—, zaplésti do něčeho (*alqm rē, alqd in alqd*), spojovati, spoutávati; *implicari necessitudinibus* býti spojen svazky přátelskými, *morbō, in morbum* upadnouti v nemoc. b) zmásti, uvéstí ve zmatek. 2. oplétati, ovljetí, objímati.

implōrātiō, ōnis, f. prosebné volání (o pomoc).

im-plōrō 1. úpěnlivě se dovolávati, prositi.

im-plūmis, e neopeřený, holý.

im-pluō, uī — 3. napišeti, deštěm skropiti.

impluvium, iī, n. nekrytý prostor domu s nádržkou na vodu.

im-polītus 3. neuhlažený, nedokonalý.

im-pollūtus 3. neposkvrněný.

im-pōnō, posuī, positum 3. 1. vložití, u—, položití na něco, do něčeho; založití, vystavěti, *milites in equos* posaditi, *lecticae* do nosítek; *i. alci* os vtisknouti polibek. 2. někomu

- něco uložití, na někoho vložití, přičítatí, přisuzovati někomu něco; *custodem* ustanovití. *invidiam* způsobití *alci*; klamatí, šáliti; 3. *i. alci nomen* dátí, *iniuriam* páchatí, *vulnus* zasadití; *manum* přiložití, *summam manum* ukončití; *i. finem orationi* řeč ukončití, *modum dolori* mírniti se v bolesti.
- im-portō** 1. dovážeti, přivážeti, donášeti, přinášeti, způsobiti.
- importūnitas**, *atis*, *f.* nevhodnost; nezpůsobnost, drzost, nestoudnost.
- importūnus** 3. (*portus*) 1. nepřístupný, těžký, obtížný, neblahý. 2. přísný, bezohledný, necitelný.
- importuōsus** 3. bez přístavů.
- impossibilis**, *e* nemožný.
- *impossibilitās**, *ātis*, *f.* nemožnost.
- *impostor**, *ōris*, *m.* podvodník.
- *impostūra**, *ae*, *f.* podvod; úskok.
- impotēns**, *entis* 1. bezmocný, slabý, slaboch; *i. irae, sui* neovládající hněvu, sebe; 2. bezuzdný, vášnivý, prudký, nemírný.
- impotentia**, *ae*, *f.* bezmocnost, vášnivost, prudkost, nevázanost.
- impraesentiārum** prozatím, na ten čas.
- imprānsus** 3. lačný, na lačný žaludek.
- imprecor** 1. proklínatí, zlé na někoho svolávatí.
- impressiō**, *ōnis*, *f.* dojem, vjem; výraz, výslovnost; vpád, útok, nátlak.
- imprimis** obzvláště, především.
- im-primō**, *pressi*, *pressum* 3. a) vtisknoutí, vtlačití, nanéstí, přitlačití; *i. anulum* list zapečetití. b) přen. vtisknoutí, otisknoutí, vštípití; *i. dedecus* způsobití; c) *vytisknoutí (*typis* *i.*).
- improbātiō**, *ōnis*, *f.* neuznávání, zavrhování.
- improbitās**, *ātis*, *f.* nepoctivost, nestydatost.
- im-probō** 1. neschvalovati, zavrhovati.
- im-probus** 3. a) nehodný, nedbalý, špatný, zlý, zlomyslný, zlopověstný; *-um lucrum* špinavý b) drzý, nestoudný c) nemírný, přílišný, prudký; o zvířeti: dravý, žravý.
- im-procērus** 3. nízký, zakrnělý.
- im-prōmptus** 3. nepohotový, těžkopádný.
- im-properātus** 3. pomalý, zdlouhavý
- improperō** 1. hanlivě vytýkati.
- improprius** 3. nevlastní, nevhodný.
- im-prōsper**, *a*, *um* nešťastný.
- im-prōvidus** 3. a) nepředvídající, netušící. b) neprozřetelný, bezstarostný.
- im-prōvīsus** 3. neočekávaný, nenadálý; *ex, de i-ō* znenadání.
- im-prūdēns**, *entis* 1. nic netušící, nevědoucí, neznalý. 2. neúmyslný; nerozumný, pošetilý.
- im-prudentia**, *ae*, *f.* 1. neprozíravost, neopatrnost, nevědomost; 2. neúmyslnost, nerozumnost, pošetilost *per i-am* z nedopatření.
- im-pūbēs**, *eris* (*-bis*, *e*) nedospělý, nezralý, mladý; *subst. v plur.* děti.
- im-pudēns**, *entis* nestydatý.
- impudentia**, *ae*, *f.* nestydatost, drzost
- impudicitia**, *ae*, *f.* necudnost.
- im-pudīcus** 3. necudný, nemravný.
- impugnātiō**, *ōnis*, *f.* přepadení, napadení.
- im-pugnō** 1. útočiti, napadnouti.
- impulsiō**, *ōnis*, *f.* (*-us*, *us*, *m.*) náraz, (po)puh, podnět, pobídka.
- impulsor**, *ōris*, *m.* podněcovatel, popuzovatel.
- impūne** bez trestu, beze škody, bez nebezpečí.
- impūnitās**, *ātis* *f.* beztrestnost, nekázanost.
- im-pūnitus** 3. beztrestný, bez trestu.
- im-pūritās**, *ātis*, *f.* nečistota, neřestnost.
- im-pūrus** 3. nečistý, neřestný.
- imputātus** 3. neořezaný.
- im-putō** 1. (při)čítati, za vlnu klásti.
- Imulus** 3. nejnížší.
- Imus** viz *inferus*.
1. *in* předl. 1. s *abl.*: a) místně kde? v, ve, na, mezi *in barbaris*; *in loco* na pravém místě; *in eo loco* přen. v tom stavu; *habere in manibus* v rukou, v moci, *in matrimonio* za manželku; *in publico* veřejně b) čas. kdy? v, při, za doby; *in tempore* v pravý čas, *in vitā* co živ, jaktěživ; *ter in anno*, *bis in die* za rok, za den, *in singulis annis* každoročně; *in praesentiā* zatím, na ten čas. c) celek, množství: *in hoc numero* erat v počtu jich, mezi nimi; *haber in summis ducibus* býti kladen mezi;

poměry: při, v (neb volně) *in magno aere alieno* maje velké dluhy; *in communi salute* když jde o blaho; *esse in angustō* býti v úzkých; *res est in integrō* jest nerozhodnuta; *esse in expedito* býti k boji hotov; *habere in incerto* býti na vahách; d) vztah, způsob: v, při, u, vůči, vzhledem k, pokud se týče; *admirari alqm in aliqua re* vzhledem k něčemu; *gratulari in aliqua re* k něčemu; *est, inest alqd in aliquo* někdo má něco do sebe, nějakou vlastnost, něčím vyniká; 2. s akus. a) místně: kam? *do in urbem*, na *in orientem*, *in duas partes*; *in Galliam versus* směrem k G.; *in longitudinem* zděli, pod. *in latitudinem*, *in altitudinem*. b) čas. až po, až do; *in noctem* až do noci, *in multum diem* dlouho do dne; pro, na: *in posterum diem* (na), *in reliquum tempus* pro budoucnost; *in horum vivere* pouze pro okamžik; *in ante diem IV. Kal. April.* na 29. března; *in annos* rok co rok; *in annos singulos* na jednotlivá léta, každoročně; c) účel na, k: *in praesidium mittere* na stráž, jako posádku. d) způsob: *mirandum in modum* podivuhodně; *in hanc sententiam dicere* v tom smyslu; *in bonam partem accipere* vykládati na dobrou stránku; *in deterius* na horší stránku; *in universum* všeobecně; *in vicem* navzájem, střídavě; *in rem esse patřiti* k věci; vztah: k, na, proti, vůči *pietas in deos*, *odium in Romanos*, *saevire in cives*; 3. odchylné vazby: v češt. kam? v lat. kde? při pono, *statuo, insculpo* a pod. *in lapide* na, do; *abicerē anulum in mari* hoditi do moře; *dormire in dextram aurem* na ucho.

2. in- předpona buď 1.=ne *insanire, improbare* a j. 2.=předl. *in do*, na. **inaccessibilis*, e=*inaccessus*.

in-accessus 3. nepřístupný; —a, ōrum, n. nepřístupná místa.

in-acēscō — — 3. zkysnouti, zhořknouti.

īnachus, ī, m. král v Argu, otec Ioy; *īnachius* 3. Inachův, řecký; *īnachides* ae, m. Inachovec, potomek Inachův; *īnachis, idis* (f.) Inachova, Inachovna (Io, Isis).

in-adsuētus viz *inassuētus*.

in-adūstus 3. nespálený.

in-aedificō 1. postavit na něčem; zastavěti, zatarasiti.

in-aequābilis, e nerovnoměrný, nerovný.

in-aequālis, e nerovný, nestejný, nestálý.

in-aequātus 3. nestejný.

in-aequō 1. vyrovnati.

in-aestimābilis, e neodhadnutelný, neocenitelný, nespočítatelný, neobyčejný; bezcenný.

in-aestuō 1. (vz)kypěti.

in-amābilis, e milování nehodný, odporný.

in-amārēscō, mārui — 3. zhořknouti.

in-ambitiōsus 3. nikoli ctižádostivý.

in-ambulātiō, ōnis, f. přecházení (sem tam).

in-ambulō 1. přecházeti (sem tam).

in-amoenus 3. neutěšený, smutný.

in-animātus (*in-animus*) 3. bez duše, neživý.

inānis, e 1. prázdný, bez něčeho; *equus in.* bez jezdce; *agri i-es* neoseť; *corpus i-e* bez duše; *regna i-ia* říše stínů; *vulnus i-e* hluboká; *in.ne, is, n.* (neb v plur.) prázdný prostor; *i. civitas* chudá obec; *i. profugere* s prázdnýma rukama 2. lichý, marný *spes*; ješitný, ducha-prázdný; bezpodstatný *causa*, *crimēn*; marný, bezvýsledný *opus*, *vox*. *inānitās, ātis*, f. prázdný prostor, prázdnota; ješitnost, „marnost světská“.

ināniter na prázdno, marně.

in-arātus 3. nezoraný.

in-ārdēscō, ārsī — 3. vznítiti se, vzplanouti.

in-ārēscō, āruī — 3. uschnouti, vyschnouti.

in-assuētus 3. nezvyklý.

in-attenuatus 3. nezeslabený.

in-audāx, cis, nesmělý, bázlivý.

in-audiō 4. uslyšeti.

in-auditus 3. neslychaný, nevyslyšený, neslyšený.

in-augurātiō, ōnis, f.=1. *auguratio*; *uvedení v úřad, posvěcení za vládu, počátek vlády.

īnāugurātō po vykonání augurií.

in-augurō 1. a) zaříditi pozorování z ptačího letu, zkoumati tak vůli

božstva, věštiti. b) *auguriemi* zasvětit, posvětit.

inauris, *is*, *f.* (obyč. *plur.*) náušnice.

in-aurō 1. pozlatiti, zlatem protkati.

in-auspiciātō bez auspicií, bez pozorování letu ptactva.

in-auspiciātus 3. *i-a* lex zákon přijatý bez vykonání auspicií.

in-ausus 3. čeho se (ni)kdo neodvážil.

inb... viz *imb...*

in-caeduus 3. sekerou netknutý.

in-calēscō, *caluī* — 3. rozpáliti se, rozehřáti, se vzplanouti.

in-cal(e)-faciō, *fecī*, *factum* 3. roze-
hřáti, otepliti, zahřívati.

in-callidē nejspolehlivě.

in-candēscō, *canduī* — 3. rozžhavit se, zbělet.

in-cānēscō, *cānuī* — 3. zešedivět, zbělet.

in-cantātus 3. očarovaný, čarovný.

in-canus 3. našedivělý, šedý.

***incarcerātio**, *ōnis*, *f.* uvěznění.

***incarcerō** 1. uvězniti.

***incarnatiō**, *ōnis*, *f.* vtělení; *in. Do-*
minica narození Páně.

incassum marně.

in-cast gātus 3. nekáraný.

in-cautus 3. (*caveo*) 1. neobezřelý, neopatrný, nic netušící. 2. nechráněný.

in-cēdō, *cessī*, *cessum* 3. 1. a) kráčet, vykročovat si; táhnouti, vytrhnouti proti někomu, napadnouti. b) čas. nastávat, objevovat se, šířit se, vznikat (*cura*, *timor*, *rumor*). 2. přech. kráčet po něčem, vkročit na, do... *locos*; zachvacovat, opanovat *timor me incedit*.

in-celebratus 3. neuvedený s pochvalou.

***incēnātus** 3. neobědvavší, nenajedený.

incendiārius, *iī*, *m.* palič.

incendium, *iī*, *n.* 1. požár; *i—iō* *hauriri* lehnouti popelem. 2. oheň, žár, vášeň, zkáza.

incendō, *endī*, *ēsum* 3. a) zapáliti, aras oheň na oltářích; spáliti, osvětlovati, ozařovati. b) roznítiti, vznítiti; v *pass.* pláti, vzplanouti.

incēnsiō, *ōnis*, *f.* zapálení, požár.

in-cēnsus 3. (*censeo*) neodhadnutý, kdo se nepodrobil odhadu.

incepti, *ōnis*, *f.* počínání, počátek.

inceptō 1. = *incipiō*.

inceptum, *ī*, *n.* (—*us*, *ūs*, *m.*) počaté dílo, podnik; úmysl, záměr, počátek; *ab incepto* = *ab initio*.

in-cernō, *crēvī*, *crētum* 3. smíchat.

in-certus 3. a) nejistý, neurčitý, pochybný, nestálý, nespolehlivý; *i—ī* *ordines* kolísající, *i—a* *luna* chabý svit měsíce; *incertum*, *ī*, *n.* (*plur.*) nejistota, nejisté věci; *i—a* *maris* nejisté moře. b) akt. nevědoucí (si rady), nerozhodný.

***incessanter** ustavičně, bez ustání.

in-cessō, *sīvī* — 3. napadati, útočiti *alqm.*

incessus, *ūs*, *m.* chůze, vykročování si, vystupování; příchod, vpád.

incestō 1. zneuctíti, poskvřiti.

***incestuōsus** 3. = *incestus* 3.

in-cestus 3. (*castus*) nečistý, necudný, hříšný.

incestum, *ī*, *n.* (—*us*, *ī*, *m.*) (krve) smilstvo.

inchoatus, **incohātus** 3. začatý, nedokončený.

inchoō 1. = **incohō** 1. začínati, počínati.

1. **in-cidō**, *cidī* — 3. (*cado*) 1. padnouti na něco, do něčeho, dopadnouti, připadnouti; vpadnouti, upadnouti *in hostes*, *in latrones* (mezi); ústati. 2. přen. a) upadnouti *in morbum*, připadnouti *in mentem*, přepadnouti, postihnouti *in alqm*, *alci*; upadnouti = dostat se do něčeho *in superbiam*, *in aes alienum*. b) padnouti, stát se, vyskytovat se; *mentiō*, *scelus incidit*, *bellum incidit* vznikla.

2. **incīdō**, *cī ī*, *cīsum* 3. (*caedo*) 1. vřezati, vrýti, vtesati; vyřezávat, naříznouti. 2. přen. přerušiti *sermonem*, *ludum*, zmařiti *spem*; zničiti.

incīle, *is*, *n.* zavodňovací strouha.

***incinerō** 1. zpopelniti, uškvařiti.

in-cingō, *nxī*, *nctum* 3. opásati, nouti, odlti, obklopiti.

incinō — 3. (*cano*) zapěti, zazpívat.

in-cipiō, *cepī*, *ceptum* 3. (*capio*) začít, počít.

incīse (**incīsim**) v krátkých větách, úryvkovitě.

incīsiō, *ōnis*, *f.* 1. zaříznutí, zářez. 2. odstavec.

incīsum, *ī*, *n.* úsek, odstavec.

incitāmentum, *ī*, *n.* pobídka, popud.
incitātiō, *ōnis*, *f.* prudkost, vzmach; (po)puď.
incitātus 3. kvapný, spěšný, prudký, rozčilený.
incitō 1. a) v prudký pohyb uvést, popohnati, pobídnouti; se *i.* pospíšiti si, zrychlit se. b) přen. vzpružiti, drážditi, podněcovati, štváti; *i.* studium vzbuditi snahu.
incitus 3. (cieo) rozehnáný, rychlý.
in-clāmō 1. vykřiknouti, zavolati na někoho, proti někomu *alqm.*
in-clārēscō, *claruī* — 3. státi se slavným.
in-clēmēns, *entis* nelaskavý, nemilosrdný, tvrdý.
inclēmēntia, *ae*, *f.* nelaskavost, nemilosrdnost, tvrdost.
inclinātiō, *ōnis*, *f.* 1. naklonění, ohnutí, pohyb dolů. 2. sklon, změna; přízeň.
inclinātus 3. nakloněný, klonící se, chýlící se k pádu; *i—a* vox snížený, hluboký.
in-clīnō 1. a) nakloniti, skloniti; se *i.* skláněti se, chýliti se ke konci; v *pass. voj.* kolísati, ustupovati. b) přen. *in alqm i. onera, culpam* uvaliti, svaliti; *i. vires, opes* přichýliti, přikloniti; přivést k pádu; *res est inclinata* boj se rozhodl.
inclitus (**inclutus**) 3. slavný, proslulý.
in-clūdō, *sī*, *sum* 3. (*claudio*) 1. zavřeti, uzavřeti, obklíčiti, ohraničovati; do něčeho (*in rem*, (*in*) *re*) vložit, pojmuti. 2. zameziti, zadržeti, ukončiti.
inclūsīō, *ōnis*, *f.* zavření.
***inclūsīvē** včetně.
in-cōgitō 1. vymysleti proti někomu *alci.*
in-cōgnitus 3. nepoznaný, neznámý, nevysvětlitelný; *i—a causa* nevyšetřená.
incola, *ae*, *m. f.* obyvatel; adj. domácí.
***incolātus**, *ūs*, *m.* prodlévání, pobyt.
in-colō, *coluī*, *cultum* 3. obývá, bydlí, sídlí.
incolumis, *e* neporušený, netknutý, bez úrazu, bez pohromy.
incolumitās, *atis*, *f.* neporušenost, bezpečnost, dobré zdraví.

in-comitātus 3. nedoprovázený.
in-commendātus 3. nedoporučený.
in-commodē nepohodlně, nepřiměřeně: nevhod, nevčas.
in-commoditās, *atis*, *f.* nevhodnost, nepřiměřenost, nepříjemnost.
in-commodō 1. obtěžovati, býti obtíž, působiti nepříjemnosti.
in-commodum, *ī*, *n.* nevhodnost, nepohodlí; neprospěch, nehoda, neštěstí.
in-commodus 3. nevhodný, nepohodlný, nepříjemný; nepříznivý, nelaskavý.
in-commūtābilis, *e* nezměnitelný.
***incomparābilis**, *e* nevyrovnatelný.
in-compertus 3. neprobadaný, neznámý.
in-compositus 3. nespořádaný, neurovnaný, nepravidelný.
in-cōmptus 3. neupravený, nečesaný, zanedbaný; prostý, neumělý.
in-concessus 3. nedovolený, zapověděný.
in-concinnus 3. neladný, neobratný.
in-concussus 3. neotřesený, nerušený, neochvějný.
in-conditus 3. nespořádaný, zmatečný, neumělý.
in-congruēns, *entis* nevhodný, nepřiměřený.
in-cōnsciūs 3. nevědoucí.
in-cōnsiderantia, *ae*, *f.* nerozvážlivost.
in-cōnsiderātus 3. nerozvážlivý, ukvapený.
in-cōnsōlabilis, *e* neutěšitelný, bezútěšný.
in-cōnstāns, *antis* nestálý, nedůsledný, vrtkavý.
in-cōnstantia, *ae*, *f.* nestálost, nedůslednost, vrtkavost.
†in-cōnsuētus 3. nezvyklý.
in-cōnsultus 3.: 1. neotázaný, bez rady. 2. nerozvážný, neopatrný.
in-cōnsūmptus 3. nespotřebovaný, nepomíjející.
***incōnsūtilis**, *e* nesešíváný.
in-contaminatus 3. neposkvrněný.
in-contentus 3. (*contendo*) nenapjatý, nenaladěný.
in-continēns, *entis* nezdrželivý, neskromný, chtivý.
incontinentia, *ae*, *f.* nezdrželivost, nemírnost.

in-conveniēns, *entis* neshodný, nepodobný.

***inconvulsus** 3. neoslabený, neotřesený.

in-coquō, *coxī*, *coctum* 3. zavářeti, barviti.

***incorōnātus** 3. neověnčený.

***incorporō** 1. vtělití; zapojiti.

in-corrēctus 3. neopravený.

in-corruptus 3. a) nezkažený, neporušený, pravý, čistý. b) nepodplacený, nepodplatitelný, nepřístupný; *fides i—ā* ryzí; *animus i.* nepomljející.

in-crēbrēscō, *crēbruī* — 3. šířiti se, vzrůstat, zobecněti.

in-crēdibilis, *e* neuvěřitelný, k víře nepodobný.

in-crēdulus 3. nevěřící.

in-crēmentum, *ī*, *n.* (*cresco*) 1. vzrůst, vzrůstání se, přibývání. 2. potomstvo, přírůstek, sémě.

***increpātiō**, *ōnis*, *f.* pokárání.

***increpātōrius** 3. káravý.

in-crepītō 1. hlasitě volati, obořiti se, spílati.

in-crepō, *uī*, *itum* 1. a) *nepřech.* zazníti, zazvučeti, zahlučeti, ozývati se; *verbis i.* pronášeti prudká slova. b) něco rozzvučeti, něčím se ozývati *alqd*; na někoho se obořiti, výtky činiti, uraziti, spílati *alqm*.

in-crēscō, *crēvī* 3. vzrůstat, vzrůstat se.

in-cruentātus 3. nezkrvavený.

in-cruentus 3. nekrvavý, bez krveprolití.

in-crustō 1. pohlíci, pošpínati.

in-cubō, *uī*, *itum* 1. *alci (rei)* ležeti na čem, spáti (v chrámě); hlídati; *incubāre ova* seděti na vejcích.

in-cudō — — 3.: *incusus lapis* okřesaný mlýnský kámen.

in-culcō 1. všlapati, (do řeči) vplétati, vtisknouti, *animo* vštípati; *i—atus* 3. (spis) doplněný.

in-culpātus 3. bez viny.

1. **in-cultus** 3. nepěstěný, nevzdělaný, zanedbaný, zdivočelý, drsný; *i—tē* nepořádně, bez vkusu, bez ozdob; *i—ta*, *ōrum*, *n.* nevzdělaná země, pustina.

2. **in-cultus**, *ūs*, *m.* nevzdělanost, zanedbanost.

in-cumbō, *cubuī*, *cubitum* 3.: 1. uleh-

nouti, nalehnouti na něco, opřít se o něco, spočívat na něčem (*dat., in, ad alqd.*) 2. a) naléhati, doléhati, dotírat, dorážeti; *i. in gladium* prokláti se mečem. b) oddati se něčemu, usilovati o něco, kloniti se k něčemu.

incūnābula, *ōrum*, *n.* plénky, ko-lébka; rodiště, původ, dětství.

in-cūrātus 3. neléčený.

in-cūria, *ae*, *f.* nepečlivost, nedbalost.

in-cūriōsus 3. bezstarostný, nestarající se, nedbalý; zanedbaný.

in-currō, (*cu—*) *currī*, *cursum* 3. *in alqm (alqd)*: 1. a) vbíhati, zabíhati, naběhnouti, naraziti, vraziti; *i. in oculos* pádnouti do očí. b) vpadnouti, napadnouti, útočiti. 2. *přen.* připadnouti, přihoditi se; dostat se někam, upadnouti v něco *in crimen*, *in perniciem*; **incurrere notam* uvaliti na sebe výtku.

in-cursiō, *ōnis*, *f.* náběh, útok, vpád, shluknutí.

in-cursō 1. vbíhati, nabíhati, dorážeti; útočiti, napadat, vpády činiti.

in-cursus, *us*, *m.* nával, náběh; vpád, útok.

in-curvēscō — — 3. prohýbati se.

in-curvō 1. ohýbati, křiviti, *arcum* napínati.

in-curvus 3. zahnutý, křivý.

incūs, *udis*, *f.* (*cudo*) kovadlina, kovárna.

incusatiō, *ōnis*, *f.* obvinění.

incūsō 1. (*causa*) obviňovati, vytýkati, stěžovati si *alqm*, *alqd*.

in-cussus, *us*, *m.* náraz.

in-cūstōdītus 3. nestřežený, neopatrný.

in-cutiō, *cussī*, *cussum* 3. (*quatio*) 1. vrážeti; mrštiti, házetí *tela*; *saxa*. 2. nahnati *metum*, vzbuditi, způsobiti *desiderium*.

indāgātiō, *ōnis*, *f.* stopování, pátrání; pozorování, zkoumání.

indāgātrix, *icis*, *f.* stopovatelka, slíditelka.

1. **indāgō** 1. slíditi, pátrati.

2. **indāgō**, *inis*, *f.* lovecká léč.

inde *přisl.* 1. *míst.* odtud; *hinc — inde* zde — tam. 2. *čas.* od té doby; *inde ab* již od; potom, pak. 3. *přlč.* z toho, proto.

indecēns, *entis* neslušný.

in-dēbitus 3. nepřislušející, nezasloužený.
in-deceō — — 2. neslušetl *aiqm*.
in-dēclīnātus 3. nezměněný, věrný, pevný.
in-decōrē nepěkně, neslušně.
in-decoris, e potupný, k necti.
in-decorō 1. hyzditi.
in-decōrus 3. nepěkný, ošklivý, neslušný, hanebný.
in-dēfēnsus 3. nehájený, nechráněný.
in-defessus 3. neumdlený; neúnavný.
in-dēflētus 3. neoplakaný.
in-dēiectus 3. nesmetený, nezbořený.
in-delēbilis, e nezničitelný, věčný.
in-dēlībatus 3. netknutý, neporušený.
in-demnātus 3. neodsouzený, bez soudu.
indemnis, e beze škody.
***indēpendēns**, *entis* nezávislý.
***indēpendentia**, *ae*, *f.* nezávislost.
in-dēplōrātus 3. neoplakaný.
in-dēprēnsus 3. nepochopitelný.
in-dēsertus 3. neopuštěný.
***indēsinenter** ustavičně.
in-dēstrictus 3. neporušený, netknutý.
in-dētōnsus 3. neostříhaný.
in-dēvītatus 3. čemu se nelze vyhnouti.
Index, *icis*, *m.* (*indico*) 1. a) ukazovatel, oznamovatel (*f.* oznamovatelka), udavač, očitý svědek; vyzvědač, zrádce. b) seznam, obsah. c) zkušební kámen. 2. o věcech: něco ukazující, prozrazující.
in-dīcēns, *entis*: *me i—ente* aniž bych to říkal.
indīcium, *iī*, *n.* 1. a) udání, výpověď; *i. facere, edere, deferre* udati. *i. profiteri, offerre* nabízet se za svědka. b) odměna za udání. 2. důkaz, známka *veneni, sceleris*.
1. **indīcō** 1. a) udati, oznámiti; *bellum* vypovědět, *fundum* odhadnouti (*cenū*), *rem* prozraditi. b) přen. prozrazovati, býti důkazem.
2. **in-dīcō**, *xī*, *ictum* 3. a) oznámiti, vyhlásiti. b) uložit *tributum*, svolati *exercitum*.
***indīctiō**, *ōnis*, *f.* doba 15 let, patnáctiletí; první se počítá od r. 3. př. Kr. Indikci najdeme, když k létům po Kr. přidáme číslo 3, číslo pak

tím získané dělíme patnáctí, zbytek je číslo indikce; není-li zbytku, jest Indikci 15.
in-dictus 3. nevyslovený, neopěvovaný; *indictā causā* bez vyšetřování, bez výsledku.
†indīcum, *i, n.* indigo (= *indicus color*).
indidem právě z, rovněž z; odtamtud.
in-differēns, *entis* nijaký, lhostejný.
indigena, *ae*, *m. f.* domorodec, tuzemec; *adj.* domorodý, tuzemský.
indigentia, *ae*, *f.* potřeba, nenasytnost.
indigeō, *uī* — 2. (*gen. abl.*) 1. mít nedostatek, nouzi, nedostačiti; *i—entes, ium*, *m.* chudáci, mrzáci. 2. mít potřebu, potřebovat, toužiti po něčem.
1. **indīgēs**, *etis*, *m.* národní, domácí *deus*; *ochránce, patron.
2. **indīgēs**, *is* nuzný.
in-dīgestus 3. (*gero*) nespořádaný.
in-dignābundus 3. horšící se.
in-dignāns, *antis* hněvivý, rozmrzelý, rozhořčený.
in-dignātiō, *ōnis*, *f.* rozhořčení, nevole; v *plur.* projevy nevole.
indīgnatiuncula, *ae*, *f.* jakási mrzost, nevole.
in-dignitās, *ātis*, *f.* 1. ničemnost, podlost. 2. nedůstojnost, nedůstojné postavení, hanebnost, urážka; v *plur.* hanebné činy, nepřístojnosti. 3. nevole, odpor.
in-dignor 1. považovati za nedůstojné, horšiti se, stěžovati si *aiqd*.
in-dignus 3. *abl. (gen.)* 1. nehodný, nezasluhující si něčeho; nezasloužený, nevinný. 2. nedůstojný, neslušný, potupný, hanebný; *indignum in modum* nedůstojně, hanebně; *i—um, i, n.* hanba, urážka. 3. nemístný, nevhodný; *hiems* drsná.
indīgus 3. potřebný, chatrný.
in-dīligēns, *entis* nedbalý, nepečlivý.
in-dīligentia, *ae*, *f.* nedbalost, nepečlivost.
indīpīscor, *eptus sum* 3. dostihnouti, dohoniti; dosáhnouti, zmocniti se čeho.
in-dīreptus 3. nevypleněný.
in-discrētus 3. (*cerno*) nerozdělený, smíšený; nerozlučný, nerozoznatelný; bez rozdílu.
Indiscrīminātīm bez rozdílu.

in-dispositus 3. nespořádaný, změtený, bez rozdílu.
in-dissolūbilis, e nerozlučitelný.
in-distinctus 3. změtený, nejasný.
***individuālis**, e jedinci příslušný, individuální.
in-dividuus 3. nedělitelný, nerozlučný; *i—a, ōrum*, n. atomy; **i—um, ī*, n. jedinec, individuum.
in-dō, *didī, ditum* 3. dáti, vložit, položit do něčeho, na něco, navlékati *alci (rei): vincula, custodes*; vzbuditi, způsobiti *odium*.
in-docilis, e 1. akt. neučelivý. 2. pass. nenaučitelný; neznalý, neumělý.
in-doctus 3. neučený, nevzdělaný; nezkušený, neumělý.
in-dolentia, ae, f. necitelnost k bolesti.
indolēs, is, f. vrozené nadání, povaha, vlohy.
in-dolēscō, *dolui* — 3. bolest, zármutek pocítiti.
in-domitus 3. a) nezkrocený, nepřemožený. b) nezkrotitelný, bezuzdný.
in-dormiō 4. *alci rei* spáti na něčem, zaspáti něco.
in-dōtātus 3. bez věna, bez darů.
in-dubitātus 3. nepochybný, *neomylný.
in-dubitō 1. s dat. pochybovati o něčem.
in-dubius 3. nepochybný.
in-dūcō, *dūxi, ductum* 3. 1. a) potáhnouti, pohléti *scuta pellibus*. b) natáhnouti, nabírat, nanášeti, na sebe vzít, obléci *tunicam, faciem, simulationem*; rozprostřiti *umbram terris, noctem*; *nubes inductae* shluklé mraky. c) vymazati, zrušiti *nomina, senatus consultum*. 2. a) uvést, za—, při—, předváděti; uvést manželku do domu; uváděti, líčiti v knize. b) naváděti, pohnouti, svést, klamati. c) zaváděti něco nového. 3. (*in*) *animum sibi i.* něco si předsevzít, nabýti přesvědčení.
in-ductiō, *ōnis*, f. vedení, zavedení, nanášení; přivádění, před—, u—, svedení; odhodlání.
inductū na popud.
in-ductus 3. hledaný, nepřirozený.
indulgēns, *entis* shovívavý, laskavý; hovějíci, oddávající se něčemu; *in-issimus* nejhlaskavější.

indulgentia, ae, f. shovívavost, laskavost; přízeň, milost.
indulgeō, *dulsi* — 2. *alci (rei)* 1. hověti, býti shovívavý, promíjeti; *irae, amori* povolovati. 2. horlivě, příliš se oddávati *dolori, somno*. 3. obětovati, povolovati něco *largitionem*.
***indultum**, *ī*, n. milost, odpustek.
***indultus**, *ūs*, m. splnění, svolení.
***indūmentum**, *ī*, n. oděv, roucho.
induō, *ui, ūtum* 3. a) oblékati, navlékati, na sebe bráti; *in nubem i.* v mrak zahaliti; se *i.*, *indui* odívati se, pokrývati se, dostati se, zaplésti se do něčeho *stimulis, in laqueos*. b) přen. na sebe bráti *figuras hominum*; *i. personam iudicis* hráti si na soudce, *proditorum* na zrádce; *i. spem* oddati se naději.
in-dūrēscō, *duruī* — 3. ztvrdnouti, ztuhnouti; otužiti se, utvrditi se.
in-dūrō 1. tvrdým učiniti, otužiti, zatvrzovati; *in—ātus* 3. zatvrzelý.
Indus, *ī*, m. řeka Indus; —*us* 3. i dický, subst. Ind; *India*, ae, f. Indicus 3. indický.
indūstria, ae, f. příčinlivost, pracovitost.
†indūstriōsus 3. = *indūstrius*.
indūstrius 3. příčinlivý, horlivý.
indūtia, *arum*, f. příměří.
***indūtiō** 1. stanoviti (příměří), uklidniti.
indūtus, *ūs*, m. oblek.
***inebriātiō**, *ōnis*, f. pitka.
†inebriō 1. opíjeti, opojiti.
in-edia, ae, f. hladovění, půst.
in-ēditus 3. nevydaný.
†ineffābilis, e nevýslovný, nesmírný.
inefficāx, *ācis* neúčinný, nevydatný.
inēlabōrātus 3. nevypracovaný, nezpracovaný.
in-ēlegāns, *antis* nevkusný, nejapný.
in-ēluctābilis, e neodvratný.
in-ēmorior — 3. při něčem zemřít.
in-ēemptus 3. nekoupený, bez výkupného.
in-ēnarrābilis, e nevypověditelný.
in-ēnōdābilis, e (*nodus*) nerozřešitelný.
in-eō, *īre, īī (ivī), itum* 1. a) vejíti, vtáhnouti, vtrhnouti *in urbem*. b) čas. počínati (*vere ineunte*); *ab ineunte aetate* od časného mládí. 2. přech.

- vejítí, vstoupiti, vjížděti *urbem*; *i. viam* nastoupiti; *i. rationem* způsob, prostředek najítí, něco rozvážití, vypočítati; *i. consilium* záměr pojímati; o zvířatech: pojímati se, běhati se; *i. sacrificium* počítí, *magistratum* nastoupiti, *proelium* dáti se do bitvy, *gratiam* zjednati si, *societatem* vejítí ve spolek, *nexum* zavázati se.
- in-eptiae**, *arum*, *f.* hlouposti, nesmysly; *ineptia*, *ae*, *f.* nevhodnost.
- in-eptiō** 4. hlouposti dělati.
- in-eptus** 3. (*aptus*) nevhodný, nepotřebný; nechutný, nejapný.
- in-equitābilis**, *e* nesjízdný.
- inermis**, *e* (-*us* 3.) neozbrojený, bezbranný, *pass.* nechráněný; *i—e carmen* neškodná.
- in-errāns**, *antis* nebloudící, pevně stojící.
- iners**, *ertis* (*ars*) 1. neumělý, neobratný. 2. a) líný, nečinný, nehybný, zbabělý. b) v nečinnosti ztrávený *horae*, nečinnost působící *somnus*.
- inertia**, *ae*, *f.* neobratnost, lenost, netečnost.
- in-ērudītus** 3. nevzdělaný.
- inescō** 1. (*esca*) navnaditi, sváděti.
- in-ēvītābilis**, *e* nevyhnutelný, neodvratný.
- in-excītus** 3. nevyrušený, klidný.
- in-excūsābilis**, *e* omluvy nepřipouštějící, neomluvitelný.
- in-exercitātus** 3. necvičený.
- in-exhaustus** 3. nevyčerpaný, nevyčerpatelný; nezměrný.
- in-exōrābilis**, *e* neúprosný, nesmířitelný.
- in-expeditus** 3. zamotaný, spleťitý.
- in-experrēctus** 3. neprobuditelný.
- in-expertus** 3. a) neznalý, nezkušený. b) nevyzkoušený, bez pokusu.
- in-expiābilis**, *e* nenapravitelný, neusmířitelný.
- in-explēbilis**, *e* nenasytný, neukojitelný.
- in-explētus** 3. nenasytný, nenasyčený.
- in-explicābilis**, *e* nerozvádětný, nerozřešitelný; neproveditelný; *i. via* neschůdná; bezvýsledný, nekonečný *bellum*.
- in-explorātus** 3. nevypátraný; *in-ō* bez předchozího zkoumání.
- in-expugnābilis**, *e* nedobytný, nepřemožitelný; *i. via* neschůdná; *i—gramen* nevyplenitelná.
- in-exspectātus** 3. neočekávaný.
- in-exstīctus** 3. neuhašený, nehasitelný; *i—um nomen* nesmrtelné.
- in-exsuperābilis**, *e* nepřekročitelný, nepřemožitelný.
- *inextimābilis**, *e* neocenitelný.
- in-extrīcābilis**, *e* nerozuzlitelný, nerozřešitelný.
- in-fabrē** neuměle.
- in-fabricātus** 3. nezpracovaný.
- in-facētia**, *arum*, *f.* nejapnosti, nezpůsoby.
- in-facētus** 3. nejapný, neobratný, nezpůsobný.
- in-facundus** 3. nevýmluvný.
- infāmia**, *ae*, *f.* špatná pověst, bezectí; hanba, skvrna.
- in-fāmis**, *e* bezectný, zlopověstný; *i—e carmen* kouzelné říkadlo.
- in-fāmō** 1. ve špatnou pověst uvéstí, očerniti.
- in-fandus** 3. nevýslovný, neslýchaný; ohavný, prokletý.
- in-fāns**, *antis* 1. nemluvící, němý, dětský; *subst. n.* nemluvně. 2. nevýmluvný.
- infantia**, *ae*, *f.* dětství; nedostatek výmluvnosti.
- infantilis**, *e* dětský.
- *infantulus**, *i*, *m.* nemluvnátko (*f. i—ae*).
- in-farciō** (— *ferciō*), *sī*, *sum* (*tum*) 4. cpáti do něčeho.
- in-fatuō** 1. omámiti, poblázniti.
- in-faustus** 3. nešťastný, neblahý.
- infector**, *ōris*, *m.* barvíř.
1. **in-fectus** 3. (*in=ne*, *facio*) 1. nevykonaný, nestavší se, nehotový; *re(-bus) infectā* (—*īs*) s nepořízenou, *bello infecto* nedokončiv válku; *pāce infectā* neuzavřev mír. 2. nevykonatelný, nemožný.
2. **infectus** 3. (*inficio*) napuštěný, zbarvený, zbrocený.
- in-fēcunditās**, *ātis*, *f.* neplodnost.
- in-fēcundus** 3. neplodný, neúrodný.
- in-fēlicitās**, *ātis*, *f.* neštěstí.
- in-fēlīx**, *īcis* 1. neplodný, planý. 2. nešťastný, neblahý.
- infēnsō** 1. znepokojovati; nenáviděti.
- infēnsus** 3. rozlícený, rozhněvaný, rozhořčený, nepřátelský.
- infer**, *-ior* viz *inferus*.

Inferlae, *ārum*, *f.* obět mrtvým.

***infernalis**, *e* pekelný.

***Infernum**, *ī*, *n.* podsvětí, peklo.

1. ***infernus**, *ī*, *m.* ďábel.

2. **Infernus** 3. dolní, spodní, podzemní, podsvětní *dī*; *ī-ī*, *ōrum*, *m.* obyvatelé podsvětí.

In-ferō, *ferre*, *intulī*, *illātum* 1. vnést, přinést, zanást něco někam, dovážeti; *fontes* zavést; *i.* *in equum* vysadit, *in ignem* vhodit; *i.* *pedem*, *gressum*, *gradum* kráčet, jít, táhnouti, vykračovati si; se *i.* kráčet, táhnouti, udeřiti, vrhnouti se na někoho, vlévati se, vydati se *in discrimen*; *signa i.* útok učinit; *bellum*, *arma alci i.* zdvihnouti, počítati válku proti někomu, *pugnam i.* dáti se do boje, *manum alci i.* vztáhnouti ruku na někoho; *alqm sepulcro i.* pohřbíti. 2. (obět) přinášeti, do knih, na účet připsati, zanásti; *crimen*, *metum*, *cladem*, *moram*, *spem i.* způsobiti, vzbuditi; *vim i.* násilí učinit, násilně působiti na někoho; *causam belli alci i.* uvaliti na někoho; *mentionem i.* zmíniti se, *causam i.* uváděti, *sermonem* přednésti.

Inferus 3. a) dolní, spodní; *mare ī-um* Tyrhenské. b) podzemní, podsvětní *dī*; *ī-ī*, *ōrum*, *m.* podsvětí; *apud ī-ōs* v podsvětí, *ex ī-īs* z podsvětí. — *kompar.* *inferior*, *-ius*: nižší, níže položený, dolejší; *ī-ōra*, *um n.* nižší místa. b) čas. pozdější, mladší. c) slabší, horší, nižší postavením; *ī-ior discedere* bitvu prohrát; *ī-em esse* býti poražen. — *superl.* 1. **Infirmus** 3. a) nejnižší, nejdolejší; *ī. mons pata* hory, *ī-a ara* spodek oltáře a pod., nejdolejší část věci. b) nejnižší postavením, nejhorší; *ī-ī*, *ōrum*, *m.* nejnižší z lidu. — 2. **īmus** 3. a) nejnižší, nejhlubší; *īmum*, *ī*, *n.* spodek, dno, hlubina. b) čas. konečný, poslední. c) nejnižší postavením.

In-fervescō, *ferbuī* — 3. vřít.

Infestō 1. znepokojovati, napadati; **znesvětiti*.

Infestus 3. a) nejistý, nebezpečný, ohrožený. b) nepřátelský; *ī. inimicus* úhlavní nepřítel. c) k boji hotový; *ī-a arma* napřažená zbraň, *ī-um*, *ī*, *n.* strast, trud.

Inficiō, *fēcī*, *fectum* 3. a) barvit, natírat; *přen.* vštěpovati někomu něco, propůjčovati, vyučovati; *alqm alquā re.* b) otravovati, nakaziti.

In-fidēlis, *e* nevěrný, věrolomný; **nevěřící*.

In-fidēlitās, *ātis*, *f.* nevěrnost, věrolomnost.

In-fīdus 3. nevěrný, nespolehlivý.

In-fīgō, *xī*, *xum* 3. vraziti, zaraziti, vetknouti, *vulnus* zasaditi; *přen.* vštěpovati; **In-fīxus** 3. pevně tkvící, vštípený.

Infīmus *viz inferus*.

In-findō, *fidī*, *fissum* 3. vřezávati, vtesávati.

Infīnitās, *ātis*, *f.* = **Infīnītīō**, *ōnis*, *f.* nekonečnost, nekonečný prostor.

***Infīnītīvus** 3. infinitivní.

In-fīnītus 3. a) nekonečný, neomezený, bez míry, nesčetný. b) neurčitý, všeobecný.

In-firmātiō, *ōnis*, *f.* zeslabování, rušení.

In-firmitās, *ātis*, *f.* slabost, nespolehlivost; *ī. animi* malomyslnost; *ī. ingenii* nestálost povahy.

***Infirmīter** slabě, chabě.

In-firmō 1. zeslabovati, vyvrátiti, zrušiti.

In-firmus 3. nepevný, slabý, bojácný, nespolehlivý; bezvýznamný.

Infit začíná (mluviti).

Infītiālis, *e* popírající, záporný.

Infītiās īre zapírat, popírat.

Infītiātiō, *ōnis*, *f.* popírání, zapírání.

Infītiātor, *ōris*, *m.* kdo upírá (dluh), lhář.

Infitior 1. popírat, za —, upírat.

In-flammātiō, *ōnis*, *f.* zapálení, vzplnutí.

Inflammō 1. zapáliti, roznítiti.

In-flātiō, *ōnis*, *f.* nadýmání.

1. **In-flātus** 3. nafouknutý, nadutý; *přen.* pyšný, nabubřelý.

2. **In-flātus**, *ūs*, *m.* nafouknutí, zatroubení, vnuknutí.

In-flectō, *xī*, *xum* 3. a) zahnouti, ohýbati, zakřiviti. b) překrucovati *lus*, měniti; *i. orationem* učiniti ohebnou, *sensum* dojmouti.

In-flētus 3. neoplakaný.

Inflexibilis, *e* neoblomný, zatvrzelý.

In-flexiō, *ōnis*, *f.* zahýbání, o —, zakřivení.

In-flīgō, *xī, ctum* 3. vraziti, naraziti; *vulnus* zasaditi; způsobiti.

In-flō 1. a) nafouknouti, nadouti; troubiti, plskati na něco *tibias*. b) přen. sebevědomím n. pýchou naplniti; nadchnouti; *spem* vzbuditi.

In-fluō, *flūxī* — 3. a) vtékati, vylévati se, hromadně vtrhnouti. b) vlouditi se.

***Inflūxus**, *ūs, m.* neb *In — iō, ōnis, f.* příliv, vlévání se; vliv.

In-fodiō, *fōdī, fossum* 3. zakopati.

In-formātiō, *ōnis, f.* představa, obrys; *poučení.

***Informātorius** 3. poučný, návodný.

In-formis, *e* beztvárný, ošklivý, hnusný.

In-formō 1. a) vytvářeti, upravovati, vzdělávati. b) představit si, představu vytvořiti; *poučiti, informovati.

In-fortūnātus 3. nešťastný.

In-fortūnium, *iī, n.* neštěstí, trest.

Infrā 1. přísl. dole, nízko; *Inferius* níže. 2. předl. s *akus.* a) míst. pod. b) čas. po. c) pod = za, menší, nižší než někdo.

In-frāctiō, *ōnis, f. animi* malomyslnost, sklíčenost.

In-frāctus 3. zlomený, zeslabený, malomyslný.

In-fragilis, *e* nezlomitelný, silný.

In-fremō, *uī* — 3. zasupěti.

1. **In-frēnātus** 3. uzdu mající.

2. **In-frēnātus** 3. (*in* = *ne*) bez uzdy.

In-frendeō — — 2. zaskřípěti.

In-frēnis, *e* (—*us* 3.) bez uzdy, nezrocený.

In-frēnō 1. uzdu dáti, zapřáhnouti, na uzdě držeti.

In-frequēns, *entis* nečastý, řídký; nečetný; *i. senatus* nečetně shromážděný; slabě obydlený, obsazený, navštívený.

In-frequentia, *ae, f.* malý počet, slabá návštěva; osamělost.

In-fringō, *fregī, fractum* 3. a) nalomiti, z —, pod —, roztrhati. b) přen. zlomiti, vyslíti, rušiti, mařiti.

In-frōns, *ondis* bez listí, beze stromů.

In-fructuōsus 3. neúrodný, nevýnosný; bezvýsledný.

In-fūcātus 3. nalíčený.

Infula, *ae, f.* stužka, páska, vlněný vínek, ozdoba.

†Infundibulum, *i, n.* nálevka (trychtýř).

In-fundō, *fūdī, fūsum* 3. a) vlíti, nalíti; přen. vpustiti, rozšířiti. b) rozeštíti, rozsypati, zalíti, políti; *i. animas* vdechnouti.

In-fūsus 3. a) vlitý, nalitý, nahrnuvší se. b) rozšířený, nasypáný, ležící v něčem gremiō.

In-fuscō 1. na hnědo (černo) barviti; zastiňovati, hyzditi, kaziti.

***Infūsōria** nálevníci.

In-gemīnō 1. a) zdvojovati, opakovati, opětovně volati. b) opakovati se, množiti se.

ingemīscō 3. **In-gemō**, *uī* — 3. vdychati, sténati, truchliti nad něčím *alqd.*

In-generō 1. vroditi, vštípit; stvořiti.

Ingeniōsus 3. nadaný, duchaplný, bystrý; způsobilý, vhodný.

In-genitus 3. vrozený.

Ingenium, *iī, n. (gigno)* 3. a) vrozená povaha, přirozenost, přirozený ráz; *vivere suō i-ō* podle své přirozenosti. b) duch, duševní síla, nadání, vlohy, schopnost(i), duševní bystrost, duchaplný nápad. 2. *konkr.* člověk nadaný, duchaplný, veliký duch.

ingēns, *entis* ohromný, nesmírný, mocný.

ingenuitās, *ātis, f.* 1. svobodný rod (stav). 2. otevřenost, přímlost.

ingenuus 3. a) rodem svobodný; *subst.* svobodný občan. b) přen. hodný svobody, čestný; zjemnělý, zchoulostivělý.

In-gerō, *gessī, gestum* 3. a) vnést, na —, vsypati, na —, vlíti, nalíti, nakupiti; *tela i.* metati; *vulnus* zasaditi; *detrimentum* způsobiti; *probra, convicia i.* chrliti hanu, výtky proti někomu. b) uváděti, zmiňovati se.

ingignō (*ingenō*), *genuī, itum* 3. vsazovati, vštěpovati.

***inglōria**, *ae, f.* neslavnost, ztráta slávy.

In-glōrius 3. neslavný, beze slávy.

In-gluviēs, *ēī, f. (gula)* hltan; žravost.

In-grātificus 3. nevděčný.

Ingrāt(i)is proti vůli, nerad.

In-grātītūdō, *inis, f.* nevděčnost.

In-grātus 3. a) nepřijemný, nemilý, neutěšený. b) neuznaný *labor*. c) nevděčný.

in-gravēscō — — 3. a) těžkým, tísnivým se státi. b) zhoršovati se.

in-gravō 1. obtížiti, ztížiti.

in-gredior, gressus, sum 3.: 1. a) kráčet, vykračovati si, stoupati, jíti, jeti. b) vkročiti, vstoupiti; (*in*) *urbem*; *i. bellum* pustiti se do války; *i. spem* oddati se naději. 2. přech. a) vstoupiti, vkročiti; *viam, iter* nastoupiti; *pericula* podstoupiti; *in-gredere* vykroč! veď mne!. b) začít.

ingressiō, ōnis, f. = ingressus, us, m. přístup, chůze, vstup, vpád, začátek.

in-gruō, uī — 3. vtrhnouti, vraziti, přihnati se.

inguen, inis, n. slabiny, pohlavní úd, nádor.

in-gurgitō 1. (do víru) vrhnouti; se *i.* vrhnouti se; přen. přecpati se, přepít se.

in-gustātus 3. neochutnaný.

in-habilis, e nemotorný; nepohodlný, nevhodný, neschopný.

in-habitābilis, e neobyvatelný.

in-habitō, 1. někde obývati.

in-haereō, haesī, haesurus 2. vězeti, tkvėti, lpėti v (na) něčem; *tergo i.* býti v patách; *studiis, voluptatibus i.* zcela se oddati.

in-haerēscō, haesī, haesum 3. uváz-nouti, utkvėti.

in-hālō 1. dýchati na něco.

in-hibeō, uī, itum 2. 1. a) z(a)držeti, zastaviti; *frenos* uzdu přitáhnouti b) zameziti, odvrátiti *fugam, mor-tem*. 2. něčeho užít, něco vykonati *supplicia*.

inhibitiō, ōnis, f. zadržení (vesel), zpětné veslování.

in-hiō 1. ústa otvírati, s podivem zíráti; *lapati* něco, *dychtiti* po čem *alci rei*.

in-honestō 1. zneuctíti.

in-honestus 3. ošklivý, nečestný, ha-nebný; zlopověstný, bezectný.

in-honōrātus 3. nepoctěný (dary), nevážený, neslavný.

in-honōrus 3. neokrášlený, bez ozdob

in-horreō — — 2. čnít, trčeti.

in-horrēscō, horruī 3. — a) zježiti, vztyčiti; zachvěti, zatřásti. b) zježiti se, zčeřiti se, zachvěti se, ztrnouti.

in-hospitālis, e = inhospitus 3. ne-hostinný.

in-hospitālītās, ātis, f. nehostinnost.

in-hūmānitās, ātis, f. 1. nelidskost, ukrutnost. 2. drsnost, hrubost, nez-dvořilost; skrblictví.

inhūmāniter nezdvořile.

in-hūmānus 3. a) nelidský, ukrutný. b) nevzdělaný, drsný, hrubý; mrzout.

in-hūmatus 3. nepohřbený.

in-ibī co nejdříve, již již.

in-iciō, lecī, ictum 3. (*iacio*) 1. vho-diti, házet, na —, vložit, nakládati na něco, do něčeho; *i. ignem* zalo-žiti, *i. alci catenas* do pout uvrhnou-ti; *alci tela* vymrštiti proti někomu; *i. brachia collo* obejmouti; *i. brachia caelo* vztáhnouti na nebe; *i. alci (rei) manum* vložit ruku na někoho (něco), prohlásiti za svůj majetek — ale i zatknouti, před soud pohnati, zastaviti někoho; se *i.* vrhnouti se, pustiti se do něčeho. 2. přen. *i. terro-rem, metum, spem* nahnati, způso-biti, vzbuditi; v řeči se zmíniti, prohoditi, *nomen* uvést.

in-iectus, ūs, m. naházení.

inimicitia, ae, f. (v plur.) nepřátel-ství.

in-inimīcō 1. zneřáteliti.

in-imīcus 3. a) nepřátelský, nepřiz-nivý, zhoubný; *i—issimus* úhlavní nepřítel; *subst. —us, ī, m. (fem. —a, ae)* nepřítel, sok. b) protivný, nenáviděný.

in-īquitās, atis, f. 1. nerovnost, ne-stejnost *loci*; obtížnost *temporis*; 2. bezpráví, nespravedlnost.

in-īquus 3. (*aequus*) 1. nerovný, sráz-ný *litus*; nepříhodný, nepříznivý *locus, tempus*; *i—a pugna* nerovný boj. 2. a) hněvivý, rozhorlený; *haud i.* klidný; *mente i—ā* s nevolí, nerad; b) nepříznivý, nepřátelský; stra-nický, nespravedlivý.

initiō 1. zasvětiti *sacris*; očišťovati.

initium, iī, n. (in, eo) 1. počátek, původ, *i—ō* na počátku, s počátku. 2. v *plur.* počátky věcí, věd, prvky; tajná bohoslužba, mystérie.

in-iūcunditās, ātis, f. nepříjemnost, nelibost.

in-iūcundus 3. nepříjemný, nelibý.

in-iungō, iunxī, iunctum 3. a) připo-jovati, spojovati, zapouštět do ně-čeho *in alqd, alci rei*. b) uložit *laborem, tributum*, způsobiti *iniuriam*

in-iūrātus 3. přísahou nezavázaný.

iniūria, *ae, f.* 1. a) křivda, bezprávi; přlíkořl, ponížení, nepřízeň; *i—am facere, inferre, imponere, conflare* učiniti, spáchati; *accipere, pati, subire* trpěti; *alcis i.* bezprávi páchané někým (*Verris*) i na někom (*socio-rum*); *per i-am, i-ā* nespravedlivě, neprávem. b) urážka. 2. věc neprávem nabytá; pomsta za bezprávi; porušení, snížení *virtutum*.

iūriōsus 3. nespravedlivý, zpupný.
iniūrius 3. nespravedlivý; kdo je v nepravu.

in-iussū *alcis* bez, proti rozkazu.

in-iussus 3. bez rozkazu, dobrovolně.

in-iūstitia, *ae, f.* nespravedlnost.

in-iūstus 3. nespravedlivý, -ivě nabytý; proti právu; *i—um, ī, n.* bezprávi.

inl... inm... viz ill... imm...

in-nābilis, *e* neplynoucí.

in-nāscor, *natus sum* 3. naroditi se, vyrůst na (v) něčem; *innatus* 3. vrozený, vrostlý.

in-natō 1. veplouti, plouti v něčem, vlévati se.

in-navigābilis, *e* nesplavný.

in-nectō, *nexuī, nexum*, 3. a) vplésti, splésti, za—, o—, ovinouti, ověnit, zahaliti, obepnouti. b) zaplésti někoho v něco *alcī alqd*; *i. causas* uváděti.

in-nītor, *nīsus (nīxus) sum* 3. opírat se, spočívati na něčem *re*.

in-nō 1. veplouti, plovati na něčem, vtékati; *i. fluvium, lacum* přeplovati.

in-nocēns, *entis* neškodný, nevinný; poctivý, nezištný.

innocentia, *ae, f.* neškodnost, nevina; poctivost, nezištnost.

in-nocuus 3. a) neškodný, bezpečný, nevinný; b) neporušený, beze škody

***innodō** 1. zaplésti, spoutati.

in-nōtēscō, *nōtuī* — 3. stávi se známým; *oznámiti.

in-novō 1. obnoviti, změnit; znovu se vrátiti.

in-noxius 3. a) neškodný, bezpečný, nevinný, nezaviněný. b) neporušený, beze škody.

in-nūbō, *psī, ptum* 3. *alcī* provdati se za někoho.

in-nuba, *ae, f.* neprovdaná, panenská.

in-numerābilis, *e* nesčíslný, nesčetný.

in-numerābilitās, *ātis, f.* nesčíslný počet.

in-numerus 3. = *innumerābilis*.

in-nuō, *uī* - 3. kývati na někoho *alcī*; *schvalovati, raditi.

in-nūptus 3. neprovdaný, panenský; *i—ae nuptiae* neblahý sňatek.

in-nūtriō 4. vychovati v něčem, k něčemu (*dat.*), odchovati; *innutritus* 3. vyživený, vyrostlý.

in-oblītus 3. pamětlivý.

in-obrutus 3. nezasypaný.

in-observābilis, *e* nepozorovatelný.

in-observātus 3. nepozorovaný.

***inodōrus** 3. bez vůně.

in-offēnsus 3. bez úrazu, bez překážky; volný, nerušený.

in-officiōsus 3. povinnosti nedbající.

in-olēscō, *olevī, olitum* 3. vzrůst, narůst, zarůst, zakořeniti se.

in-ōminātus 3. (*omen*) nešťastný.

inopia, *ae, f.* nouze, nedostatek, chudoba.

in-opīnāns, *antiš* nic netušící.

in-opīnātus 3. = **inopīnus** 3. a) nic netušící. b) netušený, nenadálý.

in-ops, *opis* 1. bezmocný; bez (po-)moci, rady. 2. nuzný, chudý; potřebný; *i. lingua* nevýmluvný; *aerarium* prázdná; *i. mentis* bez rozumu; *i. consilii* bezradný.

in-ōrātus 3. *in —ā re* redierunt aniž věc přednesli.

in-ordinātus 3. nespořádaný; *protiprávní.

in-ornātus 3. nezdobený, prostý.

inp... viz imp...

inquam, **inquit** (zřídka jiné tvary). pravím, řku; řekl, pravil; *part. praes. *inquiens*; v pozd. latině bývá *inquam* před i za nepřímou řečí.

inquantum (*in quantum*) pokud; se týče, že...

inquiēs, *tis* (= —*tus* 3.) neklidný, nepokojný.

in-quiētō 1. znepokojovati.

in-quilīnus, *ī, m.* nájemník, přistěhovalec.

inquinātus 3. pokálený, nečistý, špinavý.

inquinō 1. pokáleti, znečistiti; očerniti, zneuctiti; poskvřniti.

in-quīrō, *quīsivī, quīsītum* 3. (*quaero*) vyhledávati; vyšetřovati, pátrati po něčem *alqd*, důkazy hledati.

- In-quīstītiō**, *ōnis*, *f.* sbírání, pátrání (soudní), vyšetřování; zkoumání; *Inkvisice.
- Inquīstītor**, *ōris*, *m.* zvěd; pořadatel odvodu; vyšetřující soudce; *Inkvīstītor.
- Inquīstītus** 3. vyšetřený, vypátráný. **Inr...** viz **irr...**
- In-salūber**, *bris*, *bre* nezdravý.
- In-salūtātus** 3. nepozdravený.
- In-sānābilis**, *e* nezhojitelný, nevyléčitelný.
- In-sānia**, *ae*, *f.* nerozumnost, šílenství; básnické nadšení, věštecké vytržení. 2. ztřeštěné jednání, nesmyslné přehánění, výstřednost.
- In-sāniō** 4. býti šílený, blázniti; býti v básnickém nadšení.
- In-sānitās**, *ātis*, *f.* nezdravost, nemoc.
- In-sānus** 3. a) nezdravý (i duchem), rozumu zbavený, šílený, zuřivý, nemírný; božstvem nadšený. b) šílenství působící, rozumu zbavující.
- In-sapiēns** viz **Insapīens**.
- In-satiābilis**, *e* = **In-saturābilis**, *e* nenasytný.
- Insatietās**, *ātis*, *f.* nenasytnost.
- In-scendō**, *end-*, *ēsum* 3. vystoupiti na něco (*in*) *alqd*.
- In-sclēns**, *entis* nevědoucí; *mē i* — bez mého vědomí.
- In-scienter** nevědomě, hloupě.
- In-scientia**, *ae*, *f.* nevědomost, neznalost.
- In-scītīa**, *ae*, *f.* neznalost, nezkušenost.
- In-scītus** 3. neobratný, hloupý.
- In-scius** 3. nevědomý, neznalý; nevědomky.
- In-scribō**, *ps-*, *ptum* 3.: 1. a) napsati, vepsati na něco *monumentis*, *in porta*. b) nápisem opatřiti *statuas*, *sepulcrum*; nadepsati *librum*, *epistulam* 2. přen. někomu předpisovati, předkládati; označovati; *liber qui inscribitur Laelius* kniha nadepsaná L.
- In-scriptiō**, *ōnis*, *f.* nápis, nadpis.
- Inscriptor**, *ōris*, *m.* napisovač, kdo na pomníky a pod. rád píše své poznámky.
- In-sculpō**, *ps-*, *ptum* 3. vtesati, vrýti, vydlabat *saxō*; vštípti *in mentem*.
- In-secō**, *secuī*, *sectum* 1. naříznouti, rozříznouti.
- In-sectātiō**, *ōnis*, *f.* pronásledování, dráždění.
- In-sectātor**, *ōris*, *m.* pronásledovatel, útočník.
- In-sector** 1. stále stíhati; útočiti, napadati.
- Insectum**, *i*, *n.* hmyz (zvl. v *plur.*).
- In-senēscō**, *senuī* — 3. zestárnouti při (*v*) něčem, *libris*.
- In-sepultus** 3. nepohřbený, bez pohřbu.
- In-sequor**, *secutus sum* 3. a) následovati, jíti v patách. b) pronásledovati, stíhati; kárat, haněti; *insequens*, *entis* bezprostředně následující.
1. **In-serō**, *sēvī*, *situm* 3. zasévati, vsaditi, za —, vštěpovati.
2. **In-serō**, *seruī*, *sertum* 3. a) vstrčiti, na —, vložit, vnořiti, vraziti *alqd in alqd (dat.)*. b) přimísiti, vplétati, proplétati; zařadovati mezi *i. alqm stellis*; se *i. vmísiti se do... bellis*.
- In-sertō** 1. vstrčiti.
- In-serviō** 4. sloužiti, býti služebný, povolný; *i. temporibus* řídit se poměry; oddati se něčemu, horlivě pečovati, *famae* o dobrou pověst.
- In-sibilō** 1. zašuměti do něčeho.
- In-sideō**, *sēdī*, *sessum* 2. a) seděti, pevně tkvěti, vězeti na něčem. b) míti obsazeno, obývati *locum*.
- Insidiae**, *arum*, *f.* 1. záloha j. místo j. oddíl vojska. 2. nástrahy, úklady, lest; *i—ās facere*, *parare*, *struere*, *tendere* osnovati, strojiti; *per i—ās* = *i—s* úkladně.
- Insiātor**, *ōris*, *m.* voják v záloze, úkladník.
- Insiātor** 1. v záloze ležeti, číhati; úklady strojiti, ukládati *alci*.
- Insiāsus** 3. nebezpečný, nejistý; úkladný, úskočný.
- In-sidō**, *sēdī*, *sessum* 3. a) posaditi se, usaditi se *in re*, *dat.*; obsaditi *viam*, *arcem*. b) utkvěti.
- In-signē**, *is*, *n.* (od)znak čestný, úřední; znamení, ozdoba; *erb.
- In-signiō** 4. znatelným učiniti, označiti.
- In-signis**, *e* vyznačující se, význačný; znamenáný, znatelný, nápadný; pamětihodný, skvělý, obzvláštní, proslulý.
- ***Insignitās**, *ātis*, *f.* znamenitost.

In-signītus 3. význačný, nápadný, do očí bijící, vyzdobený.

***Insignium**, *i*, *n.* = *Insigne*.

In-siliō, *ui* (*ivt*) — 4. vskočiti, skákat na někoho.

Insimul vespolek, najednou.

In-simulātiō, *ōnis*, *f.* obvinění, nařčení.

In-simulō 1. obviňovati, nařknouti.

In-sincērus 3. nečistý, zkažený.

In-sinuātiō, *ōnis*, *f.* vlichocení se.

In-sinuō 1. (*sinus*) vtlačiti, vsunouti; se *i.* vniknouti, vplížiti se, vlouditi se, *alci* v přilehnutí něčím, vtisknouti se; *sdělit, oznámit.

***Insipidus** 3. nechutný, bez chuti.

In-sipiēns, *entis* nemoudrý, pošetilý; *subst. m.* pošetilec, blázen.

In-sipientia, *ae*, *f.* nerozumnost, pošetilost.

In-sistō, *stiti* — 3.: 1. a) postavit se, stát na něčem, stoupnouti na něco, do něčeho *in re*, *dat.*; *i.* iter, viam nastoupiti, *i.* hostibus dotírat na nepřítel. b) dát se do něčeho, zabývat se něčím *i.* in bellum, obsididioni, negotium, honoribus; horlivě něco konati, trvati na něčem, horlivě se něčemu oddávati; pokračovati v něčem; *contra i.* dotírat řečí. 2. zastavit (se), stanouti.

Insiticius 3. cizí.

Insitio, *ōnis*, *f.* zasazování, štěpování.

Insitivus 3. štěpovaný; cizí, podvržený.

Insitō, *ōris*, *m.* štěpovač.

Insitus 3. štěpovaný, vštípený, vrozený, zakořeněný.

In-sociābilis, *e* nedružný, nesnášlivý.

In-solābiliter neutěšitelně.

In-solēns, *entis* (*soleo*) nezvyklý něčemu (*gen*); neobvyčejný, nápadný, nemírný, zpupný, drzý, pyšný; řídký.

Insolentia, *ae*, *f.* nezvyklost, neobvyčejnost, pýcha, drzost, zpupnost, nemírnost.

In-solēscō — 3. pyšným, zpupným se stávat.

In-solidus 3. slabý.

In-solitus 3. nezvyklý, neobvyklý; neznámý, řídký, vzácný.

†**In-solō** 1. sušiti na slunci.

In-somnia, *ae*, *f.* nespavost.

In-somnis, *e* beze spánku, bdělý.

In-somnium, *ii*, *n.* vldění ve snu, sen.

In-sonō, *ui* — 1. zazvučeti, zazvniť, zašuměti, zahlučeti a pod.; *i.* verbera bičem zapráskati.

In-sōns, *sontis* nevinný, neškodný.

In-sōpītus 3. nespící, neuspatelný.

In-spectiō, *ōnis*, *f.* prohlížení, prozkoumání.

In-spectō 1. hleděti, patřiti na něco *alqd.*

In-spērāns, *antis* nedoufající; mimo očekávání.

In-spēratus 3. neočekávaný, nadálý; *adverb. i* † *Inspērātō*.

In-spergō, *spersi*, *spersum* 3. nasypati, nakropiti, roztrousiti.

In-spiciō, *spexi*, *spectrum* 3. hleděti, patřiti na někoho, nahlížeti na něco, do něčeho *libros*; zkoumati, prohlížeti, ohledávati *exta*, *vulnus*, *vas*, *equos*; *i.* *fidem* přesvědčiti se o věrnosti, *i.* *hominem* posouditi.

In-spīcō 1. (*spica*) zašplcatiti.

In-spīrō 1. zadouti; roznítiti; vdechnouti *animam*, vlíti *venenum*; vnuknouti.

In-spoliātus 3. neukořistěný, neuloupený.

In-stābilis, *e* nestálý, vratký; vrtkavý, těkavý, pohyblivý; nejistý.

†**Instābilitās**, *ātis*, *f.* nestálost.

In-stāns, *antis* nastávající, přítomný; hrozící *periculum*; naléhavý *cura*; *Instans*, *antis*, *n.* (*tempus*) přítomnost.

Instanter naléhavě, prudce.

Instantia, *ae*, *f.* přítomnost; stálost, vytrvalost; naléhavost, závažnost, prudkost.

Instar, *n.* (*neskl.*) 1. a) rovnováha, stejná tíže; *Plato mihi est i. omnium* vyvážl mi všechny; mohutný zjev, vznešenost. b) rovný počet; *milites i. duarum legionum* počtem rovni dvěma legiím; stejná velikost *equus i. montis* jako hora. 2. podoba, obraz, na způsob něčeho, jako něco: *instar veris* jako jaro, *i. mortis esse* podobati se smrti, býti jako smrt, **ad instar* na způsob.

Instaurātiō, *ōnis*, *f.* obnovení, opětne uspořádání.

Instaurātivus 3. obnovený.

Instaurō 1. obnoviti, znovu zříditi, *ludos* vystrojiti, *ferias Latinas* slaviti.

In-sternō, *strāvi*, *strātum* 3. položit na něco, pokrýti, prostříti.

†**Instigatiō**, *ōnis*, *f.* podněcování.

Instigator, *ōris*, *m.* podněcovatel.

Instigātrix, *icis*, *f.* podněcovatelka.

Instigō 1. podněcovati, drážditi.

In-stillō 1. nakapati do něčeho, *animum* vnuknouti.

In-stimulātor, *ōris*, *m.* podněcovatel.

In-stimulō 1. bodcem, ostnem poháněti; podněcovati.

Instinctor, *ōris*, *m.* podněcovatel.

Instinctus, *ūs*, *m.* podnět, popud, *pud, instinkt.

In-stinguō, *nxī*, *nctum* 3. bodáním poháněti; podněcovati, štváti; *ī-nctus* 3. popuzený, podrážděný, nadšený.

instita, *ae*, *f.* lem, obruba.

Institiō, *ōnis*, *f.* zastavení se.

Institor, *ōris*, *m.* podomní obchodník.

In-stituō, *uī*, *utum* 3. (*statuo*) 1. postaviti, položit někam; vystavěti, zříditi, vytvořiti. 2. přen. a) ustanoviti, z(a)říditi, zavésti. b) začíti, dáti se do něčeho; *viam* *i.* podniknouti. c) předsevzít si, pojmouti záměr; *īn-ere in animum* bráti si něco do hlavy. d) poučovati, vyučovati, vzdělávati, cvičiti.

Institūtiō, *ōnis*, *f.* zařízení, zvyklost, mrav; vyučování.

Institūtum, *ī*, *n.* 1. z(a)řízení, zvyklost, mrav; nařízení, zákon. 2. podnik, záměr, plán; *i. vitae* životní program. 3. poučka, zásada některé filosofické školy.

In-stō, *stītī*, *staturus* 1.: 1. na něčem státi, stanouti *saxō*; býti blízko, jíti v patách, dotírat, útočiti *alci*; čas. nastávati, hroziti, *nox*, *periculum* *instat*. 2. a) doléhati, dorážeti *alci*. b) trvati na něčem, neustoupiti od něčeho, násilně něco konati, horlivě se věnovati *operi*.

In-strātus 3. a) = part. perf. pass. od *insterno*. b) *īn* = *ne*: nepokrytý.

In-strepō — — 3. zaskřípati.

In-strūctiō, *ōnis*, *f.* (za)řízení, postavení, (u)spořádání.

Instrūctor, *ōris*, *m.* pořadatel, *stavitel.

In-strūctus 3. a) spořádaný, z(a)řizený, sešikovaný; *ī-a domus* zařízený, bohatý, *ī. aciēs* bitevní šik.

b) opatřený, vyzbrojený, vypravený. c) připravený; poučený, znalý.

Instrūmentum, *ī*, *n.* náradí, nástroj, přístroj; *i. militare* výzbroj; šat, okrasa; prostředek.

In-struō, *strūxī*, *structum* 3.: 1. a) vystavěti, postaviti, zříditi *muros*, *aggresses*. b) zaříditi, uspořádati *convivium*, zosnovati *fraudem*. c) opatřiti, vypraviti, vyzbrojiti *exercitum*; spořádati *aciem*, *legiones*. 2. naučiti, poučiti, vzdělati *alqm aliqua re*.

In-suāvis, *e* nepřijemný.

***Insuāvitās**, *ātis*, *f.* nepřijemný pocit.

Insubrēs, *ium* (—um), *m.* galský kmen při Pádu mezi Ticinem a Addou.

In-sudō 1. zapotiti se při něčem; *horlivě něco pěstovati (*rei*).

In-suēfactus 3. navyklý, vycvičený.

In-suēscō, *ēvī*, *ētum* 3. a) zvykati, navykati si. b) navykati někoho.

In-suētus 3.: 1. zvyklý, navyklý. 2. *īn* = *ne*: nezvyklý; neobvyčejný, cizí.

Insula, *ae*, *f.* ostrov; blok budov, činžovní dům.

Insulanus 3. ostrovní; —us, *ī*, *m.* ostrovan.

Insulsitās, *ātis*, *f.* neapnost, nudnost.

In-sulsus 3. (*sal*) 1. neslaný, nechutný. 2. neapný, nudný.

In-sultō 1. a) skákati, poskakovati, tančiti po něčem *floribus*; *aquis* *i.* skákati do vody. b) posmívati se (*alci*, *alqm*).

***Insultus**, *ūs*, *m.* napadení, posmívání se, posměšek.

In-sum, *esse*, *fuī* — býti v (na) něčem, někom; vžeti, býti něčí vlastností; *īn alquo*, *īn re*, *dat*.

In-sūmō, *sūmpsī*, *sūmptum* 3. vynaložiti, věnovati na něco *īn alqd*, *dat*.

In-suō, *uī*, *ūtum* 3. všliti, vetkati do něčeho.

In-super navrch, nahoře; nadto, kromě toho.

In-superābilis, *e* nepřemožitelný, nepřekročitelný.

In-surgō, *surrēxī*, *surrēctum* 3. a) vztyčiti se, zdvihnouti se, povstati; *equus* *ī—it* vzplíná se; *ī—ere remis* opřít se do vesel. b) strměti, zdvíhati se, vzrůstati, vyvstávati.

In-susurrō 1. našeptati, pošeptati.

in-tābēscō, tābuī — 3. tāti, rozpouštět se, mizeti; chřadnouti, hasnouti.

in-tāctus 3. a) nedotknutý, neporušený, nepřemožený. b) přen. netknutý, čistý, panenský; bez pokusu (o co se nikdo nepokusil).

intāminātus 3. neposkvrněný.

integellus 3. (dosti) neporušený, bezúhonný.

integer, gra, grum (tango) 1. a) čerstvý, svěží, neunavený, neporaněný; zdravý, mladistvý, zachovalý, kvetoucí *facies, valetudo, corpus*. b) úplný (počtem), neporušený, celý, netknutý; *fames* dokonalý; *ius* nedotknutelný; *in integrum restituere* v dřívější stav uvést. 2. přen. a) čistý, neposkvrněný, bezúhonný, panenský; b) neporušený, nepodplacený, nestranný, poctivý; něčeho prostý, neznalý *i. ab amore, a coniuratione*. c) nerozhodnutý, neprojednaný; *res, causa, nový labor; in i—ō est alci* míti volnost jednání; *dē (ex) i—ō* opět, znovu.

in-tegō, tēxī, tectum 3. pokrýti, při—, chrániti; *in-tectus* 3.=a) pokrytý, při—. b) *in=ne*; nepokrytý, neoděný; přen. přímý, otevřený.

***integrāliter** úplně, bez újmy.

integrātiō, ōnis, f. obnovení, *osvěžení.

integritās, ātis, f. neporušenost, bezúhonnost; poctivost, čistota.

integrō 1. napravit, obnoviti.

integumentum, ī, n. pokrývka; přen. zástěra, maska.

***intellēctualis, e** duševní, rozumový.

intellēctus, ūs, m. porozumění, představa; trozumový duch, intelekt.

intelligēns, entis něčemu rozumějící; znalý, důmyslný; *subst. m.* znalec.

intelligenter s porozuměním, srozumitelně.

intelligentia, ae, f. 1. chápavost, rozumnost. 2. znalost, znalectví. 3. představa, pojem; *int. somniorum* umění výkladů snů.

†**intelligibilis, e** srozumitelný.

intellegō, xī, ctum 3. (*inter, lego*) alqd 1. poznávati, chápati, rozuměti, domysli si; věděti, míti vědomost. 2. představovati si, mysliti si.

intemerātus 3. neposkvrněný, čistý.

intemperāns, antis nemírný, vášnivý, bezohledný.

intemperantia, ae, f. nemírnost, nezdrželivost; pýcha, nekázanost; nestřídmost.

intemperātus 3. nemírný, výstřední.

intepერიē, ēī, f. 1. nestálé (špatné) počasí *i. caeli*. 2. zpupnost, pýcha, nekázeň.

intempestīvus 3. nevčasný, nevhodný.

intempestus 3. nevčasný, nezdravý; —*a nox* hluboká.

intemptātus 3. viz *intentatus*.

intendō, tendī, tentum 3.: 1. napínati, připínati *vincula*, rozpínati; potahovati něco něčím, rozestírat po něčem, navlékati, natahovati na něco, kolem něčeho (*alqd aliqua re, alci rei*); se *i.* rozkládati se; *palmas, brachia i.* vztáhnouti, natáhnouti, *tela, hastas* namířiti, napřáhnouti. 2. a) zesilovati, zvětšovati *vocem, cupiditatem*; se *i.* usilovati, pokoušeti se. b) (za)mířiti někam, proti někomu, ohrožovati; *fugam i. ad alqd* útekem zamířiti někam. c) *animum, mentem ad alqd i.* ducha upříti na něco, předsevzíti si, zamýšleti. d) usilovně tvrditi.

†**intēnsiō, ōnis, f.** napjetí, roz—.

†**intēnsus** 3. napjatý, usilovný.

intentātus 3. (*in=ne*) nedotknutý, neobvyklý, neprozkoumaný, neznámý, nevyzkoušený.

intentiō, ōnis, f. napjetí, úsilí, pozornost, záměr, vůle, ptle.

***intentīvus** 3. zesilující, stupňující.

intentō 1. napřahovati, mířiti; ohrožovati; hroziti něčím, *arma alci* válkou.

1. **intentus** 3. a) napjatý, natažený, po—. b) usilovný, horlivý, pozorný, pohotový; *i. operi* zabraný do díla; upřený na něco (*dat.*).

2. **intentus, ūs, m.** napřahování.

intepēscō, tepuī — 3. zahřáti se.

inter předl. s akus. 1. míst. mezi; *inter manūs* pod rukama, v rukou, v náručí; *i. ora* před očima; *i. falcarios* v ulici (do ulice) srpašské; (*quaestio*) *i. sicarios pro* úkladnou vraždu; *i. paucos* jako málokterš; *i. omnia* především; *i. alia* mimo jiné; *i. cetera* jmenovitě; *interest*

inter... jest rozdíl mezi...; *inter se* (*nos, vos*) vespolek, navzájem; *inter nos* mezi námi. 2. čas. mezi, za, průběhem *i. X annos*; *i. haec* zatím. **inter-aestuāns**, *antis* nadouvající se. **interāmenta**, *ōrum*, *n.* stavební dříví pro vnitřek lodi. **Interamna**, *ae, f.* (Meziflčí) město v Umbrii a Latii; *Interamnānus* 3. z *Interamny*; *Interamnās (ager)* interamenský, *Interamnātes, ium* interamenští. **inter-arēscō** — — 3. vyschnouti. ***interblandior** 4. lichotiti při něčem. **intercalaris**, *e (-ius 3.)* přestupný, vsunutý. **inter-calō** 1. vkládati, vsunouti, poem odložit. **inter-capēdō**, *inis, f.* přerušení, přestávka. **inter-cēdō**, *cessi, cessum 3.*: 1. a) vstoupiti, kráčet mezi něco. b) býti, ležeti, rozkládati se mezi něčím; čas. uplynouti. 2. přen. a) připadnouti (*casus i—it*), stávat se; býti, trvati *bellum, inimicitiae*. b) zakročiti pro něco, zaručiti se; zakročiti, postavit se proti něčemu, odporovati; zasáhnouti do něčeho *alci (rei)*. **inter-ceptiō**, *ōnis, f.* vzetí. **inter-ceptor**, *ōris m.* zpronevřitel, odcizitel. **inter-cessiō**, *ōnis, f.* a) zakročení, právo zakročiti proti něčemu. b) zprostředkování, ručení. **inter-cessor**, *ōris, m.* a) odpůrce; b) zprostředkovatel, ručitel. 1. **inter-cidō**, *cidī — 3. (cado)* 1. padnouti mezi něco; 2. zahynouti, vymizeti z *memoriā*. 2. **inter-cidō**, *cidi, cīsum 3. (caedo)* protít, proflznouti, od—, vy—, prolomit, prokopati, skopati, odkopati. **inter-cinō**, — — 3. zpívati mezi něčím. **inter-ciplō**, *cēpi, ceptum 3. (capio)* 1. zachytiti, *hostes* přepadnouti. 2. přen. zabrániti, přerušiti *iter*; odflznouti *loca*; odnít, vyrvati; zničit, zahubit. **inter-cisē** nesouvisle, nespořádaně. **inter-clūdō**, *sī, sum 3. (claudio)* 1. uzavřít, zameziti, překaziti, znemožniti *alci iter, spiritum*. 2. *alqm*

(*ab*) *alqua re*: odloučiti, odtrhnouti, brániti v něčem, zameziti někomu něco *i. hostes comeatu*; sevřít, obklíčiti *alqm praesidiis*. **inter-columnium**, *iī, n.* prostor mezi sloupy. **inter-currō**, *curri, cursum 3.* vběhnouti, vstoupiti, vmísiti se, vložit se mezi něco; zatím někam běžeti. **inter-cursō** 1. vbíhati (útočné) mezi. **inter-cursus**, *ūs, m.* vběhnutí, vmísení se do něčeho, zakročení. **inter-cus**; *tis* podkožní. **inter-dicō**, *d xī, dictum 3.* zapovědět, zakázati *alci alqd, alquā re*; *i. alci sacrificiis* vyloučiti z obětí; *i. alci aqua et igni* dát do klatby, vypovědět; *i. bonis* zakázati správu statků. **inter-dictiō**, *ōnis, f.* zákaz; *i. aqua et igni* klatba, vypovězení. **inter-dictum**, *ī, n.* zákaz; rozhodnutí praetorovo, rozhodčí formule. **inter-dictus** 3. zakázaný. **inter-diū** ve dne, za dne. **inter-ductus**, *ūs, m.* rozdělovací znaménko. **inter-dum** někdy, časem. **inter-eā** zatím, občas; zatím však. **inter-emptio**, *ōnis, f.* zahubení, zabití. **inter-eō**, *Tre, iī, itūrus* zajít, zaniknouti, zahynouti, přijít na zmar; *inteream* až zhynu, až se propadnu. **inter-equitō** 1. někudy projíždět. **inter-fatiō**, *ōnis, f. (for)* přerušení v řeči, námitka. **interfectiō**, *ōnis, f.* usmrcení, vražda. **inter-fector**, *ōris, m. (fem. interfectrī cis)* vrah, vražednice. **inter-ficiō**, *fecī, fectum 3.* usmrtiti, zavraždit, zničit. **inter-fluō**, *fluxī — 3.* téci mezi něčím, protékati něco. **inter-for** 1. do řeči vskočiti, řeč přerušit. **inter-fulgēns**, *entis* probleskující. **inter-fusus** 3. mezi něčím rozlité, proudící; *i-ae genae* podlité. **inter-laceō** — — 2. ležeti mezi něčím. **inter-iaciō** = *intericiō*. **inter-iciō**, *ieci, iectum 3.* házet, vkládat, stavět něco do něčeho, mezi něco.

1. **inter-iectus** 3. vložený, po —, ležící mezi něčím; *longo intervallo i—ō* ve veliké vzdálenosti; čas. *brevi spatium i—ō* v krátké době; *anno i—ō* po roce a pod.
2. **inter-iectus**, *ūs*, m. vložení, vsunutí; lhůta, doba.
- interim** (pro)zatím.
- inter-imō**, *emī*, *emptum* 3. odstraniti; zahubiti, usmrtiti.
- interior**, *oris* vnitřnější, vnitřní, vnitrozemský; bližší; přen. i. *amicitia* důvěrné, *consilium* tajný záměr; *gyrus*, *cursus* i. kratší; *interiora*, um, n. vnitřek, nitro; *interius* přisl. hlouběji uvnitř; *superl. intimus* viz toto.
- interitiō**, *ōnis*, f. = *interitus*, *ūs*, m. záhuba, zkáza.
- inter-iungō**, *iūnxī*, *iūctum* 3. mezi sebou spojit, *dextram* podati.
- inter-lābor**, *lāpsus sum* 3. mezi něčím plynouti.
- inter-legō** — — 3. sem tam sbírat, trhat.
- inter-linō**, *lēvī*, *litum* 3. uvnitř vymazati; vymazáním porušiti *testamentum*.
- inter-lūceō**, *lūxī* — 2. prosvítati; za —, býti řídký; *alqd interlucet* inter et inter jeví se rozdíl mezi —.
- inter-lūcēscō**, *lūxī* — 3. prosvitnouti, rozjasniti se.
- inter-lūnium**, *iī*, n. meziluní.
- inter-luō** — — 3. omývati, splachovati; protékati.
- inter-mēnstruus** 3. meziměsíční; *i—um tempus* doba nového měsíce; *i—um ī*, n. nový měsíc.
1. **in-terminātus** 3. (*terminus*) bezmezý.
2. **inter-minātus** 3. (*minor*) hrozbami zapovězený.
- interminor** 1. hroziti při něčem.
- inter-misceō**, *miscuī*, *mixtum* 2. promísiti, přimísiti.
- inter-missiō**, *ōnis*, f. přerušení, příležitost přerušiti, přestávka; *per i—ēs* s přestávkami.
- inter-missus** 3. přerušený, přerušovaný.
- inter-mittō**, *mīsi*, *missum* 3. a) přerušiti něco, ustat od něčeho; čas. promeškati, mljeti, opominouti, nechat uplynouti; *ventō i—ō* když ustat; *triduō i—ō* po třech dnech; *nocte i—ā* když zatím nastala; *valle*

- i—ā* když údolí mezi třím leželo; b) nepřech. přestávati.
- inter-morior**, *mortuus sum* 3. zemřít, zahynouti (*ignis*), zhasnouti.
- inter-mortuus** 3. omdlelý, odumřelý, zapomenutý.
- inter-mundia**, *ōrum*, n. prostor mezi světy.
- inter-mūrālis**, e mezi zdmi.
- inter-natus** 3. mezi něčím vyrostlý.
- inter-necialis**, e zhoubný.
- inter-neciō**, *ōnis*, f. úplná porážka, pobití, vyhlazení, zničení; *ad i—em* redigere vyhladiti.
- inter-necivus** 3. vražedný.
- inter-nectō** — — 3. spínati.
- inter-niteō** — — 2. prokmitávati, prosvítati.
- inter-nōdium**, *iī*, n. mezikloubí.
- inter-nōscō**, *nōvī* — 3. rozeznávati.
- inter-nuntiō** 1. po poslech vyjednávati.
- inter-nuntius**, *iī*, m. prostředník, vyjednavatel.
- inter-nuntia**, *ae*, f. zprostředkovatelka.
- internus** 3. vnitřní, domácí.
- inter-pellātiō**, *ōnis*, f. přerušení, vy —, vskočení do řeči.
- interpellātor**, *ōris*, m. přerušovatel, vyrušovatel.
- inter-pellō** 1. a) přerušovati v řeči, skákat do řeči, žádati vysvětlení, vyjednávati. b) vyrušiti, zdržeti někoho, zameziti, překaziti, zahraditi něco.
- inter-polō** 1. předělati, opravit, zfalšovati.
- inter-pōnō**, *posuī*, *positum* 3. a) vložit mezi něco, *verbum* přičiniti; podvrci, (vločkami) porušiti; uváděti za důvod; zmínku učiniti (vločkou ve spise); i. *testes* nastrčiti; i. *fidem publicam* zaručiti ochranu obce; i. *fidem suam* zaručiti se slovem; ti. *epulis* zváti k hostině. b) čas. uplynouti; *diebus XL interpositis* po uplynutí 40 dní; *nox interposita* prodlení jedné noci; i. *moram* způsobiti; *tridui morā interpositā* po tří denním zdržení. c) zařídit, vydati, *decretum*, užiti *poenam*, určiti *conditionem*.
- Inter-positiō**, *ōnis*, f. vložka, přípis, *zprostředkování.

- inter-positus**, *ūs*, *m.* postavení se mezi něco.
- interpres**, *etis*, *m. f.* zprostředkovatel(ka), tlumočník, vyjednavatel; *vobis i—ibus* vaším prostřednictvím; vykladač; *i. divum* posel bohů, věštec; překladatel.
- interpretātiō**, *ōnis*, *f.* výklad, překlad.
- Interpretor** 1. a) vykládati, vysvětlovati. b) rozuměti něčemu, chápati něco, pokládati, vykládati za něco, usuzovati. c) překládati.
- inter-pūctiō**, *ōnis*, *f.* rozdělování slov tečkami.
- inter-pungō**, *nxī*, *nctum* 3. slova tečkami rozdělovati; *i—ctus* 3. náležitě rozdělený.
- inter-queror** — 3. nářky vměšovati.
- inter-quiēscō**, *ēvī* — 3. přestávky činiti.
- inter-rēgnum**, *ī*, *n.* mezivládí, bezvládí.
- inter-rēx**, *rēgis*, *m.* mezikrál, dočasný vladař.
- in-territus** 3. neohrožený, nebojící se.
- inter-rogātiō**, *ōnis*, *f.* otázka, dotaz; výslech, závěr.
- interrogātiuncula**, *ae*, *f.* otázka, nepatrný úsudek.
- inter-rogō** 1. tázati se, dotazovati se; *i. alqm sententiam* někoho po mínění; vyslýchat; *i. lege (—ibus)* podle zákona obžalovati; *i—ātum*, *ī*, *n.* otázka.
- inter-rumpō**, *rūpī*, *ruptum* 3. přetrhnouti, strhnouti; *aciem i.* prorazit; *iter* přerušiti; *i—ptus* 3. přetržený, proražený, přerušený, oddělený.
- inter-saepiō**, *psī*, *ptum* 4. (plotem) přehraditi, za—, zacpati; voj. oddělnouti; *i. iter*, *conspectum* zameziti.
- inter-scindō**, *scidī*, *scissum* 3. strhnouti *pontem*, otevřít *venas*; odlučovati, oddělovati.
- inter-scribō**, *psī*, *ptum* 3. vepsati.
- inter-serō** — — 3. vkládati, vsunouti, vplést; přidávati; *causam* předstírat.
- inter-situs** 3. vložený, ležící mezi něčím.
- inter-spīrātiō**, *ōnis*, *f.* poodechnutí.
- inter-stinctus** 3. tu a tam vyznačený body, polepený.
- inter-strepō** — — 3. mezi něčím hlučeti, šuměti a pod.
- inter-sum**, *esse*, *fu* — mezi něčím býti, ležeti, rozkládati se; býti přítomen, účastníci se něčeho *alci rei*; čas. mezi tím plynouti. b) **interest**: jest rozdíl mezi *inter hominem et beluam*; záleží na něčem *patris, meā* otci, mně.
- inter-textus** 3. protkaný, ve—, propletený.
- intertrīmentum**, *ī*, *n.* (tero) úbytek vzniklý třením, tavením; škoda, ztráta.
- inter-turbātiō**, *ōnis*, *f.* zmatek.
- inter-vallum**, *ī*, *n.* 1. prostor mezi koly opevnění, vzdálenost; *parī i—ō* ve stejné vzdálenosti. 2. mezera časová, přestávka. 3. rozdíl.
- inter-veniō**, *vēnī*, *ventum* 4. a) přijíti mezi něco, k něčemu, objeviti se při něčem, vyskytovat se mezi něčím, následovati. b) vmísiti se, zakročiti, zprostředkovati. c) přerušiti, překaziti, zdržeti *alci (rei)*.
- interventor**, *ōris*, *m.* (rušivý) návštěvník; * pomocník, prostředník (*fem. -trīx, -cis*).
- interventus**, *ūs*, *m.* příchod, zprostředkování, zakročení, pomoc.
- inter-vertō**, *tī*, *sum* 3. odciziti, receptum znemožniti, *aedilitatem* po-minouti.
- inter-vīsō**, *sī*, *sum* 3. časem (zatím) navštívit, podívat se na někoho *alqm*.
- inter-volitō** 1. mezi něčím poletovati.
- in-testābilis**, *e* bezectný, cti zbavující; prokletý.
- in-testātus** 3. bez závěti.
- intestīnus** 3. (*intus*) vnitřní, domácí, rodinný; *-ia*, *ōrum*, *n.* vnitřnosti, střeva; *—um*, *ī*, *n.* břišní dutina.
- in-texō**, *texuī*, *textum* 3. vetkati, vplést, splétati, o—, pro—; přen. mluvčího uvést.
- intibus (-um)** viz *intubus*.
- intimē** důvěrně, srdečně.
- *intimō** 1. svěřiti, sdělit.
- intimus** 3. a) nejvnitřnější, nejhlubší. b) nejtajnější, nejdůvěrnější *amici-tia*; *i—us*, *m.* důvěrný přítel, důvěrník.
- †intinctus**, *ūs*, *m.* omáčka, šťáva.

in-ting(u)ō, *tīnxī*, *tīnctum* 3. namočiti, skropiti.

***intitulō** 1. dávatí název, nazývatí.
intolerābilis, *e=intolerandus* 3. nesnesitelný.

in-tolerāns, *antis* 1. nesnášlivý, nemohoucí snéstí. 2. nesnesitelný.

in-toleranter nesnesitelně, nemírně.

in-tolerantia, *ae, f.* nesnesitelné jednání, přepjatost.

in-tonō, *tonuī*, *tonātum* 1. a) zahřměti. b) zazvučeti, zazněti, zařinčeti, zašuměti a pod.

in-tōnsus 3. a) nestříhaný, neholený, vousatý, mladičský; listnatý; *mons* lesnatý. b) nevzdělaný.

in-torqueō, *torsī*, *tortum* 2. vtočiti, stočiti, o—, za—, vplésti, ovinouti; *i. oculos* kouletí, *hastam*, *telum* metatí, *contumeliam* vrhatí, *ius* překroutiti.

intrā předl. s akus. 1. míst. uvnitř, mezi, v; *i. parietes* uvnitř domu, *i. moenia* v městě; dovnitř; do *i. castra*. 2. čas. za, po, během doby; *i. annum* během roku, *i. paucos dies* v několika dnech. 3. o počtu: pod, méně než *i. centum*; přen. *i. legem* v mezích zákona; *i. fortunam* v mezích svého stavu.

intrābilis, *e* přístupný.

in-tractābilis, *e* nezkrotný, drsný.

in-tractātus 3. (dosud) nedotknutý.

***intrāneus** 3. domácí, tuzemský.

intremō, **intremiscō**, *tremuī* — 3. (za)chvěti se.

in-trepidus 3. klidný, nerušený; neohrožený, beze strachu.

in-tribuō — — 3. daně odváděti.

intrīcō 1. v nesnáze uváděti; *intrīcātus* 3. zmatený.

intrinsecus vnitřně, zevnitř, zespod.

intrītus 3. (tero) neotřený, nezeslabený.

1. **intrō** přisl. dovnitř.

2. **intrō** 1. a) nepřech. vstoupiti, na—, vejíti, vniknouti *in alqd.* b) přech. vstoupiti, vejíti *portum*, *regnum*; napadatí *pudor animum*; *intrātus* 3. *i-a domus*, do něhož bylo vkročeno; *†*probodnouti.

intrō-dūcō, *dūxī*, *ductum* 3. dovnitř uvéstí, něco zavéstí; uváděti, tvrditi.

intrō-ducti-, *ōnis*, *f.* uvádění.

intro-eō, *īre*, *īī*, *itum* vejíti, vstoupiti *in urbem*, *domum*.

intrō-ferō, *ferre* — — dovnitř nositi.

intrō-gredior, *gressus sum* 3. dovnitř vejíti.

intro-itus, *ūs*, *m.* 1. vstup, příchod, vtržení; přen. úvod. 2. vchod, vjezd.

***intrōligō** 1. vevázati, svázati.

***intrōmergō**, *rsī*, *rsum* 3. ponořiti do něčeho.

intrō-mittō, *mīsī*, *missum* 3. vpustiti, dovnitř poslati.

intrōrsum (-us) dovnitř, uvnitř.

intrō-rumpō, *rūpī*, *ruptum* 3. dovnitř vtrhnouti, vraziti.

intrō-spiciō, *spexī*, *spectrum* 3. nahlédnouti do něčeho, hleděti na něco; prohlédnouti *mentem*.

intrō-vocō 1. dovnitř volati.

intubum (-us), *ī*, *n.* (m.) čekanka, endivie.

in-tueor, *tuitus sum* 2. a) patřiti (s úctou, úžasem) na něco, hleděti, pozorovati (*in*, *ad*) *alqm*, *alqd.* b) uvažovati, zření mlti, přihlížeti k něčemu. c) míti vyhlídku na něco *montes*.

†intuitus, *ūs*, *m.* pohled, vzhled; *ohled; *i-ū alcis* s ohledem na někoho, pro někoho.

in-tumescō, *tumuī* — 3. nadouti se, naběhnouti; naplniti se, zesilovati se, rozhněvati se, zpyšněti.

in-tumulātus 3. nepohřbený.

in-turbidus 3. klidný, pokoje milovný.

intus uvnitř, dovnitř.

in-tūtus 3. nechráněný, nestřežený, nejistý.

inula, *ae, f.* oman (rostlina).

in-ultus 3. nepomstěný, nepotrestaný; bez trestu, beze škody.

in-umbrō 1. zastíniti.

in-undātiō, *ōnis*, *f.* záplava.

in-undō 1. zaplaviti, přetékati.

in-ungō, *ūnxī*, *unctum* 3. namazati.

in-urbānus 3. venkovský, nevzdělaný, drsný, nevtipný.

in-ūrō, *ussī*, *ustum* 3. a) vpáliti do něčeho, připáliti na něčem. b) vpáliti znak hanby *alci notam*, „poznámenati“ někoho. c) *dolorem i.* způsobiti, *odium* vštípati, *leges* vnutiti.

in-ūsitātus 3. neobvyklý, neobyčejný.

in-ūtilis, *e* 1. neužitečný, nepotřebný, bezcenný. 2. škodlivý, nebezpečný.

Inuus, *ī*, *m.* (*ineo*) přijmí Pana *j.* boha stád.
in-vādō, *sī*, *sum* 3. a) vtrhnouti, vpadnouti (*in*) *urbem*. b) podniknouti *viam*, začít *pugnam*; *i.* *in nomen* osvojit si jméno. c) útok učinit, napadnouti, přepadnouti *in hostes*, *alqm ferro*; zachvátit, dolehnuti na... *vis morbi in corpus*; slovy napadnouti, obořit se.
in-valēscō, *valui* — 3. síly nabýt, zmohutnět.
in-validus 3. slabý, bezmocný, (boje) neschopný; *i—a moenia* slabě obsazené.
in-vectiō, *ōnis*, *f.* dovoz, vjezd.
in-vehō, *xī*, *ctum* 3.: 1. dovážeti, přivážeti, přinášeti, zavést někam, *avaritiam* způsobiti. 2. a) v *pass.* vézt se, jeti, plouti, někam *curru*, *navi*; o řece: téci. b) v *pass.* jeti proti, napadnouti, útočiti, obořit se, vyjetí si na někoho *in alqm*.
in-venīō *venī*, *ventum* 4. a) přijít na něco, najít, (vy)nalézt. b) dovědět se, shledat; vymyslet si. c) opatřit (si), zjednat, dosáti, umožnit. d) se *i.* dostavit se.
inventiō, *ōnis*, *f.* vynálezavost, vynález.
inventor, *ōris*, *m.* (*fem. inventrix*, *icis*) vynálezce, původce, strůjce.
inventum, *ī*, *n.* (vy)nález.
in-venustus 3. nesličný, bez půvabů; přen. nešťastný v lásce.
in-vērecundus 3. nestydatý, necudný.
in-vergō — — 3. naklánět, nalévat.
in-versiō, *ōnis*, *f.* obrácení; ironie.
in-versus 3. obrácený, pře—, zkažený; *i. annus* minulý.
in-vertō, *tī*, *sum* 3. a) obracet, pře—, otočit; *i. terram vomere orati*; *terram* překopati; *mare i.* rozbouriti. b) změnit, přeroutit, přetvořit; *virtutes* špatně vykládati.
in-vesperāscit — smráká se.
in-vestigātiō, *ōnis*, *f.* slídění, pátrání, zkoumání, badání.
investigātor, *ōris*, *m.* slidič, stopovatel, badatel.
in-vestigō 1. slídit, (vy)stopovat, najít, vypátrat.
†investiō 4. ošacovat; *propůjčovat léno, hodnost (investitura).
in-veterāscō, *veterāvī* — 3. zastarat,

zestárnouti; zakořenit se; s něčím.
inveterātiō, *ōnis*, *f.* zakořenění se.
in-veterō 1. nechat zestárnouti; zakořenit se; *i—atus* 3. starý, zastaralý, zakořeněný.
in-vicem střídavě, brzy—brzy; vzájem, na obou stranách.
in-victus 3. nepřemožený, nepřemožitelný, nezdolný, neochvějný.
invidendus 3. závidět hodný.
invidēns, *entis*, závistivý, závistník.
invidentia, *ae*, *f.* závist, —ivost.
in-videō, v *dī*, *vīsum* 2. závidět, být závistiv, nepřátel *alci*, *virtuti alci*.
invidia, *ae*, *f.* 1. závist, nenávist. 2. rozmrzelost, nespokojenost. 3. výčitka, pomluva.
invidiōsus 3. a) závistivý, nepřející, nenávidící. b) závidět hodný, nenáviděný, ohavný. c) závist, nenávist působící.
invidus 3. závistivý; *i-us*, *-ī*, *m.* závistník.
in-vigilō 1. bdět u něčeho, nad něčím, pečovat o něco (*dat.*)
in-violābilis, *e* neporušitelný, nedotknutelný; neporušený.
in-violātus 3. a) neporušený, bez pohromy, beze škody. b) = *invio-labilis*.
invisibilis, *e* neviditelný.
in-vīsītātus 3. nespátný, neviděný; nevidaný, vzácný.
in-vīsō, *sī*, *sum* 3. podívat se na něco, prohlédnout si něco; navštívit.
1. in-vīsus 3. (*in=ne*) nezpůsobovaný, neviděný, nevidaný.
2. in-vīsus 3. (*invideo*) nenáviděný, hnusný.
invitāmentum, *ī*, *n.* lakadlo, vnada.
invitātiō, *ōnis*, *f.* pozvání, vy—, vybládnutí, hostina.
invitātus, *ūs*, *m.* = *invitati* na tvé vyzvání.
invitātor, *ōris*, *m.* císařský zřízenec, zvoucí k hostině.
invītō 1. a) zvat, pozvat, vyzývat, dráždit; vábit (*somnos* ke spánku). b) (po)hostit.
invītus 3. nedobrovolný, proti vůli, nerad; *dis invitis* proti vůli bohů.
in-vius 3. neschůdný, nedostupný; *i-a*, *ōrum* *n.* neschůdná místa.
Invocātiō, *ōnis*, *f.* vzývání, uctívání.

in-vocātus 3. nevolaný, nezvaný.

invocō 1. vzývati, dovolávat se; na pomoc n. za svědka volati; oslovovati.

involātus, ūs, m. let.

involitō 1. poletovati.

involō 1. vlétnouti, vpadnouti, napadnouti; i. provinciam letmo se zmocniti.

involūcrum, ī, n. obal, pouzdro.

involūtus 3. zavinutý, nejasný.

in-volvō, volvī, volūtum 3. a) navaliti, při —, s —, zavaliti, na něčem válet. b) zavinouti, zahaliti, zastříti; i. se litteris pohroužiti se do vědeckého zaměstnání.

in-vulgō 1. rozhlásiti, roznésti, udání učiniti.

in-vulnerātus 3. neporaněný.

iō 1. hejsa, ichuchu! 2. hej! 3. ach!

īō, ūs, f. (-ōnis) dcera Inachova, proměněná v krávu.

***īōbeleī** (asi z *lubilaeī*) tempora milostivý rok (m-é léto) u židů a křesťanů.

***iocāle**, is, n. (obyč. v plur.) ozdoba, klenot.

iocasta, ae (-ē, ēs), f. manželka Laiova a Oidipova.

iocātiō, ōnis, f. žert (—ování).

iocor 1. žertovati, zahrávati si; vtipy dělati, žertovně narážeti na někoho.

iocōsus 3. žertovný, čtveračivý, rozpustilý.

ioculāris, e žertovný, směšný, šibalský, k smíchu; i—ia, ium, n. žerty.

ioculātor, ōris, m. šprýmař, vtipkář.

ioculor 1. žerty (si) tropiti.

ioculus, ī, m. žertík.

iocus, ī, m. žert, zábava; hra, hříčka (milostná); předmět žertu; iocō žertem, v žertu.

īolāus, ī, m. Herakleův bratranec a průvodce.

īolcus, ī, f. město v Thessalii; **īolciacus** 3. iolcký.

īolē, ēs, f. dcera Euryta z Olchalie.

īōnēs, um, m. [ř.] ionové; i—ia, ae, f. loni; i—ius 3. ionský; **īōnium**, īī, n. moře ionské.

īordānēs, is, m. řeka Jordán v Palestině.

īōta, n. řecká hláska.

īphiclēs, is (-us, ī), m. nevlastní bratr Herakleův.

īphicratēs, is, m. vůdce, athénský (4.

st. př. Kr.); **īphicratēsēs**, ium, m. vojáci Ifikratovi.

īphigenīa, ae, f. dcera Agamemnonova Ifigenie.

īphitus, ī, m. syn krále Euryta, zabitý Herakleem; **īphitides**, ae, m. syn Ifitův.

ipse, ipsa, ipsum 1. a) s důrazem (on) sám; pán, hospodář; osobně sacra obire. b) slabší: on; v doplňku: také, též, rovněž; **rē ipsā** skutečně. 2. a) zesiluje: sám, docela **luppiter ipse**. b) sám sebou, o své újmě, dobrovolně. c) pouhý, pouze, již **nomen ipsum**. d) právě: **in ipso discrimine rerum** (rozhodný okamžik), **decem ipsos dies**, **id ipsum**.

īra, ae, f. hněv, zlost, rozhořčení, **sine irā et studiō** nestranně.

īracundia, ae, f. hněvivost, prchlivost.

īracundus 3. hněvivý, prchlivý.

īrāscor, **īrātus sum** 3. hněvati se **alci**; **īratus** 3. rozhněvaný, hněvivý.

***īridiscēns**, entis hrající duhovými barvami.

īris, idis, f. bohyně duhy; přen. duha (psáno i **īris**).

īrōnia, ae, f. [ř.] ironie.

īrōnicus, 3. ironický, posměšný.

īrratiōnālis, e nerozumný.

īr-raucēscō, **rausī** — 3. ochraptěti.

***īrrecuperābilis**, e nenahraditelný, nedosažitelný.

īr-redivīvus 3. nenahraditelný.

***īrregulāris**, e nepravdivý.

īr-religiōsus 3. neuctivý, nedůstojný.

īr-remeābilis, e nemající východu; nedovolující návratu.

†**īrremediabilis**, e nevléčitelný.

***īrremūnerātus** 3. bez odměny.

īr-reparābilis, e nenahraditelný.

īr-repertus 3. nenalezený, skrytý.

īr-rēpō, psī — 3. vlézt, vplížit se, vloudit se, vniknouti někam.

īr-reprehēnsus 3. bezúhonný, pravdivý.

īr-requiētus 3. neklidný, nikdy neodpočívající.

īr-resectus 3. neořezaný.

īr-resolūtus 3. nerozvázaný, nevolněný.

īr-rētiō 4. (rete) (v síť) zaplésti, chytiti.

īr-retortus 3. nezkřivený, nezkroucený.

ir-reverēns, entis neuctivý.
ir-reverentia, ae, f. neuctivost, ne-skromnost.
ir-revocābilis, e neodvolatelný, ne-změnitelný; umíněný.
ir-revocātus 3. zpět nezavolaný, ne-vyzvaný.
ir-rīdeō, rīsī, rīsum 2. posmívati se, vysmívati se *alqm*; *irrīdeor* upadám v posměch a pod.
ir-rīdiculē nevtipně.
ir-rigātīō, ōnis, f. zavlažování, zavodňování.
ir-rigō 1. vlíti; zavodňovati, zavlažovati, zaplavovati; občerstvovati.
irriguus 3. zavlažovaný, zavodňovaný; svlažující.
irrisiō, ōnis, f. výsměch, posměch.
irrisor, ōris, m. posměváček.
irrisus, ūs, m. posměch, potupa.
irritābilis, e vznětlivý, popudlivý.
***irritābilitās**, ātis, f. popudlivost, podrážděnost.
irritāmen, inis, n. (-mentum, ī, n.) dráždílo.
irritātīō, ōnis, f. dráždění, popouzení; lakadlo.
irritō 1. dráždit, popuzovat, rozněcovat; vzbudit *iram*, *amorem*; *irritātus* 3. rozhněvaný, rozčilený; *amore* zachvácený.
irritus 3. (*ratus*, *reor*) 1. neplatný. 2. marný, bezvýsledný, naprázdno; *ad i—um redigere* na zmar přivést; *ad i—um redigi*, *cadere* selhat, zklamati. 3. marně, s. nepořízenou.
ir-rogātīō, ōnis, f. uložení, přiřknutí
ir-rogō 1. navrhnouti proti někomu; uložiti *multam*; *i. sibi mortem* spáchat samovraždu.
ir-rōrō 1. porosit, skropiti.
ir-rumpō, rūpī, *ruptum* 3. vpadnouti, vtrhnouti, vraziti; (rušivě) se vtírat.
ir-rūō, uī — 3. v(y)řítiti se, napadnouti; upadnouti *in odium*.
ir-ruptiō, ōnis, f. vpád.
ir-ruptus 3. (*in=ne*) nezlomný, nezrušitelný.
Irus, ī, m. žebrák (v domě Odysseově).
is, ea, id (zájmeno 3 os., zřídka se týká 1. a 2. os.) 1. subst. ten, ta, to; on, ona, ono; takový; *is—qui* ten — kdo (který), *id—quod* často = *quod*, což; *id est* to jest, totiž; *et is*, *atque is*, *isque* a to, a sice,

a to ještě, ale jen. 2. adjekt. ten, ta, to; takový; *ea (de) re* v té příčině, po té stránce, proto; *id negotii*, *temporis* = *id negotium*, *tempus*; *homo id aetatis* toho věku; *in eo est*, ut — jest na tom, aby.
Isaeus, ī, m. řečník Isaios.
***Isagōgē**, ēs, f. úvod, návod.
Iselasticus 3. [ř.] vjezdový; *ī—a certamina* dostihy; *ī—um*, ī, n. (*prae-mium*) odměna vítězi při dostizích.
Isēon, ī, n. Iseon, svatyně Isidina.
Isis, idis, (-is) f. egyptská bohyně Isis; *Isaicus*; 3. Isidě zasvěcený.
Ismarus, ī, m. (—a, *ōrum*, n.) město v Thrákii; *Ismarius* 3. ismarský, thrácký.
Ismēnus, ī, m. řeka u Théb; *Ismēnius* 3. thébský; *Ismēnis*, idis, f. dcera Ismenova, v plur. družky loiny.
Isocratēs, is, m. řečník athénský (4. st. př. Kr.); *Isocrateus* 3. isokratovský.
***Isrāēliticus** 3. israelský.
Issus, ī, f. město přímořské mezi Kilikíí a Syrií; *adj. Issiacus* 3. = *Issēnsis*, e; *Issēnsēs*, ium, m. Issané.
iste, ista, istud (zájm. 2. os.) ten, tento, tenhle (tvůj); *i. deus* ten tvůj bůh; často s opovržením o protivníku (na soudě) „ten člověk, ten nehodný, nedůstojný!“
Ister viz *Hister*.
Isthmus, ī, m. [ř.] šíje mořská (kórintská, hellespontská).
istī tam, na tvé straně.
1. istic, aec, oc (uc) = *iste* ce tenhle, ten tvůj.
2. istic přisl. tam, na tom místě, u tebe, u vás.
istīm odtamtud.
istinc odtamtud, u tebe.
istō tam.
istuc 1. od *istic* 2. *istūc*, —ōc tam, na tvou stranu.
ita 1. tak, jen tak, takovým způsobem; *ut—ita*, jak — tak; *quid ita* jak to; pročpak? *ita —ne* není-li pravda? *ita fui* takový jsem byl. 2. a) v odpovědi *ita*, *i. est* ano, tak jest; *non i. nikoli*; *i. prorsus*, vero zcela tak, zajisté. b) za tím účelem, s tou podmínkou, za těch okolností. c) *i. me di invent* k tomu mi dopomáhej bůh! *ita vir bonus* es jakože jsi člověk dobrý.

Italia, *ae*, *f.* Itálie; *Italus* 3. italský, *subst.* *Ital.* *Italicus* 3. italský.
itaque a tak, tedy, proto.
item a také, rovněž, podobně; *non i.* nikoli však; *item* — — ut rovněž tak (stejně), jako.
iter, *itineris*, *n.* 1. a) cesta=pochod, chůze, *iter con-(in)-tendere*, *maturare*, *properare* pospíšiti si; *i.* *continua* dále táhnouti; denní pochod. b) průchod *per provinciam*, směr. 2. cesta=ulice, silnice, dráha; tok; *i.* *munire*, *aperire* raziti, vystavěti cestu. c) cesta = prostředek, způsob
iterātiō, *ōnis*, *f.* opakování.
iterō 1. po druhé, znovu konati, opakovati; *i.* *agrum* opět orati, *lanam* opět barviti, *aequor* zpět se plaviti a pod.
iterum 1. znovu, po druhé, opětovně, zase. 2. naproti tomu.
lthacá, *ae*, *f.* ostrov v moři ionském; *lthacus* 3. lthacký, *subst. m.* lthačan (*i.* *lthacēnsis*, *e*) zvl. Odysseus.
lthōmō, *ēs*, *f.* tvrz v Messénii.
itidem právě (rovněž) tak.
itiō, *ōnis*, *f.* jít, chůze.
itō 1. choditi.
ltōnē, *ēs*, *f.* městečko v Boiotii; *ltōnius* 3. itonský.
ltūraeī, *ōrum*, *m.* lturaeové, loupežníci syrští; *ltūraeus* 3. iturejský.
itus, *ūs*, *m.* chůze, odchod.
lty, *yos*, *m.* syn Tereův v bažanta proměněný.
iuba, *ae*, *f.* hřívá; hřeben, chochol.
iuba, *ae*, *m.* král numidský.
iubar, *aris*, *n.* světelná záře; hvězda, slunce.
iubātus 3. se hřívou, hřebenem.
iubeō, *iūssī*, *iussum* 2.: 1. poroučeti, rozkazovati, nařizovati, vybízeti, *alqm*, *alqd*; *iubeor* poroučím se mi, dostávám rozkaz; vazba: *akus. s inf.*, v *pass. nom. s inf.*, pozd. *ut, nē a dat. osoby*; *i.* *tributum* uložit; *iussus* 3. rozkázaný, uložený, na rozkaz, podle rozkazu: *lapides iussos mittere*; *iussum*, *i.* *n.* rozkaz, nařízení; *iubeo amicum valere* pozdravuji, dávám „s bohem“. 2. naříditi=potvrditi, schváliti, ustanoviti, za dobré uznati *bellum*; *i.* *alqm regem voliti*.
***iūbilaeum**, *i*, *n.* radostné výročí, jubileum.

***iūbilātiō**, *ōnis*, *f.* jásání, plesání, jásot.
***iūbillō** 1. jásati, výtkať, radostně zpívati.
***iūbilus**, *i*, *m.* (-um, *i*, *n.*) jásání, jásot.
iūcunditās, *ātis*, *f.* příjemnost, veselá mysl; v *plur.* příjemné věci, služby.
iūcundō 1. býti příjemný, těšiti.
iūcundus 3. příjemný, půvabný, vítaný; milý; utěšený *agri*, milý *amicus*.
***lūda** (*lūdas*), *ae*, *m.* Jidáš.
lūdaeus 3. židovský, *subst. žid*; *lūdaea* *ae*, *f.* ludea.
lūdaicus 3.=lūdaeus.
iūdex, *icis*, *m.* (*ius*, *dico*) soudce, rozhodčí; *alci i—em dare* za soudce určiti, *ferre* navrhnouti, *dicere* jmenovati; *sub i—e lis est* pře není rozhodnuta; *přen.* posuzovatel, kritik, *rychtář; *i.* *primus* nejvyšší sudí.
iūdicātiō, *ōnis*, *f.* souzení, soud, rozsudek.
iūdicātum, *i*, *n.* soudní rozsudek.
1. iūdicātus 3. rozhodnutý; pevně stanovený.
2. iūdicātus, *ūs*, *m.* úřad soudce.
iūdicīālīs, *e* soudní, u soudu obvyklý
iūdicīārius 3. soudní; *res i—a* soudnictví.
iūdicium, *iī*, *n.* 1. a) rozsudek; nález soudní, odsouzení, rozhodnutí. b) úsudek, mínění; *omnium i—ō* podle všeobecného úsudku, *meō quidem i—ō* podle mého aspoň soudu. c) soudnost, vkus; *i.* *adhibere* vésti si s rozvahou. 2. a) soud=soudní vyšetřování, rozepře, úřad soudcovský, soudce; *i.* *constituere* zavésti vyšetřování, *exercere* konati; *i.* *capitis*, *de capite* hrdelní soud.
iūdicō 1. a) souditi, rozsuzovati, rozsudek vynésti; *res i—āta* věc rozhodnutá, rozsudek; odsouditi *capitis*, *perduellionis*, *pecuniae*. b) někoho posuzovati, oceňovati, pokládati zač (2 *akus.*, v *pass.* 2 *nom.*); prohlásiti *alqm* hostem.
iugālis, *e* 1. do jha zapřažený, tažný, 2. manželský, svatební.
iugārius 3. ve jhu chodící; jhová ulice.
iugātiō, *ōnis*, *f.* (*capitum*) uvazování konečků révových.
iūgerum, *i*, *n.* jitro půdy.

- iūgis**, e (*iūges*, etis): 1. *iuge(s) auspicium* zlé znamení spřežené. 2. nepřetržitý, stálý, živý.
- iūglāns**, andis, f. (*lovis glans*) vlašský ořech.
- iugō** 1. spojití, svázati, zasnoubiti.
- iugōsus** 3. hornatý.
- iugulātiō**, ōnis, f. zardoušení, probodnutí.
- iugulō** 1. a) hrdlo proříznouti; probodnouti, (zákeřně) zabít. b) nespravedlivě odsouditi, zničiti.
- iugulum**, ī, n. hrdlo, chřtán.
- iugum**, ī, n. 1. jho, spřežení, spřež. 2. svislé tyče zabodnuté do země a přlčkou nahoře spojené, t. j. v tkalcovství: stav; voj.: jho ze tří kopí, pod nimiž procházel poražený; jho otroků; váha u vozu; lavice veslařská. 3. přen. a) jho otrocké, jařmo, jho manželské, povinnost. b) pohoří, hřbet horský.
- iugurtha**, ae, m. král numidský; *iugurthinus* 3. iugurthův, —um bellum s iugurthou.
- iulēus** 3. julijský.
- iūlius**, ī, jméno říms. rodu; ženy zvány *iulia*, ae, f. *iūlius* 3. *iuliānus* 3. iuliův, julijský.
- iūlus**, ī, m. syn Aeneův = Askanius.
- iūlius** 3. julijský; *i—us mensis* červenec.
- iūmentum**, ī, n. dobytek; tažné dobytce, soumar.
- iunceus** 3. sířinový, ze síří.
- iuncōsus** 3. plný síří, rokytí.
- iūnctiō**, ōnis, f. spojení.
- iūnctūra**, ae, f. spojení, spára; svaz, kloub, plovací blána; sponka, šev.
- iūnctus** 3. spojený, sloučený, zapřažený; přen. spřátelený; *iunctissimi* nejblížejší příbuzní.
- iuncus**, ī, m. sířl.
- iungō**, *iūnxī*, *iūnctum* 3. a) jhem spojití, zapřáhnouti; *i. fluvium* pontem mostem překlenouti; *i. conubio*, *nuptiis* manželským svazkem spojití, zasnoubiti; *iungi nuptiis* ve sňatek vejíti. b) spojití; *i. amicitiam* vejíti ve přátelství; *i. foedus*, *pacem* ujednatí.
- iūnior** viz *iuvenis*.
- iūniperus**, ī, f. jalovec.
- iūnius**, ī, jméno říms. rodu. *iūnius* 3. *iūniānus* 3. juniův. *iūnius* 3. junijský; *i. mensis* červen.
- iūnō**, ōnis, f. bohyně Juno; *iūnōnius* 3. Junonin, l. ales páv. *i—a regna* Karthago; *iūnōnalis*, e Junoně zasvěcený; *iūnōnicola*, ae, m. ctitel Junonin, *iūnōnigena*, ae, m. syn J.
- iūppiter**, *lovis*, *lovī*, *lovem*, *love* bůh Juppiter; *lovis ales* orel, l. *Stygius* Pluto; přen. jasné, širé nebe *sub love*; *malus* l. špatné počasí.
- iūra**, ae, m. (mons) pohoří Jura ve vých. Galii.
- *iūrātiō**, ōnis, f. přísahání, přísaha.
- iūrātor**, ōris, m. přlsežný odhadce.
- iūrātus** 3. přísahavší, vázaný přísahou; —us, ī, m. porotce.
- iūrgium**, ī, n. hádka, spor.
- iūrgō** 1. sváříti se, přlti se; ltati někomu *alqm*.
- iūridiciālis**, e soudní, právní.
- iūridicus** 3. soudní, právnícký.
- iūris-consultus**, ī, m. znalec práva, právník.
- iūris-dictiō**, ōnis, f. 1. jednání před soudem, soud. 2. soudní pravomoc.
- iūrō** 1. a) přísahati; *i. in verba principis* skládati vladaři přísahu věrnosti; *i. in verba magistri* někoho slepě následovati; *i. falsum* křivě přísahati. b) odpřisáhnouti; zapřisáhnouti se, spiknouti se.
1. **iūs**, *iūris*, n. 1. právo (lidské); *iura dare* dáti právní zřízení, ústavu; souhrn práv a zákonů; *ius pontificum*; právní zásady, právní poměr; *ius gentium* (*hominum*) právo přirozené, mezinárodní, *ius civile* občanské, *publicum* státní. 2. a) soud *in ius vocare*, *ire*. b) pravomoc, právo na něco, výsada; *de iure decedere* vzdáti se práva, *sui iuris* esse býti svéprávný, samostatný; *iure* právem. c) pravidlo, řád; *iūra* l. moc.
2. **iūs**, *iūris*, n. polévka, omáčka.
- iūs iūrandum**, *iūris i—ī* přísaha; *iure i—ō obstringere*, *adigere* zavázati.
- *iussiō**, ōnis, f. rozkaz, příkaz.
- iussū** na rozkaz.
- *iūstificō** 1. ospravedlňovati, opravňovati.
- iūstificus** 3. spravedlivý.
- iūstitia**, ae, f. spravedlnost.
- iūstitium**, ī, n. (*ius*, *sisto*) zastavení soudního jednání, veřejný klid; *i. sumere* zastaviti soudní jednání.
- iūstus** 3. a) spravedlivý; řádný *bellum*,

zákonitý *uxor*; *iūstum*, *ī*, *n.* právo, spravedlnost. *b)* náležitý, správný, odůvodněný, *iter* obvyklý. *c)* *iūsta*, *ōrum*, *n.* věc spravedlivá, slušná; starobylé zvyklosti; pohřební slavnosti (*i. solvere* vykonati).

iūturna, *ae*, *f.* 1. pramen v Latii a jeho víla. 2. pramen v Římě u *fora*.

***iuvāmen**, *inis* (—*mentum ī*, *n.*) pomoc, podpora.

iuvēnālis, *e* mladický; *i*—*iter* s mladickým záplem.

iuvencus, *ī*, *m.* mladík, jinoch; mladý býček; *i*—*a*, *ae*, *f.* mladá dívka; jalovice.

iuvēnēscō, *iuvēnūt* — 3. dorůstati, omládnouti.

iuvēnīlis, *e* mladický, bujarý, nerozvážný.

iuvēnis, *e* (komp. *iūnior*) mladý; *subst. m. f.* mladík, jinoch — dívka; v *plur. iūniōrēs* mladí muži, voj. mladší mužstvo (20—40 let).

iuvēnor 1. počínati si jako mladík, laškovat.

iuvēnta, *ae*, *f.* mládí, mládež, mladistvá síla; mladý vous; bohyně mládí.

iuvēntās, *ātis*, *f.* = *iuvēnta*.

iuvēntūs, *ūtis*, *f.* 1. mládí, mladost, svěžest. 2. mládež, mladé mužstvo.

iuvō, *iūvī*, *iūtum* 1. *alqm.* 1. obveselovat, těšiti, líbiti se, chutnati (zvl. *neosob. iuvat me*); *iuvat me ire* rád jdu. 2. podporovati, pomáhati, prospívati.

iuxtā 1. *přisl.* *a)* vedle, nablízku. *b)* stejně, rovněž tak; *i. ac, atque* stejně jako 2. *předl. s akus.* vedle, při, u, mezi, blízko u, blízko k; téměř jako; *i. deos* (hned) po bozích.

ixiōn, *ōnis*, *m.* král Lapithů; *ixiōnius* 3. *ixionův*; *ixiōnidēs*, *ae*, *m.* syn *ixionův* (Peirithoos).

K

K *j.* zkratek = 1. *Kalendae*, 2. *Kalumniator*. Někdy se vyskytuje *k psá-*

no i ve slovech kaput, kaeso, Karthago.

L

L = 1. *Lucius*, 2. 50.

***labarum**, *ī*, *n.* říšská korouhev.

labāscō 3. začít se viklati a pod., viz *labō*.

Labdacus, *ī*, *m.* myth. král thébský, otec Laiův.

labēcula, *ae*, *f.* skvrnka, (menší) poskvrna.

labe-faciō, *fēcī*, *factum* 3. (*v pass. —fīō*) 1. (z)viklati, otrāsati, podvracet, vy—, káceti, hýbati něčím z místa, porouchati. 2. *přen. a)* zviklati, úmysl zvrátiti, rozrušiti. *b)* hubiti, ničiti, ubližovati, poraziti *alqm*, *alqd*.

labe-factō 1. usilovně viklati, vyvracet, podvracet, káceti; poškozovati, ničiti.

1. **labellum**, *ī*, *n.* (*labrum*) rtík.

2. **lābellum**, *ī*, *n.* (*lābrum*) malé umyvadlo, mýslo.

Labeō, *ōnis*, *m.* římské příjmení.

lābēs, *is*, *f.* 1. pád, sesutí; zkáza, úpadek, neštěstí. 2. skvrna, hanba.

†labia, *ae* (*labea*), *f.* = *labium*.

lābibundus 3. proudící.

labium, *īī*, *n.* ret, pysk.

labō 1.: 1. viklati se, kolísati se, káceti se, potáceti se; klesati, býti vratký. 2. *a)* býti nestálý, vrtkavý, váhati, pozbývat odvahu. *b)* býti v nebezpečí, upadat, rozpadati se, pozbývat moci.

1. **lābor**, *lāpsus sum* 3.: 1. *a)* šinouti se, smekat se, klouzati (se); plynouti, plaviti se, jeti, letěti, plaziti se a pod. *b)* káceti se, klesati, dolů se spouštěti, sjížděti. 2. *přen. a)* poklesnouti, pochybiti. *b)* uklouznouti, upadnouti někam, dát se, pouštěti se někam. *c)* uklouznouti, (vy)mizeti, ztráceti se, plynouti (čas)

d) káceti se, shrouiti se, mljeti, mizeti, zapadati; upadati, ochrnouti, zemřítí.

2. labor (labōs), *ōris, m.* 1. práce, námaha, úsilí; *l. est* stojí práci, jest obtížné. 2. a) dílo, čin; pracovitost, vytrvalost. b) útrapa, strast, svízel, tíseň; *l. solis, lunae* zatmění.

labōri-fer, *a, um* námahu snázející.

labōriōsus 3. a) namáhavý, obtížný, strastný. b) pracovitý. c) týraný, sužovaný.

labōrō 1. a) pracovati, namáhati se, snažiti se, usilovati; *l. de, pro aliquo* starati se o někoho, pracovati pro někoho; vyráběti, pěstovati. 2. trápit se, trpěti, býti v nesnázi, zápasiti, škodu míti, láskou se trápit; *luna laborat* zatmívá se; *laborantibus auxilio esse* býti na pomoc vojínům v těžkém boji; *l. ex aere alieno* zápasiti s dluhy; *l. ex capite* stonati, trpěti bolením hlavy, *febrī*, stonati horečkou.

1. labrum, *ī, n.* ret, okraj.

2. lābrum, *ī, n.* umyvadlo, vana; kotel, kád', mísa.

labrūsa, *ae, f.* planá réva.

labyrinthus, *ī, m.* [ř.] bludiště, labyrint; *labyrinthēus flexus* bludná cesta labyrinthu.

lāc, lactis, *n.* mléko, bílá šťáva.

Lacaena, *ae, f.* Spartanka, *adj.* spartská.

Lacedaemōn, onis, f. Sparta, Lakonsko; *Lacedaemonius* 3. lakedaimonský, spartský, *L—ī, iōrum m.* Spartané.

lacer, a, um rozervaný, rozdrásaný, roztrhaný, roztříštěný, rozbořený.

lacerātiō, ōnis, f. rozsápání, rozdrásání.

lacerna, *ae, f.* plášť.

lacerō 1. a) trhati, drásati; rozbít, bořiti; týrati. b) *přen.* řečí trhati, přetřásati; obořiti se na někoho *alqm*; ničiti, mařiti.

lacerta, *ae, f.* ještěrka.

lacertōsus 3. (2. *lacertus*) svalnatý, silný.

1. lacertus, *ī, m.* ještěrka.

2. lacertus, *ī, m.* (v *plur.*) 1. svaly; rámě, paže, klepeto, chapadlo. 2. síla.

laccessō, ssivī, ssitum 3. lákati, drážditi; popouzetí, obtěžovati; *alqm proeliō*

l. k bitvě vyzývati, drážditi; dorážeti na někoho, napadati *alqm*; *l. pugnam* sváděti, *sermones* řeči způsobiti.

Lachēs, ētis, m. athénský vojevůdce.

Lachesis, is, f. jedna ze tří Sudiček.

lacinia, ae, f. útržek, cíp.

laciō — — 3. lákati.

Lacō, nis, m. Lakon; *Lacōnis, idis, f.* Lakonka.

Lacōnicus 3. lakonský; *L—ica, ae, f.* Lakonsko; *l—cum, ī, n.* potní lázeň.

lacrima, ae, f. slza, krupěj.

lacrimābilis, e slzavý, žalostný.

lacrimābundus 3. slzy prolévající.

lacrimō 1. slzeti, plakati, *murras myrhu* roniti.

lacrimōsus 3. a) uplakaný; žalostlivý.

b) slzy vzbuzující, palčivý, štiplavý *fumus*, žalostný.

lacrimula, ae, f. slzička, neupřímná slza.

lactēns, entis 1. mléko ssající, kojený, neodstavený, mladounký. 2. mléčnatý, šťavnatý.

lactēscō — — 3. měniti se v mléko.

lacteus 3. mléčný, mléčnatý; bílý jako mléko.

lactō 1. a) kojiti. b) ssáti.

lactūca, ae, f. locika, salát.

lacūna, ae, f. kaluž, močál, prohlubeň, mezera; *přen.* ztráta, újma.

lacūnar, āris, n. vykládaný strop.

lacūnō 1. vykládati (strop).

lacūnōsus 3. prohloubený, vydutý.

lacus, ūs, m. 1. jezero, močál, (stojatá) voda; pramen, proud. 2. studna, kašna; kád', vodojem, nádrž, rybník.

Lacýdēs, ae, m. řecký filosof (3. st. př. Kr.).

Laeca, ae, m. římské příjmení.

laedō, sī, sum 3. *alqm, alqd*: 1. porouchati, porušiti, hrubě se dotýkati, zraniti, ublížiti. 2. *přen.* a) porušiti *fidem, foedus*; *laedī* míti škodu. b) urážeti někoho, pohrdati někým; trápit, znepokojovati; *laedere ōs* urážeti v tvář, chovati se nezdvořile.

laena, ae, f. [ř.] plášť.

Lāértēs, ae, m. otec Odysseův; *Lāértius* 3. Laertův; *Lāertiadēs. ae, m.* Laertovec (Odysseus).

laesiō, ōnis, f. poškození, urážka, dráždění.

Laestrygōnēs, *um, m.* Laistrygonové, lidožraví obři; **Laestrygōnius** 3. laistrygonský.

laetābīlis, *e* radostný.

***laetābundus** 3. plný radostí.

***laetanter** rád, s radostí.

laetātiō, *ōnis, f.* radost, veselí.

laeti-ficiō, 1. úrodným činiti, obveselovati, těšiti.

laetificus 3. zúrodnující, utěšený, radostný.

laetitīa, *ae, f.* radost (na venek projevovaná), veselost; *alqm l—ā afficere* způsobiti radost, rozveseliti.

laetor 1. *re, de (ex) re* radovati se, míti radost.

laetus 3. a) tučný, úrodný, utěšený, bohatý něčím (*gen.*). b) přen. veselý, radostný, šťastný, příznivý.

laevus 3.: 1. levý, nalevo, vlevo, zleva; *laeva, ae, f. (manus)* levice, l. (*pars*) levá strana; *laevā* nalevo, vlevo; *laeva, ōrum, n.* levá část, strana. 2. při pozorování nebeských znamení *laevus* a) u Římanů příznivý, b) u Řeků nešťastný, neblahý. 3. zpozdilý, pošetilý, nejapný.

laganum, *ī, n.* [ř.] lívanec.

lagēna viz *lagoena*.

lagēos, *ēī, f.* [ř.] zaječí víno.

lagoena, *ae, f.* [ř.] láhev.

lagōis, *idis, f.* [ř.] tetřívka (?)

laguncula, *ae, f.* lahvička.

***lāicus**, *ī, m.* laik, bratr laik; člověk stavu světského.

Lāis, *idis, f.* ženské jméno řecké.

Lāius, *ī, m.* král thébský, otec Oidípův; **Lāiadēs**, *ae, m.* syn Laiův.

Lalagē, *ēs, f.* žvatlalka (milénka Horatiova).

†**lallō** 1. žvatlati.

lāma, *ae, f.* louže, kaluž.

lambō, *lambī* — 3. lízati, olizovati; oplachovati, omývatí.

†**lāmella**, *ae, f.* deštička, plátek (kovový).

lāmentābilis, *e* žalostný, úpěnlivý.

lāmentātiō, *ōnis, f.* nářek, bědování.

lāmentor 1. nářikati, bědovati.

lāmentum, *ī, n.* (v *plur.*) nářek, bědování.

Lāmīa, *ae, f.* čarodějnice, ježibaba, strašidlo.

lām(i)na, *ae, f.* kousek kovu, plát(ek), plíšek, deštička; čepel; přen. peníze.

lampas, *adis, f.* [ř.] svítilna, světlo.

Lampsacum, *ī, n.* (—*us, ī, f.*) město v Mysii při Hellespontu, **Lampsacēnus** 3. lampsacký, **Lampsacēnī** Lampsacané.

Lamus, *ī, m.* král mytic. Laistrygonů.

lāna, *ae, f.* 1. vlna, v *plur.* vložky vlny; *de lānā caprinā rixari* hádati se o hloupost. 2. přen. a) vlněné roucho. b) zpracování, předání vlny; *lanae* v *plur.* „beránky“ na obloze.

lānātus 3. vlnatý.

lancea, *ae, f.* kopí.

lancinō 1. trhati, *bona* prohýřiti.

lāneus 3. vlněný, hebký.

Langobardī, *ōrum, m.* germánští Langobardové.

langue-faciō, *fēcī, factum* — 3. unavovati, uklidňovati.

langueō, *guī* — 2. a) býti mdlý, zesláblý, slabý, nemocný. b) ochabovati, nuditi se, zaháleti.

languēscō, *guī* — 3. chabnouti, slábnouti, chřadnouti; *malomyslnēti, utišovati se; luna l—it* zatmívá se.

languidulus 3. (poněkud) unavený, mdlý, unavující, vysilující.

languidus 3.: 1. a) unavený, mdlý, chabý; vysílený, churavý, zvadlý. b) loudavý, pomalý. c) zeslabující, vysilující. 2. lhostejný, lenivý.

languor, *ōris, m.* 1. únava, ochablost, vysílenost, neduživost. 2. zádumčivost, nečinnost, lenost.

laniātus, *ūs, m.* trhání, sápání.

laniēna, *ae, f.* jatky, masné krámy.

lānificium, *ī, n.* zpracování vlny.

lānī-ficus 3. vlnu zpracovávající.

lānī-ger, *a, um.* vlnou porostlý, vlnatý; *subst. m.* beran.

laniō 1. trhati, sápati, rozdíratí vestes, rváti se.

lanīsta, *ae, m.* učitel šermu, majitel tlupy gladiatorské; přen. „rváč“, ředitel zápasu, podněcovatel k boji.

lānitium, *īī, m.* pěstování vlny, vlna.

lanius, *īī, n.* řezník.

lanterna (**lāterna**), *ae, f.* (z řec.) svítilna.

***lantgravius**, *ī, m.* lantkrabě.

lānugō, *inis, f.* chmýří, pýří.

Lānuvium, *īī, n.* město v Latii; **Lānuvīnus** 3. lanuvijský, **Lānuvīnī** Lanuviané, **Lānuvīnum** statek v Lanuviu.

lanx, *cis, f.* mísa, miska.

Lāocoōn, ontis, m. kněz trojský.
Lāodāmīa, ae, f. manželka Protesilaova.
Lāodicēa, ae, f. jméno měst v Asii; *Lāodicensis*, e laodikejský; *Lāodicēn̄, ōrum, m.* Laodikejané.
Lāomedōn, ontis, m. L. král trojský; *Lāomedontēus* 3. L—tius 3. trojský; *Lāomedontiadēs, ae, m.* Laomedontovec, Priamos, v plur. Trojané.
lapathus, ī, f. (—um, ī, n.) [ř.] ščovík.
lapi-cīda, ae, m. kameník.
lapi-cīdīnae, ārum, f. kamenné lomy.
lapidātiō, ōnis, f. házení kamením, kamenování.
lapidātor, ōris, m. kdo hází kamením.
Lapitha (—ēs), ae, m. v plur. thesalský národ Lapithové; *Lapithaeus* 3. *Lapitheius* 3. Lapithův.
lapideus 3. kamenný; z kamene.
lapidō 1. kamenovati; *neos. l—at* prší kamením.
lapidōsus 3. kamenitý, tvrdý j. kámen.
lapillus, ī, m. kamének: a) mosaikový, b) hlasovač, c) drahokam.
lapis, idis, m. a) kámen; *l. Phrygius* mramor; *lapides varii* mosaikové kaménky. b) milník. c) drahokam. d) výstupek kamenný pro vyvolavače při dražbě.
lappa, ae, f. lopuch.
lāpsiō, ōnis, f. (*lābor*) padání, sklon (k pádu).
lāpsō 1. smekati se, potáceti se.
lāpsus, ūs, m. 1. smeknutí se, plynutí, tok, běh, plování, plížení se, let, pád. 2. pochybení.
laquear, āris, n. vykládaný strop.
laqueātus 3. s vykládaným stropem; vykládaný, zdobený.
laqueus, ī, m. léčka, smyčka, oko, osidlo; v plur. pouta, přen. kličky.
Lār, Laris, v plur. larové, dobří duchové předků, ochránci rodiny; přen. dům, rodina, rodinný (domáci) krb, příbytek, domov, vlast.
Lara, ae (Lala, ae), f. jméno nymfy.
***larārium, ī, n.** kaplička s Lary.
lārdum viz *laridum*.
largē, largiter hojně, štědře.
largior 4. a) štědře (roz)dávati, udělovati, dávati štědré dary, podpláceti. b) (rád) dávati, věnovati; promíjeti, odpouštěti.

largitās, ātis, f. štědrost.
largītiō, ōnis, f. 1. štědrost, štědré rozdávání, štědré dary; podplácení, úplatky. 2. dopřívání, shovívavost.
largītor, ōris, m. štědrý člověk, úplatník.
largus 3. hojný, vydatný, štědrý, štědře dávající.
lāridum (lārdum), ī, n. tučné maso, slanina.
Lārīsa (Lārissa), ae, f. jméno měst řeckých; *Lārīsaes* 3. lariský (thesalský); *Lār-saeī* n. *Lārīsēnsēs, ium, m.* obyvatelé Larissy.
Lārius (lacus) jezero v sev. Itálii (nyní komské).
Lārs, tis, m. král, pán (titul u Etrusků).
lārva, ae, f. strašidlo, škraboška; *kukla, larva.
lasanum, ī, n. [ř.] nočník.
lasarpīci-fer viz *laserpīcifēr*.
lāscīvia, ae, f. bujnost, rozpustilost, nevázanost, vlnost; veselost, laškovnost.
lāscīviō 4. bujněti, vésti si rozpustile, nevázaně; laškovati.
lāscīvus 3. bujný, rozpustilý, nevázaný, prostopášný; laškovný.
laserpīcifer, a, um, rodící *laserpicium* (rostl.).
lassitūdō, inis, f. únava, mdloba.
lassō 1. unavovati, oslabovati.
lassulus 3. trochu zemdlený.
lassus 3. unavený, mdlý, zemdlený, malátný.
lātē 1. rozsáhle, daleko široko, na velké prostoře; *longe lateque* daleko široko, *late rex* širovládný. 2. přen. četně, obšírně.
latebra, ae, f. (lateo) 1. úkryt, skrýše, doupě. 2. přen. útočiště; výmluva, záminka.
latebrōsus 3. plný skrýší, *l. pumex* dírkovatý.
latēns, entis skrytý, tajný.
lateō, uī — 2. a) býti skryt, zakryt; skrývati se, tajiti se. b) přen. žíti v ústraní; býti v pozadí, v bezpečí, neznám; *latet me alqd* jest mi něco neznámo, tajno.
later, eris, m. cihla.
laterculus, ī, m. malá cihla.
latericius 3. cihlový, z cihel; —um, ī, n. stavba z cihel.
lāterna a pod. viz *lanterna*.

latex, *icis*, *m.* tekutina, šťáva; voda, víno, olej a pod.
latibulum, *ī*, *n.* úkryt, útulek.
lātiō, *ōnis*, *f.* nesení, při—, vy—; *l. auxilii* právo přispěti na pomoc, *l. legis* návrh zákona, *l. suffragii* hlasovací právo.
latitō 1. skrývati se; schovávati se soudu; *l—āns*, *antis* skrytý, tajný, neznámý.
lātītūdō, *inis*, *f.* šířka; *přen.* plnost, bohatost výrazu.
Latium, *iī*, *n.* *L.*, krajina ve střed. Itálii; *Iuppiter Latiāris* ochránce spolku latinského, jehož slavností byly *feriae Latinae*; *adj.* **Latīnus** 3. **Latiāris**, *e*, **Latiēnsis**, *e* latinský; **Latīnē** latinsky, po latinsku; *zřetelně*, *správně*; *Latīnī*, *ōrum*, *m.* obyvatelé Laria, Larinové. *Latinitās*, *ātis*, *f.* a) správná latina. b) rak zv. latinské právo. *Latīnus*, *ī*, *m.* 1. král v Laurentu, otec Lavinie. 2. jméno herce.
Latmus, *ī*, *m.* hora v Karii; *Latmius* 3. latmijský.
Lātō, *ūs* = **Latōna**, *ae*, *f.* matka Apollina a Diany; *Lātōus* 3. *Lātōius* 3. *Letōius* 3. *Latōnius* 3. (*fem.* i *Latōis*, *Lētōis*, *idis*) Latonin, *subst. m. f.* syn nebo dcera Latonina; *pod.* *Latōnigena*, *ae*, *m. f.* syn neb dcera *L.*
lātomiae, viz *lautumiae*.
lātor, *ōris*, *m.* navrhovatel.
lātrātor, *ōris*, *m.* štěkavec, pes.
lātrātus, *ūs*, *m.* štěkot, štěkání.
lātrīna, *ae*, *f.* záchod, stoka.
1. **lātrō** 1. štěkati, vrčeti, ječeti, obořiti se na někoho *alqm.*
2. **latrō**, *ōnis*, *m.* (z řec.) a) námezdník, žoldněř. b) loupežník, zákeřník.
latrocīnium, *iī*, *n.* 1. služba žoldněřská; válečná hra (j. šachy). 2. zákeřnictví, loupežnictví, loupežný nájezd, —á výprava; loupežnická rota.
latrōcinor 1. a) sloužiti na vojně za žold. b) loupežiti, býti loupežníkem.
latrunculus, *ī*, *m.* loupežník, zákeřník.
lātumiae viz *lautumiae*.
1. **lātus** od *fero*.
2. **lātus** 3. a) rozsáhlý, širý, široký, daleký. 2. obšírný, plný (sloh).
3. **latus**, *eris*, *n.* 1. bok, stěna, strana,

voj. křídlo; kraj, končina. 2. a) bok, strana těla, prsa, záda, život, tělo. b) *sedere ad l.* po boku, *ab latere alcis* nejbližší okolí. c) zdraví, „plíce“.
latusculum, *ī*, *n.* útlý bok.
laudābilis, *e* chvály hodný.
laudātiō, *ōnis*, *f.* chvála, chvalořeč, pochvala, pochvalný projev, —á zmínka.
laudātor, *ōris*, *m.* (*fem.* —*trīx*, *īcis*) vychvalovatel, chvalořečník.
laudātus 3. pochválený, chvály hodný, slavný; chvalně známý.
laudō 1. a) chváliti, vychvalovati. b) míti slavnostní řeč, vysloviti pochvalné uznání.
laurea, *ae*, *f.* vavříň, (vítěz)sláva.
laureātus 3. vavřínem ověnčený; *litterae l—ae* vítězná zpráva.
Laurentum, *ī*, *n.* staré město v Latii; *Laurens*, *entis* neb *Laurent nus* 3. laurentský; *Laurētēs*, *ium*, *m.* Laurentané.
laureola, *ae*, *f.* vavříňová ratolest, —ý věnec.
laureus 3. vavříňový.
lauriger, *a*, *um* ozdobený vavřínem.
laurus, *ī* (—*ūs*), *f.* vavříň; ratolest vavříňová; háj, věnec vavříňový.
laus, *dis*, *f.* 1. chvála, pochvala, v *plur.* velebení, chvalořeč. 2. čest, sláva (*l. belli*); *alqd est laudi* ke chvále, ke cti. 3. slavný čin, zásluha; výtečnost, proslulost.
Lausus, *ī*, *m.* 1. syn Mezentiův. 2. syn Numitoriův.
lautia, *ōrum*, *n.* pohoštění cizích vyslanců.
lautitia, *ae*, *f.* nádhera, přepych.
lautumiae, *ārum*, *f.* (z řec.) lomy, žalář v lomech.
lautus 3. a) umytý, čistý. b) nádherný, skvělý, vznešený; řádný; vzácný, znamenitý, slušný.
***lavācrum**, *ī*, *n.* lázeň, umyvadlo; křtitelnice.
lavātiō, *ōnis*, *f.* mytí, lázeň, koupel.
Lāvīnia, *ae*, *f.* dcera Latinova, choť Aeneova, podle níž pojmenováno v Latii město *Lāvī ium*, *iī*, *n.* — *Lāvīnius* 3. lavinijský.
lavō, *lāvī*, *lavātum*, *lautum*, *lōtum* 1. (i *lavō* 3.) mýti, omývati; u—, vy—, koupati; *lavari* mýti se, kou-

- pati se. 2. svlažovati, skropiti; smývati, oplachovati; *lōtus* 3. umytý.
- laxāmentum**, *ī*, *n.* uvolnění, rozšíření; ulehčení, oddech.
- laxē** 1. volně, řídce stare; prostranně. 2. svobodně, nevázaně.
- laxitās**, *ātis*, *f.* volnost, prostrannost, pohodlnost.
- laxō** 1. a) uvolňovati, povolovati něco; dávati něčemu průchod (*alqd*). b) roztahovati *manipulos*, ale *l. ordinis* i zvíklati; ulehčovati, zmírňovati.
- laxus** 3. a) volný, povolený, *arcus* nenapiatý; *přen.* mírný. b) prostranný, rozsáhlý, daleký, široký.
- lea**, *ae* = **leaena**, *ae*, *f.* lvice.
- Learchus**, *ī*, *m.* syn Athamanta z Orchomenu; **Learchēus** 3. **Learchův**.
- lebēs**, *ētis*, *m.* [ř.] kotel, umyvadlo.
- lectīca**, *ae*, *f.* nosítka; *l—ā* *Tre* cestovati v nosítkách.
- lectīcārius**, *iī*, *m.* nosič (nosítek).
- lectīcula**, *ae*, *f.* nosítka, máry.
- lēctiō**, *ōnis*, *f.* 1. sbírání, vybírání, volba (*iudicum*). 2. čtení, předčítání, četba, přednáška; *l. senatūs* sestavení senátu.
- lecti-sternium**, *iī*, *n.* prostírání lehátek, hostina bohů; bohatá hostina.
- lēctitō** 1. (plně, často) čítati.
- lēctiuncula**, *ae*, *f.* trocha čtení.
- lēctor**, *ōris*, *m.* čtenář, předčítatel; *akademický učitel.
- lectulus**, *ī*, *m.* lože, lehátko, pohovka.
- ***lēctūra**, *ae*, *f.* výběr.
1. **lēctus** 3. vybraný, výborný.
2. **lectus**, *ī*, *m.* 1. = *lectulus*. 2. lože svatební *n.* pohřební; sňatek.
- Lēda** (**Lēdē**), *ae*, *f.* choť krále spartského Tyndarea; **Lēdaeus** 3. **Ledin**, *L—ī* *dī* **Dioskurové**.
- ***lēgālis**, *e* zákonitý, zákonem předepsaný.
- lēgātiō**, *ōnis*, *f.* 1. posláni, poselství (*—o*), vyslanectví (*—o*); zpráva o posláni. 2. hodnost legáta, t. j. (pod)velitele, místodržitele.
- lēgātōrius** 3. vyslancův; *l—a* *provincia* zvláštní úkol.
- lēgātum**, *ī*, *n.* odkaz (v závěti).
- lēgātus**, *ī*, *m.* 1. vyslanec, posel. 2. legát: velitel, podvelitel, místodržitel. 3. *papežský legát, předseda církevního soudu.
- lēgifer**, *a*, *um* zákonodárný.
- legiō**, *ōnis*, *f.* 1. vybírání; vybrané mužstvo, branný lid. 2. legie, římský pluk.
- legiōnārius** 3. k legii patřící; *l—ius*, *iī*, *m.* (*miles*) legionář, řadový voják.
- ***lēgislātor**, *ōris*, *m.* zákonodárce.
- lēgitimus** 3. a) zákonitý, zákonem stanovený. b) spravedlivý, řádný, správný.
- legiuncula**, *ae*, *f.* chatrná legie.
1. **legō**, *legī*, *lectum* 3.: 1. sbírat, shromažďovati; trhat *māla*, *flores*, svinovati *vela*, navíjeti *fila*, krásti *sacra divum*; *l. vestigia* jíti po stopě; *oram* plouti podle břehu, *pontum* plouti po moři, brázdit *moře*. 2. vybírat *voliti* (= *eligere*); *l. in senatum* přijmouti za člena s.. 3. vnímat, čísti, předčítati; *legentēs* = čtenáři; *senatum* *l.* senát sestavit.
2. **lēgō** 1. a) vypravit, vyslat s poselstvím. b) jmenovati legátem (*alci* pro někoho). c) odkázati v závěti.
- lēgulēius**, *ī*, *m.* úzkoprsý vykladač zákonů.
- legūmen**, *inis*, *m.* luštěnina, bob.
- ***legūminōsae** luštinaté.
- Lelegēs**, *um*, *m.* předřecký národ v Helladě a M. Asii; **Lelegēius** 3. (*fem. i* **Lelegēis**, *idis*) teležský, megarský.
- Lemannus** (*lacus*), *-ī*, *m.* jezero ženevské.
- lembus**, *ī*, *m.* [ř.] člun, loďka.
- lēmma**, *atis*, *n.* [ř.] 1. látka spisu. 2. básnička, epigram.
- lēmniscātus** 3. ovinutý, zdobený stužkami.
- lēmniscus**, *ī*, *m.* stužka.
- Lēmnos** (*-us*), *ī*, *f.* ostrov v sev. části egejského moře; **Lēmnius** 3., *lemniský*; **Lemniī** **Lemňané**; **Lēmnius**, *adis*, *f.* **Lemňanka**; **Lēmni-cola**, *ae*, *m.* obyvatel Lemnu.
- Lēmōnia** *tribus* **Lemonská** *tribue*.
- lemurēs**, *um*, *m.* duchové zemřelých, strašidla, přízraky; **Lēmūria**, *ōrum*, *n.* slavnost v květnu na usmíření duší zemřelých.
- lēna**, *ae*, *f.* kuplířka, svůdnice.
- Lēnaeus** 3. [ř.] **lenajský**, název **Bakchův**; **Bakchův**, *vinný* (*mok*).
- lēnī-men**, *inis*, *n.* (*—mentum*, *ī*, *n.*) polehčení, zmírnění, útěcha, úleva.

lēniō 4. mírniti, uklidňovati, tišiti, chlácholiti, usmířovati, umenšovati.

lēnis, e 1. pomalý, volný. 2. a) lehký, mírný, mělký. b) klidný, tichý, něžný, lahodný, milostivý, laskavý, příznivý.

lēnitās, ātis, f. = **lēnitūdō**, inis, f. 1. povlovnost, volnost. 2. klidnost, tichost, mírnost, vlídnost, milostivost, lahodnost.

lēniter 1. povlovně, zvolna, pomalu, zdoluhavě, pohodlně. 2. klidně, mírně, laskavě, příjemně.

lēnō, ōnis, m. kuplíř, svůdce.

lēnōcinium, iī, n. kuplířství, svádění; lakadlo, vnada.

lēnōcinor 1. a) provozovati kuplířství. b) lísati se, podlézati někomu. c) dodávati půvabu; pomáhati někomu, zvětšovati něco.

lēnōnius 3. kuplířský.

lēns, entis, f. čočka *(i optická).

lentē zvolna, pomalu, liknavě; klidně, s rozvahou.

lentēscō — — 3. stávati se vláčným, lepkavým, lepiti se; přen. povolovati, chabnouti, slábnouti.

†**lētīcula**, ae, f. malá čočka.

lentīscifer, a, um úrodný lentišky.

lentīscus, ī, f. lentišek.

lentitūdō, inis, f. 1. ohebnost. 2. zdoluhavost, liknavost, netečnost, lhostejnost.

lentō 1. ohýbati; l. remos veslovati.

lentulus 3. trochu zdoluhavý.

Lentulus, ī, m. příjmení římské; **Lentulitās**, ātis, f. „jméno pánů Lentulů“.

lentus 3. 1. ohebný, svižný, pružný; vláčný, lepkavý, tuhý, houževnatý. 2. přen. a) neoblomný, zatvrzelý, vytrvalý. b) zdoluhavý **bellum**; volný, pomalý, liknavý, váhavý, rozvláčný. c) klidný, pohodlný, netečný.

lēnunculus, ī, m. člunek, lodička.

lēō, ōnis, m. lev.

Leōnidās, ae, m. hrdinný král spartský.

Leontīnī, ōrum, m. jméno sicilského města i obyvatel: Leontiny, Leontināné; **Leontīnus** 3. leontinský.

lepīdus 3. a) lepý, pěkný, půvabný. b) vkusný, uhlažený, vtipný. c) chutný.

Lepīdus, ī, m. příjmení římské.

lepōs (-or), ōris, m. jemnost, vkus, půvab, vtip, duchaplnost.

Leptis, is, f. (*Magna a Minor*) města na sev. pobřeží africkém; **Lept.nus** 3. leptijský; **Leptiānī** Leptané.

lepus, oris, m. zajíc.

lepūsculus, ī, m. zajíček.

***lequa** (*leuca*), ae, f. někdy i *leuga*, keltská míle, asi 1500 dvojkroků.

Lerna, ae, f. město a řeka u Argu; **Lernaeus** 3. lernský.

Lesbos (-us), ī, f. ostrov Lesbos; **Lesbiacus**, **Lesbius**, **Lesbōus** 3. lesbický; *L. pessapfické metrum*; *Lesboum tendere barbiton* naladiti lyru k lesbické písni; **Lesbis**, idis = **Lesbias**, adis lesbijská, subst. fem. Lesbanka.

lessus (jen akus. —um) m. nářek nad mrtvým.

lētālis, e smrtící, záhubný.

lēthargicus 3. [ř.] stížený, spavostí.

lēthargus, ī, m. [ř.] chorobná spavost.

Lēthē, es, f. [ř.] řeka zapomnění v podsvětí; **Lethaeus** 3. léthejský, zapomnění přinášející, uspávající.

lēti-fer, a, um smrtonosný, vražedný.

lētō 1. usmrtiti.

Lētō viz **Lātō**.

lētum, ī, m. smrt, záhuba, zkáza; *lētō alqm dare* někoho usmrtiti.

***leuca**, **leuga** viz **lequa**.

Leucadia, ae = **Leucas**, adis, f. ostrov v moři ionském, město **Leucas**, dis, f.; **Leucadius** 3. leukadský; **Leucadiī** Leukaďané, **Leucadia** dívka z Leukady.

leucaspis, idis [ř.] běloštíť.

Leuconoē, ēs f. jméno dívčí.

Leucophryna, ae, f. přijímá Artemidy-Diany.

Leucothea, ae, f. mořská bohyně (Ino).

Leuctra, ōrum, n. město v Boiotli; **Leuctricus** 3. leukterský.

levā-men, inis (—mentum, ī) n. polehčení, úleva, útěcha; pomoc, podpora, sleva.

levātiō, ōnis, f. ulehčení, pomoc, zmenšení.

leviculus 3. malicherný, trochu ješitný.

levidēnsis, e lehce utkaný, bezcenný.

†**lēvigō** 1. uhladiti, vyleštiti.

1. **lēvis**, e 1. hladký, hlazený, lesklý. 2. holý, bezvousý, mladičský; o slohu: plyný.

2. **levis**, e 1. a) lehký; *l. armatura* lehkooděnci; lehce oděný, lehce ozbrojený; *l. turba*, *leves populi* dav stínů v podsvětí. b) rychlý, hbitý. 2. a) snadno snesitelný, snadný, mírný. b) nepatrný, malicherný, bezvýznamný. c) lehkomyšlný, vrtkavý, nespolehlivý.
1. **lēvitās**, ātis, f. hladkost.
2. **levitās**, ātis, f. 1. lehkost, hbitost. 2. povrchnost, malichernost, bezvýznamnost. 3. lehkomyšlnost, nestálost.
- leviter** lehce, mírně, nepatrně, trochu.
1. **lēvō** 1. hladiti, leštiti.
2. **levō** 1. a) či iti lehkým, ulehčovat, po —, zmirňovat; *pretia* snižovat; *l. vulnera* (vy)léčiti, *ictum*, *ōmen* odvrátiti; *iniurias* *l.* odstraniti; těšiti, podporovat. b) *levare alqm aliqua re* sejmuti něco s někoho, ulehčiti mu něco, zbavovat, osvobodovat (od) něčeho. c) posílit, zotaviti, obveseliti. d) nadlehčovat, zdvíhati, opírat.
- lēx**, **lēgis**, f. 1. ustanovení a) smlouva, podmínka. b) zákon, návrh zákona; *legem ferre*, *rogare* zákon navrhovat, *perferre* s návrhem zákona prorazit; *l. antiquare* zamítnouti, zrušiti; *sciscere*, *iubere* schváliti; *lege* podle zákona (*agere* jednat). 2. pravidlo, předpis, určení, řád, pořádek; způsob, osud.
- ***lexicum**, *ī*, n. slovník.
- lībāmen**, *inis* (—*mentum*, *ī*), n. úlitba, obět.
- lībātīō**, *ōnis*, f. ulévání, úlitba.
- lībella**, *ae*, f. (*libra*) 1. jednotka, celek; *heres ex l-ā* hlavní dědic. 2. haléř.
- libellus**, *ī*, m. (*liber*) 1. knížka, spis. 2. listina, zápisník, seznam, účet; žaloba, udavačský spis, žádost, pozvání, vyhláška; dopis, hanopis.
- libēns**, *entis* (*libenter* přisl.) rád, ochotný (-ě), dobrovolný (-ě), podle libosti; *libenter alqd edere* něco s chutí snísti.
- Libentīna** (**Lub**—), *ae*, f. přljmí Venuše (bohyně rozkoše).
1. **liber**, *brī*, m. 1. lýko. 2. a) svitek papyru, spis, kniha. b) dopis, přips, seznam.
2. **līber**, *a*, *um* 1. a) svobodný, volný; nepodrobený, nezávislý; dobrovolný; rozpustilý, nevázaný *mores*. b) osvobozený, nechaný na vůli. 2. přímý, upřímný.
3. **Līber**, *erī* m., **Lībera**, *ae*, f. staroitalská božstva plodnosti a zdaru; později = Bakchus a Proserpina; *Līber* bůh vína; *přen.* víno; *Līberālia*, *ium*, n. slavnost Libera a Libery 17. III., kdy jinoši oblékali mužskou togu.
- Līberālīs**, e 1. týkající se svobody občanské (*causa*); důstojný (svobod. muže), čestný, slušný, šlechtetný. 2. vlídný, laskavý, velkomyslný, štědrý, dobrý. 3. ušlechtilý (*artes*).
- Līberālītās**, *ātis*, f. 1. jednání důstojné svobodného muže, šlechtetnost, ušlechtilost. 2. vlídnost, velkomyslnost, štědrost.
- Līberātīō**, *ōnis*, f. osvobození, zproštění *culpa*; osvobozující rozsudek.
- Līberātor**, *ōris*, m. osvoboditel.
- līberī**, *ōrum*, m. děti, dítky.
- Līberō** 1. a) osvobodovat, zbavovat, zprošťovat koho čeho *alqm*, *alqua rē*, *ab alquo*; *l. iter* uvolňovat; *nomina* uvést dluhy v pořádek; *l. fidei* dostáti závazku. b) na svobodu z obžaloby propustiti, viny zprostiti
- lībēta**, *ae*, f. propuštěnka.
- Lībertās**, *ātis*, f. 1. a) svoboda, volnost; *dicendi* slova, dovolení *loquendi*. b) svobodomyšlnost; zvůle, nevázanost. 2. svoboda občanská, svobodné zřízení obce, nezávislost; přímost, upřímnost; *l. ingenii* neohroženost. 3. *L.* bohyně svobody.
- Lībertīnus** 3. týkající se propuštěnce (—*ū*); *ordo* *l.* stav propuštěnců; *opēs l-ae* nesmírný majetek; *l—us*, *ī*, m. propuštěnec; *l—a*, *ae*, f. propuštěnka.
- Lībertus**, *ī*, m. propuštěnec v poměru k bývalému pánu.
- libet** (**lubet**), *libuit*, *libitum est* 2. jest libo, milo, líbí se, chce se *alci*; *libet mihi plus dicere* rád bych více řekl, *interponere* poznamenal a pod.; *libita*, *ōrum*, n. choutky.
- Lībēthrides**, *um*, f. Libethrijské musy podle pohoří *Lībēhrion*, záp. části Helikonu.
- libidinōsus** 3. a) svévolný, náruživý. b) smyslný, chlípny, zhýralý.

libīdō, *inis*, *f.* 1. záliba, chuť, žádostivost, vášeň. 2. choutka, libovůle, svévole, nevázanost, drzost; chtíč, chlípnost, zhýralost.

Libitina, *ae*, *f.* bohyně smrti a pohřbívání; *přen.* smrt, pohřební ústav, pohřební nářadí, máry.

***libitus**, *us m.* libost, přání; *pro libitū (libito)* podle svého dobrozdání.

lībō 1. *a)* ulévatí, konati úlitbu, obětovati, věnovati. *b)* ubíratí (z něčeho), nabíratí, vy —, okoušeti, čerpati; lehce se dotýkati; zmenšovati.

lībra, *ae*, *f.* 1. váhy; *libra et aere mercari* právoplatně koupiti; váha nivalisační, souhvězdí Vah. 2. libra, jednotka váhy = 0.327 kg.

lībrāmentum, *ī*, *n.* 1. váha, závaží; rovnováha. 2. pružina, pružný svaz. 3. spád (vodopádu).

librāriolus, *ī*, *m.* opisovač knih.

librārius 3. knižní, písarský; *l—ia taberna* knihkupectví; *l—ius*, *ī*, *m.* opisovač, písař, knihkupec, *knihovník; *l—ium*, *īī*, *n.* skříň na knihy.

lībrātor, *ōris*, *m.* měřič výšek.

lībrātus 3. rozhoupaný, prudký.

lībrīlis, *e* házeč; *l—ia*, *ium*, *n.* kameny metané na nepřítele.

lībrītor, *ōris*, *m.* v *plur.* vojáci, metařící rukama kameny na nepřítele.

lībrō 1. *a)* vážití, uvéstí v rovnováhu, držeti v rovnováze, nadnáseti, vznášeti. *b)* (roz—) houpati, mávati, metati tela.

lībūm, *ī*, *n.* koláč.

Liburnī, *ōrum*, *m.* loupeživý národ illyrský; *Liburnus*, *L—icus* 3. liburnský; *L—a (navis)* malá a hbitá loď.

Libya, *ae*, *f.* (—ē, ēs) Afrika, severní Afrika mimo Egypt; *Libycus*, *Libyus* 3. libycký, africký.

1. **licēns entis** part. praes. od *liceor*.

2. **licēns**, *entis (licet)* (libo)volný, nevázaný.

licentia, *ae*, *f.* 1. volnost, svoboda, dovolení. 2. vůle, libovůle, nevázanost, drzost, zpupnost; *per l—am* zpupně, drze.

†licentiōsus 3. drzý, nevázaný.

liceō, *uī* — 2. býti na prodej.

liceor, *licitus sum* 2. podávati (v dražbě), kupovati; *contra l.* přihazovati.

licet, *licuit*, *licitum est* 2. *a)* *inf.*, *akus.* s *inf.* jest dovoleno, volno,

smí se, může se; *alci licet* někdo smí, může a pod.; *per me licet* dovoluji, připouštím; *licet cognosci* lze poznati; *nimium (mihi) licet* mám přílišnou (pravo)moc; *licitus* 3. dovolený. *b)* s *coni.* a *praes. perf.* ať, třeba, i, byť i.

Lichas, *ae*, *m.* 1. sluha Herakleův. 2. Latin.

Lici ius, *īī* jméno římského rodu; *Licinius* 3. Liciniův.

licitatio, *ōnis*, *f.* podávání v dražbě, nabídka.

licitator, *ōris*, *m.* přihazovatel, kupec.

***licitē** (—ō) s dovolením, směle.

licitor 1. podávati při dražbě, nabízetí.

līcium, *ī*, *n.* útek; nit, stužka.

līctor, *ōris*, *m.* liktor, úřední zřízenec vyšších úřadů; *biřic.

***liga**, *ae*, *f.* spolek, spojenectví.

liga-men, *inis* (—mentum, *ī*), *n.* pouto, obvaz, svazek; **l—ina crūris* holenice.

Ligārius, *īī*, jméno římského rodu; *Ligarianus* 3. Ligariův, *oratio L—a* za Ligaria.

Liger, *eris*, *m.* řeka v Gallii (Loire).

lignārius, *īī*, *m.* obchodník s dřívím; *inter l—ūs* ulice „v ohni dříví“.

lignātiō, *ōnis*, *f.* porážení, dovoz dříví.

lignator, *ōris*, *m.* dřevorubec; v *plur.* vojáci, poslaní na dříví.

ligneolus 3. = **ligneus** 3. dřevěný, ze dřeva.

lignor 1. snášeti, svážeti dříví.

lignum, *ī*, *n.* 1. dřevo, v *plur.* dříví. 2. věci ze dřeva: kopí, násada kopí, šíp, loutka, dřevěný kůň trojský a j. v.

1. **ligō** 1. vázati, uvazovati, při —, s —, poutati, spojití; ovinovati, zapřáhati.

2. **ligō**, *ōnis*, *m.* motyka.

ligula viz *lingula*.

Liguria, *ae*, *f.* Ligurie (hl. město Genua — Janov); *Ligus* (—ur), *uris*, *m.* *f.* Ligur, —ka; *Ligus*, *uris* = *Ligusticus* 3. *Ligustinus* 3. ligurský.

ligūr(r)īō 4. olizovati, mlsati, mlti laskominy na něco alqd.

ligūr(r)ītiō, *ōnis f.*, mlsnost.

ligustrum, *ī*, *n.* ptačí zob (rostl.).

litlum, *lī*, *n.* [ř.] lilie; voj. v plur. jámy s koly uprostřed zabodnutými.
Lilybaeum, *lī*, *n.* mys a město na záp. Sicílie; **Lilybaetānus** 3. **Lilybeius** 3. lilybejský.
līma, *ae*, *f.* pilník, vypilování.
līmātulus 3. = **līmātus** 3. vypilovaný, vybroušený, vytříbený, vědecký.
***līmātūra**, *ae*, *f.* prach vzniklý při pilování; *l.* eboris naškrabaná slonovina, proužky slonoviny.
līmbus, *lī*, *m.* okraj, lem.
līmen, *inis*, *n.* 1. práh; vchod, dvéře, mez, hranice; příbytek, dům. 2. přen. začátek.
līmes, *itis*, *m.* mez. 1. pěšina; stezka; dráha, cesta; duha. 2. hranice, poomezí, hraniční násep.
līmō 1. pilovati, brousiti, tříbiti; uhla-zovati, otřítí, zmenšiti.
līmōsus 3. bažinatý, kalný.
līmpidus 3. čistý, jasný.
 1. **līmus** 3. kosý, šilhavý; *l—us*, *lī*, *m.* pás obětníkův s příčným nachovým pruhem.
 2. **līmus**, *lī*, *m.* kal, bláto; hlína, jíl.
Lindos (*—us*), *lī*, *f.* město na Rhodu.
linea, *ae*, *f.* 1. lněná nit, šňůra, olov-nice; *ad lineam* svisle; *rectis lineis* přímo, kolmo vzhůru. 2. čára, linie (vyznačující hranici na závodišti); cíl, konec; **l. Parisiensis* pařížská čárka, 0.225 cm.
līneāmentum, *lī*, *n.* 1. čára, linie, v plur. obrysy (kresby, rytiny). 2. v plur. rysy obličej, podoba.
***līneloa**, *ae*, *f.* čárčička.
līneus 3. lněný, plátěný.
līngō, *līnxī*, *līnctum* 3. lízati, olizovati.
Līgonēs, *um*, *m.* národ galský při pramenech Matrony a Mosy; *sing. Līgonus*, *lī*, *m.*
lingua, *ae*, *f.* jazyk, řeč; mluva, hlas; věci jazyku podobné: ostroh, předhoří.
lingula, *ae*, *f.* jazýček, ostroh.
līniger, *a*, *um* lněným rouchem oděný.
līnō, *lēvī* (*līvī*), *litum* 3. a) natíratí, po—, pomazati, zalepiti. 2. povléci, postříkati; zamazati, špinití; (něco napsaného) smazati.
līnquō, *līquī* — 3. zanechávati, opouštětí, upouštětí od něčeho, ochabovati, *alqd* v něčem.

līnteātus 3. pokrytý plátnem.
linter, *tris*, *f.* (*m.*) člun, loďka; necky, koryto.
līnteum, *lī*, *n.* 1. věc z plátna: šátek, rouška, plachta a pod. 2. plátno.
līnteus 3. plátěný; *libri l—ī* seznamy úředníků.
lintricus, *lī*, *m.* člunek.
līnum, *lī*, *n.* 1. len. 2. nit, tkanice, provázek; vlas na udici, provaz, lano, příze, síť, plátno.
Linus (*—os*), *lī*, *m.* myth. pěvec řecký.
Lipara (*—ē*, *ēs*), *ae*, *f.* ostrov z liparského souostroví největší; Lip. ostrovy = *Liparae*, *ārum*; *Liparaeus* 3. *Liparēnsis*, *e* liparský; *Liparaeī*, *Liparēnsēs* Lipařané.
lippiō 4. míti krhavé oči.
līppitūdō, *inis*, *f.* krhavost, zánět očí.
līppus 3. krhavý, trpící zánětem očí.
†līquāmen, *inis*, *n.* omáčka, výtažek z ryb.
lique-faciō, *fēcī*, *factum* (*pass. —fīō*) 3. a) rozpouštětí, taviti; oslabovati; v *pass.* rozkládati se, tlítí. b) zčistiti, zjasnití.
liqueō, *liquī* (*licuī*) — 2. a) *liquēns*, *entis* tekutý, plyný. b) býti čistý, průhledný, jasný; *liquet neos*. jest jasno, zřejmo.
liquēscō — — 3. a) roztékati se, rozpouštětí se, tátí; tlítí, rozkládati se. b) chabnouti, slábnouti.
liquidō (*—dē*) *přisl.* jasně, zřetelně, určitě.
liquidus 3. a) tekutý, plyný. b) čistý, jasný, přen. jistý, určitý; *liquidum*, *lī*, *n.* nápoj, přen. jistota.
liquō 1. rozpouštětí, čistiti.
 1. **liquor** — 3. a) téci, plynouti, kanouti, rozplývati se; b) přen. mizeti, chřadnouti.
 2. **liquor**, *ōris*, *m.* 1. tekutost. 2. tekutina, mok, šťáva, voda, víno.
Līris, *īs*, *m.* řeka v jv. Latii.
līs (*stlīs*), *lītis*, *f.* 1. spor, pře, hádka, svár; *lites componere* urovnati. 2. a) právní spor, soud; *lis capitis* pře hrdelní, *litem orare* hájiti se na sou-dě. b) sporná věc, předmět sporu; *litem aestimare* odhadnouti sporný předmět, vyměřiti náhradu, po-kutu.
litātiō, *ōnis*, *f.* obět za příznivých zna-mení.

liticen, inis, m. (*lituus, cano*) trubač u jízdy.

litigātor, ōris, m. kdo vede při.

litigiōsus 3. a) svárlivý, hašteřivý. b) sporný.

litigō 1. přiti se, souditi se.

litō 1. a) usmiřovati bohy obětí, obětovati za příznivých znamení. b) o oběti: dobrá znamení dávati. c) obětovati (*i mši).

litorālis, e (*litoreus 3.*) pobřežní, přímořský.

littera, ae, f. 1. písmeno. 2. a) v plur. písmo, umění psáti. b) v plur. (básn. i sing.) písemný záznam, nápis, list, dopis; *per l—as* písemně, dopisem; *dare l—as ad alqm* psáti někomu; písemný rozkaz, oznámení, zpráva, listina, zápis, smlouva, účet. c) v plur. spis, kniha; písemnictví, literatura; vzdělanost, vědy, nauky; *studia l—arum* vědecké vzdělání; *artēs et litterae*, vědy a umění; *exstare in litteris* býti písemně zaznamenán.

litterārius 3. *ludus* elementární škola; *písemný, literární.

litterātē a) čitelně, zřetelně. b) vědecky, učeně, důkladně.

litterātor, ōris, m. a) učitel čtení a psaní. b) posměšně: „učenec“, školomet.

litterātūra, ae, f. písmo, abeceda, ↑jazykověda.

litterātus 3. a) písmeny napsaný, popsaný. b) učený, vzdělaný; studium věnovaný.

litterula, ae, f. 1. písmenko. 2. v plur. a) psaníčko. b) písemnictví, vzdělanost, vědecké vzdělání (vše v malé míře).

litūra, ae, f. (*lino*) natření; smazání, oprava; smazané slovo, opravené místo; skvrna.

litus, oris, n. břeh mořský; nábreží, pobřeží.

lituus, ī, m. 1. hůl, berla zakřivená. 2. zahnutá trubka; trubení, znamení.

liveō — — 2. býti modravý, zsinálý, tmavý; přen. záviděti.

lividus 3. modravý, zsinálý, temný; přen. závistivý, žárlivý.

Līvius, ī jméno říms. rodu; ženy zvány *Livia, ae, f.*; *Līvius 3.* *Liviānus 3.* *Liviūv.*

līvor, ōris, m. zsinalost, modřina; přen. závist, nepřízeň.

lixa, ae, m. markytán; v plur. záškodníci.

locātiō, ōnis, f. umístění, pronájem, nájemní smlouva.

locātor, ōris, m. pronajímatel.

locō 1.: 1. umístiti; klásti, stavěti (na pravé místo); usídliti; *l. castra* tábořem se položit. 2. a) peníze na úrok ukládati, půjčovati. b) pronajímati, zadávati. *l. filiam alci nuptum* provdati za někoho.

Locrī, ōrum, m. 1. Lokrové; krajina *Locris, idis* ve střed. Řecku. 2. město a obyvatelé jeho v Bruttii; *Locrēnsis, e* lokerský, *Locrēnsēs* Lokřané.

***loculus, ī, m.** místečko; přen. schránka, pouzdro, pokladna, mošna; malá rakev.

locuplēs, ētis zámožný, bohatý, bohatě vypravený; spolehlivý, hodnověrný.

locuplētō 1. obohacovati.

locus, ī, m. 1. místo; *loci* místa v knihách, *loca* na zemi; *eo loci* (—ō) tam, *quo loci* (—ō) kam. *ubicunque locorum* kdekoli. a) půda; *loca superiora* výšiny, *l—a aequa* rovina; poloha místa, krajina, země; osada, místnost, město, byt; místo vhodné, určené, vynikající; *loci* rodidla. b) místo v knize, odstavec; nauka, obor, látka, předmět; *loci communes* obecné věty, myšlenky, schemata. c) určité místo; (*in*) *loco* na pravém místě; *l—um habere* býti na svém místě; (*in*) *loco alci* esse (*alqm habere*) býti na něčím místě, někým, za někoho (pokládati někoho za něco): *esse parentis loco, habere alqm hostis loco* a j. d) stanoviště, místo vykázané. 2. a) postavení, stav, rod *locus senatorius*; *vir summo loco natus* ze vznešeného rodu; úřad, hodnost. b) čas, příležitost, možnost, vhodný okamžik; *ad id locorum* až do té doby. c) otázka vědecká, filosofická.

locusta (lūcusta), ae, f. kobylka; mořský krab.

locūtiō, ōnis, f. mluva, řeč; způsob výrazu.

***loedoria, ae, f.** hana, potupa.

logēum (logīum), ī, n. [ř.] archiv.

logicus 3. [ř.] logický; *l—a, ōrum, n.* logické výklady.

lollum, *iī*, *n.* lilek, jilek mánivý.
lōllīgō, *inis*, *f.* sepie.
Lollius, *iī* jméno říms. rodu; **Lolliānus** 3. Lolliův.
lōmentum, *ī*, *n.* „mýdlo“.
longaevus 3. starý, letitý.
longē *přísl.* 1. míst. daleko, zdaleka; *l. abesse alci* nepomáhati; *l. dicere* obšírně, dlouze. 2. čas. dlouho. 3. daleko = mnohem, docela; naprosto: *l. aliter*, *l. praestare* a pod.
longinquitās, *ātis*, *f.* délka, vzdálenost, dlouhé trvání.
longinquus 3. daleký, vzdálený, cizí; dlouho trvající, zdlouhavý.
longitūdō, *inis*, *f.* délka.
longiusculus 3. poněkud dlouhý.
longulus 3. trochu dlouhý.
longurius, *iī*, *m.* tyč, bidlo.
longus 3.: 1. dlouhý; *navis l—ā* loď válečná; táhlý, širý, daleký *via*, vzdálený; *longē* daleko. 2. přen. a) dlouhý = obšírný; *longum est (erat)* dlouho by trvalo; *alqd longum facere* prodlužovati. b) zdlouhavý, trvalý. c) daleký do budoucnosti.
loquācitās, *ātis*, *f.* povídavost, žvanivost.
loquāx, *ācis* povídavý, žvanivý, prostořeký; *oculi l—ēs* výmluvné; o zvířatech: skřehotavý, štěbetavý, švitorný a pod.
loquēla, *ae*, *f.* řeč, slovo, mluva.
loquor, *locutus sum* 3. a) mluvit, hovořit, říkat, hlásat, *apud alqm* před někým, *pro alquo* za někoho, na ochranu něčí. b) přech. mluvit o něčem, připomínat, uvádět, líčit, opěvovati.
lōrica, *ae*, *f.* 1. pancíř, *hamāta* řetězový, *squamata* šupinový, *segmentata* z kovových plátů. 2. poprsní hradba, plaňky.
lōricātus 3. opatřený pancířem.
lōricula, *ae*, *f.* malá poprsní hradba.
lōrum, *ī*, *n.* řemen, otěž, pouto; *lora dare*, *remittere* popustit, *adducere* přitáhnouti; bič, důtky.
lōtiō, *ōnis*, *f.* = *lavatio*.
lōtium, *iī*, *n.* moč.
lōtos (*—us*), *ī*, *f.* (*m.*) [ř.] lotos. a) strom, píšela z něho zhotovená. b) egyptská vodní rostlina s chutnými plody; jetel.

lubēns a pod. viz *libens*.
lūbricus 3. a) kluzký, hladký, přen. nejistý, nebezpečný, choulostivý; podvodný, lstivý. b) pohyblivý, hbitý, kvapný; přen. vrátký, nerozhodný.
Lūcānī, *ōrūm*, *m.* Lukanové; krajina *Lūcānia*, *ae*, *f.* v již. Itálii; *Lūcānus* 3. *Lūcānicus* 3. lukanský.
lūcānica, *ae*, *f.* klobása, uzenice.
lūcar, *aris*, *n.* (*lucus*) důchody z posv. hájů, peníze na hry.
lūcellum, *ī*, *n.* (*lucrum*) malý zisk.
lūceō, *lūxī*. — 2. svítiti, zářiti; *lucet* je (bílý) den; *třpytiti se*; přen. vysvítati, býti zřejmý.
Lūcerēs, *um*, *m.* jedna ze tří starých tribuů v Římě.
Lūceria, *ae*, *f.* město v Apulii; *Lūcerīnus* 3. lucerijský.
lūcerna, *ae*, *f.* svítilna.
lūcescō (*—iscō*), *lūxī* — 3. svítati, rozednívati se.
lūcidus 3. jasný, světlý, zářivý, zřetelný.
lūci-fer, *a*, *um* světlo přinášející; *subst. m.* denice; den.
lūcifugus 3. světla se štítící, samotář.
Lūcilius, *ī*, *m.* jméno říms. rodu.
Lūcīna, *ae*, *f.* přijímá Junony jako ochránkyně porodu; přen. porod.
Lūcius, *ī*, *m.* římské předejmení.
lucrātīvus 3. výnosný, výhodný.
Lucrētius, *ī*, *m.* jméno říms. rodu.
Lucrīnus, *ī*, *m.* (*lacus*) jezero lukrijské, vých. od Kum; *Lucrīnus* 3. *Lucrīnēnsis*, e lukrinský.
lucror 1. získávati, vydělávati, *nomen* nabývati.
lucrōsus 3. výnosný, výhodný.
lucrum, *ī*, *n.* 1. zisk, výdělek, výtěžek; *l. facere* zisk mít, těžiti; *alqd l—ī facere* něco vyzískati, obracet ve svůj prospěch, těžiti z něčeho; *de l—ō vivere* žít z milosrdenství jiných; přen. prospěch, výhoda. 2. zisknost, lakota, bohatství.
luctāmen, *inis*, *n.* zápas, námaha.
luctātiō, *ōnis*, *f.* zápas, zápolení; maha, svízel.
luctātor, *ōris*, *m.* zápasník.
lūctificus 3. (*lūctus*, *facio*) žalostný, zarmucující.
lūcti-sonus 3. žalostivě znící, žalostivý.

luctor 1. a) zápasiti, zápolit, potýkati se, střetnouti se; *luctāns, antis* vzpurný, odbojný. b) namáhati se, lopotiti se.

lūctuōsus 3. žalostný, truchlící.

lūctus, ūs, m. smutek, zármutek; smuteční šat.

lūcubrātiō, ōnis, f. práce za umělého světla, večerní, noční; *výklad, objasnění.

lūcubrō 1. (*lux*) pracovati při umělém světle až do noci.

lūculentus 3. světlý; skvělý, znamenitý, okázalý, řádný; přísl. *luculentē* i *luculenter*.

Lūcullus, ī jméno říms. rodiny; *Lūcullianus* 3. Lukullův, Lukullský.

Luc(u)mō, ōnis, m. čestný titul vládnoucích šlechticů v Etrurii.

lūcus ī, m. háj, les.

lūcusta = *locusta*.

lūdibrium, īī, n. 1. hračka, hříčka, přen. šasek; *l. oculorum* klam, šálení.

2. a) hra, zábava, žert. b) posměch, potupa; *l—ō esse* býti na posměch.

lūdibundus 3. hravý, veselý.

lūdicrus 3. a) závodní, zápasní, divadelní, herecký, taneční; *praemium, ars. l—um, ī, n.* = *ludi*, hry v divadle, v cirku. b) zábavný, žertovný, kratochvilný.

lūdicāti— is, f. škádlení, posměch, šálení.

lūdicō 1. (*—or* 1.) 1. škádliti, žerty si tropiti, posmívati se *alqm*. 2. klamati, šiditi, lsti mařiti.

lūdī-magister, trī, m. učitel.

lūdiō, ōnis, f. = *lūdus, īī, m.* herec, tanečník (v pantomimu).

lūdō, sī, sum 3. a) hráti (si), *pilā* míčem, *aleā* v kostky, *calamō* na píšťalu; žertovati, laškovati, baviti se. b) přech. konati něco pro zábavu. c) zahrávati si s něčím *alqd*; škádliti, posměch si tropiti, klamati *alqm*.

lūdus, ī, m. hra, zábava, kratochvíle; *l. militaris* cvičení, *ludi* veřejné hry. 2. cvičiště, škola: *ludus gladiatorius, litterarius*. 3. hříčka, žert, smích.

luēs, is, f. nákaza, hnis. 2. přen. mor, pohroma, zkáza.

Lugdūnum, ī, n. Lyon; *Lugdūnēnsis, e* lugdunský, lyonský.

lūgeō, lūxī — 2. míti smutek, truchliti, nositi smutek (*alqm, alqd*).

lūgubris, e 1. smuteční, smutný, truchlící. 2. smutek přinášející, neblahý, žalostný, zlověstný.

lumbus, ī, m. ledvina; v plur. ledví, bedra.

lūmen, inis, n. 1. světlo, lesk, třpyt, záře; svítlna, pochodeň. 2. denní světlo, den; život, svět; zrak, oko; okno, vyhlídka. 3. okrasa, chloub, spása.

lūmināria, ium, n. okenice; *světla.

lūminōsus 3. světlý, skvělý.

lūna, ae, f. měsíc, luna, i bohyně (*Lūna*).

lūnāris, e měsíční, měsíci podobný.

lūnō 1. zahýbati, ohýbati; *lunatus* 3. zakřivený, srpovitý.

1. **luō, luī, luiturus** 3. odpykati, napraviti, smýti; pykatí za něco; *poenam l.* zaplatiti pokutu, býti potrestán, *capite p. l.* zaplatiti něco smrtí.

2. **luō** = *lavo*, mýti.

lupa, ae, f. vlčice; nevěstka.

lupānar, āris, n. nevěstinec.

lupātus 3. zubatý; *l—ī frenī (l—ā frena)* tvrdé udidlo.

Lupercus, ī, m. příjímí boha Fauna; *L—ī, ōrum, m.* Luperkové, družstvo k uctívání Fauna; slavnost *Lupercalia, ium, n.*, jeskyně *Lupercal, ālis, n.* na Palatiu.

lupīnus 3. vlčí; *l—us, ī, m. (—um, ī, n.)* vlčí bob.

***lupulus, ī, m.** chmel (vlastně *humulus lupulus*).

lupus, ī, m. 1. vlk; *l. custos ovium* kozel zahradníkem. 2. přen. tvrdé udidlo, železný hák; okoun mořský, štika.

lūridus 3. bleďožlutý, žlutavý.

luscīnia, ae, f. (*cano*) slavík.

luscus 3. jednooký.

lūsiō, ōnis, f. hraní, hra.

Lūsitānia, ae, f. asi nyn. Portugaly; *Lusitānus* 3. lusitanský, *Lūsitānī* Lusitané.

lūsor, ōris, m. hráč; *l. amorum* básník milostných hříček.

lūsōrius 3. kratochvilný, žertovný.

lūstrālis, e 1. očištný. 2. po pěti letech se opakující, pětiletý.

1. **lustrātiō, ōnis, f.** přebývání v dou-pěti.

2. **lūstrātiō, ōnis, f.** 1. očištění; očištění, smírná slavnost. 2. přehlídka;

obcházení *municipiorum*, dráha *solis*.
1. lūstrō 1. osvěcovati.
2. lūstrō: 1. obětí očišťovati, posvěcovati. 2. a) konati přehlídku (*l. exercitum*), prohlížeti, pozorovati; *l. animo* uvažovati, zkoumati. b) něco obcházetí, pro—, *pericula* zakusiti.
1. lustrum, *ī*, *n.* močál, brloh, doupě, houština; nevěstinec.
2. lūstrum, *ī*, *n.* 1. očišťování, očištná a smírná slavnost po censu, odhad, census. 2. pětiletí; léta.
lūsus, *ūs*, *m.* hra, zábava, žert.
Lutātius, *ī*, *m.* jméno říms. rodu.
lūteolus 3. žlutavý, žlutý.
Lutētia, *ae*, *f.* *Parisiorum* Paříž.
1. lūteus 3. = *luteolus*.
2. luteus 3. a) z bláta, jílovitý, zblácený, b) bezcenný, daremný.
lutulentus 3. blátivý, zamazaný; nečistý, hnusný.
1. lutum, *ī*, *n.* bláto, jíl, hlína.
2. lūtum, *ī*, *n.* žlutinka, reseda barvířská; žluť.
lūx, *lūcis*, *f.* 1. světlo, lesk, záře, třpyt; *přen.* objasnění, vysvětlení. 2. denní světlo, den; *ante lucem* přede dnem, *in lucem* do rána, *sub lucem*, *primā luce* na úsvitě, *luce* za dne; zrak, světlo života, život, veřejnost. 3. okrasa, chlouba, spása.
luxuria, *ae* = **luxuriēs**, *ēī*, *f.* bujnost, nemírnost, přepych, rozmařilost, zhýřilost, změkčilost.
luxuriō 1. (—or 1.) bujeti, kypěti; býti bujný, dováděti; zbujněti, býti rozmařilý, prostopášný, hýřiti.
luxuriōsus 3. bujný; nemírný, přílišný *laetitia*; rozmařilý, marnotratný; nádherný, přepychu milovný.
luxus, *ūs*, *m.* bujnost; rozmařilost, zhýřalost; nádhra, přepych.
Lyaeus, *ī*, *m.* [ř.] „osvoboditel“, přijímá Dionysovo; *přen. subst.* víno, *adj.* vinný, Bakchův.
Lycambēs, *is*, *m.* šlechtic z Paru, otec Neobuly.
Lycāōn, *ōni*, *m.* mythický král

v Arkadii; **Lycāōnius** 3. Lykaonův; *přen. severní (axis nebe).*
Lycāōnēs, *um*, *m.* Lykaonové v M. Asii, sev. od Tauru; **Lycāōnius** 3. lykaonský, **Lycāonia**, *ae*, *f.* Lykaonie.
Lycēum, **Lycīum**, *ī*, *n.* 1. Lykeion, gymnasium u Athén, učiliště Aristotelovo. 2. gymnasium v tuskulské ville Ciceronově.
lychnūchus, *ī*, *m.* [ř.] svícen.
lychnus, *ī*, *m.* [ř.] svítilna, lampa.
Lycia, *ae*, *f.* Lykie na jz. M. Asie; **Lycius** 3. lykijský, **Lyciī** Lyčané.
Lycomēdēs, *is*, *m.* myth. král. na ostrově Skyruj.
Lyctius 3. lykti,ský, krétský.
Lycurgēī, *ōrum* *m.* lidé přísl. j. Lykurgos (zák nodárce spartský); v *sing.* druhý Lykurg.
Lycūrgus, *ī*, *m.* 1. král Edonů. 2. zákonodárce spartský. 3. řečník athénský.
Lýdia, *ae*, *f.* kraj, na záp. M. Asi; **Lýdius** 3. lydský, etruský.
Lýdī, *ōrum*, *im.* Lydové, Etruskové. (**Lýdia** jest *ī* jméno ženské).
lympa, *ae*, 1. vodní víla; 2. čistá voda, vlnka.
lymphāticus 3. = **lymphātus** 3. vody se děsí, vztekly, šleny.
lynceus 3. rysí.
Lynceus, *ī*, *m.* 1. messénký —rek, pověstný bystrým zrakem; **Lynceus** 3. Lynkeův. 2. syn Agyptův; **Lyncidēs**, *ae*, *m.* potomek Lynkeův. 3. druh Aeneův.
lynx, *lyncis*, *m.* *f.* rys.
lyra, *ae*, *f.* [ř.] 1. lyra. 2. lyrická plseň, báseň, lyrické básnictví. 3. souhvězdí Lyra.
lyricus 3. [ř.] lyrický; *ī*—*ī*, *ōrum*, *m.* lyričtí básníci, *ī*—*a*, *ōrum*, *n.* lyrické básně.
lyristēs, *ae*, *m.* [ř.] hráč na lyru.
Lyrnēs(s)us, *ī*, *f.* město v Troadě; **Lyrnessius** 3. lyrneský, **Lyrnēsis**, *idis* Lyrnesanka.
Lýsander, *drī*, *m.* vojevůdce spartský, žil kol. r. 500.
Lýsiās *ae*, *m.* řečník attický.

M

M. j. zkratok = *Mārcus*; **M'** = *Mānius*.

M = 1000.

Macareus, *ī*, *m.* 1. syn Aiolův; *Macareis*, *idis*, *f.* dcera M—ova. 2. druh Odysseův. 3. Lapith.

Maccius, *ī*, *m.* rodové jméno římské.

Macedō, *onis*, *m.* Makedon (—ec); *Macedonius* 3., *M—icus* 3. makedonský; *M—ia*, *ae*, *f.* Makedonie.

macellum, *ī*, *n.* tržnice na maso, masné krámy.

maceō, *uī* — 2. býti hubený.

macer, *cra*, *crum* hubený; —*um solum* špatná půda.

māceria, *ae*, *f.* plot, ohrada, zeď.

mācerō 1. měkčiti; vysílit, zeslabiti, ztravovati, vymáčet.

machaerophoros, *ī*, *m.* [ř.] nosič šavle, osobní strážce.

Machāōn, *onis*, *m.* lékař řecký před Trojou; *Machāonius* 3. Machaonův.

māchina, *ae*, *f.* [ř.] 1. stroj, zvl. válec, páka, stroj obléhač. 2. úskok, lest, výmysl.

māchināmentum, *ī*, *n.* stroj dobývací.

māchinātiō, *ōnis*, *f.* 1. zřízení stroje, hybná síla. 2. stroj, přístroj (dobývací).

māchinātor, *ōris*, *m.* stavitel strojů; strůjce, původce.

māchinor 1. strojiti, vymýšleti, osnovati.

maciēs, *ēī*, *f.* hubenost, souchotiny; suchopárnost.

macrēscō — — 3. hubnouti.

Macrō, *ōnis*, *m.* náčelník pretoriánů za Tiberia a Kaliguly.

mactō 1. a) zvelebovati, uctívati (obětí). b) obětovati, zabíti zvíře; vůbec: zabíti, zničiti, trestati.

mactus 3. jen *macte*, *mactī*; zvelebený, oslavený; *macte* na zdar! *macte* estō přijmi za vděk, buď zdráv, výborně!; *macte virtute* esto zdar tvé statnosti! *vos macti virtute* estote vaší statečnosti zdar!

macula, *ae*, *f.* skvrna, oko na síti; hanba.

maculō 1. poskvřniti, zhanobiti.

maculōsus 3. skvrnitý, poskvřněný.

made-faciō, *fēcī*, *factum* 3. (v *pass.* —*fīō*) navlhčiti, zbrotit, promočiti.

madeō, *uī* — 2. a) býti vlhký, mokrý. b) rozplývati se, měknouti, být uvařen na měkko. c) přetékat, býti plný, opilý.

madēscō, *maduī* — 3. vlhnouti.

madidus 3. vlhký, mokrý; plný; čerstvě uvařený (na měkko).

mador, *ōris*, *m.* vlhko, mokro.

Maeander (—*dros*), *drī*, *m.* Maiandros, klikatá řeka v Malé Asii; *maeander* = oklika, lem na šatě, ozdoba zv. *maeander*.

Maecēnās, *ātis*, *m.* Maecenas, důvěrník Augustův, štědrý podporovatel básníků.

***maecēnās**, *ātis*, *m.* mecenáš.

Maelius, *īī* jméno říms. rodu. *Maeliānus* 3. Maelův, *Maeliānī* přívrženci Maeliovi.

maena, *ae*, *f.* rybka mořská nechutná.

Maenala, *ōrum*, *n.* (*M—us*, *ī*, *m.*) pohorí v Arkadii; *Maenalius* versus píseň pastýřská.

Maenas, *adis*, *f.* [ř.] mainada, bakchantka.

Maeniānum, *ī*, *n.* (od jm. vlast. *Maenius*) balkon, arkýř.

Maeones, *um*, *m.* [ř.] Maeonové, národ v Lydii; *Maeonis*, *idis*, *f.* Lydka; *Maeonia*, *ae*, *f.* Maeonie; **Maeonius** 3. maeonský, homérský, (*M—us* vates Homér), etruský.

Maeōtae, *ārum*, *m.* skythský národ u jezera Azovského (= *Maeōtis*, [*id*]is, *f.* *palūs*); jiné jméno jejich jest *Maeōtidae*, *ārum*, *m.* *Maeōtius* 3. *Maeōticus* 3. maiotský.

maereō — — 2. býti zarmoucen, truchlet, oplakávat (*akus. abl.*).

maeror, *ōris*, *m.* zármutek, hoře.

maestitia, *ae*, *f.* zármutek, sklíčenost, smutná nálada.

maestitūdō, *inis*, *f.* = *maestitia*.

maestus 3. zarmoucený, smutný; zarmucující, neblahý, nešťastný.

maga, *ae*, *f.* kouzelnice.

magālia, *ium*, *n.* (slovo punské) chyše, stany.

***magīa**, *ae*, *f.* kouzelnictví, magie.

magicus 3. kouzelný, kouzelnický.
magis (mage) více. 1. u adjektiv opisuje komparativ: *magis pius* zbožnější. 2. u sloves: *magis scio* lépe vím, *m. utor* mám větší prospěch; *est magis, ut (quod) tlm* jest větší příčina, aby (že); *miror magis* spíše se divím; *magis velle* = *malle*. 3. *eo (hoc, tanto) magis* tlm více; *quo m.* čím více; *multo m.* daleko spíše; *m. etiam* ještě více; *non magis — quam* právě tak — jako.

magister, *trī, m.* (*magnus*) 1. představený, správce, velitel (*m. equitum*); *m. morum* dozorce nad mravy; *m. ovium, pecoris* pastýř a pod.; *m. navis* kapitán lodi, kormidelník. 2. učitel, vůdce, rádce; ředitel, přednost; *stavitel, „mistr“.

magisterium, *iī, n.* úřad dozorce, správce, předsednictví.

magistra, *ae, f.* vůdkyně, učitelka.

magistrātus, *ūs, m.* úřad, úředník; *m—ūs et imperia* úřady občanské i vojenské.

***magistrō** 1. zastávati úřad.

magmentārius 3. zasvěcený j. obětní dar.

magmentum, *ī, n.* přídavek k oběti.

***magnalia**, *ium, n.* velké věci, v. činy.

magnanimitās, *ātis, f.* velkomyslnost, šlechetné smýšlení, srdnatost.

magnanimus 3. srdnatý, zmužilý; zpupný, sebevědomý (vedl. tvar **magnanimis*, e).

***magnas**, *atis, m.* náčelník, vznešený muž, magnát.

Magnēs, *ētis, v plur. Magnētēs, ium, m.* Magnétané, obyvatelé města *Magnēsia*, *ae, f.* v Lydii nebo v Ionii; *M—a* značí též Thessalii. *Magnēssa*, *ae, f.* Magnétanka; *Magnētis, idis* magnétská; *Magnētarchēs*, *ae, m.* nejvyšší úředník v Magnésii.

magnēs, *ētis, m.* (*m. lapis*) magnet.

***magnēticus** 3. magnetický.

magnificentia, *ae, f.* 1. vysoké smýšlení o někom. 2. nádhera, okázalost; chlubnost, vypínavost; *výsost, vznešenost, magnificence.

magnificō 1. velebiti, oslavovati.

magnificus 3. (kompar. — *centior*, sup. — *centissimus*) 1. velkolepý, nádherný, skvělý, vznešený; 2. vypínající se, pyšný, vychloubavý.

magni-loquentia, *ae, f.* vznešená, vybraná mluva; honosivá řeč.

magni-loquus 3. honosivý.

magnitūdō, *inis, f.* velikost, množství; závažnost, důstojnost; *m. frigorum*, *poenae* krutost; hloubka *consilii*, síla *ingenii*.

magnopere velmi, velice.

magnus 3. (kompar. *maior*, sup. *maximus* 3. 1. a) místně: veliký, dlouhý, vysoký. b) čas. dlouhý *annus*; *magnus* starý, letitý, *maior (natu)* starší, *maximus (natu)* nejstarší; *maior* též dospělý, (*minor* nedospělý); *maiores, um, m.* předkové. c) přen. *magna pecunia* mnoho peněz; *m-us numerus frumenti* značné množství; *magni aestimare, ducere, facere, putare* vysoko ceniti, velice si vážit; *magni esse* míti velikou cenu, býti ve vážnosti; *magno emere, vendere* draho kupovati, prodávati. 2. veliký = silný *vox*, prudký *dolor, ira*, napiatý *expectatio*; záslužný, závažný, významný; důležitý *officium, testimonium*; vysoce postavený, vznešený, mocný *Roma, Carthago*; pyšný *magna loqui*; *alqd in maius celebrare, facere* nad míru velebiti, zveličovati.

Magō, *ōnis, m.* 1. vůdce karthaginský; 2. bratr Hannibalův.

magus *ī, m.* mag, perský kněz, kouzelník.

Māia, *ae, f.* 1. dcera Atlantova. 2. jedna z Pleiad.

maīālis, *is, m.* vepř, prase.

maiestas, *ātis, f.* 1. velikost, vznešenost, svrchovanost *populi Romani*. 2. *deminutio m-is* urážka svrchovanosti; *lex maiestatis* zákon trestající urážku svrchovanosti (národa, panovníka); *iudicium m-is* soud pro urážku veličenstva.

Māius (*mensis*) květen.

māla, *ae, f.* čelist, tvář.

malacia, *ae, f.* [ř.] bezvětří, klidné moře; nedostatek chuti, zošklivování si.

male (*peius, pessimē*) 1. zle, špatně; *male facere, habere* znepokojovati, vyplsniti; *male sit* alci čert ho vzal! 2. málo, ne dosti *male plenus, fidus*; *regnum male adfectare* špatnými prostředky. 3. nešťastně, se škodou, k záhubě: *male rem gerere*

(válčiti, bojovati); marně, nadarmo; *male emere* draho koupiti. 4. málo = sotva; nevčas, nevhod; *male parvus* příliš malý.

maledicē utrhačně, potupně.

male-dicō, dixī, dictum 3. tupiti, láti, *proklsti; *maledicēns* pomlouvačný.

maledictiō, ōnis, f. pomluva, tupení; *prokletí, zlořečení.

maledictum, ī, n. pomluva, nadávka, pohana.

***maledictus** 3. zlořečený, proklatý

male-dicus 3. (-*dicentior, dicentissimus*) pomlouvačný, utrhačný, zlojainý.

male-faciō, fēcī, factum 3. zle činiti, škoditi.

malefactum, ī, n. zlý čin.

maleficium, iī, n. 1. zlý čin, zločin. 2. škoda, křivda, bezpráví.

male-ficus 3. (-*centior, centissimus*) 1. zločinný, subst. m. zločinec. 2. nepřítel, škodlivý.

male-nōminātus 3. zlověstný.

male-suādus 3. k špatnosti radící, svádějící.

male-volentia, ae, f. zloba, nepřítel, nenávisť, zlomyslnost.

male-volus 3. (-*volentior, -volentissimus*) zlovolný, zlomyslný, nepřítel; subst. m. závistník, nepřítel.

mālifer, a, um jablka nesoucí, rodící.

malignē 1. zlomyslně, závistivě. 2. chudě, bídě, skoupě.

malignitās, ātis, f. zloba, neupřímnost; skoupost.

***malignō** (-or) 1. zlovolně jednati.

malignus 3. a) zlý, zlomyslný, závistivý, zlovolný. b) skoupý. c) špatný, neúrodný.

malitia, ae, f. špatnost, zloba, škodolibost; škádlení.

malitiōsus 3. zlomyslný, potměšilý, úskočný.

malleolus, ī, m. a) kladívko, sekera. b) sazenice, zvl. révová. c) zápalný šíp.

malleus, ī, m. kladivo, sekera.

mālō, mālī, mālū — raději chtíti, dávat přednost; raději přáti.

mālobathrum, ī, n. [ř.] olej skořicový.

***malum, ī, n.** slad.

1. **mālum, ī, n.** jablko, citron; m.

Punicum (granatum) granátové jablko.

2. **malum, ī, n.** 1. zlo, špatnost, vada. 2. neštěstí, strast, utrpení; přen. obluda, nestvůra, hrozný zjev; m. *habere* utrpěti škodu. 3. *malum!* u čerta, k ďaslu!

1. **malus** 3. (*peior, pessimus*) 1. špatný, zlý; *malus, ī, m.* špatný člověk, zlosyn; v plur. špatní občané, špatní vlastenci (strana lidu). 2. zlý = zlovolný, škodlivý, zlověstný *avis*, utrhačný *lingua, carmen*. 3. nešťastný, bídny *sors, pugnā*. 4. ošklivý, slabý, churavý.

2. **mālus, f.** jabloň, m. *Assyria* citroník.

3. **mālus, ī, m.** stěžeň, pilíř.

malva, ae, f. sléz.

Māmers, ertis, m. Mars; *Māmertiūsus* 3. mamertinský; *M—ī, ōrum, m.* žoldnéři Mamertini.

mamma, ae, f. prs; výmě (vemen).

***mammalia, ium, n.** ssavci.

Māmurius Veturius zhotovitel salijských štítů (=Mars).

Māmurra, ae, m. jméno rodové.

manceps, cipis, m. (*manus, capio*) podnikatel veřejných staveb, nájemce státních dávek, kupec státního majetku.

mancipātiō, ōnis, f. vzetí v držení, prodej a koupě něčeho; změna držebnosti.

mancipium, iī, n. 1. formální koupě; *lex m—ī* kupní smlouva. 2. právo vlastnické; *res m—ī* věc, na niž kdo má vlastnické právo. 3. statek koupí nabytý, zvl. otroci, dobytek; služebníci.

mancipō (mancupō) 1. ve vlastnictví odevzdávati, prodávati.

mancus 3. chybný, kusý, nedokonalý, neúplný.

mandātum, ī, n. úkol, rozkaz, zpráva; *m—tū* na rozkaz.

1. **mandō** 1. a) odevzdati, svěřiti, propůjčiti, přidělit; *fugae se m.* dáti se na útěk, *vinculis alqm m.* uvrhnouti do okovů; *animo alqd m.* vstřípiti si v mysl, *litteris* zaznamenati, *memoriae* zapamatovati si. b) uložit, naříditi.

2. **mandō, mandī, mānsum** 3. žvýkati, kousati, jísti, požívat.

mandŭcō 1. = *mandō* 3.

māne (nom. akus. abl.) ráno, jitro; *multo m.* velmi časně; *cras m.* zítra ráno.

maneō, *mānsī*, *mānsum* 2. a) zůstávat, trvati, tkvěti; přenocovati. b) ještě trvati; dochovati se, býti v platnosti. c) přech. čekati, počkati, vyčkati.

Mānēs, *ium*, *m.* duše zemřelých, bohové podsvětní, podsvětí; tresty pekelné; mrtvola.

†**mangō**, *ōnis*, *m.* obchodník drahokamy, drahými mastmi, otroky.

manica, *ae*, *f.* rukáv, v *plur.* i pouta na ruce.

manicātus 3. s dlouhými rukávy.

***manifestātiō**, *ōnis*, *f.* objevení, sdělení, manifestace.

1. **manifestō** (-ē) přisl. jasně, zřejmě, při činu.

2. **manifestō** 1. vyjevití, prozraditi.

manifestus 3. a) při činu dopadený, usvědčený *m. sceleris*. b) zřejmý, patrný, dokázaný.

Mānilius, *iī* jméno římského rodu; *M-us* 3. Maniliův.

manip(u)lāris, *e* k manipulu patřící; *m-is*, *is*, *m.* prostý voják.

manipulātīm po manipulech.

manip(u)lus, *ī*, *m.* 1. hrst, svazeček, otýpka. 2. četa vojáků, manipul.

Mānius, *ī*, *m.* římské předejmení.

Manlius, *iī*, rod římský; *Manliānus* 3. Manliův, *M-um* statek Ciceronův.

mannus, *ī*, *m.* galský koník.

mānō 1. a) kapati, kanouti, řinouti se, prýštití, *m. alqd* roniti. b) vycházeti, po — odněkud. c) šířiti se.

mānsiō, *ōnis*, *f.* zůstání, setrvání, pobyt; †bydliště, stanoviště.

mānsitō 1. zůstávat, bydlet.

mānsuē-faciō, *fēcī*, *factum* 3. (v *pass.* -f-ō) krotiti.

mānsuēs viz *mansuetus* 3.

mānsuēscō, *suēvī*, *suētum* 3. a) krotit. b) mírniti se, obměkčiti se, stávat se jemnějším, úrodným.

mānsuētūdō, *inis*, *f.* krotkost, mírnost, laskavost.

mān-suētus 3. (*manus*, *suetus*) krotký, mírný, povolný.

mantēle (*mantīle*), *is*, *n.* (*manus*) ručník, ubrousek.

mantica, *ae*, *f.* tlumok, vak.

Mantinēa, *ae*, *f.* město v Arkadii.

Mantō, *ūs*, *f.* jméno řecké věštkyně.

Mantua, *ae*, *f.* město v nížině pádské (Mantova).

manuālis, *e* do ruky se hodící, ruční.

manubiae, *ārum*, *f.* (*manus*) 1. výtězek z kořisti. 2. kořist neprávem získaná, lup.

manubrium, *iī*, *n.* rukojeť, držátko.

manū-missiō, *ōnis*, *f.* propuštění (otroka) na svobodu.

manū-mittō, *mīsī*, *missum* 3. propustiti na svobodu.

manu-pretium, *iī*, *n.* mzda (za práci), odměna, odplata.

manus, *ūs*, *f.* 1. ruka; *manū* často: vlastní rukou, rukou lidskou; *manūs dare* dáti se spoutati, vzdáti se; *in manibus esse* býti nablízku, (o spisovateli) býti hojně čten, býti znám; *in manus venire* nablízko přijíti, v boji se sraziti; *ad manum esse* (*habere*) po ruce býti (míti); *per manūs* z ruky do ruky, postupně. 2. sloní chobot; hák na zachycování lodí. 3. udatnost, udatný čin; branné mužstvo, četa vojáků (srv. hrstka); *manu fortis* osobně statečný; *manum committere*, *conferre*, *conserere* v otevřeném boji se utkati. 4. rukopis, písmo. 5. dílo, práce, výtvar; *consiliō manūque* radou i skutkem. 6. moc, síla; *in manū alcis esse* býti někomu poddán. 7. *in manibus alqd habere* míti něco v práci; *manibus aequis discedere*, *pugnare* nerozhodně bojovati; *manus alci inicere*, *inferre* násilně na někoho ruku vložiti; *manum non vertere* ani rukou nehnouti.

***manuscriptum**, *ī*, *n.* rukopis.

mapālia viz *magalia*.

mappa, *ae*, *f.* ubrousek, kapesní šátek; *m-am mittere* dávatí znamení šátkem.

Marathōn, *ōnis*, *f.* ves v Attice; *Marathōnius* 3. marathonský.

marathrum, *ī*, *n.* (-us, *ī*, *m.*) fenykl.

***marca** (*marcha*), *ae*, *f.* marka (peníz) hřivna.

Marcellus, *ī* jméno římské rodiny; *Marcellia*, *ōrum*, *n.* slavnost v Syrakusách na počest M. Claudia Marcella.

marceō, *uī* — 2: býti zvadlý, ochablý; *marcēs*, *entis* unavený, slabý.

marcēscō — 3. ochabovati, slábnouti; vadnouti, kaziti se.

***marchiō**, *ōnis*, *m.* markrabě; *marchionātus*, *ūs*, *m.* markrabství; *marchia*, *ae*, *f.* marka, markrabství.

marcidus 3. zvadlý, slabý.

Marcius, *iī* rod římský, ženy *Marcia*, *ae*; **Marcius** 3. *Marciānus* 3. *Marciūv*; *aqua Marcia* vodovod v Římě.

Marcomānī (—*mannī*), *ōrum*, *m.* Markomanové.

Mardonius, *ī*, *m.* zeť a vůdce Dareiūv.

mare, *is*, *n.* moře, mořská voda; *terrā marīque* na zemi i na moři; *polliceri montes et maria* slibovati hory doly.

Marea, **Mareōta**, *ae*, *f.* jezero v Egyptě blízko Alexandrie; *Mareōticus* 3. mareotský, egyptský (*fem.* i *Mareōtis*, *idis*).

margarīta, *ae*, *f.* (-*um*, *ī*, *n.*) [ř.] perla.

marginō 1. okrajem opatřiti.

margō, *inis*, *m.* (o)kraj, hranice.

marīnus 3. mořský; *rōs m.* rozmarína.

marītālis, *e* manželský.

maritimus 3. přímořský, mořský; *summa imperii m-ī* vrchní velení (nadvláda) na moři; *m-a*, *ōrum*, *n.* přímořské krajiny.

marītō 1. snoubiti, zasnoubiti.

marītus 3. manželský; *m-us*, *ī*, *m.* manžel, choť, snoubenec, ženich, nápadník; *m-a*, *ae*, *f.* manželka; *m-ī* *ōrum* manželé.

Marius, *iī* rod římský; *Mariānus* 3. *Mariūv*, *mariovský*.

marmor, *is*, *n.* [z ř.] 1. mramor. 2. věci z mramoru: sloupy, sochy, desky. 3. lesknoucí se, klidná hláďina mořská.

marmoreus 3. mramorový, z mramoru; bělostný jako mramor.

Marō, *ōnis*, *m.* římské příjmení.

Maroboduus, *ī*, *m.* Marobud, král Markomanů.

†**marrubium**, *ī*, *n.* jablečník (z čeledi pyskatých).

Marrūcīnī, *ōrum*, *m.* kmen marsický v Latii; *Marrūcīnus* 3. *marrucinský*.

Mars, **Martis**, *m.* 1. bůh války (staroitalský bůh rolnictví); oběžnice Mars. 2. boj, způsob boje, štěstí válečné; *aequo (aequato) Marte pugnare* se stejným štěstím, nerozhod-

ně bojovat. 3. udatnost, zmužlost, bojovnost. 3. a) *Martius (Mavortius)* 3. *Martūv*; *M. mēnsis* března; *campus M.* Martovo pole mezi Římem a Tiberem. b) bojovný, válečný; *Martialis*, *e* *Martūv*; *Martiālēs*, *ium*, *m.* 1. kněží Martovi. 2. vojáci legie zv. *Martia*.

***marscalcus (mariscalcus)**, *ī*, *m.* (*imperiī*) císařský maršálek.

Marsī, *ōrum*, *m.* kmen sabellský; *bellum Marsicum* s Marsy; *Marsus* 3. marsický.

marsūpium (*-*ppium*, -*bium*), *ī*, *n.* měšec, váček.

Marsyās (—*a*), *ae*, *m.* 1. řeka ve Frygii. 2. satyr.

Martiālis, *is*, *m.* básník Martial.

Marti-cola, *ae*, *m.* ctitel Martūv, bojechtivý.

***martyr**, *yris*, *m.* (*gen. plur.* i -*ōrum*) mučedník.

***martyrium**, *ī*, *n.* mučednictví.

mās, *maris*, *m.* samec; adjekt. samčí, mužský, mužný.

†**māsculēscō** 3. činím se mužem, měním se v muže.

māsculus 3. mužský, silný, muže důstojný; *o pívu: „samec“.

massa, *ae*, *f.* těsto, tvárná hmota (*massa*), kus hmoty.

Massagetae, *ārum*, *m.* kmen skythský.

Massicus (*mōns*) hora na rozhraní Latia a Kampanie, kde se dařilo výtečné víno.

Massilia, *ae*, *f.* M—e (Marseille); *Massiliēnsēs*, *ium*, *m.* *Massiliané*.

Massylī, *ōrum*, *m.* M—ové, kmen numidský.

mastīgia, *ae*, *f.* oprátka; ničema.

mastrūca, *ae*, *f.* kožešina, šuba.

mastrūcātus 3. kožešinou oděný.

matara, *ae* (*materis*, *is*). *f.* (galské slovo) těžké házečí kopí.

matelliō, *ōnis*, *m.* hrnec, *Corinthius* bronzový.

†**mateola**, *ae*, *f.* palička.

māter, *tris*, *f.* matka, mateřská obec; žena; původkyně, příčina.

mātercula, *ae*, *f.* matička.

māteria, *ae* (*māteriēs*, *ēī*) *f.* 1. látka; dříví stavební, palivo, trámy. 2. látka, předmět spisu. 3. příčina, podnět, zárodek, prostředek. 4. vlohy, nadání.

*māteriālis, e hmotný, světský, materiální.

māteriātus 3. ze dřeva vystavěný.

māterior 1. dříví opatřovati, káceti.

māternus 3. mateřský, matčln, se strany matčiny.

mātertera, ae, f. teta, sestra matčlna.

mathēmaticus 3. [ř.] matematický; počtářský; m-us, ī, m. matematik, počtář, astrolog; m-a, ae, f. matematika, počtářství.

mātri-cīda, ae, f. (caedo) vrah matky.

mātrimōnium, ī, n. manželství; manželka; *filiam in m—um dare* dceru provdati; *in m. aliquam ducere* oženiti se s...

mātrīmus 3. mající matku na živu.

mātrōna, ae, f. paní; manželka.

Matrona, ae, f. přítok Sekvany (Marne).

mātronālis, e paní slušící; M-ia, ium, n. slavnost paní 1. března k počtě Junony.

mātūrātē včas, rychle.

mātūrē včas, v pravý čas; předčasně, záhy.

mātūrēscō, mātūruī — 3. (u)zrátí, dospěti.

mātūrītās, ātis, f. 1. zralost, zralý úsudek, rozum. 2. pravý čas, dovršení, urychlení.

mātūrō 1. a) zralým činiti, v pass. zrátí. b) urychlití, usplšiti; *Caesar maturat proficisci* spěšně táhne; *maturat signum dare* dá znamení předčasně. c) posplšiti si; rychle, včas jednatí.

mātūrus 3. a) zralý, dospělý; k porodu, časem, věkem zralý; m. imperio schopný vládnouti. b) včasný; (před)časný, ukvapený, brzký.

Mātūta, ae, f. bohyně jitra, přljmí Junony.

mātūtīnus 3. ranní, jitřní, časný; *m—ae, ārum, f. ranní hodinky.

Maurī, ōrum, m. Maurové, Maurus 3. maurský, africký, též *Maurūsus* 3.; *Maurūsī, ōrum, m. Maurové, země Mauretānia, ae, f. Maurūsia, ae, f. (obyvatelé Marokka a Alžíru); *maurus, ī, m. mouřenín.*

Mausōlēum, ī, n. [ř.] nádherný náhrobek vládce Mausola; †m-um, ī, n. nádherný náhrobek

Māvors, tis, m. = Mars; *Māvortius* 3. Martův.

maxilla, ae, f. čelist, brada, tvář.

maximē 1. a) nejvíce, nejspíše; u adjektiv opisuje superlativ: m. pius nejzbožnější; vel, quam m. co nejvíce; multō m. daleko nejvíce. b) nejprve, na prvním místě; celkem, přibližně; *in hunc m. modum* takto asi. 2. obzvláště, právě; cum m. právě nyní, nunc cum m. nyní obzvláště.

maximus 3. při magnus.

mazonomus, ī, m. [ř.] velká mísa na maso.

meātus, ūs, m. chůze, pohyb, let, běh, dráha, ústí; m. animae dýchání.

mecastor! při Kastorovi!

*mēchanicus 3. řemeslnický; m. řemeslník; klas. mechanik.

med(d)ix tūticus [oské slovo] nejvyšší úředník v městech kampanských.

Mēdēa, ae, f. kouzelnice Medea z Kolchidy.

medeor — 2. léčití, (od)pomoci, zažehnati (dat.).

Mēdī, ōrum, m. Médové; Mēdus, Mēdicus 3. médský, asyrský, perský; země Mēdia, ae, f.

mediastīnus servus otrok, sluha středního stáří; nádeník.

*mediātīlō, ōnis, f. půlení, prostředkování.

*mediātor, ōris, m. prostředník.

medicābilis, e vyléčitelný.

medicā-men, inis (—mentum, ī), m. lék; kouzelný prostředek; líčidlo.

†medicāmentāria, ae, f. lékařství; *lékárna.

mēdicātus, ūs, m. kouzelný prostředek, kouzlo.

medicīna, ae, f. 1. ars m—ā lékařství. 2. lék; m—am alci adhibere někoho léčiti.

medicō 1. a) léčivou silou obdařiti m—ātus 3. kouzelný, kouzly způsobený. b) nabarviti, napustiti.

medicus 3. léčivý, lékařský; m—us, ī, m. lékař.

medietās, ātis, f. střed.

medimnus, ī, m. (—um, ī, n.) měřice (attická).

*mediō 1. zprostředkovati; medi aliquō něčím prostřednictvím.

mediocris, e 1. střední; neveliký,

nečetný *copiae*. 2. nízký; bezvýznamný, nepatrný; skromný, mírný.
mediocritās, *ātis*, *f.* prostřednost; bezvýznamnost, nepatrnost; střední cesta (*aurea*), mírnost.
mediocriter prostředně, ne příliš; s mírou, klidně.
Mediōlānum, *ī*, *n.* Milán; *Mediōlānenses*, *ium*, *m.* Milánští.
meditāmentum *bellī* přípravy k válce.
meditātiō, *ōnis*, *f.* přemýšlení, přípravování se, cvičení, úvaha.
mediterrāneus 3. vnitrozemský, *m—um iter* po zemi; *m—a, ōrum*, *n.* krajiny vnitrozemské.
meditor 1. (*alqd, de re*) 1. mysliti na něco, přemýšlet o něčem, připravovati se na něco. 2. cvičiti se v něčem; *meditātus* 3. promyšlený, nacvičený, po zralé úvaze; *meditātē* pečlivě.
medius 3.: 1. místně: střední, pro—, uprostřed jsoucí, ležící; *m—um alqm arripere, complecti* v půli těla; *in medio foro* uprostřed náměstí; *media acies* střed šiku; *per medios hostes* středem nepřátel. 2. čas. *medium tempus* mezidobí; *mediis diebus* ve dnech mezitím; *media aestate* uprostřed léta; *media dies* poledne, *m—a nox* půlnoc; *in mediā morte* ve smrti. 3. přen. střední, uprostřed, prostřední; nerozhodný, neutrální, dvojsmyslný *sermo*; nespolehlivý *amicus*; prostředkující, prostředník *Iuppiter*, rušivý; *media pars* polovice. **medium**, *īī*, *n.* 1. střed, *mediō* středem, prostřed; v *doplňku* uprostřed, doprostřed; *medium diei* poledne, *noctis* půlnoc; *medio temporis* zatím. 2. veřejnost, obecné dobro; *in m. proferre* veřejně oznámiti; *in m—ō ponere* předložiti k veřejnému rozhodnutí; *in medio esse* býti veřejně přístupný, nerozhodnutý; *in m. vocare* vyzvat před soud; *in m—ō relinquere* nechat nerozhodnuto; *in mediō* veřejně; *in m. consulere* starati se o veřejné blaho; *in medium recitare* veřejně předčítati; *e (de) mediō pellere, tollere, remove* s cesty odstraniti, usmrtiti; *medius fidius* viz *fidius*; **medium* (zvl. v *plur.*) prostředek; *sine medio* bezprostředně.

medulla, *ae*, *f.* 1. mozek, dřev, duše rostlin. 2. nitro, srdce. 3. tvnitřek rostlin, jádro.
medullula, *ae*, *f.* mozeček.
Medūsa, *ae*, *f.* *M.*, nejhroznější z Gorgon; *Medūsaeus* 3. Medusin (*monstrum* = Kerberos, *equus Pegasus*, *pons Hippokrene*).
Megalē (*a*), *es*, *f.* přijímá Kybely [ř.]; *adj. Megalēnsis*, *e*; *Megale(n)sia*, *ium*, *n.* slavnost Kybelina v dubnu.
Megalopolis, *is*, *f.* město v Arkadii; *Megalopolitae*, *ārum* = *Megalopolitānī*, *ōrum*, *m.* Megalopolitáné.
Megara, *ōrum*, *n.* (—*a*, *ae*, *f.*) město ve střed. Řecku a na Sicilii.
Megarēus 3. *Megaricus* 3. megarský z Megar; *Megarici*, *ōrum*, *m.* filosofové megarští; megarský (na Sicilii) i *Megarus* 3. *Megarēus* 3.; *Megarēā*, *ōrum*, *n.* okolí Megar; *Megarīs*, *idis*, *f.* krajina v Řecku nebo město na Sicilii.
megistānēs, *um*, *m.* [ř.] velmožové.
mehercule při Herkuleovi!
meiō — — 3. močiti.
mel, *mellis* *n.* 1. med, v *plur.* kapky medu. 2. sladká, příjemná věc.
Melampūs, *odis*, *m.* 1. věštec. 2. syn Atreův. 3. pes Aktaionův.
melanchaetēs, *ae*, *m.* [ř.] pes s černou hřívou.
melancholicus 3. [ř.] těžkomyslný, záдумčivý.
Melanthō, *ūs*, *f.* mořská nymfa.
Meleager (—*grus*, —*gros*), *ī*, *m.* *M.*, syn Oineův; *Meleagrides*, *um*, *f.* jeho sestry.
Melicerta (—*ertēs*), *ae*, *m.* syn Athamantův a Ioin.
melicus 3. [ř.] melický, lyrický.
melilōtos, *ī*, *f.* [ř.] komonice.
melimēlum, *ī*, *n.* [ř.] sladké jablko.
melior, *melius* viz *bonus*.
***melliōrō** 1. zlepšovati, obohacovati.
melisphyllum, *ī*, *n.* [ř.] melissa (rostl.).
Melita, *ae* (—*ē*, *ēs*), *f.* ostrov Malta *n.* Mljet; nymfa mořská; *Melitēnsis*, *e* maltský; *M—ia*, *ium*, *n.* koberce z Malty.
melleus 3. medový; tlahodný, milý.
mellifer, *a*, *um* medonosný.
***mellifluus** 3. medem tekoucí, medový.

mellītus 3. medem slazený, medový; lahodný, příjemný.

***melo**, *onis*, *m.* meloun.

***melodia**, *ae*, *f.* nápev, píseň, melodie.

melos, *n.* [ř.] zpěv, píseň.

Melpomenē, *ēs*, *f.* musa tragoedie a lyriky.

membrāna, *ae*, *f.* kůžička, blána (pergamenová).

†**membrānāceus** 3. pergamenový.

membrātīm úd po údu, po částech, po odstávcích.

membrum, *ī*, *n.* 1. úd tělesný, polhlavní; tělo. 2. část, člen, odstavec.

meminī, *isse* pamatovati (se, si); býti pamětliv, zmiňovati se o něčem; *m. Catonem* býti pamětníkem Katona; *m. patris* býti pamětliv otce.

Memmius, *ī*, *m.* římské jméno rodové.

Memnōn, *onis*, *m.* král Aithiopů; *Memnonius* 3. mouřenínský, černý.

memor, *oris*, 1. pamětlivý, mající na paměti, vzpomínající. 2. vděčný. 3. nesmiřitelný *ira*; 4. dbalý, rozvážený, opatrný.

memorābilis, *e* pamětihodný, slavný.

memorandus, 3. pamětihodný, památný.

memorātor, *oris*, *m.* vypravovatel.

memorātus, *ūs*, *m.* vypravování, zmínka.

memoria, *ae*, *f.* 1. pamět, památka; *m—ā tenere* chovati v paměti; *comprehendere* zapamatovati si; *ex m—ā deponere* zapomenouti; *m—ae mandare*, *infigere* vštípnouti si v pamět. 2. vzpomínka, vědomí něčeho *sceleris*; *post hominum m—am* pokud sahá lidská pamět; *m. rerum gestarum* dějepisectví; *alqd m—ae prodere* zachovati tradici. 3. čas, doba; *paulo supra hanc m—am* krátce před naší dobou; *memoriā patrum accidit* za doby otců. 4. paměti, podání; *litterarum memoria* písemné doklady.

memoriālis, *e* pamětní.

memoriter nazpaměť.

memorō 1. připomínati, zmiňovati se, vypravovati, uváděti.

Menander, *drī*, *m.* 1. básník nové komedie. 2. jméno jiných mužů.

menda, *ae*, *f.* = *mendum*, *ī*, *n.*

mendācium, *īī*, *n.* lež, klam, výmysl.

mendāx, *ācis* lživý, klamavý; klamný, vylhaný; nezasloužený, padělaný; *m.* lhář.

mendīcitās, *ātis*, *f.* žebrota, chudoba.

mendīcō 1. žebratí; **mendicantes* žebraví mniši.

mendīcus 3. žebrácký, nuzný; *m—ūs*, *ī*, *m.* žebrák.

mendōsus 3. chybný, plný vad; chybující.

mendum, *ī*, *n.* chyba, vada tělesná *n.* písarská; vada, nedopatření.

Menelāus, *ī*, *m.* 1. král spartský, manžel Helenin. 2. řečník řecký.

Menippus, *ī*, *m.* filosof kynický. 2. řečník řecký.

Menoceus, *ī*, *m.* Menolkeus, syn Kreonta thébského.

Menoetiadēs, *ae*, *m.* Menoitiovec, Patroklos.

mēns, *mentis*, *f.* 1. mysl, rozum, duch; *mente comprehendere*, *complecti* pochopiti v mysl. 2. smýšlení, srdce, city (hněv, vášeň); *mentem addere alci* dodati zmužilosti. 3. myšlenka, mínění, úmysl; *m. publica* veřejné mínění. 4. náklonnost, *bona* dobrá, mravnost, dobrý charakter.

mēnsa, *ae*, *f.* 1. stůl prodavače, směrnárníka; *m. publica* státní pokladna, *m—ae deorum* oltáře. 2. jídlo, hostina, strava; *m—ae secundae* zákusky. 3. *lešení, zvýšené místo pro prodej otroků a pod.

mēnsārius, *īī*, *m.* směrnárník, peněžník; úředník starající se o státní platy.

mēnsis, *is*, *m.* měsíc (doba).

mēnsor, *ōris*, *m.* (země)měřič.

mēnstruus 3. měsíční, měsíc trvající, měsíčně se opakující, za měsíc zhotovený; *m—ā cibaria* potraviny na měsíc.

mēnsūra, *ae*, *f.* měření, míra, rozměr, měřítko; *m.* legati hodnost.

***mēnsūrō** 1. měřiti.

ment(h)a, *ae*, *f.* [ř.] mática.

mentiō, *ōnis*, *f.* zmínka; *m—em (alcis rei, de re) facere, habere, movere, icere* zmíniti se o něčem; *menti incidit* zmínka se stala.

mentior 4. vymýšleti si, lháti, lživě tvrditi, klamati, předstíratí; **mentītus** 3. vylhaný, klamný.

Mentōr, *oris*, *m.* 1. přítel Odysseův.
2. umělec řecký.

mentula, *ae*, *f.* mužský úd.

mentum, *i*, *n.* brada (vousy).

meō 1. jít, chodit, procházet.

mephītis, *is*, *f.* škodlivý výpar, zápach.

merācus 3. čistý, nesmíšený.

mercābilis, *e* prodejný.

mercātor, *ōris*, *m.* kupec, obchodník.

mercātūra, *ae*, *f.* obchod, —ování.

mercātus, *ūs*, *m.* 1. obchod, prodej, koupě, trh. 2. slavnostní shromáždění lidu.

mercēdula, *ae*, *f.* malá mzda, výděleček.

mercēn(n)ārius 3. námezny, najatý *miles*; podplacený; koupený, zaplacený; *m—us*, *i*, *m.* člověk najatý, nádeník.

mercēs, *ēdis*, *f.* 1. mzda, odměna, plat, výdělek; *m—e conducere* najmouti za mzdu; žold, honorář, úplatek. 2. cena, námaha; škoda, trest, pokuta. 3. činže, úroky, výnos.

mercimōnium, *iī*, *n.* zboží, *trh na zboží.

mercōr 1. kupovati, vykoupiti; *m—ātus* 3. vykoupený.

Mercurius, *iī*, *m.* bůh M.; *adj.* *Mercurialis*, *e*; *Mercuriālēs*, *ium*, *m.* kněží M—ovi.

merda, *ae*, *f.* lejno, trus.

merēns, *entis* zasluhující si, zasloužilý; trestuhodný.

mereō, *uī* — 2. **mereor**, *meritus sum* 2. a) zasluhovat (si), býti něčeho hoden, vydělati si. b) *stipendia m.* konati voj. službu (za žold); *pedibus*, *equo m.* sloužiti j. pěšák, u jízdy. c) zjednat si, dosíci, získati *gloriam*. d) zjednat si zásluhy, zasloužiti se *bene mereri de aliquo*; velice se zasloužiti *optime mereri*; *meritus* 3. a) zasloužilý (*bene*, *velice optime*). b) (dlouho) u vojska slouživší. c) zasloužený *poena*, *honor*, *mors*.

meretrīcius 3. nevěstek, *quæstus* řemeslo.

meretrīcula, *ae*, *f.* = *meretrix*.

meretrīx, *īcis*, *f.* nevěstka.

merges, *etis*, *f.* snop.

mergō, *sī*, *sum* 3. a) ponořiti, potopiti; skryti, schovat; v *pass.* utonouti. b) přen. uvrcti, ponořiti, pohřbiti, sklátiti, zahubiti.

mergus, *i*, *m.* potápka.

merīdiānus 3. polední, jižní; **m.* poledník.

merīdiātīō, *ōnis*, *f.* polední spánek.

merī-diēs, *ēī*, *m.* (*medius dies*) poledne, jih.

Mērionēs, *ae*, *m.* vozataj Idomenea krétského.

1. **meritō** podle zásluhy, právem; výborně!

2. **meritō** 1. vydělati si.

meritōrius 3. najatý, placený.

meritum, *i*, *n.* výdělek, zisk, mzda; zásluha, dobrodíní; vina, odplata, trest.

Meropē, *ēs*, *f.* choť Sisyfova, jedna z Pleiad.

merops, *pis*, *m.* žluva.

mersō 1. ponořovati, potápěti, někam vrhati.

merula, *ae*, *f.* kos.

merus 3. a) čistý, pouhý, nesmíšený; *merum*, *i*, *n.* nesmíšené víno. b) pravý, opravdový *libertas*, *virtus*; pouhý, samý.

merx, *cis*, *f.* zboží.

mesochorus, *i*, *m.* [ř.] vůdce sboru.

mespilus, *i*, *f.* mišpule (strom).

Messālīna, *ae*, *f.* manželka císaře Klaudia.

Messala, *ae*, *m.* římské příjmení.

Messāna, *ae*, *f.* sicilské město (Messina). **Messānius** 3. messinský.

Messāpus, *i*, *m.* král Messapiů = *M—iī*, *ōrum*, *m.* v Apulii a Kalabrii; **Messāpius** 3. messapijský.

Messēnē, *ēs*, *f.* hl. město Messénie; **Messenius** 3. messénský, **Messēniī** Messéňané.

messis, *is*, *f.* 1. žeň, sklizeň, vybírání mezu; doba žní. 2. obilí, osení, úroda.

messor, *ōris*, *m.* žnec.

messōrius 3. žnecký.

—**met** přípona osob. zájmen *egomet*; zdůrazňuje.

mēta, *ae*, *f.* 1. hranice, cíl, konec. 2. cíl = v cirku mezník kuželovitého tvaru.

†**metallicus** 3. kovový.

metallum, *i*, *n.* kov. v *plur.* rudné doly; *damnare in m—um* (—a) odsouditi k práci v dolech.

metamorphōsis, *is*, *f.* [ř.] proměna.

***metaphysica**, *ōrum*, *n.* (**m—ā*, *ae*, *f.*) metafysika.

mētātor, *ōris*, *m.* měřič.

Metaurus, *ī*, *m.* řeka v Umbrii.

Metellus, *ī*, *m.* římské příjmení.

***methodus**, *ī*, *f.* vědecká cesta, metoda; *tm—icus* 3. metodický, vědecký.

Mēthymna, *ae*, *f.* město na Lesbu; *Methymnaeus* 3. methymenský, *M—aeī, ōrum*, Methymňané; *Methymnias*, *adis*, methymenská.

meticulōsus 3. bázlivý.

mētior, *mensus sum* 4. a) měřiti, vyměřovati, od —. b) cestu, dráhu projíti, proběhnouti, uraziti, projeti, proplouti. c) měřiti, posuzovati *re*, *ex re*.

1. **mētō** 1. (*—or* 1.) měřiti, vyměřovati.

2. **metō**, *messuī*, *messum* 3. požínati, kositi; *m. lilia* utínati, *uvas* sbíratí.

***mē ropolis**, *is*, *f.* 1. mateřské město kolonií. 2. sídlo arcibiskupa.

***mētopolīta**, *ae*, *m.* biskup hlav. města, metropolita.

***mētopolītānus**, **mētopoliticus** 3. metropolitický, biskupský.

metuēns, *entis* bojící se, ve strachu.

mētula, *ae*, *f.* = *meta* (zmenš.).

metuō, *uī* — 3. báti se, strachovati se *alqm*, *alqd*; *alqd ab*, *ex aliquo*; *m. doti* báti se o věno, *de vita* o život, *de Hannibale* stran *H—a*; *vazby ut*, *ne*, *ne non*; *metuere s inf.* = rozpakovatí se, váhati.

metus, *ūs*, *m.* 1. strach, *alcis* něčí i z někoho, před někým; (*prae*) *metu* strachem, ze strachu; posvátná úcta. 2. nebezpečné postavení, předmět strachu.

meus, *a*, *um* můj; *iniuria mea* bezprávi mnou i na mně páchané; můj milý: *mī Attice!* *meum* můj majetek, zvyk, má vlastnost, věc, povinnost a pod. *meī, ōrum*, *m.* moji přátelé, krajané, přívrženci, poddaní; *mī* = a) *mihi*. b) vokativ od *meus*.

Mezentius, *iī*, *m.* vládce Etrusků.

mīca, *ae*, *f.* hrstka, troška; *mīca salis* zrnko.

Micipsa, *ae*, *m.* král numidský.

micō, *uī* — 1. a) mihati se, kmitati se, chvěti se; *m. linguā* šlehati, *auribus* stříhati. b) třpytiti se, blýskati se. c) prsty rychle vztyčovati a ptáti se, kolik jich jest *m. digitis*.

***micrographus**, *ī*, *m.* badatel, pracující s mikroskopem.

***micrometrum**, *ī*, *n.* mikrometr (drobnohledné měřítko); *—icus* 3. -ický.

***microscopium**, *ī*, *n.* drobnohled.

***microtomicus** 3. mikrotomický (mikrotom jest přístroj pro velmi tenké — mikroskopické — řezy).

Midas, *ae*, *m.* král fryžský.

migrātiō, *ōnis*, *f.* stěhování (se).

migrō 1. a) stěhovati (se), přesídliti, s sebou pryč vzíti. b) přestoupiti *iura*.

Mīlaniōn, *ōnis*, *m.* mytický lovec.

mīles, *itis*, *m.* 1. vojín, voják; *m. mercennarius* žoldnéř, *legionarius* voják řadový, *voluntarius* dobrovolník, *veteranus* vysloužilý, starý voják; *tribunus militum* tribun vojenský; *miles* často = *milites*, vojsko. 2. vojín pěší, pěšák v šachu; o ženě: nováček, družka.

Mīlētus, *ī*, *f.* město v maloasijské Ionii, *adj. Mīlēsius* 3. *M—a carmina* kluzké povídky; *M—iī, iōrum*, *m.* Mileťané.

***mīliāre** (*mīlliare*), *is*, *n.* míle.

mīliārium, *ī*, *n.* viz *milliarius*.

mīlitāris, *e* vojenský, *res m.* vojenství; *m—ēs* v *plur.* = *milites*; *m—iter* po vojensku; **rytířský*, *šlechtický*.

mīlitia, *ae*, *f.* 1. voj. služba, vojna; služba vůbec; *domi mīlitiaeque* doma i na vojně, v míru i ve válce. 2. vojsko, vojenský stav; válečné tažení; **rytířstvo*.

mīlitō 1. konati voj. službu, těžkou práci, službu; **ecclēsia mīlitāns* církev bojující.

milium, *iī*, *n.* proso.

mīlle (*plur. mīlia, ium, n.*) *n.* 1. 1. tisíc; *m. passuum* římská míle, 1¹/₂ km. 2. *přen.* velký počet, množství.

mīllēsimus 3. tisíc.

mīlliārius 3. čítající tisíc (mužů, kroků); *m—um, ī*, *n.* milník.

mīlliē(n)s tisíckrát.

Mīlō, *ōnis*, *m.* 1. atlet z Krotonu. 2. tribun lidu v Římě.

Miltiadēs, *is*, *m.* vůdce athénský.

mīlvīnus 3. jestřábí.

mīluus (*mīlvus*), *ī*, *m.* jestřáb, dravá ryba; souhvězdí.

mīma, *ae*, *f.* herečka v mimu.

†mīmārī, ōrum, m. herci v mimu.
mīmiambos, ī, m. [ř.] mimiamb.
mīmīcē fraškovitě, jako ve frašce.
mīmīcus 3. z mimu vzatý; fraškovitý, strojený, herecký.
mīmula, ae, f. herečka.
mīmus, ī, m. [ř.] herec mimu; mímická hra.
mīna, ae, f. [ř.] mina = 100 atických drachem, asi 1½ kg stříbra.
mīnae, ārum, f. 1. cimbuří hradební. 2. hrozba (—y), vyhrůžka (—y).
mīnāx, ācis 1. přečnívající, převalý. 2. hrozivý, výhrůžný.
***mīnerālia**, ium, n. nerosty.
Minerva, ae, f. bohyně moudrosti a umění i boje; *baca M—ae oliva; agere pingui (crassā, rudī) M—ā* ne-japně, sprostě, neuměle; *sus M—am (docet)* hloupý moudrého; *přen.* tkaní, tkadlecká práce.
mīngō, nxī, nctum 3. močiti.
mī imē, —us viz *parum, parvus*.
minister, tra, trum pomocný; *m—er, ī, m.* pomocník, sluha, kněz; podporovatel, náhončí. **pastor*, duchovní pastýř, farář.
***mīnisteriālis**, e 1. příslušející k osobě císařově. 2. nesvobodný služební.
mīnisterium, īī, n. 1. služba, úřad, úkon. 2. služebnictvo. 3. *mīnisterstvo.
mīnistrō 1. a) obsluhovati, při—, po— u stolu; *m. pocula* podávati. b) něco obstarati, způsobiti, poskytovat; *navem říditi, iussa* vykonávati.
mī itabundus 3. vyhrožující.
mīnitor 1. hroziti, vyhrožovati *alci alqd, aliqua re: mortem, gladio*.
mīnium, īī, n. suřík, surová rumělka.
1. minor, minus u *parvus, parum*.
2. minor 1. a) vyčnívati, strměti. b) hroziti *alci mortem, gladio; m. multa* honosivě slibovati.
Mīnōs, ōis, m. 1. král krétský, soudce v podsvětí. 2. jeho vnuk, král krétský. *Mīnō—taurus*, ī, m. obluda Minotaur; *Mīnōis, idis*, f. dcera Minoova (Ariadne); *Mīnōius, Mīnōus* 3. minojský, krétský.
mīnuō, uī, ūtum 3. a) zmenšovati, t. j. štípat, řezati, krájet, lámati, rozmělniti a pod. b) přen. zmenšiti, u—, zeslabiti, *religionem* zlehčovati.

minusc ulus 3. maličký, drobný.
mīnūtātīm po kouscích, ponáhlu.
†mīnūtīm na drobné kousky.
mīnūtus 3. a) malý, nepatrný, drobný; *res m—ae* maličkost(i); *m. gladius* krátký. b) slabý, bezvýznamný, nepatrný; **m—um, ī, n.* maličkost.
Mīnyas, ae, m. král v Orchomenu; *Minyae* v plur. = Argonauti; *Mīnyeias, adis*, f. dcera Minyova; *Mīnyeides, um*, f. dcery M—ovy. *Mīnyei us* 3. Minyův.
mīrābilis, e podivuhodný, zvláštní, neobyčejný; *visu m—e* podivuhodný zjev.
mīrābundus 3. plný údivu.
***mīrāculōsus** 3. = *mīrābilis*.
mīrāc(u)lum, ī, n. podivuhodná věc, podivný úkaz, div, zázrak; *m—a, ōrum*, n. strašidla; podivné názory.
mīrandus 3. podivuhodný.
mīrātiō, ōnis, f. podiv.
mīrātor, ōris, m. kdo se diví, obdivovatel.
mīri-ficus 3. podivuhodný, nápadný, obzvláštní.
mīrmillō, ōnis, m. [ř.] těžce oděný gladiátor, mající ve znaku rybu.
mīror 1. *alqm, alqd* diviti se, obdivovati se, žasnouti nad něčím.
mīrus 3. divný, podivuhodný, nápadný, zvláštní; *mirum quantum, quam* náramně, velice; *mirum!* jaký div!
mīsceō, *miscuī mixtum (mistum)* 2. a) mísiti, směřovati *alqd (cum) aliqua re, alci rei*; spojovati, sdružovati. b) ve zmatek uváděti, plašiti, bouřiti, *proelium* sváděti; v pass. bouřiti se, haliti se, *pulvere* v prach. c) spojením, smíšením vytvořiti, způsobiti, připravit; *domum, moenia m. gemitu, luctu* naplňovati.
mīsellus 3. nebohý, nešťastný.
Mīsēnus, ī, m. trubač Aeneův; *M—us (mons)* = *Mīsēnum*, ī, n. mys mīsenský (a město) u Kum; *Mīsēnēnsis*, e mīsenský.
miser, a, um bídný, nešťastný, ubohý, nuzný, špatný; vlož. *miserum!* běda!
mīserābilis, e = **mīserandus** 3. politování hodný, bídný, nešťastný, žalostný.
mīserātiō, ōnis, f. 1. slitování, soucit, útrpnost. 2. dojemná řeč, dojemné líčení.

***miserātor**, *ōris*, *m.* slitovník.
miserē bídne, nešťastně; usilovně, trdně.
misereror, *miseritus sum* 2. smilovati se, míti soustrast (*alcis*).
miseret, **miserētur** *mē alcis (rei)* jest mi líto, cítím soustrast.
miserēscō — — 3. smilovati se, politovati.
miseriā, *ae, f.* bída, neštěstí, utrpení, strast.
misericordia, *ae, f.* milosrdenství, soustrast, útrpnost, *clarissimi viri* k muži; *m—am habere* naléztí slitování.
misericos, *cordis* milosrdný, útrpný.
miseror 1. litovati, útrpnost míti; nářkati, lkáti nad někým *alqm, alqd*; **miserante deō* ze slitování božího.
***missa**, *ae, f.* mše.
***missificātor**, *ōris*, *m.* obětník mše.
missilis, *e* házečí, metací; *m—e, is, n.* házečí kopí, střela.
missiō, *ōnis, f.* posláni, propuštění; *m—em petere* prositi o milost (gladiátoři); *sine m—e* bez milosti, na smrt.
missitō 1. posílati.
***missō** 1. sloužití mši.
†**missus**, *ūs, m.* (jednotlivý) závod.
missū na posláni, na rozkaz; co do vyhození.
mīte mírně, klidně.
mitella, *ae, f.* (*mitra*) stuha kolem hlavy.
mītēscō — — 3. stávat se klidným, mírným, jemným; mírniti se, povolovati, krotnouti.
Mithrās (*—ēs*), *ae, m.* perský bůh slunce.
Mithridātēs, *is, (—ī)*, *m.* král pontský nebo arménský. *Mithridāticus* 3. *Mithridātēus* 3. Mithridatův, *bellum M—um* s Mithridatem.
mīti-ficō 1. změkčiti, strávití.
mītīgō 1. a) zjemňovati, změkčovati, *cibum* vařiti, *agrum* kypřiti, *morbum* zmirňovati. b) mírniti, usmiřovati, chlácholiti.
mītis, *e* 1. mírný, lahodný, kyprý; úrodný, *flamma* neškodný. 2. jemný; klidný, krotký; *in mitiorem partem* na lepší stránku.
mītra, *ae, f.* [ř.] stužka, zvl. na ovíjení hlavy, turban, perská čepice.

mittō, *mīsi, missum* 3.: 1. posílati, *ad mortem* na smrt, *ad bellum* do války, *in suffragium* k hlasování. 2. a) zprávu, vzkaz, rozkaz, dotaz, dar poslati; *salutem* pozdrav. b) se-slati = způsobiti *exsilium*. c) vysílati, metati, mrštiti *lapides, pila, fulmina*, seslati *auspicia*; házeti, shoditi, do—, od—; položití, nasypati *cibos*, vydávati *vocem*, poskytovatí, dávatí *ebur*, pouštěti, vy— *equos*. d) se *m., pass.* vrhnouti se, sněsti se, pustiti se do něčeho. e) propustiti (i *missum aliquem facere*), roz—, upustiti od něčeho, vzdáti se něčeho, *odium, timorem, spem*; *mitte precari* ustaň prositi! f) nechati stranou, mlčením přejíti.
mixtura, *ae, f.* směs.
Mnēmōsynē, *ēs, f.* (Pamět) matka mus.
mnēmōsynum, *ī, n.* památka.
mōbilis, *e* pohyblivý, movitý; stálý, vrtkavý.
mōbilitās, *ātī, f.* pohyblivost, rychlost; nestálost, vrtkavost.
mōbiliter rychle, snadno, lehce.
moderābilis, *e* mírný.
moderāmen, *inis, n.* řídíadlo, kormidlo; řízení, vláda.
moderātē s. mírou, s rozvahou; s omezením.
moderātiō, *ōnis, f.* 1. umírněnost, zachování míry, ovládnutí sebe, pravá míra. 2. řízení, vláda.
moderātor, *ōris, m.* (fem. —*trix, trīcis*) řidič, vůdce, správce, vládce, krotitel; **m. scholae* učitel.
moderātus 3. mírný, umírněný, rozvázný, klidný.
***modernus** 3. nynější, moderní.
moderor 1. a) mírniti, krotiti *irae, linguam*. b) ovládati, řídití *navi, equos*. c) šetřiti míry.
modestia, *ae, f.* mírnost, rozváznost, skromnost, kázeň, poslušnost; mravnost, stydlivost.
modestus 3. mírný, rozvázný; skromný, poslušný, povolný, mravný, počestný, stydlivý.
modicus 3. a) mírný, prostředně veliký, skrovný. b) přiměřený, vhodný. c) malý, nepatrný; *m. amnis* nehluboká, *homo m—ae originis* nízkého původu. d) mírný,

skromný, rozvázný; *modicē* s mírou, mírně, ne příliš; klidně, rozvázně.

modi-ficō 1. náležitě odměřitl.

modius, *iī*, *m.* měrice (míra obilní, 10¹/₂ l.).

modo (zřídka *modō*) 1. jen, pouze; (*dum—*) *modo* jen když, jen kdyby, jen ať, jen aby s *coni.*; *non modo*, *sed etiam* nejen, nýbrž i; *non modo non—sed ne—quidem* nejen ne, nýbrž ani ne... 2. čas. právě, nedávno, hned potom; *modo — modo* brzy, brzy; hned, hned.

modulātor, *ōris*, *m.* hudebník.

modulātus 3. melodický, rytmický.

modulor 1. a) dle taktu odměřovati, upravovati, modulovati, dávatí takt. b) hráti, *carmina avenā* na píšťalu, *fidibus* na strunný nástroj; zpívati.

modulus, *ī*, *m.* míra; nápěv, píseň.

modus, *ī*, *m.* 1. míra, výměra, měřítko; *m. herbae* délka, *pomorum* množství, *trunci* objem a pod. 2. takt, rytmus, melodie, nápěv, píseň. 3. pravá míra, umírněnost, mez, konec; *modum statuere rei* určití meze, zameziti; *modum retinere* šetřiti pravé míry, *adhibēre m—um* zachovati míru. 4. způsob, druh; *hōc modo*, *ad hunc modum* takto; *quo modo*, *quem ad modum* jak? *servorum modo*, *servilem in modum* otrocky, *mirandum im modum* podivuhodně, *nullo modo* nikterak; pravidlo.

moechor 1. cizoložiti.

moechus, *ī*, *m.* [ř.] cizoložník.

moecha, *ae*, *f.* cizoložnice.

moenia, *um*, *n.* (*munio*) hradby, násep, ochranná zeď; *přen.* město, domy.

Moesī, *ōrum*, *m.* Moesové, národ v nyn. Srbsku a Bulharsku; země *Moesia*, *ae*, *f.*; *Moesiacus* 3. moesijský.

mola, *ae*, *f.* mlýnský kámen. mlýn; mouka, obětní tluč.

molāris, *e* mlýnský; *m—is*, *is*, *m.* (*lapis*) mlýnský, veliký kámen.

***molendīnō** 1. váletí, mlíti.

***molendīnāris**, *e* mlýnský.

***molendīnum**, *ī*, *n.* mlýn.

mōles, *is*, *f.* 1. spousta, ohromná hmota, mohutnost. 2. veliká hráz, v. stavba, veliké stroje válečné, lodí,

vlny; *m. imperii* obrovská říše; spousta vojska. 3. břímě, tíha, obtíž, námaha, nesnáze; *taetae molis erat...* stálo tak velkou námahu.

molestia, *ae*, *f.* obtíž, mrzutost; nucenost, afektovanost; *m—am capere*, *trahere*, *habere ex re*, *m—ā affici* mítí mrzutost, mrzeti se proněco; *m—am deponere* zbaviti se mrzutosti.

molestus 3. obtížný, trapný; nápadný, afektovaný, škodlivý; *molestē* s obtížemi, nerad.

mōli-men, *inis*, *n.* (*—mentum*, *ī*, *n.*)

1. námaha, snaha, úsilí. 2. ohromná stavba.

mōlior 4.: 1. a) s námahou v pohyb uváděti, posunovati, přenášeti, odstraniti; *m. bipennem* napřáhnouti, *terram* přeorati, *ancoras* vytáhnouti, *portas* vypáčiti, *fulmina* metati, *fidem* úvěr podvrátiti. b) s námahou zřizovati, tvořiti, stavěti; *m. iter*, *viam* s námahou cestu si raziti; *moram*, *letum*, *insidias*, *fugam*, působiti, nastrojiti, provésti. c) osnovati, zamýšleti, usilovati o něco *res novas* (převrat). 2. namáhati se, s námahou bojovati.

mōlitiō, *ōnis*, *f.* stržení, odklizení; chystání se k něčemu (*gen.*).

1. **mōlitor**, *ōris*, *m.* budovatel, tvůrce, původce, strůjce.

2. **molitor**, *ōris*, *m.* (*molo*) mlynář.

mollēscō — — 3. měknouti, zušlechťovati se; stávatí se změkčilým.

molliculus 3. měkkoučký, chutný.

molliō 4.: 1. měkkým, ohebným, vláčným činiti, tavití; *agrum* kypřiti, *ceram* hnísti, *glebas* rozmělnovati; v *pass.* měknouti. 2. mírniti, krotiti, zušlechťovati. 3. změkčilým činiti.

molli-pes, *pedis* s měkkýma nohama.

mollis, *e* měkký, vláčný, ohebný, pružný, poddajný; něžný, mírný; *m. arcus* uvolněný, *molle solum* kyprá půda; *vinum*, *castaneae* chutné, lahodné. 2. dojmům a jemným citům přístupný, citlivý, vznětlivý; přívětivý; něžný, útlý *aetas*. 3. změkčilý, rozmařilý, choulostivý, *pecus* odporu neschopný. 4. klidný, pohodlný *senectus*; *molliter* měkce, pružně, švihně; klidně, mírně, oddaně, změkčile.

mollitia, *ae, f.* (**mollitiēs**, *ēī, f.*)

1. měkkost, citlivost. 2. slabost, změkčilost; rozmařilost, chlápnost.

mollitūdō, *inis, f.* měkkost, něžnost, ohebnost.

***molusca** měkkýši.

molō, *uī, itum* 3. mlítí; *molita cibaria* mouka; *molitum*, *ī, n.* melivo, mouka.

Molossī, *ōrum, m.* národ v Epiru; **Molossus** 3. molosský, *subst.* Molos; *fem.* *Molossis, idis*; země *Molossia*, *ae, f.*

mōly, *yos, n.* [ř.] kouzelná bylina.

mōmentum, *ī, n.* (*movimentum* od *moveo*) 1. a) hybná síla, váha; *par m.* rovnováha. b) vliv, příčina, vzpruha, náraz, důvod, podnět, pohnutka; *m. habere*, *esse* býti rozhodující, *magnum m. afferre* velice přispěti k něčemu. c) důležitost, váha, cena, význam; *nullius m—ī esse* býti bez významu. 2. pohyb; okamžik, doba, chvíle; *m. temporis* nejkratší čas; *momentō* ve chvílce, v okamžiku; *omni momento* vždy, stále.

***monachus**, *ī, m.* mnich.

***monarcha**, *ae, m.* samovládce.

***monarchia**, *ae, f.* monarchie, říše.

***monastērium**, *ī, n.* klášter.

***monasticus** 3. klášterní, mnišský.

monēdula, *ae, f.* kavka.

moneō, *uī, itum* 2. a) upomenouti, připamatovati *alqm, alqd, alcis rei, de re*; upozorniti, vnuknouti, předpovídati. b) napomínati, domlouvat, pobízet, varovati, kárat.

monēris, *is, f.* [ř.] jednořadka, loď s jednou řadou vesel.

monēta, *ae, f.* mincovna, mince, měna; *luno M.* přijímá Junony (napomínající).

***moniālis**, *is, f.* jeptiška.

monīle, *is, n.* náhrdelník, náprsník.

monitiō, *ōnis, f.* napomenutí.

monitor, *ōris, m.* připomínatel, na —, u —, upozorňovatel.

monitum, *ī, n.* (*v plur.*) 1. přepověď, proroctví. 2. napomenutí, výstraha.

monitus, *ūs, m.* napomenutí, pokyn; *m—ū* na pokyn.

monogrammus 3. [ř.] z pouhých čar se skládající, pouhý obrys.

mōns, *montis, m.* hora, pohoří; balvan, kámen; spousta.

mōnstrātor, *ōris, m.* ukazovatel, vůdce, učitel.

mōnstrō 1. ukazovati, poučovati, raditi, nabádati; ustanoviti, udati (denuncovati), ukazovati na něco *alqd.*

mōnstrum, *ī, n.* 1. nadpřirozené znamení; zázračný, hrozný zjev, přízrak. 2. obluda, netvor, zrůda.

mōnstruōsus 3. nadpřirozený, zázračný, nestvůrný.

montānus 3. horšský, hornatý; *m—ī, ōrum, m.* horalé, *horníci; *m—a, ōrum, n.* hornatá krajina.

monti-cola, *ae, m.* obyvatel hor.

monti-vagus 3. po horách se potulující.

montuōsus 3. hornatý.

monumentum (*moni—*), *ī, n.* 1. pomník, památná budova. 2. znak, důkaz *amoris, furtorum*. 3. památka, dokument, *v plur.* paměti; *m—ō esse* něco připomínati.

***monus**, *ī (numerus)* jednotka.

Mopsopius 3. attický, athénský.

1. **mora**, *ae, f.* [ř.] oddíl spartského vojska.

2. **mora**, *ae, f.* 1. prodlení, meškání, průtah, zdržení, zpoždění; *sine morā* ihned, bez prodlení. 2. doba, čas; *morā* časem, poněmáhlu. 3. překážka, příčina zpoždění. 4. *míra pro délku slabik.

mōrālis, *e* mravní, ethický.

morator, *ōris, m.* zdržovatel, povaleč, opozdilec; právní zástupce, pokoutní advokát.

mōrātus 3. a) mravný, dobrých mravů; *civitas m—a* s dobrým zřízením. b) rázovitý.

morbidus 3. nemocný, neduživý.

morbus, *ī, m.* nemoc; *m—ō opprimi, absumi, mori* podlehnouti nemoci, zemřítí přirozenou smrtí.

†**mordācitās**, *ātis, f.* řezavost, kousavost.

mordāx, *ācis* kousavý, řezavý, ostrý.

mordeō, *momordī, morsum* 2. kousati, hrýzti, hlodati; *přen.* spínati, omílati, spalovati, šířiti, trápiti.

mordicus jen j. *přisl.* kousáním, zuby; *m. alqd tenere* zuby nehty.

morētum, *ī, n.* venkovské jídlo ze zeleniny, octa, oleje a sýra.

moribundus 3. umírající, smrtelný.

mōri-geror 1. hověti, býti někomu po vůli.

morior, *mortuus sum* 3. a) zemřítí;

moriturus na smrt odhodlaný, k smrti určený, smrtelný. b) odumřítí, zaniknouti.

moror 1. a) *nepřech.* prodlévati, meškati, zdržovati se, zůstatí, tkvětí; *haud multa moratus* bez meškání. b) *alqm, alqd* z(a)držovati někoho, brániti někomu, něčemu; někoho meškati, poutati, obtěžovati; *nihil m. alqd (quominus, akus. s inf.)* nemám nic proti, nezáleží mi na něčem.

mōrōsitās, ātis, f. mrzoutství.

mōrōsus 3. mrzutý, tvrdošltný.

Morpheus, ī (—eos), *m.* bůh spánku.

mors, mortis, f. 1. smrt; v *plur.* úmrtí, druhy smrti. 2. mrtvola. 3. krev. 4. *M.* bohyně smrti.

morsum, ī, n. kousek, kouslíček.

morsus, ūs, m. 1. kousání, kousnutí, štípnutí, uštknutí; *uncō m—ū* zakřiveným zubem. 2. hlodavá bolest.

mortālis, e 1. smrtelný, *subst. m.* smrtelník, člověk. 2. lidský, pozemský, pomíjející.

mortālītās, ātis, f. 1. smrtelnost, pomíjejlnost; *m—em explere* zemřítí. 2. lidská přirozenost, lidstvo.

mortārium, ī, n. mozdík.

morticīnus 3. mrtvý, chciplý.

morti-fer, a, um smrtonosný, smrtící.

mortuus 3. mrtvý; *subst. mrtvola.*

mōrum, ī, n. moruše, ostružina.

1. **mōrus, ī, f.** strom morušový.

2. **†mōrus** 3. bláznivý.

mōs, ōris, m. 1. vůle; *morem alci gerere* býti někomu po vůli. 2. mrav, zvyk, obyčej; *in morem, de, ex more* řádně, náležitě; *supra morem, sine more* neobyčejně, neobvykle. 3. zákon, předpis, pravidlo, v *plur.* ústava. 4. způsob, *more* na způsob, jako. 5. *mores* povaha, mravy, mravnost.

Mosa, ae, f. řeka v belg. Galii (Meuse, Maas).

Mosella, ae, f. řeka v belg. Galii.

Mōsēs, Mōysēs, is, m. Mojžíš.

mōtiō, ōnis, f. pohyb, vášeň.

mōtō 1. sem tam hýbatí *alqd.*

mōtus, ūs, m. 1. pohyb; *terrae m.* zemetřesení; pohyb, posun těla, pohyb vojenský, tanec; pohyblivost, živost. 2. hnutí mysli, vášeň, rozčilení *m. animi*. 3. nepokoj, vzpoura

m. servilis, převrat *m. rei publicae*. 4. pohnutka.

moveō, mōvī, mōtum 2.: 1. hýbatí, pohybovati, v pohyb uvéstí; *m. castra* hnouti tábořem, dáti se na pochod, *signa mota e castris* pochod do boje; *m. arma* chopiti se zbraně, *m. agros* vzdělávati, *urnam* potřásati, *fluctūs* rozbouřiti, *caudam* vrtěti, *fidem* úvěrem otřásti, *pennas* mávati, *saxa* přenášeti, *armenta* vyháněti; *omnia, quae moveri possunt* všechn movitý majetek; se *m. pass.* hýbatí se, míti se k dílu, tančiti. 2. zahnatí, zatlačití, odstraniti; *m. locō* hnouti z místa; *hostem m. gradū, statū* vytisknouti z příznivého postavení; *m. (de) senatū, tribū* vyloučiti, *m. de sententiā* odvrátiti od mínění. 3. někoho dojmáti, na někoho působiti, k něčemu pohnouti; znepokojovati, soužiti; popouzeti, pobuřovati, drážditi; *civitas movetur* obec se bouří; vzbuditi, způsobiti *cantum, risum*; *m. bellum* dáti se do války; podnikati, osnovati, začínati *proelia*; měniti *formam, fatum*.

mox brzy, hned potom.

mūcidus 3. plesnivý, okoralý.

Mūcius, iī, jméno říms. rodu; ženy *Mucia, ae, f.*; **Mūciānus** 3. Muciův.

mucrō, ōnis, m. špice, ostří meče, dýky; meč, dýka.

mūcus, ī, m. hlen, sopl.

mūgiō 4. bučeti, řvati; duněti, chotiti, vřeštěti.

mūgītus, ūs, m. bučení, řev.

mūla, ae, f. mezkyně.

mulceō, mulsī, mulsum 2. a) hladiti, jemně se dotýkati, ovlívatí. b) uklidňovati, chlácholiti, obveselovati.

Mulciber, erī (—eris), *m.* příjmí boha Vulkána.

mulcō 1. bítí, tlouci, porouchati.

mulcitra, ae, f. dojačka, mléko v dojačce.

mulctrārium, iī, n. = mulctrum, ī, n. dojačka.

mulgeō, mulsī, mulsum (mulctum) 2. dojiti; *m. hircos* činiti něco nemožného.

muliebris, e ženský, žen; zženštilý; *m—ia, ium, n.* co ženě patří, ženský úd; *m—iter* jako žena, zženštile.

mulier, *is*, *f.* žena (vdaná), ženština.
mulierārius 3. ženou najatý.
muliercula, *ae*, *f.* 1. slabá žena. 2. ženština, nevěstka.
mulierōsitās, *ātis*, *f.* ztřeštěnost po ženách.
mulierōsus 3. po ženách ztřeštěný.
mūliō, *ōnis*, *m.* mezkář, pohaněč mezků.
mūliōnius 3. mezkářský.
mullulus, *ī*, *m.* malá parmice.
mullus, *ī*, *m.* parma karmínová (mořská ryba).
mulsus 3. (*mel*) s medem smíšený, sladký jako med; *mulsum*, *ī*, *n.* medovina.
multa, *ae*, *f.* pokuta, ať placená dobyt看em či penězi; *m—am dicere* určití výši pokuty, *remittere* pokutu prominouti.
multātīcius 3. za pokutu dávaný.
multātītīō, *ōnis*, *f.* pokutování, *bonorum* na statcích.
multi-cavus 3. pórovitý.
multifāriam na mnoha místech.
multi-fidus 3. (*findo*) na drobno rozštípaný.
multi-formis, *e* mnohotvarý.
multi-forus 3. s mnoha otvory.
multi-lugus 3. mnohospřežný, rozmanitý.
multiloquium, *ī*, *n.* mnohomluvnost.
multi-modīs mnoha způsoby, všelijak.
multi-plex, *icis* 1. mnohonásobný, z mnoha dílů. 2. rozmanitý, mnohostranný; *m. natura*, *ingenium* nestálý. 3. mnohokrát tak veliký *dolor*.
multi-plicābilis, *e* s mnoha závitý.
†multiplicātīō, *ōnis*, *f.* násobení.
multi-plicō 1. rozmnožovati, zvětšovati; *†násobiti*; *v pass.* vzrůstati.
multitūdō, *inis*, *f.* 1. množství. 2. množství lidu, lid (ve shromáždění), dav, obyvatelstvo, lidnatost.
1. **multō** 1. pokutovati, trestati.
2. **multō** *přisl.* a) u *kompar.* mnohem, daleko. b) *m. ante* již dávno, *non m. ante* nedlouho předtím; *m. aliter ac* zcela jinak než. 3. u *superl.* **multō maximus** daleko největší.
***multotiō(n)s** často, mnohokrát.
multum mnoho, velice, značně, často.
multus 3. (*plūs*, *plūrimus*) 1. mnohý,

značný, hojný, veliký; *multō diē* když den pokročil, za jasného dne, *m—ō mane* časně ráno; *in m—am noctem* dlouho do noci; *multum*, *ī*, *n.* značná část; *multa silva* veliký kus lesa, *m—um argentum* velké množství stříbra a pod. 2. důkladný, obšírný, rozvláčný *oratio*; častý. 3. *v plur.* mnozí, četní, množství.
mūlus, *ī*, *m.* mezek.
Mulvius pons most přes Tiber sev. od Říma.
Mummius, jméno říms. rodu.
Munātius, *ī*, *m.* jméno říms. rodu.
Munda, *ae*, *f.* město v Hispanii.
mundānus 3. světský, pozemský; *m—us*, *ī*, *m.* světoobčan.
***mundiālis**, *e* = *mundānus*.
munditia, *ae*, *f.* čistota, uhlazenost, vkus.
†mundō 1. čistiti.
1. **mundus** 3. řádný, čistý; vybraný, vkusný.
2. **mundus**, *ī*, *m.* 1. úprava oděvu n. zevnějšku, toaletní potřeby. 2. svět, vesmír, lidstvo.
mūneror 1. (ob)darovati.
mūnia, *um*, *n.* povinnosti úřední, občanské; břemena.
mūniceps, *ipis*, *m.* 1. občan municipia. 2. spoluobčan, krajan.
mūnicipālis, *e* z venkovského města, městský, venkovský.
mūnicipātim po municipiích, po městech.
mūnicipium, *ī*, *n.* město venkovské.
mūni-ficentia, *ae*, *f.* dobročinnost, štědrost, laskavost.
mūni-ficus (*—ficentior*, *—ficentissimus*) 3. dobročinný, štědrý.
mūnī-men, *inis* (*—mentum*, *ī*), *n.* opevnění, ohrada; ochrana, záštita.
mūnīō 4.: 1. opevnění zakládati; činiti pevným, schůdným *rupem*; *m. viam* vystavěti, *razit* si, *Albam* založiti, *favos* stavěti. 2. a) opevňovati, hradbami opatřiti *oppidum*. b) chrániti, krýti.
mūnītīō, *ōnis*, *f.* 1. opevňování; stavba *viarum*, *fluminum* (mostů). 2. opevnění, hradba, násep; **střelivo*, *munice*.
mūnītō 1. *viam* cestu si *razit*.
mūnītor, *ōris*, *m.* budovatel pevného místa; opevňovatel, podkopník.

- mūnītus** 3. opevněný, chráněný; *per m—a* řádnými cestami.
- mūnus, eris, n.** 1. a) povinnost, *m. exsequi, explere* konati. b) úřad, služba; *m. obire* zastávati; *m—e fungi* zastávati úřad, konati službu. c) dávka, břímě. 2. přátelská služba, úsluha; *suprema m—a* pohřební pocty, obět, úlitba. 3. dar; v *plur.* veřejné hry, veřejné budovy.
- mūnuscūlum, ī, n.** dárek.
- Mūnychia, ae, f.** válečný přístav athénský; **Mūnychius** 3. munychijský.
- mūraena** viz *murena*.
- mūrālis, e** (*murus*) hradební; *corona m.* čestný věnec za první zlezení hradby.
- murēna, ae, f.** mořský úhoř.
- mūrex, icis, m.** 1. hlemýžď nachový; nachová barva. 2. ostnitá kotvice, špičatý kámen. úskalí.
- muria, ae, f.** rosol na nakládání ryb.
- murmillō** viz *mirmillo*.
- murmur, is, n.** mručení, hučení, bzucení, šeptání, reptání, vřeštění, plskání, chrochtání, hukot a pod.
- murmurātiō, ōnis, f.** bzucení, mručení, projev nevole.
- murmurō** 1. mručeti, hučeti, šuměti.
1. **murrha** (*murra, myrrha*), *ae, f.* [ř.] keř myrhový nebo vonná šťáva z něho prýstící.
2. **murrha, ae, f.** drahý kámen, z něhož hotoveny poháry, druh achátu; *murrhina, ōrum, n.* číše myrhové.
- murrheus** 3. a) z myrhy (2.) zhotovený. b) myrhou (1.) natřený, hnědý, žlutavý.
- murtētum, ī, n.** a pod. viz *myrtetum*.
- mūrus, ī, m.** zeď, násep, hradba; záštita, ochrana.
- mūs, mūris, m.** myš.
- Mūsa, ae, f.** [ř.] Musa, jedna z devíti bohů krásných umění; *přen.* báseň, plseň, básnický druh; básník.
- † **mūsaeum, ī, n.** knihovna, studovna, museum.
- Mūsaeus, ī, m.** Musaios, básník řecký doby Orfeovy.
- musca, ae, f.** moucha.
- muscōsus** 3. omšený.
- *mūsculāris, e** svalový.
- mūsculus, ī, m.** myška; sval; ochranné přístřeší vojnů při dobývání města.
1. **muscus, ī, m.** mech.
2. ***muscus, ī, m.** mošus, pižmo.
- mūsicus** 3. [ř.] musický, hudební; *m—a, ae, f. (ars)* nebo *m—a, ōrum, n.* hudba, umění básnické; *m—us, m.* hudebník.
- mussitō** 1. mručeti, reptati, šeptati.
- mussō** 1. a) potichu mluvit, reptati, bzuceti. b) rozpakovati se, býti v nejistotě.
- mustēla** (*mustella*), *ae, f.* lasička.
- musteus** 3. = *mustus* 3.
- mustus** 3. čerstvý, mladý; *m—um, ī, n.* mošt; lisování vína.
- mūtābilis, e** proměnlivý, nestálý.
- mūtābilitās, ātis, f.** nestálost, vrtkavost.
- mūtātiō, ōnis, f.** změna, pro —. zá —; *m. rei publicae* převrat.
- mutilō** 1. zkomoliti, useknouti, uříznouti, zmenšiti.
- mutilus** 3. zkomolený, kusý; tupě končící; *m—a loqui* kuse mluvit.
- Mutina, ae, f.** město v Gallii předalpské (Modena); *Mutinēnsis, e* mutinský, u Mutiny.
1. **mūtō** 1.: 1. přeložiti, přesaditi, odstraniti, *arborem, simulacrum*. 2. a) zaměnit, vyměnit; *m. vestem* převléci se, obléci smuteční roucho, *calceos* přezouti se; *m. principem* opustiti, *m. urbem (pro) exsilio* zaměnit za...; výměnný obchod provozovati, *m. merces* prodávati. b) měnit, proměnit; *mutari, se mutare, neprech. mutare* měnit se; *annona nihil mutavit* cena obilí se nezměnila; *mutare fidem* zpronevěřiti se, *vinum* barviti; opravovati.
2. **mūtō, ōnis, m.** mužský úd.
- mūtuātiō, ōnis, f.** výpůjčka.
- mūtuor** 1. vypůjčiti si, najmouti, vzíti.
- mūtus** 3. němý, tichý, klidný.
- mūtuus** 3. a) vzájemný, oboustranný, navzájem; *m—um, ī, n.* vzájemnost. b) vypůjčený; *pecūnias mutuas dare* půjčiti, *p. m. sumere* vypůjčiti si, *frumentum m—um dare* dáti na dluh.
- Mycēnae, ārum** (—ē, ēs), *f.* Mykény, město v Argolidě; **Mycēnaeus** 3. mykénský; **Mycēnis, idis, f.** Mykéňanka; **Mycēnēsēs, ium, m.** Mykéňané.
- Mygdonēs, um, m.** [ř.] národ thrácký, jenž se nastěhoval do Malé Asie; země *Mygdonia, ae, f.*

Mygdonius 3. mygdonský, fryžský, thrácký.

Myndos (—us), *i*, *f.* město v Karii při moři; *Myndiī, ōrum*, *m.* Myndané.

myoparō, ōnis, *m.* [ř.] lehká bárka mořských lupičů.

myrīca, *ae, f.* [ř.] tamaryšek.

Myrmidones, *um, m.* M—ové, kmen thessalský.

Myrō, ōnis, *m.* sochař řecký (V. st. př. Kr.).

myrrha viz *murrha*.

myrtētum, ī, n. myrtové křoví, myrtový háj.

myrteus 3. myrtový, myrtou zdobený.

Myrtos, ī, f. ostrůvek na jihu Euboje; *mare Myrtōum* moře myrtojské.

myrtum, ī, n. plod myrtový.

myrtus, ī (—us, ūs), *f.* myrtový strom, věnec, háj; hůl ze dřeva myrtového.

Mysī, ōrum, m. obyvatelé (Mysové) země zv. *Mysia*, *ae, f.* v M. Asii; *adj.* *Mysus* 3. *Mysius* 3.

mysta (mystēs), ae, m. [ř.] kněz při mysteriích.

mystagōgus, ī, m. [ř.] zasvěcovatel do mysterií, vykladač mysterií.

mystēria, ōrum, n. tajemné bohoslužby; tajnosti, tajná umění;

***mystērīum, ī, n.** tajemství.

mysticus 3. [ř.] tajemný, mystický.

Mytilēnē, ēs, f. město na Lesbii; *Mytilēnaeus* 3. *Mytilēnēnsis*, *e* mytilenský, *subst. m. plur.* Mytileňané.

Myūs, untis, f. město v Karii.

N

N. jako zkratek *Numerius*.

Nabataeī, ōrum, m. Nabateové, národ v záp. Arabii; *Nabataeus* 3. arabský, orientální.

nae viz *ne*.

Naevius, ī jméno říms. rodu; *adj.* *Naevius* 3. (*porta Naevia* na Aventinu); *Naeviānus* 3. (básník) Naevia.

naevus, ī, m. mateřské znaménko na těle, poskvrna.

Nāīas, adis, f. *Nāīs, idis, f.* Najadka, vodní víla; *přen.* voda.

nam neboť, vždyť, totiž; *quis-nam* kdo pak? *quid-nam* co pak? *pod. ubi-nam* a j. v.

namque = *nam*.

nancīscor, na(n)ctus sum 3. náhodou něčeho nabýti *alqd*, nalézt; padnouti na něco, domoci se něčeho.

nānus, ī, m. [ř.] trpaslík.

napē, ēs, f. [ř.] lesní údolí; *Napaeae, ōrum, f.* vily údolí.

Nār, Nāris, m. přítok Tiberu v Umbrii.

Narbō, ōnis, m. = *Narbōna, ae, f.* město v jižní Galii, jež proto nazvána *Narbonēnsis*, Narbonská.

narcissus, ī, f. [ř.] narcis.

nardus, ī, f. (—um, ī, n.) [ř.] nard, rostlina, z níž lisován vonný olej.

nāris, īs, f., obyč. v *plur. nārēs, ium* nozdry, nos; čich, vtíp(nost); *homo*

naris emunctae bystrý, *h. n. obesae* tupý; *naribus uti* posměch si tropiti.

narrābilis, e vypravovatelný.

narrātiō, ōnis, f. vypravování.

narrātus, ūs, m. vypravování.

narrō 1. vypravovati, líčiti, vykládati, mluvit.

narthēcium, ī, n. [ř.] skříňka na masti.

nāscor, nātus sum (starší *gnāscor*) 3. a) (na)roditi se, pocházeti *abl.*, *ex*, *de*. b) o neživých věcech: růsti, zvedati se, vyskýtati se, vznikat; *ex hoc nascitur, ut...* z toho plyne, že...

Nāsica, ae, m. příjmení rodu Scipionů.

Nāsidiēnus, ī, m. zbohatlý Říman.

Nāsidius, ī, římský rod; Nāsidiānus 3. Nasidiův.

Nāsō, ōnis, m. příjmení Ovidiovo.

Nāsos, ī, f. (ostrov) čtvrť syrakuská.

nassa, ae, f. rybářská vrš.

nasturcium, ī, n. řeřicha.

nāsus, ī, m. 1. nos. 2. jemný čich, j. úsudek; *alqd naso suspendere* nad něčím ohrňovati nos.

nāsūtus 3. a) nosatý. b) důvtipný.

nātālīcius 3. narození se týkající; *n—a, ae, f.* (*cena*) hostina o narozeninách.

nātālis, e narození se týkající; *n—e solum, n—is humus* rodná půda;

*n—īs, īs, m. (dies) den narozenin narozeniny; n. hora hodina narození: n—ēs, ium, m. rod, původ; *nātāle, īs, n. (festum), neb v plur. narozeniny, výročí nastoupení úřadu; nātālis dies domini vánoce.*
natātiō, ōnis, f. plování.
natātor, ōris, m. plavec.
***natātōrius 3.** plavecký; *n—ā vēsīca* vzdušný měchýř.
nātiō, ōnis, f. 1. rod, porod. 2. kmen, národ. 3. druh, třída lidí.
***nātionālis, e** národní.
natis, īs, f. (plur. —ēs, ium) zadnice, řiť.
***nātīvtās, ātis, f.** narození (—iny).
nātīvus 3. narozením vzniklý, zděděný; vrozený, přirozený; *n. specus* přírodou utvořený; *n—ā verba* kmenová slova.
natō 1. a) plovati, proplouvat; *nantēs, um* ryby. b) téci, proudit, vlniti se. c) kolísati, býti nejistý; *lumina natantia* oči obracející se v sloup.
natrīx, īcis, f. vodní had.
nātūra, ae, f. 1. rod. 2. přirozenost, (přirozená) povaha, ráz; *n—ā* od přirozenosti, přirozeně; příroda, svět; v plur. vrozené vlastnosti. 3. řád, zákon přírodní. 4. podstata, živel; přirozené ústrojí.
nātūrālis, e rodný, přirozený, přírodní; *quaestiones n—es* o přírodě.
nātūrāliter přirozeně, od přírody.
1. nātus 3. a) zrozený, stvořený, určený k něčemu (*ad, in alqd; dat.*). b) vyrostlý, utvářený. c) *decem annos natus* desetiletý. d) *nātus, ī, m.* syn, —a, ae, f. dcera, —ī, ōrum, m. děti; mládě, mláďata. ***ante Chrīstum nātum** (a. Chr. n.) před Kristem, **post Chrīstum natum** po Kristu.
2. nātus, ūs, m. v abl. *nātū* rodem, věkem; *n. maior, minor* starší, mladší; *maximus, minimus* nejstarší, nejmladší; *magno natu* staříčký.
nauarchus, ī, m. [ř.] velitel lodí.
naucum, ī, n.: *nauci non esse* nestáti za nic, *nauci non facere* nic neceniti.
naufragium, ī, n. (navis, frango) 1. ztroskotání lodi, *n. facere* ztroskotati. 2. zhouba, pohroma, neštěstí, utonutí; trosky, zbytky
naufragus 3.: 1. a) ztroskotavší,

ztroskotaný. b) *n—us, ī, m.* trosečník, člověk ztracený, zoufalec. 2. akt. ztroskotání působící.
naumachia, ae, f. námožní (lodní) bitva.
Nauplius, ī, m. myth. král eubojský; *Naupliadēs, ae, m.* syn Naupliův (Palamedes).
nausea, ae, f. mořská nemoc, ošklivost, omrzlost.
nauseō 1. mít mořskou nemoc, pocítovati ošklivost.
nauta, ae, m. (nāvita) 1. lodník, plavec. 2. pán lodi, kupec.
nauticus 3. a- lodní; *res n—ae* lodnictví, námožnictví. b) námožnický *n—ī, ōrum, m.* námožníci.
nāvālis, e lodní, námožní *pugna; disciplina n.* námožnické umění, *corona n.* věnec j. odměna vítězi v námožní bitvě (ze zobců lodních); *nāvāle, īs, n.* lodní přístav, v plur. loděnice, lodní výzbroj.
nāve viz *naviter*.
nāvicula, ae, f. loďka.
nāviculārius 3. lodní; *n—ia (rēs), ae, f.* lodní převoznictví, *n—ius, ī, m.* lodní převozník.
nāvi-fragus 3. ztroskotání působící.
nāvigābilis, e splavný.
navigātiō, ōnis, f. plavba.
nāvigium, ī, n. plavidlo, loď.
nāvigō 1. plaviti se, plouti (plovati), *mare* po moři.
nāvis, īs, f. loď; *n. longa* loď válečná, *oneraria* nákladní, *actuaria* rychlá, *constrata (tectā)* opatřená palubou. *īspodní část břicha.*
nāvita, ae, m. = nauta.
nāviter (navus) horlivě, čile.
nāvō 1. horlivě, usilovně něco konati, *n. opus, operam* horlivě pracovati; *alci n.* horlivě pomáhati, sloužiti, *přičiniti se; studium, benevolentiam n.* horlivě projevovati.
nāvus 3. horlivý, přičinlivý.
Naxos, ī, f. ostrov N. v moři egejském. **Naxius 3.** naxijský.
1. nē (nae) ano, zajisté.
2. ne (—ne) 1. a) částice záporná: *nequidem ani, non modo — — sed ne—quidem* nejen (ne), ale ani. b) při imperativu jen v staré latině a u básníků: *ne desere, ne sepelito; jinak zákaz s coni.: tu ne quaesieris.*

- c) v přáci větě záp. často s *utinam* kéž (by) ne, ať ne. d) ve větách omezovacích a připouštěcích ať ne, byť i (by) ne, třeba (by) ne: *ne sit summum malum dolor, malum certe est; s dum (modo) nē* jen když by ne, jen aby ne. 2. spojka ve větách účelových, vedl. přacích (žádacích), rozkazovacích a snahových = aby ne, v obavných aby ne, že. 3. —ne příklon. částice tázací -li, zda(-li), či; *non—ne* zda ne, —ne... *an* zda(li), či, *nec—ne* či ne.
- Neāpolis**, *is*, *f.* 1. Neapol; *Neāpolitānus* 3. neapolský, *N—nī, ōrum*, *m.* obyvatelé Neapole; *N—um* villa u Neapole. 2. čtvrť syrakuská.
- nebula**, *ae*, *f.* mlha, mrak, kouř.
- nebulō**, *ōnis*, *m.* větroplach.
- nebulōsus** 3. zamlžený, zamračený.
- nec** = *neque*.
- nēcdum** ještě (dosud) ne.
- necessāriō** (—ō) nutně, z donucení, proti vůli.
- necessārius** 3. a) nutný, potřebný, nevyhnutelný *mors*. b) naléhavý, tísnivý, *tempus n—um* tíseň; přesvědčivý *ratio*. c) příbuzný, přítel.
- necesse est** jest nutno, třeba, musím, musí se státi; *necesse puto, habeo* pokládám za nutno.
- necessitās**, *ātis*, *f.* 1. nutnost, nevyhnutelnost; *n—ate adductus (coactus)* z přinucení, z nutnosti; *n—ī parere, servire* podrobiti se nutnosti. 2. tíseň, nutná potřeba. 3. pouto, svazek, poměr.
- necessitūdō**, *inis*, *f.* 1. těsný poměr: úřední, příbuzenství, přátelství, v *plur.* příbuzní, přátelé. 2. tíseň, nouze.
- necō** 1. usmrtiti, zničiti.
- necopīnāns**, *antis* (nic) netušící, nevědomý.
- necopīnātus** 3. neočekávaný, nenadálý; (*ex*) *n—tō* netušeně, nenadále.
- necopīnus** 3. (nic) netušící, nenadálý.
- nectar**, *is*, *n.* [ř.] 1. nápoj bohů. 2. sladké víno, mléko, med a pod.
- nectareus** 3. [ř.] nektarový.
- nectō**, *nexī (nexuī), nexum* 3. a) plést, splétat, (při)vázati, ovíjeti. b) přen. poutati, zavazovati; *nexī, ōrum*, *m.* dlužníci, nevolníci; *nexum, ī, n.* dlužní závazek. c) připojovati, spojovati; *n. dolum, moras* osnovati, strojit.
- nēcubi** aby někde ne.
- nēcunde** aby odněkud ne.
- nē-dum** 1. natož aby, tím méně, neřku-li. 2. tím spíše, tím více.
- nefandus** 3. (*for*) nevýslovný; zlořečený, bezbožný.
- nefārius** 3. nespravedlivý, zločinný, bohaprázdny; *n—ius, iī, m.* zločinec, *n—ium, iī, n.* zločin, hanebnost.
- ne-fās** nesklon. nom. a akus. 1. zločin, hřích, bezbožnost, bezpráví, hanebnost; *ō nefas!* Jaká hanebnost! 2. člověk zlořečený, hříšník, hříšnice.
- ne-fāstus** 3. a) zakázaný, nedovolený, hříšný; prázdný, sváteční *dies n—ī*. b) nešťastný.
- negātiō**, *ōnis*, *f.* popírání, zapírání.
- negitō** 1. tvrdošíjně zapíratí.
- neglectiō**, *ōnis*, *f.* zanedbávání.
1. **neglectus** 3. zanedbaný, opovržený.
2. **neglectus**, *ūs*, *m.* = *neglectiō*.
- neglegēns**, *entis* nedbalý, lhostejný, povrchní, marnotratný.
- neglegentia**, *ae*, *f.* nedbalost, zanedbávání.
- neglegō**, *xī, ctum* 3. (*nec, lego*) 1. nedbati, zanedbávati, nevšlmati si čeho *alqd.* 2. málo ceniti, nevážiti si, nic si z něčeho nedělati.
- negō** 1. a) praviti, tvrditi, že ne; popíratí, zapíratí. b) odpíratí, vzpěčovatí se; *negāta, ōrum*, *n.* věci zakázané.
- negōtiātiō**, *ōnis*, *f.* velkoobchod, směnárnictví, peněžnictví.
- negōtiātor**, *ōris*, *m.* (velko)obchodník, peněžník.
- negōtiōr** 1. (velko)obchod provozovati, i peněžní; *n—iāns, antis*, *m.* (velko)obchodník, kupec, peněžník.
- negōtiōsus** 3. zaměstnaný, namáhavý; *diēs n—ī* všední; *n—ī, ōrum*, *m.* obchodníci.
- negōtium**, *iī, n.* 1. zaměstnání, práce, činnost, nesnáze; *nihil n—īī habere* nemíti nic na práci; *negotium mihi est cum alquo* mám s někým co činiti; *n. alci facere* obtížit působiti. 2. úkol; *n. dare alci* někomu uložití; věc, záležitost, stav, postavení; v *plur.* poměry, události. 3. veřejná

- činnost (*procul negotiis*), obchod, zájem, zvl. peněžní, hospodářství; *levī negōtiō* snadnou práci, snadno, lehce. 4., „věc“ opovržlivě o člověku.
- Nemea**, *ae*, *f.* město v Argolidě, známé nemejskými hrami.
- Nemesis**, *is*, *f.* 1. bohyně pomsty. 2. milenka Tibullova.
- nēmō** (*nehemo*, *homo*) nikdo; *n. Romanus* žádný Říman; *non nemo* leckdo, mnohý; *nemo non* každý; *nemo unus* ani jediný.
- nemorālis**, *e* lesní.
- nemorānsis**, *e* lesní.
- nemorōsus** 3. lesnatý; *n—a silva* hustý, stinný.
- nempe** ovšem, zajisté, patrně, vždyť přece; *totiž*, tedy.
- nemus**, *oris*, *n.* les, háj, vinice.
- nēnia**, *ae*, *f.* píseň (pohřební, smuteční); kouzelné říkadlo.
- neō** 2. přísti, vyšívati.
- Neobūlē**, *ēs*, *f.* jméno dívčí.
- Neoptolemus**, *ī*, *m.* syn Achilleův.
- *neōtericus** 3. nový, novotářský.
- nepa**, *ae*, *f.* štír, rak.
- Nephele**, *ēs*, *f.* matka Frixia a Helly; *Nepheleis*, *idis*, *f.* dcera Nefelina Helle.
- *nephritis**, *idis*, *f.* nemoc ledvin.
- nepōs**, *ōtis*, *m.* 1. vnuk, potomek. 2. zhýralec, marnotratník.
- Nepōs**, *ōtis*, *m.* příjmení římské.
- neptis**, *is*, *f.* vnučka.
- Neptūnus**, *ī*, *m.* bůh mořský, moře; *Neptūnius* 3. Neptunův; *heros Theus*; *incola* Kyklop.
- nēquam** (*nēsklon.*), *nequior*, *nequissimus* ničemný, špatný.
- nequāquam** nikterak, naprosto ne.
- neque**, *nec* 1. a ne; *n. quisquam* a nikdo, *n. quicquam* a nic, *n. umquam* a nikdy a pod.; *nec ager canebat* a pole se nebělalo; *neque vero (autem)* a vskutku, opravdu ne, a teprve ne (avšak ne); *nec — quidem* a ani; *neque enim* neboť ne, ovšem ne, *nec non* a (zajisté) také ne. 2. a to ne; a také ne, a vskutku ne; avšak ne, ale přece ne. 3. *neque — neque* ani... ani, *neque... et* jednak ne—jednak.
- ne-queō**, *īre*, *īī*, *ītum* (*neque it*) nemoci, nebýti s to.
- nē-quīquam** nadarmo, marně.
- nēquiter** ničemně, hanebně.
- nēquitia**, *ae*, *f.* (*—iēs*, *ēī*, *f.*) 1. ničemnost, hanebnost. 2. lehkomyšlnost, zhýralost.
- Nēreus**, *eī* (*—eōs*), *m.* Nereus, bůh mořský; *přen.* moře. *Nērēius* 3. Nereův; *nepos* Achilles; *Nērēis*, *idis*, *f.* Nereovna, víla mořská.
- Nērītos** (*—us*), *—ī*, *m.* hora na Ithace; *Nērītius* 3. ithacký, Odysseův; *subst. m.* Odysseus.
- Nerō**, *ōnis*, *m.* příjmení římské (císař 54—68 po Kr.).
- Nerva**, *ae*, *m.* příjmení římské (císař 96—98 po Kr.).
- Nerviī**, *ōrum*, *m.* kmen belgický; *Nervicum proelium* s Nervii.
- nervōsus** 3. a) svalovitý, šlachovitý. b) mocný, jadrný. c) *nervový.
- nervus**, *ī*, *m.* 1. šlacha, sval; tetiva na luku, struna, řemen, provaz; v *plur.* strunný nástroj; kůže na štítu, mužský úd. 2. vazba, v *plur.* vězení. 3. síla, důraz, jádro.
- nesciō** 4.: 1. nevědět; *n. quis, quid* kdosi, cosi; *n. quī* jakýsi, ledajaký; *nescītur* neví se; *non nescire* dobře vědět. 2. neznat, neumět.
- nescius** 3. a) nevědoucí, nevědomý, neznající, neznalý. b) neznámý.
- Nessus**, *ī*, *m.* kentaur N.; *Nessēus* 3. Nessův.
- Nestor**, *oris*, *m.* král v Pylu.
- neuter**, *utra*, *utrum* 1. žádný z obou; *neutrī* v *plur.* žádná z obou stran. 2. ani takový ani onaký, lhostejný.
- neutiquam** nikterak.
- neutrō** na žádnou stranu.
- nēve**, *neu*=*et nē* a) a aby ne (po kladu), (ne) ani, nebo (po záporu). b) *neu — neu* aby ani — ani.
- nex**, *necis*, *f.* smrt (násilná), vražda.
- nexilis**, *e* spojený, spletený.
- nexō** 1. spojovati, splétati.
- nēxum**, *ī*, *n.*=*nexus* 2.
- nexus**, *ūs*, *m.* 1. spojení, spletení, závit, zápletky. 2. osobní ručení za dluhy, ztráta svobody, osobní nevolnictví.
- nī**=1. *nē*, aby ne. 2.=*nisi*.
- Nīcaea**, *ae*, *f.* město v Bithynii, Lokridě, v Indii a v Ligurii (Nizza); obyvatelé Niceje *Nīcaeēsēs*, *ium*, *m.*
- Nīciās**, *ae*, *m.* 1. vůdce athénský. 2. řecký gramatik.

Nīcomēdēs, *is*, *m.* král bithynský;

Nīcomēdia, *ae*, *f.* město v Bithynii.

Nīcopolis, *is*, *f.* město v Akarnanii blízko Aktia.

nīcātor, *ōris*, *m.* [ř.] v *plur.* („vítězové“) příjmení osobní stráže makedonských králů.

nictus, *ūs*, *m.* mrkání.

†**nīdificō** 1. hnízdit.

nīdor, *ōris*, *m.* zápach, výpar.

nīdulus, *ī*, *m.* hnízdečko.

nīdus, *ī*, *m.* hnízdo; obydlí, dům; přihrádka na knihy.

niger, *gra*, *grum* 1. černý, tmavý, chmurný. 2. temno působící *auster*. 3. neblahý, zlý, zlomyslný.

†**nigreō** 2., **nigricō** 1. černati se, býti černý, načernalý.

nigrēscō — — 3. černati, tmavým se stávati.

nigrō 1. býti černý, černati se; *nigrāns*, *antis* černající se, tmavý.

nigror, *ōris*, *m.* černá barva, temnota.

nihil (**nīl**, *nihilum*) *nic*; *pro nihilo habere* za nic nepokládati; *nihilō o nic*; *nihilō minus*, *secius* nicméně, přece; *de nihilō* bez příčiny; *nihi esse* (*aestimare*) za nic nestáti (nic si nevážiti, neceniti); *nihil doli* = *nulus dolus* a pod. — *nihil reliqui facere* nic nezanechati, *nihil agere* nic nepoříditi; *nihil est* nemá významu, jest marné; *n. est, ut* není příčiny, aby; *n. est quod* (*cur*) není proč. — *nihil ad vos* nic vám po tom není; *non nihil leccos*, mnohé; *nihil dicere*, *afferre* nic zvláštního nepodávati; *homo nihili* ničema; někdy *nihil* = *non*; *nihil timere* nebáti se; *nihil opus est* není třeba; nijak, naprosto ne.

nihil-dum ještě, dosud nic.

Nīlus, *ī*, *m.* [ř.] Nil; *přen.* příkop, struha. *Nīliacus* 3. nilský, egyptský.

nimbi-fer, *a*, *um* bouřenosný.

nimbōsus 3. mračný, bouřlivý.

nimbus, *ī*, *m.* mrak, mračno; déšť, přívál.

nimiopere příliš, velice.

nīmīrum zajisté, ovšem, skutečně.

nimis, **nimium** příliš, nadměru; *nimi* plus přespřilíš, *nimium* (*quantum*) neobyčejně.

nimius 3. velmi (neobyčejně) veliký, nesmírný, přílišný; *doplňk.* příliš.

ning(u)it, **ninxit** 3. sněžl.

Ninus, *ī*, *m.* král assyrský; *f.* Ninive.

Nioba, *ae* (—ē, ēs), *f.* dcera Tantalova; *Niobeus* 3. Niobin.

nisi jestli že (by) ne, kdyby ne; po záporu leč, leda, než; *nisi non* po záporu = jen; *nisi si* vyjma ten případ, že by; *nisi quod* leda že, *nisi forte*, *n. vero* leda že (by) snad (ironicky).

nīsus (*nixus*), *ūs*, *m.* opírání se, podpírání se, krok, výstup, rozmach, let; rodění.

Nīsus, *ī*, *m.* 1. král megarský; *Nīsēius* 3. *Nīsaeus* 3. Nisův; *N—ia virgo* = *Skylla*; *Nīsias*, *adis*, *f.* megarská. 2. Trojan, druh Aeneův.

nītēdula, *ae*, *f.* sysel.

niteō, *uī* — 2. a) skvíti se (krásou), býti skvělý, lesknouti se. b) býti úrodný, žírný, výnosný, bohatý, krásný.

nitēscō — — 3. zaskvěti se; skvíti se, lesknouti se, býti tučný.

nitīdus 3. skvoucí, lesklý, třpytný; tučný, dobře živěný; pěkného zevnějšku, hezký.

1. **nītor**, *ōris*, *m.* 1. lesk, třpyt, záře, jas; vznešenost, skvělost. 2. pěkný zevnějšek, krása.

2. **nītor**, **nīsus** (*nīxus sum*) 3. a) vzepřít se, vzpírat se, opírat se (*alquō*, *alquā rē*); vzpřímít se, vzchopit se, postavit se; úsilně se držeti (v boji); vznášeti se, kráčet. b) *přen.* spočívati v (na)něčem; spočíhati na něco, opírat se o něco. c) namáhati se, usilovati, usilovně dychtiti (*in vetitum*).

nītrum, *ī*, *n.* [ř.] soda, prostředek k cídění.

nivālis, *e* sněžný, zasněžený, sněhobílý.

nī-ve nebo **ne... li**.

***niveālis**, *e* sněhový, ze sněhu.

niveus 3. sněhový; sněhobílý, bělostný.

nivōsus 3. sněhy bohatý.

nix, **nivis**, *f.* sníh; v *plur.* sněhové spousty, závěje.

nīxor 1. opírat se, vzpírat se.

nō 1. plovati, plouti; létati (včely).

nōbilis, *e* (*nosco*) 1. znatelný, viditelný. 2. známý, slavný, pověstný; *palma* oslavná. 3. urozený, vznešený, šlechtický. 4. ušlechtilý, výbor-

ný; *n—es, ium*, šlechtici, šlechta (*i v sg. šlechtic).
nōbilitās, *otis*, *f.* 1. proslulost, sláva, urozenost; šlechtictví, šlechta. 2. ušlechtilost, výtečnost.
nōbilitō 1. známým činiti, rozhlásiti, proslaviti.
nocēns, *entis* škodlivý, provinilý, zločinný; *subst. m.* vinník, zločinec.
noceō, *uī, itum* 2. škoditi, křivditi; provinit se.
nocti-fer, *i, m.* večernice.
nocti-lūca, *ae, f.* měsíc.
nocti-vagus 3. za noci jezdící.
noctū v noci.
noctua, *ae, f.* sova.
***nocturnāliter** v noci.
nocturnus 3. noční, v noci.
nōdō 1. zavázati, svázati v uzel.
nōdōsus 3. sukovitý, uzlovitý, kolínkatý; spletitý, „mazaný“.
nōdus, *i, m.* 1. uzel, pouto, smyčka, pás. 2. kloub, kolínko, suk. 3. přen. zauzlení, splet; závazek, zápletk, obtíž.
noenum ne.
Nōla, *ae, f.* město v Kampanii; *Nōlānus* 3. nolský; *N—ī* Nolané, *N—um* kraj nolský.
nōlō, *nōlle, nōluī* nechťti; *alci n.* někomu nepřáti; *noli (—te) credere* nevěř(-te)!.
Nomas, *adis, m. f.* [ř.] pastýř, kočovník; v *plur.* *Nomades* kočovní národové, zvl. Numidové.
nōmen, *inis, n.* 1. jméno, název; *n. alci dare, indere, (im-)ponere* jméno dáti, pojmenovati; *nomen mihi est (Gaio, Gaius)* jmenuji se G.; *nomen dare, profiteri* přihlásiti se k něčemu (k vojenské službě, do kolonie a pod.); *nomen accipere* zapisati, *nomine* jménem, podle jména; předejmení, jméno rodu, příjmení; rod *n. Fabium*; národ *n. Romanum*; společenská třída *n. servorum*; jméno dlužníka, dlužník, dluh; *appellare alqm de nomine* pohnati na soud pro dluh; *exigere n.* vymáhati dluh; *tollere nomina de tabula* dluhy vymazati. 2. pouhé jméno; slavné, dobré jméno; přelčina, záminka; *otii nomine* pod záminkou míru; **meō nomine* k vůli mně, *eō nomine* z té příčiny.

nōmenclātor, *ōris, m. (calo)* jmenovatel — otrok.
nōmenclātūra, *ae, f.* označení jménem, seznam jmen, názvosloví.
Nōmentum, *i, n.* město sabinské sv. od Říma; *Nōmentānus* 3. nomenský; *N—um, i, n.* statek u Nomenta.
nōminātim jmenovitě, jménem, výslovně.
nōminātiō, *ōnis, f.* jmenování úřad.
nōminō 1.=1. jmenovati, nazvati, v *pass.* zváti se, slouti. 2. jménem uváděti, zmiňovati se o někom. 3. s dvěma akus. (v *pass.* 2 nom.) jmenovati někoho něčím, navrhnouti k jmenování. 4. udati, obžalovati; *nōminātus* 3. známý, slavný.
nomisma *otis, n.* [ř.] mince, peníz.
nōn ne, nikoli; *non invitus* ne nerad = rád, a pod. *litotes*; *non homo* = nemo, *non nemo* leckdo, *non nihil* leccos; *non umquam* = numquam, *non ullus* = nullus a pod., *nemo non* každý, všichni; *nunquam non* vždy a j. v. *non vero* opravdu ne; *non ita* nikoli; *non quod (quo)* ne proto, že (by), *non denique* ba ani.
Nōnae, *ārum, f.* pátý (sedmý) den v měsíci.
nōnāgintā devadesát; *nōnāgēsimus* 3. devadesátý; *nōnāgiēs* devadesátkrát.
nōnānus (*miles*) voják deváté legie.
nōn-dum ještě ne.
nōngentī 3. devět set.
nōn-ne zda ne? ne-li?
nōn-nēmō mnohý, leckdo.
nōn-nihil trochu, poněkud.
nōn-nūllus 3. ne nepatrný, dosti značný; v *plur.* někteří, několik.
nōn-nunquam někdy, leckdy.
nōnus 3. devátý; *nōna, ae, f.* devátá hodina.
Nōricus 3. norický; *N—um*, země mezi Dunajem Drávou.
norma, *ae, f.* 1. pravoúhlý trojúhelník j. měřítko. 2. pravidlo, předpis.
nōrmālis, *e* 1. *angulus* pravý úhel. 2. *pravidelný, normální.
nōs my.
***nōscitābundus** 3. poznáváje, -ící.
nōscitō 1. znamenati, pozorovati; poznávati.
nōscō, *nōvī, nōtum* 3. poznávati, u—,

rozsuzovati; *nōvī* znám, vím, rozumím.
noster, nostra, nostrum 1. náš; *amor noster* a) láska naše. b) k nám; přítel, našinec; *nostrī* v plur. našinci. 2. příznivý, šťastný *Mars, numen, loca*.
nostrās, ātis náš, našinec.
nota, ae, f. 1. známka, značka, znak, znamení, poznámka, poznatek. 2. písmeno, v plur. dopis, list. 3. kárné znamení, důtka, pohana (censorská), výtká, pokárání; ráz, druh, značka (vína).
notābilis, e význačný, patrný, paměti-hodný.
notārius, iī, m. rychlopisec; *tajemník, písař, notář.
notātiō, ōnis, f. 1. vyznačení, poznamenání, za—, censorská důtka; *n. iudicium* volba. 2. charakteristika *vitae*; etymologie.
nōteō, — 2. býti znám.
nōtēscō — — 3. státi se známým.
nothus, ī, m. [ř.] levoboček, míšenec; *adj.* nepravý.
nōtiō, ōnis, f. vědomí, vyšetřování, zkoumání, důtka; představa, pojem.
nōtitia, ae, f. známost, slavná pověst; znalost, vědomí, představa; *značka „etiketa“.
notō 1. a) označovati, poznamenávati, za—, napsati. b) pozorovati, v mysl si všípiti. c) důtku udělit, pokutovati, kárati.
1. **notus (notas), ī, m.** [ř.] jižní vítr; vítr vůbec.
2. **nōtus** 3. známý, obyčejný; špatně známý, zlopověstný; chvalně známý, slavný.
novācula, ae, f. břitva, nůž.
novālis, e nově zoraný; *n—is, is, f.=n—e, is, n.* úhor, role.
novātrīx, icis, f. obnovitelka.
novē (superl., *novissimē*) nově, nedávno, posledně.
novellus 3. nový, mladý; mladistvý; nově osázený, posázený, nově dobytý.
novem devět.
november, bris, m. listopad.
novem-diālis, e devět dní trvající; devátého dne konaný.
novēnī 3. po devíti; *n—a terga boum* devět.
Novēnsidēs, Novēnsilēs, ium m. (dī) bohové přijatí od Římanů z ciziny.

noverca, ae, f. macecha.
novercālis, e macešský, nepřátelský.
novīcius 3. nový, nováček; *n—īī* (*servī*) noví otroci; *n—ia, ōrum, n.* novoty.
noviē(n)s devětkrát.
novitās, ātis, f. 1. novost, novota, nový zjev. 2. neobyčejnost, zvláštnost. 3. nové šlechtictví.
novō 1. a) obnovovati; *n. pugnam* znovu se dáti do boje; *n. animum* osvěžovati; *agrum* zorávati; nově tvořiti, hotoviti *tela, verba*; 2. měniti, přetvářeti *naturam*; *res novare* novoty zaváděti, pokoušeti se o převrat.
novus 3.: 1. a) nový, čerstvý; *n. annus* počátek roku; *n—um* ver jara a pod.; *n. anguis* omlazený; *n. miles* nováček; *novae tabulae* nové dlužní úpisy; *tabernae* nové krámy směnárníků; *novum, ī, n.* novota, novinka; *novis rebus studere* usilovati o státní převrat. b) nevidaný, nezvyklý, neobyčejný, zvláštní, podivný, nezkušený; *homo novus* nový šlechtic, povýšenec. 2. *novissimus* 3. a) čas. nejmladší, poslední. b) míst. krajní, nejzazší, poslední; *n—um agmen* = *novissimī* zadní voj; *n—um* naposledy. **Praga Nova* Nové město, *Vetus* Staré.
nox; noctis, f. 1. noc; *dies noctesque* ve dne v noci; *multā nocte* pozdě v noci, *primā nocte* se soumrakem; (*de*) *mediā nocte* o půlnoci, 2. spánek, smrt, tma, temnota, zapomenutí; *Nox* bohyně noci.
noxa, ae, f. škoda, vina, provinění, trest.
noxia, ae, f. vina, provinění.
noxius 3. škodlivý; vinný, trestný; *n—īī, iōrum, m.* vinníci.
nūbēcula, ae, f. mráček.
nūbēs, is, f. 1. mrak, oblak. 2. hejno *volucrum*, množství, spousta. 3. smutek, temnota.
nūbi-fer, a, um mrak nosící.
nūbi-gena, ae, m. z mraku zrozený, syn mraku (kentauri).
nūbilis, e dospělá, na vdávání *virgo, filia*; *n—ēs annī* léta dospělá (dospělosti).
nūbilus 3. a) zamračený, mraky nosící; zachmuřený; tmavý; *n—a, ōrum, n.* mraky. b) nepříznivý, smutný.

nūbō, *psī*, *ptum* 3. vdáti, provdati se *alci*; *filiam nuptum dare*, *collocare dceru* provdati; **nūpta**, *ae*, *f.* nevěsta, choť.

Nūceria, *ae*, *f.* městečko v Kampanii; **Nūcer-nus** 3. nucerijský.

nuc(-u)-leus, *ī*, *m.* ořech, jádro.

nudius (= *nunc[est] dies*) *tertius* jest to třetí den, předečlrem; *n. decimus tertius* před 12 dny.

nūdō 1.: 1. obnažiti, svléci; *n. muros*, *castra* zbaviti obránců, *agros* zpustošiti, *messes* vymlátiti; zbroj padlému odníti; zbaviti, oloupiti *alqm alquā rē*. 2. prozraditi, odhaliti, *consilium*.

nūdulus 3. holoučký.

nūdus 3. 1. a) nahý, polonahý, neoděný, nekrytý; *pedes n—ī*, bosé. b) neozbrojený *dextra*, *terga*; *nudo corpore pugnare* bez štítu; nepohřbený; *nudus aetheris axis* širé nebe. 2. holý, zbavený, prostý něčeho *alquā re*; *n—a veritas* pouhá; *n—ī capilli* nezdobené; **nūdē* prostě, pouze.

nūgae, *ārum*, *f.* tretky, hlouposti; *konkr.* šprýmař, šašek; *nugas ago* žertuji, vtipkuji.

nūgātor, *ōris*, *m.* šprýmař, šašek.

nūgātōrius 3. ničemný, daremný.

nūgor 1. žerty tropiti, tlachati.

nūllus 3. a) žádný, *subst.* nikdo; *vir nullis litteris nevzdělaný*; *nullo ordine* bez pořádku; *nullo custode* beze strážců a pod.; *nullus est* není ho. b) bezvýznamný, nicotný *vita*. c) nic *mortui nulli sunt*.

nūllus-dum dosud žádný.

num *zda(-li)*, což.

Numa, *ae*, *m.* král římský.

Numantia, *ae*, *f.* město v Hispanii u pramenů Duera; **Numantīnus** 3. numantský; *N—īnī* Numantští.

nūmen, *inis*, *n.* (*nuo*) 1. pokyn, rozkaz, vůle, zvl. božská. 2. moc, pomoc působení bohů; božstvo. 3. oslovení císaře (asi „veličenstvo“).

numerābilis, *e* spočítatelný.

numerātiō, *ōnis*, *f.* počítání, vyplácení.

numerātus 3. vyplacený, hotový *pecunia*, *dos*; *n—um*, *ī*, *n.* hotové peníze; *in n—ō* v hotových penězích.

numerō 1. a) čítati, po—, s—, vyplátiti *dotem*, *pecuniam*; b) čítati k něčemu, pokládati zač; *in primis*

(mezi); *inter viros optimos*; *nūllo loco n.* za nic nepokládati.

***numerōsitās**, *ātis*, *f.* velký počet, množství.

numerōsus 3. a) četný. b) *rhythmic-ký*, *zpěvný*.

numerus, *ī*, *m.* 1. a) část, člen. b) *rhythmus*, stopa, rozměr, nápěv; *gravis n. hexametrum*, *impares n—ī* elegické distichon. 2. a) číslo, počet, postavení, poměr; *impar n.* liché číslo; *numerus deferre* počet udati; *ad n—um* v plném počtu; *n—ī eburni* kostky. b) pouhé číslo; množství *frumenti*, *vini*; voj. oddíl, četa, mužstvo, posádka; *ducere alqm in n—ō hostium* pokládati za nepřítel; *in n—um (—ō) deorum referre*, *ponere* počítati k bohům; *parentis numero alqm colere* jako otce. c) vážný důvod; vážnost *in alquo numero esse*.

Numīcius, *ī*, *m.* říčka v Latii.

Numida, *ae*, *m.* Numid, adj. numidský; **Numidiu**, *ae*, *f.* Numidie (nyn. Alžír); **Numidicus** 3. numidský.

†**numisma** (*nomisma*), *atis*, *n.* peníz, mince.

Numitor, *ōris*, *m.* 1. král albský. 2. Rutul.

nummārius 3. a) peněžní; *res n—ia* peněžnictví; *lex* proti peněžokazům. b) podplacený *iudices*.

nummātus 3. *bene n.* bohatý.

†**nummulārius**, *ī*, *m.* penězomětec.

nummulus, *ī*, *m.* penízek, něco málo peněz.

nummus, *ī*, *m.* 1. peníz, mince, zvl. *sestercius*; v *plur.* peníze. 2. nepatrný obnos, „haléř“.

num-(nun-)quam nikdy.

nunc 1. nyní, dnes, za nynější doby.

2. *nunc—nunc* brzy—brzy, hned—hned.

nuncupātiō, *ōnis*, *f.* slavnostní proslovení, blahopřání.

nuncupō 1. a) slavnostně něco vyhlásiti; *vōta* konati slavnostní modlitbu; prohlásiti, *alqm heredem* za dědice. b) jmenovati, prohlašovati zač.

nundinātiō, *ōnis*, *f.* obchod, —ování.

nundinor 1. a) obchodovati, (vy-)čachrovati. b) četně se shromažďovati.

nundinus 3. (*nonus dies*) na devátý den připadající; *nundinae, ārum*, f. den trhový, trh; obchod, prodej; *trinum nundinum* doba mezi 3 dny trhovými (vždy po 8 dnech), t. j. 17 dní.

nuntia viz *nuntius*.

nuntiātiō, ōnis, f. oznámení, vyhláška.

nuntiō 1. ohlásiti, zvěstovati, zprávu podati; *n. salutem* vzkázati pozdrav; *nuntiatio* po zprávě.

nuntius 3. oznamující, zvěstující; *nuntius, iī, m.* a) posel, *per n—um* po poslu. b) zpráva, poselství; *nuntia, ae, f.* poselkyně.

nūper nedávno, kdysi, před časem; *nūperimē* zcela nedávno.

nūptiae, ārum, f. sňatek, svatba; *n—as coniungere* sňatek uzavřít.

nūptiālis, e svatební.

nurus, ūs, f. snacha, mladá paní.

nusquam 1. nikde; nikam, odnikud. 2. nikdy.

nūtō 1. a) hlavou kývati, kývati se. b) kolísati, býti nerozhodnut.

nūtrīcius, iī, m. vychovatel.

nūtrīcor 1. živiti, pěstiti.

nūtrīcula, ae, f. kojná, pěstounka. **nūtrīmen, inis** (—*mentum, ī, n.*) potrava, výživa.

nūtrīō 4. a) živiti, ploditi, nésti. b) pěstiti, udržovati v dobrém stavu. c) vychovávat, podporovati.

†**nūtrītor, ōris, m.** živitel, podporovatel.

nūtrīx, īcis, f. kojná, chůva, pěstounka.

nūtus, ūs, m. 1. pokyn, posunek. 2. rozkaz, vůle, svolení; *ad nutum* podle rozkazu, na pokyn. 3. sklon, tře.

nux, nucis, f. ořech; plod s tvrdou skořápkou; **přen.* jádro.

Nyctelius, iī, m. příjímí Bakchovo (v noci slavený).

Nycteus, ī, m. myth. král boiotský; *Nycteis, idis, f.* dcera N-ova Antiope.

nympha, ae (—*ē, ēs*), f. [ř.] 1. dívka, nevěsta, mladá paní. 2. nymfa, vodní víla.

Nýsa, Nyssa, ae, f. město a hora v Indii; *Nýsēus* 3. *Nýsius* 3. nysijský (Dionysos). *Nýsēidēs, Nýsiadēs, um, f.* nysejské nymfy; *Nýsigena, ae, m.* v Nyse zrozený.

1. ○ zkratek = *omnis*; I. ○, M. *Iuppiter Optimus Maximus*.

2. ō = ó, ach! vyjadřuje podiv, radost, zármutek.

○**axēs, is, m.** řeka na Krétě; *Oaxis, idis, f.* krétská.

ob předl. s *akus.* 1. míst. před *ob oculos versari*. 2. účel: pro, k vůli; *ob rem* se zdarem. 3. přič. pro, za; *ob eam rem* proto, *quam ob rem* proč.

obaerātus 3. zadlužený; subst. m. dlužník.

ob-ambulō 1. procházeti se, obcházeti, choditi sem tam.

ob-armō 1. ozbrojiti.

ob-arō 1. vzdělávati pole, zorávati.

obdō, didī, ditum 3. a) postaviti proti něčemu, vystavovati čemu. b) dáti kolem, zavřít.

obdormiō 4. = *obdormiscō* — — 3. usnouti (zemřít).

ob-dūcō, xī, ctum 3. a) kolem něčeho, před něčím vésti; *nubes caelo ob-*

ductae zahalující nebe; *obductus* 3. zasmušilý, zachmuřený. b) potáhnouti, pokrývati; *dolor ob.* skrytá, *luctus* zatajený, *cicatrix* zacelená. c) *venenum ob.* vyplít.

obductiō, ōnis, f. zahalení.

ob-dūrēscō, dūruī — 3. ztvrdnouti, zatvrditi se.

ob-dūrō 1. vytrvati.

ob-eō, īre, iī, itum 1. jíti; zajíti, zemřít. 2. a) přech. obejíti, projíti, procestovati; navštěvovati, choditi po *Siciliam, oppida*; dosáhnouti; lemovati, obkličovati; *oculis alqm obire* zrakem měřiti. b) *ob. munia* zastávati úřad(y); *sacra, officia* konati, vykonávati; *pericula, labores* podstupovati; *vadimonium, diem* (lhůtu) dodržeti; *obire supremum diem, mortem* zemřít; **obīre comitia imperiī* účastniti se říšských sněmů.

ob-equitō 1. jezdit k něčemu (*ad*), kolem něčeho *agmini*.

ob-errō 1. blouditi po něčem, kolem čeho *tentoriis*; přehmátnouti se.

obēsus 3. (*edo*) dobře živěný, vypasený, tučný; naběhlý; tupý.

obex viz *obiex*.

ob-iaceō, ui — 2. ležeti před, naproti *pedibus*.

***obiecti-**, *ōnis*, *f.* námitka, výtká, hana.

ob-iciō, iēcī, iectum 3. (*iacio*) 1. předhoditi, *nubem alci* zahaliti v mrak. 2. postavit naproti něčemu, *scutum* nastavit, *portas* zavřít, *vallum* naproti zříditi; (v šanc) vydati, vysazovati *periculis*; se *ob.*, *pass.* postavit se, vrhnouti se proti *hosti*; vyskytovat se. 3. předhazovati = vyčítati, vytýkati; předkládati (i chvalně).

obiectātiō, ōnis, *f.* výčitka.

objectō 1. (*iacto*) nastavovati, *caput fretis* ponořovati; (v šanc) vydávati, vyčítati.

†**objectum**, *i*, *n.* 1. = *obiectiō*, (zvl. v *plur.*). 2. *předmět (mluvn.).

1. **objectus** 3. naproti ležící, (v šanc) vydaný; *objecta, ōrum*, *n.* věci za vinu kladené.

2. **objectus, ūs, m.** nastavení; poloha, postavení (naproti něčemu).

obiex, icis, (obex). *m.* závora, hráz, překážka.

ob-īrāscor, irātus sum 3. rozhněvati se *alci*.

ob-iter, cestou, příležitostně, mimochodem.

ob-itus, ūs, m. (*eo*) západ, zánik, zničení, smrt.

obiurgātiō, ōnis, *f.* domluva, výtká.

obiurgātor, ōris, *m.* hánce.

obiurgō 1. kárat, výtky činiti.

***oblāta, ae, *f.* oplatka, hostie.**

***oblātiō, ōnis, *f.* obět, dar, hosti; podání, nabídnutí.**

oblectāmen, inis, (—mentum, i), *n.* zábava, potěcha.

oblectātiō, ōnis, *f.* zábava, požitok.

ob-lectō 1. a) baviti, těšiti. b) příjemně trávit, krátiti si *otium*.

ob-lidō, sī, sum 3. stisknouti, umačkat.

obligātiō, ōnis, *f.* závazek.

ob-ligō 1. a) svázati, pod—, za—, ob—, spoutati, upoutati, *tamylō* moukou zahustiti. b) zavázati *foedere, sacramento*. c) do zástavy dáti, *fidem* zaručiti.

ob-līmō 1. bahnem zaplaviti; prosmarniti.

ob-linō, lēvī, litum 3. a) potříti, na—, naplniti. b) přen. přeplnit, poskvrnit.

oblīquē stranou, nepřímě.

oblīquō 1. šikmo postavit, *oculos* úkosem hleděti; se strany vraziti, na stranu česati a pod.

oblīquus 3. a) šikmý, kosý; napříč jdoucí, postranní; *ab o—ō, in, per o—um* stranou, se strany. b) skrytý.

ob-litēscō, lituī — 3. (*lateo*) skryti se.

ob-litterō 1. vymazati, s—, zapomenouti; *oblitterātus* 3. zaniklý.

obliviō, ōnis, *f.* zapomenutí; *lex o—is* amnestie; *dare o—nī* nechat upadnouti v zapomenutí; zapomětlivost.

obliviōsus 3. zapomětlivý, zapomenutí působící.

oblivīscor, oblītus sum 3. zapomínati (*gen. akus.*), nedbati něčeho *pudoris*; *oblītus* 3. zapomenutý.

oblīvium, iī, n. (plur.) zapomenutí.

ob-longus 3. podlouhlý.

ob-loquor, locūtus sum 3. a) odmlouvati, do řeči skákat. b) zpěvem doprovázeti.

ob-luctor 1. namáhati se, zápasiti.

obmittō = omittō.

ob-mōlior 4. k obraně postavit, zatarasiti, ucpati.

ob-murmurō 1. šuměti do něčeho.

ob-mūtēscō, mūtūī — 3. oněměti, umlknouti, přestati.

ob-nātus 3. vzrostlý z něčeho, na něčem.

ob-nītor, nīxus sum 3. opřít se (*alqua re*); odporovati.

obnīxus 3. vytrvalý, houževnatý; lovný, odhodlaný.

obnoxīē bázlivě, poníženě.

ob-noxius 3. a) vinný, trestný, trestuhodný. b) podrobený, poddaný, poslušný, *libidini* propadlý; *pax ob-ia* zbabělý mír; závislý na někom, závazky mající, podléhající *corpus mortis*; *obnoxium est* jest nebezpečno.

ob-nūbilus 3. temný, tmavý.

ob-nūbō, psī, ptum 3. zahaliti, zastřít, pokrýti.

obnuntiāti- — *is*, *f.* ohlášení zlého znamení.

ob-nuntiō 1. zlé znamení ohlásiti.

oboediēns, *entis* poslušný, povolný.
oboedientia, *ae, f.* poslušnost, povolnost.

oboediō 4. (*audio*) sluchu dopřáti, poslouchati *alci*.

obolus, *ī, m.* obolos, řecký peníz, $\frac{1}{6}$ drachmy.

ob-orior, *ortus sum* 4. vzniknouti, povstati, objeviti se; *lacrimae obortae sunt* vytryskly, *lacrimis obortis* se slzami v očích.

ob-rēpō, *psī, ptum* 3. připlížit se; nepozorovaně vniknouti *in animos*, dotřít se *ad honores*.

ob-rigēscō, *riguī* — 3. ztuhnouti, ztrnouti, ustrnouti.

ob-rogō 1. zákon (*legi*) rušiti, podati návrh na zrušení.

obr-uō, *ruī, rutum (ruiturus)* 3. a) zasypati, potopiti, za—, pokrýti, k zemi sraziti; zahrabati, se *vino ob.* přeplniti se. b) zasypati, ob— *vitiis, criminibus*; *numero* překonávati; *obruī aere alieno* tonouti v dluzích.

obrussa, *ae, f.* čištění, zkoušení zlata (ohněm); čisté zlato.

ob-saepiō, *psī, ptum* 4. plotem obehnati, zatarasiti, uzavřít.

obscēnitās, *ātis, f.* neslušnost, oplzlost.

obs-cēnus 3. (*caenum*) 1. ošklivý, nečistý; necudný, oplzlý. 2. zlověstný *omen*; *obscēnum, ī, n.* pohlavní úd.

obscurātiō, *ōnis, f.* zatmění, zatemnění.

obscuritās, *ātis, f.* temnost, nejasnost; nízkost, neznámost.

obscurō 1. a) (temnotou) zahalovati, zatemňovati, skrývati. b) nezřetelným činiti, zatajovati. c) v zapomenutí uvést, zatlačit.

obscurus 3. a) temný, kalný; o—um, *ī, n.* temno, —ta. b) tajný, zastrčený, uzavřený. e) nejasný, tajemný, nejistý, nesrozumitelný. d) neznámý, nízkého stavu.

obscecrātiō, *ōnis, f.* zapřisahání, vzývání, veřejná modlitba.

ob-secrō 1. (*sacer*) zapřisahati, prositi.

ob-secundō 1. podporovati, býti přízniv.

ob-sequēns, *entis* povolný, poslušný.

obsequentia, povolnost, poslušnost.

obsequium, *īī, n.* povolnost, posluš-

nost, projev přízně, úslužnost; *desiderii* vyplnění žádosti.

ob-sequor, *secūtus sum* 3. a) býti povolný, poslouchati *alci*. b) oddávati se *studiis, cupiditati*. c) *slíbiti poslušnost, holdovati.

1. **ob-serō** 1. (*sera*) závoru zastrčiti.

2 **ob-serō**, *sēvī, situm* 3. osévati; *obsitus* 3. posetý, posázený, pokrytý; zarostlý; o. *aevo* bohatý lety.

ob-servāns, *antis* dbalý, vážící si.

observantia, *ae, f.* pozornost, úcta, †poslušnost.

ob-servātiō, *ōnis, f.* pozorování, přesnost.

observātor, *ōris, m.* pozorovatel, *člověk dbalý.

observitō 1. pilně pozorovati.

ob-servō 1.: 1. pozorovati, vnímati, číhati na něco *alqd*; *animo observatur* tane na mysli; hlídati, počítati. 2. zachovávat, plnit, šetřiti čeho: *leges, signa, ordines* 3. ctít, vážit si *alqm*.

ob-ses, *idis, m. f.* rukojmí, ručitel, záruka.

obsessiō, *ōnis, f.* obležení.

obsessor, *ōris, m.* oblehatel; obyvatel.

ob-sideō, *sēdī, sessum* 2. a) seděti při (na) něčem. b) zaujímati, pokrývati, míti obsazeno. c) obklíčiti, obléhati, svírat; v tíseň uváděti. d) číhati na něco: *stuprum, rostra* (na řečníka).

obsidi(-on-)ālis, e obléhací; ob. *corona* za vyproštění z obležení.

obsidiō, *ōnis, f.* obležení, obklíčení; tíseň, nebezpečí.

obsidium, *īī, n.* obležení, záruka, rukojmí.

obsidō, *sēdī, sessum* 3. obsaditi, na sebe vzíti.

ob-signātor, *ōris, m.* svědek při závěti, pečetitel, podpisovatel.

ob-signō 1. pečeti opatřiti, zapečetiti, potvrditi.

ob-sistō, *stitī* — 3. v cestu, na odpor se postavit.

†**obsolēfaciō**, *fēcī, factum* 3. opotřebovati, zkaziti.

obsolē-fīō, *fierī, factus sum* významu, platnosti pozbývati.

obs-olēscō, *olēvī* — 3. opotřebovati se, zastarati; ceny pozbýti, vyjít z obyčeje.

obs-olētus 3. obnošený, ošumělý, sešlý; opotřebovaný, všední, bezcenný.

***obsōnātōria**, *ae, f. (ars)* umění kuchařské.

obsōnium, *īl, n. [ř.]* příkrm, zákusek.

obsōnō 1. [ř.] potraviny nakupovati.

***obstāculum**, *ī, n.* překážka.

obstetrīx, *Icīs, f. (ob-sisto)* porodní asistentka (bába).

obstinātiō, *ōnis, f.* vytrvalost, stálost, pevné zásady; tvrdošijnost.

obstinātus 3. pevně odhodlaný, vytrvalý; neústupný, tvrdošijný.

obstinō 1. pevně si umíniti, na něčem trvati.

obstipēscō = *obstupesco*.

obstīpus 3. skloněný, sklopený.

ob-stō, *stītī* — 1. v cestu se stavěti, překážeti, vaditi.

ob-strepō, *uī* — 3. a) šuměti, zvučeti, zníti u něčeho, něčemu vstříci. b) do řeči skákati, přerušovati, po—, *alci*. c) překážeti.

ob-stringō, *nxī, ctum* 3. a) zavázati, spoutati, spínati. b) zavázati (si) *donis, iure iurando*. c) zaplésti do něčeho *scelere*; *īfidem obstringere* zavázati se slovem.

obstrūctiō, *ōnis, f.* uzavření.

obstrūdō = *obtrudo*.

ob-struō, *strūxī, strūctum* 3. a) vystavěti (naproti něčemu), zastavěti. b) zatarasiti, uzavřeti, zacpati; *iter* zastaviti.

obstrūsus 3. lemovaný.

ob-stupe-faciō, *fēcī* — 3. (*pass. —fīō*) v úžas uvést; omámiti, omráčiti.

ob-stupēscō, *stupū* — 3. užasnouti, ztrnouti.

ob-sum, *esse, fuī* — škoditi, býti na škodu.

ob-suō, *uī, ūtum* 3. zašiti.

ob-surdēscō, *surduī* — 3. pozbyti sluchu, ohluchnouti.

ob-tegō, *tēxī, tēctum* 3. pokrýti, za—, zatajiti; chrániti.

obtemperātiō, *ōnis, f.* poslušnost.

ob-temperō 1. poslouchati, býti poslušen *alci*.

ob-tendō, *tendī, tentum* 3. a) naproti rozestřiti, prostřiti, natáhnouti. b) *přen.* za výmluvu uváděti, předstíratí něco.

obtentus, *ūs, m.* prostření, rozestře-

ní; zakrytí, rouška; záminka, *žádost, naléhání; ochrana.

ob-terō, *trīvī, trītum* 3. a) rozmačkati, zašlapati, po—, potřít, zničit. b) zlehčiti, významu ubratl.

ob-testātiō, *ōnis, f.* zapřisahání, slavné vzývání.

ob-testor 1. a) za svědka bráti, dovolávati se někoho. b) zapřisahati, snažně prositi.

ob-texō, *uī, textum* 3. pokrývati.

ob-ticēscō, *ticuī* — 3. umlknouti.

ob-tineō, *tinuī, tentum* 2.: 1. držeti, zaujímati, míti v držení, obsazeno: *italiam, spatium, ripam*; *obt. magistratum* zastávati, *locum proverbii* míti platnost. 2. podržeti, u—, uchovati, do—, obhájeti. 3. dokázati, způsobiti, dostati, dosíci, nabýti; *rem, litem obtinere* zvítěziti, vyhráti při. 4. míti platnost.

ob-tingō, *tigī* — 3. dostati se, připadnouti; přihoditi se.

ob-torpēscō, *torpuī* — 3. ztrnouti.

ob-torqueō, *torsī, tortum* 2. skroutiti, za—, stočiti.

obtrectātiō, *ōnis, f.* zlehčování, nepřázeň, závist.

obtrectātor, *ōris, m.* zlehčovatel, závistník.

obtrectō 1. (*tracto*) pracovati proti někomu, sočiti, zlehčovati *alqm. alci (rei)*; *obtrectārunt inter se* byli si soky.

ob-trūdō, *sī, sum* 3. vraziti, naraziti.

ob-truncō 1. ořezati, osekati, zabíti, pobíti.

ob-tundō, *tūdī, tū(n)sum* 3. a) rozbít, otupiti. b) zeslabiti, zmírniti, *vocem* zlomiti; obtěžovati; *obtū(n)sus* 3. tupý, slabý, hloupý; bezcitný.

ob-turbō 1. a) zkaliti, b) ve zmatek uvést, rušiti.

ob-tūrō 1. zacpati, ucpati.

obtūtus, *ūs, m. (tueor)* pohled, zrak, pozorování.

ob-umbrō 1. a) stínem pokrýti, zastíniti. b) *přen.* zatemniti, zatajovati, chrániti.

ob-uncus 3. zakřivený.

ob-ūstus 3. opálený.

ob-vallō 1. náspem obehnati.

***obvēlō** 1. zahaliti, chrániti.

ob-veniō, *vēnī, ventum* 4. a) dostaviti se. b) přihoditi se, nahoditi se, nastati. c) někomu připadnouti.

*obventiō, ōnis, f. důchod, zisk.

ob-versor 1. a) sem tam se pohybovati, ukazovati. b) tanouti *animo*, *ante oculos*; jeviti se.

ob-vertō, vertī, *versum* 3. obrátiti proti (k) něčemu; v *pass.* obrátiti se, přikloniti se.

ob-viam vstříc, naproti; ob. *fieri alci* setkati se s někým; *obviam ire alci (rei)* vstříc jíti; naproti se stavěti; přitřž učiniti, zameziti.

*obviō 1. *alci* setkati se s někým.

obvius 3. a) naproti jdoucí, v cestě stojící; ob. *fio alci* setkávám se s někým. b) po ruce jsoucí. c) vydaný, vystavený *furiis*; ochotný, laskavý. d) *vyskytující se, obvyklý.

ob-volvō, volvī, *volūtum* 3. zahaliti, obaliti, zakrývati.

ob-c... = occ...

oc-caecō 1. oslepiti, za—, zakrýti.

oc-callēscō, calluī — 3. tvrdnouti; pozbyti citu.

oc-canō, uī — 3. zatroubiti.

occāsiō, ōnis, f. (*occido*) příležitost; *per o—em*, *o—e datā*, *oblatā* při vhodné příležitosti; *podnět, příčina.

oc-cāsus, ūs, m. západ; zánik, pád, smrt, záhuba.

occātiō, ōnis, f. vláčení.

oc-cidēns, entis, m. (*sol*) západ.

occīdiō, ōnis, f. pobití, zničení.

1. oc-cidō, cidī, *cāsūrus* 3. (*cado*) 1. padati, zapadati. 2. padnouti, zahynouti, zaniknouti.

2. oc-cīdō, cīdī, *cīsum* 3. (*caedo*) 1. k zemi sraziti, zabít, pobít, usmrtiti. 2. mučiti, nešťastným učiniti.

occiduus 3. zapadající, západní, smrti blízký.

oc-cinō, uī — 3. (*cano*) výstražně zpívat, krákorati.

oc-cipiō, cepī, *ceptum* 3. (*capio*) začínati, podnikati, *magistratum* nastoupiti.

occipitium, ī, n. záhlaví, týl.

occīsiō, ōnis, f. zabití, vražda.

occīsor, ōris, m. vrah.

oc-clūdō, sī, *sum* (*claudio*) zavřít.

occō, 1. vláčet (na poli).

oc-cubō, uī, *itūrus* 1. mrtev ležeti.

oc-culcō 1. rozšlapati.

oc-culō, culuī, *cultum* 3. (*celo*) skrývati, za—, zatajiti.

occultātiō, ōnis, f. skrývání (se), zatajování.

occultātor, ōris, m. skryvač, přechovavač.

occultō 1. skrývati, tajiti.

occultus 3. a) skrytý, tajný, nepozorovaný. b) přen. (člověk) v sebe uzavřený; *odii*, *consilii* skrývající; *o—a*, *ōrum*, n. skrytá místa, tajnosti.

oc-cumbō, cubuī, *cubitum* 3. podlehnouti, zemřít, (*mortem*) býti zabit.

occupātiō, ōnis, f. obsazení, zaujetí něčeho; zaměstnání.

occupātus 3. zaměstnaný.

oc-cupō 1. (*capio*) 1. a) obsaditi, zaujmouti *loca superiora*; naplniti *urbem edificiis*; přepadnouti, chytiti, zmocniti se *regnum*, *naves*. b) přen. připadnouti, zachvátiti *timor exercitum*; zaměstnávat, *pecuniam* uložit. 2. pospíšiti si, předstihnouti, předejiti, dříve něco učiniti; *occupant bellum facere* dříve počnou válku.

oc-currō, currī, *cursum* 3. a) vstříc běžeti, jíti, potkati, setkati se *hostibus*, *Caesari*; naskytnouti se, vyskytnouti se (cestou), objevovati se *nulla arbor occurrit*. b) nepřátelsky udeřiti, narazit na někoho *signis*. c) namanouti se, býti při něčem, dostati se do něčeho, *proelio*, *in aliam civitatem*, *in bellum*. d) namítati, odporovati *consiliis*, *dictis*. e) předejiti, zameziti něco *consiliis*, vyhověti *expectationi*. f) objeviti se, tanouti, *oculis* před očima; *in mentem mihi occurrit* přichází mi na mysl.

occursātiō, ōnis, f. přicházení vstříc, blahopřání.

*occursitō 1. = occursō 1.

occursō 1. jíti naproti, potkávati, blížiti se, napadati, útočiti *alci*; p. *animo* na mysl přicházeti.

occursus, ūs, m. běžení naproti. přiběhnutí, setkání.

ōceanicus 3. oceánský, mořský.

Ōceanus, ī, m. okeán, proud zemi obtékající; bůh mořský, otec okeanoven (*Ōceanitis*, *idis*, f.) [ř.].

ocellus, ī, m. očko; přen. „perla, klenot“.

*ocimum basilicum garyophyllatum drobná bazalka hřebíčková.

ŏcior, *superl.* **ŏcissimus** hbitější, rychlejší.
ŏciter, **ŏcius**, **ŏcissimē** rychle, hbitě, hned.
ocrea, *ae, f.* holeň, holinka.
ocreātus 3. holeněmi opatřený.
†octagōnos, *ī, m.* osmiúhelník (*i adj.*).
Octāvius, *ī* rod římský; ženy **Octāvia**, *ae, f.*; od toho tvořeno příjmení **Octāviānus**, *ī*.
octāvus 3. osmý, *o—um* po osmé.
octiduum, *ī, n.* doba osmi dní.
octiēs osmkrát.
octingentī 3. osm set.
octingentēsimus 3. osmistý.
octi-pes, *edis* osminohý.
octō osm.
octōber, *bris, m.* říjen.
octōgēnārius 3. osmdesátiletý.
octōgēnī 3. po osmdesáti.
octōgēsimus 3. osmdesátý.
octōgiēs osmdesátkrát.
octōgintā osmdesát.
octō-iugis, *e* osmispřežní, osm.
octōnī 3. pō osmi.
octōphoros, *on* [ř.] osmi nosiči nesený; *o—on, ī, n.* nosítka nesená osmi nosiči.
octu-plicātus 3. osmeronásobný.
octuplus 3. osminásobný; *o—um, ī, n.* osminásobná částka, —á pokuta.
octussibus (*octo assibus*) za osm assů.
***oculāris**, *e* oční; *o. lēns* čočka pro oko, okulár.
oculeus 3. okatý.
oculus, *ī, m.* 1. oko; *cernere oculis* na vlastní oči; *in o—īs, ante o—ōs* před očima, *res ante o—ōs posita* est jest jasná; *in o—īs esse alci* oblíben býti u někoho. 2. zrak. 3. očko, pupen; *oculos serere* roubovati, štěpovati. 4. nejmilejší, nejvzácnější věc.
ŏdī, **ŏdisse** míti odpor, nenáviděti; nedbati čeho, nestáti o něco (*alqm, alqd*).
odiōsus 3. nenáviděný, protivný, odporný, obtížný.
odium, *ī, n.* 1. nenávist, zášť, ne-libost; (*in*) odio esse býti nenáviděn; *o—um tyranni* proti tyranovi, *vestrum* vaše i proti vám; *alqm odiis exercere* nenávisť stíhati. 2. odporné chování, nenáviděná osoba.
odor, **ōris**, *m.* 1. vůně, zápach, *v plur.*

(*i sg.*) voňavky, vonné masti, kadidlo. 2. čich, větření, tušení.
odōrātiō, **ōnis**, *f.* čichání.
odōrātus, **ūs**, *m.* čichání, čich (smysl).
odōri-fer, *a, um* vůni šířící, vonný; voňavky vyrábějící.
odōrō 1. navoněti; *o—ātus* 3. navoněný, vonný.
odōror 1. a) vůni čichati. b) čenichati, větřiti, vypátrati. c) přičichnouti k něčemu.
odōrus 3. vonný; větřící.
Odr̥ysae, **ārum**, *m.* thrácký kmen Odrysové; **Odrysius** 3. thrácký, **O—ī** **ōrum**, *m.* Thrákové.
Odyssēa, *ae, f.* Homerova Odysseia.
Oebalus, *ī, m.* král spartský, otec Tyndarea; **Oebalidēs**, *ae, m.* Spartan, Oebalovec; **Oebalidae**. **ārum**, *m.* Dioskurové; **Oebalis**, *idis, f.* vnučka O—va Helena. **Oebalius** 3. oebalský, spartský; sabinský.
Oechalia, *ae, f.* město eubojské; **Oechalis**, *idis, f.* Oichalianka, Euboianka.
***oeconomia**, *ae, f.* správa majetku, hospodárnost.
oeconomicus, ***oeconomus**, *ī, m.* správce, hospodář (*i jako spis Xenofontův Oeconomicus*).
Oedipus, *podis, m.* Oidipus.
Oenēus, *ī, m.* Oineus, myth. král v Kalydonu; *adj.* **Oeneius** 3. **Oenēus** 3. — **Oenīdes**, *ae, m.* Oineovec.
Oenomaus, *ī, m.* král v Elidě.
Oenōnē, **ēs**, *f.* nymfa fryžská.
oenophorum, *ī, n.* [ř.] koš na víno.
Oenōtrus, *i, m.* král sabinský; **Oenōtrius**, **Oenōtrus** 3. oenotrijský, italský.
oenus 3. = unus.
***oesophagus**, *i, m.* jícen, požerák.
oestrus, *i, m.* [ř.] střeček, ovád.
oesus = ūsus.
Oeta, *ae* (—e, es) *f.* pohoří Oita ve střed. Řecku; **Oetaeus** 3. oitský.
offa, *ae, f.* sousto, koláč.
of-fendō, **fendī**, **fēsum** 3.: 1. a) nara-ziti na něco, vraziti do něčeho *alqd*; *pede offenso* klopýtnuv, *limine offenso* naraziv na práh; b) vraziti na někoho, setkati se s někým, zastihnouti někoho, shledati někoho někým *alqm*; 2. a) utrpěti úraz, neštěstí. b) přen. uraziti někoho, *v pass.* uraziti se, cítiti se uražen. c) vzbuditi

nevoli, dopustiti se chyby, pochybiti. d) horšiti se pro něco *alqd.*
offēnsa, *ae f.* 1. naražení, úraz; urážka, závada, pohoršení. 2. nepřítelství.
offēnsiō, *ōnis, f.* 1. náraz, narážení. 2. nehoda, úraz, nemoc. 3. nepřítelství, nevole, mrzutost; *cum of—ne civium redire* k nevoli se vrátiti.
offēnsiuncula, *ae, f.* malá nehoda, urážka.
offēnsō 1. narážeti, *capita* hlavami o zeď.
offēnsus 3. a) popuzený, nepřátelský. b) nenáviděný, protivný, nepřijemný.
of-ferō, *ferre, obtuli, oblatum* 1. vstříc nésti, podávati, nastavovati *dextram*, *os*; *crimen* uváděti; přináseti, přivést, poskytnouti *praedam*, *auxilium*; *se offerre, offerri* naskytnouti se, objeviti se, *hostibus* postaviti se. 2. nabídnouti *munus, pacem*; *o. furtum* nabízet ukradenou věc. 3. prokázat, způsobiti něco *beneficium, mortem*. 4. vydati (v šanc) *se of. morti, ad mortem* (na smrt), *caput periculis*.
***officiālis**, *is, m.* světský úředník, učitel, školmistr.
officīna, *ae, f. (opi-ficina)* dílna; sídlo, škola.
of-ficiō, *fēcī, fectum* 3. a) postaviti se proti, vstoupiti do cesty, býti v cestě, překážeti (v cestě) *alci*. b) škoditi, býti na újmu.
***officiōsitās**, *ātis, f.* úslužnost, ochota.
officiōsus 3. úslužný, ochotný, dvorný.
officium, *iī, n.* 1. služba, jednání, práce, úkol; *o—o fungi* konati; laskavost, úsluha, zdvořilost; *mutua o—o* vzájemné přátelské služby; *officia adhibere ad alqm* přát. služby prokazovati, *reddere* opláceti. 2. úřad, zaměstnání, *exsequi* vykonávati. 3. povinnost, smysl pro povinnost; *praestare of.* povinnosti zadost učiniti, *in o—o manere* zůstatí věrný.
***4. o. divinum** služby boží.
of-fīgō, *xī, xum* 3. upevniti.
of-firmō 1. upevniti, zatvrditi, *animum* dodávati si mysli; *se of.* pevně se odhodlati; *o—atus* 3. zatvrzelý.

of-fulgeō, *sī* — 2. vstříc zasvitnouti.
of-fundō, *fūdī, fūsum* 3. a) liti; sypati kolem něčeho (*alci rei*); *offundi alci* rozlévati se kolem, zahalovati někoho. b) naplňovati, zakrývati *alqd.*
***offuscō** 1. zatemniti; zlehčovati.
Ōgygēs, *is (—us, ī), m.* myth. zakladatel Théb; *Ōgygius* 3. thébský.
ohē! hej! stůj! zadrž!
Oīleus, *ei (-eos), m.* král lokridský.
oinos = *unus*.
olea, *ae, f.* oliva (strom i plod).
†oleāceus = *oleāgin(e)us*.
oleāginus 3. olivový.
oleārius 3. na olej.
oleaster, *strī, m.* divoká oliva.
olēns, *entis* vonný, páchnoucí.
oleō, *uī, —* 2. a) zápach vydávati, voněti, páchnouti. b) (zápachem) prozrazovati.
olētum = *olivētum*.
oleum, *ī, n.* olivový olej; přen. škola zápasnická.
olfacio, *fēcī, factum* 3. čichati, vyčechat.
olfactus, *ūs, m.* čich.
olidus 3. páchnoucí.
ōlim kdysi, dávno, jednou, někdy.
***olitiō**, *ōnis, f.* vůně, pach.
olitor, *ōris, m.* zelinář.
olitōrius 3. zelinářský, *o—um forum* trh.
olīva, *ae, f.* oliva, strom i plod; ratolet olivová, dřevo olivové, hůl z olivového dřeva.
olīvētum, *ī, n.* zahrada olivová.
olīvi-fer, *a, um* olivami bohatý.
olīvum, *ī, n.* olej; přen. zápasště.
olla, *ae, f.* hrnec.
ollī a pod. viz *illī*.
olor, *ōris, m.* labuť.
olōrīnus 3. labuť.
olus (*holus*), *eris, n.* = *olusculum*, *ī*, zelenina.
Olympia, *ae, f.* [ř.] město Olympi. *Olympiacus, Olympicus* 3. olympijský; *O—us pulvis* prach na závodě. *Olympius* = Jupiter. *Olympia, ōrum, n.* závody olympijské, *vincere O—o* v závodech ol. zvítěziti; *Olympium, iī, n.* chrám Jova Olympijského. *Olympias, adis, f.* matka Alexandra Vel.
Olympias, *adis, f.* [ř.] olympiada, doba čtyř let.

Olympionīcēs, *ae*, *m.* [ř.] vítěz v závodech ol.

Olympūs, *ī*, *m.* [ř.] hora Olymp, sídlo bohů, nebe.

Olynthus, *ī*, *f.* město na Chalkidice; *Olynthiī*, *ōrum*, *m.* Olynťané.

omāsum, *ī*, *n.* dršťka.

ōmen, *inis*, *n.* 1. znamení (věštné), předzvěst, *capere očkāvati*; *ī ōmine secundō* bůh tě prováže! 2. a) zlé znamení; *porta omen habet* jest nešťastná. b) dobré znamení, blahopřání. 3. úkon *n.* zvyk spojený s auspiciemi, posvátný obřad, svatba.

ōminō 1. předpovídati, dobrého přáti, *verba male ominata* zlověstná.

o-mittō, *mīsī*, *missum* 3. a) pustiti; opustiti. b) vzdáti se čeho, upustiti od něčeho, pustiti se zřetele *alqd.* c) pominouti, nezmíniti se o něčem.

omni-fer, *a*, *um* vše nesoucí.

omni-gena, *ae* (*m.*) všeliký.

omnīnō celkem, vůbec, úplně, zcela; výslovně, ovšem.

omni-parēs, *entis* vše rodící, matka všeho.

omni-potēs, *entis* všemohoucí.

omnis, *e* 1. veškeren, všechny; někdy v *plur.* samí: *omnes evocati* samí vysloužilci, *omnēs triremes* samé trojveslice; *subst.* *omnēs* všichni lidé, *omnia* vše, všecko; *pax omnium* všeobecný mír. 2. každý, všecek: *omnis fraus*, *omne periculum*. 3. a) všeliký, všeho druhu *omnis turba*. b) celý *oratio*, *Gallia*, *insula*.

omni-vagus 3. všude pobíhající.

Omphalē, *ēs*, *f.* královna lydská.

onager (—*grus*), *grī*, *m.* [ř.] divoký osel.

onerārius 3. nákladní, *navis*.

onerō 1. a) obtížit, naložit, *armis* vyzbrojit; *o. alqm contumeliis* zahrnouti. b) ztížit, těžším učiniti, *curas* rozmnožiti.

onerōsus 3. tížící, obtížný, těžký.

onus, *eris*, *n.* 1. břímě, náklad. 2. přen. tíha, obtíž, břímě.

onustus 3. obtížený, naložený, plný.

onyx, *ychis*, *m.* [ř.] onyx; nádobka, krabička z onyxu.

opācitās, *ātis*, *f.* stinnost, stín, stinné šero.

opācō 1. stínem zakrýti.

opācus 3. a) stinný *nemus*. b) stínem pokrytý *vallis*, *ripa*; tmavý.

***opalina**, *ae*, *f.* nálevník, žiljící v konečnicku žab.

opella, *ae*, *f.* prácička, zaměstnání.

opera, *ae*, *f.* práce, námaha; činnost, *forensis* na foru, veřejná, soudní; úsilí; *operam dare*, *tribuere rei*, *ponere in re*, *conferre in rem* práci, činnost věnovati něčemu, účastniti se něčeho; *oleum et operam perdere* práci i čas ztratiti, *operae pretium* est stojí za to. 2. práce pro jiného, služba, pomoc. 3. čas, kdy; *deest mihi opera* nemám času ani chuti.

4. konkr. dělník, nádeník, náhončí.

operārius 3. k tělesné práci způsobilý; *subst. m.* dělník, nádeník.

†operātiō, *ōnis*, *f.* dílo, práce, činnost, zřízení.

operculum, *ī*, *n.* (*operio*) víko, záklópka.

operimentum, *ī*, *n.* pokrývka, víko.

operiō, *uī*, *ertum*, 4. a) přikrýti, pokrýti, zahaliti, zastříti, b) zatajiti, zavřiti.

operor 1. a) pracovati, býti zaměstnán, *vykonávati, působiti. b) konati obět.

operōsus 3. a) činný, pracovitý, něčím se zaměstnávající. b) pracný, obtížný; umělecky provedený. c) námahu působící, stojící.

opertus 3. skrytý; *o—um*, *ī*, *n.* skryše, tajemství, záhada.

***ophidia** hadi.

opi-fer, *a*, *um* pomoc přinášející.

opi-fex, *icis*, *m.* tvůrce, hotovitel, řemeslník.

†opificium, *ī*, *n.* hotovení, tvoření.

Opīmius, *īī* rod římský; *Opīmiānus* 3. Opimiův.

ōpīliō (*ūpīliō*), *ōnis*, *m.* (*ovis*) ovčák.

opīmus 3. a) žírný, tučný, úrodný, vypasený. b) bohatý, značný, výnosný; *spolia opīma* bohatá kořist, zbroj odňatá vůdci nepřátel.

opīnābilis, *e* domnělý, nejistý.

opīnātiō, *ōnis*, *f.* domnění, domněnka.

opīnātor, *ōris*, *m.* tušitel, dohadovatel.

opīniō, *ōnis*, *f.* 1. domněnka, mínění, tušení *malī*, představa *virtutis*;

o—em *alcis rei praeber* budití domnění, zdání; *ut o. mea fert* podle mého mínění, *praeter o—em* mimo očekávání (proti oč.); předsudek. 2. veřejné mínění, pověst.

opīniōsus 3. plný domněnek.

opīnor 1. domnívatí se, tušití; o—ātus 3. domnělý.

opiparē nádherně, skvostně (zřídka řadj. *opiparus*).

opisthographus 3. [ř.] psaný na zadní straně papýru.

opitulator 1. pomáhati.

oportet, uit 2. sluší se, má se.

op-p = ob-p.

op-pēdō, — — 3. *alci* bzdítí na někoho.

op-perior, ertus sum 4. čekati, očekávati, vyčkávati.

op-petō, iī (ivī), *Itum* 3. jítí vstříc, vrhnouti se do něčeho *alqd*; *op. mortem* zemřítí.

oppidānus 3. (malo)městský, subst. m. (malo)měšťan.

oppidō velmi, značně, náležitě; o. *quam* náramně.

oppidulum, ī, n. městečko.

oppidum, ī, n. 1. pevné místo. 2. venkovské město.

op-pignerō 1. dátí do zástavy.

op-pīlō 1. zatarasití; *stavětí, t. j. působití zácpu.

op-pleō, ēvī, etum 2. naplnití.

op-pōnō, posuī, positum 3. a) naproti postaviti, položití, *aurem* nastavití, *genu* vzepřítí; *oppositus alci (rei)* ležící, stojící proti něčemu, *ex oppositō* na opačné straně. b) vystavití, vydatí *periculis*. c) před oči stavětí, námitky uvádětí, namítatí.

opportūnē vhod, včas.

opportūnitās, ātis, f. příhodnost, příležitost, výhoda; *op. loci* výhodné místo.

op-portūnus 3. (*portus*) příznivý, vhodný, způsobilý, povolný; *op. iniuriae* v šanc vydaný.

***oppositum, ī, n.** = protiva, opak (zvl. v plur.).

oppositus, ūs, m. nastavení; protivná poloha; opačná, protivná strana.

oppressiō, ōnis, f. potlačení, přepadení.

op-primō, pressī, pressum 3. a) přitlačití, přitisknoutí; umačkatí, udu-

siti, *ignem* uhasití; *litteras* polykatí. b) potlačití *dolorem*, *libertatem*; zničiti, podrobití, potřítí, přemoci, utiskovati; *opprimī* podlehnouti; *somno oppressus* pohřžěn v hluboký spánek. c) překvapiti, zmástí.

***opprobriōsus** 3. hanlivý.

op-probrium, iī, n. nadávka, výtka, hana; hanba.

oppugnāculum, ī, n. (v plur.) záseky.

op-pugnātiō, ōnis, f. 1. dobývání, způsob dobývání, útok. 2. obžaloba, odpor.

op-pugnātor, ōris, m. dobyvatel, útočník.

op-pugnō 1. *alqd* dobývatí, obléhatí, útočití, napadatí.

(ops) **opis, opem, ope, v plur. opēs** f. 1. moc, síla: *omni ope niti*; *non est opis nostrae* není v naší moci; (zvl. v plur.) moc vojenská, politická, vliv; bohatství, prostředky *florere opibus*. 2. v sing. pomoc: *opem ferre* přispětí na pomoc. 3. *Ops* bohyně země a úrody.

opsōnlum, iī, n. = *obsonium*.

optābilis, e žádoucí.

optātiō, ōnis, f. přání.

optātus 3. vytoužený, vítaný, milý; o—um, ī, n. přání, *optātō* podle přání, vhod.

†optica (—ē), ae, f. optika; ***opticus** 3. optický

optimās, ātis šlechtický; **optimātēs, ium, m.** šlechta.

optimus 3. viz *bonus*.

1. **optiō, ōnis, f.** volba, rozhodnutí. 2. **optiō, ōnis, m.** voj. asi „šikovatel“.

optivus 3. zvolený, vybraný.

optō 1. a) vybratí, vyvolití. b) přátí si, žádatí si čeho *alqd*; **optandus** 3. žádoucí.

opulēns, entis = opulentus 3. bohatý, mocný, mohovitý.

opulentia, ae, f. bohatství, moc.

opulentō 1. obohatití, opatřítí něčím.

opus, eris, n. 1. a) dílo, práce, zaměstnání, činnost; *opus Martis* boj; práce rolnická, stavba (opevňovací). b) účinek *hastae*, úkol, námaha, úsilí; čin, podnik; *magno opere* velice, *nimio opere* přílišně; provedení díla: *materiam superabat opus*. 2. a) výrob, hotové dílo (i umělecké, lite-

rární). b) stavba, opevnění. v plur. obléhací zákopy, dobývací stroje, hráze. 3. *opus est* jest třeba něčeho (*mihi potřeby atd.*) *alqua re, alqd, inf., akus. s inf.*

Opūs, ūntis, f. město v Lokridě; **Opuntius** 3. opuntský, **O—iī, ōrum, m.** Opuntáné.

opusculum, ī, n. dílko, spisek.

ōra, ae, f. 1. okraj, lem. 2. hranice, pobřeží; přen. obyvatelé pobřeží. 3. pás, kraj, krajina.

ōrāc(u)lum, ī, n. 1. věštlrna, věštba. 2. výrok, odpověď vůbec.

ōrātiō, ōnis, f. 1. řeč, mluva, jazyk. 2. výraz, vylíčení, výklad, výpověď. 3. řeč uměte složená. 4. látka řeči; výmluvnost. 5. *modlitba, o. *Domínica* modlitba Páně, otčenáš.

ōrātiuncula, ae, f. malá řeč.

ōrātor, ōris, m. mluvčí, řečník.

ōrātōrius 3. řečnický, řečníku sloužící.

ōrātus, ūs, m. prosba.

orbātor, ōris, m. člověk olupující o děti.

Orbillus Pupillus římský gramatik, přisný učitel.

orbis, is, m. 1. kruh, kružnice, kolo; *orbis lacteus* mléčná dráha, o. *finiens* obzor. 2. dráha, oběh, pohyb v kruhu: *annuus orbis* oběh roku, o. *solstitialis* oběh slunce; u hada závit. 3. věc kulatá, plocha kruhová, kolo, kotouč, klenba; *orbis mensae* kulatý stůl, *orbes oculorum* oči, *orbis genuum* jablko kolenní a pod. 4. země, svět, klenba nebeská, vesmír, okresek zemský: *orbis terrarum*. 5. *kulovité těleso, koule; *torbes caelestes* tělesa nebeská.

orbīta, ae, f. kolej, stezka.

orbītās, ātis, f. osiřelost, bezdětnost, nedostatek.

orbō 1. a) osiřelým učiniti, rodičů neb dětí zbaviti. b) zbaviti něčeho *alqm re*.

orbus 3. a) osiřelý, sirotek, bezdětný, ovdovělý. b) oloupený, zbavený čeho (*abl.*).

orca, ae, f. hliněná bečka.

orchas, adis, f. [ř.] plod olivový vejčitého tvaru.

orchēstra, ae, f. [ř.] sedadla v divadle vyhrazená senátorům,

Orchomenus, (—os), ī, m. město v Bolotii; **Orchomeniī, ōrum, m.** Orchomenští.

orcus, ī, m. říše mrtvých, podsvětí; smrt; **Orcus (Orchus)** bůh podsvětí.

ordinārius 3. řádný, správný.

ordinātim v řadě, po řadě.

ordinātiō, ōnis, f. seřazení, uspořádání.

ordinātus 3. spořádaný, pravidelný, upravený, řádný.

ordinō 1. řaditi, pořádati; zaříditi, určiti; *res publicas ord.* v historickém vývoji vylíčiti, *annos čítati, zříditi, uspořádati*.

ordior, ōrsus sum 4. a) tkanivo osnovati. b) počítati, začítati; *orsus est (dicere)* ujal se slova, promluvil; *orsa, ōrum, n.* podnik, začátek; slova, řeč.

ordō, inis, m. 1. řada, pořadí, průběh, řetěz, *rerum, causarum*; vrstva; řada sedadel v divadle. 2. a) voj. řada, četa, šik vojska. b) setnina, hodnost setnická, setník; *primi ordines* hodnost prvních setníků. 3. stav, třída občanská o. *senatorius, equester*; *o. *sacer* duchovenstvo. 4. řád, pořádek; *nullo ordine* bez pořádku, *in o—em referre* do pořádku uvést; *ordine* = a) po řadě, po pořádku (*in o—em, ex ordine*). b) řádně, *extra o—em* mimořádně.

orēas, adis, f. [ř.] horská nymfa.

Orestēs, is, m. Orestes; **Orestēs** 3. Orestův.

Orestilla, ae (Aurelia) choť Katilinova.

***oretenus** ústně.

***organismus, ī, m.** ústroj živého těla.

†**organum, ī, n.** nástroj, orgán; schopnost; hudební dechový nástroj, (zvl. v plur.) varhany.

Orgetorīx, īgis, m. předák Helvetiů.

orgia, ōrum, n. [ř.] divoké noční slavnosti Bakchovy.

orichalcum, ī, n. (aurich.) [ř.] mosaz.

oriēns, entis, m. (sol) východ (slunce), země východní, orient; jitro.

origō, inis, f. 1. původ, počátek; *o—em trahere* odvozovati původ. 2. původce, zakladatel, mateřské město.

Ōrtōn, ōnis, m. mythický lovec; hvězdí.

orior, ortus sum 4. a) zdvíhati se, povstávati: *tempestas, ventus, cla-*

mor. b) vzházeti, vycházeti, ukazovati se, objeviti se: *sol, dies, nox, monstrum. c)* vznikat, pocházeti, začínati; (*homo*) *ortus equestri loco* rodem jezdec (rytíř), (*homo*) *a se ortus* nemající předků.

Ōrīthyia, *ae, f.* choť Boreova.

oriundus 3. pocházející.

ornāmentum, *ī, n.* 1. výstroj, prostředky. 2. výzdoba, skvosty; *o—a triumphālia* odznaky triumfátora. 3. ozdoba, okrasa, vyznamenání, důstojenství.

ornātrīx, *īcis, f.* kadeřnice.

1. **ornātus** 3. *a)* vystrojený, vypravený, opatřený *omnibus rebus. b)* ozdobený. *c)* čestný, vážený.

2. **ornātus**, *ūs, m.* *a)* výstroj, výzbroj, oblek. *b)* výzdoba, ozdoba; *kněžský ornát.

ornō 1. *a)* vyzbrojiti, vystrojiti, vypraviti, opatřiti. *b)* ozdobiti; vyznamenávati, oslavovati.

ornus, *ī, f.* habr.

ōrō 1. *a)* mluvit, přednášeti, jednati; *causam or.* při projednávati. *b)* prositi, modliti se.

Orontēs, *ae, m.* řeka v Syrii. *Orontēs* 3. syrský.

***orphanus**, *ī, m.* sirotek.

Orpheus, (*—eos*), *ēī, m.* Orfeus; *Orpheus* 3. Orfeův, *Orphicus* 3. orfický.

orsus, *ūs, m.* podnik, počínání.

***orthodoxus** 3. pravověrný, pravý.

orthographia, *ae, f.* pravopis.

ortus, *ūs, m.* 1. východ. 2. původ, počátek, rod narození.

Ortygia, *ae, f.* 1. Délos, *Ortygius* 3. délský. 2. Efesos. 3. ostrov a čtvrť v Syrakusách.

oryza, *ae, f.* rýže.

1. **ōs**, *ōris, n.* 1. ústa, huba, tlama, zobec lodní; *přen. os vulgi* hlas lidu, *magno ore loqui* mpcným hlasem. 2. otvor; *os pontis* konec mostu; ústí, pramen. 3. obličej, tvář; *ante ora: (sub ōre)* před očima; *in ore hominum versari* na veřejnosti; *přen. drzost, nestoudnost.*

2. **os**, *ossis, n.* 1. kost. 2. kostra, nitro. 3. ťpecka.

ōscen, *inis, m.* (*ob—s—cano*) věštný pták.

Oscī, *ōrum, m.* Oskové, kmen kam-pánský.

oscillum, *ī, n.* (*osculum*) voskový obrázek Bakchův.

ōscitātiō, *ōnis, f.* otvírání úst, zívání.

ōscitō 1. (*—or* 1.) zívati, býti ospalý, nečinný.

ōsculātiō, *ōnis, f.* líbání.

ōsculor 1. líbati, laskati, hýčkati.

ōsculum, *ī, n.* (1. *os*) ústečka, hubička, polibek.

ōsor, *ōris, m.* nenávistník.

Ossa, *ae, f.* hora v Thessalii; *adj. Ossaeus* 3.

†ossiculum, *ī, n.* kůstka; pecka.

ostendō, *tendī, tentum, (tēsum)* 3. (*ob—s—tendo*) 1. vstříc nastaviti, předstírati. 2. ukazovati něco, na něco; prozraditi, na jevo dávat. 3. dokázati, ukázati, prohlásiti.

***ostēnsor** *ōris, m.* ukazatel.

ostentātiō, *ōnis, f.* 1. stavění na odív, projevování. 2. vychloubání, honosení se.

ostentātor, *ōris, m.* oznamovatel, vychloubáč.

ostentō 1. *a)* ukazovati. *b)* na odív, za vzor stavěti; chlubit se něčím *alqd.* *c)* slibovati, naději dávat, hroziti něčím *alqd.* *d)* dokazovati, dávat na jevo.

ostentum, *ī, n.* 1. nadpřirozený úkaz, zázrak. 2. hrozný zjev, netvor.

ostentus, *ūs, m.* jen dat, *ostentuī* odív, na oko.

Ōstia, *ae, f.* (*a, ōrum, n.*) Ostie, město při ústí Tiberu; *Ōstiēnsis, e* ostijský.

ōstiārius 3. dveřní; *o—us, ī, m.* vrátný, hlídač; *o—ium, iī, n.* daň ze dveří.

ōstiātīm dveře od dveří, dům od domu.

ōstium, *iī, n.* vchod, východ, dveře, ústí; *ab ostio* u dveří, ve dveřích.

ostreum, *ī, n.* = *ostrea*, *ae, f.* ústřice, škeble.

ostreōsus 3. = *ostri-fer, a, um* ústřicemi bohatý.

ostrīnus 3. nachový, purpurový.

ostrum, *ī, n.* 1. šťáva z nachového hlemýžďe, nach. 2. nachové roucho, koberec.

Othō, *ōnis, m.* 1. jezdec římský. 2. císař r. 69. po Kr.; *Othōniānus* 3. Othónův.

Othryadēs, *ae, m.* syn Othryův.

ōtior 1. lenošiti, býti nečinný.

ōtiōsē v prázdní, v klidu; pohodlně, líně.

ōtiōsus 3. a) bez práce, nezaměstnaný, nečinný. b) literárně činný. c) v ústraní žijící, klidný, bezstarostný. d) nudný, zdoluhavý.

ōtium, *iī*, *n.* 1. nezaměstnanost; prázdný, volný čas. 2. zabývání se literaturou. 3. život v ústraní; pokoj, mír.

ovātiō, *ōnis*, *f.* (*ovō*) ovace, malý triumf.

***ōviductus**, *ūs*, *m.* vejcovod.

ovīle, *is*, *n.* ovčinec; volební ohrada na poli Martově.

ovillus 3. ovčí.

ovis, *is*, *f.* ovce.

ovō 1. (*ovāns* = *euāns*, *eue*) 1. jásat, plesat. 2. slaviti ovaci.

ōvum, *ī*, *n.* vejce, jikra; *ova ponere* snášeti; počátek jídla (*ab ovo usque ad mālā*); *ōva* v cirku sedm vejčitých těles, jimiž čtány byly oběhy.

***ozimum**, viz *ocimum*.

Oxos, (*—us*), *ī*, *m.* řeka asijská.

P

P. zkratok = *Publius*; **P. C.** *patres conscripti*, **P. R.** *populus Romanus*.

pābulātiō, *ōnis*, *f.* svázení píce, v plur. výpravy pro píci.

pābulātor, *ōris*, *m.* opatrovatel píce. **pābulor** 1. svážeti píci.

pābulum, *ī*, *n.* pastva, píce, krmivo; potrava, strava.

pācālis, *e* mírový, míru.

pācātus 3. a) uklidněný, utišený, pokojný, v míru žijící; *p—ī*, *ōrum*, *m.* obyvatelé pokojné země, *p—um*, *ī*, *n.* pokojné, přátelské území. b) usmířený, laskavý.

Pachynos (*—us*); *ī*, *f.* (*P—um*, *ī*, *n.*) *P.*, jižní mys sicilský.

pāci-fer, *a*, *um* mír přinášející.

pācificāti *— is*, *f.* ujednání míru, smír.

pācificātor, *ōris*, *m.* ujednatel míru, smírce.

pācificātōrius 3. smírčí.

pāci-ficō 1. (*—or* 1.) *t. j.* *pacem facio* o smíru vyjednávati, mír ujednati; upokojevati, usmiřovati.

pāci-ficus 3. mír působící, mírumilovný; klidný, žijící v míru.

pacīscor, *pactus sum* 3. (*pango*). 1. učiniti smlouvu, shodnouti se; *pactō inter se* shodnuvše se vespolek. 2. a) smlouvou slíbiti, zaručiti; smlouvou se zavázati, svoliti k něčemu. b) smlouvou si vymíniti, vyhraditi; *pactus* 3. smluvený, u—, slíbený; *pacta*, *ae*, *f.* (*coniunx*) snoubenka, nevěsta.

pācō 1. utišiti, uklidniti, podrobiti. 1. **pāctiō**, *ōnis*, *f.* (*pango*) spojení.

2. **pactiō**, *ōnis*, *f.* (*paciscor*) smlouva, úmluva, podmínky smlouvy.

Pactōlus (*—os*), *ī*, *m.* zlatonosná řeka v Lydii; *Pactōlis*, *idis* paktolská.

pactor, *ōris*, *m.* ujednatel, zprostředkovatel.

pactum, *ī*, *n.* 1. smlouva, dohoda; *ex pacto* podle smlouvy; *pacto stare* státi ve smlouvě. 2. záruka, slib, podmínka. 3. způsob, obyčej: *nullo pacto* na žádný způsob, *hoc pacto* tímto způsobem a pod.

Pacūvius (*M.*) skladatel tragedií, asi 220—130.

Padus, *ī*, *m.* Pád.

Paeān, *ānis*, *m.* [ř.] lékař božský, přijímá Apollona, Asklepie a j.; přen. *paean*, *ānis*, *m.* paian, vítězná píseň *n.* chvalo zpěv.

paedagōgium, *iī*, *n.* [ř.] ústav pro vzdělání vychovatelů (i otroků).

paedagōgus, *ī*, *m.* [ř.] vychovatel (otrok).

paedor (*pēdor*), *ōris*, *m.* šplna, nečistota.

paelex (*pēlex*), *icis*, *f.* souložnice, milenka, sokyně.

paelicātus, *ūs*, *m.* souložnictví, manželská nevěra.

Paelignī, *ōrum*, *m.* kmen sabinský *Paelignové*; *Paelignus* 3. *paelignus* ský.

paene skoro, téměř, málem.

paen-īnsula, *ae*, *f.* poloostrov.

paenitentia, *ae*, *f.* lítost.

paenitet, *uit* — 2. a) *p. mē alcis rei* lltuji, pykám, jest mi líto něčeho, mrzí mne něco. b) cítím lítost, želím,

lituji; *non p.* jsem spokojen, líbí se mi něco.

paenula, *ae, f.* [z ř.] cestovní plášť; *scindere p—am alci* naléhavě zdržovati (hosta).

paenulātus 3. v. plášť oděný.

***paenultimus** 3. předposlední.

1. **Paeōn**, *ōnis, m.* [ř.] 1. = *Paean*; *Paeōnius* 3. Paionův, lékařský, léčivý. 2. *paeōn*, takt rytmický.

2. **Paeōn**, *ōnis, m.*, v *plur.* *Paeonēs, um* Paionové, kmen v sev. Makedonii; země *Paeonia, ae, f.*; *Paeonis, idis, f.* Palonka.

paetulus 3. = **paetus** 3. mžouravý, blikavý.

pāgānus 3. náležející obci; venkovský, vesnický, hrubý; *p—us, ī, n.* vesničan, venkovan; **pohanský, m.* pohan.

Pagasae, *ārum, f.* *P—y*, město v Thesalii; *Pagasaeus* 3. pagaský, thesalský.

pāgātīm po obcích.

pāgella, *ae, f.* stránka, seznam.

pāgina, *ae, f.* strana, stránka; *přen.* kniha, báseň.

pāginula, *ae, f.* = *pagella*.

pāgus, *ī, m.* 1. župa, kraj. 2. obec, vesnice.

pāla, *ae, f.* lopata, rýč; otvor v prstenu pro kámen.

Palaemōn, *ōnis, m.* mořský bůh.

Palaepolis, *is, f.* město blíže Neapole; *Palaepolitānī, ōrum, m.* obyvatelé Palaepole.

Palaestīna, *ae, f.* Palestina; *Palaestīnus* 3. palestinský, syrský; *Palaestīnī* obyvatelé Palestiny, Syrové.

palaestra, *ae, f.* [ř.] 1. tělocvična, zápasště, cvičiště; *p—ā uti* dlíti stále v zápasšti. 2. umění tělocvičné, zápasnictví, zápas. 3. škola, vzdělání, umění.

palaestricē jako v palaestře.

palaestricus 3. [ř.] palaestry se týkající; *p—icī mores* naučené pohyby; *praetor p—icus praetor* příznivý tělocvik.

palaestrīta, *ae, m.* [ř.] zápasník.

palam 1. *přisl.* zjevně, veřejně, na venek; přímo, bez obalu; *p. facere alqd* dát na jevo, oznámiti; *palam est* jest zřejmé, *p. fit alqd, de re* něco vychází na jevo; *p. ferre ve-*

řejně vyhlášovati. 2. *předl. s abl.* před. v přítomnos.i.

Palamēdēs, *is, m.* syn Nauplia, krále eubojského.

Palātium, *ī, n.* Palatium, vrch v Římě; *přen.* (císařský) palác, síň v něm.

Palātīnus 3. a) palatinský *mons*; b) náležející k císařskému paláci.

***palātium**, *ī, n.* (neb v *plur.*) královský neb císařský dvůr, residence, palác; *palātīnus* 3. císařský, královský, knížecí.

palātum, *ī, n.* = **palātus**, *ī, m.* ústa, podnebí, patro, chuť; klenba.

palea, *ae, f.* pleva; **sláma, píce, obilí.*

palear, *āris, n.* v *plur.* lalok (býčí).

Palēs, *is, f.* staroitalská bohyně pastýřů a dobytka; *Palīlia (Parīlia), ium, n.* její slavnost, jež se stala oslavou založení Říma 21. dubna. *Palīlis, e* Palin.

palimpsēstus, *ī, m.* [ř.] palimpsest, pergamen vymazaný, na němž se znovu psalo.

Palinūrus, *ī, m.* kormidelník Aeneův.

paliūrus, *ī, f.* řešetlák.

palla, *ae, f.* řasnaté vrchní roucho herců, pěvců a bohů.

1. **Pallas**, *adis, f.* [ř.] 1. příjmení Athény n. Minervy; *Palladis urbs* Athény, *arbor oliva, ales sova, ars* umění přísti a tkátí. 2. oliva, olej; *Palladius* 3. Palladin, Palladě zasvěcený; *Palladium, ī, n.* dřevěná socha Athénina ukradená z Troje.

2. **Pallās**, *antis, m.* 1. Titan. 2. syn Pandionův. 3. praotec a 4. syn Euandrův; *Pallantius, Pallantēus* 3. Pallantův, pallantský. *Pallantēum, ī, n.* město v Arkadii nebo na místě pozd. Říma; *Pallantias, adis* = *Pallantis, idis, f.* Pallantovna (Aurora).

pallēns, *entis*, 1. bledý, žlutavý, zelenavý. 2. bledým činící.

palleō, *uī* — 2. a) býti bledý; *lekati se, strachovati se alqd.* b) býti žlutavý, zelenavý, vybledlý, špinavý.

pallēscō, *palluī* — 3. a) blednouti, žloutnouti, pozbývati přirozené barvy. b) trápiti se.

palliātus 3. oděný palliem, řecký.

pallidulus 3. bledý, bleďoučký.

pallidus 3. a) bledý (hrůzou, láskou a j.). b) zažloutlý, zelenavý, špinavý.

palliolum, *ī, n.* (chatrný) řecký plášť, kapuce.
pallium, *iī, n.* 1. přikrývka. 2. řecký plášť; svrchní šat.
pallor, *ōris, m.* bledost, hrůza.
palma, *ae, f.* 1. a) dlaň, ruka, paže. b) lopatka veslová, veslo; větev.
 2. palmová větev, palma; ovoce palmy, datle; palma vítězná, vítězství, vítěz; *palma, odznak míru.
palmāris, *e* výtečný, vynikající.
palmātus 3. vyšívaný palmovými ratolestmi (*tunica*).
palmes, *itis, m.* větev; vinná ratolest, réva; turodná vinice.
palmētum, *ī, n.* palmový háj.
palmifer, *a, um* úrodný palmami.
palmōsus 3. bohatý palmami.
palmula, *ae, f.* dlaň, veslo, palmová větévka.
pālor 1. rozptylovati se, sem tam se potulovati, blouditi.
palpebra, *ae, f.* oční víčko.
palpitō 1. třepati se, sebou trhati.
palpor 1. (**palpō** 1.) hladiti; alci lichteriti.
palūdāmentum, *ī, n.* plášť vojenský, velitelský.
palūdātus 3. oděný vojenským, velitelským pláštěm.
palūdōsus 3. bažinatý.
palumbēs (*—is, is, m.* f. doupnák, holub.
 1. **pālus**, *ī, m.* kůl, kolík; dřevěný meč gladiátorů, zvaných *secutores*.
 2. **palūs**, *ūdis, f.* 1. bažina, močál. 2. jezero, voda, řeka.
palūster, *stris, stre* bažinatý, bahenní.
Pamphylia, *ae, f.* krajina na jihu M. Asie; **Pamphylus** 3. pamfylský; **Pamphylī** Pamfylové.
pampineus 3. z vinného listí; révovým ovínutý, révový, vinný.
pampinus, *ī, m.* f. výhonek (révový), listí révové.
Pān, **Pānos** (*is*), *m.* bůh Pan.
panacēa, *ae, f.* [ř.] panacea, lék vše léčící.
Panaetius, *ī, m.* stoický filosof, 2. st. př. Kr.
Panathēnaicus 3. týkající se slavnosti panathenajské; *subst. m.* řeč Isokratova.
Panchāia, *ae, f.* bájný bohatý ostrov u Arabie.

panchrēstus 3. [ř.] ke všemu užitečný.
pancration (*—tium*), *iī, n.* [ř.] pankration, zápolení spojené se zápasem pěstním.
Pandāteria, *ae, f.* ostrov v moři Tyrrhenském, nyní Ventotene.
Pandīōn, *onis, m.* myth. král athénský; **Pandionius** 3. Pandionův, athénský.
pandō, **pandī**, **passum** (**pansum**) 3. a) prostírat, rozestírat, rozpínat; *p.* vela napnouti, *crines* rozpustiti, *p. sinum* otevřítí náruč, *aciem* roztahovati; rozkládati k sušení, sušiti. b) otvírat, odhalovati, vyjevovati, vykládati.
Pandrosos, *ī, f.* dcera Kekropova.
pandus 3. zakřivený, prohnutý, hluboký.
panēgyricus, *ī, m.* [ř.] panegyrik, slavnostní řeč.
***panēgyris**, *is, f.* shromáždění, sněm.
Pangaeus, *ī, m.* (*mons*) = **Pangaea**, *ōrum, n.* pohoří Pangaion v Makedonii.
pangō, **pepigi** (**panxi**, **pēgi**), **pāctum** 3. a) zatloukati, zarážeti, vrážeti, sázeti. b) přen. skládati *poemata*, opěvovati, osnovati, ustanoviti. c) ujednati (*pacem*), umluviti, *foedus*, *conubia*; slibovati, zaručovati, vyjednati si.
pānīcum, *ī, n.* proso.
pānificium, *ī, n.* příprava chleba.
pānis, *is, m.* chléb.
Pāniscus, *ī, m.* Paniskos, mladý Pan.
Pannonia, *ae, f.* P—ie, země mezi Dunajem a Sávou.
Pannoniī, *ōrum, m.* Pannonové.
pānnōsus 3. otrhaný.
pānnus, *ī, m.* kus látky, látka; hadr, cár, plášť.
Panopē, *ēs, f.* město ve Fokidě; **Panopea**, *ae, f.* mořská nymfa.
Pan(h)ormus, *ī, f.* (*—um, ī, n.*) sicilské město, nyní Palermo; **Panormitānus** 3. panormský.
pansa, *ae, m.* ploskonohý.
panthēra, *ae, f.* [ř.] panthér, pardál, levhart.
Panthous, *ī* (**Panthūs** *nom.*), *m.* Panthoos, kněz trojský; **Panthoīdēs**, *ae, m.* Panthoovec, Euforbos.
Pantolabus, *ī, m.* jméno příživníka („Obejda“).

pantomimicus 3. obvyklý v pantomimech.

pantomīmus, ī, m. [ř.] mimický tanečník.

***papa**, ae, m. (otec), papež, biskup a pod.

papāver, eris, n. (plur.) mák; *summa capita p—um* makovice.

papāverus 3. makový.

Paphlagōnia, ae, f. Paflagonie, krajina na severu Malé Asie; *Paphlagō* (n), ōnis, m. Paflagon.

Paphos (—us), ī, f. 1. dcera Pygmalionova. 2. město na Kypru s kultem Venuše; *Paphius* 3. pafijský, kyprský; *Paphiī* obyvatelé Pafu.

pāpiliō, ōnis, m. motýl; *rozepjatý stan.

***pāpiliōnāceae** motýlokvěté.

papilla, ae, f. bradavka prsní, prs, prsa.

Papīrius, ī, rod římský. *P—us* 3. *P—iānus* 3. Papiriův.

***papisticus** 3. papežský, *aula p—a* palác p.

Papius, ī, rod římský. *Papius* 3. Papiův.

papula, ae, f. puchýř.

***papŷreus**, 3. papyrový; papírový.

papŷri-fer, a, um papyrus rodící.

papŷrus, ī, f. (—um, ī, n.) papyrus; *papír.

pār, paris 1. a) stejný, rovný, rovnoměrný; *p. āc, atque* stejný jako; *pari modo* rovnou měrou; *pares rationes* vyrovnané účty; *parem esse alci* vyrovnati se někomu. b) rovný věkem, silou; rovnoměrně rozdělený; *sudý par numerus*; *ludere par impar* sudá-lichá; *par proelium* nerozhodná bitva, *parem esse alci (rei)* býti s něco, zmoci, někomu odolati, stačiti na někoho. 2. schopný, způsobilý, vhodný, přiměřený; *par est* jest vhodno, sluší se. 3. subst. *pār*, paris, m. f. a) společník, druh (družka), soupeř, protivník; *par pro pari referre* opláceti rovnou měrou. b) dvojice, pár.

parābilis, e snadno zjednatelný, příslušný, laciný.

†**parabola**, ae, f. podobenství.

***paraclētus**, ī, m. utěšitel (sv. Duch).

***paradīsus**, ī, m. sad; ráj.

paradoxos, on [ř.] paradoxní, podivný; *p—a, ōrum*, n. paradoxní zásady.

***parallelus** 3. souběžný, rovnoběžný.

1. **parasīta**, ae, f. příživnice, společnice. 2. **parasīta* (n. plur.) cizopasnici.

***parastata**, ae, m. čtverhranný sloup, pilíř.

parasītus, ī, m. [ř.] příživník, parasit.

parātē připraveně, vhodně, obratně.

parātiō, ōnis, f. připravování.

1. **parātus** 3. a) připravený; získaný, nabytý; jsoucí po ruce; *p—a victoria* snadné, **p—a pecunia* peněžní hotovost. b) ochotný, oddaný, hotový (k boji), odhodlaný, rozhodnutý; vypravený, vystrojený, vyzbrojený.

2. **parātus**, ūs, m. příprava, úprava, výprava; nádhera, skvělé zařízení.

Parca, ae, f. bohyně narození, osudu, sudička.

parcē, 1. šetrně, prostě, skoupě.

2. skrovně, málo, s mírou. 3. skromně, zdrželivě.

†**parcitās**, ātis, f. skrovnost, skoupost.

parcō, pepercī, parsum 3.: 1. šetriti. a) spořiti, hospodařiti. b) neubližovati; dbáti čeho *famae*. 2. zdržovati se čeho, ustávati od čeho, vyhýbati se (dat.).

parcus 3. a) šetrný, spořivý, skoupý. b) skrovný, chatrný, slabý. c) mírný, prostý, střídmy, zdrželivý.

pardalis, is, f. [ř.] pardál, levhart.

1. **pārēns**, entis, poslušný, v plur. poddaní.

2. **parēns**, entis, m. f. (*pario*) rodič (—ka), otec, matka, předek, původ(ce); v plur. rodiče, předkové.

parentālis, e náležející rodičům, rodičů; *diēs p—ēs* = *Parentālia*, ium, n. slavnost „Dušiček“, obět za zemřelé rodiče a příbuzné 13.—21. února.

***parentēla**, ae, f. původ, rod, příbuzenství.

parentō 1. a) obět zemřelým přináseti, *sibi p—are* vystrojiti si tryznu. b) usmiřovati duši zabitého, mstítí smrti smrt, dávatí dostiučinění.

pāreō, uī, itūrus 2. a) objevovati se, býti viditelný. b) sloužiti, býti poddán, poslušen; poslouchati někoho, řídití se někým, něčím *alci (rei)*.

†**parerga**, ōrum, n. maličkosti, drobnosti (sg. *p—on*, ī).

pariēs, etis, m. stěna, zeď.

***parietārius** 3. nástěnný.

parietinae, ārum, f. zříceniny, rozvaliny.

parilis, e rovný, stejný.

pariō, peperī, partum (paritūrus) 3.:

1. (po)roditi, ploditi. 2. a) tvořiti, působiti *dolorem*, *pacem*. b) získávati (si), nabývati; dosahovati *imperium*, *fugā salutem*; *partum*, ī, n. majetek, statek, úspěch.

Paris, idis, m. syn Priamův.

pariter 1. stejně, rovnou měrou (*ac, atque* jako). 2. zároveň, spolu, současně.

parma, ae, f. lehký okrouhlý štít kožený.

parmātus 3. opatřený lehkým koženým štítem.

Parmenidēs, ae, m. řecký filosof.

parmula, ae, f. malý okrouhlý štít.

Parnāsus, **Parnassus**, ī, m. hora ve Fokidě u Delf; *Parna(s)sus* 3. (fem. *Parnāsis*, idis) parnaský, Apollonův.

1. **parō** 1. se *parare*: porovnat se, dohodnouti se.

2. **parō** 1.: 1. a) připravovati, strojiti, chystati, zhotovovati, *epulas* uspořádati. b) připravovati se k čemu, *bellum*, *iter*, *arma* (k boji), *fugam*. c) zamýšlet, hodlati, zaříditi, stanoviti. 2. opatřiti, zjednati (si), sháněti, kupovati.

***parochia**, ae, f. farnost, fara.

parochus, ī, m. [ř.] dodavatel potřeb cestujícím úředníkům, státní hostinský; hostitel, *farář.

Paros, (—us), ī, f. [ř.] ostrov Paros; *Parus* 3. parský; *P. lapis* mramor, *Parii iambi* podle básníka Archilocha z Paru.

***paroxysmus**, ī, m. podráždění, záchvat.

parra, ae, f. zlověstný pták, sýček.

Parrhasia, ae, f. [ř.] krajina v Arkadii; *Parrhasius* 3. *Parrhasis*, idis (ve fem.) parrhasijský, arkadský. *Parrhasides stellae* souhvězdí Velkého Medvěda.

parri-cīda, ae, m. (*pater*, *caedo*) otcovrah, vrah příbuzného; velezrádce.

parri-cīdium, iī, n. otcovražda, vražda na příbuzném; velezrada, zločin, hřích proti vlasti.

pars, tis, f. 1. a) díl, část, kus; *pars*

tertia třetina, *duae partes* dvě třetiny a pod.; *pars-pars* jedni—druzí; *ex parte* zčásti, *magnam partem* z valné části; *nonnullam p—em*, *per p—em* částečně; *pro (ratā) parte* podle určitého poměru, přiměřeně. b) známka, způsob, požadavek, projev *obsequii*, *ignaviae*. c) úděl, podíl; účast(ník); *venire in partem*, *esse in parte* míti (dostati) podíl, účast na něčem; *in parte praedae* *esse* míti podíl z kořisti; v *plur.* úloha, role divadelní; úkol, úřad, činnost, obor, síly, schopnosti. 2. a) strana, stránka věci, směr: *in omnem partem* všemi směry; *in hāc parte* v tomto směru, ohledu; kraj, končina, země. b) strana sporná, zápasící; *studium partium* stranictví, stranění.

parsimōnia, ae, f. (*parco*) šetrnost, prostota.

parthenicē, ēs, f. [ř.] jakási rostlina.

parthenius 3. [ř.] a) panenský. b) zasvěcený Artemidě.

Parthenōn, ōnis, m. P., chrám Athénin na akropoli v Athénách.

Parthenopē, ēs, f. = Neapol; *Parthenopēus* 3. parthenopský, neapolský.

Parthī (**Parthyaēī**), ōrum, m. (sg. *Parthus*, ī), Parthové, národ asijský jižně od moře Kaspického; *Parthus* 3. *Parthicus* 3. parthský; *Parthia*, ae = *Parthyēnē*, ēs, f. Parthie.

parti-ceps, cipis (*capio*) mající díl, účastný; *subst. m. f.* účastník, společník (—ice).

***participātiō**, ōnis, f. společenství, účastenství.

***participium** ī, n. účast.

parti-cipō 1. a) činiti někoho účastným. b) býti účasten, míti podíl.

particula, ae, f. částečka, kousek, troška.

***particulāriter** zvláště.

particulātim částečně; po částech.

partim dílem, zčásti.

partior 4. (—iō 4.) děliti, rozděliti.

partītē s náležitým rozdělením.

partītiō, ōnis, f. (roz)dělení, stanovení podílů; *ret. figura*, celek se rozčleňuje v části, ty se podrobně pak rozvádějí.

parturiō 4. (*pario*) 1. pracovati k porodu, býti těhotný. 2. přen. zamýšlet, strojiti; trpěti.

partus, ūs, m. porod, plod, mládě, dítě, plémě, potomstvo; *p—um* edere poroditi; vydávání plodů, plod i u stromů a rostlin.

parum, minus, minime (z *parvum*) málo; jen, příliš málo; ne dosti; *parum posse* míti malou moc; *minus* méně, *si minus* ne-li, pakli ne; *quominus* aby ne; *minimē* nejméně, pranic, naprosto ne, nikterak.

parumper nakrátko, poněkud.

parvitās, ātis, f. malost, nepatrnost.

parvulus 3. maličký, nepatrný, mladický; prostý, nezkušený.

parvus 3. *minor*, *minimus* 1. malý, drobný, skrovný, nepatrný, čas. krátký; *parva pecūnia* málo peněz, *parvo vivere* skrovně, z mála; *parvo emere* lacino koupiti, *p—ō stare* býti laciný, *parvī esse* míti malou cenu, *parvī* malé děti, *a parvo* (—*is*) od malička; (*natu*) *minor* mladší, *minimus* nejmladší; *minimum* přísl. = *minimē*, nejméně. 2. slabý *vox*, skromný; neschopný, nestačící. 3. nízký, sprostý, malicherný, všední, chatrný. **Praga Minor*, Menší město, Malá strana.

Pasargadae, ārum, f. (*P—ada*, ōrum, n.) Pasargady, staré hlavní město Persie.

***pascha**, ae, f. velkonoce, *paschālis*, e velkonoční.

pāscō, pāvī, pāstum 3. a) krmiti, živiti, pásti; *pascī* živiti se, požívati, pásti se, žráti, spásati. b) vyživovati, poskytovat výživu; *p. barbam*, *crinem* nechávati růsti, *spes* chovati, *animum* těšiti.

pāscuus 3. k pastvě sloužící; *p—um*, ī, n. pastva, pastvina.

Pāsīphaē, ēs, f. *Pasīfae*, choť Minoova; *Pāsīphaeus* 3. *Pasīfain*.

passer, is, m. 1. vrabec; drozd pro zálibu chovaný. 2. ryba platejs.

passerculus, ī, m. vrabčík.

passim přísl. (*pando*) 1. daleko široko, porůznu, tu a tam. 2. v nepořádku. 3. napořád, bez rozdílu; četně.

***passiō**, ōnis, f. utrpení, umučení.

passum, ī, n. víno rozinkové.

passus, ūs, m. (dvoj)krok, asi 1 a půl m.; přen. noha; *mille passūs* římská míle.

pāstillus, ī, m. vonná pilulka.

pāstiō, ōnis, f. pastva, pastvina.

pāstor, ōris, m. pastýř; *duchovní rádce.

pāstorālis, e = *pāstorīcius*, *pāstōri* 3. pastýřský.

pāstus, us, m. krmení, potrava, plce, pastva.

Patavium, īī, n. město v sev. Itálii (Padua); *Patavīnus* 3. patavijský. *Patavīnī* Pataviané.

pate-faciō, fecī, factum 3. (*pass.* —*fīō*) 1. otvírati, odkrývati; činiti přístupným, schůdným *locum*; *p. viās* raziti, *occasionem* dáti. 2. objevovati, odhaliti, oznámiti.

patefactiō, ōnis, f. otevření, objevení.

patella, ae, f. (obětní) miska.

patēns, entis 1. otevřený, přístupný, schůdný, rozkládající se, širý. 2. odkrytý, jasný, zjevný.

pateō, uī — 2. a) býti otevřen, přístupný, schůdný. b) prostírat se, táhnouti se; přen. míti platnost. c) býti odkryt, zjevný, známý.

pater, patris, m. 1. otec; *p. familias* (—*ae*) hospodář, pán, *p. cenae* hostitel. 2. *patres* = otcové, předkové, senátoři, senát; *patriciové*, šlechta. 3. původce, počátek.

patera, ae, f. (*pateo*) obětní miska.

***paternitās**, ātis, f. otcovství, otcovská láska.

paternus 3. otcovský, zděděný; domácí, rodový.

patēscō, patuī — 3. a) otvírati se, rozvírati se, býti přístupný, nechráněný. b) prostírat se, táhnouti se, sahati. c) objevovati se, vycházeti na jevo.

pathicus 3. [ř.] necudný.

patibilis, e (*patior*) snesitelný; citící, citlivý.

patibulum, ī, n. (*pateo*) kříž (šibenice), *popraviště.

patiēns, entis 1. snášející, snášelivý, schopný snáseti, vytrvalý: *frigoris*, *laboris*; *p. navium* splavný. 2. trpělivý, otužilý, tuhý. 3. zdrželivý, střídmý, shovívavý.

patientia, ae, f. 1. schopnost, otužilost *famis*, *frigoris*; trpělivost, vytrvalost. 2. zdrželivost, střídmost, spokojenost málem. 3. shovívavost, netečnost, poslušnost, poníženost.

patina, ae, f. [ř.] mísa, pánev.

patior, *passus sum* 3.: 1. a) trpěti, snášeti, vydržeti; *aegre, moleste* p. těžce nésti, mrzeti se. b) trpěti = zakoušeti, přestáti něco, zažiti; nabýti, dostati. 2. trpěti = dovolo-
vati, dopouštěti; poddávati se ně-
komu *alqm*.

Patrae, *ārum*, *f.* město v Achaji (Patras). *Patrēnsis*, *e* patraský, *Patrēnsēs, ium*, *m.* Patřané.

patrātor, *ōris*, *m.* vykonavatel, pachatel.

patria, *ae, f.* vlast, rodiště, domovina, bydliště.

***patriarcha**, *ae, m.* praotec; patriarcha.

patricīda, *ae, m.* otcovrah.

patricius 3. urozený, šlechtický, patricijský; *p—ius, iī, m.* patricij, *p—ia, iae, f.* patricijka.

patrimōnium, *iī, n.* dědictví, majetek.

patrīmus 3. mající otce na živu.

patrītus 3. otcovský, po otci zděděný

patrius 3. a) otcův, otci příslušející, otcovský, po otci (předcích) zděděný, rodinný; starodávňý; *sermo p. mateřská řeč*. b) domácí, obvyklý.

patrō 1. vykonávati, provésti, *pācem* ujednati, *bellum* dokončiti, *victoriam* dosáhnouti; *pater patrātus* hlavní z fetiálů.

patrōcinium, *iī, n.* 1. ochrana patro-
nova, zastání se na soudě. 2. záštita, pomoc.

patrōcinor 1. a) býti patronem. b) hájiti, zastupovati (na soudě).

Patroclus, *ī, m.* přítel Achileův.

patrōna, *ae, f.* patronka; ochránkyně.

patrōnus, *ī, m.* patron, ochránce, zastánce.

patruēlis, *e* strýcovský, strýcův; *frater p.* bratranec.

patruus, *ī, m.* 1. strýc, prastrýc, (po meči); 2. karatel; 3. *adj.* strýcův strýcovský.

patulus 3. (*pateo*) 1. otevřený, přístupný. 2. širý, prostranný, rozlehlý; rozložitý, košatý.

paucitās, *ātis, f.* malý počet, hrstka.

pauculus 3. počtem velmi skrovný, maličko.

paucus 3. skrovný počtem, nečetný, v *plur.* málokterí, málo, několik, oligarchové, nobilita; *pauca, ōrum*,

n. málo, *paucis respondere* krátce, stručně.

pau(l)lātīm znenáhla, ponenáhlu.

pau(l)lisper maličko, na chvíli, krátce.

pau(l)lulus 3. maličký; *p—um* jen málo, trochu.

paulus 3. (*paullus*) malý počtem, skrovný; *paulum* málo, trochu, kousek, na chvíli; *paulō* o málo, poněkud; *paulo post* nedlouho potom, *p. ante* před chvílí.

pauper, *eris* chudý, *subst.* chudás.

pauperculus 3. chudičký.

pauperiēs, *ēī, f.* = *paupertas*.

pauperō 1. ochuzovati, připraviti o něco.

paupertās, *ātis, f.* chudoba, nouze.

paupertīnus 3. = *pauperculus*.

Pausaniās, *ae, m.* král spartský.

pausea (*pausia*), *ae, f.* dužnatá oliva.

pave-factus 3. poděšený, ulekaný.

paveō, *pāvī* — 2. chvěti se, strachovati se; děsiti se, býti polekán, žasnouti *alqm, alqd*.

pavescō, *pāvī* — 3. lekati se, strachovati se *alqd*.

pavidus 3. strachující se, polekaný, zděšený, bázlivý, úzkostlivý.

pavimentō 1. opatřiti podlahou, vydlážditi.

pavimentum, *ī, n.* podlaha, dlažba.

paviō 4. tlouci, udeřiti, přirážeti, pěchovati.

pavitō 1. (*paveo*) třásti se strachem.

pāvō, *ōnis, m.* páv.

pāvōnīnus 3. páví.

pavor, *ōris, m.* strach, zděšení, hrůza, leknutí, bázlivost, plachost, úžas; *p—em facere, inicere alci* strach působiti, strachu naháněti.

pāx, *pācis, f.* 1. pokoj, mír, *gentium* mezi národy; *in bonā pāce* v dobrotě a míru; *pāces* časy, činy v míru; *pace alci* (*meā, tuā atd.*) *dicere* mluvit s něčím dovolením. 2. pokoj, klid; *cum pace* pokojně, klidně; božská milost, pomoc.

***peccāmen**, *inis, n.* = *peccātum*.

***peccātor**, *ōris, m.* hříšník.

peccātum, *ī, n.* = *peccātus, ūs, m.* provinění, hřích, chyba, přečin.

peccō 1. provinit se, hřešiti, chybovati, zmýliti se, o koni: klopýtati; zradu spáchati.

pecten, *inis*, *m.* hřeben, tkalcovský paprsek, hrábě, tepátko na struny, přen. píseň; mušle hřebenatka.
pectō, *pexī*, *pexum* 3. česati.
pectus, *oris*, *n.* 1. prsa, hrud'; *adverso* *p—e* vpředu na prsou; útroby, žaludek. 2. přen. cit, srdce, duch, mysl, smýšlení, osoba, bytost.
pecū *n.* = *pecus*, dobytek.
pecuārius 3. dobytčí, dobytkářský; *p—ius*, *iī*, *m.* dobytkář, nájemce státních pastvin; *p—ia*, *iōrum*, *n.* stádo dobytka, dobytek.
peculātor, *ōris*, *m.* zpronevěřitel státních peněz.
peculātus, *ūs*, *m.* zpronevěření státních peněz, podvod.
peculiāris, *e* vlastní, zvláštní, význačný, charakteristický.
peculiātus 3. obohacený, zámožný.
peculium, *iī*, *n.* (*pecū*) jmění, úspory, (původně v dobytku) otroka, syna, dcery; jmění vůbec.
pecunia, *ae*, *f.* 1. jmění, majetek (původně v dobytku, *pecū*), užívání jmění. 2. peníze; *magna*, *grandis* *pecunia* mnoho peněz, *p—am* *facere* vydělávati peníze; *p. publica* státní důchody, obecní (vojenská) pokladna; *p—ā* *publicā* nákladem obce, *p—ā* *suā*, *propriā* na vlastní útraty; *pecuniae* v *plur.* částky, dávky peněžní.
pecuniārius 3. peněžní, peněžitý; *res p—ia*. 1. = *pecunia*. 2. peněžní záležitost.
pecuniōsus 3. peněžitý, majetný; tvýnosný.
1. **pecus**, *oris*, *n.* brav (ovce, kozy, vepři), dobytek.
2. **pecus**, *ūdis*, *f.* ovce, v *plur.* brav; dobytče.
***pedagium**, *ī*, *n.* clo, cestné.
pedālis, *e* stopu dlouhý, silný.
pedārius 3. k noze patřící; *p—iī* *senatores* nejnižší senátoři.
pedes, *itis*, *m.* 1. pěšl, pěšák; *doplň.* pěšky; *peditēs*, *um*, *m.* pěchota. 2. oproti *eques*: prostý muž, obyčejný občan.
pedester, *stris*, *stre* (*i pedestris*, *e*) 1. a) pěšl. b) *pugna*, *proelium*, *iter* na (po) pevnině, suché zemi. 2. prosaický, obyčejný, všední.
pede-temptim (*—tentim*; *pes*, *temp-to*) zvolna, pomalu, opatrně.

pedica, *ae*, *f.* (*pes*) pouto. smyčka, léčka.
†pediculus, *ī*, *m.* nožka; stopka.
pedi-sequus, *ī*, *m.* nohsled, sluha.
peditātus, *ūs*, *m.* pěchota
pēdō, *pepēdī*, *pēditum* 3. bzdíti.
pēdor viz *paedor*.
Peducaeus, *ī*, *m.* jméno římského rodu; *Peducaeus* 3. *Peducaeu*.
pedum, *ī*, *n.* pastýřská hůl.
Pedum, *ī*, *n.* město v Latii, vých. od Říma; *Pedānus* 3. pedský.
Pēgasus, *ī*, *m.* okřídlený kůň.
pēgma, *atis*, *n.* [ř.] příhrada na knihy.
pēiero (= *periūrō*) 1. křivě přísahati; *peierātus* 3. křivou přísahou uražený; *ius peieratum* křivá přísaha.
peior, *peius* při *malus*.
pelagus, *ī*, *n.* [ř.] moře, vodstvo.
Pelagī, *ōrum*, *m.* [ř.] Pelasgové, Řekové; *Pelagus* 3. (fem. i *Pelagis*, *idis*, *P—ias*, *iadis*) pelasgický, řecký.
Pēleus, *ī*, *m.* otec Achilleův; *Pēlīdēs*, *ae*, *m.* Peleovec.
Peliās, *ae*, *m.* král v Iolku; *Peliadēs*, *um*, *f.* dcery Peliovy.
Pēlion, *iī*, *n.* = *Pēlios* (-us) *iī*, *m.* pohorí v Thessalii; *Pēliacus* 3. (fem. i *Pēlias*, *adis*) pelijský, thessalský.
Pella, *ae*, *Pellē*, *ēs*, *f.* hlav. město Makedonie; *Pellaeus* 3. pellský, subst *Pellan*.
pēlex, *pēlicātus* viz *paelex*, *paelicatus*.
pellāx, *cis* úskočný, chytrý.
pellēctiō, *ōnis*, *f.* přečtení.
pellegō viz *perlego*.
pelliciō, *lēxī*, *lectum* 3. (*per*, *lacio*) lákati, při—, získati, svěsti.
***pellicium**, *ī*, *n.* kožišinové roucho, kožich.
pellicula, *ae*, *f.* kůžička; *p—am* *curare* hovět si, přát si.
pellis, *is*, *f.* 1. kůže, kožišina. 2. kožich, řemínek; *sub pellibus* v zimních stanech.
pellītus 3. pokrytý, oděný koží.
pellō, *pepulī*, *pulsum* 3. a) hýbati, v pohyb uvést, *sagittam* vystřeliti. *animum* dojímati, působiti naň. b) odháněti, vy—, za—, odpuzovati, vy—, odstraňovati *alqm* *ex*, *a*, *de* *re* (*re*); do vyhnanství vypovídati, *proelio* *p.* poraziti; *famem*, *sitim* zaháněti. c) tepati, bít, udeřiti do něčeho *lyram*, vrážeti do čeho *alqd*.

pellūceō viz *perluceo*.

Pelopidās, *ae*, *m*. vůdce thébský.

Peloponnēsus, *ī*, *f*. Peloponnés (Morea); *Peloponnēsius* 3. *P—iacus* 3. peloponnéský; *Peloponnēsiī*, *ōrum* = *Peloponnēnsēs*, *ium*, *m*. Peloponnésané.

Pelops, *pis*, *m*. král ve Frygii a pak v Argu; *Pelopēus* 3. *Pelopēius* 3. (fem. i *Pelopēis*, *idis* a *Pelopēias*, *adis*) Pelopův, Pelopský; *Pelopidae*, *ārum*, *m*. Pelopovci.

pelōris, *idis*, *f*. [ř.] zéva, slavka (mlž).

pelta, *ae*, *f*. [ř.] lehký štít.

peltastae, *ārum*, *m*. [ř.] peltasté, vojíni ozbrojení lehkým štítem.

peltātus 3. ozbrojený peltou; *p—ī* = *peltastae*.

pelvis, *is*, *f*. pánev, mísa.

penārius 3. (*penus*) pro zásoby; *cella p—ia* zásobárna, spižárna, sýpka.

Penātēs, *ium*, *m*. (*penus*) 1. ochranná božstva rodiny, domácnosti n. státu. 2. přen. domácnost, rodinný krb, dům, domov, vlast.

penāti-fer, *a*, *um* nesoucí penáty (Aeneas).

pendeo, *pendī* — 2.: 1. a) viseti, býti za-(po-)věšen, splývati. b) čněti, strměti, klenouti se, vznášeti se, býti schýlen, tkviti, lpěti *ab ore* (na); prodlévati, váznouti (*opera interrupta*). 2. záviseti (*ab*, *ex*, *de*, *in*, *pouhý abl.*), záležeti na (*v*) něčem; býti někomu oddán; *animō* (—*īs*) *p*. býti na rozpacích, na vážkách.

pendō, *pendī*, *pēsum* 3.: 1. zavěšovati na váhu, vážiti. 2. odvažovati kov, platiti *tributum*; *poenam p*. platiti pokutu, býti trestán. 3. posuzovati, oceňovati *alqd* (*ex*) *re* podle něčeho; ceniti, vážiti si, *parvi* málo, *magni* velice, mnoho; *pēsus* 3. vážený, závažný; *nihil pensi habeo* (*mihi est*) o nic se nestarám, nedělám si z ničeho svědomí. 4. *prováděti, vykonávati.

pendulus 3. visutý, zavěšený, kývající se, nejistý.

Penelopa, *ae*, (—*ē*, *ēs*), *f*. choť Odysseova.

penes předl. s *akus.* při, u, na straně, v moci něčí; *penes me est*: 1. mám něco v moci, dostává se mi něčeho. 2. záleží, závisí na mně.

penetrābilis, *e* proniknutelný; ostrý, vše rozrážející.

penetrālis, *e* vnitřní, uvnitř (domu, svatyně a pod.); domácí, národní; *p—e*, *is*, *n.*, *p—ia*, *ium*, *n*. vnitřek domu, přibýtek, svatyně, rodinný krb.

penetrō 1. vnikati, pro—, prodíratí se; proraziti, probíti se; dotknouti se někoho, dojmouti.

Pēnēus (-*os*), *ī*, *m*. Peneios, řeka v Thesalii, proudící údolím Tempe; bůh té řeky; *Pēnēius* 3. *Pēnēlus* 3. *Pēnēus* 3. (fem. i *Pēnēis*, *idis*) Penelův penejský; *Pēnēia*, *ae*, *f*. Penelovna.

pēnicillus, *ī*, *m*. (*penis*) štětec.

pēnis, *is*, *m*. ocas, chvost; pyj, smilstvo **penitē** vnitřně, hluboko.

1. †**penitus** 3. vnitřní, v *komp.* i hlubší, důkladnější.

2. **penitus** (*adv.*) 1. hluboko, uvnitř, dovnitř, z nitra. 2. důkladně, úplně, zcela; upřímně, vroucně.

penna, *ae*, *f*. (*pinna*) 1. péro, brk, šíp; v *plur.* peří. 2. létací blána, ploutev; let. 3. výběžek, mys.

pennātus 3. okřídlený; *m*. okřídlenec.

penni-ger, *a*, *um* okřídlený, ploutevnatý.

penni-pēs, *edis* na nohou okřídlený.

pennula (*pinnula*), *ae*, *f*. peříčko, křídélko.

pēnsilis, *e* visutý, za-(po-)věšený.

pēnsiō, *ōnis*, *f*. splátka, částka; platební lhůta, zaplacení.

pēnsitō 1. (*pendo*) platiti; uvažovati.

pēnsō 1. (*pendo*) 1. vážiti, odvažovati, vy—, vyrovnávati; vynahraditi, odměňovati, spláceti, vykupovati (*si*). 2. uvažovati, posuzovati, *mysliti.

pēsum, *ī*, *n*. (denní) úkol, práce; přen. příze, vlna.

***Pentēcostē**, *ēs*, *f*. *m*. padesátý den po velikonocích; *fēstum P—ēs* svato-dušní svátky, letnice.

Penthesilēa, *ae*, *f*. královna Amazonek.

Pentheus, *ī*, (—*eos*) *m*. král thébský; *Penthēus* 3. Pentelův.

pēnūria, *ae*, *f*. nedostatek.

penus, *ūs*, (*ī*) *m*. = **penum**, *ī*, *n*. = **penus**, *oris*, *n*. spižárna, spíže, živobytí, potrava.

peplum, *ī*, *n*. (-*us*, *ī*, *m*.) [ř.] říza řecká (ženská).

per předl. s akus. 1. míst. skrze, přes, po něčem: *per mediam urbem* středem města, *per mare* přes moře, po moři; přen. *per ora nostra* před očima. 2. čas. po, za, v: *per idem tempus* touže dobou, *per tempus* po dobu, *per ludos* za her, *per occasiōnem* při příležitosti. 3. o prostřednictví skrze, po, instrumentál: *per legatos certiolem facere*; *per litteras* písemně, *per omnes deos iurare* při bozích, *per vim* mocí, násilně, *p. dolum* lstí, lstně a pod.; (obstiti) *per me* sám o sobě; *per manūs tradere* z ruky do ruky. 4. příč. skrze, pro, z: *per iram* z (ve)hněvu; *per me licet* pro mne, za mne; *per se* sám o sobě, dobrovolně, *per aetatem* pro svůj věk.

† *pēra*, ae, f. sáček, uzlík, mošna.

per-absurdus 3. velmi nejpapný.

per-accomodātus 3. velmi příhodný.

per-acer, *cris*, *cre* velmi ostrý.

per-acerbus 3. velmi trpký.

per-actiō, *ōnis*, f. konec, závěr.

per-acūtus 3. velmi ostrý, bystrý.

per-adulēscēns, *entis* velmi mladý, mladičký.

per-adulēscēntulus 3. velmi mladičký.

per-aequē právě tak, stejně.

per-agitō 1. proháněti; znepokojovati.

per-agō, *ēgī*, *āctum* 3.: 1. proháněti *ense latus*; *p. humum* vzdělávati; přen. rozmýšleti si, rozvažovati. 2. a) hnāti až do konce, t. j. provésti, dokončiti, uskutečniti, vykonati; procestovati, procházeti; *p. fabulam* kus dohrāti, *causam* projednati, *reum* neustoupiti od žaloby. b) čas. prožiti, ztráviti; *consulatu peracto* po uplynutí. c) líčiti, vypravovati *res gestas populi Romani*.

per-agrātiō, *ōnis* f. cestování, pobíhání.

per-agrō 1. procházeti, projížděti, probíhati, procestovati, někudychoditi; *victoriā alqd p.* jako vítěz; *fama peragravit* pověst se rozšířila.

per-amāns, *antis* vroucně milující, dobrý přítel.

peramanter velmi laskavě.

per-ambulō 1. procházeti, probíhati, choditi někudychoditi.

per-amoenus 3. velmi puvabný.

per-amplus 3. velmi rozsáhlý.

per-angustus 3. velmi těsný.

per-antīquus 3. velmi starý, prastarý.

per-appositus 3. velmi blízký, příhodný.

per-arduus 3. velmi příkrý, nesnadný.

per-argūtus 3. velmi vtípny.

per-armātus 3. dobře ozbrojený.

per-arō 1. zorati, zbrázdit, psáti.

per-attentus 3. velmi pozorný.

perbacchor 1. prohýřiti.

per-beātus 3. přešťastný, velmi šťastný.

per-bellē velmi hezky.

per-bene velmi dobře.

per-benevolus 3. velmi příznivý, laskavý.

per-benīgnē velmi laskavě.

per-bibō, *bibī* — 3. vypíti, vyssáti; vnímati.

per-blandus 3. velmi vábný, roztočilý.

per-bonus 3. velmi dobrý.

per-brevis, *e* velmi krátký, stručný.

per-calēscō, *caluī* — 3. prohřívati se.

per-callēscō, *calluī* — 3. ztverdnouti, otupěti; státi se zkušeným.

***percantō** 1. přezpívati si.

per-cārus 3. velmi drahý, milý.

per-cautus 3. velmi opatrný.

per-celebrō 1. všude rozhlašovati, roznášeti.

per-celer, *is*, *e* velmi rychlý.

per-cellō, *culī*, *culsum* 3. a) sraziti k zemi, povaliti; udeřiti, skoliti. b) poraziti, potřiti, ránu zasaditi; zdtřiti, ohromiti, zničiti; poděsiti, zastráti.

per-cēseō, *uī* — 2. a) přehlížeti, pro —, (vy)jmenovati, vypočítávati; b) projíti, procestovati, *totum orbem*.

per-ceptiō, *ōnis*, f. sbírání; vnímání, chápání.

per-cieō 2. *percītus* 3. pobouřený, rozčilený, popudlivý.

per-cipiō, *cēpī*, *ceptum* 3. a) chytiti, za —, sbírat, sklízeti, do sebe přijímati. b) dostávati, vnímati, znamenati; pocítiti, zažiti; chápati, osvojiti si, nabýti.

per-colō, *coluī*, *cultum* 3. a) upravit, vyzdobiti, vyznamenati. b) ve velké úctě mlti.

per-cōmis, *e* velmi přívětivý.

per-commodus 3. velmi v(ý)hodný, přiměřený.
per-contātiō (-cunctātiō), ōnis, f. vyzvídání, výslech; dotaz.
per-contātor, ōris, m. vyptávač, vyzvídátel.
per-contor (-cunctor) 1. dotazovati se, vyptávati se, vyzvídati.
per-cōpiōsus 3. velmi hojný, bohatý.
per-coquō, xī, ctum 3. uvařit, zralým činit.
per-crēb(r)ēscō, crēb(r)uī — 3. rozšiřovati se, stávat se známým.
per-crepō, uī — 1. hlučeti, rozléhati se.
per-cupidus 3. velmi žádostivý, zcela oddaný.
per-cūriōsus 3. velmi zvědavý.
per-cūrō 1. úplně zahojit, vyléčit.
per-currō, (cu-) currī, cursum 3.: 1. doběhnouti, dojet. 2. proběhnouti, projít, procestovati; pronikat *pectora metus*; přen. přelétnouti (zrakem, myslí), vyjmenovati, zmíniti se.
per-cursātiō, ōnis f. proběhnutí, (pro-)cestování.
per-cursiō, ōnis, f. proběhnutí; přen. schopnost mnoho rychle promyslet.
per-cursō 1. probíhati, potulovati se.
per-cussiō, ōnis, f. úder, rána; rytmický iktus.
per-cussor, ōris, m. (najatý) vrah.
per-cussus, us, m. náraz, úder.
per-cutiō, cussī, cussum 3. (*quatio*) 1. prorazit, proniknout, probodnout, proklát. 2. a) vrazit do něčeho *alqd*, udeřit, *nervos* do strun; zasáhnout, zachvátit. b) tepat, dupat *terram pede*, uhodit, zabít, *securi p.* popravit; ochromit, něčím otřást. c) duševně se dotknout, zachvátit, postihnout.
per-decōrus 3. velmi půvabný, hezký.
per-depsō, uī — 3. prohnát.
Perdiccās (-a), ae, m. král (vůdce) makedonský.
per-difficilis, e velmi nesnadný.
per-dignus 3. zcela hodný.
per-diligēns, entis velmi pečlivý, důkladný.
per-discō, dicicī — 3. důkladně (nazpamět) se naučit, důkladně poznat.
per-disertē velmi výmluvně.

***perditīō, ōnis, f.** zhouba.
perditor, ōris, m. zhoubce, škůdce.
perditus 3. ztracený, zničený, láskou šílený, nešťastný; zkažený, ničemný, špatný.
per-diū velmi dlouho.
per-diūturnus 3. velmi dlouho trvajcí.
per-dīves, itis velmi bohatý.
perdīx icis, f. [ř.] koroptev (čejka?).
Perdīx, icis, m. synovec a učeň Daidalův.
per-dō, didī, ditum 3. 1. zkazit, zmařit, zahubit, zničit, na mi inu přivést, nešťastným učinit; *alqm (alqd) perditum ire* někomu strojit záhubu. 2. zabít; promarnit. 3. ztratit, pozbyt něčeho, prohrát.
per-doceō, uī — 2. důkladně naučit; **perdoctus** 3. dobře vyučený, velmi vzdělaný.
per-doleō, uī 2. velmi bolestně nést.
per-dominor, 1. *annum* vládnouti po celý rok.
per-domō, uī, itum 1. úplně zkrotit, pokořit.
per-dūcō dūxī, ductum. 3. a) dovést, při —, za —, u —, dopravit. b) *p. murum* vystavět, táhnout, *turres* vybudovat, *alqm ad dignitatem* povznést; *p. rem eō, ut* přivést tak daleko věc, že (aby)... c) zabývat se něčím, pokračovat, *rem* ve věci, protahovat; v *pass.* trvat; *corpus perducere odore* pomazati vonnou masťou.
per-ductor, ōris, m. svůdce, kuplíř.
per-duelliō, ōnis, f. velezrada.
per-duellis, is, m. nepřítel.
per-dūrō 1. vydržet, vytrvat.
per-edō, edī, ēsum 3. sníst, sžít, rozežrat, zničit.
peregrē (per, ager) za hranicemi, v cizině, z (do) ciziny.
peregrinabundus 3. cestující v cizině.
peregrinātiō, ōnis, f. cestování v cizině.
peregrinātor, ōris, m. cestovatel.
peregrinitās, ātis, f. cizí obyčej(e).
peregrinor 1. a) cestovat, žít v cizině; tět, být nepřítomen (i duš.) *ares p—antur*; duchem někam zalétat, se potulovat. b) být cizí, neznám.
peregrinus 3. (*per, ager*) přespolní,

cizí, cizozemský; z ciziny, v cizině; *terror* p. z vnějšího nepřítele; *p-inus*, *i*, m. a) cizinec; —a, ae, f. cizinka. b) kdo se v něčem nevyzná.

per-ēlegāns, *antis* velmi vkusný, uhlazený.

per-ēloquēns, *entis*, velmi výmluvný.

per-emnis, e (*amnis*); *p-ia auspicia* při přechodu přes řeku.

perendiē (*per*, *in*, *die*) pozítří.

perendinus 3. pozítřejší.

Perenna, ae, f. staroitalská bohyně roku.

perennis, e (*annus*) roční, celoroční; stálý, věčný, pevný, nesmrtelný; *p. aqua* živá voda.

perennitās, *ātis*, f. trvání, trvalost, věčnost.

perennō 1. trvatí, býti stálý.

per-eō, *ire*, *iī*, *itum* (za-)hynouti, zaniknouti, zajíti, zemřítí, na zmar přijíti; ztrácet se, mizet.

per-equitō 1. projíždět.

per-errō 1. prohloubiti, prochodit; někudy bloudit, potulovat se.

per-eruditus 3. velmi vzdělaný.

per-excelsus 3. velmi vysoký.

per-exiguus 3. velmi malý, nepatrný, kratičkový, chatrný, skrovný.

per-expeditus 3. velmi snadný, pohodový.

per-facētus 3. velmi vtipný.

per-facilis, e velmi snadný.

per-familiāris, e velmi důvěrný.

per-fectiō, *ōnis*, f. dokonání, provedení; zdokonalení, dokonalost.

per-fector, *ōris*, m. dovršovatel, zdokonalovatel.

per-fectus 3. dokonáný, provedený; dokonalý, zralý, zběhlý.

per-ferō, *ferre*, *tulī*, *lātum* 1. do konce (s)nésti, vydržet, vytrpět, přetrpět; *p. laborem* i podstoupit. 2. a) přinést, dopravit; až do konce podržet. b) donést zprávu, vyříditi, oznamovati. c) provést *legem*.

per-ficiō, *fēcī*, *fectum* 3.: 1. udělati, zhotoviti, vytvořiti, dokončiti. 2. *přen.* a) vykonati, provést, vyříditi; dokončiti, dovršiti, *annos* prožít. b) dokázati, dosáhnouti, způsobiti.

per-fidēlis, e zcela věrný.

perfidia, ae, f. zpronevěra, zrada, věrolomnost.

perfidiōsus 3. = **perfidus** 3. věrolomný, zrádný, nepoctivý, nevěrný.

per-flābilis, e provanutelný, vzduchem proniknutelný.

per-flāgitiōsus 3. přehanebný, nestoudný.

perflātus, *ūs*, m. vydechování, průvan.

per-flō 1. provívat, vanout až k něčemu.

per-fluō, *flūxī* — 3. protékati; oplývati *pomis*.

per-fodiō, *fōdī*, *fossum* 3. prokopati, proraziti, probodnouti.

per-forō 1. provrtati, proraziti, probodnouti.

per-fremō, *uī* — 3. hlučně supět.

per-frequēns, *entis* velmi navštěvovaný, živý.

per-fricō, *uī*, *ictum*, (—*icātum*) 1. silně třít, drbat; *p. ōs* odložit stud; *p. dentes* čistiti si zuby.

per-frigidus 3. velmi studený.

per-fringō, *frēgī*, *frāctum* 3. a) prolomit, roz—, prorážet, rozrážet, roztříštit, rozdrobit, *portam* vypáčiti. b) *přen.* rušit, ničit, pronikati.

per-fruor, *fructus sum* 3. (vy)užívat. kochati se *rē*.

perfuga, ae, m. přeběhlík, zběh.

per-fugiō, *fūgī*, *fugitūrus* 3. a) utéci se. b) zběhnouti, přeběhnouti.

perfugium, *iī*, n. útočiště, útulek.

per-fūctiō, *ōnis*, f. 1. zastávání *honorum*. 2. snášení, překonání *laborum*.

per-fundō, *fūdī*, *fūsum* 3.: 1. políti, skropiti, po—, zbrotiti, posypati, pokrýti; *iudicio* p. na soudě, soudem skoupati; v *pass.* koupati se, brodit se, mýti se, napustiti se. 2. *přen.* naplniti, proniknouti *horrore*.

per-fungor, *fūctus sum* 3. a) dokončiti, vykonati, provést *alquā re*; *honoribus* douřadovati. b) užít, prožít, přestáti něco *periculis*, *fato* zemřít; *perfunctus* 3. přestálý.

per-furō — — 3. hrozně zuřiti.

Pergamum, *i*, n. (—us, *i*, f.) jméno měst a hradů 1. v plur. *P—a*, *ōrum*, n. hrad trojský, Troja. 2. hlavní město říše pergamské. k 1. *Pergameus* 3. pergamský, trojský. k 2. *Pergamēnus* 3. pergamský. *Pergamēnī* obyvatelé *P—u*.

per-gaudeō, *gāvīsus sum* 2. velice se radovati.

per-gnārus 3. dobře znalý.

pergō, (*per-rego*), *perrēxī*, *perrēctum*, 3.: 1. *p. ire, proficisci, iter* pokračovati v cestě, dále jít, táhnouti; pospíchat, postupovati, ubírat se, směřovati. 2. *p. alqd facere* v něčem pokračovati, dále, spěšně něco konati; přikročit i k něčemu.

per-grandis, *e* velmi veliký; *p. natu* velmi starý.

per-grātus 3. velmi milý, vítaný.

per-gravis, *e* velmi těžký, závažný, důležitý, přísný.

†**pergula**, *ae, f.* výstupek domu, krám.

***perhauriō**, *hausī*, *haustum* 4. úplně vyčerpati, v—.

per-hibeō, *uī*, *itum* 2. a) poskytovat, přivádět. b) uvádět, vypravovat, jmenovat.

per-honōrificus 3. velmi uctivý, v. čestný.

per-horrēscō, *horruī* — 3. a) silně se ježiti, čežiti. b) velmi se chvěti, hroziti *alqd*.

per-horridus 3. velmi drsný, divoký, hrozný.

per-hūmāniter velmi vlídně.

per-hūmānus 3. velmi vlídný, přátelský.

Periander (—*drus*), *ī, m.* vládce korinthský.

Periclēs, *is, m.* státník athénský, 5. st. př. Kr.

perīclitātiō, *ōnis, f.* zkoušení, pokus.

perīclitor 1. (*perīclum*) 1. pokoušet se, odvažovati se, nebezpečí (boj) podstupovati, býti v nebezpečí. 2. uvádět v nebezpečí; zkoumat.

perīculōsus 3. nebezpečný.

perīc(u)lum, *ī, n.* 1. zkouška, zkušenost. 2. a) nebezpečí, nebezpečný podnik, povážlivý stav; *p. adire* vydávati se v, podstupovati nebezpečí. b) *pass. p. libertatis* hrozící svobodě, pod. *vītae, capitis* (hrdla); *p. alcis rei facere* odvážiti se něčeho, dávati něco v sázku. c) pohroma, zkáza, porážka. 3. boj, soud, žaloba, rozsudek; úřední protokol.

per-idōneus 3. velmi vhodný.

per-illūstris, *e* velmi jasný, skvělý, slavný, vznešený.

per-imbēcillus 3. slabounký.

per-imō, *ēmī*, *emptum* (*emo*) 3. zahubiti, zničiti, usmrtiti, zmařiti.

per-incommodus 3. velmi nepohodlný, nepřiznivý.

per-īnde právě tak, *ac, atque* jako; podle toho; *perinde esse, ut...* míti takovou cenu, že...; *haud perinde* ne příliš.

per-indulgēns, *entis*, velmi shovívavý.

per-īnfirmus 3. velmi slabý, zcela bezpodstatný.

per-ingeniōsus 3. velmi nadaný.

per-īnīquus 3. velmi rozhořčený; nespravedlivý.

per-īnīgnis, *e* velmi nápadný.

perinungō, *ūnxī*, *ūnctum* 3. úplně natřít.

per-invalidus 3. velmi slabý.

per-īnvīsus 3. velmi nenáviděný.

per-īnvītus 3. velmi nerad.

periodus, *ī, f.* [ř.] oběh, průběh; souvětí, perioda.

peripatēticus 3. [ř.] peripatetický; *p—us, ī, m.* peripatetik (—ický filosof).

peripetasma, *atis, n.* [ř.] koberec, čaloun.

***perīpherīa**, *ae, f.* kružnice.

†**perīphrasis**, *is, f.* opis, opsání.

per-īrātus 3. velmi rozhněvaný.

periscellis, *idis, f.* [ř.] zlatý šperk na noze, zlatý podvazek.

peristrōma, *atis, n.* [ř.] pokrývka, koberec, čaloun.

peristyl(i)um, *īī, n.* [ř.] dvůr se sloupovím, dvorana.

perītia, *ae, f.* zkušenost, znalost.

perītus 3. zkušený, znalý, zběhlý; *p—us, ī, m.* znalec, odborník.

per-iūcundus 3. velmi příjemný.

per-iūrīum, *īī, n.* křivá přísaha.

per-iūrō 1. = *peiero*.

per-iūrus 3. křivopřisežný, zrádný.

per-lābor, *lāpsus, sum* 3. plynouti, jeti, letět, vznášet se; dojíti, proniknouti.

per-laetus 3. velmi veselý.

per-lātē velmi daleko, široko.

per-lateō, *uī* — 2. ustavičně se skrývat.

per-legō (*pellegō*), *lēgī*, *lēctum* 3. přehlížeti, pro—, přečísti.

per-levis, *e* velmi lehký, skrovný, slabý.

per-libēns, *entis* velmi rád.

per-liberāliter velmi štědře.

per-litō 1. se zdarem obětovati (*i mši).

per-longus 3. velmi dlouhý.

per-lūceō (*pellūceō*) *xl*, *ctum* 2. prosvítati, prozařovati; *perlūcēns*, *entis* průzračný, jasný.

per-lūcidulus 3. = **perlūcidus** 3. velmi průhledný; velmi jasný, zářivý.

per-lūctuōsus 3. velmi smutný.

per-luō, *luī*, *lūtum* 3. umýti; v *pass.* mýti se, koupati se.

per-lūstrō 1. a) prochoditi, projeti, protáhnouti. b) prohlížeti, pře—, uvažovati.

per-magnus 3. velmi veliký.

per-maneō, *mānsī*, *mānsūrus* 2. zůstatí, vydržeti, vytrvati.

per-mānō 1. protékati, vtékati, vlévati se; vniknouti, proniknouti.

per-mānsiō, *ōnis*, *f.* setrvání, vytrvání.

per-marīnus 3. provázející, ochraňující na moři.

per-mātūrēscō, *mātūruī* — 3. dozrání, uzrání.

per-medīocris, *e* velmi prostřední.

per-meō 1. a) prochoditi. b) dojítí, přijíti, dolehnouti, dospěti.

per-metior, *mēnsus sum* 4. změřiti, pře—, projíti, projeti.

per-mingō, *nxī* — 3. vymočiti se.

per-mīrus 3. velmi podivný.

per-misceō, *miscuī*, *mixtum* 2. *alqd* (*cum*) *re*, *rei*: 1. smíchati, pro—, přimíchati. 2. spojití; poplésti, pobouřiti, uvéstí ve zmatek; *p. omnia divina humanaque* zvrátiti všechn řád božský i lidský.

per-missiō, *ōnis*, *f.* vzdání; ponechání na vůli, povolení, dovolení, dopuštění.

permissū se svolením.

per-mittō, *mīsi*, *missum* 3.: 1. vypustiti, vrhati, metati *tela*, hnáti *equos*. 2. *přen.* a) přenechatí, nechatí na vůli, dopustiti, dovoliti. b) odevzdati, svěřiti, uložití; *mē p—ō* poddávám se.

per-mixtē (—*mixtim*) smíšeně, spolu s...

per-mixtiō, *ōnis*, *f.* smíšení, směs.

per-modestus 3. velmi skromný, mírný.

per-molestus 3. velmi obtížný.

per-molō, *uī* — 3. rozemlítí; *přen.* zneuctíti.

per-mōtiō, *ōnis*, *f.* pohnutí mysli, nadšení.

per-moveō, *mōvī*, *mōtum* 2. a) pohnouti, dojmouti, vzrušiti. b) povzbuditi; znepokojiti, rozčilliti.

per-mulceō, *mulsi*, *mulsum* 2. a) hladiti, po—, u—, zlehka se dotýkatí. b) lahoditi, upokojiti, ukonejšiti.

per-multus 3. velmi mnohý.

per-mūniō 4. dostavěti opevnění; silně opevniti.

per-mūtātiō, *ōnis*, *f.* proměna, zá—, vý—, z—; směnka.

per-mūtō 1. proměnití, z—, vy—, vystřidati, vykoupiti; směniti peníze, dáti si je poukázati.

perna, *ae*, *f.* kýta (zadní).

per-necessārius 3. velmi potřebný, nezbytný; *subst. m.* důvěrný přítel.

per-necesse zcela nezbytně.

per-negō 1. tvrdošíjně zapíratí.

perniciābilis, *e* zhoubný.

perniciēs, *ēī*, *f.* (*neco*, *nex*) záhuba, zkáza, pád; *p—ēī esse* býti k zhoubě.

perniciōsus 3. zhoubný, škodlivý, nešťastný.

perniciētās, *ātis*, *f.* hbitost, křepkost

pernīx, *īcis* (*perna*) hbitý; vytrvalý.

per-nōbilis, *e* velmi slavný.

***pernoctātiō**, *ōnis*, *f.* přenocování, nocleh.

per-noctō 1. přenocovati.

per-nōscō, *nōvī* — 3. dobře poznati.

per-nōtēscō, *nōtuī* — 3. státi se známým.

per-nōtus 3. dobře známý.

per-nox, *ctis* celonoční, po celou noc.

per-numerō 1. vypočítati, vyplatiti.

pērō, *ōnis*, *m.* škorně, bota.

per-obscūrus 3. velmi temný.

per-odiōsus 3. velmi nenáviděný.

per-officiōsē velmi laskavě.

per-opportūnus 3. velmi příhodný, vítaný.

per-optātō zcela podle přání.

per-optātus 3. velmi žádoucí.

†peropus est jest naléhavá potřeba.

per-ōrātiō, *ōnis*, *f.* závěr řeči, závěrečná řeč.

per-ornō 1. velmi zdobiti.

per-ōrō 1. a) domluviti, míti závěrečnou řeč. b) vyložiti, projednati;

***poprositi**, u—.

per-ōsus 3. velmi nenávidící, rozmrzený, omrzelý, *lucem* života; *perosum esse alqd'* velmi zanevřít na něco.

per-pācō 1. úplně uklidnit, podmanit.

per-parcō velmi šetrně.

per-parvulus 3. zcela maličký.

per-parvus 3. velmi malý.

†per-pāstus 3. (dobře) vykrmený.

per-pauculus 3. velmi skrovný; (jen) maličko.

per-paucus 3. velmi skrovný; maličko.

per-paul(l)um velmi málo.

per-pauper, is chudičký.

per-pellō, pulī, pulsum 3. a) dohnat, přimět. b) provést, způsobit.

per-pendiculum, ī, n. závaží, olovnice; *ad p.* svisle.

per-pendō, pendī, pēsum 3. odvážit, zvážit; rozvažovat, oceňovat, posuzovat, zkoušet, zkoumat.

perperam nesprávně, křivě, špatně.

†perpes, etis ustavičný, věčný.

per-pessiō, ōnis, f. (vy)trpění.

per-petior, pessus sum 3. a) snášet, zkusit, (vy)trpět. b) dovolit, strpět.

***perpetō, īvī, ītumī, 3.** napadnouti.

***perpetrātor, ōris, m.** vykonavatel, původce.

perpetrō 1. (*patro*) vykonat, provést, způsobit, něčeho dosít.

perpetuitās, ātis, f. nepřetržitost, souvislost, trvání, stálost, věčná památka; *p. temporis, vitae* všechen čas, život.

1. **perpetuō** nepřetržitě, stále, navždy, nadobro.

2. **perpetuō** 1. něco nepřetržitě dělat, trvale zachovávat.

per-petuous 3. (*per, peto*) 1. nepřetržitý, souvislý, celý; *p—um carmen* nepřetržitá, dlouhá báseň. 2. stálý, trvalý, doživotní, věčný, *in perpetuum* na věčné časy. 3. nezměnný, všeobecně platný.

per-placeō, uī — 2. velmi se líbit.

per-plexus 3. (*plecto*) spletítý, zamotaný, nejasný, zmatený.

per-poliō 4. uhladit, vytříbit, dokonat, zušlechtit.

per-populor 1. vyplnit, zpustošit.

per-pōtātiō, ōnis, f. bujná pitka.

per-pōtō 1. popíjet, pít, konat. **per-prīmō, pressī, pressum** 3. stále stlačovat.

per-propinquus 3. velmi blízký, *subst.* velmi příbuzný.

***perprūdēns, entis** velmi obezřelý.

per-pugnāx, cis velmi bojovný.

per-pūrgō 1. pročistit, vysvětlit, *crimina* vyvrátit.

per-pusillus 3. zcela maličký.

per-quam příliš, velmi.

per-quīrō, quīrī, quīrītum 3. pátrat, vy—, vyptávat se, zkoumat.

per-quīsītē zevrubně.

per-rārō velmi zřídka.

per-rārus 3. velmi řídký.

per-reconditus 3. pečlivě skrytý.

per-rēpō, psī — 3. lézt, plazit se po něčem.

per-rīdīculus 3. velmi směšný.

†perrōdō, sī, sum 3. přehlodati, roz—.

per-rogātiō, ōnis, f. provedení, zákona *legis*.

per-rogō 1. tázat se po řadě.

per-rumpō, rūpī, ruptum 3. prorazit, roz—, probít se *hostes*, razit si cestu něčím *flumen*, prolomit, zvítězit, zmařit.

Persa, ae (—ē, es), f. dcera Okeanova; *Perseis, idis, f.* dcera Persina (Hekate), *přen.* kouzelný.

Persae, ārum, m. (sing. Persa, —ēs, ae) [ř.] Peršané; země *Persis, idis, f.*; perský *Persicus* 3., *fem. i Persis, idis*.

per-saepe velmi často.

per-salsus 3. velmi vtipný.

per-salūtātiō, ōnis, f. pozdravování na všechny strany.

per-salūtō 1. pozdravovat všechny po řadě.

per-sapiēns, entis velmi moudrý.

per-scienter velmi bystře.

per-scindō, scidī, scissum 3. roztrhat, strhat.

per-scītus 3. velmi rozumný, znamenitý.

per-scribō, psī, ptum 3. a) vypsati, se—, po—, vylíci, zaznamenat po řadě *res gestas populi Romani*. b) písemně oznámit; zevrubně líci; zapsati do protokolu, do účetní knihy; částku peněžitou poukázat, platit.

per-scriptiō, ōnis, f. zápis, záznam; poukázka k výplatě.

per-scrīptor, *ōris*, *m.* účetní.

per-scrūtōr 1. prohledati, proslídití; vyšetřiti, prozkoumati.

per-secō, *secuī*, *sectum* 1. proříznouti, vy—, něco rázem ukončiti; důkladně zkoumati.

ersecūtīō, *ōnis*, *f.* pronásledování, stíhání.

***persecūtōr**, *ōris*, *m.* pronásledovatel.

per-sedeō, *sēdī*, *sessum* 2. ustavičně seděti.

per-sēgnis, *e* velmi mdlý, liknavý.

per-sentiō, *sēnsī*, *sēsum* 4. hluboce pociťovati, znamenati.

Persephonē, *ēs*, *f.* = Proserpina.

Persepolis, *is*, *f.* hlav. město Persie.

per-sequor, *secūtus sum* 3.: 1. (horlivě) následovati, provázeti, jíti za někým; pronásledovati. stíhati, dostihnouti. 2. *přen.* a) napodobovati *antiquitatem*; vyhledávati *voluptates*, domáhati se něčeho *ius*; dosáti, nabývati něčeho. b) něco prováděti, v něčem pokračovati, horlivě se něčím zabývati: *scelus*, *otium*, *artes*. c) něco vystihnouti, prozkoumati, vyřčiti, zaznamenati, stanoviti.

Perseus, *ī*, *m.* 1. mythický rek, syn Jova a Danay; *Persēius* 3. *Persēus* 3. Perseův. 2. král makedonský; *adj.* *Persicus* 3.

persevērāns, *antis* vytrvalý.

persevērantia, *ae*, *f.* vytrvalost, stálost.

per-sevērō 1. a) vytrvati, na něčem zůstávati. b) *perseverare alqd facere* dále, neustále něco dělati.

per-sevērus 3. příliš přísný.

Persicus 3. a) perský. b) Perseův; *bellum Persicum* a) s Peršany. b) s Perseem; † *Persica mālus* broskvoň, *P—um mālum* broskev.

per-sīdō, *sēdī*, *sessum* 3. usaditi se; proniknouti.

per-signō 1. zaznamenati, seznam napsati.

per-similis, *e* zcela podobný.

per-simplex, *icis* velmi prostý.

per-sistō, *stitī* — 3. vytrvati; státi, trvati na něčem.

per-solvō, *solvī*, *solūtum* 3.: 1. rozvázati, rozvinovati; rozřešiti, vyložití. 2. a) zaplatiti; *p. poenas* odpykati trest, býti potrestán. b) dáti,

vzdáti *alci grates dignas*, *honorem*; *p. alci vitam* obětovati. c) vyplniti, *fidem* státi ve slovu, *ius* v právu.

persōna, *ae*, *f.* [z ř.] 1. škraboška, maska. 2. na divadle i v životě: úloha, osoba, povaha; *p—am alcis tueri*, *sustinere*, *gerere*, *ferre* hráti něčí úlohu; *alienam p—am ferre* převáděti se. 3. hodnost, stav, postavení.

***persōnālis**, *e* osobní.

persōnātus 3. opatřený maskou, zakuklený.

per-sonō, *uī* — 1. zaznívati, hlučeti, rozléhati se něčím *alqd*; něco naplňovati zvukem, hlukem; hlučně volati, hřmotiti.

per-spectus 3. prozkoumaný, osvědčený.

per-spergō, *sī*, *sum* 3. pokropiti, posypati.

per-spiciāx, *ācis* prozíravý, bystrý.

perspicientia, *ae*, *f.* prohlédnutí, poznání.

per-spiciō, *spexī*, *spectrum* 3.: 1. viděti skrz něco; prohlížeti, zkoumati, pozorovati. 2. poznati, porozuměti, přesvědčiti se o něčem *alqd*; *perspectrum alqd habere* míti o něčem přesvědčení, důkazy.

perspicuitās, *ātis*, *f.* jasnost, zřejmost.

perspicuus 3. průhledný, jasný, zřejmý.

per-sternō, *strāvī*, *strātum* 3. vydlážďiti.

per-stimulō 1. (stále) drážďiti.

per-stō, *stitī* (*statūrus*), 1. a) pevně státi, váznouti. b) trvati, po—, se—, býti pevný *in sententiā*, trvati na svém; vytrvale něco dělati: *persto alqd facere*.

perstrepō, *uī*, *itum* 3. přehlušovati, stále hlučeti.

per-stringō, *nxī*, *ctum* 3.: 1. zasáhnouti, poškrábnouti. 2. a) nepřijemně se dotknouti, otrásti *alqm*. b) káratí, dorážeti, útočiti. c) o něčem se zmíniti *alqd*, stručně vyřčiti.

per-studiōsus 3. velmi horlivý, horlivě oddaný.

per-suādeō, *suāsī*, *suāsum* 2.: 1. přemluvití, pohnouti, svéstí (*alci*, *ut*, *nē*); *mihi persuasum est* jsem rozhodnut, odhodlán. 2. přesvědčiti, že... (*akus. s inf.*); *mihi persuasum*

est, *persuasum habeo* jsem přesvědčen; *mihi persuadeo, persuadetur* nabývám přesvědčení.

persuāsīō, *ōnis*, *f.* přemluvení, přesvědčení, víra.

***persuāsīvus** 3. přesvědčivý.

persuāsū *alcis* na radu něčl.

per-subtilis, *e* jemně zpracovaný.

per-sultō 1. poskakovati, pře—, probíhati, projížděti.

per-taedet, *taesum est* 2. *me alcis rei* něco se mi hnusí, protiví, něco si ošklivím, jsem něčím rozmrzelý; *pertaesus alcis rei* rozmrzelý něčím.

per-temptō (—*tentō*) 1. *a*) ohmatávati se všech stran, (pro)zkoumati; pokusiti se o něco, působiti na někoho *alqm*, *alqd*. *b*) pronikati, zachvacovati.

per-tendō, *tendī*, *tentum* (*tēsum*) 3. směřovati, spěchatl *Romam*; trvati na něčem.

per-tentō 1. = *pertemptō*.

per-tenuis, *e* velmi tenký, chatrný.

per-terebrō 1. provrtati.

per-tergeō, *tersī*, *tersum* 2. utřítí, otřítí.

perterrefaciō, *fēcī*, *factum* 3. = *per-terreō*.

per-terreō, *uī*, *itum* 2. zastrašiti, po—, poděsiti; *timore perterritus* ze strachu.

per-terri-crepus 3. hrůzostrašně zníci.

per-texō, *texuī*, *textum* 3. utkati; provésti, dokončiti.

pertica, *ae*, *f.* tyč, sáhovka.

per-time-factus 3. ustrašený.

per-timēscō, *timuī* — 3. velmi se strachovati.

per-tinācia, *ae*, *f.* vytrvalost, tvrdošijnost.

per-tināx, *ācis* (*tenax*) vytrvalý, stálý, neústupný, neúprosný, tvrdošijný; *adverb.* i **pertinācē*.

per-tineō, *uī* — 2.: 1. dosahovati rukou, táhnouti se, šfřiti se; 2. *a*) někoho, něčeho (*ad*, *alqm*, *alqd*) se (do)týkati, býti ve spojení, v souvislosti s něčím, vztahovati se k něčemu; někoho zasahovati, na někoho působiti, míti pro něho význam; *ad rem pertinet* na tom záleží, jest to důležité. *b*) hoditi se k něčemu, býti zapotřebí: *res, quae ad*

proficiscendum pertinent. *c*) směřovati k něčemu, míti něco cílem, patřiti někomu, někam.

per-tingō — — 3. sahati k něčemu; dotýkati se, dosáhnouti.

per-tractātiō, *ōnis*, *f.* zaměstnávání se něčím *alcis rei*.

per-tractō 1. *alqd a*) něco ohmatávati; na něco působiti. *b*) něco prodávati, promysleti.

per-trahō, *trāxī*, *tractum* 3. *a*) přivléci, dovléci. *b*) přen. násilím přivéstí, přilákati.

†pertrānseō, *īī*, *itum*, *īre* přejíti, proniknouti.

per-trīstis, *e* velmi smutný.

per-tumultuōsē velmi znepokojivě.

per-tundō, *tūdi*, *tūsum* 3. prorazitl, provrtati.

per-turbātiō, *ōnis*, *f.* 1. zmatek, nepořádek, porucha; *p. caeli* nepohoda, *rei publicae* bouře v obci, *rerum* politický převrat, *vitae* rozvrat života. 2. rozrušení, rozčilení, zděšení, vášeň (*animi*).

per-turbātrīx, *īcis*, *f.* která uvádí ve zmatek.

per-turbātus 3. zmatený, po—, vzrušený, vášnivý.

per-turbō 1. *a*) zmásti, po—, uvéstí ve zmatek, pobouřiti, rozrušiti. *b*) vyrušiti, poděsiti; v *pass.* pozbýti rozvahy, strachovati se.

per-turpis, *e* přehanebný.

per-ungō, *ūnxī*, *ūnctum* 3. namazati, po—, natřítí.

per-urbānus 3. velmi jemný, vzdělaný.

per-ūrō, *ussī*, *ūstum* 3. spáliti, opáliti; *perurī rē* býti něčím rozpálen, toužiti po něčem.

Perusia, *ae*, *f.* město v Etrurii (Perugia); **Perusīnus** 3. perusijský, z Perusie; *P—um*, *ī*, *n.* statek u Perusie.

per-ūtilis, *e* velmi užitečný.

per-vādō, *sī*, *sum* 3. *a*) projíti, proniknouti, prorazitl, šfřiti se někam. *b*) dojíti, dospěti něčeho (*ad*) *alqd*.

per-vagātus 3. všeobecně známý.

per-vagor 1. probíhati, potulovati se, šfřiti se; pronikati *dolor ad membra* naplňovati.

per-vagus 3. neustále tékající.

***pervalidus** 3. velmi silný, mocný.

per-variē velmi rozmanitě.

per-vastō 1. úplně zpustošiti.

per-vehō, *xī, ctum* 3. a) provéztí, pře—, do—, za—, v *pass.* projeti, dojeti, proplouti, doplouti, přepraviti se někam.

per-vellō, *vellī* — 3. stále škubati, dráždití, otřásati.

per-veniō, *vēnī, ventum* 4. přijíti, dospěti, přitáhnouti někam; *per-venire ad annum...* dožítí se roku —; upadnouti v něco *in potestatem, in odium*, vejíti v *in affinitatem*; přijíti k něčemu, nabýti něčeho *ad rem*, dostatí se někam *ad alqm.*

perversitās, *ātis, f.* zvrácenost, pošetilost.

per-versus 3. zvrácený; zpozdilý, zlý; *p—ī oculi* šilhavé.

per-vertō, *tī, sum* 3. zvrátiti, pře—, vy—, roz—, porazití, skáceti, zničití; *perverso numine* proti vůli bohů.

per-vesperī pozdě večer.

per-vestīgātiō, *ōnis, f.* probadání.

per-vestīgō 1. proslídití, vy—, prozkoumatí, vypátratí.

per-vetus, *eris*=*pervetustus* 3. velmi starý, zcela zastaralý.

pervicācia, *ae, f.* vytrvalost, tvrdošijnost.

per-vicāx, *ācis (vinco)* vytrvalý, stálý, neústupný, tvrdošijný, zarputilý.

per-videō, *vīdī, vīsum* 2. dobře vidětí, prohlížeti; zkoumatí, pochopiti.

per-vigeō, *uī, —* 2. silně, napořád bujetí.

per-vigil, *is* bdělý, ostražitý.

per-vigilātiō, *ōnis, f.*=*pervigilium*, *īī, n.* noční slavnost n. veselí.

per-vigilō 1. bdětí, *noctem* probdětí.

per-vīlis, *e* velmi lačný.

per-vincō, *vīcī, victum* 3. a) úplně zvítěziti, přemoci. b) přimětí, pohnouti; něco provéstí, prosaditi.

per-vius 3. otevřený, volný; schůdný, přístupný; *pervium, ī, n.* průchod.

per-volgō=*pervulgo*.

per-volitō 1. proletětí, do—, poletovati někudy.

1. **per-volō** 1.=*pervolito*.

2. **per-volō**, *velle, voluī* — velice si přátí, rád chtítí.

per-volūtō 1. rozvínovati, pročítati závit papyru; vyvádětí.

per-volvō, *volvi, volūtum* 3. a)=*pervolūto*. b) *pervolvi in re* stále se něčím zabývatí.

per-vulgō 1. a) roznéstí, uveřejnití, oznámití, rozhlásiti. b) se *p.* oddávatí se (o ženách); *pervulgātus* 3. obyčejný, známý.

pēs, *pedis, m.* 1. noha, kopyto, spár, pazour; *pīen.* krok, chůze, běh; *pedem ferre* kráčetí, jítí; *pedibus non valere* býti slabý na nohy; *retro pedem ferre, p-em referre* ustupovati; *pedem efferre* vykročití, vyjítí, *conferre* přistoupiti blíže, sraziti se, *ponere* stoupati; *pedibus ire, proficisci* pěšky, po suché zemi; *pedibus merere, stipendia facere* sloužiti j. pěšák; *in sententiam pedibus ire* hlasovati pro návrh; *ante pedes* před nohama (očima, *sub pedibus esse* býti přemožen, pod něčí vládou; *pugna vēnit ad pedes* nastal boj pěchoty. 2. *pedes* v *plur.* plachetní lana, i v *sing.* *aequo pede* plnými plachtami, *pedem facere* napnoutí jedno lano. 3. *pēs*=stopa, 29.6 cm. 4. *pes*=stopa, t. j. takt, rozměr verše, verš.

pessimus, — e při *malus, male*.

Pessinūs, *ūntis, f. m.* město v Galatii, sídlo kultu Kybelína; *Pessinuntius* 3. *pessinuntský*.

pessum ve výrazech: *pessum — īre* zahynouti, *pessum — dare* zahubití, zkaziti; *pessum abire* přicházeti nazmar, mizeri, býti odstraněn.

pesti-fer, *a, um* morový, otravný, zamořený; zhoubný, osudný, prokletý.

pestilēns, *entis*=*pestifer*.

pestilentia, *ae, f.* 1. nezdravost, nezdravé počasí, nezdravá krajina. 2. nakažlivá nemoc, mor.

pestis, *is, f.* 1. mor, nákaza. 2. *pīen.* zhoubá, zkáza; otrava, vřed.

petasātus 3. [z ř.] se širokým kloboukem na hlavě, vypravený na cestu.

petessō — — 3. (*peto*) pronikatí; toužítí po něčem *alqd.*

pētiolus, *ī, m.*=*pediculus*.

petītiō, *ōnis, f.* 1. útok, výpad, rána. 2. žádání, *p. consulatūs* ucházení se o konsulát; požadavek, pohledávka, žaloba.

petītor, *ōris, m.* uchazeč, věřitel, žalobce.

petīturiō 4. chtítí se ucházeti o úřad.

petō, *ivl (ii)*, *Itum 3.*: 1. a) *alqd*, *alquō* někam směřovati, jíti, ubíratí se, táhnouti, plaviti se, chýliti se; *petere alqd cursū*, *fugā*, běžeti, uclíkatí někam. b) *sahati*, mířiti na něco, chápati se něčeho, *alqm dextrā* podávati někomu pravici. c) *dorážeti*, stříletí, hnáti se, napadatí, útočiti, stříhati *alqd*, *alqm*; *petere viam*, iter dáti se na cestu, *aquam* jíti pro vodu, *fugam* na útěk, *pugnam* do boje. 2. a) hledati; přinášeti, jíti pro něco *aquam*; získavati, nabývati, *exemplum* bráti si; *fugā salutem p.* v útěku hledati záchranu. b) tázati se; přátí si, žádati *alqd ab (ex) alquo*, pro někoho *alci*; *p. alqm* s prosbou se na někoho obracetí; *p. regnum domáhati se*, *magistratum* ucházeti se o úřad; *vyžadovati*, vymáhati *pecuniam*, *praemium*; *petere poenas ab alquo* trestati někoho, mstítí se; *p. alqm* i žalovati někoho.

petorritum, *i*, *n.* (galské slovo) čtyřkolka, vůz.

petra, *ae*, *f.* [ř.] skála, balvan.

Petreius, *i*, *m.* jméno říms. rodu; legát M. *Petrēius* porazil Katilinu r. 62 př. Kr.

Petrōnius, *i*, *m.* jméno říms. rodu; T. *Petrōnius*, důvěrník Neronův, *arbiter elegantiarum*

†**petrōsus** 3. kamenitý, skalnatý.

petulāns, *antis (peto)* drzý, rozpustilý, nevázaný.

petulantia, *ae*, *f.* drzost, dotěrnost, opovážlivost; rozpustilost, nevázanost.

petulcus 3. útočný, trkavý; *drzý, nevázaný.

Phaeāx, *acis*, *m.* Faják, obyvatel na Scherii; *Phaeācius* 3. *Phaeōcus* 3. fajácký; *Phaeōcia*, *ae* země Fajáků.

Phaedōn, *ōnis*, *m.* Sokratův žák Faidon.

Phaedra, *ae*, *f.* choť Theseova.

Phaedrus, *i*, *m.* 1. žák Sokratův Faidros. 2. epikurejský filosof.

***phaenomenon**, *i*, *n.* jev, ukaz.

Phaestus, *i*, *f.* (-um, *i*, *n.*) Faistos. město na jihu Kréty; *Phaestius* 3. faistský; *Phaestias*, *adis*, *f.* faistanka.

Phaētōn, *ontis*, *m.* (Záříci). 1. Helios. 2. syn Heliův a Klymenin; *Phaëthontiadēs*, *um*, *f.* sestry Faethontovy.

Phaëthontēus 3. (fem. i *Phaëthontis*, *idis*) Faethonský; *Phaëthūsa*, *ae*, *f.* sestra F—ova.

phalanga, *ae*, *f.* [ř.] válec.

phalangitēs, *ae*, *m.* [ř.] těžkooděnc z falangy.

phalanx, *ngis*, *f.* [ř.] falanx, bitevní šik.

phalārica viz *falarica*.

Phalaris, *idis*, *m.* ukrutný tyran v Agrigentiu, 6. st. př. Kr.

phalerae, *arum*, *f.* [ř.] kovové ozdoby (medailony). čestné odznaky, významování.

phalerātus 3. ozdobený falerami.

Phalērum, *i*, *n.* přístav athénský; *Phalēricus* 3. falerský, *Phalēreus*, *i* *m.* Faleřan.

†**phantasia**, *ae*, *f.* myšlenka, fantasmie.

phantasma, *atis*, *n.* [ř.] přízrak, strašidlo.

***phantasmaticus** 3. jako přízrak, fantastický.

Phaōn, *ōnis*, *m.* lesbický jinoch.

pharetra, *ae*, *f.* [ř.] toulec.

pharetrātus 3. výbrožený toulcem.

***pharmacopoēa**, *ae*, *f.* návod k přípravě léků.

pharmacopōla, *ae*, *m.* [ř.] prodavač, léků, mastičkář.

Pharnacēs, *is*, *m.* král pontský.

Pharsālus, *i*, *f.* město v jižní Thessalii;

Pharsalicus 3. *Pharsālius* 3. farsalský, u Farsalu: *Pharsalia*, *arum*, *n.* Farsalle

Pharus, *Pharos*, *i*, *f.* [ř.] ostrůvek u Alexandrie. **Phariūs** 3. farský, alexandrijský, egyptský; Isidin.

phasēlus, *phasēlos*, *phasellus*, *i*, *m.* *f.* [ř.] 1. fazole, bob. 2. lehký a dlouhý člun.

Phāsis, *idis*, *m.* [ř.] řeka v Kolchidě; *Phāsias*, *adis*, *f.* fasidská. Fasidanka (žena z Kolchidy). *Phāsiacus* (—*ānus*) 3. fasidský, *phāsiānus*, *m.* (gallus) bažant.

Phēgeus, *i*, *m.* mytický král v Arkadii.

Pherae, *arum*, *f.* Fery, město v Mesénii a Thessalii; *Pheraeus* 3. ferský, *Pheraei* Feřané.

Pherecydēs, *is*, *m.* řeck. filosof a logograf; *Pherecydēus* 3. Ferekydův.

Phīdiās, *ae*, *m.* athénský sochař Feidias *Ph diocus* 3. Feidiův.

Philadelphus, *i*, *m.* (Ptolemaeus II. *Phil.*) král egyptský, 285—247 př. Kr.

- Philaentī, ōrum, m.** dva bratři z Karthaginy.
- Philēmōn, onis, m.** fryžský stařec.
- Philētās, ae, m.** řecký učenec a básník; *Philētaeus* 3. Filétův.
- Philippī, ōrum, m.** město v Makedonii; *Philippēus* 3. *Philippīus* 3. *Philippēnsis* e filipský, u Filipp.
- Philippus, ī, m.** [ř.] jméno mužské, zvl. králů makedonských; *Philippī, ōrum, m.* zlaté mince s obrazem krále Filippa; *adj. Philippēus* 3. *Philippicus* 3.; *Philippicae (orationes)* filipiky, řeči Demostenovy proti Filipovi, Ciceronovy proti Antoniovi.
- philitia, ōrum, n.** [ř.] společné obědy spartské.
- Philō, ōnis, m.** Filon z Larissy, přívrženec filosofie akademické, učitel Ciceronův.
- Philoctētēs (-ta), ae, m.** řecký rek, majitel luku Herakleova; *Philoctētēs* 3. Filoktétův.
- philologia, ae, f.** [ř.] učenost.
- philologus** 3. učený, *subst.* učenec; *jazykozpytec, filolog.
- Philomēla, ae, f.** dcera krále athén. Pandiona, proměněná v slavíka; *přen.* slavík.
- philomēla, ae, f.** [ř.] slavík.
- philosophia, ae, f.** [ř.] filosofie, filosofický problém, f—á nauka, škola.
- †philosophicus** 3. filosofický.
- philosophor** 1. filosofovat, vědecky badat.
- philosophus** 3. [ř.] filosofický, *subst.* filosof.
- philtrum, ī, n.** [ř.] nápoj lásky.
- philyra, ae, f.** [ř.] lípa, lípové lýčí.
- phīmus, ī, m.** [ř.] nádoba na vrhání kostek.
- Phīneus, ī, m.** 1. král thrácký, týraný Harpyjemi; *Phīnēus* 3. *Phīnētus* 3. Fineův. 2. bratr Kefeův.
- Phintiās, ae, m.** přítel Damonův za dob Dionysiů v Syrakusách.
- *phitō** viz *pytho*; *phitonissa* = *pythonissa*.
- Phlegethōn, ontis, m.** (ohnivá) řeka v podsvětí; *Phlegethontis, idis* Flegethontu.
- Phlegra, ae, f.** poloostrov (pozd. *Pallene*) na Chalkidice; *Phlegraeus* 3. flegrajský.
- Phlegyās, ae, m.** myth. vládce v Panopeu ve Fokidě.
- Phliūs, ūntis, f.** město jz. od Korinthu; *Phliāsius* 3. fliuntský, *Phliāsī* Fliuntané.
- phōca, ae** = *phocē, ēs, f.* [ř.] tuleň.
- Phōcaea, ae, f.** Fokaja, přímořské ionské město v M. Asii; *Phōcaicus* 3. fokajský; *Phōcaeēnsēs, iurr* = *Phōcaeī, ōrum, m.* Fokajané.
- Phōciōn, ōnis, m.** Fokion, vojevůdce a státník athénský, 4. st. př. Kr.
- Phōcis, idis, f.** Fokis, krajina ve střed. Řecku; *Phōcēus* 3. *Phōcaicus* 3. fócký, z Fokidy; *Phōcēnsēs, ium* = *Phōcī, ōrum, m.* (sg. i *Phōceus, eī, —eos*) Fočané.
- Phoebē, ēs, f.** [ř.] sestra Foibova, Diana; *noc.*
- Phoebi-gena, ae, m.** syn Foibův.
- Phoebus, ī, m.** 1. Foibos, přljmení Apollonovo; 2. slunce; *reperusso* Phoebu odrazem slunce. 3. chrám Foibův; *adj. Phoebēus* 3., *Phoebēus* 3. Foibův, *přen.* sluneční, lékařský. *Ph-a ales* havran; *Ph-a virgo* Dafne, *přen.* vavřík; *Phoebas, adis, f.* [ř.] kněžka Apollonova, věstkyně; *Phoebēum, ī, n.* chrám Foibův.
- Phoenīcē, ēs (-ca, ae), f.** Foinikie; *Phoenīcius* 3. (f. též *Phoenissa, ae*) foinický. *Phoenīx, īcis, m.* Foiničan; *Phoenissa, ae, f.* Foiničanka.
- Phoenīx, īcis, m.** učitel Achilleův.
- phoenī, īcis, m.** [ř.] fénix, pták ohniváč.
- phōnascus, ī, m.** [ř.] cvičitel hlasu, učitel zpěvu.
- Phorbās, antis, m.** jméno muže.
- Phorcus, ī, m.** mořský stařec Forkys; *Phorcis, idis* = *Phorcynis, idis, f.* dcera Forkyova (zvl. Medusa).
- Phormiō, ōnis, m.** Formion, filosof, žil kol. r. 200 př. Kr.
- Phorōneus, ī, m.** myth. král v Argu; *Phorōnis, idis, f.* Foroneovna.
- *photographicus** 3. fotografický.
- Phra(h)ātēs, ī, m.** král Parthů.
- †phrasis, is, f.** úsloví, výraz slovní, fráze.
- phrenēticus** 3. [ř.] nemocný mozkiem, šílený.
- Phrixos (-us), ī, m.** bratr Helli *Phrixēus* 3. Frixův.
- Phrygēs, um (sg. Phryx, ygis) m.**

Frygové, přen. Trojané, *Phrygius* 3. fryžský; *-ia mater* Kybele; *-ius lapis*, mramor; přen. trojský; země *Phrygia*, ae, f.
Phthia, ae, f. Fthle, krajina v již Thessalii.
phylarchus, ī, m. [ř.] náčelník fyly, vladař.
Phylē, ēs, f. tvrz v Attice.
Phyllis, idis, f. jméno dívčí.
physicus 3. [ř.] přírodovědecký, přírodopisný; *ph—us*, ī, m. přírodovědec, -zpytec; *ph—a*, ōrum, n. (*—a*, ae, f.) nauka o přírodě, přírodopis.
physiognōmōn, onis, m. [ř.] fysiognom.
physiologia, ae, f. [ř.] filosofie přírody; *fysiologie.
***physiologicus** 3. fysiologický.
***physiologus**, ī, m. fysiolog.
***phytomicus** 3. týkající se anatomie rostlin.
piābills, e zažehnatelný.
piāculāris, e očištný, smírný; *p—ia*, ium, n. očištná, smírná oběť.
piāculum, ī, n. 1. očišta, smírná oběť, pokuta za hřích. 2. hřích, vina.
piāmen, inis, n. †(*piāmentum*, ī, n.) očišta, očištný prostředek.
pīca, ae, f. straka.
picāria, ae, f. smolárna.
†piceātus 3. vysmolený.
Picēnum, ī, n. krajina při Adrii ve střed. Itálii; *Picēnus* 3., *Picēns*, entis picentský; *Picētēs*, ium, m. Pice-nové.
piceus 3. smolný; černý n. lepkavý jako smůla; *picea*, ae, f. borovice.
pictor, ōris, m. malíř.
Pictor, ōris, m. příjmení v rodu Fabiů.
pictūra, ae, f. malba, obraz, vylicení.
pictūratūs 3. vymalovaný, vyšívaný.
pictus 3. na(vy)malovaný; barevný, vyšívaný; přen. pestrý, barvitý.
pīcus, ī, m. datel.
Pīcus, ī, m. staroitalský bůh hor a lesů; první král v Latii, proměněný v datla.
Pīeria, ae, f. [ř.] krajina v Makedonii, vlast Mus; *Pieris*, idis (*Pieria*, ae), f. Musa; *Pierius* 3. pierský, Mus se týkající, básnický.
pietās, ātis, f. 1. spravedlnost, poctivost, svědomitost, soucit. 2. zbož-

nost, oddanost, věrnost, láska (rodiců, dětí, přátel, k vlasti).
piger, *gra*, *grum* 1. líný, liknavý, *campus* neúrodný. 2. chabý, zbabělý; zdoluhavý, ztuhlý, nehybný, houževnatý; *p. frigus* nehybnost působící.
piget, *uit* — 2. *me alcis rei* 1. něco mne mrzí, něco se mi protiví, oškliví; *p. me alqd facere* dělám něco nerad. 2. něčeho lituji, stydím se za něco.
pigmentārius, īī, m. prodáváč líčidel, mastičkář.
pigmentum, ī, n. (*pingo*) barvivo, barva, líčidlo.
pignerātor, ōris, m. kdo přijímá zástavy.
pignerō 1. dávat v zástavu, zastavovat; *p—or* 1. brát si, přijímat v zástavu, přisvojovat si.
pīgnus, *oris* (*eris*) n. 1. poutko, pojtko, svazek, závazek; milá osoba, dítě. 2. zástava, záruka, rukojmí, základ při sázce; důkaz, projev, známka, odznak.
pigritia, ae, f. (*—iēs*, *iēī*) nechut, lenivost.
pigror 1. býti líný.
 1. *pīla*, ae, f. hmoždíř.
 2. *pīla*, ae, f. pilíř; přen. výklad knihkupecký.
 3. *pīla*, ae, f. míč, hra míčem: *pīlā ludere*; (hlasovací) kulička.
pīlānus, ī, m. voják ozbrojený pilem.
pīlātus, ī, m. voják ozbrojený kopím.
pīlēātus viz *pīlleātus* a pod.
pīlentum, ī, n. (slavnostní) povoz.
pīlleātus 3. s plstěnou čepicí, kloboukem na hlavě.
pīlleolus, ī, m. čepička, klobouček.
pīlleus, ī, m. (*—um*, ī, n.) plstěná čepice, klobouk; *servos vocare ad pīlleum* k boji za svobodu.
pīlōsus 3. vousatý, zarostlý.
pīlum, ī, n. pilum. t. j. házečí kopí, oštěp; *p. murale* těžký bořící oštěp, metaný strojem.
Pīlumnus, ī, m. 1. staroitalský bůh. 2. praděd Turnův.
 1. *pīlus*, ī, m. 1. vlas, chlup. 2. nepatrné množství, trocha; *alqd pīlī non facere* ani za mák si nevážit.
 2. *pīlus*, ī, m. manipul triariů; *primum pīlum ducere* býti prvním centurionem legie; *primipīlus* = *primus pīlus*

=*primipilaris*, *is*, *m.* první centurio legie.
pīna (*pinna*), *ae. f.* [ř.] kyjávka, mlž.
Pīndarus, *i. m.* řecký básník; *Pindaricus* 3. Pīndarův, Pīndarský.
Pindus, *i. m.* pohoří mezi Thessalií a Epirem.
pīnētum, *i. n.* háj piniový, smrčina.
pīneus 3. piniový, borový, smrkový.
pīngō, *nxī, ctum* 3. a) malovat, na —, o —, po —, kreslit, obarvit; vyšívati, tetovat. b) zpestřiti, zdobiti.
pīnguēscō — — 3. tučnėti, býti zúrodněn.
pīnguīs, *e* 1. tučný, vypasený, *oleum* mastný. *ara* bohatý žertvami, *flamma* smolný, *vellus* hustý. 2. a) úrodný, šťavnatý, bohatý, *coma p.* hustý vlas, výnosný, vydatný: pohodlný, klidný. b) sloh: nabubřelý; *ingenium* tupý, nejapný; *pīngui* (= *crassā*) *Minervā* neučeně, nejapně; *pingue*, *is*, *n.* tuk, *pomáda.
pīnī-fer, *a. um* (—*ger, a, um*) porostlý piníemi, sosnami, smrky.
 1. *pīnna*, *ae. f.* = *penna*.
 2. *pīnna*, *ae. f.* = *pina*.
 3. *pīnna*, *ae. f.* špice, cimbuří.
pīnnātus a pod. viz *pennātus* a].
pīnoterēs, *ae. m.* [ř.] výstražník lasturčí (krab).
pīnus, *ūs, f.* 1. pinle, sosna, smrk, lesní strom. 2. dříví (piniové a pod.), pochodeň, věnec z chvoíř.
pīō 1. usmiřovati, odčiňovati, očišťovati, odvracet; uctívati.
pīper, *eris, n.* pepř; *tpřen.* kousavý člověk.
†pīperātus 3. pepřený.
pīpīō 1. pipati, švitořiti.
Pīraeeus, *i* = **Pīraeus**, *i. m.* přístav athénský Peiraeus; *adj.* peirajský.
pīrāta, *ae. m.* [ř.] mořský upiř.
pīrāticus 3. pirátský; *bellum p—um* s piráty; *p—ica*, *ae. f.* námořní loupežnictví.
Pīrithous, *i. m.* král Lapithů.
pīrum, *i. n.* hruška (plod).
pīrus, *i. f.* hruška, hrušeň.
Pīsa, *ae. f.* město v Elidě; *Pīsaesus* 3. pisanský, *Pīsaesa* Pisanka.
Pīsaē, *ārum, f.* město v Etrurii (Pisa); *Pīsānus* 3. pisský, *Pīsanī* Pisané.
 ***pīscatio**, *ōnis, f.* lovení ryb.
pīscātor, *oris, m.* rybář.

pīscātōrius 3. rybářský.
pīscātus, *ūs, m.* rybaření, lovení ryb.
pīsciculus, *i. m.* rybka.
pīscīna, *ae. f.* rybník, nádrž vodní.
pīscīnārius, *iī, m.* rybníkář, sádkář.
pīscīs, *is, m.* ryba.
pīscor 1. lovit ryby.
pīscōsus 3. rybnatý.
Pīsidia, *ae. f.* krajina v Iz. M. Asii; *Pīsidae, ārum, m.* Pīsidové.
Pīstratus, *i. m.* Peistratos, tyrán athénský; *Pīstratidae, arum, m.* Peistratovci.
Pīō, *ōnis, m.* jméno řms. rodiny;
Pī niānus 3. Pīsonův.
pīstor, *ōris, m.* mlynář, pekař.
Pīstōrium, *iī, m.* město v Etrurii (Pistoja). *Pīstōriēnsis, e* pistorijský.
pīstrīnum, *i. n.* stoupa, mlýn.
pīstrīx viz *pristis*.
 ***pīsum**, *i. n.* hrách.
Pīthēcūsae, *ārum, f.* „Oplčí ostrovy“ u Neapole.
Pīttacus, *i. m.* státník v Mytileně, kol. r. 600 př. Kr.
pītuīta, *ae. f.* sliz, hlen; rýma.
pītuītōsus 3. plný slizu.
pīus 3. a) spravedlivý, poctivý, svědomitý. b) zbožný, o zemřelých: blažený, *ignis* posvátný. c) oddaný, milující, vděčný, něžný: přátelský, otcovský, mateřský, dětinný, vlastenecký.
pīx, *icis, f.* smůla, v *plur.* kusy smoly.
pīcābilis, *e* 1. usmiřitelný, smířlivý. 2. smírný, usmiřující.
pīcābilitās, *ātis, f.* smířlivost, smírnost.
pīcā-men, *inis* (—*mentum, i*), *n.* prostředek smíru, usmiřování.
pīcātē pokojně, klidně.
pīcātiō, *ōnis, f.* uklidnění, usmíření.
pīcātus 3. uklidněný, pokojný, mírný; usmířený, laskavý, milostivý.
placenta, *ae. f.* koláč (obětní), placka.
Placentia, *ae. f.* město v nížině pádské (Piacenza).
placeō, *uī, itum* 2.: 1. líbiti se, býti milý, příjemný; vyhovovati, stačiti, chutnati; *sibi p.* líbiti se sám sobě, býti domýšlivý; *placēns uxor* milovaná; 2. *alci placet* někomu se líbí, někdo uznává za dobré, schvaluje, jest spokojen něčím, chce, hodlá, stanoví, navrhuje něco, myslí, má

za to; o úřadech: rozhodnouti, ustanoviti: *senatui, placuit*.

***placibilis**, *e* libivý, hezký, příjemný.
placidus 3. klidný, tichý, pokojný; lahodný, laskavý, milostivý.

placitus 3. a) oblíbený, milý, příjemný. b) vyvolený, ustanovený; *placitum*, *i*, *n*. zásada, nařízení, ustanovení; v *plur.* nauky, učení.

plācō 1. a) urovnati, uklidniti. b) upokojiti, tšiti, chlácholiti; usmiřovati, uctívati.

1. **plāga**, *ae. f.* rána, zranění; pohroma, neštěstí.

2. **plaga**, *ae. f.* 1. krajina, země, končina, pásmo. 2. lovecká síť.

plagiārius, *ii*, *m.* únosce lidí.

plāgōsus 3. štědrý ranami.

plagula, *ae. f.* záclona, čaloun; tlst papíru.

***planāria** rod sladkovodních ploštěnek.

Plānāsia, *ae. f.* ostrůvek jižně od Elby.

Plancius, *i*, *m.* jméno říms. rodu.

planctus, *ūs*, *m.* bití (se) v prsa, hořekování, nářek.

plānē 1. přímo, zřetelně, jasně. 2. úplně, zcela; jistě, ovšem.

***planēta** (—ēs), *ae. m.* 1. oběžnice. 2. *planeta* *f.* mešní roucho.

plangō, *plānxī*, *plānctum* 3. a) tepati, bití, tlouci. b) bíti se do prsou, hořekovati, nářkati *alqm, alqd*.

plangor, *ōris*, *m.* 1. tepání, tlukot. 2. bití se do prsou, hořekování, nářek.

planguncula, *ae. f.* loutka.

plānitās, *atis*, *f.* zřetelnost, jasnost.

plānitia, *ae* (—iēs, iēī) *f.* rovina, planina; rovný povrch.

***plānō** 1. urovnati, uhladiti.

planta, *ae. f.* 1. sazenice, odnož, roub; 2. chodidlo, noha.

†**plantāgō**, *inis*, *f.* jitrocel.

plantāria, *ium*, *n.* sazenice, odnože.

†**plantō** 1. zasazovati, vy—.

***plantula**, *ae. f.* rostlinka, bylinka.

1. **planus**, *i*, *m.* [ř.] tulák, podvodník.

2. **planus** 3. a) rovný, plochý; *p—um*, *i*, *n.* rovina. b) zřetelný, jasný, zřejmý.

***plasma**, *atis*, *n.* výtvar, stvoření.

***plasmō** 1. vytvořiti, s—.

Plataeae, *ārum*, *f.* Plataje, město

v Bolotli; *Plataeēnsēs, ium, m.* Platajané.

platalea, *ae. f.* vodní pták (pelikán?).

platanus, *i*, *f.* [ř.] platan.

platēa (*platea*), *ae. f.* třída, ulice; veřejné místo, silnice.

Platō, *ōnis*, *m.* řecký filosof; *Platō-nicus* 3. Platonův, platonský; *Platō-nicī, ōrum*, *m.* stoupenci učení Platonova.

plaudō (*plōdō*), *sī. sum* 3. a) tleskati, tlouci, třepetati *alis*. b) tleskati = vzdávati pochvalu.

plausibilis, *e* hodný potlesku, chvály; oblíbený.

plausor, *ōris*, *m.* tleskač.

plaustrum (*plōstrum*), *n.* vůz (nákladní).

plausus, *ūs*, *m.* 1. tleskání, tlukot, třepetání. 2. a) potlesk; *p—um dare* tleskati někomu. b) pochvala, obliba; *v *plur.* i radovánky.

Plautius (*Plōtius*), *ii*, jméno římského rodu. *Plautiānus* (*Plōtiānus*) 3. Plautiův.

Plautus (*T. Maccius*), *i*, *m.* básník komedí, zemřel r. 184 př. Kr.

***plēbānus**, *i*, *m.* plebán, farář.

plēbēcula, *ae. f.* sprostý lid

plēbēius 3. plebejský, neuznaný, občanský; sprostý, nízký.

plēbēs, *ēī. f.* = *plēbs*.

plēbi-cola, *ae. m.* přítel lidu.

plēbi-scītum viz *scītum*.

plēbs, *bis*, *f.* 1. lid obecný, chudina. 2. nízký lid, dav, chátka.

plectō, *plexī, xum* 3. pléstí.

plēctor — 3. (akt. —ō 3.) býti bit, trestán; trpěti.

plēctrum, *i*, *n.* [ř.] 1. tepátko na lyru; lyra, kithara. 2. ráz, básně; báseň lyrická.

Plēiadēs, *um*, *f.* Pleiady, souhvězdí „Kuřátka“, vycházely počátkem léta, zapadaly počátkem zimy.

Plēionē, *es*, *f.* dcera Okeanova, matka Pleiad.

***plēnārium**, *i*, *n.* deska s ostatky svatých.

plēnē úplně, důkladně, silně.

†**plēnitūdō**, *inis*, *f.* plnost, hojnost.

plenus 3.: 1. a) plný, naplněný, přeplněný; *oppidum p—um* plné zásob. b) těhotný, březí, obtěžkaný; sycý, přesycený, bohatý; *přen.* ob-

sažný, důkladný; *plenus sceleris* zločinný (*consilium*), *p. dedecoris* hanebný a pod. vždy s něčím spojený; silný, tučný, *gradus* rychlý, *vox* pronikavý, *p—a pecunia* veliké jmění. 2. úplný, celý *legio, annus*; náležitý, dostatečný, dokonalý; adverb. i **plēniter*.

pleō — — 2. plniti.

plērus 3. = *plerusque*.

plērusque 3. a) největší díl, část; *přisl. plērumque* větším dílem, zpravidla, obvykle. b) v *plur. plērique, plēraeque, plēraque* většina, velmi mnozí.

***plethoricus** 3. silný, tlustý, *plný.

Pleurōn, *ōnis*, *f.* město v Aitolii; *Pleurōnius* 3. pleurónský.

plīcō, *uī*, *ātum* 1. svinovatí, stáčetí.

Plīnius, římské příjmení. (*P—us*, *ī, m.*).

plōdō 3. = *plaudō*.

plōirumē = *plurimī*.

plōrātus, *ūs, m.* pláč, nářek.

plōrō 1. nařlíkati, oplakávatí.

plōstellum, *ī, n.* (*plaustrum*) vozíček.

plōstrum, *ī, n.* = *plaustrum*.

ploxenum, *ī, n.* korba (vozu).

pluit, *ere, ūit* prší, *sanguine, sanguinem*.

plūma, *ae, f.* pírko; v *plur.* peří, chmýří, vousky.

plūmātus 3. opeřený.

plumbeus 3. olověný, tíživý; přen. tupý, hloupý.

plumbum, *ī, n.* 1. olovo, cín. 2. olověná koule, pukla, roura.

plūmeus 3. z peří, prachový.

plūmōsus 3. opeřený, pernatý.

plūrēs, *plūrimus* viz *plūs*.

†**plūrifāriam** na více místech.

plūs, *ris* 1. více: *p. aequō* více než slušno; *p. annum aeger fuī* více než rok (u výrazů číselných klade se bez *quam*); *pluris esse* míti větší cenu, býti dražší, *pluris aestimare, putare, facere* více (si) ceniti, vážiti; *plures milites* četnější vojínové, více vojnů, pod. *plura dona* a j. 2. *plūrimus* 3. nejčetnější, nejvíce; *plurimi esse, aestimare* atd. míti největší cenu, nejvíce (si) ceniti, vážiti; *plurimi milites* nejčetnější, nejvíce, velmi mnoho, *plurimum přisl.* nejvíce, velmi mnoho.

plūsculus 3. trochu více, ještě více.

plūteus, *ī, m.* (—*eum, ī, n.*) 1. ochranný plot. 2. pohyblivý voj. přístřešek; †přihrádka na knihy.

Plūtō(n), *ōnis, m.* bůh podsvětí; *Plūtōnius* 3. Plutonův.

pluviālis, *e* = *pluvius* 3. deštivý, dešťový, déšť přinášející; *pluvia, ae, f.* déšť, v *plur.* deštivé počasí.

***Pneuma Sacrum** (—*atis S—ī*) Svatý duch.

†**pneumaticus** 3. vzduchem hnaný, pneumatický.

pōcillum, *ī, n.* číška.

pōculum (*pōclum*), *ī, n.* číše, pohár; *přen.* nápoj.

podagra, *ae, f.* dna, pakostnice; paznehtnice.

pōdex, *icis, m.* řít.

podium, *īī, n.* patka zdi, tarkýř, podium.

Poeās, *antis, m.* otec Filoktetův Poias; *Poeantius* 3. Polantův, *P—ovec*, *Poeantiadēs, ae, m.* Polantovec.

poecilē, *ēs, f.* [ř.] pestrá sloupová síň.

poēma, *atis, n.* [ř.] báseň.

poena, *ae, f.* 1. náhrada, odplata za zločin; pokuta, trest, pomsta; *poenas alciis rei dare, solvere, (ex)pendere, luere*, dáti pokutu, býti trestán pykati zač; *poenas repetere, sumere, capere ab, ex aliquo* někoho trestati, mstítí se zač; *p. legis, (—um)* trest zákonitý. 2. utrpení, trýzeň, nebezpečí.

***poenālis**, *e* plný muk, trapný; velmi trestný.

poeniō 4. = *pūniō*.

Poenus, *ī, m.* Pun, Karthagiňan, obyč. v *plur.* **Poenī**, *ōrum*; *Poenus* 3. *Pūnicus* 3. *Pūniceus* 3. punský, karthaginský; purpurový, nachový, rudý, červený; africký.

poēsīs, *is, f.* [ř.] básněň, báseň.

poēta, *ae, m.* básník.

poēticus 3. básnický; *ars p—a* = *poētice*, *ēs, f.* [ř.] umění básnické.

poētria, *ae, f.* [ř.] básnířka.

†**pōgōniās**, *ae, m.* vlasatice, kometa.

pol zkrác. z *Pollux*! při *Polluku*!, na mou věru! (= *edepol*!).

polenta, *ae, f.* ječná krupice; ječmenný slad.

poliō 4. a) hladiti, leštití, bílti. b) *přen.* tříbiti, pilovati, šlechtiti.

Polītēs, *ae, m.* 1. syn Priamův. 2. druh Odysseův.

polītīa, *ae, f.* [z ř.] státní zřízení, ústava; *policie.

polītīcus 3. [ř.] týkající se ústavy, politický, občanský.

polītus 3. vytříbený, vyhlazený; ušlechtilý, jemný, vkusný.

pollen, *inis, n.* (*pollis, inis, m.*) moučka, *pyl.

pollēns, *entis*, mocný, silný, mohutný.

pollentia, *ae, f.* moc, síla.

polleō, *uī* — 2. mítí moc, vliv, býti mocný; *multum p.* mítí velikou moc.

pollex, *icis, m.* palec; *p—icem premere* držeti palec.

polliceor, *licitus sum* 2. nabízet, slibovati; *pollicitum, ī, n.* slib, příslově.

pollicitātiō, *ōnis, f.* slibování, slib.

pollicitor 1. slibovati.

***pollināris**, *e* pylový.

Polliō, *ōnis, m.* římské příjmení.

†**polluctum**, *ī, n.* nádherná (obětní) hostina.

polluō, *uī, ūtum* 3. a) pokálet, znečistiti. b) zneuctít, zhanobiti; *stuprō p.* zprzniti.

pollūtus 3. a) poskvrněný, zneuctěný. b) nekalý, hřšný.

Pollūx, *ūcis, m.* jeden z Dioskurů, bratr Kastorův.

polus, *ī, m.* [ř.] točna; nebeská klenba, obloha, nebe.

Polyclētus (*—ītus*), *ī, m.* slavný sochař Polykleitos (V. stol. př. Kr.).

Polycratēs, *is, m.* tyran na Samu.

Polydōrus, *ī, m.* syn Priamův; *Polydōrēus* 3. Polydorův.

***polyglōttia**, *ae, f.* mnohojazyčnost.

Polygnōtus, *ī, m.* malíř z Thasu.

Polyhymnia, *ae, f.* musa hymnické a sborové lyriky.

Polymēstōr, *oris, m.* král thrácký.

Polyphēmus, *ī, m.* Kyklop oslepený Odysseem.

pōlypus, *ī, m.* [ř.] polyp; láčkovec.

Polyxena, *ae, f.* dcera Priamova; *Polyxenius* 3. Polyxenin.

pōmārius 3. ovocný; *p—ius, iī, m.* ovocnář, prodavač ovoce; *p—ium, iī, n.* ovocný sad.

pomerīdiānus 3. = *postmerīdiānus*, odpolední.

pōmērium, *iī, n.* (*post muros*) pruh

půdy při hradbách; *přen.* hradby, obvod města.

Pomētia, *ae, f.* město Volšků v Latii;

Pomētiī, ōrum, m. obyvatelé P—e

i město samo. *Pomptīnus* 3. *Pomētī-*

nus 3. pomptijský, pometijský.

Pomptīnum, ī, n. území pomptinské.

pōmi-fer, *a, um* = **pōmōsus** 3. bohatý ovocem.

Pomōna, *ae, f.* bohyně ovoce azahrad.

pompa, *ae, f.* 1. slavnostní průvod, 2. nádhra, lesk, okázalost.

Pompē(i)ī, *ōrum, m.* město Pompeje;

Pompēiānus 3. pompejský. *Pompēiānī*

Pompejané, *P—um, ī, n.* statek u Pompejů.

Pompēius, *iī* jméno říms. rodu;

Pompēius 3. *Pompēiānus* 3. Pompejův;

P—ānus, ī, m. přívrženec (voják)

Pompejův.

***pompōsus** 3. nádherný, vznešený.

pōmum, *ī, n.* 1. ovocný plod, v *plur.*

ovoce. 2. ovocný strom.

pōmus, *ī, f.* ovocný strom.

ponderō 1. vážit; *přen.* uvažovat, posuzovat.

ponderōsus 3. a) těžký. b) závažný, obsažný, důležitý.

pondō neskl. (*abl.* od *pondus, ī*) vahou, na váze; *libra* (t. j. *libra pondo*).

pondus, *eris, n.* 1. váha, závaží. 2. *přen.* váha, množství, síla, tíže, břímě, náklad; těžká věc, hmota; 3. důležitá věc, důležitost, význam, síla, podstata.

pōne 1. *přísl.* vzadu, dozadu. 2. *předl.* s *akus.* za.

pōnō, *posuī, positum* 3. a) odložit, složit *arma*, svléknouti *tunicam*.

b) *přen.* upouštět od něčeho,

vzdávat se čeho, přerušovat *dolor-*

em, bellum; ukončit *vitam*, ztrá-

ceti, pozbývat *duritiem*; *positis am-*

bagibus bez okolků. 2. a) klást, po-

kládat, roz—, před—, u—, usazo-

vati, umístit, stavět, zříditi; vojsko

postavit, rozestavit; *castra p.* polo-

žit se táborem, *ante oculos p.*

zřejmě ukázat; *p. librum in mensā*

na stůl; *pedem, vestigia p.* kráčet,

corpus rozložit se, *calculos* uvažo-

vati, *genu* kleknouti, *caput* sklopiti,

ancoras zakotviti, *arborem* zasaditi,

urbem založit, *mensam* přistaviti;

positus 3. položený, roz—, ležící,

postavený, bydlící. b) sázeti, síti; pohřbíti; (u)stanoviti; uspořádati, urovnati *comas*, utišiti *freta*; veřejně vystaviti, vyhlásiti, uvést, jmenovati; obětovati, *pecuniam* půjčiti. c) přičiniti, dáti něco k něčemu, určit *praemium*, *custodem*; *ponere rei finem* věc ukončiti, *modum* omeziti, přerušiti, *p. alci nomen* dáti jméno; *ponere operam in re* vynaložiti, věnovati, se *p. in re* oddati se něčemu. d) uváděti v nějaký stav, (vy)tvořiti; *p. alqm alci parem* postavit na roveň; předložiti otázku, určití úkol. e) *ponere alqd in re, in loco rei, inter res* klásti mezi, pokládati, počítati za něco: *mortem in malis*; klásti, skládati do něčeho *bonum in virtute, spem in fugā*; *positum esse in re* zakládati se, záležeti na něčem, v něčem. f) tvrditi, vysloviti mínění, uznávati; **positum, ī, n.* tvrzení, these; *positus* zastupuje i part. od slov. *esse*.

pōns, *pontis, m.* 1. most, lávka; *p—em in flumine facere* vystavěti přes řeku. 2. patro.

ponticulus, *ī, m.* můstek, lávka.

pontifex, *icis, m.* vrchní kněz, *p. maximus* nejvyšší kněz; *biskup, arcibiskup, *pont. summus* papež.

pontificātus, *us, m.* hodnost pontifika.

pontificius 3. = **pontificālis**, *e* kněžský, pontifiků; *papežský, *m.* papežec.

Pontius, *ī, m.* jméno říms. rodu.

pontō, *onis, m.* přepravní loď gallská.

pontus, *ī, m.* [ř.] moře, vlna.

Pontus, *ī, m.* 1. Černé moře. 2. krajina na jižním jeho pobřeží; *Ponticus* 3. pontský.

popa, *ae, m.* obětní kuchař; pomocník při oběti.

†**popanum**, *ī, n.* obětní koláč.

popellus, *ī, m.* (*populus*) náruček.

Popillus, *ī, m.* jméno říms. rodu.

popīna, *ae, f.* veřejná kuchyně, jídelna, krčma; *přen.* pokrmy, zápach z krčmy.

popīnō, *onis, m.* žrout.

poples, *itis, m.* ohbí pod kolenem, podkolení, koleno.

Poppaeus, *ī, m.* (fem. *P—a, ae*) jméno říms. rodu.

populābilis, *e* poplenitelný, zničitelný.

populābundus 3. plenící, pustošící.

populāris, *e* 1. lidový, lidu; *p. offensio* urážka lidu, neoblíbenost u lidu, *p. munus* dar lidu udělený, *p. aura* nestálá přilzeň lidu; na lid působící, u lidu oblíbený, populární, lidu přístupný. 2. lidu milovný, demokratický; demagogický, buřičský; *popul. res, ium, m.* a) strana lidu, demokratická. b) demagogové. 3. národní, domácí; *p—is, is, m. f.* krajan(ka), v *plur.* spoluobčané; poddaní, obyvatelé; druh, společník.

populāritās, *ātis, f.* snaha zalíbiti se lidu.

populārīter 1. prostě, srozumitelně.

2. buřičsky, demagogicky.

populātiō, *onis, f.* plenění, pustošení.

populātor, *oris, m.* plenitel, ničitel; *fem. —*trīx*, *īcis* plenitelka.

pōpuleus 3. topolový, topolů.

pōpuli-fer, *a. um* bohatý topol.

populī-scītum u *sc. tum*.

populor 1. (—ō 1.) pleniti, pustošiti, loupiti; kaziti, zohaviti, ničiti.

1. **populus**, *ī, m.* lid, lidé, obyvatelstvo, občanstvo, obecnost, lidstvo; zástup, dav; veřejnost, (ulice); kraj, dědina, župa. 2. národ, poddaní; obec, stát.

2. **pōpulus**, *ī, f.* topol.

porca, *ae. f.* svině, prasnice.

Porcius, *iī*, jméno římského rodu; *Porcius* 3. Porciův.

porcus, *ī, m.* vepř, prase.

porgō 3. = 2. *porrigo*.

***porōsus** 3. dírkovatý, porovitý.

porrēctiō, *inis, f.* natažení, roztažení.

porrēctus 3. natažený, roz—, rozkládající se; dlouhý, širý.

porriciō, (—*recī*, —*rexī*, *rēctum*; z *por—iatio*) 3. předkládati, obětovati.

1. **porrīgō**, *inis, f.* lup (ve vlasech).

2. **por-rigō**, *rexī*, *rēctum* 3. (*porrego*)

1. vztahovati, natahovati, napřáhnouti *manum*; *pocula* zdvíhati; *manum p.* i podávati ruku; *p. aciem* roztáhnouti, se *in herba p.* rozložit se; *porrigī* táhnouti se, šířiti se, směřovati, roztahovati se, rozprostírat se. 2. dávati, nabízet, poskytovat. 3. zvětšovati, prodlužovati.

porrō *přisl.* dále, kupředu, v dáli; *přlště*, potom, zase.

porrum, *ī*, *n.* (*porrus*, *ī*, *f.*) *pór.* pažitka.

Porsēna (*—ina*, *—inna*, *—enna*), *ae.* *m.* vládce etruský.

porta, *ae.* *f.* brána, vrata, dveře, vchod; *p. praetoria* (*decumana*) hlavní (zadní) brána římského tábora; *p. triumphalis* vítězná brána, *—ý* oblouk; *přen.* vchod, otvor, v *plur.* průsmyk.

portātiō, *ōnis*, *f.* nošení.

por-tendō, *tendī*, *tentum* 3. *a)* věštitl, předpovídati; ukazovati, znamenati. *b)* v *plur.* ukazovati se hroziti, nastávat.

portenti-ficus 3. kouzelný.

portentōsus 3. příšerný, podivný.

portentum, *ī*, *n.* 1. strašný úkaz, zjev. 2. obluda, netvor, přlšera. 3. smyšlenka, báchorka.

porticula, *ae.* *f.* sloupová chodba.

porticus, *ūs*, *f.* 1. sloupoví, sloupení, podloubí, sloupová slň; *přen.* škola stoiků. 2. voj. kryt složený z několika loubí.

portiō, *ōnis*, *f.* podíl (i dědický), částka, část, díl; *pro portione* podle určitého poměru, jistou měrou, *pro virili p—e* podle svých sil.

portitor, *ōris*, *m.* přivozník, celník; *vrátný.

portō 1. nésti, donášeti, *přl—*, vézt, dovážeti, dopravovati; *p. manibus*, *humeris* v rukou, na zádech; *p. auxilia* choditi na pomoc.

portōrium, *īī*, *n.* (přístavní) clo, poplatek; dávka, daň.

portula, *ae.* *f.* branka.

Portūnus, *ī*, *m.* bůh přlstavů (*Palaeon*).

portuōsus 3. bohatý přlstavy.

portus, *ūs*, *m.* přístav; *přen.* útočiště, bezpečí.

1. ***porus**, *ī*, *m.* průchodní kanálek, *por.*

2. †**pōrus**, *ī*, *m.* tufový kámen.

poscō, *poposci* — 3.: 1. žádati, požadovati, *vy—*, vynáhati *alqm alqd*, *alqd ab aliquo*; vybízeti, vyzývati, *pro-siti*. 2. před soud poháněti; tázati se.

Posidōnius, *īī*, *m.* filosof stoický.

positiō, *ōnis*, *f.* poloha; *p. caeli* podnebí; *tvrzení*, *these*.

***positivus** 3. stanovený, pozitivní.

positor, *ōris*, *m.* zakladatel, stavitel.

positūra, *ae.* *f.* poloha, zařízení, úprava.

positus, *ūs*, *m.* poloha, útvar, podoba.

possessiō, *ōnis*, *f.* 1. držení, majetek, statek. 2. uvázání se v držení, získání.

possessiuncula, *ae.* *f.* stateček.

possessor, *ōris*, *m.* držitel, majetník, statkář.

†**possibilis**, *e* možný.

***possibilitās**, *ātis*, *f.* možnost.

possideō, *sedī*, *sessum* 2. (*posse*) míti v držení, v majetku, v moci.

pos-sidō, *sedī*, *sessum* 3. uvázati se v držení, zmocniti se, zabrati, opakovati, uchvátiti.

possum, *posse*, *potuī* — 1. moci, býti s to, dovésti, uměti; *fieri potest*, *ut* jest možno, že (*aby*); 2. míti moc, váhu, vliv, vynikati; *multum p* míti velikou moc, *tantum p* tak velikou moc a pod.

post 1. *přisl.* *a)* míst. vzadu, pozadu, zezadu; *přen.* *alqd post habere*, *ducere*, *ponere* něco snižovati, odstrkovati. *b)* čas. potom, později, přlště; *paucis post diebus*, *tribus annis post* σ— později, po třech letech; *non multum post* za nedlouho. 2. *předl.* s *akus.* *a)* míst. za *post tergum*, *post sese*, o pořadí a významu *esse post* býti až po někom, někomu ustoupiti. *b)* čas. po, od; *post illud* potom, od té doby; *post hominum memoriam* pokud sahá lidská pamět.

***postālis**, *e* poštovní.

posteā potom, později.

posteāquam, **postquam** potom, co..., když, jakmile.

posteritās, *ātis*, *f.* budoucnost, potomstvo.

posterus 3.: 1. následující, přlští; *postero die* přlštího dne, *in posterum diem* (*tempus*) na přlští den (*pro* budoucnost); *posterī*, *ōrum*, *m.* potomci, *přen.* budoucnost. 2. *komp.* **posterior**, *ius* *a)* míst. zadnější, v *doplňku* vzadu, pozadu, dozadu; *přen.* menší ceny. *b)* čas. pozdější; *posterius* *přisl.* později. 3. *superl.* **postrēmus** 3. *a)* míst. nejzadnější, *poslední*; *p—ī*, *ōrum*, *m.* zadní voj. *b)* čas. poslední; *p—um* *přisl.* na-

posled, posledně, *postrēmō* konečně, zkrátka.

postideā = *posteā*.

postumus 3. pozdě narozený, nejmladší; *subst. m.* pohrobek.

post-ferō, *ferre* — — méně ceniti, nevážit si.

post-genitī, *ōrum*, *m.* potomci, potomstvo.

post-habeō, *uī*, *itum* 2. méně ceniti, nevážit si; zanedbávati, nechávati stranou, odkládati.

post-hāc = **post-haec** od té doby, potom, budoucně.

postīcus 3. zádni; *p—um*, *ī*, *n.* zadní vchod, branka.

postiliō, *ōnis*, *f.* upomínka božstva daná znamením (při zanedbání oběti, porušení práva a j.).

***postilla**, *ōrum*, *n.* postila, komentář k bibli, sbírka kázání.

post-illā od té doby, potom.

postis, *is*, *m.* v *plur.* veřeje, dveře.

post-līminium, *īī*, *n.* návrat v bývalé právní postavení, právo návratu; **pohraniční místo.*

post- (**pos-**) **merīdiānus** 3. odpolední.

post-modo (**-modum**) brzy potom; později.

post-pōnō, *posuī*, *positum* 3. méně ceniti, nevážit si (*alqd alci rei* proti něčemu), nechávati stranou, odkládati.

postquam když, jakmile.

postrīdiē druhý den, nazítří.

post-scribō, *psī*, *ptum* 3. napsati za (pod) něco.

postulātiō, *ōnis*, *f.* žádost, požadavek, stížnost, žaloba.

† **postulātīcius** 3. žádaný, vyžadovaný.

postulātum, *ī*, *n.* (*—us*, *ūs*, *m.*) požadavek, stížnost, žaloba.

postulō 1. a) požadovati, vy —, vymáhati *alqd ab alquō*; *ut*, *nē*; pro někoho *alci*. b) žádati, navrhovati, žalovati *alqm de maiestate*.

Postumius, *īī*, jméno římského rodu; **Postumius** 3. **Postumiānus** 3. **Postumiūv**.

postumus při **posterus**.

Postumus, *ī*, *m.* 1. Agrippa, příjímám Postumus. 2. myšlená osoba u Horatia.

***pōtāculum**, *ī*, *n.* = *pōtātiō*.

***potagium**, *ī*, *n.* potrava, strava.

pōtātiō, *ōnis*, *f.* pití, pitka, hýření.

pote při *potis*.

potēns, *entis* 1. mohoucí, mající moc, schopný; mocný, vynikající, silný; *potentēs*, *ium* mocné osoby, páni, boháči; zámožný, (v lásce) šťastný.

2. a) vládnoucí, mající moc, vládu, pán; *sui potentem esse* býti svým pánem, samostatný, dovésti se opakovati, býti zdržlivý; *p. mentis* člověk rozumný. b) účastný něčeho; *p. voti* komu se vyplnilo přání, *p. iussi* kdo splnil rozkazy.

potentātus, *ūs*, *m.* panství nad něčím, vláda.

potenter mocně, podle svých sil.

***potentiāliter** = *potenter*.

potentia, *ae*, *f.* 1. moc (osobní), síla, vážnost, vliv. 2. (nad)vláda, náčelnictví; *p. rerum* vláda nad světem.

potestās, *ātis*, *f.* 1. moc, síla (získaná, úřední); *p—em habere in alquo*, *in alqm* nad někým, *in p—em redigere* uvést v moc, podrobiti si; *esse in sua potestate*, *suae p—is* býti svéprávný. 2. vrchní moc, vláda; moc úřední, úřad, hodnost; **i* konkrétně: mocný člověk, starosta (*podesta*). 3. možnost, schopnost, právo, dovolení, příležitost *alcis rei*, *rei faciendae*; *dicendi p—em facere* udělit slovo, *pugnae p—em facere* dáti příležitost k boji, *sui p—em facere* k sobě připouštět, nabízet se k službám, pustiti se do boje.

pōtiō, *ōnis*, *f.* pití, nápoj (otravný, lásky).

1. **potior** komp. od *potis*.

2. **potior**, *potitus sum* 4. *rē*, zřídka *gen. akus.* 1. zmocniti se; dobýti, dosáhnouti něčeho; *rerum potiri* zmocniti se vlády; dojíti cíle cesty, splnění něčeho. 2. míti něco, vládnouti, míti v moci, požívat, užívat *raptō*.

potis, *pote* 1. mohoucí, mocný; *pote* často = *potest*. 2. komp. **potior**, *ius* schopnější, přednější, milejší, důležitější, lepší, větší, mocnější, šťastnější; *potius* přísl. spíše. 3. **superl.** **potissimus** 3. nejschopnější, nej-přednější, nejdůležitější, nejlepší; *potissimum* přísl. především, hlavně, právě.

pōtō 1. popíjetl, vpíjetl, ssátí do sebe;
pōtus 3. napltý, vypitý.

pōtor, *ōris*, *m.* piják, pijan.

pōtulentus 3. pitný; *p—um*, *ī*, *n.* nápoj.

pōtus, *ūs*, *m.* plť, nápoj.

***prācticus** 3. činný, praktický.

prae předl. *s abl.* a) před; *prae se ferre* zjevně ukazovati, hlásati, na odiv stavětí. b) o srovnání: proti, vůči. c) překážka: *pro prae lacrimis loqui non possum*.

prae-acuō, *uī*, *ūtum* 3. napřed zašpičatiti, přiostrťti.

prae-altus 3. převysoký (—hluboký), velmi vysoký, hluboký.

***praeambulus** 3. předcházející, *m.* předchůdce.

praebeō, *uī*, *itum* 2. (*prae-habeo*) 1. nastavovati, vystavovati, *p. aures alci* sluchu dopřátí. 2. ukazovati, *pro—*, osvědčovati se nějakým *se severum in alqm*, *alci*. 3. dávatí, prokazovati, poskytovati, propůjčovati, obstarávati. 4. činiti, působiti; *speciem alci (rei) praebere* zdáti se, vyhlížeti jako...; vzbuditi podezření, domnění.

prae-bibō, *bibī* — 3. připíjetí.

praebitor, *ōris*, *m.* obecní dodavatel.

prae-calidus 3. velmi teplý.

prae-cānus 3. předčasně zešedivělý.

prae-caveō, *cāvī*, *cautum* 2. a) býti opatrný, obezřelý; *p. alci* chrániti, pečovati o někoho. b) přech. stříci se, varovati se *alqm*, *alqd*; *rem p.* učiniti opatření proti něčemu, překaziti, zabrániti, odvrátiti; postarati se o něco.

prae-cēdō, *cessī*, *cessum* 3. a) vpředu jíti, kráčetí, plouti, letětí a pod. b) *alqm* předcházeti, předčítí.

prae-cellō — — 3. vynikati, předčítí, převyšovati *alqm rē*.

prae-celsus 3. velmi vysoký.

prae-centiō, *ōnis*, *f.* obětní hudba, hudební doprovod.

prae-centō 1. (*canto*) předříkávati kouzelné formule.

prae-ceps, *capitis (caput)* 1. a) střeňhlav, dolů, po hlavě. b) klesající, sklánějící se, nachýlený; *die p—tī* když den se chýlil ke sklonku. 2. a) prudký, náhlý, o překot, úprkem; *p. ferrī* prudce se řítiti, *p—item alqm agere* úprkem ně-

koho hnáti, *dare* svrhnouti někoho dolů. b) okamžitý, ukvapený, náchylný *in iram*; srážný, příkrý; *praeceps*, —*itis*, *n.* výšina, sráz, propast. 3. přisl. do hloubi, v nebezpečí, na mizinu.

praeceptiō, *ōnis*, *f.* učení o něčem.

praeceptor, *ōris*, *m.* učitel.

praeceptrix, *īcis*, *f.* učitelka.

praeceptum, *ī*, *n.* příkaz, rada, návod; pravidlo, poučení, nauka.

prae-cerpō, *psī*, *ptum* 3. předčasně sklízeti; předem ubíratí, užívatí.

***praecessor** (*praedecessor*), *ōris*, *m.* předchůdce, vůdce.

prae-cīdō, *cīdī*, *cīsum (caedo)* 3. 1. utíti, pře—, useknouti, přeseknouti, uříznouti, rozříznouti. 2. odstraniti, vzíti *spem*, přerušiti *amicitiam*; zkrátka něco vyložiti; někoho odbýti *alci*.

prae-cingō, *cīnxī*, *cīnctum* 3. a) opásati, pře—, podkasati, vykasati; *p—or se*. b) ověnciti, obklopiti.

prae-cinō, *cinuī* — 3. a) hrátí, hudbou doprovázeti. b) předříkávati kouzelné průpovědi, zaříkávati; předpovídati, věštiti.

prae-cipiō, *cēpī*, *ceptum* 3. (*capio*) 1. a) napřed bráti, chápatí se čeho, napřed uchvátiti, obsaditi; předbíhatí, *tempus p.* časem předstihnouti. b) napřed vidětí nebo si představití, předvídatí, tušiti. 2. nařizovati, napomínati, raditi, varovati; učiti, poučovati.

†praecipitium, *ī*, *n.* 1. propast. 2. zřícení se do hlubiny.

praecipitō 1. (*praiceps*) 1. a) sraziti, svrhnouti, shoditi (po hlavě dolů). b) se *p.*, *praecipitārī* neb *aktivum neprech.* vrhnouti se, káceti se, řítiti se (dolů), pádem se zabítí; zapadatí, ke konci se chýliti, v záhubu klesati, prudce spěchatí; *praecipitātus doplňk.* střemhlav, o překot, prudce. 2. přen. strhovati, hnáti, štvátí, zapuzovati; vrhatí v záhubu, kaziti, ničiti.

praecipuē zvláště, hlavně.

praecipuus 3. zvláštní, vynikající, hlavní, znamenitý, velmi schopný nebo vhodný, určený; *praecipua*, *ōrum*, *n.* a) hlavní věci. b) věci přirozené.

prae-cīsus 3. příkrý, srážný, strmý; úsečný, stručný; *p* — *e* přísl. i zholá, prostě.

prae-clārus 3. a) velmi jasný, krásný. b) skvělý, vynikající, znamenitý. c) velmi slavný, proslulý, památný; *p* — *um*. *i*, *n*. proslulý čin.

prae-clūdō, *sī*, *sum* 3. zavřít (před někým), zatarasit, zamezit.

praecō, *ōnis*, *m*. hlasatel, vyvolavatel (při dražbách).

prae-cōgitō 1. napřed promyslet, uvážit.

prae-cōgnōscō, *nōvī*, *itum* 3. napřed zvědět.

prae-colō, *coluī*, *cultum* 3. napřed vzdělávat; předčasně, ukvapeně účtu vzdávati.

prae-compositus 3. napřed upravený, nastrojený.

***praeconiciō**, *iēcī*, *iectum* 3. předem se odhadovati, tušit.

praecōnius 3. hlasatelský, hlasatelův; *praeconium*, *i*, *n*. a) služba hlasatele; *p* — *i* contendere účastníci se závodů hlasatelů. b) hlásání, ohlášení, vyvolávání, oslavování, prodej.

prae-cōnsūmō, *sūmpsī*, *sūmptum* 3. napřed strávit, spotřebovat.

prae-contractō 1. napřed ohmatávati.

prae-cordia, *ōrum*, *n*. 1. bránice. 2. prsa, hrud', plíce, žaludek, útroby. 3. přen. nitro, mysl, duch, cit, srdce.

prae-corrumpō, *rūpī*, *ruptum* 3. napřed porušit, získat si.

prae-cox, *cis* (*coquo*) brzy zralý, předčasný.

prae-currō, (*cu*)*currī*, *cursum* 3. a) napřed běžet; b) předbíhat, předstihnout, předčít.

prae-cursiō, *ōnis*, *f*. předcházení; první srážky před vlastní bitvou.

prae-cursor, *ōris*, *m*. předchůdce; v *plur.* voj. přední voj. harcovníci.

prae-cursōrius, 3. předběžný.

prae-cutiō, *cussī*, *cussum* 3. (*quatio*) napřed mávat něčím alqd.

praeda, *ae*, *f*. kořist, lup, zisk, prospěch.

praedābundus 3. kořistící, jdoucí za kořistí.

praedamnō 1. napřed odsoudit; *p*. *spem* napřed se vzdát.

praedātiō 1. *ōnis*, *f*. kořistění, loupení; v *plur.* loupežné výpravy.

praedātor, *ōris*, *m*. kořistník, plenitel, lupič.

praedātōrius 3. lupičský, loupežný.

prae-dēlassō 1. napřed unavit.

prae-dēstinō 1. předem určit.

praediātor, *ōris*, *m*. překupník statků (konfiskovaných), znalec, odhadce.

praediātōrius 3. *p* — *ium ius* zástavní právo (statků).

praedicābilis, *e* hodný oslavy.

praedicātiō, *ōnis*, *f*. 1. vyhláška, výpověď. 2. rozhlašování, oslavování, chvála, velebení; *hlásání, kázání.

praedicātor, *ōris*, *m*. hlasatel, oslavovatel, chvalořečník, *kazatel; *ordo P* — *rum* řád Dominikánů.

1. **prae-dicō** 1 a) hlásati, prohlašovati, vy —, vyvolávati. b) zvěstovati, tvrditi; rozhlašovati, velebiti, chlubiti se.

2. **prae-dīcō**, *xī*, *ctum* 3. a) napřed říkati; zmiňovati se o něčem; předpovídati, věštiti; *praedictus* 3. zmíněný, uvedený. b) určit, nařizovati; raditi, napomínati, varovati.

praedictiō, *ōnis*, *f*. předpověď, věštba.

praedictum, *i*, *n*. 1 = *praedictio*. 2. úmluva, ustanovení, rozkaz.

***praedīlēctus** 3. (vše) milovaný.

praediolum, *i*, *n*. stateček.

prae-discō, *didicī* — 3. napřed se učit, poznávati.

prae-dispositus 3. napřed rozestavený.

praeditus 3. (*datus*) 1. opatřený něčím, mající něco, plný něčeho rē.

2. a) vyznamenaný, vynikající. b) stížený, trpící něčím.

praedium, *iī*, *n*. statek, dvůr.

prae-dīves, *itis* velmi bohatý.

praedō, *ōnis*, *m*. lupič (námořní).

prae-doceō, *uī*, — 2. napřed učit, poučovati.

praedor 1. a) kořistit, získat, plenit, loupit, krásti. b) přech. obrátit někoho, (o)loupit, uchvacovati.

prae-dūcō, *dūī*, *ductum* 3. (před něčím) vést, táhnout.

prae-dulcis, *e*, přesladký, přemilý.

prae-dūrus 3. velmi tvrdý, silný, otužilý.

***praeēlēctus** 3. vyvolený nade všemi.
prae-eō, *ire, ivi (it), itum* 1. napřed jít, předcházet, býti v předu nesen, *předčítí. 2. předříkávati, předčítati; předpisovati, nařizovati.

***praeexistō**, *stiti* — 3. dříve existovati.

prae-fātiō, *ōnis, f.* úvodní slova, předmluva.

***praefātiuncula**, *ae, f.* krátká předmluva.

praefectūra, *ae, f.* 1. vrchní správa, dozor; úřad praefekta, velitelství. 2. praefektura, t. j. a) hodnost vyššího úředníka n. důstojníka v provincii. b) město bez samosprávy. c) místodržitelství; kraj, země.

praefectus, *i, m.* představený, správce, dozorce, místodržitel, velitel; *p. annonae* správce zásobování, *morum* dozorce nad veřejnou mravností, *iuris* předseda soudu, *urbis (-)* správce města, *praetorii (-iō)* velitel tělesné stráže, *fabrum* velitel voj. technického sboru. **pr mus p. aulae* nejvyšší kancléř.

prae-ferō, *ferre, tulī, latum* 1. napřed, před někým (sebou) nésti, držeti. 2. přen. a) *prae se ferre* zjevně ukazovati, projevovati, stavěti na odiv, chlubití se. b) *alqm (alqd) alci (rei)* *praeferre* dávatí přednost, v *pass.* dostávati přednost, býti stavěn, vynikati nad někoho. c) čas. konati před něčím *p. comitia bello; diem* uspíšiti; před něčím uváděti. 2. = *praeterfero*, unášeti; v *pass.* mlijeti; táhnouti, hnáti se mimo.

prae-ferox, *ocis* velmi divoký, krutý, vášnivý.

prae-fervidus 3. velmi horký, vřelý, prudký.

prae-festīnō 1. velmi kvapiti, spěchatí, *alqd* mimo něco.

prae-ficiō, *fēcī, fectum* 3. *alqm alci (rei)* postavití v čelo; ustanovití velitelem, správcem, dozorcem; svěřiti úkol, uložití někomu něco.

prae-fidēns, *entis* příliš důvěřující.

prae-fīgō, *xī, xum* 3. a) vpředu připevniti, nabodnouti, naraziti, vetknouti. b) vpředu okovati, něčím opatřiti. c) předem určiti, přednost dávatí.

prae-fīniō 4. napřed určiti.

prae-flōrō 1. předčasně květu zbaviti.

prae-fluō — — 3. napřed, mimo teci.

prae-fōcō 1. (*fauces*) zardousiti, uškrtiti.

prae-fodiō, *fōdī, fōssum* 3. a) kopati před něčím. b) dříve zakopati.

prae-for, *fatus sum* 1. a) napřed pronášeti, předříkávati; napřed promlouvatí, poznamenati, vyzývati. b) věštiti, ohlašovati, prohlašovati; **praefatus* 3. dříve (svrchu) uvedený.

prae-frāctus 3. úsečný (sloh), nesusvislý; příkrý, přísný.

prae-frīgīdus 3. velmi studený.

prae-fringō, *frēgī, frāctum* 3. vpředu zlomití, urazití.

prae-fulciō, *fulsī, fultum* 3. zředu podpíratí, zabezpečiti.

prae-fulgeō, *fulsī* — 2. třpytití se, lesknouti se; přen. vynikati.

***praefulgidus** 3. velmi zářící, slavný.

prae-gelīdus 3. velmi studený.

prae-gestiō 4. nad jiné si přáti, toužiti.

prae-gnāns, *antis (-ās, ātis)* těhotný, březí; tlný.

prae-gracilis, *e* velmi štíhlý, hubený.

prae-gravis, *e* velmi těžký; neobratný, neohebný; velmi obtížný, protivný.

prae-gravō 1. tížití, za —, ob —; býti na obtíž, dolů tlačiti, tlátniti.

prae-gredior, *gressus sum* 3. a) napřed kráčetí, předejítí. b) kráčetí, táhnouti mimo něco.

prae-gressiō, *ōnis, f. (-gressus, ūs, m.)* předcházení, postupování vpřed.

prae-gustātor, *ōris, m.* okoušeč, ochutnavatel.

prae-gustō 1. napřed okoušeti.

prae-iaceō, *uī* — 2. ležeti před něčím.

†**praeiciō**, *iēcī, iectum* 3. před něco házetí, klástí.

praeiūdicium, *iī, n.* 1. předběžný úsudek, předběžné rozhodnutí; †předsudek, škoda, závada. 2. významná věc, příklad; předzvěst.

prae-iūdicō 1. napřed rozsouditi, rozhodnouti; *opinio p—cata* předpojaté mínění; *praeiudicatum, ī, n.* předběžné rozhodnutí.

prae-iuvō, *iūvi, iūtum* 1. napřed pomáhati, podporovati *alqm, alqd*.

prae-lābor, *lāpsus, sum* 3. a) přechá-

zetl, předstihovati. b) mimo plynouti, jeti, letěti.

prae-lambō — — 3. napřed olizovati.

***praelātus**, *ī*, *m.* prelát.

1. praelegō, *lēgī*, *lēctum* 3. plouti mimo, podél *alqd*; †předčítati, přednáseti.

2. †praelēgō 1. předem odkázati.

prae-ligō 1. vpředu uvázati, zavázati.

prae-longus 3. velmi dlouhý.

prae-lūceō, *lūxī* — 2. a) vpřed svítiti. b) světlostí převyšovati.

praelum, *ī*, *n.* = *prelum*, *lis* 1 *tiskařský (stroj).

prae-lūstris, *e* přeskvoucí, vznešený.

prae-mandō 1. napřed uložit; dáti rozkaz k zatčení; *pra-mandāta*, *ōrum* *n.* zatykač.

prae-mātūrus 3. předčasný, nevčasný; nezralý, brzký.

prae-medicātus 3. (napřed) opatřený kouzelnými prostředky.

prae-meditātiō, *ōnis*, *f.* (předchozí) uvažování.

prae-meditor 1. napřed zkoušeti, uvažovati, přemýšlet; *praemeditātus* 3. napřed uvážený.

***praememorō** 1. předem uvést.

prae-metuō, *uī* — 3. napřed se obávati.

prae-mineō — — 2. vyčnívati, vynikati (*alqm rē*).

***praemiō** 1. odměniti.

prae-mittō, *mīsī*, *missum* 3. napřed posílati, předesílati, vzkázati.

praemium, *ī*, *n.* (*prae*, *emo*) 1. vybraný kus kořisti, kořist. 2. a) pocta, čest, čestný dar, vyznamenání; *p. ponere* stanovit čestný dar, cenu zápasu. b) výhoda, přednost, výsada, odměna, dar, cena; *p—ō esse* býti odměnou; *p—ō alqm afficere* odměniti, *p. virtutis*, *caedis* odměna za něco.

prae-molestia, *ae*, *f.* předchozí obtíž.

prae-mōlior 4. napřed chystati, připravovati.

prae-moneō, *uī*, *itum* 2. a) předem připomínati, u—, varovati. b) předem oznamovati, věštiti.

prae-monitus, *ūs*, *m.* připomenutí, výstraha, věštba.

prae-mōnstrō 1. napřed ukazovati, věštiti.

prae-morior, *mortuus sum* 3. předčasně zemřít, odumřít.

prae-mūniō 4. a) (vpředu) opevniti, zatarasiti. b) něco předstírat, činit ohrazení.

prae-mūnitiō, *ōnis*, *f.* ohrazení, omluva, úvod.

prae-natō 1. mimo plovati, téci.

Praeneste, *is*, *n.* staré město v Latii, vých. od Říma; *Pranestinus* 3. praenestský (*P—a dea luno*); *P—inī* Praenestané.

prae-niteō, *uī* — 2. skvíti se, lesknouti se nad jiné *alci*.

prae-nōmen, *inis*, *n.* jméno osobní.

prae-nōscō, *nōvī*, *nōtum* 3. napřed poznávati.

***praenotātus** 3. dříve uvedený, označený.

prae-nōtiō, *ōnis*, *f.* předchozí poznání, vědění.

prae-nūbilus 3. velmi mračný, tmavý.

prae-nuntiō 1. napřed oznamovati.

prae-nuntius 3. napřed ohlašující; *p—lus*, *ī*, *m.* (*fem.* —*ia*, *iae*) zvěstovatel(ka), předchůdce (-kyně), předzvěst, znamení.

prae-occupātiō, *ōnis*, *f.* včasné obsazení.

prae-occupō 1. a) dříve obsaditi, zmocniti se, zachvátiti, uchvátiti, získati si, zajistiti si. b) předejiti, předstihnouti, překvapiti; *praec. legem ferre* dříve zákon dáti.

prae-optō 1. raději voliti, chtít, dávat přednost; ***praeoptātus** 3. nad jiné vytoužený.

prae-pandō — — 3. vpředu prostírat, otvírat.

praeparātiō, *ōnis*, *f.* příprava; ***praeparāt**.

prae-parō 1. (napřed) připraviti, chystati, strojiti.

prae-pediō 4. (*pes*) 1. vpředu zaplésti, zamotati, svázati. 2. překážeti, vaditi, zabraňovati, zdržovati. **praependeō**, *pendī* — 2. vpředu dolů viseť, splývati.

prae-pes, *tis* (*peto*) 1. (vpřed letící), rychloletý, hbitý; šťastný, příznivý. 2. *subst. f.* pták.

prae-pilātus 3. (zbraň) bez hrotu, vpředu opatřený hruškou neb knoflíkem.

prae-pinguis, *e* velmi tučný.

prae-polleō, *ul* — 2. míti velikou moc, převahu, přesilu, rozhodovati.

prae-ponderō 1. více vážit, převažovat; způsobiti převahu, rozhodnutí.

prae-pōnō, *posuī*, *positum* 3.: 1. napřed, před (přes) něco klásti, stavěti, uváděti *alqm*, *alqd alci* (*rei*) 2. a) postaviti v čelo, ustanoviti velitelem, správcem, dozorcem; *praepositus*, *i, m.* představený, velitel; **praepositus sacri palatii* nejvyšší komoří císařský; *ex p—ō s. p.* bývalý komoří etc.; *probošt*. b) dávat přednost někomu před někým *alqm alci*; *praeposita*, *ōrum*, *n.* věci zasluhující přednosti.

prae-portō 1. napřed nésti.

prae-positiō, *ōnis*, *f.* přednost, předložka.

***praeposterātiō**, *ōnis*, *f.* zvrácenost.

prae-posterus 3. nepořádný, zvrácený, zpozdilý, nesprávný; *přisl.* *prae-posterē*.

prae-potēns, *entis* velmi mocný; *p—ēs*, *ium*, *m.* velmož, velcí pán.

prae-propērus 3. prudký, ukvapený, přenáhlený.

prae-queror, *questus sum* 3. předem si stěžovati, naříkati.

prae-radiō 1. září převyšovati.

prae-rapidus 3. velmi prudký.

prae-rigēscō, *riguī* — 3. zkřehnouti (vpředu).

prae-ripiō, *ripiū*, *reptum* 3. a) napřed (před časem) vyrvat, uchvátiti, před ústy vzít. b) bráti někomu právo, zasahovati do práva. c) rychle něco vykonati; zmařiti *consilia*.

prae-rōdō, *sī*, *sum* 3. vpředu ohlodati.

prae-rogiātīvus 3. na prvním místě hlasující, přední, zvláštní; *p—a*, *ae*, *f.* a) přední centurie, tribus; předběžná volba. b) předzvěst, známka; *přednost.

prae-rumpō, *rūpi*, *ruptum* 3. (vpředu) přetřhnouti, přervati.

prae-ruptus 3. srázný, příkrý, strmý; prudký, tvrdý, drsný.

praes, *dis*, *m.* ručitel, rukojmě; jmění ručitelovo.

prae-saepe (*sēpe*), *is*, *n.* jesle, žlab, chlív; krčma.

prae-saepliō, *psī*, *ptum* 4. vpředu zahraditi, zatarasiti.

prae-sāgliō 4. míti předtuchu, věštiti, tušiti, znamenati.

prae-sāgliō, *ōnis*, *f.* předtucha, věstba, znamení.

prae-sāglum, *il*, *n.* = *praesagitio*.

prae-sāgus 3. tušící, věštný, věstící.

prae-scīscō, *scīvi* — 3. napřed zvědati, zkoumati.

prae-scīus 3. napřed vědomý, předvídající, věštný; *subst. m.* věstec.

prae-scribō, *psī*, *ptum* 3.: 1. napřed (v záhlaví) psáti, nadpisovati; předem vytknouti, oč jde; *praescriptae auctoritates* podpisy svědků na usnesení senátu. 2. předstírat; předpisovati, nařizovati; raditi, naznačovat, určovat.

prae-scripitiō, *ōnis*, *f.* 1. nadpis, úvod. 2. záminka *honestā*; předpis, nařízení, určení, vyměření, vymezení.

prae-scriptum, *i*, *n.* předpis, nařízení, vyměření.

prae-secō, *secuī*, *sectum* 1. (v předu) naříznouti, useknouti; *praesectum ad unguem* zevrubně, jemně.

†**praesegmen**, *inis*, *n.* odřezek, odříznutá část.

praesēns, *entis* 1. a) přítomný; *alquo praesente* za (v, u) něčí přítomnosti; očitý *testis*; *doplň.* osobně, ústně; skutečný *dea*. b) přítomný na světě, žijící, pozemský, za živa, zřejmý, účinný, milostivý, mocný *deus*. 2. čas. a) přítomný, současný, nynější, tento, tehdejší; *p. tempus* přítomnost, *in praesens* (*tempus*) pro okamžik; *in p—ī*, *ad praesens* na ten čas, pro tu chvíli; *praesentia*, *ium*, *n.* přítomné (tehdejší) poměry. b) okamžitý, naléhavý, pilný, hotový; *p. pecūnia* hotové peníze.

prae-sēsiō, *ōnis*, *f.* předtucha.

praesentia, *ae*, *f.* a) přítomnost, *v plur. p—ae deorum* osobní se zjevo-
vání bohů; *p. animi* duchapřítomnost, srdatost. b) moc, síla. c) přítomná doba; *in p—ā* pro přítomnost, pro okamžik, zatím, teď.

prae-sentiō, *sēsi*, *sēsum* 4. předvídati, tušiti.

***praesentō** 1. odevzdati, poskytovat.

praesēpe viz *praesaepe*.

praesertim (*sero*) především, (ob-)zvláště.

praeses, *idis* ochranný; *subst.* a) ochránce (-kyně). b) správce, vládce, velitel; **předseda*, *president*.

prae-sevērus 3. = *persevērus*.

prae-sideō, *sēdī*, *sessum* 2. a) chrániti, hájiti, ochrany poskytovat. b) řídit, spravovat, býti velitelem, předsedat.

praesidlārius 3. posádkový.

praesidium, *īl*, *n.* 1. ochrana, záštita, pomoc; *p—ō esse* ochranou, záštitou, chrániti *alci*; *p—ō mittere*, *proficisci* na ochranu, k ochraně; ochránce, prostředek (-dky). 2. tělesná stráž; oddíl mužstva, vojska; posádka, mužstvo posádky, stráž; místo obsazené, stanoviště; tábor, tvrz.

prae-significō 1. napřed oznamovat.

prae-signis, *e* význačný, znamenitý.

prae-sonō, *uī* — 1. napřed zaznívat.

prae-stābilis, *e* vynikající, znamenitý.

prae-stāns, *antis* přední, vynikající, znamenitý.

prae-stantia, *ae*, *f.* přednost, vznešenost, výtečnost.

praestes, *itis* ochranný, *subst.* ochránce.

prae-st(r)igiae, *ārum*, *f.* (*stringo*) mámení, šálení, klamná hra.

prae-stituō, *uī*, *ūtum* 3. napřed stanovit, určit.

1. **praestō** *přisl.* *praesto esse* býti připraven, po ruce, pohotově, dostaviti se, býti k službám, pomáhati.

2. **praestō**, *stitī*, *stitutum* (*statūrus*) 1.: 1. *p. alci (alqm) re* vynikati, předčiti něčím nad někoho; *praestat s inf.* jest lépe. 2. a) poskytovat, dávat, odevzdávat; *p. terga* dáti se na útěk; platiti, prokazovat *benevolentiam*, věnovat. b) vykonávat, plnit, zastávat, projevovat, zaručovat, osvědčovat; *p. fidem* dostáti slovu, *suam fidem p. alci* osvědčiti věrnost, *officium p. alci* vykonati přátelskou službu, projevit úslušnost; se *p. alqm* osvědčiti, prokázati se nějakým *fortem*. 3. státi za něco, ručiti, slíbiti, ujistiti něčím; *p. socios galvos* zaručiti bezpečnost spojenců, *p. periculum iudicii* zodpovídati se před soudem; *p. periculum* zabrániti nebezpečí, *alcis* zaručiti něčemu bezpečnost; **praestante deō* s pomocí boží.

prae-stōlor 1. býti pohotově, čekati *alci rei. alqd.*

prae-stringō, *nxī*, *ctum* 3. a) vpředu zadržnouti, zavázat. b) zaslepti; otupiti, oslabiti.

prae-struō, *strūxī*, *strūctum* 3. a) zastavět, zatarasiti. b) zjednati si něco jako záštitu.

praesul, *is*, *m.* (*salio*) = **praesultātor**, *ōris*, *m.* předtanečník, vůdce slavnostního průvodu; **praesul* i vysoký hodnostář světský neb duchovní, kníže, biskup, arcibiskup, opat a pod.

prae-sultō 1. (*salto*) poskakovati před něčím.

prae-sum, *esse*, *fuī*, *futūrus alci (rei)* 1. býti v čele (napřed), řídit, spravovat, velet, býti místodržitelem nebo jeho náměstkem; *summae imperii p.* míti vrchní velení; *qui praesunt* velitelé, důstojníci. 2. chrániti, ochraňovat *alci* (zřídka).

prae-sūmō, *sūmpsī*, *sūmptum* 3. a) napřed požívat, užívat. b) napřed si přisvojovat, napřed vykonávat, n. si mysliti, mluvit; tušiti, předpokládat; *praesumpta suspicio* předpojaté podezření. c) *odvažovat se.

prae-sūmptiō, *ōnis*, *f.* předchozí užívání, požitky; očekávání; předpoklad.

prae-suō, *suī*, *sūtum* 3. vpředu obšti, pošti.

***praesuppōnō**, *posuī*, *itum* 3. předpokládat.

***praetangō**, *tetigī*, *tāctum* 3. dříve se dotknouti, dříve uvést.

prae-temptō 1. (-*tentō* 1.) napřed ohledávat, zkoušeti.

prae-tendō, *tend*, *tentum* 3. a) (vpředu) napínat; napřahovat, podávat, před sebou držeti, prostírat, roztírat; před něčím vésti, táhnouti, *sermonem* předeslati; v *pass.* rozkládati se, táhnouti se. b) předstírat, za—, zakrýti, užívat za záminku, vymlouvat se na něco, dovolávat se něčeho *alqd alci rei*. c) *dávati něčemu (*alqd*) přednost.

prae-tentō 1. = *praetempto*.

prae-tepescō, *tepaī* — 3. dříve se otepliti, vzplanouti.

praeter 1. *přisl.* napřed, mimo, kromě. 2. *předl.* s *akus.* mimo, podél,

kromě; *praeter modum* nad míru, *florere p. ceteros* vynikati nad jiné, *praeter opinionem* proti, mimo nadání.

praeter-agō, ēgī, āctum 3. hnáti mimo něco.

praeter-eā, mimo to, nad to, dále, potom.

praeter-eō, īre, īī, itum 1. a) mimo jíti neb táhnouti, přejíti, minouti, *castra* obejítí. b) předstihnouti, předčítí, překročiti *modum*. 2. a) čas. přejíti, mjeti, uplynouti; *praeteritus* 3. minulý, bývalý; *praeteritum*, ī, n. minulost, v plur. minulé věci, události. b) přecházeti, pomíjeti *silentio*, nechati stranou, zameškati, nevšimnouti si; odmítati, vyloučiti, nezmiňovati se, neuváděti; *alqd me praeterit* jest mi tajno, neznámo, nevím.

praeter-equitō 1. přejížděti (mimo) na koni.

praeter-ferō, ferre, tulī, lātum mimo nésti, v pass. mimo se hnáti.

praeter-fluō, flūxī — 3. mimo téci, plynouti; z paměti vymizeti.

praeter-gredior, gressus sum 3. kráčetí, táhnouti mimo něco, před něčím *alqd*.

praeter-lābor, lāpsus sum 3. mimo plynouti, plaviti se, uklouznouti.

praeter-missiō, onis, f. vynechání, opominutí, zanedbání.

praeter-mittō, mīsi, missum 3. a) pouštěti mimo. b) opomíjeti, (vy)nechati, zanedbávati; přecházeti, neuváděti, zanedbati. c) zameškati, pro —, přehlédnouti, propásti.

†**praeterō**, trīvī, tum 3. v předu oškrábati, přepilovati.

praeter-quam vyjma, leda; p. *quod* nehledě k tomu, že... mimo to, že...

praeter-vectiō, ōnis, f. jetí mimo, projíždění.

praeter-vehor, vectus sum 3. a) véztí se, jeti, plouti, přejížděti mimo, véditi. b) obejítí, vyhnouti se, přejíti, ujíti něčemu *alqd*.

praeter-volō 1. letěti mimo, uletěti, přelétnouti.

prae-texō, texuī, textum 3. a) lemovati, vroubiti; vpředu krýti; *prae-textus* 3. lemovaný, zvláště nacho-

vým pruhem (*toga praetexta*); zdobiti, opatřiti něčím. b) pten. předstíratí, za —, zakrývatí, užívatí za záminku *alqd re*.

prae-textatus 3. oděný togou nachem lemovanou.

praetextum, ī, n. a) sláva, vážnost. b) záminka.

praetextus, ūs, m. a) lesk. b) záminka.

prae-timeō, uī — 2. napřed se báti.

prae-tinctus 3. (*tingo*) dříve smочený.

praetor, oris, m. (*prae. eo*) 1. vůdce, velitel, náčelník, správce, vladař, místodržitel. 2. soudní úředník, *urbanus* pro občany, *peregrinus* pro (občany a) cizince.

praetōriānus 3. patřící k tělesné stráži císařské: p — ī, ōrum, m. tělesná stráž císařská.

praetōrium, īī, n. 1. hlavní, velitelský stan. 2. válečná rada. 3. tělesná stráž císařova. 4. úřadovna správce provincie; vládní budova, *radnice.

praetōrius 3. a) vůdcův, velitelský; *cohors p — ia* tělesná stráž vojvodcova, *cohortes p — iae* tělesná stráž císařská. b) praetorský, praetorův (ať jako soudního úředníka, ať místodržitele); *praetorius*, īī, m. bývalý praetor.

prae-tractō 1. napřed projednávatí.

prae-trepidō 1. napřed, spěchatí, toužiti.

praetūra, ae, f. 1. vůdcovství, náčelnictví. 2. úřad praetora j. soudce neb správce provincie.

prae-umbrō 1. zastíňovati.

***praeurbium**, ī, n. obvod města, předměstí.

prae-ūrō, ussī, ustum 3. vpředu opáliti.

prae-valeō, uī — 2. býti velmi silný; míti větší vliv, váhu, moc; zvítěziti, nabýti vrchu, rozmoci se.

prae-validus 3. velmi (přilíš) silný, mocný, významný, převahu mající.

prae-vāricātiō, onis, f. zpronevěra, nepoctivost.

prae-vāricātor, ōris, m. nepoctivý žalobce, podvodník.

prae-vāricor 1. nepoctivě si počínati, nepoctivě žalovati (hájiti), podváděti.

prae-vehor, vectus sum 3. napřed, mimo jeti, jíti, plouti a pod.

prae-veniō, *vēnī*, *ventum* 4. a) jíti vpředu, před někým. b) dříve přijíti, předejíti (*alqd* něčemu), předstihnouti; první přijíti, *indicio* s udáním.

prae-verrō — — 3. napřed zaméstí.

praevertō (—*or*), *vertī*, *versum* 3. a) napřed, dříve se obracetí, někam táhnouti; dříve něco konati n. něčím se zabývatí, zřetel k něčemu obracetí, přednost dávatí; v *pass.* předcházetí, míti přednost. b) předejítí, předstihovatí; zamezití; překvapití, dříve zaujmoutí.

prae-videō, *vīdī*, *vīsum* 2. napřed vidětí, předvídatí.

prae-vitiō 1. napřed ukazití.

prae-vius 3. předchozí, předběžný; *obezřelý, moudrý.

prae-volō 1. napřed letětí.

***Praga**, *ae*, *f.* Praha *Pragensis* e pražský.

prāgmaticus, *ī*, *m.* [ř.] právní odborník, *n.* rádce.

prandeō, *prandī*, *prānsum* 2. snídatí; *prānsus* 3. nasnídaný, najedený.

prandium, *īī*, *n.* snídaně, přesnídávka, oběd.

prasīnus 3. zelený.

prātēnsis, *e* luční.

prātulum, *ī*, *n.* palouček, trávniček.

prātum, *ī*, *n.* louka, luční tráva, seno.

prāvē 1. křivě, nerovně. 2. zvráceně, pošetile, zpozdile, špatně.

prāvitās, *ātis*, *f.* 1. křivost, nerovnost. 2. zvrácenost, pošetilost, nesprávnost, špatné vlastnosti, špatnost, ničemnost.

prāvus 3. a) křivý, nerovný, zmrzačený. b) převrácený, pošetilý, nezřízený, nesprávný, špatný, nešlechtný.

***prāxis**, *is*, *f.* prakse, činnost, zaměstnání.

Prāxitelēs, *is*, *m.* sochař řecký (IV. stol. př. Kr.); **Praxitelūs** 3. Praxitelův.

precāriō *přisl.* 1. na (svou) prosbu, z milostí. 2. s výhradou, nejistě, do odvolání.

precārius 3. (*preces*) 1. vyprošený, daný z milostí, vypůjčený. 2. daný s výhradou, do odvolání, nejistý.

precātiō, *ōnis*, *f.* prosba, modlitba. **precēs**, *um* viz *prex*.

preclae, *ārum*, *f.* druh vinné révy. **precōr** 3. a) prosití, modlití se, vzývatí. b) přátí, přátí si; zlořečítí, proklínatí *alci* (*male precari*).

prehendō, *endī*, *ēnsum* (*prēndō*, *ēndī*, *ēnsum*) 3. a) uchopití, chytatí, objímatí; *p. dextram* vzítí za ruku. *p. alqm cursū* dohonití, dostihnoutí. b) uchvátití, zmocnití se, zatknoutí.

prehēnsō 1. = **prēnsō** 1. a) uchopití, objímatí. b) tisknoutí ruku, objímatí kolena, snažně prosití; ucházetí se o přízeň, o úřad, *p. patres* u senátorů.

***prelātus** = *praelātus*.

prēlum, *ī*, *n.* lis vinařský; viz i *praelum*.

premō, *pressī*, *pressum* 3.: 1. a) tlačití, stlačovatí, tisknoutí; *p. pede* *p.* šlapatí na něco, zašlápnoutí *anguem*; *p. ubera* dojítí; rozmáčknotí, vytlačovatí, lisovatí *oleum*, *vinum*; *p. dolorem*, *curam* potlačovatí, tajití; zhustití, zhuštěně (stručně) vyjádřití. b) v(y)tlačovatí, vyhloubití *sulcum*, *fossam*; *p. vestigia* vytisknoutí stopy, *alcis* jítí v něčích stopách; zasazovatí *virgulta*; *p. falce* vitem ořezávatí. c) tisknoutí = svíratí, zavíratí, *oculos* zatlačití; *p. habenas* utahovatí, *sanguinem*, *vestigia* (kroky) zastavovatí, *vocem* tlumití; krotití, potlačovatí. 2. tlačití na něco, tížití, zatížití; svíratí *servitute*; *p. imperio* mítí v poddanství; *premere alqd* ležetí, státí, sedětí na něčem *terram*, *terga*; trvatí na něčem *propositum*; pokrývatí, za—, s—, zaplavití, zakopatí, ukládatí, pohřbívatí. 3. a) tlačití někam, *hastam* vrazití, nutití; *p. litus* držetí se břehu, ale i vstoupití na břeh; dotýkatí se něčeho, dotíratí, dorážetí, pronásledovatí, stíhatí, jítí v patách *poena culpam* *premit*. b) tlačití dolů, porazití, srazití, spouštětí, snižovatí; *pressus* 3. nízko ležící; *p. ten.* snižovatí, tupití, hanětí; převyšovatí. c) tísnití, soužití, utlačovatí; v *pass.* býti v nouzi, v tísní.

prēnsātiō, *ōnis*, *f.* ucházení se o úřad. **prēnsō**, **prēndō** viz *prehēnsō*, *prehendō*.

***presbyter**, *erī*, *m.* starší; kněz.

pressiō, *ōniš*, *f.* tlak, podpěra, páka.

pressō 1. tlačití, mačkatí, tisknoutí.

***pressulus** 3. vtlačený; *p—ē saviari* vášnivě líbatí.

***pressūra**, *ae, f.* nátlak, útlak.

1. **pressus** 3. *a)* ztlačený, zhuštěný; *sermo* stručný. *b)* určitý, jasný, důkladný. *c)* zadržovaný, volný, zvolněný *gradus* (krok), tlumený *vox*, zdržlivý.

2. **pressus**, *ūs, m.* tlak, tisknutí, svírání.

***pretiōsitās**, *ātis, f.* (draho)cennost.

pretiōsus 3. drahocenný, drahý; marnotratný.

pretium, *iī, n.* 1. cena; výkupné, drahot; peníze, *pretio emere*, *corrumpere* za peníze, penězi; *in pretio esse* mít cenu, vážnost; *in p—ō habere* cenitisi; **pretiō meō* mým nákladem. 2. *a)* plat, odměna, mzda. *b)* zisk, úspěch, výhoda; *operae pretium est* stojí za námahu, za to; *operae pretium facere* konat něco vděčného, záslužného.

prex, *precis, f.* (obyč. v *plur.*) prosba, prosby, modlitba, přímliuva, kletba.

Priamus, *ī, m.* král trojský; *Priamēius* 3. Priamův; *Priamidēs, ae, m.* Priamovec; *Priamēis, idis, f.* Priamovna.

Priāpus, *ī, m.* bůh plodnosti; *přen.* chlípák.

přidem před časem, (ne)dávno, dříve.

přī-diē den před tím.

Priēnē, *ēs, f.* město poblíže Milétu.

přīm-aeveus 3. mladý, mladistvý.

přīmānus 3. patřící první legii. *p—ī, ōrum, m.* vojáci první legie; *základní.

přīmārius 3. přední, vzácný.

***přīmas**, *atis, m.* (obyč. v *plur.*) = *princeps*, první po králi, knížeti, vznešený muž, předák, velmož; *primas*, *primátor*.

přīmātus, *ūs, m.* přední místo, přednost.

přīmi-genius 3. prvorozený, původní.

přīmipīlāris (—*pīlus*) viz *pīlus*.

přīmītiaē, *ārum, f.* prvotiny; první pokus n. čin.

†**přīmītiivus** 3. prvotní, prapůvodní.

přīmītus nejprve, po prvé.

†**přīmogenitus** 3. prvorozený.

přīm-ōrdium, *iī, n.* (*ordior*) první počátek, původ.

přīmōris, *e* přední, nejpřednější, nejváženější; *p—ēs, um, m.* *a)* přední bojovníci (v předních řadách). *b)* přední občané, předáci. *c)* šlechtici, důstojníci, náčelníci.

přīmūs 3.: *a)* míst. první, nejpřednější, základní, nejbližší; *doplň.* vpřed(u), v první řadě; *prima urbs* přední město n. kraj města, *prima via* první cesta i počátek cesty; *primus digitus* ukazováček a pod.; *přīmī, ōrum, m.* přední bojovníci, *přīmum, ī, n.* přední místo n. šik; *in p—ō* vpředu, *in p—um* vpřed. *b)* čas. první, prvotní, počáteční, mladý; *primus quisque* jeden po druhém, za druhým, *primo quoque tempore (die)* co nejdříve; první, nejbližší; *doplň.* nejprve, po prvé; *primo vere* na počátku jara, *p—ā luce* na úsvitě, *primo vespere* k večeru, *p—ō adventū* hned po příchodu, *prima sapientia* počátky moudrosti; *primum, ī, n.* (nebo v *plur.*) počátek, *a p—ō* hned od (s) počátku; *c)* *přen.* první, přední; *p—ae partes* hlavní úloha; *přīmī, ōrum, m.* přední mužové, náčelníci; *prima, ōrum, n.* přední místo, nejdůležitější věci. 2. *a)* *přīmum* přišel. nejprve, předně, po prvé; *p. omnium* především; *cum p. jakmile, quam primum* co nejdříve. *b)* *přīmō* přišel. vpředu, na kraji; s počátku, nejdříve.

přīnceps, *přīncipis (primus, capio)* 1. *a)* přední, první, prvotní; *doplňk.* vpředu, nejdříve. *b)* hlavní, vynikající, vznešený, nejlepší, nejváženější. 2. *subst. přīnceps, ipis, m.* *a)* přední osoba, předák, vůdce, velitel; starosta, náčelník, princ, vládce, kníže, výtečník. *b)* původce, strůjce, zakladatel, tvůrce; *p—em esse ad rem* dáti k něčemu podnět; *p—ēs, um, m.* přední mužové, šlechtici; *p. senatūs* první senátor, *p. iuventutis* náčelník jízdy, korunní princ, *princeps* titul císaře, vládce. *c)* voj. *principes* = vojáci druhého šiku; *princeps* pak = *a)* manipul principů. *b)* centurio principů.

přīncipālis, *e* 1. přední, hlavní. 2. knížecí, císařský, vladařský. 3. *via p. přīčni* cesta v římském táboře.

přīncipātus, *ūs, m.* 1. první místo,

přednost, předáctví, (nad)vláda, náčelnictví, *knížectví; *p. imperii maritimi* nadvláda na moři; vláda císařská, císařství. 2. vedení, počátek, hlavní část, princip.

prīncipium, *ī*, *n.* 1. začátek, po—, původ, vznik, *in p—ō* (hned) na, s počátku. 2. základ, prvek, *princip. 3. ve voj. v *plur.* přední šik; v táboře voj. shromaždiště před vůdcovým stanem; *přen.* hlavní stan, tábor

prior, **prius** 1. a) přednější, přední. b) čas. dřívější, *aetate* starší; *doplň.* dříve; předešlý *priore annō*, starší, minulý, bývalý; *priores* předchůdci, předkové; *priora*, *um*, *n.* dřívější události, stav, zřízení. c) o ceně: lepší, vynikající, *p. numero* silnější. 2. *prius* *přisl.* dříve, před tím, spíše; *prius-quam* dříve než.

prīscus 3. dřívější, starý, starobylý, dávný. *přen.* přisný; *prīscī*, *ōrum*, *m.* předkové, *prīscē* dle mravu starých, po starodávnu.

prīstinus 3. dřívější, dávný, předešlý; právě minulý *dies*.

prīstis, *is*, *f.* (= *pīstrix*, *īcis*, *f.*) [ř.] velryba; *přen.* válečná loď.

prīusquam při *prior*.

prīvātim, soukromě, osobně; v soukromí, doma.

prīvātiō, *ōnis*, *f.* zproštění, zbavení; *p. doloris* bezbolestnost.

prīvātus 3.: a) soukromý; *p—ō consiliō* o své újmě, podle soukromé úmluvy. b) jednotlivci patřící, vlastní, osobní, domácí, všední. 2. *prīvātus*, *ī*, *m.* soukromník, poddaný; *p—um*, *ī*, *n.* soukromý majetek, soukromá potřeba; *in p—ō* v soukromí, doma.

prīvignus, *ī*, *m.* (*p—a*, *ae*, *f.*) nevlastní dítě, pastorek, pastorkyně.

prīvi-lēglum, *ī*, *n.* (*privus*, *lex*) 1. zákon zvláštní, výjimečný. 2. zvláštní právo, výsada.

prīvō 1. *alqm re* zbavit, zprostit, něčeho, oloupit o něco.

prīvus 3. jednotlivý, po jednom; zvláštní, vlastní.

1. **prō** *citoslovce* och, ha, běda! *pro sancte Iuppiter* probůh! *pro deum hominumque fidem* pro všechno na světě!

2. **prō** 1. *předl. s abl.* a) místně: před (řády k předmětu), *pro castris*; v předu na něčem, u něčeho; *pro suggestū*, *pro rostris* na řečništi, s řečniště. b) *pro*, *za* *pro patria pugnare*; ve prospěch, na omluvu; *pro aliquo poenas capere* mstít se za někoho. c) *za* = *na místě* *pro consule*, *praetore*, *pro patre esse*. d) jako, jakoby, jakožto, *za*: *pro nihilo habere*, *ducere*; *pro testimonio alqd dicere*. e) způsob, srovnání podle, vedle, *na*: *pro tempore et re* podle času a okolností, *pro se quisque* každý podle svých sil, podle možnosti; *pro ratā parte* podle určitého poměru, *pro imperiō* z úřední moci. 2. *přisl.* ve složeních: *v pozd. latině předpona *prō-* čes. předp. místo-.

proagōrus, *ī*, *m.* [ř.] starosta.

pro-avia, *ae*, *f.* prabába.

pro-avītus 3. zděděný, dědičný.

pro-avus, *ī*, *m.* praděd, praotec, předek.

probābilis, *e* 1. chvalitebný, řádný. 2. schválený. 3. pravděpodobný, hodnověrný.

probābilitās, *ātis*, *f.* pravděpodobnost.

probātiō, *ōnis*, *f.* 1. schválení, vyšetření. 2. dokazování, důkaz, odůvodnění.

probātor, *ōris*, *m.* schvalovatel.

probātus 3.: 1. osvědčený, řádný. 2. příjemný, milý, líbící se.

probe dobře, řádně.

probitās, *ātis*, *f.* řádnost, poctivost, svědomitost.

†**problēma**, *atis*, *n.* problém.

probō 1.: 1. a) zkoušet, posuzovat, prohlížet. b) schvalovat, uznávat za dobré: být spokojen, souhlasit s něčím, mít zalíbení v něčem; *Caesarem probatis* Caesar se vám líbí. 2. a) doporučit, způsobit schválení, přijetí; se *probare* získat si oblibu, *probāri* líbit se, docházet k pochvaly; *res mihi probatur* věc se mi líbí, jsem s ní spokojen, vážím si jí; *probandus* 3. chvála hodný. b) dokázat, u—, osvědčit, přesvědčit, doporučovat.

†**proboscis**, *idis*, *f.* sloní chobot, rypák.

probrōsus 3. hanebný, sprostý; utrhačný.

probrum, *ī, n.* 1. výčitka, haná. 2. hanebný skutek, necudnost; hanba, potupa; *p—ō* esse *alci* býti k hanbě.
probus 3. řádný, dobrý, poctivý, počestný, mravný, skromný.
procācitās, *ōtis, f.* dotěrnost, drzost, nestoudnost.
procāx, *ācis* 1. dotěrný, drzý, nestoudný, hanlivý. 2. bujný, nevázaný, prostopášný.
pro-cēdō, *cessī, cessum* 3.: 1. vycházeti v před, předstupovati; vytrhnouti, vyraziti, vyplouti; objeiovati se, vyskytovat se. 2. a) postupovati, napřed jíti, ubírat se vpřed; *longius p.* dále zajíti, *viam tridui p.* ujíti; *konati průvod. b) čas. pokročiti, minouti, uplynouti. c) pokračovati (se zdarem), prospívat, míti štěstí, dařiti se, vzejíti, zroditi se, vynikati; *secus p.* nedařiti se. d) dostoupiti, dojti k čemu: *eo vecordiae* k té zběsilosti. e) nepřetržitě trvati, se konati; *vyplyvati z něčeho.
procella, *ae, f.* bouře, vichřice; prudký útok.
procellōsus 3. bouřlivý.
procērē štlhle, do délky.
procerēs, *um, m.* předáci, panstvo, šlechta.
prō-cērītās, *ātis, f.* štlhlost, délka, výška.
prōcērus 3. vyrostlý, štlhlý, dlouhý, vysoký.
prō-cessiō, *ōnis, f.* (—*cessus, ūs, m.*) postup, pokračování, zdar; *průvod, proces; soudní řízení, proces
prō-cidō, *cidī* — 3. spadnouti, padnouti na zem, na kolena.
prō-cinctus, *ūs, m.* (*cingo*), *in pro-cinctu* ve zbroji, před bitvou; *pohotovost k bitvě, boj.
prō-clāmō 1. hlasitě volati, prohlašovati.
Proclēs, *is, m.* král spartský.
prō-clīnō 1. ku předu nakloniti, nachýliti.
prōclīvī *přisl.* srážně, prudce; rychle, snadno.
prōclīvis, *e* (—*clīvus* 3.) 1. sklonitý, spádný, srážný; *per p—e* po svahu. 2. náchylný k něčemu; na snadě jsouci.
prōclīvitās, *ātis, f.* svah; náklonnost, náchylnost.

Procnē, *ēs, f.* [ř.] dcera Pandionova, proměněná ve vlaštovku; *přen.* vlaštovka.
prō-cōnsul, *is, m.* bývalý konsul správce provincie.
prō-cōnsulāris, *e* prokonsulský, prokonsulův; *subst. m.* (*vir*) prokonsul.
prō-cōnsulātus, *us, m.* úřad prokonsula, správce provincie.
prō-crāstinātiō, *ōnis, f.* odklad, odročení.
prō-crāstinō 1. odkládati, odročiti.
prō-creātiō, *ōnis, f.* (z)plození.
prō-creātor, *ōris, m.* (*fem. — creātrīx, īcis*) ploditel, (rodička), stvořitel (—ka); v *plur.* rodiče.
prō-creō 1. ploditi, tvořiti, roditi.
Procris, *idis, f.* dcera Erechtheova.
Procrustēs, *ae, m.* myth. zbojník.
prō-cubō — — 1. prostírat se, rozkládati se.
prō-cūdō, *dī, sum* 3. tepati, kouti, cvlčiti; vypracovati, složiti.
procul daleko, opodál; *p. esse* býti vzdálen; zdaleka, zdálky; *p. negotiis* vzdálen veřejného života; *p. s abl.* věci = bez něčeho; *causas p. habeo* příčiny jsou mi daleky.
prō-culcō 2. sešlapati, u —, pošlapati.
prō-cumbō, *cubui, cubitum* 3.: 1. ku předu se chýliti, kloniti. 2. a) ulehnutí si, klesnutí, k zemi se vrhnouti. b) podlehnouti, zajíti.
prō-cūrātiō, *ōnis, f.* 1. správa, starost, péče; činnost, úřad, zvl. prokurátora. 2. opatření proti něčemu *prodigiorum*, usmíření, očista.
†prōcūrātiuncula, *ae, f.* malé zaopatření.
prō-cūrātor, *ōris, m.* 1. správce, zástupce, prokurátor. 2. správce financí, místodržitel, vrchní dozorce.
prō-cūrātrīx, *īcis, f.* správkyň.
prō-cūrō 1. a) spravovati, zvl. jako plnomocný zástupce, prokurátor; obstarávati, ošetřovati. b) činiti opatření proti něčemu, usmířovati *prodigia*.
prō-currō, (*cu-*) *curri, cursum* 3. a) vybíhati, vytrhnouti, vyřítiti se; postoupiti, hnáti se. b) vyčnívati, vystupovati; *†přibývati, vzrůstat*.
prō-cursātiō, *ōnis, f.* vybíhání, harcování, výpady.

prō-cursātor, *ōris*, *m.* harcovník, v *plur.* přední hlídky.

prō-cursō 1. vybíhati, harcovati, činiti výpady.

prō-cursus, *ūs*, *m.* výpad, rozběhnutí.

prō-curvus 3. v předu zakřivený.

procus, *ī*, *m.* nápadník, ženich.

prōdeō, *īre*, *īī*, *itum* (*prō*, *eō*) 1. vycházeti ven, vystupovati, předstupovati, vytrhnouti, vyplouti a pod.; objevovati se; *p. in publicum*, *in lucem* vystoupiti na veřejnost. b) postupovati, plouti a pod. až k něčemu, šířiti se, zabíhati *extra modum* (přes). 3. vybíhati, vyčnívati.

prō-dīcō, *dīxi*, *dictum* 3. odročiti, lhůtu určit.

Prodicus, *ī*, *m.* sofista Prodikos, 5. st. př. Kr.

***prōdigālītās**, *ātis*, *f.* = *prōdigentia*.

prōdigentia, *ae*, *f.* marnotratnost.

prōdigiāliter nestvůrně, nepřirozeně.

prōdigiōsus 3. nestvůrný; kouzelný.

prōdigium, *īī*, *n.* 1. nadpřirozené znamení, neobyčejný zjev, div. 2. příšera, nestvůra.

***prōdigīvus** 3. = *prōdigus*.

prōdīgō, *ēgī*, *āctum* 3. (*pro*, *ago*) utratiti, promrhati, v hojnosti rozhazovati.

prōdigus 3. a) marnotratný, příliš štědrý, thojný, silný. b) bohatý, něčím oplývající. c) málo si vážící, *animae* života.

prōditiō, *ōnis*, *f.* zrada.

prōditor, *ōris*, *m.* zrádce.

prōdō, *prōdidi*, *prōditum* 3.: 1. a) vydávati, vynášeti, nésti, roditi, ploditi. b) vyjevovati, *pro*—, vyhlášovati, *pro*—, jmenovati *interregem*; zaváděti; vyzrazovati; vydávati v nebezpečí, na pospas, zrazovati; *fidem* *p.* slovo zrušiti. 2. a) odevzdávati, odkázati, zůstaviti *alqd posteris*. b) zaznamenati (*p. memoriae*), sepsati, vypravovati; *memoriae prōditum est* vypravuje se, *memoriā p. est* jest zachováno (ústním podáním).

prō-doceō — — 2. hlásati, kázati.

prodromus, *ī*, *m.* [ř.] posel: letní vítr sz.

prō-dūcō, *dūxi*, *ductum* 3.: 1. a) vésti vpřed, vyváděti, vytáhnouti; *p. copias* vytrhnouti s mužstvem; před-

váděti *testes*, vydati *captivos*. b) přen. vylákati; povzněsti, povýšiti; zavěsti, navnaditi, svěsti, pohnouti; roditi, ploditi, tvořiti. 2. a) *vallum* *p.* vésti, *aciem* prodlužovati, protahovati; dále vléci; něco podržeti. b) dávatí růsti, pěstovati, zachovati; *čerpati odněkud.

prōductiō, *ōnis*, *f.* prodloužení, délka.

prō-ductus 3. a) prodloužený, dlouhý. b) povýšený, přední; *prōducta*, *ōrum*, *n.* = *proēgmena*.

proēgmena, *ōrum*, *n.* [ř.] věci zasluhující přednosti.

proeliātor, *ōris*, *m.* bojovník.

proelior 1. bojovati, zápasiti.

proelium, *īī*, *n.* bitva, půtká; *přen.* bojovníci.

Proetus, *ī*, *m.* Proitos, vládce v Tiryntu; *Proetidēs*, *um*, *f.* dcery Proitovy.

***profānātiō**, *ōnis*, *f.* znesvěcení.

profānō 1. znesvětiti, *pudorem* mrhati.

profānus 3. (*pro*, *fanum*) 1. neposvátný, světský. 2. nezasvěcený, všední *vulgus*, nečistý. 3. bezbožný, hříšný; *pohanský.

profectiō, *ōnis*, *f.* odchod, odjezd; původ; *in p*—e na odchodu, na cestě.

prōfectō vskutku, zajisté.

prōfectus, *ūs*, *m.* (*proficio*) úspěch, účinek, výhoda.

prō-ferō, *ferre*, *tulī*, *lātum* 1. a) vynášeti, *při*—, vybíratí *pecuniam*. b) ukazovati, předkládati, uváděti, citovati, pronášeti, vyslovovati. c) vynášeti na veřejnost *in medium*, objevovati, vynalézati *enses*; tvořiti, roditi, ploditi. 2. a) ku (do) předu dávatí, podávati, stavěti, posunovati *aggerem*, *castra*, *pomerium*. b) zvětšovati, prodlužovati, povznášeti. c) odkládati, zdržovati, prodlužovati; *res prolatae* zastavení veřejné činnosti.

professiō, *ōnis*, *f.* projev, ohlášení, přihláška, zápis; zaměstnání, provozování, *vyznávání.

professor, *ōris*, *m.* (veřejný) učitel, *profesor.

professōrius 3. učitelský, „kantorský“, *profesorský.

pro-fēstus 3. všední.

prō-ficiō, *fēci*, *fectum* 3. a) dostati do předu, *viam* uraziti. b) vykonati,

činiti pokroky, poříditi, míti úspěch; prospívati, pomáhati, býti užitečný.

***proficius** 3. prospěšný, výnosný.

proficiscor, profectus sum 3. (*proficio*) 1. vydati se na cestu, odejti, vyplouti, voj. odtáhnouti, vytrhnouti, *subsidio* na pomoc; (od)cestovati, ublírati se, táhnouti. 2. vzcházeti, pocházeti, vznikat, začínati.

pro-fiteor, fessus sum 2.: 1. veřejně vyznávat, prohlašovat, vyhlašovat. 2. a) přihlašovat se u úřadů, udávati jmění, přihlašovat se jako kandidát na úřad; *nomen p.* přihlásiti se k vojenské službě, *indiciu* k výpovědi, k udání. b) se *p. alqm* prohlásiti se, jmenovati se někým; *grammaticum* se *p.* býti gramatik (učitel *g—iky*) povoláním, *scientiam p.* býti odborníkem, učitelem filosofie. c) slibovati, nabízet (se k čemu); *professus* 3. přiznaný; zřejmý, známý.

prōfligātor, ōris, m. marnotratník, hýřil.

prōfligātus 3. a) sklíčený, ubohý. b) zkažený, zpustlý.

prō-flīgō 1. a) poraziti, s—, potříti, zničit, k pádu přivést, zahubit. b) dokončiti, rozhodnouti *bellum*.

prō-flō 1. vydechovati, soptiti.

prō-fluēns, entis (v před) tekoucí, plyný.

prōfluenter plyně, hladce.

prōfluentia, ae, f. proud.

prōfluō, flūxī — 3. vytékati, prýstti, prouditi; klesati, upadati.

prō-fluvium, īī, n. vytékání.

pro-for 1. pronésti, říci.

pro-fugiō, fūgī — 3. utíkat, uniknouti, rozprchnouti se.

profugus 3. a) vyběhnoucí, uprchlý, prchající, z vlasti vypovězený; *doplň.* po (na) útěku; *subst.* vyhnanec. b) pobíhající, kočovný.

pro-fundō, fūdī, fūsum 3.: 1. a) vylévat, prolévat, *vitam* obětovati, *vires* vynaložiti. b) se *p.*, *p—or* vylévat se, řinouti se, vyraziti. 2. vydávati ze sebe, chrliti; utráceti, mrhati *pecuniam*.

profundus 3. a) hluboký, *caelum* vysoké. b) bezedný, nenasytný; *p—um, ī, n.* hloubka.

pro-fūsiō, ōnis, f. marnotratnost, plýtvání.

profusus 3. nevázaný, přílišný; nákladný, marnotratný, *sui* ze svého jmění.

prō-gener, m. manžel vnučky, prazeť.

prō-generō 1. zploditi.

prō-geniēs, ēī, f. rod, potomstvo, potomek, plémě.

prō-genitor, ōris, m. předek, pratec.

†**prōgerō, gessī, gestum** 3. vynášeti dopředu.

prō-gignō, genuī, genitum 3. zploditi, zroditi; v *pass.* vznikat, zroditi se; *progenitus* zrozenec, potomek.

prō-gnātus 3. zplozený, zrozený, pocházející od někoho (*abl., ex, ab*); *Pelope p.* syn Pelopův; *subst.* potomek.

prognōstica, ōrum, n. [ř.] znamení povětrnosti.

prō-gredior, gressus sum 3. a) ku předu kráčet, postupovati, vystupovati, (vy)táhnouti, vyplouti. b) *přen.* pokroky činiti, prospívati; (daleko) zajít, zacházeti (*usque eo* tak daleko.)

prō-gressiō, ōnis, f. (—*gressus, ūs, m.*) postup, krok, prospěch; vývoj, vzrůst; *východ, procházka, rozvinování.

pro-hibeō, uī, itum 2.: 1. a) z(a)držovati, odvracet *alqm (a) re*; *p. alqm finibus* odrážeti od území, *senatu* vyloučiti ze s., v *pass.* nesměti někam. b) překážeti, zabraňovati někomu v něčem, nedovolovati, zakazovati *alqm re*, *inf. s akus. (quominus, po záporu quin)*. 2. o věcech: zdržovati, odvracet, překážeti, zabrániti něčemu *alqd*, *tp. furtum* zabraňuji v hledání kradené věci. 3. chrániti, hájiti *alqm ab iniuria*.

prohibitio, ōnis, f. zabránění, zákaz.

prō-iciō, iēcī, iectum 3. (*iacio*) 1. vrhnouti vpřed, předhoditi, od—, za—, v—, vy—, po—, napřáhnouti *hastam*; odkládati, *arma* složit; vyvrhnouti, vyhnati, vypověděti; k zemi sraziti, natáhnouti, roztáhnouti; se *p.*, *pass.* vrhnouti se vpřed, vyřítiti se; *proiectus* 3. ležící, rozložený. 2. odložit; vrhati v záhubu, zrazovati; snižovati, pohrdati.

prōlectiō, ōnis, f. vztahování, napřahování.

prōlectus 3. a) vyčnívající; přen. nemírný *audacia* b) náchylný *ad libidinem*. c) pohozený, opovržený, nízký, sklíčený.

proin(-de) 1. proto, tedy. 2. *p. ac, atque* právě tak jako(by).

prō-lābor, lāpsus sum 3.: 1. (kupředu) se sunouti, klouzati se, klopýtnouti, řítiti se, klesati. 2. přen. pochybiti, někam zacházeti, v něco upadnouti, dostat se; dáti se strhnouti *ad misericordiam*; na něco připadnouti; vyklouznouti, poklesnouti, upadnouti.

prō-lāpsiō, ōnis, f. klopýtnutí, poklesnutí, poklesek.

prō-lātiō, ōnis, f. (fero) 1. přednášení, uvádění. 2. rozšiřování *finium*. 3. odklad, průtah. 4. výslovnost.

prō-lātō 1. a) rozšiřovati, prodlužovati. b) odkládati, protahovati.

prō-lectō 1. (—licio) lákati, vábiti.

***prōlēgātus, ī, m.** zástupce legáta, vyslanec, dozorce.

prōlēs, is, f. (alo) mládež, mladé mužstvo; potomstvo, pokolení, potomek, dítě.

prōlētārius, ī, m. (proles) proletář, nezařazený do občanských tříd.

prō-liciō — — 3. vylácati.

prōlixē hojně, bohatě; ochotně, příznivě.

***prōlīxītās, ātis, f.** rozsáhlost, obšírnost; hojnost, bohatství.

prō-lixus 3. (—liqueo) ochotný, laskavý, příznivý, šťastný; šlrý, obšírný, hojný.

prologus, ī, m. předmluva, prolog.

prō-loquor, locūtus sum 3. prohlašovati; veřejně mluvit, jmenovati, věštiti; vypověděti.

prō-lūdō, sī, sum 3. napřed se cvičiti.

prō-luō, luī, lutum 3. naplaviti, od —, spláchnouti, od —, svlažiti.

prō-lūsiō, ōnis, f. předběžné cvičení, předběžný zápas.

prō-luviēs, ēī, f. povodeň; výkal.

prōmereō, uī, itum (—mereor, meritus sum) 2.: 1. zasluhovati *poenam*. 2. míti zásluhy, zasloužiti si, získati; zasloužiti se o něco *de alquo, in alqd.*

prō-meritum, ī, n. zásluha.

Promētheus, ī, m. Titan, syn Iapetův;

Promēthēus 3. Prometheus; *Promēthiades (—Idēs), ae, m.* Prometheus (Deukalion).

prō-mineō, uī — 2. a) vyčnívat, pře —, nachylovati se; *p — ns, entis, n.* výběžek. b) strměti, trčeti; někam zasahovati, prostírat se.

prō-misc(u)ē smíšeně, bez rozdílu, bez pořádku, všeobecně.

prō-miscu(u)s 3. a) smíšený, obecný, vše —, všem přístupný, společný. b) všední, všeliký, rozličný, obyčejný, obvyklý.

***prōmissa, ae, f. = prōmissum, ī, n.**

prō-missiō, ōnis, f. slib, ujištění, zaslíbení.

prō-missor, ōris, m. slibovatel.

prō-missum, ī, n. 1. slíbená věc, slib; *p. facere* slib splnit, *p — is stare* stát ve slovu; *p. expectare* čekati splnění slibu. 2. věštba.

prō-missus 3. splývající, dlouhý.

prō-mittō, mīti, missum 3.: 1. spouštět, nechati růsti *barbam, crinem*. 2. slibovati, zaslíbiti; předpověděti.

prōmō, prōmpsī, prōmptum 3. (pro — emo) 1. vyjmouti, vyndati, vytáhnouti, vytrásiti. 2. na jevo vynášeti, objevovati; pronášeti, vypravovati, připomínati, vypovídati; projevovati, konati.

prō-moneō, uī — 2. varovati.

***prōmōtiō, ōnis, f.** povýšení, promoce.

***prōmōtīvus 3.** podporující, šířující.

***prōmōtor, ōris, m.** rozšiřovatel, zvelebovatel.

prō-moveō, mōvī, mōtum 2. a) kupředu pohybovat, posunovati, dopravovati přivalovati *saxa*, poháněti *navem*. b) rozšiřovati, zvětšovati, povyšovati, *promovati; poříditi; *prōmōta, ōrum, n. = praecipua, viz toto.*

***prōmptitūdō, ī is, f.** pohotovost, ochota.

1. prōmptus, ūs, m. jen *in prōmptū* 1. na jevě *esse*; *habere in p —* jevití, ukazovati. 2. pohotově, po ruce, na snadě (jsoucí); *in p — ū esse* býti snadný.

2. prōmptus 3. a) zjevný, zřejmý. b) co je po ruce, pohotově, na snadě; hotový, včasný, rychlý,

lingua p—a obratný; přístupný, snadný, *p—um est* s inf. jest snadno; připravený, náchylný, ochotný, odhodlaný, rázný; *manū p.* osobně stačným.

prō-mulgātiō, *ōnis*, *f.* prohlášení, oznámení.

prō-mulgō 1. prohlásiti, vyhlásiti (návrh zákona).

prō-mulsis, *idis*, *f.* předkrmí.

prō-munturium, *iī*, *n.* předhoří, mys, výběžek.

prōmus, *ī*, *m.* (*promo*) správce spížírny (otrok).

prō-mūtuus 3. napřed vyplacený.

prōnē sklonitě, šikmo.

prō-nepōs, *ōtis*, *m.* pravnuk.

prō-neptis, *is*, *f.* pravnučka.

pronoea, *ae*, *f.* [ř.] prozřetelnost.

prō-nuba, *ae*, *f.* starosvatka.

prō-nuntiātiō, *ōnis*, *f.* 1. prohlášení, vyhláška. 2. rozsudek, nález. 3. u řeči; přednes; výslovnost; v logice: soud, věta.

prō-nuntiātor, *ōris*, *m.* vypravovatel.

prō-nuntiātum, *ī*, *n.* soud, věta.

prō-nuntiō 1.: 1. prohlašovati, vy—, vqlati, hlásati, oznamovati, vypravovati. 2. a) vynášeti nález *sententiam*, dáti hlasovati o návrhu; prohlásiti zvolení *praetores*. b) vyhlásiti=dáti rozkaz. c) veřejně slibovati. d) přednáseti; vyslovovati, vyjadřovati se.

prō-nurus, *ūs*, *f.* prasnacha, manželka vnukova.

prōnus 3.: 1. kupředu neb dolů nachýlený, skloněný, sehnutý; srázný, sklánějící se, *in p—ō* na svahu. 2. rychlý, prudký, dolů klesající, řítící se: *amnis*; *p. annus* rychle ubíhající; *p. Orion* zapadající. 3. přen. náchylný, *in arma* k boji nakloněný, příznivý, snadný.

prooemium, *iī*, *n.* [ř.] úvod, počátek.

prōpāgātiō, *ōnis*, *f.* 1. rozsazování, rozplozování. 2. rozšiřování, prodlužování.

prōpāgātor, *ōris*, *m.* prodlužovatel, rozšiřovatel; *fem.* —*trix*, *icis*.

1. **prōpāgō**, *inis*, *f.* 1. sazenice, výhonek. 2. potomek, potomstvo, plémě, pokolení.

2. **prōpāgō** 1. a) rozsazovati, rozmnožovati. b) rozšiřovati, prodlužovati; udržovati, zachovávatí.

prō-palam veřejně.

***prōpalō** 1. otevřeně zvěstovati, oznámiti.

prō-patulus 3.: 1. dopředu otevřený, přístupný, volný; *in p—ō aedium*, *domūs* na dvoře. 2. venku, veřejně, *in p—ō* na prodej.

prope, *komp.* **propior**, *ius*, *superl.*

proximus 3. positivu *propis* se ne-

užívá; *prope*=blízko, *propior* bližší;

proximus nejbližší. 1. a) o místě:

propiora, *um*, *n.* bližší místa, kraje,

proxima, *ōrum*, *n.* nejbližší místa,

okolí; *in proximo* zcela na blízku;

b) přen. *propior* nakloněnější, pří-

hodnější, pohodlnější, účinnější;

vero propior pravděpodobnější; *pro-*

ximus quisque nejbližší okolí, *proxi-*

mus ab aliquo druhý po někom;

propior bližší=podobnější, *proximus*

zcela podobný. c) čas. *propior* pozděj-

ší, mladší; *prōximus* buď nejbližší,

příští nebo minulý, předešlý; dů-

věrný, bližní; *proximī*, *ōrum*, *m.*

důvěrní přátelé, příbuzní. 2. přísl.

prope, *propius*, *proximē*. a) blízko,

nablízku, zblízka, blíže, nejbliže;

proximē o čase: minule, posledně.

b) *prope* skoro, téměř, málem, asi,

jaksi; *prope erat*, *ut* nechybělo mno-

ho, že by. b) předl. s *akus.* blízko

prope (*propius*, *proxime*) *Rhenum*.

prope-diem co nejdříve, brzy.

prō-pellō, *pulī*, *pulsum* 3. a) posuno-

vati, poháněti, káceti, zporážeti,

shoditi; přen. doháněti, sváděti. b)

zaháněti, vy—, zapuzovati.

prope-modum téměř, bezmála.

prō-pendeō, *pendī*, *pēsum* 2. býti

převislý; míti převahu, kloniti se

k něčemu, býti příznivý.

prō-pēnsiō, *ōnis*, *f.* sklon, náklon-

nost, váha, vliv, význam.

prō-pēnsus 3. a) svislý, převislý, na-

chýlený; blízký. b) nakloněný k ně-

čemu, náchylný.

properanter spěšně, kvapně.

properantia, *ae*=**properātiō**, *ōnis*,

f. spěch, kvap.

properātō=**properē**=spěšně, kvapně, rychle.

properō 1. a) přech. něco urychlití,

uspíšiti, rychle připravovati, na-

kvap konati, s něčím si pospíšiti.

b) nepřech. spěchatí, chvátati; přen.

toužitl, přátl si; *properātus* 3. urychlený, rychlý, spěšný.
properus 3. kvapný, rychlý; náhlý, prudký.
prō-pexus 3. (*pectō*) sčesaný, spuštěný, rozpuštěný, splývající.
***prophēta**, *ae, m.* prorok.
***prophētia**, *ae, f.* prorocství, věštba.
***prophēticus** 3. prorocký, věštecký.
***prophētō** 1. prorokovati, věstiti.
†prōpīnātiō, *ōnis, f.* připíjení, hostina.
prōpīnō 1. [ř.] připíjetl, podati nápoj.
propinquitās, *ātis, f.* blízkost; přibuzenství, přibuzenstvo.
propinquō 1. blížiti se, při— se; urychlitl, usplšitl *alqd*.
propinquus 3. (srv. *prope*, komp. *superl. propior, proximus*) 1. blízký, nablízku, zblízka. 2. brzký, nastávající; přibuzný; *p—us, i, m.* přibuzný. *p—a, ae, f.* přibuzná.
***propitia**, *ae, f.* přízeň, milost.
propitiō 1. usmířiti, uprositi.
propitius 3. (*prope*) příznivý, milostivý.
propnigēum, *i, n.* [ř.] topírna v lázních.
propōla, *ae, m.* [ř.] prodavač, kramář.
prō-polluō — — 3. dále poskvřňovati.
prō-pōnō, *posuī, positum* 3.: 1. klásti vpřed, vystavovati (veřejně, na prodej), předkládati, vy—, zůstaviti k něčemu; *p. edictum* veřejně vyhlásiti; jako cenu určitl, stanoviti, zříditi, veřejně vyhlásiti, jako odměnu neb trest slibovati, něčím těšiti, hroziti *praemia, libertatem*; působiti *metum*; *alqd proponitur* jest naděje na něco. 2. a) *přen.* předkládati, *ante oculos* stavěti před oči, *sibi ante oculos p.* představiti si, míti na mysli. b) ukazovati, navrhovati; jako úkol, cíl uložitl, ustanoviti, dáti látku, thema; *sibi p., ut* předsevztl si, zamýšletl, podnikati; *sibi spem p.* dělati si naději; *res proposita* předsevzetl; *mihi est propositum, ut* mám předsevzetl, úmysl; *quod est propositum* úkol, účel, cíl. c) vykládati, líčiti, označovatl.
Propontis, *idis, f.* nyn. moře Marmarské.

prō-portiō, *ōnis, f.* úměrnost, poměr.
prō-positiō, *ōnis, f.* představa; látka, téma; návěst úsudku.
prō-positum, *i, n.* 1. předsevzetl, úmysl, úkol. 2. látka, děj (liter. díla), thema. 3. návěst úsudku.
prō-praetor, *ōris, m.* *propreator*.
propriō 1. výhradně, zvlášť, jednotlivě, osobně. 2. význačně, náležitě, příslušně, vlastně.
proprietas, *ātis, f.* zvláštnost, vlastnost, *vlastnictví, vlastnické právo.
proprius 3.: 1. vlastní (*alcis, alci*), výhradní, soukromý; *p—um esse alcis* výhradně někomu patřiti; býti vlastním činem, zásluhou něčí. 2. zvláštní; *p—um est alcis* jest něčí zvláštností. 3. význačný, podstatný, náležitý, příslušný, trvalý, jistý.
propter 1. *přisl.* blízko, vedle. 2. *předl. s akus. a)* blízko, vedle. *b)* pro, skrze, k vůli.
propter-eā proto.
prō-pudium, *iī, n.* (*pudet*) hanba; hanebník, nestyda.
prō-pugnāculum, *i, n.* bašta, hradba, záštita; důkaz na obranu.
prō-pugnātiō, *ōnis, f.* hájení, obrana.
prō-pugnātor, *ōris, m.* obránce, obhájce.
prō-pugnō 1. bojovati za něco; brániti, hájiti.
prō-pulsātiō, *ōnis, f.* odrázení, odvracení.
prō-pulsō 1. odvracetl, zaháněti.
pro-pylaea, *ōrum, n.* [ř.] propylaje.
prō-quaestore viz *quaestor*.
prōra, *ae, f.* [ř.] přída lodi; *přen.* loď.
prō-rēpō, *psī —* 3. vylézati ven.
prōreus, *i, m.* [ř.] plavec na přídě.
prō-ripiō, *ripuī, reptum (rapio)* 3. vyrvati, uchvátiti; se *p.* vyřítiti se, vyraziti, vytrhnouti.
prō-rogiātiō, *ōnis, f.* prodloužení *imperiī*, odklad.
prō-rogiō 1. prodloužitl *imperium*, *provinciam* správu provincie; ponechatl, udržovatl, odkládatl.
prōrsus (*pro-versus*) *přisl.* vpřed, kupředu; *přím.o.* docela, načisto, zkrátka, slovem; někdy tvar *prōrsum*.
prō-rumpō, *rūpi, ruptum* 3.: 1. vyrážetl, chrlitl ze sebe. 2. v *pass.* neb *nepřech.* aktivu: a) prýštitl, vyrážetl, vrhatl se, vypuknoutl, vznik-

nouti, vyjít na jevo, projevit se, b) vyžít se, vyrazit. c) rozmocit se, oddat se něčemu *in scelera*.
prō-ruō, *uī*, *rutum* 3. a) vyžít se, hnát se, zřít se. b) přech. povalit, kácet, bořit.
prōsa, *ae*, *f.* (*oratio pro-versa*) prosa, řeč nevázaná.
prōsāpia, *ae*, *f.* rod, rodina, příbuzenstvo.
proscænium, *iī*, *n.* [ř.] jeviště.
prō-scindō, *scidī*, *scissum* 3. a) orati, brázditi. b) utrhat na cti, urážet.
prō-scribō, *psī*, *ptum* 3. a) vypsati, vyhlásiti, *pro—*, uveřejnit. b) vyhlásiti dražbou, nabízet vyhláškou, prodávati, pronajímati, zabaviti *possessiones*; prohlásiti za psance (*proskribovati*).
prō-scrip̄tiō, *ōnis*, *f.* vyhláška, nabídka, prodej; klatba, proskripce; *tabulae proscriptorum* seznam proskribovaných.
prō-scrip̄tūriō 4. mít chuť na proskribování.
prō-secō, *uī*, *sectum* 1. (vpředu) uříznouti, odříznouti; *prosecta*, *ōrum*, *n.* obětní kusy.
prō-sēminō 1. rozsévati, rozmnožovati.
prō-sequor, *secūtus sum* 3. a) pronásledovati. b) provázeti, *p.* *exsequias* býti na pohřbu. c) prokazovati, věnovati, počtiti někoho *p.* *alqm beneficiis*, *veniā*. d) pokračovati v něčem, prováděti. e) vystihnouti, líčiti, vykládati.
Proserpina, *ae*, *f.* dcera Demetřina, choť Plutónova.
prō-siliō, *uī* — 4. vyskočiti, vyraziti, vzchopiti se, vytrysknouti, vyčnívati.
prō-socer, *ī*, *m.* děd ženy, pratchán.
prosōdia, *ae*, *f.* prosodie, nauka o délce a přízvuku slabik.
prō-spectō 1. a) dívati se vpřed, pozorovati *mare*, *proelium*. b) o věcech: hleděti, míti vyhlídku na něco, směřovati k něčemu, hraničiti s něčím *alqd*. c) vyhlížeti, hledati, čekat, předvídati.
prōspectus, *ūs*, *m.* 1. vyhlídka, rozhled; *p—um capere* rozhlédnouti se, *alqd est in p—ū* něco jest viděti. 2. pohled, vzezření.

prō-speculor 1. vyhlížeti.
prōsperitās, *ātis*, *f.* zdar, štěstí, prospěch, úspěch.
prōsperō 1. dávati zdar, žehnati; v *pass.* prospívati, rozmáhati se.
prōsper(us) 3. a) zdárný, šťastný; *p—a*, *ōrum*, *n.* zdar, štěstí; b) zdar dávající, příznivý.
prō-spicientia, *ae*, *f.* obezřetlost, prozřetelnost.
prō-spiciō, *spexī*, *spectrum* 3.: 1. vpřed hleděti, vyhlížeti, rozhlížeti se, *mare*, *altō* po moři; *p.* *alci* starati se, pečovati o někoho. 2. přech. viděti před sebou, poskytovat vyhlídku; předvídati, opatřovati.
prō-sternō, *strāvī*, *strātum* 3. a) prostržiti; porazit, skácet. se *p.* *humī* vrhnouti se na zem, *ad pedes* na kolena. b) zničiti, zavrhovati; v *pass.* i býti v úpadku. *prōstrātus* 3. ležící v ssutinách.
prō-stituō, *uī*, *ūtum* 3. a) veřejně vystaviti, zaprodati. b) se *p.* oddati se lehkému životu, zaprodávati se.
prō-stō, *stitī* — 1. býti vystaven na prodej.
prō-subigō 3. (vpředu), rozrývati, rozkopávati.
prōsum, *prōdesse*, *prō—* *fuī*, *futūrus* prospívati, pomáhati, býti platný.
Prōtagorās, *ae*, *m.* řecký sofista.
***prōtēctiō**, *ōnis*, *f.* záštita, ochrana.
***prōtēctor**, *ōris*, *m.* ochránce, protektor.
prō-tegō, *tēxī*, *tēctum* 3. (vpředu) krýti, přikrývati, za—, chrániti.
prōtēlō *přisl.* po řadě, vzápětí.
prō-tendō, *tendī*, *tentum* 3. napínati, napřahovati, natahovati, prodlžovati, nastavovati, ukazovati (do předu); v *pass.* rozkládati se, prostírat se; *protentus* 3. natažený, dlouhý.
prō-terō, *trīvī*, *trītum* 3. a) potřít, drtiti, pošlapati, porážeti. b) zničiti, zatlačovati, otláčovati.
prō-terreō, *uī* — 2. zaplašiti, zahnati.
protēvitās, *ātis*, *f.* drzost, nestoudnost, bujnost.
protēvus 3. prudký, drzý, nestoudný, bujný, nezbedný.
†prōtēstor 1. (*i act. —ō 1.) ujišťovati, dokazovati.
Prōteus, *eī*, (*eos*), *m.* [ř.] Proteus,

věštný a proměnlivý bůh¹ mořský; *přen* nestálý člověk.
prōtinus (*prōtenus*) 1. vpředu dále, přístě. 2. přímo, hned, záhy.
***protocollum**, *l*, *n.* zápis, protokol.
prōtollō — — 3. vyjmouti ven, odložit, protáhnouti.
***prōtonotārius**, *ī*, *m.* první písař (tajemník).
prō-trahō, *trāxī*, *tractum* 3. a) vytáhnouti, přivléci, násilně přivést. b) přinutiti: odkrýti, objeviti, prozraditi.
prō-trūdō, *sī*, *sum* 3. postrkovati, strčiti; *přen.* odložit.
prō-turbō 1. rozehnat, za —, vy —, dorážeti.
pro-ut podle toho, jak.
prō-vehō, *vexī*, *vectum* 3.: 1. a) přivážeti; v *pass.* vpřed jeti, plouti, vyjížděti, při —, postupovati. b) čas. v *pass.* postoupiti, pokročiti; *aetate* *provectus* věkem pokročilý, starý. 2. podporovati, býti přízniv, povyšovati, povznášeti; v *pass.* postupovati, vzrůstat. 3. zaváděti; strhovati, v *pass.* dáti se strhnouti, zacházeti příliš daleko.
prō-veniō, *venī*, *ventum*. 4. a) vystupovati, předstupovati. b) vzbázej, uroditi se, dařiti se. c) povstávati, díti se, dopadnouti, podařiti se.
prō-ventus, *ūs*, *m.* 1. výnos, úroda, žeň, důchod. 2. výsledek (šťastný), úspěch, zdar.
prō-verbum, *ī*, *n.* úsloví, přísloví, pořekadlo.
prō-videns, *entis* prozíravý, opatrný.
prō-videntia, *ae*, *f.* 1. možnost viděti (dopředu). 2. prozíravost, prozřetelnost, opatrnost; péče o něco.
prō-videō, *vidī*, *vīsum* 2. a) viděti vpředu, před sebou, viděti dopředu. b) předvídati. c) býti prozíravý, činiti opatření; starati se o někoho, něco *alci* (*rei*), *de re*; opatřovati *frumentum*.
prōvidus 3. a) předvídající, věštecký. b) prozíravý, opatrný, pečlivý.
prōvinciā, *ae*, *f.* 1. obor působnosti, úřad, úkol, úděl; správa, velitelství. 2. provincie, správa provincie. 3. *země, území.
prōvinciālis, *e* náležející provincii,

v provincii, z provincie; *zemský; *scientia* *p.* nutná ke správě provincie, *abstinentia* *p.* osvědčená ve správě *p.*; *p—es*, *ium*, *m.* obyvatelé provincie.
prōvīsiō, *ōnis*, *f.* 1. předvídání. 2. opatřování něčeho, prozíravost, opatrnost.
prō-vīsor, *ōris*, *m.* předvídátele; starající se.
prōvīsus, *ūs*, *m.* (jen *abl.* *prōvīsū*): vidění vpřed, předvídání, prozíravost; opatřování, starání se o něco.
prō-vivō, *xī* — 3. dále žít.
prōvocātiō, *ōnis*, *f.* odvolání, právo odvolání, odvolací řízení; *p.* est lze se odvolati.
prō-vocātor, *ōris*, *m.* vyzývatel, útočník.
prō-vocō 1.: 1. přivolávati, vy —, po —, vyzývati, povzbuzovati, drážditi; způsobiti *bella*. 2. odvolati se.
prō-volō 1. vpřed běžeti, letěti; vyraziti, vytrhnouti, vyběhnouti, přiběhnouti.
prō-volvō, *volvī*, *volūtum* 3. vpřed valiti, vyvaliti, od —, s —; se *p.* *ad pedes*, *genua* (*genibus*) vrhnouti se k nohám, v *pass.* snížiti se; *fortunis* *provolvī* býti zbaven jmění.
proximus, — *e viz* *prope*.
proximitās, *ātis*, *f.* blízkost, podobnost, příbuznost.
prūdēns, *entis* (*providens*) 1. doplňk. vědomě, úmyslně, naschvál. 2. předvídající, vědoucí, znalý, zkušený; rozumný, obezřelý, opatrný, chytří.
prūdēntia, *ae*, *f.* 1. schopnost předvídati. 2. znalost, zkušenost, rozumnost, opatrnost, důvtip, chytrost.
pruīna, *ae*, *f.* jinovatka; sníh, v *plur* mrazy.
pruīnōsus 3. ojíněný.
prūna, *ae*, *f.* hořící, řeřavé uhlí.
prūniceus 3. švestkový, ze dřeva švestkového.
prūnicius 3. žhavý, hořící.
prūnum, *ī*, *n.* slíva, švestka (ovoce).
prūnus, *ī*, *f.* slíva, švestka (strom).
prūriō 4. svrběti; míti chuť na něco, toužiti po něčem; býti vilný.
Prūsias, *ae*, *m.* vládce v Bythinii.
prytanēum, *ī*, *n.* [ř.] obecní dům, radnice.

prytanis, *is* *m.* [ř.] nejvyšší úředník v řeckých městech.

psacas viz **psecas**.

psallō, *psallī* — 3. [ř.] a) hrát na kytaru. b) zpívat s průvodem kytary, strunného nástroje; *zpívat žalm.

***psalmista**, *ae*, *m.* básník, zpěvák žalmů.

***psalmographus**, *ī*, *m.* skladatel žalmů.

***psalmodium**, *ī*, *n.* chvalozpěv, (zpěv žalmů).

***psalmus**, *ī*, *m.* žalm.

psaltērion, *īī*, *n.* [ř.] psalterium, strunný nástroj; *žaltář, kniha žalmů.

psaltria, *ae*, *f.* [ř.] hudebnice, kitharistka.

psecas, *adis*, *f.* [ř.] kadeřnice (otrokyně).

psēphisma, *atis*, *n.* [ř.] usnesení lidu.

***pseudō** lživě.

***pseudoprophēta**, *ae*, *m.* lžiprorok.

pseudolus, *ī*, *m.* [ř.] lhář.

pseudomenos, *ī*, *m.* [ř.] klamný úsudek (o lháři).

pseudothyrum, *ī*, *n.* [ř.] tajná dvířka.

psithius (*psythius*) 3. *p—ā* *vitis* rozinková réva.

psittacus, *ī*, *m.* [ř.] papoušek.

psychomantion, *īī*, *n.* [ř.] věštna, kde byly vyvolávány duše mrtvých.

pthois, *is*, *f.* kulaté pečivo, koláč.

ptisanārium (*tisanārium*) *īī*, *n.* [ř.] odvar, polévka z krupice.

Ptolemaeus (**Ptolomaeus**), *ī*, *m.* král egyptský; *Ptolomaeus* 3. *Ptolomaeus*, egyptský; *Ptolomāis* (*Ptolemais*), *idis*, *f.* jméno měst v Egyptě a ve Foinikii.

pūbēns, *entis* dospělý, šťavnatý, bujný.

pūbertas, *atis*, *f.* dospělost, mužnost, mužský věk; chmýří, vousy.

1. **pūbēs**, *is*, *f.* 1. chmýří, vousy, ohanbí, lůno. 2. mladé mužstvo, lidé.

2. **pūbēs**, *eris* 1. dospělý, mužný, v *plur. subst. m.* dospělí lidé. 2. bujný, šťavnatý.

pūbescō — — 3. a) obrůstat chmýřím, vousy, pokrývat se. b) dospívat, dozrávat, vzrůstat se.

pūblicānus, *ī*, *m.* nájemce státních důchodů, veřejných podniků, *publikán z Písma.

pūblicātio *ōnis*, *f.* zabavení, *publikace.

pūblicē veřejně 1. jménem obce, z usnesení obce, úředně. 2. v zájmu obce, pro obec. 3. nákladem obce, na státní útraty. 4. na veřejnost, ve veřejném životě.

pūblicō 1. a) zabavit. b) postoupit obecnému užívání; veřejně s něčím vystoupit, uveřejnit.

Pūblicola, *ae*, *m.* (přítel lidu), římské příjmení.

pūblicus 3.: 1. a) obecní, státní, veřejný, úřední; *iudicium p—um* trestní soud (pře, věc); *p—um consilium* usnesení obce, státní rada. b) (od) obce, jménem obce, pro obec, nákladem obce; *iniuria p—ā* na obci spáchané; *res p—ā* obecní záležitost, obecní jmění; obec, stát; *rem p—am gerere* účastnit se správy obce, sloužit obci, bojovat za vlast. c) obecný, lidový, veřejný, společný, obyčejný, všední. 2. **pūb'icūm**, *ī*, *n.* a) obecní jmění, pozemky, důchody, obecní (státní) pokladna; *de (ex) p—ō* nákladem obce, *in p—ō* na veřejnost. b) státní podnik, obecní skladiště, veřejné místo, ulice; *carere, abstinere publico* nevycházet z domu. c) *občanstvo, publikum.

Pūblius, *īī* jméno římského rodu; *Publius* 3. *Publius*.

pudēns, *entis* stydlivý, cudný, poctivý, mravný, skromný.

pudet, *uit* — 2. *mē alcis rei* 1. stydím se, hanbím se za něco, jest mi něco hanba; *pudet me alcis a)* stydím se za někoho, *b)* stydím se někoho.

2. **pudendus** 3. hanebný, nepoctivý.

pudibundus 3. stydlivý, ve (ze) studu.

pudicitia, *ae*, *f.* stydlivost, stud, mravnost, poctivost.

pudicus 3. stydlivý, poctivý, mravný, cudný.

pudor, *ōris*, *m.* 1. a) stud, hanba; *p—ī est alqd k* hanbě; *digna pudore* věci hanebné; *pudor (mihi) es' s inf.* stydím se, jest (mi) hanba. b) úcta, vážnost. 2. mravní cit, čest, svědomitost, mravnost, cudnost, slušnost, skromnost.

puella, *ae*, *f.* dívka, dcera, milenka, mladá paní.

puellāris, e dívčí, dívčín.

puellāriter, jako dívka.

puellula, ae, f. dívka.

puer, ī, m. 1. dítě, v plur. děti;

ā puerō (—īs) od dětství. 2. hoch, jinoch, mladík, syn; otrok.

puerilis, e 1. dětský, chlapecký, jinožský. 2. dětský, nerozumný.

pueritia, ae, f. dětství, mládí.

puerpera, ae, f. rodička, šestinedělka.

puer-perium, īī, n. (pario) slehnutí, porod.

puerperus 3. k porodu pomáhající.

puerulus, ī, m. hošík.

pūga, ae, f. [ř.] říd, zadnice.

pugil, is, m. pěstní zápasník.

pugil(l)ātus, ūs, m. pěstní zápas.

pugillāris, e v plur. subst. **pugillares**, ium m. nebo **pugillaria**, ium, n. zápisník.

pugillus, ī, m. hrst, zaťatá ruka.

pūgiō, ōnis, m. dýka.

pūgiunculus, ī, m. malá dýka.

pugna, ae, f. 1. zápas pěstní, rvačka.

2. boj, bitva, půtká; spor, hádka.

pugnācitās, ātis, f. bojovnost.

pugnātor, ōris, m. bojovník, zápasník.

pugnāx, ācis bojovný; vzpurný, nepřátelský.

pugnō 1.: 1. udeřiti pěstí, bojovati, zápasit; *proelium male pugnatum* prohraná bitva; *pugnantēs* subst. bojovníci. 2. zápasit, *ex equis* na koních; na soudě: odporovati, vzpírat se; usilovati, namáhati se; usilovně dokazovati.

pugnus, ī, m. pěst, rána pěstí.

pulchellus 3. (*pulcher*) hezoučký, spanilý.

pulcher, chra, chrum 3. a) krásný, spanilý, vznešený; b) ušlechtilý, šťastný, slavný; příznivý, bezstarostný; *p—um est alqd alci* ke cti, slávě; *mihi est pulchrē* mám se dobře.

pulchritūdō, inis, f. krása, znamenitost, výbornost.

pūlēium, īī, n. polej, máta; přen. lahodnost.

pūlex, icis, m. blecha.

pullārius, īī, m. ptakopravec.

pullulō 1. a) vyrážet, vyhánět. b) bujet, hemžiti se. c) *zplodit, zroditi.

1. **pullus**, ī, m. mládě, kuře, ptáče; *p. gallinaceus* kuře (kura domácího).

2. **pullus** 3. tmavý, temný, černý; *p—um*, ī, n. tmavá barva.

pulmentārium, īī, n. příkrm, lahůdka.

pulmentum, ī, n. příkrm, pokrm, porce.

pulmō, ōnis, m. plíce.

pulpā-men, inis (—mentum, ī, n.) n. maso, masitý příkrm, masitá lahůdka.

pulpitum, ī, n. lešení; jeviště; katedra.

puls, tis, f. kaše.

pulsātiō, ōnis, f. tlučení, rány, výprask.

pulsō 1.: 1. (opět a silně) tepat, bít, tlouci, udeřiti, šlehat; vrážet do něčeho, zasahovati něco, přen. týrat; *p. pede alqd* kopat, dupat do něčeho. b) vypuditi, vymrštiti, zahánět, zapuzovati; dávat popud, v pass. popud dostávat; vzrušovati, dojímat.

pulsus, ūs, m. 1. tlučení, tepot, náraz, úder; *p. pedum* dupání, kroky, *p. lyrae* hra na lyru, zvuky lyry. 2. popud, dojem.

pulvereus 3. a) prachový, z prachu, zaprášený. b) prach zdvíhající.

***pulverizō** 1. roztlouci na prášek.

pulverulentus 3. zaprášený.

pulvillus, ī, m. polštářek.

pulvīnar, āris, n. 1. chrámové (lehátko) s poduškou pro sochy bohů; hostina bohů, božská pocta. 2. lehátko, křeslo; císařské křeslo v cirku.

pulvīnārium, īī, n. = *pulvīnar*.

pulvīnus, ī, m. polštář, poduška; kamenný podstavec pro sloupy.

pulvis, eris, m. 1. prach, vír prachu; prach na závodišti, závodiště, bojiště; drobný písek, do něhož se kreslilo. 2. popel (z mrtvoly); prášek.

pūmex, icis, m. (f.) 1. pemza, mořská pěna. 2. láva, kámen, skalisko (dír-kované); v plur. i kousky ztvrdlé lávy.

pūmiceus 3. pemzový, lávový, pís-kovcový.

pūmicō 1. pemzou uhlazovati, leštiti.

pūmiliō, ōnis, m. trpaslík.

pūmilus 3. zakrslý, maličký; m. = *pumilio*.

punctim bodnou ranou.

punctum, ī, n. (i *punctus*, ūs, m.)

(*pungo*) 1. bod, tečka, bodnutí. 2. *přen.* střed; hlas při volbách; pochvala, okamžik.

**punctūra*, *ae*, *f.* bod, bodnutí.

**pungitivus* 3. = *pungens*, viz *pungō*.

pungō, *pupugī*, *punctum* 3. bodnouti, píchnouti; *přen.* rozčilliti, znepokojiti, dorážeti.

Pūnicus viz *Poenī*.

pūniō 4. trestati, mstíti.

pūnitīō, *ōnis*, *f.* potrestání, pomsta.

pūnitōr, *ōris*, *m.* mstitel.

pūpa, *ae*, *f.* panenka: a) děvče. b) loutka.

pūpilla, *ae*, *f.* děvče, sirotek, svěřenka; panenka v oku.

pūpillāris, *e* sirotčí.

pūpillus, *i*, *m.* hoch (osřelý), sirotek, svěřenec.

puppis, *is*, *f.* záď lodi; *přen.* loď.

pūpula, *ae*, *f.* zřítelnice; *přen.* oko.

pūpulus, *i*, *m.* chlapeček, klučík.

pūpus, *i*, *m.* chlapec.

purgā-men, *inis*, (—*mentum*, *i*) *n.* 1. smetl, nečistota, špína; vyvrhel, sběř. 2. očista, očištný prostředek.

purgātiō, *ōnis*, *f.* 1. čištění, projímání. 2. ospravedlnění, omluva.

purgō 1. a) čistiti, vy—, pro—, vykliditi, vymýtiti, urovnati, očišťovati. b) ospravedlňovati, omlouvat.

**purgraviatus*, *purgravius*, viz *burg-*.

†*pūrificātiō*, *ōnis*, *f.* očišťování.

**pūritās*, *ātis*, *f.* čistota.

pūritēr čistě.

purpura, *ae*, *f.* [z ř.] nach, —ová barva, pokrývka, nachové roucho, nachová vlna, kadeř.

purpurātus 3. oděný nachovým rouchem; *p—us*, *i*, *m.* dvořan (v Orlentu).

purpureus 3. a) nachový, oděný nachovým rouchem. b) *přen.* růžový, krásný, „zlatý“.

pūrus 3. a) čistý, bezvadný, neznesvěcený, očištný. b) nevinný, poctivý, cudný; jasný, *per purum* čistým vzduchem. c) prázdný *campus*, volný; *hasta pura* bez hrotu, čestný; *toga pura* bílá. d) čistý = prostý něčeho, volný: *sceleris*, *a caede*; mluva: čistá, ryzí; *verba* prostá.

pūs, *pūris*, *n.* hnisi; *přen.* jedovatá řeč.

pusillus 3. maličký, nepatrný, maličerný.

pūsiō, *ōnis*, *m.* hoch, hošík.

pūstula (*pūssula*), *ae*, *f.* puchýřek, neštovička; měchýřek, bublinka.

puta (*putō*) myslí si, na příklad.

putāmen, *inis*, *n.* odpadek, slupka, skořápka.

putātiō, *ōnis*, *f.* (*puto*) ořezávání, oklešťování (stromů).

putātor, *ōris*, *m.* ořezavač (stromů).

puteal, *ālis*, *n.* 1. roubení studně. 2. obezdívka místa, kam uhodil blesk. 3. *přen.* soudní činnost, peněžní obchody.

puteālis, *e* studničný.

puteārius, *iī*, *m.* studnař.

pūteō, *uī* — 2. páchnouti, nevoněti.

Puteolī, *ōrum*, *m.* přímořské město v Kampanii (Pozzuoli); *Puteolānus* 3. puteolský, *P—ī* Puteolané, *P—um*, *i*, *n.* vila v Puteolech.

puter, *tris*, *tre* *n.* *putris*, *e* (*pus*) 1. shnilý, zpuchřelý, zpráchnivělý. 2. sypký, kyprý. 3. zvadlý, mdlý *oculi*.

pūtēscō (*pūtiscō*), *pūtuī* — 3. hnití, tlítí, práchnivětí; načichnouti.

puteus, *i*, *m.* jáma, studně.

†*pūtidulus* 3. = *putidiusculus*.

pūtidiusculus 3. trochu protivnějši, odpornější.

pūtidus 3. a) shnilý, ztuchlý, zkažený. b) zvadlý, mdlý; nechutný; nudný; strojený, líčený.

putō 1.: 1. čistiti, ořezávati, pro—, oklešťovati. 2. a) dělati vruby, počítati, uvažovati. b) pokládati, považovati někoho za (2 *akus.*), ceniti (*gen.*, *abl. pretii*). c) domnívati se, mysliti, souditi; *non puto* myslím, že ne... *hoc non putavi* (—*eram*) to bych si nebyl pomysllil; *multos fuisse puto* bylo jich asi (snad) mnoho.

putre-faciō, *fēcī*, *factum* 3. a) působiti, aby něco shnilo; v *pass.* (*putrefiō*) shnítí, zpráchnivětí. b) křehkým činit, drobiti.

**putrefactiō*, *ōnis*, *f.* hnití, hníloba.

putrēscō, *putruī* — 3. hnití, tlítí, práchnivětí.

putridus 3. shnilý, zkažený, zvadlý.

putus 3. čistý, pěkný.

Pydna, *ae*, *f.* město v již. Makedonii; *Pydnaē*, *ōrum*, *m.* Pydňané.

pŷga, *ae*, *f.* = *puga*.

Pygmaei, *ōrum*, *m.* Pygmalové, národ trpaslíků při Okeanu.

Pygmalión, *ōnis*, *m.* 1. sochař na Kypru. 2. král v Tyru.

Pyladēs, *ae*, *m.* přítel Orestův.

pylae, *ārum*, *f.* [ř.] brána, průsmyk, zvl. Thermopyly; *adj.* *Pylāicus* 3. (thermo-)pylský.

Pylaemenēs, *is*, *m.* král paflagonský.

Pylos (—*us*), *ī*, *f.* jméno tří měst na Peloponnesu; *Pylius* 3. pylský, Nestorův.

pyra, *ae*, *f.* [ř.] hranice, hrob.

pýramis, *idis*, *f.* [ř.] pyramida, jehlan.

Pýramus, *ī*, *m.* milenec Thisbin.

Pýrēnē, *ēs*, *f.* = *montes Pýrēnaei*, *ōrum* *m.* = *Pýrenaesus*, *ī*, *m.* Pyreneje; *Pýrēnaeus* 3. (*Pýrineus* 3.) pyrenejský.

pyrethron (—*um*), *ī*, *n.* [ř.] bertram (rostlina).

Pyriphlegethōn, *ontis* *m.* = *Phlegethōn*.

pyrōpus, *ī*, *m.* [ř.] pyrop, bronz, spěš.

Pyrrha, *ae*, *f.* 1. choť Deukallonova. 2. jméno dívčí. 3. město na Lesbu;

Pyrrhias, *adis* *f.* dívka z Pyrrhy.

Pyrrhō, *nis*, *m.* řecký filosof, zakladatel školy skeptiků; *Pyrrhōneī*, *ōrum*, *m.* skeptikové.

Pyrrhus, *ī*, *m.* 1. syn Achilleův. 2. král epeirský.

Pýthagorās, *ae*, *m.* P. řecký filosof; *adj.* *Pýthagoreus*, *Pýthagorīus* (—*icus*) 3. *Pýthagorēī*, *ōrum*, *m.* přívrženci filosofie P—ovy.

Pýthō, *ūs*, *f.* [ř.] Delfy; *adj.* *Pýthius* 3. *Pýthicus* 3. pythijský, delfský, Apollonův. *Pýthia*, *ae*, *f.* kněžka Pythie; *Pýthia*, *ōrum*, *n.* hry pythijské.

Pythōn, *ōnis*, *m.* drak zabitý v okolí Parnassu Apollonem.

pyxis, *idis*, *f.* [ř.] krabice, schránka; *puška, ručnice.

Q

Q. *j.* zkratok: 1. *Quintus* 2. —*que*. *quā* 1. *tázací* (*quā viā*) kudy? jak?

2. *vztažné*: kudy, kde, kam; pokud, jak; *quā—quā* jednak—jednak.

3. *neurč.* nějak.

quā-cumque kudykoli, kamkoli, kdekoli, jakkoli.

quādam-tenus až po určité místo, do jisté míry.

Quadī, *ōrum*, *m.* kmen suevský na Moravě.

quadra, *ae*, *f.* 1. čtyřhranný předmět. 2. chléb, koláč na čtyři díly rozdělený.

quadrāgēnī 3. po čtyřiceti.

***quadrāgēsima**, *ae*, *f.* 40denní půst; *quadrāgēsimalis*, *e* příslušející postu; *q—male*, *is*, *n.* postní jídlo.

quadrāgēsimus 3. čtyřicátý; *q—apars* $\frac{1}{40}$ ceny jako daň.

quadrāgiēs, čtyřicetkrát.

quadrāgintā čtyřicet.

quadrāns, *antis*, *m.* čtvrtina; $\frac{1}{4}$ assu; *čtvrť hodiny.

quadrantārius 3. na $\frac{1}{4}$ snižující; $\frac{1}{4}$ assu stojící.

quadrātus 3. čtyřhranný; čtverečný, kvadratický; *q—um*, *ī*, *n.* čtverec, čtyřhran; *quadratus lapis* kvádr.

quadri-duum, *ī* *n.* doba čtyř dní.

quadri-ennium, *iī*, *n.* doba čtyř let.

quadri-fariam na čtyři díly.

quadri-fidus 3. (*findo*) na 4 díly rozštěpnutý.

quadrīgae, *ārum*, *f.* (*quadri—iugae*) čtyřspřeží, potah i vůz; *navibus atque q—īs* všemi silami.

quadrīgārius, *iī*, *m.* závodník čtyřspřežím.

quadrīgātus 3. čtyřspřežím označený nummus.

quadrīgulae, *ārum* *f.* malé čtyřspřeží.

quadri-iugus 3. (—*iugis*, *e*) čtyřspřežní; *q—ī*, *ōrum*, *m.* (*equi*) koňské čtverospřeží.

quadrīmus 3. (*hiems*) čtyřletý.

quadrīgēnārius 3. o čtyřech stech mužích.

quadrīgēnī 3. po čtyřech stech.

quadrīgētēsīmus 3. čtyřstý.

quadrīgētī 3. čtyřista.

quadrīgēntiēs čtyřistakrát.

quadrīpertītus 3. (*partior*) na čtyři díly rozdělený, čtverý.

quadri-pes, —*plex* viz *quadru-*.

quadri-rēmīs, *is*, *f.* (*navis*) loď se čtyřmi řadami vesel.

quadri-vium, *iī*, *n.* křižovatka, rozcestí.

quadrō 1.: 1. a) čtyřhranným učinit.

b) na plný počet (4000 talentů) uvést. 2. nepřech. hoditi se do čtverhranu; shodovati se; **quadrante horā* VII. ve $\frac{1}{4}$ na 7, *q—e post horam* VII. ve $\frac{1}{4}$ na 8.

quadrupedāns, *antis* po čtyřech nohách jdoucí, čtvernohý; *subst. m.* kůň.

quadru-pēs, *edis, m. f. n.* čtvernožec (*j. adj.* čtyřnohý).

quadruplātor, *ōris, m.* donašeč, udavač, žalobník.

quadru-plex, *icis* čtyřnásobný.

quadruplus 3. čtyřnásobný; *q—um, ī, n.* čtyřnásobná částka, cena, pokuta.

quaerō, *quaesivī, quaesitum* 3.: 1. hledati, vyhledávati, vymýšleti, vyžadovati. 2. hleděti si získati, zjednati (*si*), vypůjčiti si; *manū nummos q.* pod rukou si vydělati, *fugam q.* snažiti se utéci, *mors quaesita* dobrovolná. 3. *q. alqd. ab (ex) aliquo* zvidati vyptávati se, pátrati, tázati se; na soudě vyšetřovati, dotazovati se: *de repetundis, de morte, de servis*; ve vědách: zkoumati, pátrati, badati; *quaeritur* jest otázka vědecká, filosofická. 4. hleděti, snažiti se, chtíti, toužiti.

quaesitor, *ōris, m.* vyšetřující soudce.

quaesitum, *ī, n.* věc nabytá, majetek; otázka.

quaesitus 3. vybraný, hledaný, strojený.

quaesō (1. *plur. quaesumus*) *quaesivī, itum* 3. prositi, tázati se.

quaesticulus, *ī, m.* výděleček.

quaestio, *ōnis, f.* 1. dotazování se, soudní vyšetřování, výslech; v *plur.* (hrdelní) soudy, *q—ēs perpetuae* stálé soudní dvory; v *sing.* i vyšetřovací protokol; *de (ex) aliquo q—em habere* někoho vyšetřovati. 2. vědecké zkoumání, jeho látka; vědecká otázka; vědecké zkoumání, badání.

***quaestiōnārius**, *ī, m.* vyšetřovatel, mučitel.

quaestiuncula, *ae, f.* malá vědecká otázka.

quaestor, *ōris, m.* 1. soudce hrdelního zločinu. 2. finanční úředník; ***ex quaestore** bývalý kvestor.

quaestorius 3. kvestorský, kvesto-

rův; *q—um, ī, n.* obydlí, stan kvestorův; *q—ius, ī, m.* bývalý kvestor.

quaestuōsus 3. výnosný, ziskuchtivý, bohatý, obohacující se.

quaestūra, *ae, f.* úřad kvestora.

quaestus, *ūs, m.* zisk, výdělek, úrok, živnost.

quā-libet kamkoli, stůj co stůj.

quālis, *e* 1. *tázací, vztažné*: jaký. 2. *neurč. nějaký.*

quālis-(quāle)-cumque i akýkoli.

quālis-(quāle)-libet jakýkoli.

quālitās, *ātis, f.* jakost, vlastnost, příchut.

quāliter jako; jak (= *quo modo*), jak by.

quālus, *ī, m.* (-*um, ī, m.*) koš na víno, na vlnu.

quam *přisl.* 1. a) *táz. jak, jak velice, jak málo?* b) u *superl.* co: *quam maximē, (maximus)* co nejvíce (největší). 2. *vztažné jako; při srovnání než.*

quam-diū jak dlouho! pokud.

quam-libet jakkoli; sebe více (dříve).

quam-ob-rem 1. *táz. proč? z jakého důvodu?* 2. *vztaž. pročez, proto.*

quam-primum co nejdříve.

quam-quam 1. *ačkoli, ač.* 2. *než: q. quid loquor?*

quam-vīs (jak chceš): jakkoli, ač-koli, třeba (*i*), byť *i*.

quā-nam kudy.

quandō 1. *táz. kdy?* 2. *vztaž. kdy, když, ježto.* 3. *neurč. někdy.*

quandō-cumque kdykoli, někdy, jednou.

quandōque 1. *když, kdykoli (jen).* 2. *poněvadž. Ježto.* 3. *někdy, jednou.*

quandō-quidem ježto právě.

quantī zač?

quantitās, *ātis, f.* velikost; počet, množství, délka.

quantopere jak velice.

quantulus 3. jak malý.

quantulus-cumque jakkoli malý.

quantō o kolik, oč, čím.

***quantōcius** čím dříve, tím lépe.

quantum 1. jak mnoho, jak velice, kolik, pokud (*in tē est* na tobě jest); 2. *quantō viz toto.* 3. *q—um u superl. = quam.*

quantus 3.: 1. *táz. jak veliký, jak četný, jak významný?* **quantum**, *ī, n.* jak mnoho, kolik? 2. *vztažné má*

tytéž významy; mimo to; jak malý, *q—um* jak málo; *quantō* — *tantō* čím více, tím více; *in quantum* pokud. **quantus-cumque** jakkoli veliký, malý, značný.
quantus-libet, *quantus-vīs* jakkoli veliký, jak. značný, jakýkoli.
quā-propter proč? pročez.
quā-que všude.
quā-rē 1. *ut eā re* aby tím. 2. proč? 3. pročez.
***quart** (neskl.) = *quartum*, *ī, n.* čtvrt.
quarta-decimānī *ōrum*, *m.* vojíni 14. legie.
quartāna, *ae, f.* (*febris*) čtvrtodenní zimnice.
quartānī, *ōrum*, *m.* vojíni 4. legie.
quartārius, *ī, m.* římská míra, „čtvrtka“.
quartus 3. čtvrtý, *q—a pars* čtvrtina; *quartum*, *quartō*, po čtvrté.
quasi jako by, takřka, asi.
quasillum, *ī, n.* (-*us*, *ī, m.*) košíček na vlnu.
quassātiō, *ōnis*, *f.* potřásání.
quassō 1. a) potřásati, o—, mávati, *caput* hlavou vrtěti. b) poškoditi. c) chřestiti *alqd*.
quassus, *ūs, m.* otřásání, otřes.
quā-tenus 1. *míst.* jak daleko, až kam. 2. *čas.* až pokud. 3. *příč.* ježto; *aby, tak aby, takže.
quater čtyřikrát.
quaternī 3. po čtyřech, vždy čtyři; celkem čtyři.
quatiō, — *quassum* 3.: 1. třásti, otřásati, po—, roz—, mávati *ensem*, vrtěti *caput*; tepati, bít, tlouci do něčeho, na něco *alqd*; hnáti, vyhnáti, poháněti *equum*, rozmetati, káceti, bořiti *moenia*. 2. *přen.* někým (*alqm*) otřásti; drážditi, podněcovati, soužiti; *quassus* 3. porouchaný, rozbitý, zlomený.
quattuor čtyři.
quattuor-decim čtrnáct.
quattuor-virī, *ōrum*, *m.* čtyřčlenný správní sbor, v municipiích.
-que a, a to, a tak, a také, a proto, a vůbec.
quem-ad-modum jak, jakým způsobem.
queō, *quīre*, *quīvi* (*quīi*), *quitum* moci, býti s to.
quercētum, *ī, n.* viz *querquetum*.

querceus 3. dubový.
***quercīnus** = *querceus*.
quercus, *ūs, f.* dub, dubové listí, dubový věnec.
querēla, *ae, f.* nářek, stesk, stížnost, žaloba.
queribundus 3. žalostivý.
querimōnia, *ae, f.* nářek, stížnost, žalozpěv.
queritor 1. hlasitě naříkat.
quernus 3. dubový.
queror, *questus sum* 3.: 1. naříkat, stýskati si, bédovati, o ptácích: šveholiti, houkati. 2. stěžovati si *alqm*, *alqd*; *dē alquo*, *de re*.
Querquētulānus mons = *mons Caeli*
querquētum, *ī, n.* doubrava.
querulus 3. naříkavý, skuhravý, lkavý, kvílící.
questus, *ūs, m.* nářek, kvílení.
1. quī, quae, quod 1. *tázací a zvolací*: jaký? který? *quī vir!* jaký to muž! 2. *vztažně*: který, jenž; *quod co*, což; *quī (quae, quod)* = *et is*, *sed is a ten*, *ten však*; *qui circa erant* okolostojící, *qui aderant* přítomní, *družina*; *quae cum ita sint* za těch okolností, *proto*; *quam-ob-rem*, *qua-re viz toto*; někdy *qui* = *jako*, *ausus eadem*, *quae nos*; v zástupných větách *vztažných* *quī* = *ut is*, *quod is*, *sī is a pod.*; *quod bene vertat* aby to bylo (kěz to jest) se zdarem. 3. *neurč.* některý, nějaký.
2. quī přísl. jak? zač?
quia poněvadž, protože; *že (ve větách vedl. vypovídacích).
quia-nam pročpak?
quī-, quae-, quod-cumque kdokoli, cokoli, kterýkoli, jakýkoli.
quīdam, quiddam (*subst.*), *quī-, quae-quod-dam* (*adj.*): *kdosi, cosi*; někdo, něco (*subst.*); *jakýsi, kterýsi*, v *plur.* *některí* (*adj.*); v *doplňku* *takřka, jaksí, jakoby*.
quidem přísl. 1. *zajisté, věru, právě*. 2. *aspoň, ovšem, tedy*; *meā q. sentiā* (podle). 3. *však, sice, a to, totž*; *nē-quidem* ani.
quid-nī proč ne?
quiēs, ētis, f. 1. *klid, pokoj, odpočinek*; *quieti se dare* oddati se odpočinku; *tres horas ad q—em dare* dopřáti odpočinku tři hodiny; *q. laborum* od práce. 2. *přen* ticho,

hluboký spánek, smrt, mír, klidný život.

qulescō, quiēvī, quiētum. 3. a) klidu dojít, utišíti se. b) odpočívati, odpočinouti si, klidně se chovati, býti tichý, žít v míru; chovati se netečně; býti soukromníkem. c) spáti, mlčeti, přestati.

quiētus 3. klidný, pokojný; mírný, skromný, odpočívající.

quī-, quae-, quod-libet (subst. i *quid-libet*) kdokoli, cokoli (subst.); kterýkoli, jakýkoli (adj.).

quīn 1. nuže, tedy, proč ne? *quīn igitur expergiscimī?* *quīn etiam* ba i, dokonce i. 2. spojka s *conī*, že, aby ne, po výrazech záporných a záp. smysl majících; *fieri non potest, quīn* není možno, aby ne = není jinak možno, než aby; *non multum abest, quīn* nechybí mnoho, aby ne; bezmála.

quī-, quae-, quod-nam který pak? jaký pak?

Quīnctius, iī, jméno říms. rodu; *Quīnctius* 3. *Quīnctiūv*; *Quīnctiānus* 3. *Quīnctia* se týkající, *Cincinnatiūv*.

quīnc-unx, uncis, m. $\frac{5}{12}$ assu, t. j. 5 uncí; pět teček na kostce; šachovité uspořádání stromů, kolů, řad, oddílů a pod.

quīn-deciēs patnáctkrát.

quīn-decim patnáct.

quīndecim-vīrālis, e sboru patnácti se týkající.

quīndecim-vīrī, ōrum, m. patnáctičlenný sbor kněžský.

quīngēnārius 3. pět set mužů čítající.

quīngēnī 3. po pěti stech.

quīngentēsīmus 3. pětistý.

quīngentī 3. pět set.

quīngentiēs pětsetkrát.

quīnī 3. po pěti; *quīnī dēnī* po patnácti, *quīnī vīcēnī* po 25 atd.

quīnquāgēnī 3. po padesáti.

quīnquāgēsīmus 3. padesátý; *q—a* *pars* padesátina j. dávka.

quīnquāgiēs padesátkrát.

quīnquāgintā padesát.

Quīnquātrūs, uum, f. pětidenní slavnost Minervina od 19. do 23. března.

quīnque pět; *q. prīmī* pět prvních mužů municipia.

quīnquennālis, e pětiletý; po pěti letech se opakující, pět let trvající.

quīnquennis, e pětiletý.

quīnquennium, iī, n. pětiletí.

quīnque-rēmīs, is, f. (*navis*) loď o pěti řadách vesel.

quīnque-vīr, vīrī, m. člen „pětky“, pětčlenného sboru.

quīnque-vīrātus, ūs, m. úřad, hodnost kvinkvevira.

quīnquiēs pětkrát.

quīnqui-plicō 1. zpateronásobnitel.

quīnta-decimānī, ōrum, m. vojíni 15. legie.

quīntānus 3.: *via q—a* cesta v táboře římském, oddělující stany 5. a 8. manipulu, sloužící za skladiště a tržiště; *q—ī, ōrum*, m. vojíni páté legie.

quīn(c)tīlis, is, m. pátý měsíc, červen.

Quīntilius, ī, m. jméno říms. rodu; od toho *Quīntiliānus*. **Quīntilius Vārus** římský vojevůdce r. 9. po Kr.; *M. Fabius Quīn(c)tiliānus* slavný rétor 1. st. po Kr.

quīntus, 3. pátý; *quīntum, q—ō* bo páté.

quippe (*quid-que*) často spojeno s *quī, quae, quod*: vždyť, neboť, ježto.

Quīrīnus, ī, m. jméno zbožněného Romula, *Quīrīnālis*, e *Kvirinovi* patřící, posvěcený, *Q. collis* *Kvirinál*; slavnost *Quīrīnālia, ium*, n. 17. II.

Quīrīs, Itis, m. římský občan, Říman; *ius Q-ium* plné právo občanské.

quīrītātus, ūs, m. kvílení, pláč.

quīrītō 1. o pomoc volat, naříkati.

quis, quid 1. táz. kdo? co? který? jaký? *quis senator* který senátor? *quis pudor* jaký stud? *quid co?* cože? proč? nač? *quid (postea)* co dále? jindy *quid co* teprve? což když? *quid quod co* tom o říci, že... *quid vero* cožpak? *quid ita* jak to? 2. neurč. někdo, leckdo, kdo, co, leccos; **nec quid nec quārē* buhví, jak a proč.

quis-, quid-nam kdo pak, copak? který jaký, (pak)? neurč. někdo, něco, kdo, co.

quis-, quid-piam (subst.); *quī—, quae—, quod-piam* (adj.) někdo, něco, kdokoli, cokoli.

quis—, quae—, quid (quic)-quam někdo, něco, nějaký; *neque quis-quam* a nikdo, *neque quidquam* a nic atd.

quis—, quid-que (subst.); *quae-, quod-que* (adj.) 1. každý jako jedno-

tlivec, každý zvlášť; *unusquisque* jeden každý; *quinto quoque anno* každého pátého roku; při *superlat.* právě, *proximi quique* právě nejlepší sousedé; *optimus quisque* (právě) nejlepší, dobří lidé; *pro se quisque* každý za sebe. 2. *neurč.* kdo, každý; *adjekt.* jakýkoli, některý.

quisquillae, *ārum*, *f.* odpadky, smetí, vyvrhel.

quisquis, *quaequae*, *quid(quic-)quid* kdokoli, kterýkoli.

quī-vis, *quae-vis*, *quod-vis*, *subst.* *quid-vis* kdokoli, cokoli, jakýkoli, *quāvis* (*rationē*) jakkoli.

1. *quō* 1. *táz.* kam? jak daleko? nač? k čemu? 2. *vztaž.* kam, a tam. 3. *neurč.* někam.

2. *quō* 1. čímž, a tím; *quō* — *eō* čím — tím. 2. = *ut eō* aby tím, aby tak.

quoad pokud, dokud, jak dlouho; až, až by.

quō-circā pročež.

quō-cumque kamkoli.

quod 1. *přísl.* proč (by) *nihil habeo*, *quod incusem senectutem*; vzhledem k čemu, a proto, a pročež; *quod sī* jest zesílené *sī*. 2. *spojka* poněvadž, protože, ježto, čím-že, že (*prý*); *quid* — *quod* u *quid*; **aby*.

quōdam-modō jaksi, poněkud.

quō-libet kamkoli.

quō-minus aby ne.

quō-modō jakým způsobem, jak; *že by; *quōcumque-modō* jakkoli.

quō-nam kam pak?

quondam kdysi, jednou; někdy, druhdy.

quoniam (= *cum iam*) poněvadž, protože.

quō-quam někam.

1. *quoque* (za slovem) také, též, i.

2. *quōque* = *et ut eō*.

quō-quō kamkoliv, *quōquō* versus na všechny strany.

quōrsum, *quōrsus* (*quō* *versum*, — *us*) kam, k čemu, nač.

quot kolik.

quot-annīs každoročně.

quot-cumque kolik (-koli).

quotī-diānus 3. (—*diē*) = *cotīdiānus*, *cotīdiē*.

quotiē(n)s kolikrát; *quotiēns-cumque* kolikrát-koli.

quot-quot kolik-koli.

quotus 3: kolikátý; *q—a hora est* kolik jest hodin?

quotus-cumque kolikátý-koli.

quo-usque až pokud, jak dlouho ještě?

R

R. jako zkratka *Romanus*. **P. R.** *Populus Romanus*, **R. P.** *Res publica*.

rabidus 3. zuřivý, nadšený.

rabiēs, *ēī*, *f.* zuřivost, vzteklost, rozčilení, vášeň, běsnění.

rabiōsus 3. zuřivý, vzteklý.

rabula, *ae*, *m.* tlučhuba, křikloun.

**racēmātīm* hroznovitě.

racēmifer, *a*, *um* zrný bohatý; hrozny ověnčený.

racēmus, *ī*, *m.* stopka; zrnno, zvl. hroznové, hrozen, šťáva z hroznů.

radiātus 3. zářící.

**rādīcātus* 3. zakořeněný.

rādīcītus z kořene, úplně.

rādīcula, *ae*, *f.* kořínek.

radiō (—*or*) 1. zářiti, třpytit se.

radius, *īī*, *m.* 1. hůl, hůlka na kreslení, měřítko, paprsek, špice kola, tkalcovský člunek. 2. poloměr kruhu;

druh podlouhlé olivy; paprsek sluneční, blesk.

rādīx, *īcis*, *f.* 1. kořen, zvl. jedlý, ředkev. 2. spodní část věci; *r. montis* pata hory; *přen.* původ, základ.

rādō, *sī*, *sum* 3. a) škrabat, drásat, hladit, čistit, zametat, vymazat, holit. b) těsně podle něčeho jít, plout, letět (*alqd*). c) turážet, trápit.

trādula, *ae*, *f.* struhadlo, škrábátko.

raeda (*reda*), *ae*, *f.* galský vozík čtyřkolý.

raedarius, *īī*, *m.* kočl.

Raetī, *ōrum*, *m.* gallští Raetové od Innu, k Rýnu, země *Raetia*, *ae*, *f.*; *Raetus* 3. *Raeticus* 3. raetský.

rāmālia, *ium*, *n.* chrastí, roští.

rāmenta, *ōrum*, *n.* odpadky, plliny, třísky.

rāmeus 3. větví-(m patřící).

***rāmificō** 1. vyháněti větve.

Ramnēs, *Ramnensēs*, *ium*, *m.* Ramnové, jeden ze tří pův. kmenů římských; *celsī Ramnes* vznešená mládež římská.

rāmōsus 3. větevnatý, rozvětvený.

rāmulus, *ī*, *m.* větvička.

rāmus, *ī*, *m.* větev, ratolest, strom.

***ramusculus**, *ī*, *m.* větévka.

rāna, *ae*, *f.* žába; *r. marina* mořský ďas.

rancidus 3. zapáchající.

rānunculus, *ī*, *m.* žabka.

rapācitās, *ātis*, *f.* hltavost, dravost, hrabivost.

rapāx, *cis* dravý, loupežný, hltavý, nenasytný.

raphanus, *ī*, *m.* *f.* [ř.] ředkev, ředkvička.

rapiditās, *ātis*, *f.* prudkost.

rapidus 3. prudký, rychlý, dravý, bouřlivý, divoký.

rapīna, *ae*, *f.* loupež, kořist.

rapīō, *rapuī*, *raptum* 3.: 1. prudce se něčeho (*alqd*) chápati, uchopiti, něco rychle konati; *viam r.* rychle jítí, pospíchatí, *silvās* probíhati, *r. cursum*, *fugam* rychle běžeti, utíkatí; chvatně, prudce unášeti, hnáti, vésti, dopravovati *currum*, *carinam*, *arbusta* a pod.; se *r.* chvatně jíti, spěchatí. 2. rváti, vyrvati, trhati, utrhnouti, vy—, s—, násilně uchvacovati, unésti, odvléci, *ad mortem* na smrt; uloupiti, ukořistiti, rychle dobýti *castra*; *raptum*, *ī*, *n.* lup, kořist. 3. rychle něco dostati, *ī. flammam* rychle vzplanouti, roznítlí; chvatně bráti, požívatí, užívati *oscula*, *spem*; zbaviti někoho něčeho, vzíti mu něco *pudorem*; *rapī* dáti se strhnouti.

raptim chvatně, nakvap.

raptiō, *ōnis*, *f.* uchvácení, uloupení.

raptō, 1. uchvacovati, unášeti, loupiti, pleniti.

raptor, *ōris*, *m.* lupič, uchvatitel; *adj.* lupičský.

raptus, *us*, *m.* trhnutí; loupež, únos.

rāpulum, *ī*, *n.* malá řepa.

rārēscō — — 3. rozplývatí se, řídnotí, mizeti; stávatí se řídkým, vzácným.

rāritās, *ātis*, *f.* kyprost; řídkost, vzácnost.

rārō řídká.

rārus 3. kyprý, řídký, sporý; ojedinělý, tu a tam se vyskytující, vzácný.

rāsilis, *e* hlazený, hladký.

***rāsōrium**, *ī*, *n.* škrabátko, břitva.

rāster, *strī*, *m.* (*rāstrum*, *ī*, *n.*) motyka, kopáč.

***ratificō** 1. potvrditi.

ratiō, *ōnis*, *f.* 1. a) počet, vý—, roz—, účet; *ratione* utí účtovatí, *ratio temporum* chronologie; *r—em inire* vypočítati, *alcis rei r—em referre ad alqm* účet z něčeho někomu vydati; *r—em referre in tabulas* účty do knih zapisovati; *r—es, libri r—um* knihy běžných účtů. b) seznam, *summa*, záležitost obchodní, obchod, *ratio pecuniarum* peněžnictví; záležitost vůbec; *r—es fori et iudicii* záležitosti politické a soudní; výhoda, prospěch, zájem; *r—ibus alcis consulere* dbáti něčeho prospěchu přen. počet, výčet, účet, *r—em redde* počet vydati, *r—em (com-) putare* s někým sčítovati; opatření, *r. pacis constituendae* k zabezpečení míru; účelné jednání, plán. 2. a) poměr, vztah, ohled, *veritatis* na pravdu, zření k něčemu, *alcis rei rationem habere*. b) způsob, ráz, jakost, stav, poměry; prostředek k něčemu: *r—es belli gerendi*; *quā r—e* jak, *aliā r—e* jinak a pod. *ratio vitae* způsob života, *dicendi* řečnění, řeči, *cogitandi* přemýšlení; *r. temporis* poměry doby, *r. temporum* letopočet, *r. Galliae* stav, poměry v Gallii, *r. belli* ráz války. 3. a) rozum, rozvaha; *expers r—is* nerozumný, *nullā r—e* nerozumně, *magna ratio* zralá úvaha. b) rozumný důvod; *ratione* z důvodu, pro; pohnutka, důkaz, závěr, důvod(y), vysvětlení. c) smýšlení, náhled, výklad, *alcis rei* o něčem; obor, směr, *vitae* života; pravidlo (—a); *rationem instituere* umíniti si, rozmysliti se; *naturalis ratio* přírodní zákon. d) řád, *methoda*; *ratione et viā* methodicky. e) theorie, systém, soustava, věda, učení; *ars et ratio* praxe a theorie; *r. et doctrina* systematická učenost, *r. et disputatio* rozumné badání.

ratiōcinātiō, *ōnis*, *f.* rozvrn, závěr, úsudek; rozumová úvaha, důkaz.
ratiōcinātor, *ōris*, *m.* účetní, počtář; vypočítavatel.
†ratiōcīnium, *ī*, počet, vý—; *úvaha, důkaz.
ratiōcinor 1. počítati, vy—, vyvozovati, usuzovati.
†rationābilis, *e* rozumný, účelný, odůvodněný.
rationālis, *e* rozumný, závažný, rozumový.
ratis, *is*, *f.* vor, loď.
ratiuncula, *ae*, *f.* vtipný nebo maličerný úsudek; důmyslný závěr.
ratus 3. a) vypočítaný, odměřený, určitý, pevný, jistý; *pro r—ā parte* v stanoveném poměru. b) (pravo-) platný; *ratum ducere, facere, habere* potvrditi, schváliti; *ratus sum* jsem si něčím jist, věřím.
rauci-sonus 3. dunící, hlučící.
raucus 3. chraptivý, vrkavý; drsně, temně znějící, šumící, dunící, vřeštící.
raudus, *rōdus*, *raudusculum* viz *rū—*.
Ravenna, *ae*, *f.* město Ravenna; *Ravennās*, *ātis* ravennský. *R—ātēs, ium*, *m.* Ravennští.
rāvis, *is*, *f.* ochraptělý.
rāvus 3. šedý, plavý, šerý.
re— předpona 1. zpět. 2. znovu, opět.
***reactiō**, *ōnis*, *f.* zpětná činnost, reakce.
***reaedificō** 1. znovu postavit.
reāpse (= *re ipsā*) vskutku.
rebellātiō, *ōnis*, *f.* vzpoura.
rebellātrīx, *īcis*, bouřící se, odpadá.
rebelliō, *ōnis*, *f.* obnovení války, (opětná) vzpoura.
rebellis, *e* opět se bouřící; *subst. m.* vzbouřenec, odbojník.
rebellō 1. válku obnoviti, (opětně) se vzbouřiti.
reboō 1. [z řec.] něčím se ozývati.
recalcitrō 1. (*calx*) vyhazovati nohama, kopati.
re-caleō — — 2. (opět) býti teplý.
re-calēscō, *caluī* — 3. opět se otepliti, zahřáti.
re-calfaciō, *fēci*, *factum* 3. (opět) zahřáti.
re-candēscō, *canduī* — 3. zběleti, rozpáliti se.
re-cantō 1. odvolati.

re-cēdō, *cessi*, *cessum* 3. a) ustupovati, couvati, odejti. b) přen. oddělit se, zmizeti; vzdáti se čeho, upustiti od něčeho *ab oppugnatione*; *r. ab armis* složit zbraně; *receditur* ustupuje se.
re-cellō — — 3. rychle zpět se pohybovati.
recēns, *entis* 1. časově málo vzdálený, hned po něčem (jdoucí): *recenti negotiō* hned po činu, *r. victoriā, praeturā*; *Romā recentes* z Říma právě přišlí, *recens a vulnere* s ranou ještě čerstvou, *animae recentes* duše nedávno zemřelé, *recens e castris* přicházející přímo z tábora. 2. nedávný, čerstvý, nový; mladý, svěží, statný.
re-cēseō, *uī*, *cēsum* 2. a) přehlížeti, přehlídku konati. b) uvažovati, vypravovati. c) procházeti.
recēnsiō, *ōnis*, *f.* (—*sus*, *ūs*, *m.*) přehlídka censorská.
***recepta**, *ae*, *f.* lékařský předpis, recept.
receptāculum, *ī*, *n.* 1. schránka, nádržka. 2. útočiště, útulek, shromaždiště.
†receptātor, —*trīx* = *receptor*, —*trīx*.
re-ceptō 1. (silně) zpět táhnouti; u sebe přijímati, útočiště poskytovat; se *r.* uchylovati se, ustupovati.
receptor, *ōris*, *m.* přechovavač.
receptrix, *īcis*, *f.* přechovavatelka.
receptum, *ī*, *n.* závazek, záruka.
receptus *ūs*, *m.* cdvolání; ústup, zpětný pochod, útočiště; *r—uī canere* troubiti k ústupu.
re-cessus, *ūs*, *m.* 1. chůze zpět, ústup; návrat, odchod. 2. ústraní, skryše, zátíší, vnitřní komnata.
re-cidivus 3. (*cado*) opět se vracějící, obnovený.
1. re-cidō, *re(c)cidī*, —(*cāsurus*) 3. a) zpět pačnouti. b) připadnouti, do—, u—, *ad`lubri`ium* v posměch, *ad nihilum* přijíti v nic.
2. re-cidō, *dī*, *sum* 3. (*caedo*) 1. odříznouti, vy—, u—. s—, vylámati, *barbam* odstříhnouti. 2. zutínati, vymýtit, vyhladiti; *recisus* 3. zkrácený.
re-cingō, *nxī*, *nctum* 3. rozvázati, uvolniti, odložit.

re-cinō — — 3. ozývati se, zníti, zpěvem opakovati; střídavým zpěvem oslavovati *Latonam*.

reciperō 1. viz *recuperō*.

re-cipiō, *cēpī*, *ceptum* 3.: 1. a) zpět vzíti, vytrhnouti, obrátiti *gressum*; zpět dostati, zpět dobýti, *arma* znovu se chopiti; *r. animum, mentem* zmužilsti opět nabýti, znovu se vzchopiti. b) (vojsko) zpět stáhnouti; vysvoboditi, zachrániti. c) se *r. odebrati se*, uchýliti se, ustoupiti; zotaviti se; *signum recipiendi* znamení k ústupu. 2. a) přijmouti, vzíti, obdržeti, *ferrum* smrtící ránu; *hasta, deus recipitur corpore* vniká do těla; dobýti (zpět), zmocniti se; vzíti v ochranu *in fide*; *urbe, civitate alqm r.* přijmouti za občana, do obce; *tecto recipere* přijmouti pod střechem, *moenibus* do města; *r. alqm reum (nomen alcis)* přijmouti žalobu proti někomu. b) připouštěti, dovolovati *defensionem*. c) na se vzíti, převzíti, zaručiti se; uznati za pravé, správné.

***reciprocātiō**, *ōnis*, *f.* obracení se, obrat.

reciprocō 1. a) sem tam pohybovati, *animam* dech popadat, *navem* obrátiti; *fretum reciprocatur* moře stoupá a opadá. b) logicky obracet.

reciprocus 3. touže cestou se vracějící; *mare r—um* za odlivu.

recitātiō, *ōnis*, *f.* předčítání.

recitātor, *ōris*, *m.* předčítatel.

recitō 1. předčítati, oznamovati.

reclāmātiō, *ōnis*, *f.* hlasitý odpor, projev nevole.

reclāmītō 1. důrazně odporovati.

re-clāmō 1. a) hlasitě odporovati, odmouvat. b) ozvěnou se ozývati, zpět volati.

re-clī is, *e* zpět opřený, ležící.

re-clīnō 1. zpět opřati, ohýbati, uložiti na znak; odvrátiti; *reclinatus* 3. (na znak) položený, odpočívající.

re-clūdō, *sī*, *sum* 3. (*claudō*) 1. otevřít (ale i uzavřít). 2. objeviti, ukázati, *ensem* tasiti, *pectus* rozříznouti; prozrazovati.

re-cōgitō 1. promysleti, uvážiti.

re-cōgnitiō, *ōnis*, *f.* přehlídka, vzpomínka; (opětné) poznání, uznání.

re-cōgnōscō, *nōvī*, *nitum* 3. (opět)

poznati; přehlížeti, prohlížeti, zkoumati; v paměti projíti; uznati, potvrditi.

re-colligō, *lēgī*, *lēcum* 3. sebrati, usmířiti; se *r.* vzpamatovati se.

re-colō, *coluī*, *cultum* 3. a) opět vzdělávati, pěstovati. b) obnoviti, znovu-zřídit. c) v duchu přehlížeti, uvažovati, vzpomínati si (*animo*).

***recommendō** 1. doporučovati.

***recompēnsō** 1. vyvažovati, vynahraditi.

re-compositus 3. opět upravený.

re-conciliātiō, *ōnis*, *f.* opět vyjednávání, smíření.

re-conciliātor, *ōris*, *m.* obnovitel.

re-conciliō 1. a) opět zjednat, obnoviti. b) opět si získati, smířiti, nakloniti si.

re-concinnō 1. opravit, spraviti.

re-conditus 3. skrytý, tajný; odlehlý, vzdálený.

re-condō, *didī*, *ditum* 3. a) uložit, schovati; *oculos* opět zavřít, *ensem lateri* vraziti do boku. b) skryti, zatajovati.

re-coquō, *xī*, *ctum* 3. převařiti, přetaviti.

recordātiō, *ōnis*, *f.* vzpomínka.

recordor 1. (*cor*) upamatovati se, vzpomínati; míti na mysli, uvažovati.

re-creō 1. opět oživit, obnoviti, osvěžiti; se *r., pass.*, osvěžiti se, okřáti, zotaviti se.

re-crepō — — 1. zaznívati, zvučeti.

re-crēscō, *crēvī*, *crētum* 3. opět na-(vy)růsti.

re-crūdēscō, *crūduī* — 3. opět okrvavěti, jitrěti se, obnoviti se.

rēctā (*viā*) přímo.

rēctē 1. přímo, správně, dobře; *r. factum* dobrý čin, *r. facere* dobro prokazovati. 2. právem, se zdarem *bellum gerere*; *r. vivere* šťastně (mravně).

rēctiō, *ōnis*, *f.* řízení.

rēctor, *ōris*, *m.* 1. řidič, *equī* jezdec, *navis* kormidelník. 2. vůdce, velitel, vládce; ředitel, *rektor.

rēctus 3.: 1. rovný, přímý, *rectis oculis* zpříma (hleděti); *r—ā regione* přímým směrem, *r—ā viā* přímo. 2. správný *sententia*, prostý. 3. dobrý, spravedlivý, poctivý; *rēctum*, *ī*, *n.* právo, spravedlnost, mravnost.

re-cubō — 1. ležeti naznak, nazad.
rēcula, *ae, f.* (*res*) malá věc, malý stateček.

re-cumbō, *cubū* — 3. a) ulehnutí naznak nebo ke stolu, stolovati; klesnouti. b) přen. ukládati se, uklidniti se.

recuperatiō, *ōnis, f.* opětne nabytí.

recuperātor, *ōris, m.* 1. kdo opětne nabyl, opětný vítěz. 2. rozhodčí, soudce v majetkových věcech.

recuperātōrius 3. rozhodčí.

recuperō 1. (*recipio*) znovu nabytí, dobýti; nazpět dostati, osvoboditi.

re-curō 1. opět vyléčiti.

re-currō, *currī, cursum* 3. zpět běžeti, téci, vrátiti se, utéci se.

re-cursō 1. vraceti se.

re-cursus, *ūs, m.* zpětný běh, návrat, couvnutí; *r. pelagi* odliv.

re-curvō 1. zpět zakřiviti, zahnouti.

re-curvus 3. do zadu zahnutý, zakřivený; *tectum r—um* labyrint.

re-cūsatiō, *onis, f.* vzpírání se vzpěčování se; námitka, ohrazení.

re-cūsō 1. (*causa*) 1. odmítnouti, odepřít; *nulla recusante* beze všeho odporu. 2. vzpěčovati se, zdráhati se.

re-cutiō, *cussī, cussum* 3. (*quatio*) otřásti.

rēda viz *raeda*.

***redāctor**, *ōris, m.* vydavatel, redaktor.

red-amō 1. lásku opětovat

red-ārdescō, *ārsī* — 3. opět vzplátnouti.

red-arguō, *uī, ūtum* 3. vyvrátiti, ze lži usvědčiti, lež potrestati.

red-dō, *didī, ditum* 3.: 1. a) dáti zpět, vrátiti, odevzdati, ponechat, darovati, *salutem* život a svobodu; se *r.*, *reddī* vrátiti se. b) zaplatiti, splatiti, odpláceti, vy —. *gratiam, beneficium*; plody nésti, vydávati. 2. a) odpovídati, opakovati; *vox reddita* odpověď; překládati, *verbo verbum* doslova. b) napodobovati. 3. a) (= *dare*) dáti, ustanoviti, *curam r.* věnovati péči, *poenas* odpykati. b) *iura r.* soudní nálezy vynášeti, zasedati na soudě, *iudicium r. in alqm* soudní vyšetřování zavésti proti někomu. c) vydávati, dávati *donum*, prokazovat *honorem*; vydávati počet *ratia-*

nem, udávati důvod; *vota r.* sliby splniti, *litteras* odevzdati, doručiti. d) = *facere*, učiniti někoho něčím *mare tutum*.

red-emptiō, *ōnis, f.* vykoupení, podplacení, pronajetí.

red-emptor, *ōris, m.* podnikatel, dodavatel, nájemce; *vykupitel.

red-emptūra *ae f.* nájem, podnikán nájmů.

red-eō, *ire, iī, itum* 1. a) vraceti se (l v řeči); *r. in memoriam* vzpomínati si, *in gratiam* smířiti se, *ad se* vzpamatovati se, *in viam* na pravou cestu se vrátiti. b) přecházeti v něco; plynouti z něčeho: *pecunia ex metallis*. 2. přejíti, dojiti, dostat se někam; *r. ad gladios* sáhnouti k mečům, *res ad triarios rediit* došlo na triarie; *redeunte Phoebō* při (opět-ném) východu slunce.

red-hibeō, *uī, itum* 2. vrátiti; zpět vzíti.

red-igō, *ēgī, āctum* 3. (*ago*) a) zpět hnáti, zpět přivést; uvést *in dicionem*, učiniti *in provinciam* (p—il); *in memoriam r.* v paměť si uvést, *ad nihilum r.* uvést v niveč, *ad irritum et vanum r.* zmařiti a překaziti. b) *pecuniam* a pod. sebrati, stáhnouti, dodati, vyplatiti, odvésti; *praedam in fiscum r.* zabaviti pro státní pokladnu. c) v *pass.* klesnouti *ad servitutum redigi*.

redimīculum, *ī, n.* stuha, řetěz.

redimiō 4. ověnciti, ovinouti.

red-imō, *ēmī, emptum* 3. (*emo*) 1. zpět koupiti, vykoupiti, od —, *lites* narovnáním ukončiti; (znovu) koupiti, najmouti. 2. napravit, vyrovnati.

red-integrō 1. v původní stav uvést, obnoviti, *animum r.* osvěžiti.

***rediscō**, *didicī* — 3. znovu se naučiti.

reditiō, *ōnis, f.* návrat.

reditus, *ūs, m.* 1. návrat, *in gratiam* usmíření, *in amicitiam* obnovení přátelství. 2. příjem, důchod; někdy vadně psáno **redditus*.

redivivus 3. odložený, již upotřebený, z mrtvých vstalý; *r—um, ī, n.* staré stavivo.

red-oleō, *uī* — 2. vůni šfítiti, voněti.

re-domitus 3. opět zkrocený.

re-dōnō 1. (zpět) darovati, vrátiti, *iras Marti* obětovati.

re-dūcō, xī, ctum 3. a) (zpět) (na-) táhnouti, vésti, za—, u—, uxorem vzít si. b) přivést, přimět k něčemu, *alqm in gratiam* usmířiti, *legem* obnoviti.

reductor, ōris, m. kdo uvede zpět, obnovitel.

reductus 3. odlehlý, vzdálený, stranou ležící; *producta et reducta* dobra přednější a zadnější.

red-uncus 3. zpět zakřivený.

redundantia, ae, f. přílišná hojnost.

red-undō 1. a) přitékati, prouditi, rozlévati se, zaplavovati, zasahovati, vzejíti. b) míti nadbytek, oplývati; býti v hojnosti, nadbytku.

reduvia (*redivia*), ae, f. záděra, svléknutá hadí kůže; přen. *curare r—am* zabývati se maličností.

redux, ucis 1. zpět přivádějící. 2. zpět přivedený, vracející se; *fortūna Redux* Štěstěna, dopřávající příznivého návratu.

***refectōrium**, ī, n. jídelna, refektář.

refectiō, ōnis, f. obnovení; zotavení, osvěžení; *hlavní jídlo.

re-fellō, fellī — 3. vyvracet, zahladiti.

re-ferciō, fersī, fertum 4. nacpat, naplniti, namačkat.

re-feriō — — 4. odrážeti.

re-ferrō, ferre, re(t)tulī, relātum 1. a) zpět nésti, vésti, odnésti, odvésti, (dolů) snášeti, (zpět) zaháněti; *r. oculos* obracet zrak, *os* stáhnouti tvář, *caput* obracet, zdvíhati, *pedem* couvati, ustupovati; *r. digitos ad frontem* zdvíhati, *gradūs* kroky obracet; *r. manūs* vztáhnouti na někoho, *castra* zpět posunovati; *r. victoriam* zvítěziti, *gloriam* získati si; *poenam* *r.* býti potrestán, *r. animum ad alqd* obrátiti, *repulsam* býti zamítnut; *r. gratiam* odvděčovati se, *sonum*, *vocem* odrážeti, v řeči: odpovídati, odvětit; vrátiti = splatiti, oplatiti; se *r.*, *pass.* vrátiti se. b) přen. vrátiti, provést, opět zavést, obnoviti, *verba* *r.* po někom opakovati; uváděti, vzpomínati; představovati, napodobovati *figuras*, *vultum*, *robur* sílu děditi. c) *r. ad alqd* vztahovati něco na něco, odvozovati z něčeho, *r. omnia ad suum arbitrium* činiti závislým na svém rozhodnutí; srovnávati, posuzovati podle něčeho;

referrī vztahovati se, týkati se něčeho. 2. a) donést, při—, zprávu přinést, oznámiti, vypravovati (*referovati*); *rem ad senatum* *r.* (*ad patres*) přednésti, k rozhodnutí předložiti, *ad consilium* vznést na vojenskou radu; *relāta*, *ōrum*, *n.* oznámení, zpráva. b) zanést, zapsati, *nomen*, *pecuniam* z peněz účty vydávati; čítati, počítati *alqm inter deos*; *in numero deorum alqm* *r.* mezi bohy uváděti, *in numerum d. r.* mezi bohy zařaditi. 3. *neos. rēfert* zálež na něčem, jest platno, prospívá. 4. **referēns* (*entis*, *m.*) *generālis* generální tajemník.

re-fertus 3. nacpaný, plný.

re-ferveō — — 2. vřít, kypět.

re-fervescō — — 3. vzkypět.

re-ficiō, fēcī, fectum 3. a) znovu, opět učiniti, zvoliti *alqm regem*, *praetorem*; *r. pontem*, *muros* znovu postaviti, *amissa* odčiniti; obnoviti, opět zjednati. b) opravit, *copias* doplniti; osvěžiti, občerstviti, sil dodati, zotavení dopřáti; se *r.*, *pass.* zotaviti se. c) vytěžiti, získati.

re-figō, xī, xum 3. odtrhnouti, snít; zrušiti, odstraniti *legem*.

re-fingō, nxī, ctum 3. znovu vytvořiti.

re-flāgitō 1. znovu požadovati.

re-flātus, ūs, m. protivný vítr.

re-flectō, xī, xum 3. a) zpět ohýbati, kroutiti, obracet. b) *animum* *r.* *ad alqd* obrátiti, *a re* odvrátiti.

re-flō 1. naproti váti.

†re-flōrēscō, flōruī — 3. vzkvésti.

re-fluō, xī — 3. zpět téci, přitékati.

re-fluus 3. zpět tekoucí.

†re-focillō 1. (znovu) ohřívati, utěšovati.

re-formīdātiō, ōnis, f. strach.

re-formīdō 1. báti se, lekat se.

†re-formātiō, ōnis, f. přetvoření, obnovení, zlepšení.

re-foveō, fōvī, fotum 2. opět zahřáti, osvěžiti, oživiti.

†re-formātor, ōris, m. opětný stvořitel, obnovitel, zlepšovatel.

reformō 1. obnoviti, změnit, reformovati, zlepšiti.

refractāriolus 3. hašteřivý.

***refrāctiō**, ōnis, f. lom světla.

***refrāgātiō**, ōnis, f. odpor.

re-frāgor 1. odporovati, stavěti se na odpor.

re-frēnātiō, *ōnis*, *f.* držení na uzdě, krocení.

re-frēnō 1. na uzdě držeti, krotiti; zadržeti, zdržeti.

re-fricō, *fricuī* — 1. a) opět rozdíratí, drásati; obnoviti. b) *nepřech.* obnoviti se.

re-frīgerō 1. ochladiti, osvěžiti; poleviti někomu.

re-frīgescō, *frīxi* — 3. opět ochladnouti, žáru pozbyti; vychladnouti, uváznouti, zvetšeti.

re-frīngō, *frēgi*, *fractum* 3. ulomiti, vy —, vypáčiti, zeslabiti, zlomiti.

re-fugiō, *fūgi*, *fugitūrus* 3. a) zpět utíkatí, ustupovati, mizeti; někam se utíkatí, uchylovati. b) *přech.* před něčím utíkatí, vyhýbatí se, stříci se, vzpíratí se, něco si oškliviti.

refugium, *iī*, *n.* útočiště.

refugus 3. zpět utíkající.

re-fulgeō, *fulsi* — 2. třpytiti se, zářiti.

re-fundō, *fūdī*, *fūsum* 3. zpět liti, vlévati; *znovu ulíti; *v pass.* vylévati se, zpět prouditi.

re-fūtātiō, *ōnis*, *f.* vyvrácení námitek.

re-fūtō 1. vyvrátiti, od —, odmítnouti.

***regāle**, *is*, *n.* (nebo *plur.*) královská hodnost, k — ý palác, statek, k — é právo; králový důchody, říšské klenoty.

rēgālis, *e* královský, králi patřící; krále hodný, důstojný; *rēgāliter* královsky, po způsobu králů, krále důstojně.

†**regenerō** 1. obroditi; *r — ātus* 3. obrozený, *křtěný.

re-gerō, *gessi*, *gestum* 3. a) zpět nésti, házetí. b) vrátiti, opětovati, *culpam* svalovati.

rēgificus 3. královský, nádherný.

Rēgillus, *i*, *m.* 1. město sabinské; *Rēgillēnsēs*, *ium*, *m.* Regillané; 2. jezero v Latii, *adj.* *Rēgillēnsis*, *e* regillský.

regimen, *inis*, *n.* 1. řízení, vedení, vláda. 2. správce, vládce.

rēgina, *ae*, *f.* královna, králová; dcera královská.

regiō, *ōnis*, *f.* (*regō*) 1. směr; *rectā r — e* přímým směrem; *e regione* v přímé čáře, přímo naproti. 2. hra-

nice, světová strana; 3. krajina, kraj; obor.

regiōnātīm kraj po kraji.

Rēgium, *iī*, *n.* 1. městečko v Gallii předalpské. 2. město v jižním cípu Italie (Reggio).

rēgius 3. královský: 1. králi patřící, králův. 2. krále hodný, důstojný. 3. nádherný, skvělý. 4. tyranský, despotický; *morbus r.* žloutenka; *rēgia*, *ae*, *f.* a) královský palác, stan. b) dvůr, rodina, hodnost královská; *rēgiī*, *ōrum*, *m.* dvořané královští.

rēgnātor, *ōris*, *m.* vladař; *fem. adj.* *regnātrīx* domus vladařský rod.

***rēgnicola**, *ae*, *m.* obyvatel království

rēgnō 1. a) panovati, kralovati; pánem býti, na pána si hráti. b) *r. alqd* ovládati, vlásti nad něčím.

rēgnum, *i*, *n.* 1. nejvyšší moc, vláda; *r — a vīni* předsednictví pitky. 2. královská moc, koruna, trůn; *r. alci deferre* někoho na trůn dosaditi, *r. affectare* trůnu se domáhati; *r. redit ad alqm* přechází na někoho. 3. sídlo královské, království, říše. 4. krutovláda. 5. majetek.

regō, *rēxi*, *rectum* 3. řídití, vésti, ovládati, spravovati; *r. fines* stanovití meze.

***regrātor** 1. (opět) děkovati.

re-gredior, *gressus sum* 3.: zpět kráčetí, vrátiti se, ustoupiti.

re-gressus, *ūs*, *m.* obrat, ústup, útočiště.

rēgula, *ae*, *f.* pravítko, krokvice, lať, lišta, měřítko, pravidlo, zásada; *řehole.

***rēgulāris**, *e* řadový, řeholní; *miles r.* řadový voják.

rēgulus, *i*, *m.* malý král, kníže, králevic.

Rēgulus, *i*, *m.* římské příjmení; *M. Atilius R.* konsul za 1. války punské.

re-gustō 1. opět pochutnávatí si na něčem, opět ochutnávatí.

rē-iciō, *iēcī*, *iectum* 3. (*iacio*) 1. zpět dozadu házetí, metati, přehoditi, položití na zad, na záda; zahnati. 2. odhoditi, odložití, odvrátiti, odmítnoutí, odkázati.

rē-lecta, *rēiectānea*, *ōrum*, *n.* věci za-sluhující odmítnutí.

rē-iectiō, *ōnis*, *f.* odmítnutí, *civitatis* občanského práva.

relectō 1. = *reiciō*.

***reiterō** 1. znovu něco činiti.

re-lābor, *lāpsus sum* 3. zpět padnouti, klesnouti, zmizeti; zpět upadati, vraceti se k něčemu.

re-languēscō, *languī* 3. zemdlíti.

re-lātiō, *ōnis*, *f. (fero)* podávání zprávy (referát), *r—em egredi* nemluvit k věci; *†*vyprávění, zpráva; vztah.

relātor, *ōris*, *m.* zpravodaj (referent).

relātus, *ūs*, *m.* zpráva, vypravování; přednes, podání zprávy.

re-laxātiō, *ōnis*, *f.* uvolnění, zastavení, zmírňení.

re-laxō 1. uvolniti, otevřít; uleviti, polehčiti, zmírňiti; se *r.* vyprostiti se z něčeho, zbaviti se něčeho.

re-lēgātiō, *ōnis*, *f.* vypovězení.

1. **re-lēgō** 1. vypověděti, vyobcovati, vyhostiti.

2. **re-legō**, *lēgī*, *lēctum* 3. a) opět sebrati, svinouti; b) *r. Asiam* opět projíti, *r. aquas, litora* zpět se plavit; v duchu procházeti; opět čísti, počítati.

re-lentēscō — 3. opět ochabovati.

re-levō 1. (opět) zdvihnouti; ulehčiti, polehčiti, *alqm metu, morbo* zbaviti, *famem, sitim* zmírňiti; v *pass.* pozdraviti se, zotaviti se.

re-lictiō, *ōnis*, *f.* opuštění.

re-ligātiō, *ōnis*, *f.* uvazování.

religiō, *ōnis*, *f. (religere)* 1. a) rozpak, pochybnost, vrtoch; pověra, pověrečný strach; *r—em afferre, inicere* způsobiti. b) úzkostlivost, svědomitost; *r. officii* úzkostlivé plnění povinnosti. c) závazek, povinnost, přísaha, slib; *r—e obstringere* zavázati, *r—one solvere* viny zbaviti. 2. a) víra, náboženství, náboženský cit, úzkostlivá zbožnost. b) náboženské obřady, uctívání božstva, bohoslužba, zbožná úcta. c) předmět úcty božstva, svátost; věštba. d) svatost, posvátnost, posvátná úcta. e) **religiones mendicantium* řády žebravých mnichů.

religiōsus 3. a) povážlivý, *dies* zlověstný, *civitas* úzkostlivá. b) svědomitý, zbožný. c) posvátný, úctyhodný; **m.* mnich, duchovní (zvl. v *plur.*).

re-ligō 1. přivázati, u—, s— od—, *equos* zapřáhnouti.

re-linō, *lēvī* — 3. (zátku) otevřít, *mella* vybírat.

relinquō, *līquī*, *lictum* 3.: 1. a) zanechat, zůstaviti, *arma* složit; *r. alqm praesidiō* (dat.) k ochraně; *relictus* 3. i zděděný. b) jako zbytek nechat, v *pass.* zbývati. c) (pře)nechat, přepustiti, dovoliti; *alqd r. in medi* nechat nerozhodnuto. 2. a) opustiti. b) nechat tak, stranou, bez pomoci; (o)pominouti, nedbat.

reliquiae ārum, *f.* ostatky, zbytky, pozůstatky, pozůstalost.

reliquus, 3. a) zbylý, zbývajcí; *spes reliqua* est zbývá; *r—um, ī, n.* zbytek; *r—um est, ut* zbývá aby; *non r—um est, ut* nezbývá, než... *reliquum facere alqd* zůstaviti, ponechat, ušetřiti, *nihil reliquī facere* ničeho neopomenouti. b) ostatní, budoucí; *in r—um (tempus)* pro budoucnost.

re-lūceō, *lūxī* — 2. zářiti, svítiti.

re-lūcēscō, *lūxī* — 3. zazářiti, zasvitnouti.

re-luctor 1. zápoliti, zápasiti, vzpínati se.

***relupendio** = *corneta*.

re-maneō, *mānsī* — 2. zůstat, setrvati, udržeti se.

re-mānslō, *ōnis*, *f.* setrvání.

remedium, *ī*, *n.* lék, (léčivý) prostředek; **pokání*, usmíření.

re-meō 1. jíti zpět, vrátiti se; *r. aevum peractum* znovu prožiti.

re-mētiōr, *mēnsus sum* 4. a) přeměřiti, od—, pozorovati. b) opět, zpět projíti, proplouti; *remēnsus* 3. v *pass.* smyslu.

rēmex, *igis*, *m.* (*remus, ago*) veslař, veslaři.

rēmigātiō, *ōnis*, *f.* veslování.

rēmigium, *ī*, *n.* veslování, vesla, veslaři.

rēmigō 1. veslovati.

re-migrō 1. zpět se přestěhovati, vrátiti se.

re-minīscor — 3. rozpomenouti se, vzpomenouti si; vymysleti si.

re-misceō, *miscuī*, *mixtum* 3. smísiti, přidružiti.

re-missiō, *ōnis*, *f.* 1 poslání zpět, propuštění; 2. uvolnění, ochablost, ochabnutí *vocis*. 3. odpočinek, zotavení. 4. prominutí.

re-missus 3. a) uvolněný, popuště-

ný. b) mírný, klidný, veselý. c) o-
chablý, malátný, líný.

re-mittō, *mīsī*, *missum* 3.: 1. a) zpět
poslati, propustiti, vrátiti; *tela* zpět
metati, *calces* zadkem vyhazovati,
vocem odrážeti. b) opláceti; vydá-
vati ze sebe, vypouštěti. 2. a) po-
voliti, pustiti, uvolniti *habenas*,
frena; *ager remissus* rozmrzlé. b)
zmírniti, povoliti, ustati, *nil* v ni-
čem; *remitte quaderere* přestaň se
ptáti; *ventus remisit* ustal, *virtus re-
mittitur* ztrácí se, přestává. c) zota-
viti, klidu dopřáti, obveseliti. 3. pro-
minouti, sleviti, darovati *poenam*,
pecuniam; odpustiti, vzdáti se *odia*;
dovoliti; 4. odkázati na někoho, po-
nechat na rozhodnutí (*ad senatum*).

re-mōlior 4. zpět posunouti.

re-mollēscō — — 3. změkknouti, státi
se změkčilým, dáti se obměkčiti.

re-molliō 4. měkkým; změkčilým
činiti.

remora, *ae*, *f.* = *remorāmen*.

remorāmen, *inis*, *n.* překážka, zdržo-
vání, průtah.

re-mordeō — *morsūrus* 2. navzájem
kousnouti; opět znepokojovati, sou-
žiti.

re-moror 1. a) prodlévati, zdržovati
se, meškati, trvati. b) přech. někoho,
něco zdržeti, zpozdit.

remōtē daleko od něčeho.

re-mōtus 3. vzdálený, odlehlý, daleko
ležící.

re-moveō, *mōvī*, *mōtum* 2. a) odstra-
niti, odkliditi, vzdáliti; *remotis ar-
bitris* beze svědků, *remoto metu* beze
strachu a pod. b) odložití stranou
nechat, *suspicionem* odvrátiti, *r.*
ordine, *tribū* vyloučiti ze...; zmařiti.

re-mūgiō 4. bručením, řvaním se
ozývati.

re-mulceō, *sī*, *sum* 2. schlípiti, zlehka
spouštěti.

remulcum, *ī*, *n.* vlečné lano.

re-mūneratiō, *ōnis*, *f.* odplata,
uznání.

re-mūneror 1. odměniti, odplatiti.

re-murmurō 1. zpět hučeti.

rēmus, *ī*, *m.* veslo; *r—os ducere* veslo-
vati.

Remus, *ī*, *m.* bratr Romulův.

re-narrō 1. znovu vypravovati.

re-nāscor, *nātus sum* 3. znovu se

zroditi, narůst; znovu se objeviti,
oživnouti; *odroditi se.

re-nāvigō 1. zpět se plaviti.

re-neō 2. zpět snovati.

renēs, *um*, *m.* ledviny.

re-nīdeō — — 2. a) stkvíti se, zářiti.
b) radovati se, smáti se.

***renītentia**, *ae*, *f.* odpor, vzdor.

re-nītor, *nīsus sum* 3. vzpírati se,
vzpouzeti se, odporovati.

rennuō = *renuō*.

1. **re-nō** 1. vyplovati, vypořít se.

2. **rēnō** (*rhēnō*), *is*, *m.* (galsky)
kožišina.

re-nodō 1. nazad v uzel svázati (roz-
vázati?).

re-novāmen, *inis*, *n.* nová podoba.

re-novātiō, *ōnis*, *f.* obnovení; úrok
z úroku.

re-novō 1. obnoviti, opakovati, znovu
se do něčeho dáti; *přen.* občerstviti,
osvěžit; úroky z úroků čítati.

re-nuntiātiō, *ōnis*, *f.* oznámení, vy-
hláška ohlášení, pro—.

re-nuntiō 1. a) (úřední) zprávu po-
dati, hlásiti; ohlásiti zvolení úřední-
kem, zvoliti. b) odřici; odmítnouti,
zřici se něčeho, vypověděti *amici-
tiam*.

re-nuō, *uī* — 3. kývnouti na znamení
odporu; odepřít, odporovati.

†**trenūtus**, *ūs*, *m.* zavrtění hlavou,
odmítnutí.

reor, *rērī*, *ratus sum* počítati, uvažo-
vati, domnívati se; *ratus* 3. domní-
vaje se, mysle; jistý, ujištěný.

repāgula, *ōrum*, *n.* závora.

repandus 3. zpět vzhůru zahnutý.

reparābilis, *e* nahraditelný.

***reparātiō**, *ōnis*, *f.* obnovení, obnova,
náhrada.

re-parō 1. a) znovu zjednati, získati;
ztrátu, škodu nahraditi; napravit;
doplniti. b) zaměnit, vy—, posil-
niti, osvěžiti *animos*.

repastinātiō, *ōnis*, *f.* opětne oko-
pávání.

re-pellō, *reppulī*, *repulsum* 3. a) od-
strčiti, odraziti, zahnati, zatlačiti.
b) odvrátiti, odmítnouti, odmrštit.

re-pendō, *pendī*, *pēsum* 3. a) od-
vážiti, na—, vyvážiti. b) vyplatiti,
s—, od—, nahraditi, vyrovnati.

1. **repēns**, *entis* rychlý, náhlý, čerstvý,
nový.

2. **repēns**, *repente* náhle, znenadánf.
†**repēnsō** 1.= *repēndō* 3.
repentīnus 3. náhlý, nenadálý, rychle působící; *repentīnō* náhle.
repercussus, *ūs*, *m.* odraz.
re-percutiō, *cussī*, *cussum* 3. zpět odrážeti; *repercussus* 3. zpět odrážený, zpět se odrážející.
reperiō, *repperī*, *repertum* 4. (*pario*) 1. a) naléztí, objeviti, vypátrati, *salutem r.* zachrániti se. b) shledati, postihnouti něco něčím (dva akus.). 2. dovídati se. 3. vynaléztí, objeviti, vymysleti.
repertor, *ōris*, *m.* vynálezce, původce, tvůrce, nálezce.
repetītiō, *ōnis*, *f.* opakování.
repetītor, *ōris*, *m.* kdo zpět požaduje.
re-petō, *iī*, (*īvī*), *ītum* 3.: 1. a) opět mířiti, na něco útočiti *urbem*; vrátiti se *domum*, *patriam*. b) zpět volati, dopravití *sarcinas*. c) opět konati, opakovati *opus*, *verba*; obnoviti, opět se něčemu věnovati *studia*; opět vydati, *r. pugnam* znovu se dáti do boje; *repetītus* 3. opětovaný, opětovně. d) odněkud začínati, vycházeti, odvozovati; *supra r.* výše sáhnouti, *memoriā alqd r.* na paměť si znovu uváděti. 2. zpět žádati, zpět se domáhati, *poenas ab aliquo* někoho potrestati; domáhati se peněžitě náhrady; *res repetere*, *lex de pecuniis repetundis*; *res r. ī* žádati zadostiučinění.
re-pleō, *ēvī*, *ētum* 2. (opět) naplniti, do—, nahraditi- bohatě opatřiti.
replicātiō, *ōnis*, *f.* zpětný pohyb v kruhu.
re-plicō 1. rozvinovati; *uváděti námitky, replikovati.
rēpō, *psī*, *ptum* 3. léztí, plaziti se, plížiti se.
re-pōnō, *posuī*, *positum* 3.: 1. a) zpět klásti, ukládati, uložití, uschovati; pohřbítí; odložití *arma*, *tela*. b) znovu položití, přinéstí, postaviti; divadelní kusy znovu provozovati; znovu zříditi, nahraditi, *honorem* znovu vzdáti. 2. a) položití, postaviti, složití; *spem in re r.* skládati do něčeho; *repositus* 3. spočívající. b) počítati, klásti, mezi něco: *alqm in deos*, *in numero doerum*.
re-portō 1. a) zpět nésti, véztí, pře-
praviti; *victoriam r. de (ex) aliquo* zvítěziti nad někým; *r. laudem*, *gloriam*, *spem* odnésti si. b) znovu přinéstí.
re-poscō — — 3. zpět žádati, upomínati, vymáhati.
***repositōrium**, *r*, *n.* knihovna.
re-pos(i)tus 3. odlehlý, vzdálený.
repostor, *ōris*, *m.* obnovitel.
re-pōtia, *ōrum*, *n.* opětovná pitka, „dozvuky“.
repraesentātiō, *ōnis*, *f.* placení hotovými.
repraesentō 1. a) opět zpřítomniti, před oči představití, *virtutem* napodobiti. b) nepródleně učiniti, vykonati; *r. pecuniam* hotově vyplatiti; *representovati.
re-prehendō, *hendī*, *hēsum* 3. a) uchopiti, zadržeti. b) kárati, vytýkati.
reprehēnsiō, *ōnis*, *f.* domluva, výtká, hana.
re-prehēnsō 1. stále zadržovati.
reprehēnsor, *ōris*, *m.* karatel, oprávec.
re-pressor, *ōris*, *m.* potlačitel.
re-primō, *pressī*, *pressum* 3. a) zpět zatlačití, zadržeti. b) potlačití, zameziti.
***reprobō** 1. zavrhovati.
***reprobus** 3. zvrácený, špatný, nepravý.
***reprodūcō**, *xī*, *ctum* 3. předváděti.
re-prōmissiō, *ōnis*, *f.* vzájemný slib.
re-prō-mittō, *mīsī*, *missum* 3. vzájemný slib si dáti; †znovu slibovati, zaručovati.
***reptilis**, *e* plazící se, *n.* plaz.
rēptō 1. léztí, plaziti se, *r. jlyas* prolézati lesy.
repudiātiō, *ōnis*, *f.* zamítnutí, odmítnutí.
repudiō 1. zamítnouti, odmítnouti...
repudium, *iī*, *n.* zamítnutí manželky, rozvod.
re-puerāscō — — 3. opět se státi dítětem, dětinským.
repugnanter nerad, s odporem.
repugnantia, *ae*, *f.* odpor, rozpor
re-pugnō 1. protiviti se, odporovati; vzpíratí se, nesouhlasiti.
re-pulsa, *ae*, *f.* (*pello*) odmítnutí; *r—am ferre*, *accipere* propadnutí při volbách.

re-pulsus, ūs, m. odraz.

re-pungō — — 3. popíchnouti.

re-pūrgō 1. (opět) vyčistiti.

re-putātiō, ōnis, f. úvaha, rozjímání.

reputō 1. a) vypočítati. b) uvážiti, roz—, rozmysliti si.

requiēs, ētis (akus. i requiem, abl. requiē) f. klid, odpočinek, osvěžení.

re-quiēscō, ēvī, ētum 3. klidu dojíti, odpočinouti si; zotaviti se, odpočívati.

requiētus 3. odpočatý.

re-quīrō, quīrīvī, quīrītum 3. a) hledati, vyhledávati. b) pohřešovati, toužiti po něčem; vyžadovati, přát si. c) pátrati, vyšetřovati, vyptávati se.

***requīsītīō**, ōnis, f. pátrání, vyšetřování.

rēs, reī, f. 1. a) věc, předmět; v plur. svět, vesmír, *rerum domini* páni světa, *has res relinquere* tento svět. b) podstata, ráz, látka, obsah, obor, hodnota; *ex re aestimare* posuzovati podle vnitřní hodnoty; *totā re errare* zcela se zmýliti; *eius rei* toho, *eā re* tím a pod. c) majetek, jmění; *male rem gerere* špatně hospodařiti; *res repetere*, viz *toto*; *res reddere* dáti povinnou náhradu, zadostiučnění; *res negare* odepřiti; *res familiaris* jmění rodiny, soukromé, *res rustica* hospodářství, rolnictví. d) vláda, moc, říše; *rerum potiri* zmocniti se vlády. 2. a) okolnost (i v plur.) stav, postavení, poměry, osud *res dura*; *lacrimae rerum* prolévané nad lidskými osudy, *res secundae* štěstí (stav), *res adversae* neštěstí, *res trepidae* zmatky, *rerum mutationes* státní převraty, *novis rebus studere* usilovati o převrat, *pro re* podle okolností; *eā re*, ob *eam rem* proto, *quā re*, *quam ob rem* pročež. b) zájem, prospěch, blaho; *in rem est*, *ex re est* jest s prospěchem, *ab re* k neprospěchu; *tua res agitur* jde o tebe. 3. činnost, zaměstnání, podnik, právní záležitost, pře; *res est mihi tecum* mám s tebou co činiti, *res navalis* námořnictví, *res bellica* válečnictví, *res militaris* vojenství. 4. a) vykonávání věci, jednání, čin, skutek; *res divinae* posvátné obřady; *rem gerere* jednati,

válčiti, bojovati, *res gestae* činy (válečné). b) událost, případ, v plur. dějiny; *rerum scriptor* dějepisec. c) výsledek, skutečnost: *re ipsā* vskutku, *re verā* v pravdě, *rē* — *nōmine* ve skutečnosti, podle jména (zdánlivě). 5. *res publica* obec, stát; jmění, zájem, prospěch obce, veřejné poměry; vláda v obci, vedení obce, obecní záležitosti; *rem p—am capessere*, *ad rem p—am accedere* věnovati se službě státní, veřejné činnosti.

re-saeviō 4. znovu se rozzuřiti.

re-salūtō 1. navzájem pozdraviti.

re-sānescō, sānuī — 3. znovu se uzdraviti.

re-sarciō, sarsī, sartum 4. spraviti, na—, nahraditi.

re-scindō, scidī, scissum 3. a) strhnouti *pontem*, roztrhnouti, znovu otevřít *vulnera*. b) zrušiti, učiniti neplatným.

re-sciscō, scīvī, scītūrus 3. zvědět, zprávu dostati.

re-scribō, psī, ptum 3. a) odepsati; *rescriptum*, ī, n. císařský výnos, reskript. b) dluhy odepsati — zaplatiti. c) přepsati. d) znovu napsati, přepracovati; *r. legionem* znovu postaviti.

re-secō, secuī, sectum 1. ořezati, u—, osekati, u—, ostříhati; *r. ad vivum* (do živého), bráti příliš důkladně; *spem r.* omeziti.

re-secrō 1. kletby zbaviti.

re-sēminō 1. znovu ploditi.

re-sequor, secūtus sum 3. odpovědět *alqm*.

re-serō 1. (*sera*) závoru odstrčiti, otevřít; přístupným učiniti, zjeviti.

re-servō 1. uchovati, nechati si; zachovati, ušetřiti.

re-ses, *idis* zbylý, nečinný.

re-sideō, sēdī — 2. (zůstat) sedět; zůstat (u)tkvěti.

re-sīdō, sēdī — 3. a) usaditi se, posaditi se. b) utišiti se, uklidniti se. c) opadávati, klesati, snížiti se.

residuus 3. pozůstalý, zbylý, dlužný; *r—um*, ī, n. zbytek.

re-signō 1. a) otevřít, zjeviti, b) odnít, zmařiti. c) odepsati v účtech, dluh vraceti.

re-siliō, uī — 4. a) zpět skákat, od-

skakovati, odraziti se. b) zkracovati se, zmenšovati se.
re-sīmus 3. vzhůru ohnutý.
rēsīna, ae, f. pryskyřice.
rēsīnōsus 3. pryskyřičný.
re-sīpiō — — 3. (*sapio*) chutnat něčím *alqd*.
re-sīpīscō, *piī* (*puī*) — 3. přijíti opět k rozumu; přijíti k sobě, zotaviti se.
***resistentia**, ae, f. odpor.
re-sistō, *stītī* — 3. a) zastaviti se, stanouti; zůstatí pozadu. b) opět se postavití; zarazití se, uvážnouti. c) na odpor se postavití, odporovati.
***resolūtiō**, *ōnis*, f. rozluštění, rozhodnutí.
resolvō, *solvī*, *solūtum* 3. a) rozvázati, uvolniti, odpřáhnouti *equos*; otevřítí, rozříznoutí, prokláti. b) rozpouštětí, rozptýlití, rozluštiti *ambages*. c) odstraniti, uvolniti; *r. terga* protahovati; v *pass.* uvolniti se, zaniknouti.
re-sonābilis, e ozvěnou se ozývající.
†resonantia, ae, f. ozvuk, resonance.
resonō 1. a) (ozvěnou) se ozývati, zvučeti. b) zvukem, zpěvem naplňovati, zpívatí; *resonāns*, *antis* zvučný.
re-sonus 3. ozvěnou se ozývající.
re-sorbeō — — 2. (zpět) pohlcovati, do sebe vsrknouti.
re-spectō 1. *alqm*, *alqd* ohlížeti se; ohled, zření mlti; očekávati.
respectus, *ūs*, m. ohlížení se; ohled, zřetel; úcta.
re-spergō, *sī*, *sum* 3. pokropiti, poskvrnití.
respersiō, *ōnis*, f. pokropení.
re-spiciō, *spexī*, *spectrum* 3.; 1. ohlížeti se, vzadu za sebou vidětí. 2. na něco (*alqd*) pohlédnouti, shlédnouti. 3. v duchu přehlížeti, očekávati. 4. mlti zření, ohled, dbáti něčeho (*akus.*). 5. vztahovati se k něčemu.
re-spīrāmen, *inis*, n. průdušnice.
re-spīrātiō, *ōnis*, f. oddech (oddechnutí), výpar; vydechování, vypařování.
re-spīrātus, *ūs*, m. oddechování.
re-spīrō 1. vydechovati *gramine*, voněti, oddechnouti (*si*); zotaviti se, uklidnití se, ustatí, povolití.
re-splendeō, *uī* — 2. lesknouti se.
re-spondeō, *spondī*, *spōnsum* 2. (a navzájem slíbiti, dáti, splatiti. b) od-

povídati, odvětití, vydati věštbu; právní radu dávatí; k soudu se dostaviti, zodpovídati se; hlásiti se. c) souhlasiti, býti přiměřen, shodovati se, vyrovnati se; naproti ležeti; *respōnsum*, *ī*, n. odpověď, výrok, věštbá.
respōnsiō, *ōnis*, f. odpověď, vyvrácení.
respōnsō 1. odpovídati, odporovati, pohrdati, vzpírati se.
re-spuō, *uī* — 3. vyplivnouti, vyvrhnouti; odmítnouti, zamítnouti.
re-stagnō 1. býti pod vodou, vystoupiti z břehů.
***restaurātor**, *ōris*, m. obnovitel.
re-staurō 1. opět vystavětí, obnoviti.
re-stīnctiō, *ōnis*, f. uhašení.
re-stinguō, *nxī*, *ntum* 3. hasiti, u—, potlačiti; v *pass.* (u)hasnouti, zahnouti.
re-stipulātiō, *ōnis*, f. vzájemný slib, závazek.
re-stipulor 1. vzájemně si slíbiti, zavázati se.
restis, *is*, f. provaz, lano.
restitō 1. váhati.
re-stituō, *uī*, *ūtum* 3. (*statuo*) 1. zpět (znovu) postavití. zasaditi, *comas* urovnati. 2. a) v původní stav uvéstí, dosaditi *in regnum* na trůn, *iudicium* soudní nález zrušiti; *dam-natos in integrum r.* trest odsouzených zrušiti, z vyhnanství zpět povolati. b) (zpět) odevzdatí, vrátiti; opět získati, nahraditi, napravití *vim*. c) znovu zavéstí, znovu projevití, obnoviti, zachrániti *rem (publicam)*.
re-stitūtiō, *ōnis*, f. navrácení v dřívější stav, obnovení, udělení milosti, povolání z vyhnanství.
restitūtor, *ōris*, m. obnovitel.
re-stō, *stītī* — 1. a) zůstatí, vytrvati, zbývatí; *neos restat (ut) zbývá*, čeká, jest souzeno. b) odporovati, protívití se.
restrictus 3. těsný, úzký; skoupý, přísný, opatrný.
re-stringō, *nxī*, *ctum* 3. dozadu spouatí, zadrhnouti, *omeziti; *r. animos* tísňiti, zarmucovati.
re-sūdō 1. potiti se, vypocovati se, vypotiti.
re-sultō 1. odskakovati, odrážeti se.
re-sūmō, *mpsī*, *mptum* 3. opět vzíti,

arma znovu se chopiti; opět na se vzít, nabýt, dát se do něčeho *alqd*; obnovit.

re-supīnō 1. nazad (znak) položit, srazit.

re-supīnus 3. vzad skloněný, na znak ležící, hrdě vztyčený.

re-surgō, surrēxī, surrēctum 3. (*sub-rego*) opět povstati, vynořiti se; *vstáti z mrtvých.

***resurrēctiō, ōnis, f.** vzkříšení, z mrtvých vstání.

re-suscitō 1. znovu vzbuditi.

re-tardātiō, ōnis, f. zdržení.

re-tardō 1. z(a)držovati, omeškati; zmírniti, zmenšiti.

rēte, is, n. síť.

re-tegō, tēxī, tectum 3. odkryti, odhaliti; zjeviti, prozraditi.

re-temptō (retentō) 1. opět se o něco (*alqd*) pokoušeti.

re-tendō, tendī, tentum 3. povolit, popustiti.

re-tentiō, ōnis, f. zadržení, zastavení; zdržení se.

re-tentō 1. (*retineo*) z(a)držovati.

re-texō, texuī, textum 3. a) rozplést, rozpárati. b) zmařiti, neplatným učiniti, odvolati. c) znovu tkáti, obnoviti.

re-ticentia, ae, f. mlčení, zamlčení se, odmlčení (se).

re-ticeō, uī — 2. mlčeti, za — se, odmlčeti se.

rēticulum, ī, n. (rēte) síťka, síťkový sáček.

retināculum (retineo), ī, n. provaz, uzda, otěž, lano.

re-tinēns, entis zachovávající, udržující něco; lpící na něčem.

re-tineō, uī, tentum 2.: 1. z(a)držeti, v *pass.* z(a)držeti se. 2. zdržeti (ve své moci), *ordinem* zachovati, *vitam* zachrániti, *animum* živořiti. 3. mlti, držeti; *r. memoriam rei* v paměti zachovati něco.

re-torqueō, torsī, tortum 2. zpět točiti, kroutiti, pře —, obrátiti; *r. mentem* změnit.

re-tractātiō, ōnis, f. vzpěčování, zdráhání (se); *(opětné) přemýšlení, úvaha.

re-tractō 1. a) zpět vzít, odvolati. b) vzpírat se, vzpěčovat se, odmítati; c) znovu ohmatávat, chápat se

čeho, uvažovati o něčem (*alqd*), opět něco dělati (*librum* čísti a pod.).

re-tractus 3. vzdálený, odlehlý.

re-trahō, trāxī, tractum 3. zpět táhnouti, vléci, vésti; vzdáliti, zdržeti, odciziti; *r. ab interitu* zachrániti, se *ab ictu* vyhnouti se ráně. b) znovu vléci, táhnouti.

re-tribuō, uī, ūtum 3. zpět dáti, vrátiti.

***retribūtiō, ōnis, f.** odplata, odměna.

retrō zpět dozadu, v opak; vzadu.

***retrōactus** 3. minulý.

retrō-cēdō, cessī, cessum 3. zpět ustoupiti.

†retrōgradior, gressus sum 3. zpět kráčet.

retrōrsus, retrōrsus, retrō-versus (3.) zpět obrácený, nazpět.

retrūdō 3. *retrūsus* 3. skrytý.

re-tundō, rettudī, tūsum 3. otupiti, zeslabiti, zkrotiti, zmírniti, *retusus* 3. tupý.

***returgeō — — 2.** znovu naběhnouti, z. vyrůst.

reus, ī, m. (fem. *rea, ae*) obžalovaný, vinný, viník; *alqm reum facere* obžalovati; *in reos referre* do seznamu obžalovaných zanést; *voti reus* zavázaný k vyplnění slibu.

re-valēscō, valuī — 3. opět se zotaviti, nabýti sil, opět nabýti platnosti.

re-vehō, vexī, vectum 3. a) zpět dovézt, dopravit; v *pass.* zpět jeti, plavit se, plouti a pod. b) v *pass.* v řeči se vrátiti.

re-vellō, vellī, vulsum 3. vytrhnouti, od —, vyrvat, vyvrátiti; násilně otevřít.

re-vēlō 1. odhaliti, obnažiti.

re-veniō, vēnī, ventum 4. vrátiti se.

re-verberō 1. odrážeti, narážeti.

reverēns, entis uctivý; †reverenter s úctou.

reverentia, ae, f. úcta, vážnost.

re-vereor, veritus sum 2. a) ostýchat se, báti se. b) v úctě míti, ctíti; *reverendus* 3. úctyhodný.

reversiō, ōnis, f. návrat.

re-vertor, revertī, reversus 3. vrátiti se; postihnouti někoho *in alqm*; *r. in gratiam cum aliquo* smířiti se.

re-vinciō, nxī, nctum 4. a) nazad spoutati, svázati. b) uvázati, upevniti; ovinouti, ověnciti.

re-vīncō, *vīcī*, *victum*. 3. a) přemoci, poraziti, vyvrátiti. b) z nepravdy usvědčiti.

re-virēscō, *viruī* — 3. opět se zelenati; znovu sil nabýti, zesílit, vzkvétati.

***revisitātiō**, *ōnis*, *f.* opětná návštěva, vyšší inspekce; *r—ōnis lēgātus* vrchní inspektor.

re-vīsō, *vīsī* — 3. opět se někam podívat, opět navštívit.

re-vīvīscō, *vī ī* — 3. opět oživit, sil nabýti.

revocabilis, *e* odvolatelný.

revocāmen, *inis*, *n.* odvolání zpět, výstraha.

revocātiō, *ōnis*; *f.* odvolání.

re-vocō 1.: 1. a) zpět zavolati, od —, po —, z vyhnanství, z boje povolati. b) zpět obrátiti *gradum*, odvrátiti *a scelere*; se *r.* vzpamatovati se, se *r. ad alqd* upamatovati se na něco. c) odvolati = neplatným učiniti. 2. a) znovu volati, vy —, po —, znovu zavést, obnoviti *studia*, opakovati *periuria*. b) navzájem volati, zváti pozvati. 3. a) poukazovati, vztahovati na něco, odvolávat se, posuzovati podle něčeho, *rem ad populum Romanum* ponechat rozhodnutí lidu b) přivést do něčeho, k něčemu, nechat dojít k něčemu; *rem r. in dubium* uvést v pochybnost, znovu brát v pochybnost.

re-volō 1. zpět letěti.

***revolūtiō**, *ōnis*, *f.* oběh, okruh; odboj, revoluce.

***revolūtiōnārius**, *ī*, *m.* odbojník, revolucionář.

re-volvō, *volvī*, *volūtum* 3.: 1. zpět valiti, vinouti, odvíjet, rozvíjet; rozvíjet svitek papyru = čísti; *revolvī* zpět se valiti, klesnouti; uplynouti, vraceti se, *in vitia* upadnouti, *ad irritum* přijít na zmar. 2. znovu podstupovati *casūs*, znovu projít, konati *iter*, *aequora*, znovu čísti, opakovati; opětně uvažovati, vypravovati; *revolūtus* 3. zašlý, vrátivší se.

re-vomō, *uī* — 3. zpět vyvrhnouti.
rēx, *rēgis*, *m.* (*rego*) 1. ředitel, vladař, král, vůdce, králevic, tyran. 2. v *plur.* *reges* královští manželé, král. rodina. 3. mocný, boháč; *r. sacrificus* velekněz.

Rhadamantus, *ī*, *m.* syn lovův, soudce v podsvětí.

Rhamnūs, *ūntis*, *f.* ves v Attice; *Rhamnusius* 3. rhamnuntský; *Rhamnusia*, *ae* = *Rh—ūsis*, *idis*, *f.* bohyně rhamnuntská (*Nemesis*).

Rhamsēs, *is*, *m.* král egyptský.

rhapsōdia, *ae*, *f.* [ř.] zpěv básně Homérovy.

1. **R(h)ēa**, *ae* (*Silvia*), *f.* matka Romula a Rema.

2. **Rhea**, *ae*, *f.* choť Kronova, matka Diova.

rhēda viz *raeda*.

Rhēnus, *ī* *m.* Rýn

Rhēsus, *ī*, *m.* král thrácký, zabitý před Trojou.

rhētor, *ōris*, *m.* [ř.] učitel řečnictví, (kraso)řečník.

rhētoricus 3. [ř.] rhétorský, řečnický; *rhētorica*, *ae*, *f.* (*ars*) = *rhētorica*, *ōrum*, *n.* řečnictví, umění řečnické.

rhīnocerōs, *ōtis*, *m.* [ř.] nosorožec.

rhō *n.* [ř.] písmeno *r*.

Rhodanus, *ī*, *m.* řeka v Gallii (*Rhône*).

Rhodopē, *ēs*, *f.* pohoří v Thrákii; *přen.* Thrákie; *Rhodopēius* 3. rhodopský.

Rhodos (*—us*), *ī*, ostrov v moři egejském; *Rhodus* 3. rhodský, *Rhodiī* Rhodané.

Rhoetēum, *ī*, *n.* mys v Troadě; *Rhoeteus* 3. rhoetejský; *Rhoeteum*, *ī*, *n.* (*mare*) moře *r—ejské*; *Rhoeteia*, *ae*, *f.* Trojanka.

rhombus, *ī*, *m.* [ř.] 1. vlk (otáčivý). 2. kambala.

rhonchus, *ī*, *m.* chrápání; posměch.
rhus, *rhois*, *f.* [ř.] *abl.* *rhoso*, *rhoe* škumpa, keř s aromatickými plody.

rictus, *ūs*, *m.* (*—um*, *ī*, *n.*) otvor ústní, huba, tlama, ústa.

rīdeō, *sī*, *sum* 2. a) usmívati se, smáti se *alci* (*rei*) na někoho, něco, nad něčím; *ridendō dicere verum* s úsměvem na rtech, v žertu. b) smáti se = vysmívati se, po — se *alqm*, *alqd*.

rīdiculus 3. a) smích vzbuzující, k smíchu, žertovný. b) směšný; *r—um*, *ī*, *n.* žert, lehký vtip.

rigēō, *uī* — 2. býti tuhý, ztrnulý, studený, nehybný; trčeti, strměti.

rigēscō, *riguī* — 3. ztuhnouti, ztvrdnouti, zkameněti; zježiti se.

ridlgus 3. a) tuhý, ztuhlý, neohebný, pevný; strmý, trčící. b) tvrdý, neoblomný, krutý, přísný; drsný, otužilý.

rigō 1. zavodňovati, zavlažovati, skrápět; vodu rozvádět.

rigor, *ōris*, *m.* 1. ztuhlost, tvrdost, ztrnulost. 2. tvrdost = přísnost, krutost, hrubost.

riguus 3. zavodňující, zavodňovaný.

rīma, *ae*, *f.* trhlina, štěrbina; *r—ducere* dostávat.

rīmor 1. rozrývat, rozkopávat; rozdírat, slídit, prohledávat, zkoumat.

rīmōsus 3. děravý.

ringor — 3. ústa rozevřít, cenit zuby, vztekati se.

rīpa, *ae*, *f.* břeh řeky.

rīpula, *ae*, *f.* malý břeh.

rīsor, *ōris*, *m.* posměvák.

rīsus, *ūs*, *m.* a) smích, *risum movere* vzbudit; *r—um tollere* dáti se do smíchu. b) předmět, látka smíchu. c) posměch.

rīte 1. podle předepsaného obřadu, řádně, náležitě. 2. právem, správně; vhod. 3. podle starého zvyku, jako obyčejně.

rītuālis, *e* náboženských obřadů se týkající.

rītus, *ūs*, *m.* 1. posvátný řád, obřad. 2. zvyk, způsob, obyčej; *rītū* na způsob, jako.

rīvālis, *is*, *m.* (*rivus*) sok; *f.* sokyně.

rīvālitās, *ātis*, *f.* soupeřství, žárlivost.

rīvulus, *ī*, *m.* potůček.

rīvus, *ī*, *m.* tok, potok; zavodňovací příkop, náhon; *trivi aquarum* vodovody.

rixa, *ae*, *f.* hádka, váda, spor, rvačka.

rixor 1. hádati se, rváti se.

Rōbīgālia, *ium*, *n.* slavnost (25. dubna) k počtě boha, zv. *Rōbīgus*, *ī*, *m.* ochránce obilí od sněti.

rōbīgō (*rūbīgō*), *inis*, *f.* rez, hnis, plíseň.

rōboreus 3. dubový.

rōborō 1. posilovati, tužit.

rōbur (*—us*), *oris*, *n.* 1. dřevo dubové, tvrdé; dub, věci z dubového dřeva: lehátko, ratiště, kyj, pluh, vrata, žalár, vězení. 2. tvrdost, bezcitnost; síla, pevnost; základ, jádro (vojska).

rōbustus 3. a) z dubového (tvrdého)

dřeva, dubový. b) pevný, silný, mužný, otužilý.

rōdō, *sī*, *sum* 3. a) hlodati, o—, okusovati. b) pomlouvat, špičkovat.

rogālis, *e* hraniční, hranici patřící.

rogātiō, *ōnis*, *f.* 1. návrh, předloha (zákon). 2. prosba, žádost, vyzvání.

rogātiuncula, *ae*, *f.* malý návrh zákona; malý úsudek, závěr logický.

rogātor, *ōris*, *m.* navrhovatel zákona, sběratel hlasů.

rogātū na žádost, prosbu.

rogitō 1. opětovně se dotazovati.

rogō 1.: 1. *alqm*, *alqd* tázati se na něco,

po něčem, *rogātum*, *ī*, *n.* otázka.

2. úředně se tázati *senatum sententiam* po mínění; *r. populum* (*plebem*) *legem* tázati se lidu stran návrhu zákona, zákon navrhovati; *r. alci provinciam* obsadit místo správce provincie, *r. magistratūs* k volbě navrhovati, dáti voliti, *r. milites sacramento* vyzvati k přísaze. 3. prositi, žádati.

rogus, *ī*, *m.* hranice.

Rōma, *ae*, *f.* Řím; *Rōmānus* 3. římský, subst. (*m. f.*) Říman (*—ka*).

romphaea, *ae* (*rumpia*) *f.* [ř.] dvojsечný dlouhý meč.

Rōmulus, *ī*, *m.* Romulus; *adj.* Romulův, římský; *adj.* i *Rōmuleus* 3. *Rōmulius*; 3. *Rōmulidae*, *ārum*, *m.* Římané.

rōrārius 3. v plur. *rorarii* (*milites*) lehkoooděnci počínající boj.

rōridus 3. zarosený.

rōrō 1. a) rosi, orositi; rosu vydávati. b) kanouti, kapat, býti vlhký.

rōs, *rōris*, *m.* 1. rosa. 2. vlhko, voda, mléko, slzy, balsám; *ros marinus* rozmarina.

rosa, *ae*, *f.* růže; v plur. i věnce růžové.

rosāceus 3. z růží; *r—um*, *ī*, *n.* (*oleum*) růžový olej.

rosārius 3. růžový; *r—um*, *ī*, *n.* růžová zahrada.

rōscidus (psáno i *rosidus*) 3. porosený, rosu vydávající; v kapkách kanoucí.

Roscius, *ī*, *m.* jméno říms. rodu.

rosētum, *ī*, *n.* růžová zahrada.

roseus 3. růžový, červený.

rōstrātus 3. zobcem (zobci) opatřený, ozdobený; *corona r—a*, čestný věnec pro toho, kdo první vstoupil na nepřátelskou loď.

rōstrum, *ī*, *n.* zobák, čumák. 2. zobec lodní. 3. *rōstra*, *ōrum*, *n.* řečniště.
rota, *ae*, *f.* 1. kolo (i na mučení), v *plur.* vůz. 2. válec na posouvání břemen. 3. kruh (i hrnčířský), kruhová dráha.
***rotātōrius** 3. vířivý; *r—ia* vířníci.
rotō 1. kroužiti, točiti, váletí.
†rotundātiō, *ōnis*, *f.* zaokrouhlení, kruh.
†rotunditās, *ātis*, *f.* okrouhlost, kulatost.
rotundō 1. zaokrouhliti. **rotundātus** 3. okrouhlý.
rotundus 3. a) kulatý, okrouhlý, oblý. b) přen. zaokrouhlený; v sebe uzavřený.
rube-faciō, *fēcī*, *factum* 3. červeně zbarviti; **rubefactus** 3. zrudlý.
†rubellus 3. načervenalý.
rubeō, *ui* — 2. býti červený, rudý, rdíti se, skvíti se; *rubēns*, *entis* červenající se, červený.
ruber, *bra*, *brum* červený, rudý.
rubescō, *rubui* — 3. zardíti se, zrudnouti.
rubēta, *ae*, *f.* jedovatá žába, žijící v křoví.
rubētum, *ī*, *n.* ostružinový keř.
rubeus 3. ostružinový. červený.
Rubicō, *ōnis*, *m.* pohraniční řeka mezi Itálií a Přední Gallíí.
rubicundus 3. ohnivě červený, červeně natřený.
rūbīginōsus (*rōbīginōsus*) 3. rezavý, plesnivý.
rūbīgō viz *robigo*.
***rubīnus**, *ī*, *m.* rubín.
rubor, *ōris*, *m.* 1. červeň, nach, uzardění, stud, stydlivost. 2. hanba, pohana.
rubrīca, *ae*, *f.* červená hlínka, červený okr.
rubus, *ī*, *m.* keř ostružinový, ostružina.
ructō 1. (—*or* 1.) říhati, krkati, chrliti.
ructus, *ūs*, *m.* řhání, krkání.
rudēns, *entis*, *m.* silný provaz, lano.
Rūdiae, *ārum*, *f.* město v Kalábrii; **Rudiānus** 3. rudijský, z Rudií.
rudīmentum, *ī*, *n.* první pokus, průprava; *r.* *ponere* první pokus učiniti.
1. rudis, *e* 1. surový, syrový, nezpracovaný, hrubý, neforemný. 2. hrubý

= drsný, neumělý. 3. nezkušený, nevzdělaný, neznalý *belli*; *rudes anni* doba mládí; nový, cizí někomu.
2. rudis, *is*, *f.* rapír, končíř ke cvičení v šermu; *rude donari* býti propuštěn j. vysloužilý gladiator.
***ruditās**, *ātis*, *f.* nevědomost.
rudō, *ivī*, *itum* 3. řvati.
rūdus (*raudus*, *rōdus*), *eris*, *n.* kousek hrubé massy, rudy neb kamene; *rum*, *ssuť*.
rudusculum, *ī*, *n.* kousíček krovu; malá summa peněz.
†rūfescō — — 3. červenám se, mám barvu do červena.
rūfulī, *ōrum*, *m.* vojenští tribunové vybraní vojevůdcem.
rūfus 3. červenavý, světle červený, ryšavý.
rūga, *ae*, *f.* vráska; přen. zármutek.
***rugīō** 4. řvati.
***rugītus**, *ūs*, *m.* řev.
rūgōsus 3. vrásčitý, svráštělý; kostrbatý, rozrytý.
ruīna, *ae*, *f.* (*ruo*) 1. zřícení se, pád, zkáza; *r—am dare*, *facere*, *trahere* zřítiti se, *r. caeli* průtrž mračen. 2. zřícenina, trosky, ssutiny.
ruīnōsus 3. a) zřícením hrozící, na spadnutí. b) zřícený.
Rumīna, *ae*, *f.* bohyně kojenců; *ficus Ruminālis* fík ruminálský na Palatiu.
rūminātiō, *ōnis*, *f.* přežvykování; opakování rozmluvy.
rūminō 1. přežvykovati; znovu uvažovati, vyprávěti; vedl. tvar *rūminor*.
rūmor, *ōris*, *m.* 1. hukot, volání, pokřik. 2. zvěst, pověst, nezaručená zpráva. 3. hlas lidu, veřejné mínění; *malus* (*adversus*) *r.* špatná pověst, pomluva, *secundus r.* dobrá pověst, pochvala.
rumpō, *rūpi*, *ruptum* 3.: 1. zlomiti, trhati, roz—, roztrhnouti, u—, pře—, vy—, rozpárati, probodnouti, *pontem* strhnouti; *r. lora gladio* přeseknouti; v *pass.* i praskati, puknouti. 2. proraziti, vy—, roz—, (*ordines*), protrhnouti, vylomiti *postes*; *r. viam* cestu si raziti, *aditum* zjednati si, *imber se rupit nubibus* strhl se. 3. přen. zmařiti, zničití, zrušiti, *fidem* dané slovo, přerušiti *moras*, *imperium* odepřítí poslušnost, přestoupiti rozkaz.

rūmusculus, *ī*, *m.* jalové podívání, tlachání.
ruō, *ruī*, *rutum*, *ruitūrus* 3.: 1. řítiti se, valiti se, spěchatí, kvapiti, páditi, hnáti se, útočiti; ukvapiti se. 2. řítiti se = bořiti se, padati; *přech. r. alqd* zbořiti, skáceti, strhnouti. 3. rýti, rozrývati, vy—, shrnouti, nahrnouti; *ruta caesa* vyryté a skácené, nezpracovaný materiál na statku.
rūpēs, *is*, *f.* skála, propast, skalní dutina.
ruptor, *ōris*, *m.* rušitel.
***ruptūra**, *ae*, *f.* trhлина, průlom.
rūri-cola, *ae*, (*m.*) pole vzdělávající, na venkově bydlící, sedlák.
rūri-gena, *ae*, (*m.*) na venkově zrozený.
ursum, *rursus* *přisl.* 1. zpět. 2. opět, znova. 3. zase, naproti tomu.
rūs, *ruris*, *n.* 1. venkovský statek, pole. 2. venkov; *akus. rus* na venek, *ruri* na venkově, *rure* z venkova (na venkově). 3. venkovská neohrabanost.
ruscum, *ī*, *n.* —us, *f.*) listnatec (polokeř).

trussātus 3. = *russus* 3.
russus 3. červený.
rūsticānus 3. venkovský; *r—us*, *ī*, *m.* venkovan, sedlák.
rūsticātiō, *ōnis*, *f.* pobyt na venkově.
rūsticē selsky, neohrabaně.
rūsticellus, *ī*, *m.* venkovánek.
rūsticitās, *ātis*, *f.* venkovské vlastnosti: prostota, příměst, neohrabanost, upejpání.
rūsticor 1. pobýváti na venkově.
rūsticulus, *ī*, *m.* sedláček.
rūsticus 3. a) venkovský, selský, *rēs rūstica* hospodářství. *subst. m.* venkovan, sedlák: b) prostý, neohrabaný, hrubý.
rūta, *ae*, *f.* routa.
***Ruthenicus** 3. rusínský.
rutilō 1. na červeno barviti, červenavě zářiti.
rutilus 3. zlatožlutý, rusý.
rutrum, *ī*, *n.* (*ruo*) rýč, lopata.
Rutulī, *ōrum*, *m.* Rutulové, národ v Latii; *Rutulus* 3. rutulský.
rutundus 3. = *rotundus*.

S

S jako zkratek *Sextus*, **HS** *sestertius*, **SC** *senatus consultum*, **SPQR** *senatus populusque Romanus*, **SPD** *salutem plurimam dicit*.
Saba, *ae*, *f.* město v Arabii; *Sabaeus* 3. sabský, arabský; země *Sabaea*, *ae*, *f.*; *Sabaeī*, *ōrum*, *m.* Sabané.
Sabāzius, *īī*, *m.* přijímá Dionysovo; *S—a*, *ōrum*, *n.* slavnost Dionysova.
sabbata, *ōrum*, *n.* [z ř.] sobota; *ī* *†sabbatum*, *ī*, *n.*; **sabbatum Magnum* Bílá sobota.
***sabbatizō** 1. slaviti sabbath, svátek.
Sabellī, *ōrum*, *m.* národové sabinští; *adj. Sabellus* 3. *Sabellicus* 3. *Sabella carmina* čarovná říkadla.
Sabīnus 3. sabinský; *S—um*, *ī*, *n.* (*vinum*) víno sabinské; *Sabīnus*, *m.* Sabin, *Sabīna* *f.* Sabinka.
sabulum, *ī*, *n.* hrubý písek.
saburra, *ae*, *f.* písek j. lodní přítěž.
†saccharum, *ī*, *n.* cukrová šťáva, cukr.
sacculus, *ī*, *m.* šáček, měšec.
saccus, *ī*, *m.* pytel, vak, měch.

sacellum, *ī*, *n.* kaplička, svatyně.
sacer, *cra*, *crum* 1. zasvěcený, svatý, posvátný. 2. božstvu propadlý, (pro)kletý, zlořečený; *auri s—a fa-mes* kletá touha po zlatě, *sacer ignis* růže (nemoc); *sacrum*, *ī*, *n.* a) posvátná věc *n.* nádoba, svátost, oběť; obraz *n.* socha božstva, svatyně; obětní zpěv, píseň. b) posvátný úkon, bohoslužba, oběť; *solemnia sacra* náboženské slavnosti.
sacerdōs, *ōtis*, *m.* *f.* kněz, kněžka; *maximus* nejvyšší.
sacerdōtium, *īī*, *n.* hodnost kněžská, kněžství.
†sācōma, *ātis*, *n.* závaží, rovnováha.
sacrāmentum, *ī*, *n.* peněžitá záruka, pře, proces; (služební) přísaha, vojenská služba; **svátost* (oltární).
sacrārium, *īī*, *n.* svatyně, chrám.
sacrātus 3. posvátný, posvěcený, svatý.
sacri-cola, *ae*, *m.* obětník, kněz.
sacri-fer, *a*, *um* posvátné předměty nesoucí, vezoucí.

- sacrificātiō**, *ōnis*, *f.* obětování.
sacrificium, *iī*, *n.* obět.
sacri-ficō 1. (*facio*) obětovati.
sacri-ficulus 3. obět konající, *subst. m.* obětník, *rex s.* velekněz.
sacri-ficus 3. obět konající, obětní, obětníkům patřící; **m.* obětník, kněz.
sacri-legium, *iī*, *n.* svatokrádež.
sacri-legus 3. svatokrádežný, bezbožný, zločinný.
***sacristia**, *ae*, *f.* správa chrámového pokladu, sakristie.
sacrō 1. a) božstvu zasvětit, věnovati; určiti, věnovati vůbec. b) nesmrtelným, nedotknutelným učiniti. c) smrti zasvětit.
sacrō-sanctus 3. svatostí chráněný, nedotknutelný.
saeculāris, *e* stoletní; *světský.
saec(u)lum, *ī*, *n.* 1. věk lidský, pokolení, rod, koleno. 2. věk, doba (duch času). 3. století, dlouhá řada let.
saepe, **saepe-numerō** často, opětovně.
saepēs, *is*, *f.* plot, ohrada.
saepia = *sēpia*.
saepiō, *psī*, *ptum* 4. ohraditi, plotem obehnati; zahaliti, obklíčiti; zatarsiti, opevniti, uzavřiti, chrániti.
saepum, *ī*, *n.* ohrada; v *plur.* salaš, stáj, šraňky v komitích; *inter s—a domorum* uvnitř domu.
saeta, *ae*, *f.* žíně, štetina, dlouhá srst zvířecí.
saetiger, *a*, *um* štetinatý, *subst. m.* štetináč.
saetōsus 3. = *saetiger*.
saeviō 4. zuřiti, vztekati se, krutě řádit, rozčilovati se; *s. in se* na sebe ruku vložit.
saevitia, *ae*, *f.* zuřivost, krutost, přísnost, vzpurnost.
saevus 3. zuřivý, vzteklý, prudký; přísný, krutý, rozhněvaný, strašlivý.
sagācitās, *ātis*, *f.* bystrost, důvtip.
sagana, *ae*, *f.* čarodějnice.
sagātus 3. oděný voj. cestovním pláštěm.
sagāx, *ācis* bystře větřící, čenichající; bystrý, důvtipný, chytrý.
†sagēna, *ae*, *f.* velká rybářská síť.
sagīna, *ae*, *f.* krmení, pokrm, žrádlo, píče.
sagīnō 1. cpátí, krmiti.
sāgiō 4. větřiti, postřehovati.
sagitta, *ae*, *f.* šíp, střela.
sagittārius 3. šípy ozbrojený, *subst. m.* lučištník.
sagitti-fer, *a*, *um* šíponosný, *subst. m.* lukostřelec.
sagitti—potēns, *entis* Střelec (souhvězdí).
sagittō 1. šípy střílet, zasáhnouti.
sagmina, *um*, *n.* svazečky posvátné trávy.
sagulum, *ī*, *n.* plášť(-ík) vojenský, cestovní.
sagum, *ī*, *n.* vlněný přehoz; plášť vojenský, cestovní; *saga sumere*, *ad s—a ire* zbraně se chopiti, *in s—is esse* býti ve zbraní.
Saguntum, *ī*, *n.* (—*us*, *ī*, *f.*) hispanské město Sagunt; *Saguntīnus* 3. saguntský, *Saguntīnī* Saguntané.
sāgus 3. věštecký; *sāga*, *ae*, *f.* věstkyně, kouzelnice.
Saīs, *is*, *f.* město v dolním Egyptě; *Saītae*, *ārum*, *m.* Saitané.
sāl, *salis*, *m.* 1. sůl, slaná voda, moře. 2. přen. duševní bystrost, vtip, říz, dobrý vkus.
Salācia, *ae*, *f.* choť Neptunova; přen. moře.
Salamis, *īnis*, *f.* 1. ostrov u Athén. 2. město na Kypru; *Salamīnius* 3. salaminský, *S—ī* Salaminští.
salapūtium (*salapantium*), (prolhaný) skrček.
salārius 3. solní; *s—a annona* výroční částka solního monopolu; *s—us*, *ī*, *m.* obchodník solí, *s—um*, *ī*, *n.* dávka soli vojsku, žold, plat, mzda, odměna.
salāx, *ācis*, bujný, chlípny.
salebra, *ae*, *f.* 1. kostrbatá, nerovná cesta. 2. drsnost, kostrbatost řeči.
salebrōsus 3. kostrbatý, nerovný.
Salernum, *ī*, *n.* město jv. od Neapole (Salerno).
saliāris, *e* salijský; *dapes s—es* skvělé hody.
saliātus, *ūs*, *m.* hodnost sali
salictum, *ī*, *n.* vrbov.
salignus 3. vrbový.
Saliī, *ōrum*, *m.* (*salio*) tančící kněží Martovi.
sallilum, *ī*, *n.* slánka.
salīnae, *ārum*, *f.* solné doly, solivarny.

salīnum, ī, n. slánka, solníčka.

1. **salīō**, ī, saltum 4. skákati, poskakovati, křepčiti; zvedati se; salientēs, ium, f. (aquae) vodotrysk.

2. **salīō** 4. soliti (= sallō).

saliunca, ae, f. nard (libovonná rostlina).

salīva, ae, f. slina, přen. chuť.

salix, icis, f. vrba.

sallō, — salsum 3. soliti.

Sallustius, ī, jméno říms. rodu; **Sallustiānus** 3. S—ův.

Salmōneus, eōs, m. myth. král v Elidě; **Salmōnis**, idis, f. dcera Salmoneova.

salsāmentum, ī, n. slaný rybí lák; v plur. l nasolené ryby.

†**salsūgō**, inis, f. slanost, slaná voda.

salsus 3. a) solený, slaný; b) vtipný, kousavý; s—a, ōrum, n. vtipy.

***salsūtium** (salsitium), ī, n. druh slané uzeniny.

saltātiō, ōnis, f. tančení, tanec.

saltātor, ōris, m. tanečník.

saltātōrius 3. taneční, tanečníkův.

saltātrīx, icis, f. tanečnice.

saltātus, ūs, m. tanec, procesí v tanečním kroku.

saltem aspoň; non s. ani.

saltō 1. skákatl, tančiti; tancem, (přehnanými) posunky doprovázeti, představovati *Cyclōpa*.

saltuōsus 3. lesnatý.

1. **saltus**, ūs, m. skok, tanec.

2. **saltus**, ūs, m. 1. lesnatý sráz, rokle, průsmyk. 2. hvozď, lesnatá pahorkatina, lesní pastvina.

salūber, bris, bre (nebo —bris, bre) léčivý, hojivý, zdravý; prospěšný, výhodný.

salūbritās, ātis, f. zdravost, léčivost, zdraví.

salum, ī, n. širé, zvlněné moře.

salūs, ūtis, f. 1. zdraví; blaho, štěstí.

2. záchrať, spása (*fugā s—em petere* a pod.), *spasení; záchrance. 3. pozdrav; *salute datā redditāque* po vzájemném pozdravu; s—em dicere vzkazovati pozdrav.

salūtāris, e zdravý, léčivý, prospěšný, utěšující.

salūtātiō, ōnis, f. pozdrav(ování), návštěva; s—em reddere na pozdrav poděkovati.

salūtātor, ōris, m. ranní návštěvník (k pozdravu).

***salūtātus**, ūs, m. = *salutatio*.

†**salūtātōrius** 3. pozdravný.

salūtifer, a, um spasný, spasonosný, zdraví přinášející.

salūtō 1. a) zdraviti, po—, uctívati, vítati. b) zdraviti jménem, nazývati. c) navštívit, v pass. přijímati návštěvy.

***salvātor**, ōris, m. spasitel.

salveō — —2. býti zdrav; *salvē* (—ēte) buď zdrav, vítán, s bohem! *iubeo salvere* pozdravuji.

***salvō** 1. zachrániti, spasiti.

salvus 3. a) zdrav, neporušen, v dobrém stavu; *quod salvā fidē possim* bez porušení daného slova, podobně s—ō officiō, s—is legibus a j. b) živ, naživu, *me salvo* pokud jsem živ.

sambūcistria, ae, f. [ř.] hudebnice na sambuku.

Samē, ēs (**Samos**, ī), f. starý název ostrova Kefallenie; **Samaeī**, ōrum, m. Samští.

Samnium, ī, n. země samnitská ve střed. Itálii; **Samnīs**, itis samnitský; **Samnītēs**, ium, m. Samnité.

Samos (—us), ī, f. ostrov Samos; **Samius** 3. samský, **Samiī** Samští.

Samothracē, ēs, f. (—ēa, ae, f.) ostrov v sev. moři egejském; *adj. Samothracius* 3. samothrácký, ostrov i **Samothracia**, ae, (insula). S—thracēs, um, m. Samothrákové.

sānābilis, e vyléčitelný.

sānātiō, ōnis, f. vyléčení, uzdravení.

sanciō, nxī, nctum 4. a) posvětit; slavnostně (u)stanovit *legem*; schváliti, stvrditi, potvrditi, *foedus* uzavřeti; *iure iurando* se s. zavázati se přísahou, s. *acta* potvrditi. b) zakázati, zapověditi (*capite* pod trestem smrti).

sanctē poctivě, s posvátnou úctou; s. *alqm habere* v posvátné úctě míti.

***sanctificō** 1. posvěcovati.

sanctimōnia, ae, f. posvátnost, bezúhonost.

***sanctimōnium**, ī, n. svatyně, svato-stánek.

sanctiō, ōnis, f. neporušitelné ustanovení zákona, smlouvy.

sanctitās, ātis, f. svatost, nedotknutelnost; poctivost, bezúhonost.

sanctor, ōris, m. stanovitel, *legum* zákonodárce.

sanctus 3. a) zasvěcený božstvu, svatý, posvátný, nedotknutelný. b) poctivý, nevinný, svědomitý, cti-hodný.

Sancus, *ī*, *m.* = *dius fidius*, ochránce přísahy.

sandyx, *ycis*, *f.* [ř.] nachové barvivo (suřík?), nach.

sānē 1. rozumně, s dobrým rozumem; 2. zajisté, vskutku, opravdu. 3. v odpovědi: ano, ovšem. 4. připouští: pro mne, třeba, dejme tomu. 5. rozkaz: jen, přece. 6. velice, docela, *n. sane* nepřilíš, *nihil s.* zcela nic.

sanguen, *inis*, *m.* = *sanguis*.

sanguinārius 3. krvechtivý.

sanguineus 3. krvavý, jako krev červený; *s. Mars* krvežíznivý.

sanguinō 1. krváceti; býti krvežíznivý.

sanguin-olentus 3. zkrvácený, krvavý, krví zbrocený, krvavě rudý.

sanguis, *inis*, *m.* 1. krev, krvácení. 2. krveprolití, vražda. 3. krev = potomstvo, rod, syn; pokrevenství.

saniēs, *ēī*, *f.* hněsavá krev, hněs, jed.

sānitās, *ātis*, *f.* 1. zdraví; rozvaha, zdravý rozum. 2. přirozenost, správnost.

sanniō, *ōnis*, *m.* tajtrlík.

sānō 1. a) uzdraviti, vyléčiti. b) napraviti, uklidniti.

sānus 3. a) zdravý, *alqm s—um facere* uzdraviti; rozumný, rozvážný. b) o řeči: přirozený, střizlivý.

sapa, *ae*, *f.* vařený hustý mošt.

†**sapidus** 3. chutný; *učený.

sapiēns, *entis* moudrý, rozumný; *subst. m.* člověk rozumný, mudřec, filosof.

sapientia, *ae*, *f.* rozumnost, věhlas, moudrost; *consilium et s.* politická, státnická moudrost.

sapienti-potēns, *entis* moudrostí mocný.

sapiō, *īī*, *īvī* — 3. a) chuť mlti, chutnati, voněti, *crocum* šafránem. b) poznávati, mlti rozum, býti rozumný, mlti rozum; *nihil s.* nemlti rozum.

sapor, *ōris*, *m.* chuť, vkus, pochoutka, lahůdka.

***sapōrus** 3. chutný; *s—um*, *ī*, *n.* chuť, chutnost.

Sapphō, *ūs*, *f.* básnířka Sapfo; **Sapphicus** 3. Sapfin.

sarcina, *ae*, *f.* a) uzel, zavazadlo (voj.), břímě; *milites sub sarcinīs* vojnové nesoucí zavazadla. b) břímě vlády a podobně; přen. zboží, majetek.

sarcinārius 3. zavazadla nosící.

sarciō, *sī*, *rtum* 4. zašlvati, spravovati, opravovati; přen. napravit, nahraditi, obnoviti; **sartus** 3. spravený, v dobrém stavu.

†**sarcophagus**, *ī*, *m.* náhrobek, sarkofág.

sarculum, *ī*, *n.* motyčka.

Sarda, *ae*, *f.* žena ze Sardi i; *sarda*, *ae*, *f.* sardinka.

Sardēs (—*īs*), *ium*, *f.* Sardy, hl. město Lydie; **Sardiāī**, *ōrum*, *m.* Sardští.

Sardī, *ōrum*, *m.* Sardové, obyvatelé Sardinie: **Sardinia**, *ae*, *f.* adj. **Sardus** 3. **Sardōus** 3. **Sardiniēnsis**, *e.* **Sardōa**, **Sardōnia** herba pryskyřník.

***sardo**, *inis* karneol (= *Sardius lapis*).

sariō — — 4. pleti, okopávati (i *sarriō*).

sarissa, *ae*, *f.* [ř.] dlouhé makedonské kopí.

sarissophorus, *ī*, *m.* [ř.] makedonský kopiník.

Sarmata, *ae*, *m.* Sarmat. **Sarmaticus** 3., *fem.* **Sarmatis**, *idis* sarmatský; bydlili v nížině při Černém moři; jiné tvary **Sauromatēs** a **Sauromata**.

sarmentum, *ī*, *n.* v plur. roští, klestí.

Sarpēdōn, *ōnis*, *m.* 1. král lycký. 2. mys v Kilikii.

†**sartāgō**, *inis*, *f.* kotel, pánev.

***sartor**, *ōris*, *m.* krejčí.

sat = **satis**.

sata, *ōrum* při 1. sero.

***satagō**, *ēgī*, *actum* 3. namáhati se, toužiti.

***satanas**, *ae*, *m.* satanáš.

satellēs, *itis*, *m.* *f.* 1. v plur. tělesná stráž, družina. 2. průvodce, pomahač, náhončí, stoupenec; sluha.

satiās, *ātis*, *f.* dostatek; přesycení *vini*.

satietās, *ātis*, *f.* dostatek; sytost, přesycení, omrzelost *gloriae*.

satin, **satine** = **satis-ne**.

1. **satiō** 1. nasytiti, přesytiti; ukojiti, utišiti.

2. **satiō**, *ōnis*, *f.* (1. sero) setba, setí, sad; v plur. osetá pole.

***satiricus** 3. satirický.

satis (**sat**) přisl. 1. ve význ. adj. a) dostl, dostatečný, postačitelný; **satis**

habere dosti mti, spokojiti se, *satis* est stačí, *Fabii* s. *erant* stačili, *satis* *superque* dost a dosti, víc než dosti. *satis* *scire* dobře věděti. b) *satius* lepší, výhodnější, vhodnější. 2. *přisl.* dost(i), dostatečně, značně, velmi. 3. ve slož. *satis-accipere* záruku dostati, *satis-dare* záruku dáti, *satis-datiō*, *ōnis*, f. záruka; *satis-facere* a) zadost učiniti, vyhověti, zaplatiti. b) ospravedlniti se, omluviti se. c) dostatečně dokázati; *satis-factiō*, *ōnis*, f. zadostiučinění, ospravedlnění, náhrada.

satīvus 3. štěpovaný, pěstovaný, zahradní.

sator, *ōris*, m. (1. *sero*) rozsévač, tvůrce, původce.

satrapēs, *is* (*satrapa*, ae) m. [ř.] satrapa, místodržitel perský.

satrapēa (—p a), ae, f. [ř.] místodržitelství v Persii.

satur, a, um sytý, nasycený, plný, zámožný.

satura, ae, f. 1. směs, všehochuť, per s—am ve směsici. 2. satira, v plur. i satirický román.

saturitās, *ātis*, f. sytost, hojnost.

Sāturnus, *ī*, m. dávný italský bůh rolnictví, později = řec. Kronos; oběžnice Saturn; *Sāturnius* 3. Saturnův; S—ia terra Latium, Italie, regna zlatý věk, gens Italové, S—ius numerus verš saturnský, S—ius, *iī*, m. Jupiter, Pluton; S—turnia, ae, f. Juno. *Saturnālia*, *ium*, n. Saturnalie, slavnost od 17. XII. počínající.

saturō 1. a) nasytiti, nabarviti, pohnojiti a pod b) ukojiti, utišiti.

satus, *ūs*, m. (1. *sero*) setba, setí, sázení; zplození.

satyriscus, *ī*, m. [ř.] satyrek.

satyrus, *ī*, m. [ř.] satyr; v plur. i satyrské drama.

sauciātiō, *ōnis*, f. zranění, poranění.

sauciō 1. zraniti, poraniti.

saucius 3. poraněný, poškozený, zasažený.

sāviolum, *ī*, n. polibek, hubička.

s(u)āvior 1. líbati.

s(u)āvium, *iī*, n. polibek.

saxētum, *ī*, n. skalnaté místo.

saxeus 3. skalnatý, kamenný; bezcitný.

saxi-ficus 3. v kámen měnící.

saxōsus 3. skalnatý, kamenitý.

saxulum, *ī*, n. malý balvan, kámen.

***saxulus**, *ī*, m. = *saxulum*.

saxum, *ī*, n. 1. skalisko, úskalí, balvan, kámen. 2. kámen stavební, kamenná zeď; s. *quadratum* kvádr.

scabelum (*scabillum*), *ī*, n. podnožka; dřevěné vysoké podešve herců.

scaber, *bra*, *brum* drsný; prašivý, svrabivý.

scabiēs, *ēī*, drsnost; prašivost, svrab, svědění.

***scabinus**, *ī*, n. přisedlí, konšel.

scabō — 3. škrabati, drbatí.

Scaee portae skajská brána v Troji.

scaena (*scēna*), ae, f. [ř.] 1. divadelní jeviště, divadlo. 2. řečníště. 3. veřejnost, svět; s—ae *servire* ukazovat se na veřejnosti. 4. vnější představení, výprava.

scaenicus (*scenicus*) 3. [ř.] scénický divadelní; s—us, *ī*, m. herec.

scaeptrum viz *sceptrum*.

Scaevola (Levička) příjmení v rodu Muciů.

scaevus 3. levý; západní, nepravý; s—a, ae, f. znamení (= omen).

scālae, *ārum*, f. žebřík, schody, po-schodí.

scalmus, *ī*, m. [ř.] kolík veselní; loďka, člun.

scalpellum, *ī*, n. chirurgický nožík.

scalpō, *psī*, *ptum* 3. škrabati, rýpati, rýti, řezati.

scalprum, *ī*, n. nůž, knejp, hoblík, perořízek.

Scamander, *drī*, m. říčka v Troadě.

scammōnea, ae, f. [ř.] svačkovitá rostlina; pryskyřice z jejích kořenů sloužila jako projímadlo.

scamnum, *ī*, n. lavice.

***scandalizō** 1. uraziti, pohoršiti.

***scandalōsus** 3. pohoršení budící.

***scandalum**, *ī*, n. pohoršení, skandál.

scandō, *ndī*, *nsum* 3. stoupati, vystoupiti *arcem*, *muros*.

scandula (*scindula*), ae, f. šindel.

scapha, ae, f. [ř.] člun, loďka.

scaphium, *iī*, n. [ř.] miska na pití, pohár.

scapulae, *ārum*, f. lopatky, plece.

scarus, *ī*, m. [ř.] pyskoun (ryba).

scatebra, ae, f. vřídlo vodní, voda.

scateō, *uī* — 2. vyvíratí, prýštití; oplývatí, hemžiti se.

scatūrīgō, *inis*, *f.* vřídlo, pramen.
scatūrīō 4. býti pln, přeplněn.
scaurus 3. s vynikajícími kotníky.
scelerātus 3. a) zločinem poskvrněný; zločinný, bezbožný, hříšný; *subst. m.* hříšník, zločinec. b) nešťastný, strašlivý, *Proteus* lstivý.
scelerō 1. zločinem poskvřniti.
scelestus 3. zločinný, bezbožný; *subst. m.* zločinec, bezbožník.
sceletus, *ī*, *m.* [ř.] kostra.
scelus, *eris*, *n.* 1. zločin, hanebnost; *scelus facere, edere, com(-ad)mittere, concipere* spáchat; *s. expendere* pykati za zločin. 2. zločinnost. 3. zločinec.
scēna viz *scaena*.
scēptri-fer, *a*, *um* žezlonosný.
scēptrum, *ī*, *n.* [ř.] žezlo vladařské, berla. 2. hodnost vladařská, vláda.
scēptūchus, *ī*, *m.* [ř.] berlonoš, hodnostář.
scheda (*scida*), *ae, f.* [ř.] list papíru.
***schedula** (*scedula, cedula*), *ae, f.* lístek (list) papíru, dopis.
schēma, *tis*, *n.* [ř.] v *plur.* schemata, figury řeči (*ti schema, ae*).
***schisma**, *atis*, *n.* roztržka, rozkol.
***schismaticus**, *ī*, *m.* rozkolník, schismatic.
Schoeneus, *ī* (—*eos*), *m.* král boiotský; *Schoenēia virgo* = *Schoeneis, idos, f.* jeho dcera Atalante.
schola (*scola*), *ae, f.* [ř.] 1. čas věnovaný studiu; přednáška, rozprava; 2. škola; něčí stoupenci.
***scholāris**, *is*, *m.* žák (*i scholārus, ī*).
scholasticus 3. [ř.] školní, školácký, žákovský; *s—us, ī, m.* učitel, žák;
***scholastický** badatel, filosof.
***scholipeta**, *ae, m.* žák.
***scibilis**, *e* co zasluží vědění, poznání.
sciēns, *entis* 1. vědoucí, vědomý; *mē s—e* s mým vědomím. 2. znalý, obratný.
scientia, *ae, f.* 1. vědomí, vědění, znalost; *s—ā alqd comprehendere* něco si vštípit ve vědomí. 2. učinnost, věda, theorie; *s. atque usus theorie a praxe*.
scī-licet (*scire licet*) 1. lze věděti. 2. ovšem, patrně, vskutku, totiž.
scilla (*squilla*), *ae, f.* mořská cibule; malý krab mořský.
scindō, *scidī, scissum* 3.: 1. štípati, roz—, trhati, roz—, rozervati, roz-

krájetl, rozrážetl, násilně oddělovati; *s. crines* rváti si, *aequor* brázditi, *viam* cestu si raziti. 2. se *sc.*, v *pass.* roztrhnouti se, rozdělit se, otvírati se.
scindula = *scandula*.
scintilla, *ae, f.* jiskra.
scintillō 1. jiskřiti, jiskrami sršeti.
scintillula, *ae, f.* jiskérka.
sciō, *scīvī (sciī)*, *sc tum* 4.: 1. rozsouditi, u—, rozhodnouti; přesvědčiti se. 2. věděti, znáti, uměti, rozuměti; *facio, ut alqs sciat* dávám někomu věděti; *haud scio (nescio), an...* snad, asi, tuším.
scīpiō, *ōnis, m.* hůl, berla.
Scīpiō, *ōnis, m.* příjmení rodu *Aemiliū*.
Scīpiadēs, *ae, m.* Scipiovec, člen rodiny Scipionů.
Scīrōn, *ōnis, m.* 1. myth. lupič. 2. Epikurovec.
scirpeus 3. ze sítí, sítinový; *scirpea, ae, f.* košatina na vůz.
scirpus, *ī, m.* sítí, sítina.
scīscitor 1. vyptávati se, vyzvídati, pátrati.
scīscō, *scīvī, scītum* 3. rozhodnouti se, usnésti se; schváliti, hlasovati pro něco *legem*.
scītor 1. = *scīscitor* 1.
scītum, *ī, n.* (*plebi-, populī-scītum*) usnesení, nález, rozhodnutí, výnos.
1. scītus, us, m.: *plebis scītū* podle usnesení lidu.
2. scītus 3. zkušený, znalý, obratný; vkusný, vtipný, dovedný.
***S(c)lavōnicus** (*Slavōnicus* a pod.) 3. slovanský; *S(c)lavus, ī, m.* Slovan.
***sclopus**, *ī, m.* puška, *repletus* nabitá.
scobis, *is, f.* piliny, drtiny.
***scolipeta** a pod. viz *scholipeta* a pod.
scōpa, *ae, f.* v *plur.* koště, metly, větévky.
scopulōsus 3. skalnatý, plný úskalí.
scopulus, *ī, m.* skalisko, skála, mys.
***scopus**, *ī, m.* účel, cíl.
***scorium**, *ī, n.* vydělaná kůže (viz *corium*).
scorpios (-ius), *iī, m.* *scorpiō, ōnis, m.* [ř.] štír; přen. střely metací válečný stroj.
***scortātiō**, *ōnis, f.* prostopášný život.
scortātor, *ōris, m.* děvkář.
scorteus 3. kožený; *s—ā, ōrum, n.* věci z kůže.

scortillum, *ī*, *n.* zdrobnělé *scortum*.
scortum, *ī*, *n.* kůže; nevěstka.

scrība, *ae*, *m.* písař, tajemník, *učitel.

scrībō, *psī*, *ptum* 3. a) rýti, vy—, psáti. b) sepsati, vy—, složit, spiso-
vati, vylíčiti *bellum*, *res gestas*. c)
exercitum, *milites*, *legiones* odváděti,
legem navrhovati, vypracovati, na-
črtnouti; *tutorem*, *heredem* ustano-
viti.

scrīnium, *īl*, *n.* pouzdro, krabice;
skříňka (na knihy).

scrīptiō, *ōnis*, *f.* psaní, vypsání, spis.

scrīptitō 1. psávati.

scrīptor, *ōris*, *m.* 1. písař. 2. spisova-
tel, básník; *rerum* s. dějepisec.

scrīptulum, *ī*, *n.* čárka, linie.

scrīptum, *ī*, *n.* 1. čára, *ludus XII*
scriptorum hra na šachovnici o 24
polích. 2. spis, kniha, s. *relinquere*
písemně zaznamenati = *s—īs* *man-*
dare; *de s—ō dicere* podle písem-
ného záznamu; dopis, písemné na-
řízení, zákon.

scrīptūra, *ae*, *f.* 1. psaní, 2. způsob
psaní, vylíčení. 3. spis, popis, se-
psané dílo; *písmo svaté. 4. popla-
tek ze státních pastvin.

scrīptus, *ūs*, *m.* úřad písaře, tajem-
níka.

scrīpulum = *scrupulum*.

scrobis, *is*, *f.* jáma, hrob.

scrūpeus 3. kamenitý, drsný, příkrý.

scrūpulōsus 3. plný špičatých kame-
nů, drsný, příkrý; *přen.* přesný,
pečlivý, důkladný.

scrūpulum, *ī*, *n.* skrupule, $\frac{1}{24}$ unce,
1.14 gramu.

scrūpulus, *ī*, *m.* ostrý kamének; *přen.*
úzkostlivost, obava, pochybnost,
úzkostlivá přesnost.

scrūpus, *ī*, *m.* špičatý kámen; *přen.*
úzkost.

scrūta, *ōrum*, *n.* veteš.

†**scrūtātor**, *ōris*, *m.* badatel.

***scrūtīnium**, *ī*, *n.* pátrání, zkoumání.

scrūtor 1. vyhledávati, pro—, pro-
slíditi, prozkoumati, vyšetřiti; pá-
trati po něčem *alqd*.

sculpō, *psī*, *ptum* 3. vy-rýti, vydlabati,
vy-řezati, vytesati.

sculptilis, *e* vyřezaný; řezbou vy-
tvořený; *s—le*, *is*, *n.* rytina.

scurra, *ae*, *m.* šašek, blázen; příživ-
ník.

scurrilis, *e* šaškovský, bláznovský.

scurrilitās, *ātis*, *f.* šaškovství, bláz-
novství.

scurror 1. šaška, blázna dělati.

scūtāle, *is*, *n.* řemen na praku.

scūtātus 3. ozbrojený (dlouhým) ští-
tem; *s—ī*, *ōrum*, *m.* štítníci.

scutella, *ae*, *f.* malá miska, šálek.

scutica, *ae*, *f.* [z ř.] bič, karabáč.

***scūtifer**, *ferī*, *m.* zbrojnoš.

1. **scutula**, *ae*, *f.* [ř.] válec na posou-
vání břemen; tajný dopis (navino-
vaný na hůlku).

2. **scutula**, *ae*, *f.* (*scutra*) miska.

scūtulum, *ī*, *n.* štítek.

scūtum, *ī*, *n.* štít; *přen.* ochrana.

Scylla, *ae*, *f.* [ř.] úskalí (obluda)
v messinské úžině; *Scyllaeus* 3.
Syllin.

scyphus, *ī*, *m.* [ř.] pohár, číše.

Scyrus (—*os*), *ī*, *f.* 1. ostrov mezi
Eubojí a Lesbem; *Scyrius* 3. skyrský,
S. iuvenis Pyrrhos, syn Achilleův.
2. město fryžské.

scytalē(a), *ēs*, *ae*, *f.* = 1. *scutula*.

Scythae, *ārum*, *m.* (*sg.* *Scythēs*, *ae*)
Skythové, kočovní národové v nyn.
jižním Rusku; *Scythicus* 3. skythský;
Scythia, *ae*, *f.* Skythie; *Scythis*, *idis* =
Scythissa, *ae* *f.* Skythka.

1. **sē**, *sēsē* (*suī*, *sibi*) sebe, se (sobě,
si).

2. **sē** (*sēd* před samohl.) ve slož. a) pro
sebe, stranou, roz—. b) bez.

sē-cēdō, *cessī*, *cessum* 3. odejiti, od-
táhnouti, odloučiti se.

sē-cernō, *crēvī*, *crētum* 3. odděliti,
odloučiti, vy—, rozeznávati.

sē-cessiō, *ōnis*, *f.* odstoupení, odejiti
stranou, odloučení, vystěhování se.

sē-cessus, *ūs*, *m.* 1. odloučení, vzdá-
lenost, samota. 2. ústraní, záliv,
útulek.

sēcīus u *secus*.

sē-clūdō, *sī* *sum* 3. (*claudio*) 1. uzavřiti,
skrýti, uschovati. 2. odloučiti, za-
puditi.

secō, *secuī*, *sectum* 1. a) sekati, řezati,
vyříznouti, síci, krájeti, stříhati,
tesati, štípati, *sectum saxum* tesaný
kámen. b) poraniti, poškoditi, roz-
drásati. c) projíti, proletěti, pro-
plouti, brázdit *mare*, *viam*. d) děliti,
roztínati, rozdvojovati; rozhodovati.

***sēcŕētārius**, *ī*, *m.* tajemník.

sēcrētīō, *ōnis*, *f.* rozdělení.

sēcrētus 3. *a)* oddělený, odloučený, odlehlý, v ústraní. *b)* skrytý, tajný; *sēcrētum*, *I*, *n.* *a)* samota, ústraní, odlehlé místo. *b)* tajemství, tajná bohoslužba; *sēcrētō* v ústraní, stranou; *in secreto agere* dlíti, žíti o samotě.

secta, *ae*, *f.* 1. směrnice, dráha, zásady. 2. strana politická, škola filosofická, *sekta náboženská.

sectātor, *ōris*, *m.* (sector) průvodce, přívrženec; v *plur.* průvod, družina.

sectilis, *e* řezaný, sekaný.

sectiō, *ōnis*, *f.* 1. řezání, řez, rozetnutí, pitvání. 2. prodávání statků zabavených státem *n.* kořisti; dražba, zabavený majetek, kořist.

1. **sector**, *ōris*, *m.* kupec ve dražbě.

2. **sector** 1. *a)* následovati, provázeti, choditi za někým *alqm*, stíhati. *b)* pachtiti se, pátrati po něčem *alqd*.

sectūra, *ae*, *f.* řezání; místo, kde se řeže *n.* kope; *s—ae aerariae* doly.

sē-cubitus, *ūs*, *m.* spaní o samotě.

sē-cubō, *ui* — 1. spáti sám.

sēculum viz *saeculum*.

sē-cum s sebou, pro sebe.

secundānī, *ōrum*, *m.* vojáci druhé legie.

secundārius 3. v druhé řadě, druhotný.

secundō 1. přízní provázeti; býti přízniv.

secundōgenitus 3. druhorozený.

secundus 3. (*sequor*) 1. následující: *a)* časově příští, nejbližší. *b)* na druhém místě, za někým, druhý, *s—ae partes* druhá úloha, *s—us heres* dědic na 2. místě, *secundus ab aliquo* druhý po někom; *mensae s—ae* zákusky (*i* v *sg.*); *hora s—ae* 7—8 dop. *c)* špatnější, méněcenný. 2. provázející, spolu jdoucí, příznivý; *s—ō flumine* po řece, *s—ā aquā* po vodě, *s—ō ventō* za příznivého větru; *rumor*, *clamor* *s.* souhlasný; *s—ō populo* se souhlasem lidu; šťastný *proelium*; *res s—ae* šťastí (stav), šťastné poměry; **secundum** 1. předl. *s akus.* *a)* vedle, podle, hned po. *b)* podle, v souhlase s něčím, v něčí prospěch. 2. *přísl.* = *secundō* po druhé.

secūri-fer (*—ger*), *a*, *um* sekerou ozbrojený.

secūris, *is*, *f.* 1. sekera, *anceps* dvojitá. 2. moc, nadvláda. *XII secures* = 12 liktorů, 2 praetori. 3. rána, ztráta, škoda.

sēcūrītās, *ātis*, *f.* bezstarostnost, duševní klid, bezpečnost, záruka, jistota.

sēcūrus 3. (*sē-cura*) 1. bezstarostný, klidný; starosti zbavující. 2. bezpečný, jistý.

1. **secus**, *n.* (*nesklon.*) pohlaví, potomstvo (=sexus).

2. **secus** (*sequor*) *přísl.* 1. na to, později. 2. méně, hůře, špatně; *secus existimare de aliquo* míti špatné mínění, *s. cedere* špatně dopadnouti; *s. procedere*, *cadere* nedařiti se. 3. jinak, *longe s.* daleko jinak, *haud s. quam* ne jinak, než; *kompar. sequius* méně pěkně; z toho *sectius* a *sētius* = *a)* jinak. *b)* méně, hůře; *†secus viam* podle cesty; **kompar. adj. i sēquior, ius*, menší, slabší (*sexus* pohlaví).

†secutor, *ōris*, *m.* stíhač (gladiátor); *s. primus pālus* vynikající stíhač, náčelník stíhačů.

sed spojka. 1. ale, (a)však; nýbrž; *non solum, sed etiam* nejen, nýbrž i; *non modo, sed ne-quidem* nejen, nýbrž ani ne. 2. při přerušení: než; *sed enim* než, vždyť pak.

sēdātiō, *ōnis*, *f.* uklidnění.

sēdātus 3. uklidněný, pokojný.

sē-decim šestnáct.

sedeō, *sēdī*, *sessum* 2.: 1. seděti, sedění konati. 2. klidně seděti; meškati, prodávati; voj. nečinně ležeti. 3. pevně seděti, trvati, (u)-váznouti, na něco usednouti, dopadnouti.

sēdēs, *is*, *f.* 1. sedadlo, křeslo; *s. regia* trůn. 2. sídlo, bydliště, *sedes habere* sídliti, bydleti. 3. místo, půda, základ a pod.

sedīle, *is*, *n.* sedadlo, lavice.

sēd-itiō, *ōnis*, *f.* rozbroj, spor, různice; vzpoura, odboj.

sēditiōsus 3. buřičský, bouřlivý, neklidný; *přísl. s—ōsē* buřičsky. za účelem vzpoury.

sēdō 1. utišiti, uklidniti, upokojiti.

sē-dūcō, *xī*, *ctum* 3. *a)* stranou odvésti, zachrániti a peste. *b)* rozlou-

- čiti, od —, oddělití, odvrátiti *oculos*;
seductus 3. vzdálený, osamělý.
- sē-ductiō**, *ōnis*, *f.* odvedení stranou.
- *sēductor**, *ōris*, *m.* svůdce.
- sēdulitās**, *ātis*, *f.* dobromyslnost; horlivost, úslužnost.
- sē-dulō** (*se, dolo*) upřímně; příčinlivě, horlivě, schválně.
- sēdulus** 3. upřímný, opravdový, horlivý, příčinlivý; (příliš) úslužný; zaujatý.
- seges**, *etis*, *f.* 1. setba, osení, obilí; přen. hustý dav, šik. 2. pole, role, úrodná půda.
- Segesta**, *ae*, *f.* staré město sicilské; *Segestānī, ōrum*, *m.* Segestané.
- sēgnis**, *e* zdouhavý, váhavý, lenivý; ospalý, neúrodný.
- sēgnitia**, *ae* (—*ies, iēī*) *f.* zdouhavost, lenost, váhavost; *s. maris* tišina, bezvětří.
- *sēgregātiō**, *ōnis*, *f.* oddělení, odloučení.
- sē-gregō** 1. (*grex*) oddělití, odloučiti, vzdáliti, oddáliti.
- sē-iugatus** 3. oddělený.
- sē-iugis**, *e* šestispřežný; *sēiugēs, ium*, *m.* (*equi*) šestispřeží.
- sē-iūctiō**, *ōnis*, *f.* oddělení, odloučení.
- sē-iungō**, *iūnxī, iūctum* 3. oddělití, odloučiti, vy —, vzdalovati, odvrátiti.
- Sēius**, *ī*, *m.* římské jméno rodové; od toho *Sēiānus, ī*, (*Aelius S.*, velitel pretoriánů za Tiberia).
- sē-lectiō**, *ōnis*, *f.* výběr.
- Seleucēa** (—*īa*), *ae*, *f.* jméno měst v Asii.
- Seleucus**, *ī*, *m.* král syrský.
- sē-lībra**, *ae*, *f.* $\frac{1}{2}$ libry.
- sē-ligō**, *legī, lectum* 3. vybrati, zvoliti.
- Selīnūs**, *untis*, *f.* město na Sicilii a v Kilikii.
- sella**, *f. ae* (*sedla, sedeo*) stoličky, židle, křeslo; *s. curulis* křeslo úředníků kurulských; nosítka.
- sellārius**, *iī*, *m.* stoličník, přen. smilník.
- sellī-sternium**, *n.* hostina bohů na sedadlech.
- sellula**, *ae*, *f.* stolička.
- sellulārius**, *iī*, *m.* řemeslník, sedící při práci.
- semel** jednou; na —, po —, jednou
- * pro vždy; *s. atque iterum* opět a opět; opětovně.
- Semelē**, *ēs* (—*a, ae*), *f.* dcera Kadmona, matka Dionysova; *Semeleius* 3. Semelin.
- sēmen**, *inis*, *n.* 1. sémě, sazenice. 2. rod, pokolení, potomek. 3. příčina, původ, —ce.
- sēmentis**, *is*, *f.* setba, osení; *s—em facere* oseti, zaseti.
- sēmentīvus** 3. (*dies*) den setby.
- sēm-ermis** = *semiermis*.
- sē-mestris**, *e* šestiměsíční, půlletní; **s—e, is, n.* (*i semenstre*) půl roku, pololetí.
- sēm-ēsus** 3. napolo snědený.
- sē-met se, sebe** (silně!), ze sebe.
- sēmi-(sēm—)** ve slož. = polo—.
- sēmi-adapertus** 3. polootevřený.
- sēmi-animis**, *e* (—*mus* 3.) polomrtvý.
- sēmi-apertus** 3. po(lo)otevřený.
- sēmi-assus** 3. polospálený.
- sēmi-bōs**, *bovis*, *m.* polobýk.
- sēmi-caper**, *prī*, *m.* polokozel.
- semi-crēmus** 3. polospálený.
- sēmi-cubitālis**, *e* půlloketní.
- sēmi-deus**, *ī*, *m.* (—*dea, deae, f.*) polobůh (—bohyně).
- sēmiermis**, *e* (—*ermus* 3.) napolo-ozbrojený.
- sēmi-factus** 3. napolo hotový.
- sēmi-fer**, *a, um*, polozvířecí, *subst. m.* polozvíře.
- Sēmi-germānus** 3. pologermánský.
- sēmi-gravis**, *e* poloopilý.
- sē-migrō** 1. odstěhovati se.
- sēmi-hiāns**, *antis* polootevřený.
- sēmi-homō**, *inis*, *m.* poločlověk — polozvíře.
- sēmi-hōra**, *ae* půlhodina.
- sēmi-lacer**, *a, um*, na půl rozsápaný.
- sēmi-līber**, *a, um* napolo svobodný.
- sēmi-lix**, *ae, m.* poloviční markytán.
- *sēmimacerātus** 3. napolo strávený.
- sēmi-mās**, *maris*, *m.* polomuž, kleštěnec.
- sēminārium**, *iī*, *n.* školka stromová, štěpnice; *seminář.
- sēminātor**, *ōris*, *m.* původce.
- sēmi-nex**, *cis* polomrtvý, poloztuhlý.
- sēminō** 1. síti, ploditi.
- sēmi-nūdus** 3. polonahý.
- sēmi-plēnus** 3. na půl, ne zcela plný.
- sēmi-putātus** 3. poloořezaný.

Semīramis, is (—idis), *f.* choť asyrského krále Nina; **Semīramius** 3. Semiramidin.

sēmi-rasus 3. napolo oholený.

sēmi-refectus 3. napolo opravený.

sēmi-rutus 3. polozbořený.

sēmis, issis, m. (semi-as) půl as, semisses 6⁰/₁₀tní úrok (půl asu měsíčně).

sēmi-sepultus 3. polopohřbený.

sēmi-somnus 3. polospící, ospalý.

sēmi-supinus 3. na půl nznak ležící.

sēmita, ae, f. stezka, pěšina.

sēmi-ustulātus 3. sem(i)-ustus 3. polospálený.

sēmi-vir, ī, m. polomuž, poločlověk, kleštěnec; zženštilý(lec), smilník.

sēmi-vīvus 3. položivý (-mrtvý).

sē-moveō, movī, mōtum 2. vzdáliti, odstraniti; **semotus** 3. vzdálený, odlehlý; *s—a dictio* v ústraní.

semper vždy, stále, pokaždé, odjakživa.

sempiternus 3. trvalý, ustavičný, věčný.

Semprōnius, a rod římský; **Semprōnianus** 3. Semproniův.

sēm-uncia, ae, f. 1/2 unce.

sēm-unciārius 3. 1/2 unce obnášející; *s—um fenus* úrok 1/2⁰/₁₀ ze sta ročně.

sē-mūrius 3. od hradeb vzdálený.

***sēmus** 3. poloviční, zmrzačený.

sēm-ustus 3. viz semi-ustulus.

senaculum, ī, n. poradní budova, síň senátu.

senāriolus, ī, m. malý senár, veršík.

senārius, īī, m. (seni) šestistopý verš iambický.

senātor, ōris, m. (senex) senátor; člen rady, *radní.

senātōrius 3. senátorský; *consilium s—ium* sbor soudců.

senātus, ūs, m. senát, státní rada, zasedání senátu; *s—ūs consultum* usnesení senátu, *s—ūs auctoritas* dobrozdání; *s—um (con-)vocare, cogere* svolati, *in s—um legere* učiniti senátorem, *s—u movere* vyloučiti ze senátu; *s—um dare alci* povoliti slyšení v senátu; *městská rada.

seneciō, ōnis, m. stařec.

1. **senectus** 3. zestárlý, starý; *s—a, ae, f.* stáří.

2. **senectūs, ūtis, f.** stáří, šediny, zasmušilost, stařec.

seneō, uī — 2. býti starý.

senēscō, senuī — 3. stárnouti, ochabovati, slábnouti, hynouti, upadati, ubývati.

senex, senis, adj. starý, staříčský, *subst. m.* stařec, stařeček; *komp. seniōrēs, um* starší.

sēnī 3. po šesti.

senīlis, e starcův, stařecký.

senium, īī, n. 1. stařecká slabost, sešlost věkem. 2. vážnost, zasmušilost, zármutek.

***sēnsātiō, ōnis, f.** cítění.

†sēnsibilis, e smyslový, vnější.

sēnsīm, zvolna, ponenáhlu, rozvážně, potají.

***sēnsuālia, ium, n.** věci smyslové, smysly vnímané.

sēnsus, ūs, m. 1. počitek, čítí, vjem, vnímání; *s—um rei capere* věc cítiti, čítí. 2. smysl, *s. oculorum* zrak a pod. 3. cit (smysl) pro něco, porozumění. 4. cítění, smýšlení, mínění, náhled, rozvaha; smysl = význam *verbi*; myšlenka, věta.

sententia, ae, f. 1. mínění, myšlenka, úsudek; *meā s—ā* podle mého mínění, *s—am ferre* mínění pronésti. 2. úmysl, vůle; *sententia stat* jest pevný úmysl, rozhodnuto; *ex s—ā* podle přání, vůle. 3. hlas v poradě, rada, usnesení; *s—am dare* hlas odevdati, *ex senatūs s—ā* podle usnesení; *in s—am ire* k mínění se přidati; *in meam s—am* podle mého náhledu. 4. myšlenka, smysl, význam, výrok, sentence.

***sententiō** 1. odsouditi.

sententiola, ae, f. průpovídka, věticka.

sententiōsē 1. bohatstvím myšlenek. 2. prostřednictvím sentence.

sententiōsus 3. myšlenkově bohatý.

sentīna, ae, f. 1. voda na spodku lodí, kal. 2. vyvrhel, sebranka.

sentiō, sēnsī, sēnsūm 4. a) smysly čítí, vnímati; cítiti, počítovati, znamenati, zakusiti, zažítí. b) seznati, po—, rozuměti. c) míti, smýšletí, míti za to: *s. cum (ab) aliquo* býti na něčí straně, *adversus aliquem* býti něčím protivníkem. d) hlasovati pro něco, pronésti úsudek; **s. nsum, ī, n.* poznatek.

sentis, is, m. (f.) trn, trní.

sentus 3. trnitý, drsný.

se-orsum (*se—orsus, versus*) odděleně, zvláště, nezávisle; bez něčeho.
sēparābilis, *e* oddělitelný.

sēparātīm odděleně, zvláště, jednotlivě.

sēparātiō, *ōnis*, *f.* oddělení, roz—, odloučení.

sēparātus 3. oddělený, různý; vzdálený, odlehlý.

sē-parō 1. oddělití, odloučení, vy—; odděleně podnikati, projednávatí *consilium*.

sepeliō, *ivī (iī)*, *sepultum* 4. pohřbítí; potlačití, zničití.

sēpes a pod. viz *saepes*.

sēpia, *ae*, *f.* sepie.

sē-pōnō, *posui, positum* 3.: 1. stranou položití, od—, uschovati. 2. ponechatí si *tempus*, vyhradití si. 3. oddělití, rozeznávatí; vypovědětí, vzdálití.

sē-positus 3. oddělený; zvláštní, vzácný, vzdálený.

septa viz *saepio*.

septem sedm; *septem-decim* sedmnáct.

september, *bris, bre* sedmý; (*mensis*) září.

septem-fluus 3. sedmi rameny tekoucí, ústící.

septem-geminus 3. sedminásobný, sedmiramenný.

septem-plex, *icis* = *septemgeminus*.

septem-triōnēs = *septentriones*.

septem-virī, *ōrum*, *m.* sedmičlenný sbor úřednický za zvláštním úkolem.

septem-virālis, *e* *septemvirum* patřící.

septem-virātus, *ūs*, *m.* úřad, hodnost *septemvira*.

septēnārius, *iī*, *m.* (*versus*) septenár, sedmistopý verš.

septēnī 3. po sedmi; *s.—dēnī* 3. po sedmnácti.

septen-triōnēs, *um*, *m.* (*triones* = *boves*) sedmihvězdi Velkého i Malého vozu; *septentriō maior* Velký, *minor* Malý vůz (medvěd); *přen.* sever, půlnoc, severák.

septentriōnālis, *e* severní; *s—ia, ium*, *n.* severní kraje.

septiēs sedmkrát.

***septimāna**, *ae*, *f.* týden.

septimānī, *ōrum*, *m.* vojní sedmé legie.

septimus 3. sedmý; *s. decimus* 3. sedmnáctý; *septimum* po sedmé.

septingentēsimus 3. sedmistý.

septingentī 3. sedm set.

septi-rēmīs, *is*, *f.* loď se sedmi řadami vesel.

septuāgēsīmus 3. sedmdesátý.

septuāgintā sedmdesát.

sept-unx, *uncis*, *m.* 1. sedm unci. 2. sedm dvanáctin.

sepulchrālis, *sepulchrum* a pod. *vi sepulcrālis*, *sepulcrum* a pod.

sepulcrālis, *e* náhrobní, pohřební.

sepulcrum, *ī*, *n.* hrob, —ka, náhrobek, *pohřební hostina; *přen.* náhrobní nápis, smrt, v *plur.* zemřelí.

sepultūra, *ae*, *f.* pohřeb; hrob, hrobka.

Sēquana, *ae*, *f.* řeka v Gallii (Seine).

Sēquantī, *ōrum*, *m.* kmen galský; *Sēquanus* 3. sequanský.

sequāx, *ācis* pronásledující, stíhající; vtravý; *†m.* následovník, stoupenec, průvodce.

***sequēla**, *ae*, *f.* doprovod; přívrženci.

***sequentia**, *ae*, *f.* sekvence, duchovní píseň.

sequester, *tra, trum* zprostředkující; *s—ter, trī*, *m.* zprostředkovatel, svědce.

***sequestrō** 1. dáti do úschovy, odloučiti, oddělití.

sēquor viz *secus*.

sequor, *secūtus sum* 3.: 1. sledovati, ná—, provázeti, držeti se někoho, něčeho *alqm*, *alqd* stíhati, pronásledovati. 2. honití se po něčem, snažití se o něco, sledovati něco *alqd*. 3. čas. následovati, nastati, dostaviti se. 4. plynoutí, vyplývatí z něčeho *ex eo sequitur*. 5. povolití, vyhověti, řídití se něčím *consilium*; *sequi alqm ducem* svěžití se vedení, *s. fidem* dáti se v ochranu, *s. Pompeium* přidržeti se Pompeia. 6. připadnouti, dostati se někomu *alqm*.

sera, *ae*, *f.* závora.

Sērāpis, *is* (*—idis*) *m.* božstvo egyptské.

serēnitās, *ātis*, *f.* jasné nebe *n.* počasí, jasno; *jasnost, vznešenost, výsost.

serēnō 1. vyjasnití, rozjasnití.

serēnus 3. jasný; *s—um, ī*, *n.* jasné nebe.

Sērēs, *um*, *m.* Sérové, národ v Číně,

proslulý hedvábnictvím; *adj.* *Sēricus* 3. sérský, hedvábný; *s—ā, ōrum, n.* hedvábné šaty; **sēricum, ī, n.* hedvábná látka; *sēriceus* 3. = *sēricus*.
sēria, ae, f. podlouhlá hliněná nádoba, baňka na olej.
seriēs, ēī, f. řetěz, řada; uspořádání; *s. rerum* spojitost; *s. temporis* řada, pořadí (časové); *rod.* rodokmen, *sēriō* vážně.
Serīphos (—us), ī, f. ostrůvek blíže Paru; *Serīphius* 3. serífský.
sērius 3. vážný; *s—um, ī, n.* vážná věc, řeč; *res in serium versa est* stala se vážnou.
sermō, ōnis, m. 1. hovor, rozmluva (i učená), rozprávka; látka k rozmluvě. 2. řeč, hlas lidu, pověst; *in s—em venire* dostat se do řeči. 3. všední hovor, řeč prostá, nevážaná, prosa. 4. mluva, jazyk, výraz. 5. **promluva k lidu, kázání.*
†sermōcinātiō, ōnis, f. rozhovor.
sermōcinor 1. hovořiti.
**sermōnor* 1. = *sermōcinor*.
sermunculus, ī, m. klep, pomluva.
 1. *serō, sēī, satum* 3. a) síti, sázeti; *sata, ōrum, n.* osení, osetá pole. b) ploditi, roditi; *satus, ī, m. (alquo)* zplozenec, potomek, syn; *sata ae, f.* dcera. c) pěstiti, působiti; *přen. sermones* roztrušovati, *mentionem* prohoditi.
 2. *serō, seruī, sertum* 3. a) řaditi, připojovati, *s—, svázati, navazovati colloquia.* b) víti, splétati, připlétati; *loricae sertae* řetízkový pancíř; *serta, ōrum, n.* věnec, guirlanda.
 3. *sērō (sērius, serissimē)* pozdě.
†sērōtinus 3. pozdní, pozdě ovoce nesoucí.
serpēs, entis, m. f. had. drak.
serpenti-gena, ae, z draka zrozený.
serpenti-pēs, edis hadonohý.
serperastra, ōrum, n. přimidla pro křivé nohy.
serpō, psī, ptum 3. plaziti se, lézt, plížiti se; rozlézati se, šířiti se.
serpullum, serpyllum, serpillum, ī, n. [ř.] mateřídouška.
serra, ae, f. pila.
serrācum (sarrācum), ī, n. nákladní vůz dvoukolý.
serrātus 3. pihovitý.
serrula, ae, f. pilka.

serta při 2. *sero*.
Sertōrius, īī rod římský; *Sertoriānus* 3. *bellum S—um* se Sertoriem.
serum, ī, n. syrovátka.
sērus 3. a) pozdní, pozdě rostoucí *arbor*, pozdě plody nosící; pozdě se vyplňující *spes*. b) pozdní = opožděný, příliš pozdní; *sērum, ī, n.* pozdní čas.
serva při *servus*.
servābilis e zachravitelný.
servāns, antis šetřící, zachovávající; *dbalý aequi*.
servātor, ōris, m. záchránce.
servātrix, tris, f. záchrankyně.
servilis, e otrocký, **služebný; bellum s—e* s otroky, *terror s—is* z otroků.
Servilius, īī rod římský; *S—us* 3. *Servillův*.
serviō 4.: 1. býti otrokem, sloužiti, otročiti; býti obtížen závazkem (o pozemcích a pod.). 2. sloužiti, býti oddán, míti ohled, zření *personae, temporis*; *s. valetudini* dbáti zdraví, *dolori* oddávati se, *bello* horlivě si hleděti; *poslouchati legibus*, býti ovládán od někoho; *s. auribus alcis* mluvit někomu k libosti.
servitium, īī, n. otroctví, otrocká služba; jho, poroba, poddanství; otroctvo, otroci; **prokázaná služba, laskavost*.
servitūdō, inis, f. otroctví.
servitūs, ūtis, f. 1. otroctví, poddanství, služebný závazek. 2. = *servi*, otroci.
Servius, ī, m. římské předejmení.
servō 1.: 1. pozorovati, pozor dávat na něco *sidera, itinera*; hlídati *haedos*, dbáti, pozor míti. 2. neopouštěti nějaké místo *limen*, zdržovati se tam *nidum*. 3. zachovávati *ordines, leges*; *s. officia* konati, plniti, *diem* dodržeti, *munia* zastávati. 4. chrániti, zachrániti; uchovati *vinum*, uchraňovati (= *reservo*).
servulus (servulus), ī, m. otrok.
servus, ī, m. otrok **sluha, zřízenec; serva, ae, f.* otrokyně; *servus* 3. podrobený, zotročený.
sēscennāris, půldruhého roku starý.
sēscēnī, sescentī, —nārius viz *sexcenti* a pod.
sēsc-uncia, ae, f. 1½ unce.
sesellis, is, f. [ř.] sesel (rostlina).

Sesōs(tr)is, *idis*, *m.* král egyptský.
sēsquī *přisl.* o polovici více; *s. maior*
 o polovici větší, *s. alter* půl druhý,
s. hora 1½ hodiny, *s. modius* 1½ mě-
 řice, *s. octavus* 3. = $\frac{9}{8}$ = 1 $\frac{1}{8}$;
sesqui-pedalis, *e* 1½ stopy měřící,
 sáhodlouhý, *sesqui-plex* půldruha-
 násobný, *sequi-plaga* půl druhé rá-
 ny, *sesquitercius* $\frac{4}{3}$ = 1 $\frac{1}{3}$.

sessilis, *e* k sedění způsobilý.

sessiō, *ōnis*, *f.* sedění, zasedání, se-
 dadlo.

sessitō 1. sedávati, sídlo míti.

sessiuncula, *ae*, *f.* „kroužek“, bese-
 da.

seissor, *ōris*, *m.* divák v divadle, oby-
 vatel.

sēs-tercius, *iī*, *m.* (*semis-tercius*) pe-
 níz = 2½ assu, HS. 1. při číslovce
 základní až do tisíce stává *nom. plur.*
sestertiī: *ducenti s—iī*. 2. při tisících
gen. plur. s—um, s—ōrum: *duo milia*
sestertium (*—ōrum*); *neutrum* *sester-*
tium, *iī*, *n.* = tisíc sestertiū; *decem*
sestertia = deset tisíc sestertiū;
decies centena milia sestertium (*gen.*
plur.) = jeden milion; vynecháním
 slov *centena milia* nabyl výraz *sester-*
tium významu sto tisíc sesterti; *vlcies*
sestertium 2 miliony, *sestertium*
 pak bráno i za *subst.* v *neutru sing.*
centies sestertii summa deset milio-
 nů.

Sēstius viz **Sextius**.

sēta viz **saeta**.

sētius při 2. *secus*.

seu viz **sive**.

Seuthēs, *ae*, *m.* král thrácký.

sēvehor, *vectus sum* 3. odjžděti;
 **přen.* vybočovati.

sevēritās, *ātis*, *f.* příslost, vážnost,
 krutost.

sevērus 3. a) přísný, svědomitý,
 vážný; b) krutý, mrzutý, trpký
vinum.

sēvir (*sexvir*), *iī*, *m.* člen kolegia šesti
 úředníků neb kněží.

sē-vocō 1. stranou zavolati, odvolati.

sex šest, *sex* *přímí* šest prvních rad-
 ních.

***sexāgēna**, *ae*, *f.* kopa.

sexāgēnī 3. po šedesáti.

sexāgēsīmus 3. šedesátý.

sexāgiēs šedesátkráté.

sexāgintā šedesát.

sexangulus 3. šestiúhlý, šestihranný.

sex- (**ses-**) **cēnārius** 3. šest set mužů
 čítajících.

sex- (**ses-**) **cēnī** 3. po šesti stech,
 šest set.

se- (**ses-**) **centēsīmus** 3. šestistý.

sex- (**ses-**) **centī** 3. šest set.

sex- (**ses-**) **centiēs** šestsetkrát; *přen.*
 bezpočtu:krát.

sex-ennis, *e* šestiletý.

sex-ennium, *iī*, *n.* šestiletí.

sexiēs šestkrát.

sexta-decimāni, *ōrum*, *m.* vojní
 šestnácté legie.

sextāns, *antis*, *m.* $\frac{1}{6}$ assu, $\frac{1}{6}$ libry =
 2 unce.

sextārius, *iī*, *m.* $\frac{1}{6}$ kongia, $\frac{1}{2}$ l.

sextilis, *is* (*mensis*), *m.* srpen.

Sextius, **Sestius**, *iī* rod římský;
Sestiānus 3. Sestiův.

sextula, *ae*, *f.* $\frac{1}{6}$ unce, $\frac{1}{72}$ celku (dě-
 dictví).

Sextus, *iī*, *m.* římské předejmení.

sextus 3. šestý; *sextus decimus* šest-
 náctý; *sexta hora* polední hodina,
sexta pars šestina; *sextum* po šesté.

sexus, *ūs*, *m.* pohlaví.

sī 1. = *sic*, tak *si* *dis* *placet*. 2. spojka
 podmín. -li, jestliže, jestliže by,
 kdyby; *si-minus* ne-li, pakli ne, (*pe-*
rinde) *ac si*, *quasi* jakoby, jako kdy-
 by. 3. připouští. *et-sī*, *etiam-sī* třeba,
 třeba i (by). 4. přání = *utinam* jen
 aby, kéž by. 5. tázací -li, zda(li).

sibimet, viz **sē**.

sībilō 1 syčeti, vy—, vypískati.

sībilus 3. syčící; *s—us*, *iī*, *m.* sykot,
 (vy)pískání, šumění.

Sibylla, *ae*, *f.* [ř.] Sibylla, věstkyně;
stařena; **Sibyllīnus** 3. Sibyllin, si-
 bylský.

sīc 1. tak, takovým způsobem; *sic*
mihi persuasi to jest mým přesvěd-
 čením; *ut—sic*, jako—tak. 2. tak,
 takto: *sic usus est loqui* (takový).
 3. *sic*, *ut* do té míry, že... tak, že...
 takovým způsobem, že..., tak,
 aby... s tou podmínkou, aby...
 4. proto, tak tedy.

***sic(c)ine?** tak? tedy?

sīca, *ae*, *f.* dýka; *přen.* úkladná vražda.

Sicanī, *ōrum*, *m.* = Sikulové; **Sicānius**
 3. **Sicānus** 3. sicilský (*fem.* **Sicānis**,
idis); **Sicānia**, *ae*, *f.* Sicílie.

sīcārius, *iī*, *m.* úkladný vrah, zákeř-

nlk; *accusatio, quaestio inter sicarios* pro úkladnou vraždu.
siccīscō — — 3. (*siccēscō* 3.) vysychati.
siccitās, ātis, f. suchost, sucho; *s. corporis* zdravot; střízlivost, prostota.
siccō 1. sušit., vy —, o —, *vulnera* krev z ran zastavit, *paludes* odvodnit; prázdnot, vyprázdnit.
siccoculus 3. se suchýma očima.
siccus 3. a) suchý, vyschlý, vyprahlý, *urna* prázdnot, žíznivý; o souhvězdích: nezapadající do moře; *siccum* ī, n. souš, suchá země. b) střízlivý, prostý, nehledaný; *oratio* jadrná.
Sīcelis, idis, f. sicilský (*Musa*).
Sicilia, ae, f. Sicilie; *Siciliēnsis, e* sicilský; *Siculī, ōrum, m.* Sikulové, *Siculus* 3. sicilský; *Sīcelis, idis, f.* sicilská, Sicilanka.
sī-cubī jestliže někde.
Siculī, ōrum, m. Sikulové, Sicilané; země *Sicilia, ae, f.*; *adj. Siciliēnsis, e*; *Siculus* 3. sicilský. *Siculus* 3. sicilský. *Siculus pastor* Theokritos, *tyrannus Falaris, S—a fuga* týká se Pompeia Ml.
sī-cunde jestliže odněkud.
sīc-ut (uti) tak jako, jako, jakoby, jako na příklad, jakož také.
Sicyōn, ōnis, f. mě o Sikyon sz. od Korintha; *Sicyōnius* 3. sikyonský, *S—iī* Sikyónané.
sīdereus 3. hvězdný, hvězdnatý; nebeský, božský; *s. aestus* žár sluneční, *s—a dea luna, s—a lux* světlo sluneční, *s—us canis* Sirius.
sīdō, sēdī, sessum 3. a) posadit se, u — se, sednouti si. b) sesednouti se; uváznouti; zachytit se; rozkládati se, u — se, mizet (*metus*).
Sīdōn, nis, f. [z ř.] město ve Foinikii; *adj. Sīdōnicus* 3. *Sīdōnius* 3. sidonský. *S. hospes* Kadmos, *ostrum* šarlat, nach. *Sīdōnes, um, m.* Sidonští. *Sīdōnis, idis (f.)* sidonská, foinická; *subst. Foi ičanka* (Dido, Anna, Europa).
sīdus, eris, n. 1. hvězda, souhvězdí. 2. čas, počasí, slunovrat; v *plur.* hvězdy = nebe. 3. hvězda = ozdoba, okrasa. 4. osud.
Sīgēum, ī, n. mys v Troadě; *Sīgēus, Sīgeius* 3. sigejský, trojský.

***sigillātim = singillātim.**
sigillātus 3. vypuklými figurkami zdobený
***sigillō** 1. zapečetiti.
sigillum, ī, n. 1. soška, figurka, malý obrázek. 2. pečeť; **potvrzení, zvl. o zaplacení taks.*
***signāculum, ī, n. = signum.**
signātor, ōris, m. pečetiitel, svědek závěti; *falsus* s. falšovatel listin.
signi-fer, a, um 1. hvězdný, *orbis* s. zvířetník. 2. *s—er, erī, m.* praporečník.
significāns, antis trefný, výrazný, jasný, zřetelný.
signi-ficātiō, ōnis, f. 1. označení, vy —, znamení, známka, projev (souhlasu), souhlas. 2. smysl, význam; důraz v řeči.
***significātīvus** 3. význačný, sloužící k označení.
signi-ficō 1. (*facio*) a) znamení dávat, na jevo dávat, naznačovat; b) znamenati, označovat, vy —.
signō 1.: 1. známkou opatřovat, označovat, značiti, dávat znamení, poznamenávat, za —, písmem označovat, kreslit. 2. pečetiiti, pečeti opatřovat. 3. raziti *argentum, pecuniam*, vstřipiti *nomen*. 4. označovat, vy —, vyznamenati. 5. znamenati, pozorovat *oculis*.
signum, ī, n. 1. znamení, značka, stopa, znak, známka, doklad, důkaz; voj. znamení, signál: *signa canunt* troubl se, *signa dare* dáti znamení k útoku, *s. dare receptui* k ústupu; heslo, odznak, prapor, oddíl vojska; *signa sequi* jíti v řadách, oddílech, *s—a relinquere, a s—is discedere* zběhnouti od praporu, *s—a vellere, tollere, ferre, movere* dáti se na pochod, *s—a ferre in hostem* táhnouti proti nepříteli, *s—a conferre* sraziti se, *inferre* učiniti útok; *s—a (con)vertere* obrátiti se, obrat učiniti, *referre* couvati; *s—a habere* tábořiti; *signa přen.* oddíly vojska, *sub s—is* s vojskem v řadách. 2. předzvěst, znamení (*omen*). 3. a) socha, obraz, vypuklá figurka. b) pečeť, *signum cerae* vosková pečeť. c) hvězda, souhvězdí.
silentium, ī, n. mlčení, ticho; *s. coepit* nastalo; *silentiō* mlčky, tiše.

2. bezvadnost *auspicii* 3. klid, nečinnost.
Silēnus, *ī*, *m.* 1. vychovatel Dionysův.
 2. řecký dějepisec.
sileō *uī* — 2. *a)* mlčetl (o něčem *alqd*), býti tichý, klidný, zamlčeti; *silentēs*, *um*, *m.* mlčící, mrtví; *silenda*, *ōrum*, *n.* tajemství, mystérie. *b)* býti v klidu, nečinný, odpočívati.
siler, *eris*, *n.* vrba potoční.
silēscō, *silū* — 3. umlknouti, utišiti se.
silex, *icis*, *m.* (*f.*) křemen, tvrdý kámen; ztuhlá láva; skála.
siliqua, *ae*, *f.* lusk; v *plur.* luštěniny.
silus 3. ploskonosý.
silva, *ae*, *f.* 1. dřevo, keř, strom, chrastí, houští. 2. les, sad. 3. přen. hojnost *vitiorum*.
Silvānus, *ī*, *m.* bůh lesů.
silvaticus (*selvaticus*) 3. lesní, divoký.
silvēscō — — 3. rozrůstat se, divočeti.
silvestris, *tre* 1. lesnatý, lesní. 2. divoce rostoucí, divoký.
silvi-cola, *ae*, *m.* obyvatel lesů.
silvōsus 3. lesnatý.
sīmia, *ae*, *f.* (*—ius*, *īī*, *m.*) opice.
sīmilis, *e* podobný; *s—e*, *is*, *n.* příklad, podobenství, obdoba; *similiter* podobně, podobným způsobem.
similitūdō, *inis*, *f.* podobnost, *veri* s. pravděpodobnost; v *plur.* podobné věci, vlastnosti, znaky.
Simoīs, *entis*, *m.* přítok Skamandru v Troadě.
***simonia** (*symonia*), *ae*, *f.* svato-kupectví, simonie.
Simōnidēs, *is*, *m.* básník řecký; *S—dēus* 3. Simonidův.
simplex, *icis* 1. jednoduchý, nesmíšený, pouhý, *verba* jednotlivá. 2. přirozený, obyčejný, neupravený. 3. přímý, prostý; bezelstný, poctivý, prostoduchý, sprostý; *m.* hlupáček.
simplicitās, *ātis*, *f.* prostota, poctivost, přímlost, upřímnost.
simplum, *ī*, *n.* jednoduché.
 1. **simul** *přisl.* zároveň, spolu, současně, vedle sebe, *simul-simul* jednak jednak, jak tak.
 2. **simul-āc** (*—atque*) jakmile, jak (*čas. spojka*).
simulācrum, *ī*, *n.* 1. obraz, socha,

umělecké dílo; 2. obraz ve snu, přelud, podoba, stín, duch; napodobení, zdání, charakteristika.
simulāmen, *inis*, *n.* napodobení.
simulāns, *antis* napodobící.
simulātē *s.* přetvářkou, na oko.
simulātlō, *ōnis*, *f.* 1. přetvářka, předstírání, pokrytectví; *s—e* *uti* přetvářeti se. 2. předstírání, záminka.
simulātor, *ōris*, *m.* napodobitel; lico-měrník, mistr v přetvářce.
simulō 1. *a)* napodobitl, napodobením zobrazitl, *s. anum* vzít na sebe podobu stařeny. *b)* tvářiti se, přetvářeti se, předstíratl, na oko něco dělatl, *simulātus* 3. předstíraný, zdánlivý, na oko.
simultās, *ātis*, *f.* 1. závodění, řevnění. 2. napětí, spor, nepřátelství.
sīmus 3. ploskonosý.
sīn jestliže (*by*) však, kdyby však; *minus* ne-li, pakli ne.
†sincēritās, *ātis*, *f.* upřímnost, poctivost.
sincērus 3. (*sine cera*, o medu) 1. čistý, pravý, přirozený, nesmíšený. 2. upřímný, poctivý, nestraný. 3. neposkvrněný, zdravý, neporušený.
sine *předl. s. abl.* bez; *plebs sine nomine* bezejmenný, *fax sine luce* vyhaslá, *sine crimine* nevinný a pod.
singillātim (*singulātim*) jednotlivě, po jednom.
singulāris, *e* 1. jednotlivý, jednotlivce se týkající, soukromý, osobní *odium*; *s—e imperium* samovláda, *singulārēs*, *ium*, *m.* císařští pobočníci. 2. obzvláštní, vzácný, vynikající.
singult 3. jednotlivě, po jednom, každý zvlášť; *in dies s—os* den ode dne, denně; *s—la*, *ōrum*, *n.* jednotlivosti.
singultim zajíkávě, trhaně.
singultō 1. vzlykati, zajíkatl se, chroptěti; *s. animum* v chroptění duši vypustiti.
singultus, *ūs*, *m.* vzlykání, zajíkáni, pláč, chroptění.
sinister, *tra*, *trum* 1. levý; *sinistra*, *ae*, *f.* (*manus*) levice, (*pars*) levá strana, voj. levé křídlo; *sinistrā* na (po) levé straně. 2. nejapný, zvrácený, špatný. 3. nepříznivý, nešťastný *signum*, *pugna*; v řeči au-

gurské: příznivý, blahověstný, u Řeků však nepřítivý, nešťastný.

sinistrē nepřítivě, špatně.

sinistrōrsum, —ōrsus (verto) nalevo, vlevo.

sīnō, *sīvī*, *situm* 3. dovoliti, dopustiti, (po)nechat, odpustiti, strpěti; *sine* j. vložka: nechat, třeba!

Sinōn, *ōnis*, *m.* zrádný Řek před Trojou.

Sinopē, *ēs*, *f.* řecká osada v Paflagonii u Černého moře.

Sinuessa, *ae*, *f.* město na hranicích Latie a Kampanie.

sīnum, *ī*, *n.* velká nádoba, krajáč.

sinuō 1. v oblouku pohybovati, kroutit, vinouti, *arcum* luk napínati.

sinuōsus 3. plný záhybů, řasnatý, zahnutý.

sinus, *ūs*, *m.* 1. zakřivení, záhyb, o—, oblouk; prohlubina, kotlina, zátoka, záliv, zákoutí. 2. záhyb oděvu (*togy*), záhadří, „kapsa“; *sinu laxo ferre* nedbale; *přen.* prsa, náručí, klín, lůno; *in sinū urbis* uvnitř města; 3. řasnaté roucho; náručí = ochrana, útočiště, moc.

sīparium, *īī*, *n.* [z ř.] opona; post s. v zákulisí, skryté.

sīphō, *ōnis*, *m.* násoska, stříkačka.

sī-quando jestliže někdy.

sī-quidem jestliže totiž.

Sīrēn, *ēnis*, *f.* v plur. *Sīrēnēs*, *um*, *f.* Sireny.

Sīrius, *īī*, *m.* [ř.] Sirius, psí hvězda.

sīrus, *ī*, *m.* [ř.] jáma na obilí.

sīs = *sī vīs*, libo-li.

siser, *is*, *n.* sevlák, rostlina s chutným kořenem.

sistō, *stetī* (*stītī*), *statum* 3.: 1. a) postavit, zříditi; před soud postavit, se s. dostaviti se někam, zvl. k soudu; *s. vadimonium* v určené lhůtě se dostaviti. b) zastaviti, zarazit, *sitim* zahnati, uhasiti; *s. metum* přestati se báti a pod. 3. upevniti *civitate*; *status* 3. pevný, pevně stanovený; *dies stata* určitý den; stálý, pravidelně se opakující. 2. *nepřech.* zastaviti se, po—se, stanouti, spočinouti; pevně státi, obstáti.

sīstrum, *ī*, *n.* [ř.] řehtačka z kovových tyček a zvonků, nošená při slavnostech Isidlných; *přen.* bohoslužba.

sisymbrium, *īī*, *n.* [ř.] mateřídouška.

Sisyphus, *ī*, *m.* Istivý král v Korintu;

Sisyphius 3. Sisyfův, korintský.

sītella, *ae*, *f.* losovací urna.

sītīculōsus 3. žíznivý, suchý.

sītīō 4. a) žízni, býti žízniv, vyprahlý, nemíti vody. b) žízni, dychtiti po něčem *sanguinem*.

sītis, *is*, *f.* žízeň, vyprahlost, sucho; *přen.* žádostivost *cruoris*, *argenti*.

1. **sītus** 3. (*sīsto*) 1. postavený, vy—, zbudovaný, pohřbený; *urbs sita est* leží; ležící, prostírající se, obývaný. 2. *spes sita est* naděje v něčem spočívá, *res publica in extremo sita est* jest v koncích.

2. **sītus**, *ūs*, *m.* 1. poloha, stavba, výstavnost. 2. a) usazenina, plíseň, špína, rez, ztuchlina; *přen.* zapomenutí. b) nečinnost, nečinný klid, zahálka.

sīve (*seu*) 1. nebo jestliže, nebo... —li 2. *sive-sive* (*seu-seu*) buď — buď, buď že — buď že, ať — anebo. 3. *tázací* nebo *zda*, či.

***Slāvī** (*Sclāvī*), *ōrum*, *m.* Slované. *Slāvicus*, *Slovanicus*, *Slavonicus* 3. slovanský.

smaragdus, *ī*, *m.* *f.* smaragd.

smīlax, *acis*, *f.* [ř.] přestup, svlačec bodlákový.

Smintheus, *ī*, *m.* přijímá Apollonovo.

Smyrna, *ae*, *f.* Smyrna; *Smyrnaeus* 3. smyrenský, *Smyrnaei* Smyrňané.

soboles, *is*, *f.* = *suboles*.

sōbrietās, *ātis*, *f.* střízlivost, *rozváznost.

sobrīnus, *ī*, *m.* (*fem.* *s—ā*, *ae*) bratraneč (sestřenice).

sōbrius 3. a) střízlivý, *aqua* nepůsobící opilosti, *nox* ztrávená bez pití. b) zdrželivý, střídmy, rozvázný.

soccus, *ī*, *m.* nízký střevíc herců v komedii, *přen.* komedie.

socer, *erī*, *m.* tchán; *socerī* tchán a tchyně.

sociābilis, *e* družný, svorný.

sociālis, *e* 1. družný, společenský.

2. manželský, svatební. 3. spojenecký; *bellum s—e* se spojenci; *sociālia*, *ium*, *n.* záležitosti spojenecké. 4. *společný, *s—iter* společně.

societās, *ātis*, *f.* 1. společenství, společnost, spolek. 2. družstvo státních nájemců; spolek na výboj i odboj; **s. sanctōrum* obcování svatých.

sociō 1. spojovati, sdružovati, spolčovati; *s. periculum* sdíletí, *sermonem* zapřísti.

socius 3. společný, sdružený, spolčený, spojenecký; *socius*, *iī*, *m.* (*fem. —ia, iae*) 1. druh, družka, společník (i obchodní), společnice, účastník; manžel, manželka (*s. tori*). 2. spojenec.

socordia, *ae*, *f.* 1. tupost, duševní omezenost. 2. bezstarostnost, nečinnost, nečinnost.

socorditer lhostejně, bezstarostně.

socors, *dis* (*se* = *bez*, *cor*) 1. omezený, tupý, slabomyslný. 2. liknavý, bezstarostný.

Sōcratēs, *is*, *m.* Sokrates; *adj.* *Sōcraticus* 3. sokratovský, *s—a domus* škola, *s—ae chartae* literatura, *subst.* Sokratovec.

socrus, *ūs*, *f.* tchyně.

socularia viz *sotularia*.

sodalicius 3. druhů, přátel se týkající, přátelský; *s—ium*, *iī*, *n.* 1. přátelství; 2. tajné sdružení nebo spolek.

sodālis, *is*, *m. f.* 1. druh, společník, přítel. 2. člen sboru kněžského, člen (tajné) společnosti.

sodalitās, *ātis*, *f.* 1. družnost, přátelství. 2. družstvo, bratrstvo, společnost.

sōdēs (*si audes*) libo-li, přeješ-li si.

sōl, *sōlis*, *m.* 1. slunce, (sluneční) světlo, paprsek, teplo; slunné místo, výsluní; *sole novo* = *orto*, s východem slunce. 2. den; vynikající muž. *Sōl*, *ōlis*, *m.* božstvo slunce.

sōlāciolum, *ī*, *n.* potěšeníčko.

sōlācium, *iī*, *n.* útěcha, potěšení; náhrada, odškodnění.

sōlāmen, *inis*, *n.* útěcha.

sōlāris, *e* sluneční.

sōlārium, *iī*, *n.* sluneční hodiny.

solduriī, *ōrum*, *m.* (keltsky) vojáci galští, pánu svému věrně oddaní.

soldus 3. viz *solidus*.

solea, *ae*, *f.* střevíc, sandál, podešev; *s—as* *poscit* chce odejít, chystá se k odchodu.

soleātus 3. sandály nosící, zženštilý.

sōlemnīs, **sōlennis** viz *sollemnis*.

soleō, *solitus sum* 2. často konati, míti ve zvyku; *soleo scribere* psávám a pod.; *ut (fieri) solet* jak se stává, jako obyčejně.

***soletenus**, **sōlōtenus** od základů, úplně; po zemi.

Solī, *ōrum*, *m.* město v Kilikii.

soliditās, *ātis*, *f.* hustota, pevnost.

solidō 1. pevným, tvrdým učinit, zhustiti, scelovati.

solidus 3. (*soldus* 3.) 1. hustý, pevný, tuhý, tvrdý, massivní; *s—um*, *ī*, *n.* pevná, tvrdá půda; bezpečí. 2. celý, úplný *annus*, *dies*; *s—um*, *ī*, *n.* celá *summa*. 3. trvalý, skutečný, pravý: *gloria*.

sōli-ferreum, **sōlistimus** viz *solli—*.

sōlitārius 3. osamělý, samotářský; někdy = *sōlus*.

sōlitūdō, *inis*, *f.* samota, osamělost, opuštěnost, pustina.

solitus 3. obvyklý, obyčejný; *s—um*, *ī*, *n.* obyčej, zvyk.

solium, *iī*, *n.* 1. sedadlo, stolec, křeslo, trůn; říše, královská moc. 2. koupací vana, rakev j. sarkofág.

sōli-vagus 3. o samotě bloudící; jediný, jednostranný.

sollemnis, *e* (*sollus*, *annus*) každoročně se vracející, výroční; obvyklý, slavnostní; *sollemne*, *is*, *n.* 1. slavnost, bohoslužba. 2. obět, žertva. 3. blahopřání. 4. zvyk, obyčej; *sollemniter* slavnostně.

***sollemnitās**, *ātis*, *f.* = *sollemne n.*

sollers, *ertis* důmyslný, důvtipný; znalý, zručný, obratný.

sollertia, *ae*, *f.* umělost, obratnost, zručnost, vynalézavost.

sollicitātiō, *ōnis*, *f.* pobuřování, popouzení.

†**sollicitātor**, *ōris*, *m.* pobuřovatel, svůdce.

sollicitē s úzkostlivou pečlivostí.

sollicitō 1. a) mocně v pohyb uvádět, hýbat; *s. humum ferro* orati. b) znepokojovati, rušit, starost působiti. c) rozčiliti, popuditi, pobouřiti, vybízeti, vábiti.

sollicitūdō, *inis*, *f.* rozčilení, neklid, nepokoj; starost.

sollicitus 3. a) prudce hnaný, rozbouřený, rozvlněný. b) neklidný, znepokojený, mající starost, zkomoucený, úzkostlivý, bázlivý. c) akt. neklid, starosti působící, znepokojující.

solli-ferreum, *ī*, *n.* střela celá železná.

soll-istimum *tripudium* příznivé znamení ze žraní posvátných kuřat.
sollus 3. úplný, celý.
Solō (*Solōn*), *ōnis*, *m.* státník athénský, 7. 6. st. př. Kr
sōlor 1. těšiti, po —, dodávati útěchy, zmužilosti; útěchou mírniti, snesitelným činiti, tišiti.
solotenus = *soletenus*.
solstitiālis, *e* letnímu slunovratu náležející, letní; *s.* *dies* nejdelší, *nox* nejkratší, *orbis* obratník raka, — *tempus* střed léta.
sol-stitium, *iī*, *n.* (*sol*, *sisto*) slunovrat (letní); letní vedro.
1. solum, *ī*, *n.* 1. půda, základ, dno, spodek, podlaha. 2. chodidlo, podložka; půda = země; pozemek. *solo alqd aequare se* zemí srovnati; 3. klenba nebeská; *s. patriae, natale* rodná půda; *s. mutare* vystěhovati se.
2. solum *přisl.* pouze, toliko, jen; *solummodo* = *solum*.
sōlus 3. *a)* (samo)jediný, sám, pouhý; *doplňk.* pouze, jen. *b)* osamělý, opuštěný, pustý.
solūtiō, *ōnis*, *f.* rozvázání, uvolnění; zaplacení (dávky); *roztok.
solūtus 3. *a)* volný, nespoutaný, rozvázaný, nenucený; *verba s—a modis, oratio soluta* řeč nevázaná, *s. somno* rozespalý; volný = prostý, zbavený čeho (*ā*) *rē*. *b)* uvolněný = bezuzdný, nevázaný; mírný.
solvō, *solvī*, *solūtum* 3.: 1. *a)* rozvázati, od —, uvolniti, rozluštiti, otevřiti, rozvinouti, pout zprostiti, *capillos* rozpustiti; loď odvázati, s lodí odraziti (*navem, ratem*). *b)* zaplatiti, nahraditi, *vota* splniti; *poenas capite s.* odpykati životem, *solvendo non esse nemoci* zaplatiti. *c)* zbaviti, zprostiti se *luctu*, osvoboditi od něčeho (*re*). 2. *a)* zbořiti, *pontem* strhnouti, zničiti, rušiti; *v pass.* rozplývati se, tátí. *b)* uvolniti, zeslabiti, učiniti mdlým, chabým; *v pass.* chabnouti, *morte* zemřiti; *solutus* 3. mdlý, malátný. *c)* rozluštiti *carmina*; *d)* zapuditi, zahnati, odložití, zrušiti, upustiti od něčeho *obsidionem*.
Solymus, *ī*, *m.* Trojan; *Solymī*, *ōrum*, *m.* praobyvatelé Lykie.

tsomniātor, *ōris*, *m.* snílek.
somniculōsus 3. ospalý.
somni-fer, *a*, *um*, uspávající, smrtící.
somniō 1. sníti, blouzniti.
somnium, *iī*, *n.* sen, snění, vidina ve snu; *přen.* planá domněnka.
somnus, *ī*, *m.* 1. spánek; *s—um capere* usnouti, *s—ō solvi* probuditi se, *somno se dare* uložití se ke spánku; *in somnis, per somnum* ve snách (snu). 2. *přen.* noc, smrt; ospalost, lenost
sonābilis, *e* = *sonans*, *antis* zvučný.
sonāx, *ācis* = *sonābilis*.
soni-pēs, *edis*, *m.* kůň, oř.
sonitus, *ūs*, *m.* zvuk; praskot, šumot, dupot, hřmění.
sonō, *uī*, *itum* (*sonātūrus*) 1. *a)* zvuk vydávati, zvučeti, zníti; ozývati se, rozléhati se něčím; drnčeti, duněti, hučeti, syčeti, praskati, mluvití, zpívati. *b)* opěvati *bella*; hlásati, velebiti *atavos*. *c)* znamenati.
sonor, *ōris*, *m.* zvuk, hluk, šumot, ryk, řinkot a pod.
sonōrus 3. zvučný, zvučící, šumící, hučící a pod.
sōns, *sontis* vinný, trestný; *subst. m.* vinník.
sonus, *ī*, *m.* 1. zvuk, hlahol; 2. lidský zvuk, hlas, slovo, řeč zpěv, výslovnost.
sophisma, *atis*, *n.* klamný, sofistický úsudek.
sophistēs (*—a*), *ae*, *m.* [ř.] 1. učitel moudrosti a výmluvnosti, sofista. 2. povrchní mluvk.
sophisticus 3. sofistický; *klamný, podvodný.
***sophistria**, *ae*, *f.* zchytralost.
Sophoclēs, *is*, *m.* básník Sofokles. *Sophoclēus* 3. sofokleovský.
tsophōs moudře, znamenitě.
sōpiō 4. *a)* uspati, omráčiti, omámiti. *b)* ukonejšiti; *sopitus ignis* vyhaslý.
sopor, *ōris*, *m.* tvrdý spánek, omámení, ospalost, uspávající nápoj.
sopōri-fer, *a*, *um* uspávající.
sopōrō 1. uspati.
sopōrus 3. ospalý.
Soracte, *is*, *n.* hora v Etrurii.
sorbeō, *uī* — 2. srkati, střebatí, pohlcovati.
tsorbilis, *e* srkatelný, k srkání; *s—e ovum* vejce syrové neb vařené na měkko.

†sorbitiō, ōnis, f. srkání, doušek.
sorbum, ī, n. plod stromu břeku.
sordeō, uī — 2. býti špinavý, zdáti se nepatrným, sprostým,
sordēs, is, f. (obyč. v plur. —ēs, ium, f.) 1. nečistota, špína; špinavý n. smuteční šat, smutek. 2. špinavost, hamižnost, špinavé jednání, sprostota, vyvrhel.
sordescō, sorduī — 3, špinavým se stávají.
sordidātus 3. ve špinavý n. smuteční šat oděný, špinavý.
sordidus 3.: 1. tmavý, špinavý, nečistý, potřísněný, otrhaný. 2. špinavý povahou, lakotný. 3. bezvýznamný, (s)prostý, nevzdělaný. 4. potupný, nečestný, hanebný.
sōritēs, ae, m. [ř.] (klamný) závěr řetězového úsudku.
soror, ōris, f. sestra, přítelkyně, družka; *sorores doctae* musy, s—es *triplices* sudičky.
sorōri-cīda, ae, m. (*caedo*) vrah sestry.
sorōrius 3. sesterský.
sors, sortis, f. 1. los, losovací kamének, losování; *sortem ducere* los táhnouti, *extrā sortem mimo* (bez) losování. 2. výrok věštlrny, věštba. 3. práce, povinnost, úřad losem přidělený. 4. úděl, osud, životní osud; stav, pořadí, podíl na něčem, účast. 5. část, jistina.
sorti-legus 3. věštecký; subst. m. věstec; s—a, ae, f. věstkyně.
sortior 4. a) losovati, *alqd* o něco, losem dostati, *provinciam* vylosovati. b) dostati, vyvoliti si, rozdělit si.
sortitiō, ōnis, f. losování o něco (gen.)
sortitor, ōris, m. losovatel.
1. **sortītus** 3. vylosovaný, rozdělený; *sortitō* přísl. losem, osudem.
2. **sortītus**, ūs, m. los, losování.
sōspes, itis zdráv, neporušený, šťastný, příznivý.
sōspita, ae, f. zachránitelka.
***sōspitās**, ātis, f. záchrana, spása.
***sōspitātor**, ōris, m. zachránce.
sōspitō 1. chrániti, zachovati.
sōtēr, ēris, m. [ř.] zachránce, spasitel.
***sotular**, is, n., obyč. v plur. *sotularia*, ium, n. střevice, obuv, boty; plur. i *sotulares*, ium.
Sp. zkratek *Spurius*.

spādīx, īcis, m. [ř.] ulomená datlová větev s plody; adj. hnědočervený.
spadō, ōnis, m. [ř.] kleštěnec.
spargō, sī, sum 3.: 1. trousiti, sypati; házetí, metati *tela*; síti, kropiti, stříkatí, na—, *animos in corpora* vstřípiti, vložiti. 2. rozšířiti, rozptýliti, roztrousiti. 3. posypati, povléci, pokropiti, zalíti, porůstati. 4. rozdělití, roztrhnouti, promarniti.
sparsus 3. a) rozptýlený, rozházený. b) skvrnitý, pestrý.
Sparta, ae (*Spartē*, ēs) f. [ř.] Sparta; *Spartānus* 3. spartský. *Spartiātēs*, ae, m. Spartán, adj. spartský.
spartum, ī, n. [ř.] kivil, travnatá rostlina, z jejíchž vláken pleteny košíky a j.
sparus, ī, m. zakřivený oštěp lovecký.
spatha, ae, f. [ř.] široká dvojsečná šavle bez špice.
spatior 1. a) procházeti se, kráčet. b) šířiti se, prostírat se.
spatiōsus 3. prostorný, veliký, rozsáhlý. dlouhý, dlouho trvající.
spatium, ī, n. 1. (volný) prostor, místo; rozměr, délka, velikost. 2. vzdálenost, mezera; *aequō s—ō abesse ab* — — stejně býti vzdálen od... 3. cesta, procházka. 4. závodíště, rejdiště; běh, s. *corripere* běh zrychlití; oběh, dráha. 5. čas, doba, čas, (dlouhé) trvání, chvíle, lhůta, s. *tridui* tří denní. 5. míra, měřítko.
***spatula**, ae, f. větev palmová; lopatka, plece.
†**speciālis**, e obzvláštní, cenný.
speciēs, ēī, f. 1. a) pohled, vzhled, vzezření; *primā s—ē* na první pohled, *ad speciem* na pohled, *in speciem* na způsob. b) zjev, zevnějšek, podoba, postava, krásný zjev, krása, nádhera, lesk, jas —klamný zjev, přelud, vidina, zdání, vnější nátěr, záminka — napodobený zjev, obraz, socha. 2. představa, pojem, idea; vzor, ideál *virī boni*; druh (naproti rodu; zvláštní případ; *speci* pod záminkou; **utriusque speci* (sub u—āque specie) podobojí.
***specificum pondus** specifická váha.
specillum, ī, n. sonda k ohledání ran.
specimen, inis, n. 1. ukázka, příklad, znak, důkaz. 2. vzor, ideál.

- †**speciō**, *spiciō*, *spexī*, *spectrum* 3. = *spectō* 1.
- speciōsus** 3. krásný, úhledný, skvělý, nádherný, oslňující.
- spectābilis**, *e* 1. viditelný. 2. skvělý, nádherný, obdivuhodný; *urozený, vynikající (i titul).
- spectāculum**, *ī*, *n.* 1. hlediště, sedadlo, tribuna v divadle. 2. divadlo = podívaná; hra, představení divadelní.
- spectātiō**, *ōnis*, *f.* 1. patření, pohlížení, pohled. 2. zkoumání, zkouška.
- spectātor**, *ōris*, *m.* divák, pozorovatel, posuzovatel.
- spectātrīx**, *īcis*, *f.* pozorovatelka.
- spectātus** 3. a) vyzkoušený, osvědčený. b) vážený, slavný.
- spectiō**, *ōnis*, *f.* pozorování augurské; právo konati auspice.
- †**spectō** 1. a) dívati se, pohlížeti na něco, přihlížeti něčemu *ludos*. b) hleděti, míti zření k něčemu, dbáti něčeho *verba*, *ad virtutem*. c) zkoumati; zkoušeti, posuzovati *aurum*, *philosophos*. d) hleděti dosíci, vyhledávati něčeho, mysliti na *fugam*. e) směřovati někam *aliō*, týkati se něčeho *oratio spectat ad...*, kloniti se *ad vim*, býti obrácen k něčemu *ad orientem solem*.
- spectrum**, *ī*, *n.* obraz, představa.
1. **specula**, *ae*, *f.* hlídka, strážnice, vyvýšené místo.
2. **spēcula**, *ae*, *f.* (*spes*) jiskřička naděje.
- ***speculābilis**, *um*, *n.* schopnosti poznávací, badavé.
- speculābundus** 3. číhající, na číhané.
- ***speculātiō**, *ōnis*, *f.* pátrání, zkoumání.
- ***speculātīvus** 3. badavý, zkoumavý, teoretický.
- speculātor**, *ōris*, *m.* slidič, vyzvědač; v *plur.* i vojní tělesné strážce císařské (300 poddůstojníků).
- speculātōrius** 3. výzvědný.
- speculātrīx**, *īcis*, *f.* vyzvědačka.
- speculor** 1. a) pátrati, rozhlížeti se; b) slídit, vyzvídati, zkoumati; *speculandi causā* na výzvědy.
- speculum**, *ī*, *n.* zrcadlo; věrný obraz.
- specus**, *ūs*, *m.* jeskyně, propast, rozsedlina, otvor.
- spelaeum**, *ī*, *n.* [ř.] jeskyně, doupě.
- spēlunca**, *ae*, *f.* jeskyně, doupě; S—*a villa Tiberiova a Terraciny*.
- Sperchēus** (—*tus*, —*eos*), *ī*, *m.* řeka v Thessalii; *Sperchēis*, *īdis* sperchejský; *Sperchionidēs*, *ae*, *m.* obyvatel Spercheia.
- spernō**, *sprēvī*, *sprētum* 3. a) oddělovati, oddalovati. b) nevšímati si, pohrdati, opovrhovati *alqm*; *spernendus* 3. hodný opovržení.
- spērō** 1. (*spes*) 1. doufati; *bene* ve věci dobré; naději skládati v někoho *de aliquo*; *spērāta*, *ōrum*, *n.* naděje. 2. očekávati; báti se *deos*; *bene sperare* míti dobrou naději.
- spēs**, *speī*, *f.* naděje, vyhlídka do budoucna; *spe celerius* nad očekávání rychleji; *contra spem* proti nadání, *spem fallere* naděje nesplniti, *spes novandi* naděje na převrat.
- sphaera**, *ae*, *f.* [ř.] koule, báň nebeská, dráha kruhová.
- ***sphaericus libellus** učebnice základů o nebeské mechanice.
- sphaeristērium**, *īī*, *n.* [ř.] mlčovna.
- †**sphaeromachia**, *ae*, *f.* pěstní zápas se železnými kulemi potaženými koží.
- sphinx**, *ingis*, *f.* sfinx.
- spīca**, *ae*, *f.* = *spīcum*, *ī*, *n.* 1. klas obilní; *s. alliī* stroužek česneku. 2. hvězda v souhvězdí Panny.
- spīceus** 3. z klasů, obilní. *barvy klasů.
- spīculum**, *ī*, *n.* špice, bodec, osten, šíp, oštěp.
- spīcum** viz *spica*.
- spīna**, *ae*, *f.* 1. trn, šípek, osten. 2. (rybí) páteř, záda, hřbet; *přen.* osten starostí, v řečn. „háček“.
- spīnētum**, *ī*, *n.* plot z trní.
- spīneus** 3. trnový, z trní.
- spīnōsus** 3. trnovitý, pichlavý; spletitý.
- spintria**, *ae*, *m.* druh necudných mužů za Tiberia.
- spīnus**, *ī*, *f.* trnka (keř).
- spīra**, *ae*, *f.* [ř.] závit, spirála.
- spīrābilis**, *e* 1. dýchatelný, plynný, vzdušný. 2. životodárný.
- spīrāculum**, *ī*, *n.* průduch.
- spīrāmentum**, *ī*, *n.* 1. oddechování, pausa mezi oddechy. 2. průduch.
- ***spīrātiō**, *ōnis*, *f.* dýchání.
- ***spīrituālis**, *e* duchovní, duševní;

s—ia, ium, n. věci, poměry duchovní.

spīritus, ūs, m. 1. vzduch, vánek, vání. 2. dech, vzdech; s—um trahere, ducere dýchatí; ultimum spiritum agere býti v posledním tažení. 3. duch, život. 4. nadšení, vzlet, zmužilost, sebevědomí. 5. pýcha, hrdost, zpupnost. 6. *spiritus vini líh, alkohol.

spīrō 1. a) dýchatí, váti, (o)vanouti; vřítí, syčeti. b) přech. vydechovati něco, dýchatí něčím frigora, amores; s. tragicum dýchatí tragickým ohněm usilovati o něco, toužiti po něčem, s. tribunatum, maiora.

†**spissāmentum**, ī, n. ucpávka.

†**spissitūdō**, īnis, f. nakupení, hustota.

spissō 1. zhustiti, v pass. zhoustnouti.

spissus 3. a) zhuštěný, hustý, hustě obsazený; *tlustý, silný. b) zdlouhavý, pracný.

splendeō, uī — 2. lesknouti se, zářiti, krásou se skvíti.

splendescō, splenduī — 3. zaskvíti se, nabýti lesku.

splendidus 3. a) lesklý, třpytný, zářící, skvíci se. b) skvělý, nádherný, slavný, vynikající, vzácný, vox jasný.

splendor, ōris, m. 1. lesk, třpyt. 2. nádhra, jasnost, zvučnost, znamenitost.

†**splēnēticus** 3. nemocný slezinou; *zadumčivý, vrtošivý.

spoliātiō, ōnis, f. loupení, plenění; zbavení consulatūs.

spoliātor, ōris, m. plenitel, lupič.

spoliātrīx, īcis, f. plenitelka, lupička.

spoliō 1. a) šatu zbaviti, svléci. b) o-loupiti, vy—, drancovati, pleniti (alqm rō).

spolium, īī, n. obyč. plur. s—a, ōrum.

1. zbroj, odění nepříteli odňaté.

2. stažená kůže zvířecí. 3. kořist, lup.

sponda, ae, f. dřevěný spodek lehátka; pohovka, lehátko.

spondeō, spondēī, spōnsum 2.: 1. slavně slíbiti, připovědět, zavázati se něčím; sp. pro alquo zaručiti se za někoho; zaslíbiti, zasnoubiti; sp n-sus, ī, m. snoubenec, ženich, spōnsa, ae, f. snoubenka, nevěsta; spōnsum, ī, n. věc slíbená, slib, ex s—ō podle ujednání. 2. předpovídati, nadíti se.

spondēus, ī, m. [ř.] spondej.

spongia, (spongea) ae, f. [ř.] houba; měkký krunýř; korek.

spōnsalis, e zásnubní; s—i, ium, n. zasnoubení.

spōnsiō, ōnis, f. 1. slavný slib, připověď, úmluva. 2. vzájemný závazek, záruka, sázka; sponsione alqm laccessere k sázce vyzvati, s—em vincere při vyhráti (o obžalovaném), s—e condemnari při prohráti, s—e vincere při vyhráti (o žalobci).

spōnsor, ōris, m. ručitel, rukojmí.

spōnsus, ūs, m. rukojemství, ručení.

†**spontāneus** 3. dobrovolný, sám o sobě.

sponte 1. po vůli. 2. dobrovolně, o své vůli, ujmě s. meā, nostrā atd.; sponte nasci divoce vyrůstati; †spontis meae sum jsem svým pánem.

sporta, ae, f. pletený koš; **sportella**, ae, f. košíček, **sportula**, ae, f. dar davaný klientům; †dar vůbec.

sprētiō, ōnis, f. opovržení, potupa.

sprētor, ōris, m. pohrdač, tupič.

spūma, ae, f. pěna, usazenina.

spūmescō — — 3. pěnití se.

spūmeus 3. pěnivý, zpěněný.

spūmi-fer, a um, pěnicí.

spūmō 1. pěnití se.

spūmōsus 3. pěnivý, zpěněný.

spuō, spuī, spūtum 3. plíci, plivati.

spurcō 1. znečistiti, zaneřaditi.

spurcus 3. nečistý, špinavý.

spūtālicius 3. = spūtātilicus 3. vyplítí hodný, ošklivý.

spūtō 1. vyplíti.

spūtum, ī, n. slina.

squāleō — — 2. a) býti špinavý, drsný. b) býti nepořádný, nečistý, nespořádaný, pustý.

squālidus 3 a) drsný, neuhlazený, neupravený; nečistý, špinavý; ve smutku; b) nepěstěný, pustý; o řeči: drsný, neozdobný.

squālor, ōris, m. 1. drsnost, nečistota, špína; smuteční šat, smutek. 2. pustost, nehostinnost.

squāma, ae, f. šupina.

squāmeus 3. = squāmiger, a, um

squāmōsus 3. šupinatý, šupinami pokrytý.

squilla viz scilla.

*ssuba, ae, f. šuba, oděv.

Stabiae, ārum, f. město v Campanii;

- Stabiānus** 3. stabijský; *S—um*, *n.* vila u Stabií.
- stabilīmen**, *inis*, *n.* opora.
- stabiliō** 4. upevniti.
- stabilis**, *e* pevný, stálý, trvalý; pádný, vážný *spondei*.
- stabilitās**, *ātis*, *f.* nepohnutost, stálost.
- stabulor** 1. míti pelech, pelešiti.
- stabulum**, *ī*, *n.* 1. stanoviště, bydliště, chlív, stáj, ohrada. 2. obydlí; hospoda, nevěstinec.
- stadium**, *ī*, *n.* [ř.] stadion, míra asi 600 stop.
- Stagīra**, *ae*, *f.* Stageira, město na Chalkidice; *Stagiritēs*, *ae*, *m.* Stagiran.
- stagnō** 1. a) z břehů vystoupiti, zaplaviti. b) býti zaplaven, pod vodou.
- stagnum**, *ī*, *n.* 1. stojatá voda, louže, močál, rybník, jezero, nádrž vodní. 2. tůň; voda zvolna tekoucí.
- stāmen**, *inis*, *n.* osnova na stavu, nit na cívce, vřeteno, tkanina, nit, nit osudu; *v plur.* i struny.
- statārius**, *ī*, *m.* 1. herec ve veselohře; *adj.* klidný (řečník). 2. voják pevně v řadě stojící.
- statēra**, *ae*, *f.* [ř.] vázky.
- Statilius**, *ī*, *m.* říms. jméno rodové.
- statim** pevně, stále; hned, na místě.
- statiō**, *ōnis*, *f.* 1. postoj, postavení; stanoviště, sídlo. 2. přístav, —iště, záliv, útočiště. 3. stráž: *in s—em succedere* vystřídati stráž, *s—em agere*, *habere* stráž konati, býti na stráži; oddělení vojska na stráži.
- Stātius**, *ī*, *m.* jméno římského rodu.
- stativus** 3. stojící, stálý; *castra s—ā* stálý tábor.
1. **stator**, *ōris*, *m.* úřední sluha v provincii.
2. **Stator**, *ōris*, *m.* příjmení Jova: Zastavitel.
- statua**, *ae*, *f.* socha, sloup se sochou.
- statūmen**, *is*, *n.* podklad; kostra (lodi).
- statuō**, *uī*, *ūtum* 3.: 1. postaviti, vystaviti, zříditi, založiti; *s. alqm regem* dosaditi na trůn. 2. ustanoviti, naříditi, usnésti se, poraditi se (*de re*). 3. představovati, souditi; odhodlati se, umíniti si; *de se s.* usmrtiti se.
- statūra**, *ae*, *f.* postava, vzrůst.
- status**, *ūs*, *m.* 1. postavení, postava, stanoviště; *hostem statū movere*, *de s—ū deicere* vytisknouti z výhodného postavení. 2. stav, poměry, okolnosti, blahobyť; *usnesení.
- ***statūtum**, *ī*, *n.* ustanovení, zřízení.
- stēlla**, *ae*, *f.* hvězda, souhvězdí; *s. crinita* vlasatice, *s—ae errantes* oběžnice, *inerrantes* stálice.
- stēllātus** 3. hvězdnatý; *přen.* zdobený, vykládaný *iaspide*.
- stēllifer** 3. hvězdnatý.
- stēlliō**, *ōnis*, *f.* bleskavec (ještěrka).
- stēllō** 1. part. *stēllāns*, *antis* hvězdnatý, zářící.
- stēllula**, *ae*, *f.* hvězdička.
- †**stemma**, *ātis*, *n.* rodokmen, posloupnost.
- stercus**, *ī*, *m.* hnůj, mrva, smetí.
- sterilis**, *e* 1. neplodný, neúrodný, planý; neplodným činící. 2. *s. amor* neopětovaná, *domus* bezdětný, *epistula* prázdný, *pāx* nic nepřinášející.
- sterilitās**, *ātis*, *f.* neplodnost, neúrodnost.
- sternāx**, *ācis* shazující (*equus*).
- sternō**, *strāvī*, *strātum* 3.: 1. a) prostržiti, *pontem* postaviti; rozkládati, natahovati, povaliti, poraziti *acies*, *hostes*; *strātus* 3. rozložený, ležící. b) *s. moenia* bořiti; *v pass.* padatí, klesati. c) rovnati, hladiti, dláždití, *strāta (via)* ulice. 2. posypati, pokrýti, *equum* sedlati; **strātum**, *ī*, *n.* a) koberec, poduška, lože, přikrývka. b) sedlo.
- sternūmentum**, *ī*, *n.* kýchnutí, kýchání.
- sternuō**, *uī* — 3 kýchati, zvl. na dobré znamení.
- sternūtāmentum**, = *sternumentum*.
- †**sternūtō** 1. kýchati; frkati.
- stertō**, *uī* — 3. chrápati.
- Sthenelus**, *ī*, *m.* 1. syn Kapaneův před Trojou. 2. král ligurský. 3. syn Perseův, otec Eurystheův. *Sthenelēius* 3. Sthenelův. *Stheneleis (idis)* volucris labuť.
- stigmatiās**, *ae*, *m.* [ř.] otrok znamenáný.
- stilla**, *ae*, *f.* kapka.
- stīlli-cidium**, *ī*, *n.* (*cado*) padání kapek, voda z okapu, okap.
- stīllō** 1. kapati, mokvati; nechati kapnouti.

- tilus**, *ī*, *m.* 1. špičatý kolík, pisadlo, rydlo; *s—um vertere* opravit, pozměnit. 2. psaní, opisování; způsob psaní, sloh; *písemné ustanovení.
- Stimula**, *ae*, bohyně Bakchanalí (Semele).
- stimulātiō**, *ōnis*, *f.* popud, podnět.
- stimulō** 1. *a)* ostnem bodati, přen. podněcovati, pobádati. *b)* trápiti, znepokojovati.
- stimulus**, *ī*, *m.* 1. špičatý kolík; 2. osten, bodec (otka). 3. osten = věc působící nepokoj, bolest, pobídka; *alci s—os admove* někoho pobídnouti.
- stinguō** — — 3. uhasiti; píchat.
- stipātiō**, *ōnis*, *f.* průvod, doprovod.
- stipātor**, *ōris*, *m.* průvodce, v plur. průvod, družina.
- stipendiārius** 3. poplatný, námezdný, *s. miles* žoldněř.
- stipendium**, *ī*, *n.* (*stips*, *pendere*) 1. plat, žold, mzda; *s—a merere* konati službu vojenskou. 2. vojenská služba; *s—a facere*, *conficere*, *emereri* vysloužiti u vojska; *s—a facere pedibus*, *equis* sloužiti u pěchoty, u jízdy; rok voj. služby, polní tažení. 3. daň, poplatek, trest, pokuta.
- stīpes**, *itis*, *m.* 1. kmen, peň, strom. 2. kůl, kyj. 3. nadávka: klacek, pařez.
- stīpō** 1. *a)* hromaditi, cpát, natlačit, namačkat. *b)* v hustém davu provázet, obklopiti.
- stips**, *stipis*, *f.* malý peníz, malý dar, almužna.
- stipula**, *ae*, *f.* stéblo, sláma, stonek.
- stipulātiō**, *ōnis*, *f.* ústní závazek, slib, ruky dání; dlužní úpis(?).
- †**stipulātor**, *ōris*, *m.* kdo si dá dáti formální slib, stipulant; věřitel.
- stipulor** 1. ústně si slíbiti, zaručiti.
- stīria**, *ae*, *f.* rampouch.
- stirpitis** přisl. (*stirps*) z kořene, na dobro.
- stirps**, *stirpis*, *f.* (*m.*) 1. kmen, peň, oddenek, rostlina; *ex stirpe* z kořene. 2. kmen, rod, původ; potomek. 3. kořen, původ, počátek.
- stīva**, *ae*, *f.* kleč u pluhu.
- stlis** viz *lis*.
- stō**, *stāre*, *stetī*, *statūrus* 1. státi. *a)* státi pevně, ve zbrani, v boji odolati, vydržeti; na kotvách státi, býti zakotven; strměti, trčeti; *comae steterunt* zježily se, *caelum pulvere stat* jest plno; o ceně: státi, býti zač, *parvō* (za málo, za malou cenu), *centum talentis* (za), *victoria multo sanguine stetit* stálo mnoho krve. *b)* *stare ab (cum) aliquo* při někom státi, býti něčím přivržencem; záviseti na někom (*per alqm*), býti něčí vinou, v něčí moci. 2. klidně státi, zastaviti se, uváznouti; *pugna stat* bitva trvá, vážne; *virtus stat pro me* statečnost je v můj prospěch. 3. státi, pevně trvati *sententia stat*, trvati neporušen, v plné síle, v platnosti; trvati, setrvati na něčem *decreto*, *in fide*; *eo statur* trvá se na tom; býti rozhodnut, určen.
- stōicus** 3. stoický, subst. *m.* stoik; *Stōicum*, *ī*, *n.* zásada stoická; v plur. stolcká filosofie.
- stola**, *ae*, *f.* [ř.] dlouhý vrchní šat ženský; *kněžská štola.
- †**stolātus** 3. stolou oděný.
- stolidus** 3. pošetilý, hloupý.
- †**stolō**, *ōnis*, *m.* parazitní výhonek, odnož.
- stomachor** 1. zlobiti se, horšiti se, hádati se.
- stomachōsus** 3. mrzutý, nevrlý, podrážděný.
- stomachus**, *ī*, *m.* 1. jícen, hltan, žaludek. 2. vkus; nevrlost, zlost, hněv; *s—um alci movere* hněv vzbuditi.
- storea** (*storia*), *ae*, *f.* rohožka.
- strabō**, *nis*, *m.* [ř.] šilhavý.
- strāgēs**, *is*, *f.* (*sterno*) 1. padání, stržení, zboření, zrušení, pobíti, porážka. 2. hromada věcí povalených, snesených.
- strāgulus** 3. pokrývací; *s—um*, *ī*, pokrývka.
- strāmen**, *inis*, *n.* stlaní, sláma.
- strāmentum**, *ī*, *n.* 1. stelivo, stlaní, sláma; v plur. *i* došky, otýpky. 2. pokrývka koňská, sedlo.
- strāmineus** 3. slaměný, slamou krytý.
- strangulō** 1. zardousiti, uškrtiti; trápiti, trýzniti.
- strangūria**, *ae*, *f.* řezavka.
- ***strātum**, *ī*, *n.* vrstva.
- †**strēna**, *ae*, *f.* novoročné.
- strēnuitās**, *ātis*, *f.* horlivost, činnost, ráznost.

strēnuus 3.: 1. silný, mohutný. 2. rázný, odhodlaný, činný, přičinlivý. 3. nepokojný.

strepitō 1. hřmotiti, hlučeti.

strepitus, *ūs*, *m.* hřmot, šumot, praskot, ryk, skřípot a pod. zvuky.

strepō, *uī*, *itūrus* 3. hlučeti, šuměti, praskati, lomoziti, drnčeti, hláholiti, skřípati, ozývati se a j.

strictim (*stringo*) povrchně, zběžně, všeobecně, krátce.

strictūra, *ae*, *f.* kalení železa, roztažené železo.

strictus 3. napjatý, těsný; úzký, přísný.

strīdeō 2. = *strīdō*, *strīdī* — 3. syčeti, svištěti, pištěti, skřípati, šuměti, bzučeti a pod.

strīdor, *ōris*, *m.* ostrý zvuk, svištění, pištění, praskot, vrzání, řinčení, pískot a j.

strīdulus 3. pištěcí, svištěcí, vrzající.

strigilis, *is*, *f.* hřebelec, škrabátko; *přen.* koupání.

†**strigō** 1. zastaviti se, odpočinouti.

strigōsus 3. hubený, suchý.

stringō, *nxī*, *ctum* 3. a) škrábnouti, zlehka se dotknouti, lehce zraniti, odřítí, poškoditi; otrhati, ořezávati, *gladium* tasiti. b) stahovati, u—, zadržnouti.

strix, *igis*, *f.* sova, výr; upír.

strophā, *ae*, *f.* [ř.] provaz, smyčka; léčka.

Strophadēs, *um*, *f.* dva ostrůvky v moři ionském.

strophium, *iī*, *n.* [ř.] podprsenka.

Strophius, *iī*, *m.* král focký, otec Pyladův.

***strūctiō**, *ōnis*, *f.* = *structura*.

strūctor, *ōris*, *m.* stavební dělník.

strūctūra, *ae*, *f.* stavba, *zdivo; nakupení, složení; v *plur.* doly.

struēs, *is*, *f.* hromada, hranice (dříví).

strūma, *ae*, *f.* tlustý krk, krtice.

struō, *strūxī*, *strūctum* 3. a) klásti na sebe, skládati, kupiti; spojovati, sestavovati, zřizovati, stavěti, hotoviti. b) *přen.* osnovati, strojiti, zamýšleti, působiti.

***strūthiō**, *ōnis*, *m.* pštros.

Strymō, *ōnis*, *m.* řeka mezi Makedonií a Thrákií; **Strymōnius** 3. strymonský. **Strymōnis**, *idis*, *f.* Amazonka.

***stuba**, *ae*, *f.* světnice.

studeō, *uī* — 2. *alci* (*rei*) 1. něčím se zabývat, něčemu se oddávat. 2. usilovati, snažiti se o něco (*rebus novis* o převrat), studovati. 3. někomu přát, býti mu oddán, býti jeho přívržencem.

studiōsus 3. a) horlivý, snaživý, pečlivý, dbalý; dychtivý, milovný něčeho, vyhledávající, *s. venandi*, *nemorum*. 2. vědění chtivý, učený. 3. nakloněný, oddaný někomu, něčí stoupenec, *s. nobilitatis*. *4. studující, *m.* student.

studium, *iī*, *n.* 1. snaha, úsilí, horlivost; *s. pugnandi* bojechtivost, *quaestūs* ziskuchtivost; vůbec chtivost, snaha, žádost; zájem pro něco, záliba v něčem, *s. rerum rusticarum*; *studiō* (*abl.*) úmyslně, horlivě, usilovně. 2. přízeň, náklonnost, oddanost, strana, stranictví; *s. rei publicae* láska k vlasti, vlastenectví; *s. atque odium* stranické zášti; *sine ira et s—ō* nestranně. 3. oblíbené zaměstnání, zábava; vědecká činnost, snaha, věda, umění, básnictví, *studium* vůbec; *s—ā humanitatis et litterarum* snahy vzdělávací a umělecké. 4. †*ā studiis* (*libertus*) tajemník pro osvětové záležitosti.

stultitia, *ae*, *f.* hloupost, pošetilost.

stultus 3. hloupý, pošetilý; *subst. m.* pošetilec, hlupák.

stupe-faciō, *fēcī*, *factum* 3. (*pass. —fiō*) omámiti, ohlušiti, zaraziti, smyslů zbaviti; **stupefactus** 3. užaslý, ohromený.

stupeō, *uī* — 2. a) (z)trnouti, býti nehybný, nehýbati se, váznouti. b) žasnouti, diviti se, s úžasem patřiti.

stupiditās, *ātis*, *f.* hloupost, pitomost.

stupidus 3. hloupý, pitomý; zaražený, omámený.

stupor, *ōris*, *m.* ztrnulost, bezcitnost, úžas, zaraženost, tupost; pitomec.

stuppa, *ae*, *f.* [ř.] koudel.

stuppeus 3. z koudele, lněný.

stuprō 1. znásilniti, zneuctiti.

stuprum, *ī*, *n.* znásilnění, zneuctění, smilstvo.

†**sturnus**, *ī*, *m.* špaček.

Stymphālus, *ī*, *m.* jezero, řeka, město v Arkadii; **Stymphālis**, *idis*, *f.* stymfalská.

Styx, *ygis*, *f.* [ř.] řeka podsvětní (při níž bohové přísahali), podsvětí; přen. jedovatý pramen; *adj.* *Stygus* 3. styžský, podsvětní; přen. smrtunošný, neblahý, hrozný.

Suāda, *ae, f.* = *Suādēla*, *ae, f.* bohyně přemluvy, výmluvnost.

suādeō, *sī, sum* 2. raditi, vybízeti, doporučovati, navrhovati; přemlouvati, přesvědčiti *alci*; *s. sibi* přesvědčiti se (= *persuadere*).

suāsiō, *ōnis, f.* rada, doporučování, řeč doporučovací.

suāsor, *ōris, m.* rádce, přimluvce.

†**suāsōrī s** 3. radící, přemlouvající.

suāvi-loquēns, *entis* sladce mluvící.

suāvior. *suāviolum* viz *sāvior*, *sāviolum*.

suāvis, *e* sladký, lahodný, libý, roztomilý.

suāvītās, *ātis, f.* sladkost, lahodnost, libost, roztomilost; libý požitek.

sub předl. 1. *s abl. a)* míst. pod; vespod něčeho; *s. divo* pod širým nebem, *s. sole* ve sluneční záři, *s. armis* ve zbroji; *s. coronā vendere* do otroctví; *s. castris vagari* (pod) před táborem, *s. sinistrā* na levé straně, *s. ictu teli* na dostřel; *sub antro* v jeskyni, pod, *sub templo*, *pectore a j.*; zcela blízko, v patách. *b)* přen. *s. dicione esse* pod mocí, v moci; *s. lasone* za vedení l—ova, *s. love* pod vládou l—ovou; *s. oculis* před zraky, *s. hoc casu* v takovém postavení, *s. imagine* v podobě. *c)* čas. *s. nocte* za noci, v noci, *s. eodem tempore* touže dobou, *s. morte* před samou smrtí. 2. *s akus. a)* míst. „pod“ při slovesech pohybu: *sub iugum mittere*, *sub montem* (na úpatí hory) *succedere*; *venire s. ictum* na dostřel, *s. ora* na oči; přen. *s. imperium cadere* dostat se pod vládu. *b)* čas. krátce před n. po: *sub ipsum funus* před smrtí, *s. lucem* na úsvitě, *s. noctem* na noc, *sub hoc* na to.

sub-absurdus 3. trochu nevhodný.

sub-accūsō 1. trochu kárati.

sub-agrestis, *e* trochu selský.

sub-ālāris, *e* pod pažím nošený, skrytý.

***subamāriusculus** 3. trochu nahořklý.

sub-amārus 3. nahořklý, natrpklý.

sub-arroganter poněkud domýšlivě.

sub-auscultō 1. tajně naslouchati.

sub-centuriō, *ōnis, m.* podsetník.

sub-ci ... viz *succi* ...

***subcitrīnus** 3. nažloutlý.

sub-contumēliōsē trochu potupně.

sub-crīspus 3. trochu kadeřavý.

sub-cumbō viz *succumbō*.

sub-dēbilitātus 3. trochu oslabený, malomyslný.

***subdecolor**, *ōris* málo barvitý.

sub-dēficiēns, *entis* stále umdlévající, zemdlený.

sub-difficilis, *e* trochu nesnadný.

sub-diffīdō — 3. trochu nedůvěřovati.

sub-ditīvus 3. podvržený, zakuklený, nepravý.

sub-dō, *didī, ditum* 3.: 1. podstrčiti; vložiti do něčeho *colla vinculis*; *s. equo calcaria* bodnouti koně, *s. caput fonti* pohroužiti do..., *s. stimulos animo*, *ingenio* popíchnouti, povzbudit, *s. spiritūs alci* hrdosti dodati; †připojiti (dále vzadu), vydati na něco. 2. podrobiti; dosaditi, nastrčiti; ***subditus** 3. poddaný.

sub-dolus 3. lstivý, potměšilý, zchytralý, úskočný.

sub-dubitō 1. trochu pochybovati.

sub-dūcō, *dūxī, ductum* 3.: 1. (vzhůru) vytáhnouti *naves*, *puppae*, *classem in aridum*; svinouti *vela*, *carbasa*. 2. zezpod vytrhnouti, odtáhnouti (tajně) odváděti, vzíti, *ensem capiti*; odníti, tajně vzíti, vzdáliti; *se s., pass.* ztráceti se, uhnouti se, vyhnouti se. 3. *a)* odvésti *ex mediā acie*; zavésti, postavit *in primam aciem*. *b)* vypočítati, uvážiti; *initā subductaque ratione* po zralé úvaze. 4. ***podložit**, **podšl**; **odčítat**.

sub-ductiō, *ōnis, f.* vytažení na břeh.

sub-ductus 3. vzdálený.

†**subdulcis**, *e* nasládlý.

sub-edō, *ēdī, ēsum* 3. podhlodati.

sub-eō, *īre, iī, (īvī), itum* 1. vstoupiti, vcházeti pod (na něco, do něčeho *tectum*; vzíti na sebe *onus dorsō*, *pericula* podstupovati, *labores*; snášeti, (s—) trpěti, podrobiti se *poenam*. 2. vzhůru jíti (zdola), vystupovati, vzestupovati (*collem* na vrch); jíti plouti proti proudu *adverso amne*; vzcházeti, vyrůstat *subit silva*. 3. přistoupiti, přiblížiti se, přitřhnouti

portae, ad urbem; útočiti muros, omývati (o moři) Ciliciam. 4. napadnouti, přepadnouti, při—, na mysl přijít. 5. jíti za někým, následovati; vystřídati, nastoupiti in eorum locum.

sūber, *eris, n.* korkový dub, korek, *lýčí, lýkō.

subf..., **subg...** viz *suff, sugg*

†**subflāvus** 3. nažloutlý.

sub-horridus 3. trochu drsný.

sub-iaceō, *uī* — 2. vespod, pod něčím ležeti.

sub-iciō, *iēcī, iectum* 3.: 1. a) pod něco hoditi, postaviti, podložiti, strkati, *legiones castris* vedle tábora postaviti; *subiecto igni torrere* na ohni; *s. alqd oculis* učiniti viditelným, se *s. (locis)* zdola se blížiti. b) přen. podmaniti, podrobiti, podříditi, *fatum pedibus* nedbati osudu; *securibus subiectus* podléhající moci konsulské; vystaviti (na prodej), vydati (v šanc), *s. vocī praeconis* do dražby dáti; podřadovati, čítati k něčemu, *subiecta, ōrum, n.* podřaděné pojmy. 2. (zdola) házeti, vysaditi *in equum*, povznést; v *pass.* vystoupiti, vycházeti, vyrůstati. 3. podati *libellum*, poskytnouti *consilium*, vnuknouti *spem* a pod. 4. umísťovati něco za něčím, připojovati k něčemu; doložiti, podotknouti, odpovídati. 5. podstrčiti, nastrčiti; uváděti po něčem.

subidus 3. roznícený.

sub-iectiō, *ōnis, f.* postavení pod něco, podstrčení.

sub-iectō 1. podhazovati, vy—, podkládati.

subiector, *ōris, m.* podvrhovač.

sub-iectus 3. a) pod něčím, vedle (u) něčeho ležící, sousední; *s—a, ōrum, n.* nížiny, údolí. b) vystavený, v šanc vydaný, podrobený; *s—ī, ōrum, m.* poddaní. **subiectum, ī, n.* podklad, podstata, podmět.

sub-igō, *ēgī, āctum* 3. (*ago*) vzhůru (n. proti proudu) hnáti; doháněti, nutiti, podrobiti, podříditi; zpracovávati, vzdělávati *terram*; *s. secures in cote* brousiti, *beluam* krotiti.

sub-inde hned na to, za sebou, po sobě, často.

sub-invīsus 3. poněkud nenáviděný.

sub-īrāscor, *īrātus sum* 3. trochu se hněvati; *subiratus* 3. trochu rozhněván.

†**subitāneus** 3. *subitus*.

subitārius 3. na kvap, náhlý.

subitō na kvap, náhle, ihned, bez přípravy.

subitus 3. (*subeo*) náhlý, neočekávaný; *res s—a* překvapení; *s—um consilium* ukvapený záměr; *s—um, ī, n.* náhlá událost; †*subitō sēdere* náhlým vlivem hvězd, na místě.

***subiugō** 1. podříditi, podmaniti.

sub-iungō, *iunxī, iūnctum* 3. a) zapřáhnouti. b) připojovati, *s—, sdrůžovati* s něčím. c) podrobiti.

sub-labor, *lāpsus sum* 3. a) nepozorovaně se přiblížiti. b) dolů (zpět) klesnouti, padnouti.

sublātiō, *ōnis, f.* povznesení.

sub-lātus 3. vznášející se, zpyšnělý hrdý.

sub-legō, *lēgī, lectum* 3. a) dole sbírat. b) tajně vyslechnouti. c) na něčí místo zvoliti.

sub-levō 1.: 1. zdvíhati, pozdvihnouti, nad—, nadlehčiti, po—, zmírniti; usnadniti *fugam*. 2. podporovati, dodati ducha.

sublica, *ae, f.* kůl, trám, Jehla do vody.

sublicius 3. kolový pons.

sub-ligāculum, *ī, n.* zástěra.

sub-ligō 1. něco přivázati, něčím se opásati.

sublīme do výše, vzhůru; ve výši, vysoko.

sublīmis, *e (limen)* 1. ve výši, vzduchu se vznášející, vysoký; *abiit* vznesl se do výše; do výše strmicí. 2. vznešený, slavný.

†**sublīmō** 1. povznést.

sub-lūceō, *xī* — 2. skvíti se.

sub-luō, *uī, ūtum* 3. podmývati, omývati.

sub-lūstris, *e* trochu světlý, šerý.

subm... často *summ...*

sub-mergō, *sī, sum* 3. ponořiti, potopiti, v *pass.* utonouti.

***submersiō**, *ōnis, f.* ponoření.

sub-ministrō 1. dodávati, po—, dovážeti, opatřovati.

sub-(sum)-missiō, *ōnis, f.* snížení, poslušnost, poddajnost.

sub-(sum-)missus 3. a) snížený, sehnutý, skloněný, sklopený. b) tichý,

mírný, skromný, pokorný; povahou nízký; ponížený, blahosklonný.

sub-(sum-)mittō, *miſi*, *missum* 3.: 1. a) spustiti, skloniti, snížiti; se *ad pedes* s. vrhnouti se na zemi; v *pass.* opadávati, nížiti se. b) povolití v něčem, odložití *furorē*, podrobiti, podříditi; s. se *culpae* dopustiti se vlny, s. *imperium* vládu přiznati. 2. tajně poslati *cohortes*, vystřídati *Integros defatigatis*; *barbam*, *capillos* nechatí růsti, *tauros* pěstovati chov. 3. zdvihnouti, pozdvihnouti.

sub-molestus 3. trochu obtížný, mrzutý.

sub-mōtor, *ōris*, *m.* pořadatel.

sub-(sum-)moveō, *mōvī*, *mōtum* 2. a) vzdáliti, odkliditi, odstraniti; zahnatí, vytisknouti, zatlačiti, odvrátiti *regem bello*; z vlasti vypovědětí. b) místo dělati, lid odhánětí.

***submurmurō** 1. tajně hlučeti, šeptati.

sub-mūtō 1. zaměňovati.

sub-nāscor, *nātus sum* 3. dole vyrůstatí.

†subnātō 1. plouti pod něčím.

sub-nectō, *nexuī*, *nexum* 3. vespod sepnouti, při —, přivázati, spínati, podpásati.

sub-nīxus (-nīsus) 3. opírající se, podepřený; spoléhající na něco, důvěřující (*abl.*)

sub-notō, 1. podepsati, †tajně prozkoumatí.

sub-nuba, *ae*, *f.* souložnice.

sub-nūbilus 3. trochu zamračený.

subō 1. [ř.] boukati se.

subolēs, *is*, *f.* (*alo*) 1. dorost, potomstvo, mládež. 2. potomek, syn.

subolēscō — — 3. dorůstatí.

sub-ornō 1. a) vystrojiti, opatřiti. b) nastrojiti, navéstí.

subp... viz *supp...*

sub-rancidus 3. nasmrádlý.

sub-raucus 3. trochu chraptivý.

***subrēgulus**, *ī*, *m.* náčelník, vůdce.

sub-rēmīgō 1. dole veslovati.

sub-rēpō, *psī* — 3. tajně se vplížiti, připlížiti se, *moenia* podléztí.

sub-rīdeō, *sī* — 2. *alci* (po)usmát i se na někoho.

sub-rīgō, *rēxī*, *rēctum* 3. vzpřímiti, vztyčiti, *ures* ušima stříhati.

†subriguus 3. zavodňovaný.

sub-ringer — — 3. trochu býti mrzut.

sub-ripiō viz *surripio*.

sub-rogō 1. voliti, navrhnouti k volbě na něčí místo.

sub-rostrānī, *ōrum*, *m.* dlažbošlapové. †**subruber**, *bra*, *brum* načervenalý.

subrūfus 3. načervenalý.

sub-ruō, *ruī*, *rutum* 3. a) podrýti, podkopati, zbořiti. b) povaliti, zviklati, zničiti.

sub-rūsticus 3. poněkud venkovský, selský.

***subsannātiō**, *ōnis*, *f.* pošklebek, posměch; předmět posměchu.

sub-scribō, *psī*, *ptum* 3.: 1. dole napsati, podepsati. 2. připsati, poznamenati, zaznamenati; žalobu spolupodepsati, podati. 3. souhlasiti s něčím *alci rei*, vyhovětí.

sub-scriptiō, *ōnis*, *f.* 1. podpis. 2. připsání (důvodů) censorské důtky. 3. spolužaloba.

sub-scriptor, *ōris*, *m.* podpisovatel, spolužalobce.

subsecivus 3. viz *subsicivus*.

sub-secō, *secuī*, *sectum* 1. ořezávati, uštipovati.

sub-sellium, *iī*, *n.* nízká stolička, sedadlo; v *plur.* soud.

sub-sequor, *secutus*, *sum* 3. a) bezprostředně následovati, provázeti někoho, jíti, táhnouti za někým *alqm.* b) k mínění se přidati, napodobiti.

sub-sicivus 3. (*seco*) odříznutý, volný, vedlejší.

sub-sīdeō, *sēdī* — 2. zbývati, zůstatí.

subsidiārius 3. záložní, †pomocný; *s—ī*, *ōrum*, *m.* záloha.

subsidiōr 1. v záloze sloužiti.

subsidium, *iī*, *n.* 1. záloha, v *plur.* pomocné sbory. 2. pomoc (*s—ō venire* na pomoc), podpora, posila; *s—o esse* pomáhati, podporovati. 3. v *plur.* prostředky, pomůcky, útočiště.

sub-sīdō, *sēdī* — 3.: 1. usednouti, sehnouti se; s. *in genua* sednouti na bobek. 2. do zálohy se položití, číhati; pářiti se. 3. snížiti se, sesednouti se; opadávati *undae*, ulehnutí. 4. usaditi se, zapadnouti.

sub-signānus 3. pod praporem sloužící; *s—ī*, *ōrum*, *m.* záložní sbory.

sub-signō 1. zaznamenatí, zaručití.
subsiliō, *siluī* — 4. vyskočítí, vskočítí.
sub-sistō, *stitī* — 3. a) zastavití se, stanoutí, ustatí, trvatí, zůstávatí. b) postavítí se na odpor. c) přech. zastavovatí, napadatí; *existovatí.
sub-sortior 4. náhradní soudce vylosovatí.
sub-sortitiō, *ōnis*, f. dodatečné vylosování.
***subspiceus** 3. nažloutlý.
substantia, *ae*, f. (*sub-sto*) podstata, obsah; *majetek, materiál, stav; pojem.
sub-sternō, *strāvī*, *strātum* 3. podestřítí, podestlatí *pedibus*, vy—, podložití; podkladem učinití.
sub-stituō, *uī*, *ūtum* 3. postavití pod (za) něco; dosadití, nastrčití.
sub-strictus 3. stažený, úzký; vpadlý, hubený.
sub-stringō, *nxī*, *ctum* 3. zespod přivázatí; ovázatí; s. *aurem* „stříhati“.
sub-strūctiō, *ōnis*, f. podezdívka, podval.
sub-struō, *strūxī*, *strūctum* 3. podezdití, dláždití.
sub-sum, *esse* — 1. býti, ležetí vespod — na blízku. 2. vézetí, tajítí se v něčem.
sub-sūtus 3. (*suo*) podšitý, lemovaný.
sub-tēmen, *inis*, n. (*texo*) útek, nit.
subter 1. přísl. zespod, spodem, na spodu. 2. předl. s *akus.* pod.
subter-fugiō, *fūgī* — 3. tajně utéci, uniknoutí.
***subterfugium**, *ī*, n. výtáčka.
subter-lābor, *lāpsus sum* 3. a) pod něčím téci, plynoutí. b) (vespod) uklouznoutí, uniknoutí.
sub-terrāneus 3. podzemní.
sub-texō, *texuī*, *textum* 3. obestřítí, zastřítí; vplétatí, připojití do řeči.
subtilis, e (*subtexo*) 1. jemný, jemného vkusu, jemnocitný. 2. zevrubný, pečlivý, důkladný, prostý, jasný.
subtilitās, *ātis*, f. 1. jemnost, něžnost. 2. zevrubnost, důkladnost, určitost; prostota, jednoduchost.
sub-timeō, *uī* — 2. trochu se bátí.
***subtrāctiō**, *ōnis*, f. odčítání.
***subtrāctor**, *ōris*, m. odcizitel, zloděj.
sub-trahō, *trāxī*, *trāctum* 3. a) zespod vytáhnoutí, od—, odstranití, *aggerem* podkopatí, *oculos* odvrátití. b)

odnítí, vyrvatí; vynechatí, vyjmoutí; se s. unikati, straniti se.
subtus vespod, zespod.
subūcula, *ae*, f. spodní šat (košile).
subulcus, *ī*, m. pastucha vepřů.
Subūra, *ae*, f. římská čtvrt mezi *Caeliem* a *Esquilinem*; *Subūrānus* 3. suburský.
sub-urbānitās, *ātis*, f. blízkost města.
sub-urbānus 3. blízký městu, předměstský; s—*um*, *ī*, n. vila blízko města, *předměstí; s—*ī*, *ōrum*, m. obyvatelé okolí města.
sub-urbium, *īī*, n. předměstí, blízké okolí města.
sub-urgeō — — 2. těsně přihnati *ad saxa*.
sub-vectiō, *ōnis*, f. dovážení.
sub-vectō 1. dovážetí.
sub-vectus, *ūs*, m. dovoz.
sub-vehō, *vexī*, *vectum* 3. zdola nahoru (proti proudu) véztí, dovážetí; v *pass.* vzhůru jetí.
sub-veniō, *vēnī*, *ventum* 4. a) na pomoc přijítí. b) odpomoci, odvrátití.
***subventāmen**, *inis*, n. podpora.
***subventiō**, *ōnis*, f. pomoc, přispění.
sub-vereor — 2. trochu se bátí.
sub-versor, *ōris*, m. podvratitel, rušitel.
sub-vertō, *tī*, *sum* 3. podvrátití, vy—, podkopatí *montes*, k pádu přivéstí; zvrátití, rušití.
sub-vexus 3. šikmý, sklonitý.
sub-volō 1. vzletětí.
sub-volvō — — 3. vzhůru valití.
suc-cēdō, *cessī*, *cessum* 3.: 1. vstoupití pod něco, do něčeho *tectis*, *umbrae*; s. *currū* (*dat.*) dátí si zapřáhnoutí; s. *oneri* na sebe vzítí. 2. postupovatí, blížití se, přitřhnoutí k něčemu *sub montem*, *ad castra*, *moenibus*, *tumulum*. 3. vzhůru stoupatí, vystupovatí *ad superos*. 4. následovatí, jítí za někým; nastoupití po někom, na něčí místo *in regnum*, *regno*; někoho vystřídatí *alci*. 5. dařítí se.
suc-cendō, *cendī*, *cēsum* 3. zapálití, pod—, roznítití, podnítití.
suc-cēseō, *uī* — 2. nevražítí, horšití se *alci*.
***succentor**, *ōris*, m. pomocník kantorův.

suc-cessiō, *ōnis*, *f.* nastoupení na něčí místo, nástupnictví; *(dobrý) průběh, výsledek.
successor, *ōris*, *m.* nástupce, následník, dědic.
successus, *ūs*, *m.* 1. postup, průchod, běh. 2. zdar; v *plur.* zdárné činy, události.
succidia, *ae*, *f.* slanina, uzené maso.
 1. **suc-cidō**, *cidī* — 3. (*cado*) klesnouti, padnouti.
 2. **suc-cidō**, *cīdī*, *cīsum* 3. (*caedo*) podtíti, podseknouti.
suc-ciduus 3. klesající, klesavý.
suc-cingō, *nxī*, *nectum* 3. podkasati, podpásati; opásati, zahaliti, odíti, obklopiti; **succinctus** 3. opásaný, pohotový; †**succinctē** krátce.
suc-cinō — — 3. (*cano*) přizvukovati, hlasem doprovázeti.
suc-cipiō viz *suscipio*.
suc-clāmātiō, *ōnis*, *f.* pokřikování, výkřiky při něčem.
suc-clāmō 1. *alci* pokřikovati, volati na někoho.
suc-crēscō, *crēvī*, *crētum* 3. podrůstati, narůstati.
suc-cumbō, *cubūī*, *cubitum* 3. dolů padnouti, klesati, podlehnouti; *s. animo* klesnouti na mysl; oddávati se *cuivis*.
suc-currō, *currī*, *cursum* 3. a) vzíti na sebe, podstoupiti *pericula*. b) napadnouti, na mysl přijíti. c) na pomoc přijíti, pomoci; odpomoci *malis*.
 ***succursus**, *ūs*, *m.* pomoc.
succus viz *sūcus*.
succussus, *ūs*, *m.* otřásání, otřes.
suc-cutiō, *cussī*, *cussum* (*quatio*) 3. otřásati (směrem vzhůru).
sūcidus 3. šťavnatý, plný šťávy.
sūcinum, *ī*, *n.* jantar.
sucula, *ae*, *f.* (*sus*) prasátko.
sūcus, *ī*, *m.* 1. šťáva, míza; chuť. 2. síla, duch, život. 3. lék.
sūdārium, *ī*, *n.* kapesník.
 †**sūdātiō**, *ōnis*, *f.* potní lázeň.
 †**sūdātrīx**, *īcis*, *f.* potící se.
sudis, *is*, *f.* kůl; v *plur.* záseky.
sūdō 1. a) potiti se, vypocovati se, býti vlhký. b) potiti, vypocovati něco. c) namáhati se.
sūdor, *ōris*, *m.* pot, výpotek, námaha.
sūdus 3. suchý; *s—um*, *ī*, *n.* suché, jasné počasí, pohoda.

Suēbī, *ōrum*, *m.* germánští národové („Švábi“). **Suēbia**, *ae*, *f.* Suébie; **Suēba**, *ae*, *f.* Svébka; **Suēbicus** 3. suébský (*švábský).
suēscō, *suēvī*, *suētum* 3. a) zvykati si. b) zvykati, na — někoho něčemu; *suēvī=soleo*, mám ve zvyku; *suētus* 3. zvyklý, obvyklý, obyčejný.
sūfes, *etis*, *m.* „soudce“, nejvyšší úředník v Karthagině.
suffarcinō 1. nacpati, vyzbrojiti.
suf-ferō, *ferre* — — na sebe vzíti, vytrpěti, snést, odolati.
suf-ficiō, *fēcī*, *fectum* 3.: 1. zbarviti, napustiti; *oculi suffecti sanguine* podlité. b) nahrazovati, dosazovati do datečnou volbou: *consul suffectus* dodatečně zvolený; *s. milites excursionibus* přibrati k výpadům. 3. poskytnouti, podávati. 4. stačiti, dostávati se, vydržeti; býti s něco, odolati; *sufficiens*, *entis* dostatečný, postačující.
suf-figō, *xī*, *xum* 3. přibíti, *cruci* na kříž.
suf-fimen, *inis* (—*fīmentum*, *ī*) *n.* vykuřovadlo, kadidlo.
suf-fiō 4. (*fumus*) vykuřovati, pod —, kaditi; **suffitus** 3. zakouřený.
suf-fōcō 1. zardousiti, zadusiti, *fame* vyhladověti.
suf-iodiō, *fōdī*, *fossam* 3. podkopati; probodnouti.
suffrāgātiō, *ōnis* *f.* doporučení, přimluva při volbě.
suffrāgātor, *ōris*, *m.* příznivec hlasující pro někoho, doporučující, volič.
suffrāgium, *īī*, *n.* 1. hlasování, hlas; *s—a ferre de re* hlasovati o něčem, *s—a inire* začít hlasování, *testarum* s. střepeňový soud. 2. hlas, soud, úsudek; *tuō s—ō* podle tvého soudu. 3. právo hlasovací. 4. *přízeň, podpora, almužna.
suffrāgor 1. hlasovati, hlasem někoho podporovati; přimlouvati se, doporučovati.
suf-fringō — — 3. vespod zlomiti, přeraziti.
suf-fugiō, *fūgī*, *fugitūrus* 3. pod něco, někam utéci.
suf-fugium, *īī*, *n.* útočiště, odpomoc.
suf-fundō, *fūdī*, *fūsum* 3. podlít, za —, na —, napustiti, naplniti.
suffūror 1. tajně ukrásti, t. si získati.

suf-fuscus 3. nahnědlý.

sug-gerō, gessī, gestum 3.: 1. podložit, klásti pod (za) něco. 2. doložit, dodat. 3. poskytovat, přinášet. 4. nakupit, vyvýšit, shrnout. 5. *radit, varovat.

***suggestiō**, ōnis, f. našeptávání, přemlouvání.

sug-gestum, ī, n. vyvýšené místo, výstupek, tribuna řečnická, lešení; *trůn.

sug-gestus, ūs. m. tribuna, řečniště; *trůn, *s. sacer kazatelna.

sug-gredior, gressus sum 3. tajně se přiblížit, napadnouti.

sūgillātiō, ōnis, f. modři pohana, výsměch.

sūgillō 1. ztlouci do modra, posmívati se, tupiti.

sūgō, suxī, suctum 3. ssát.

suillus 3. vepřový.

sulcō 1. orati, brázdit; plouti po něčem mare.

sulcus, ī, m. brázda, dráha, rýha.

Sulēviae (snad ze *silviae*) *mātrēs* vlády a sudičky keltské.

sulfur, **sulphur** = *sulphur*.

Sulla, ae, m. Sulla; *Sullānus* 3. Sullův; *Sullānī* stoupenci Sullovi.

Sulmō, ōnis m. město v území Paclignů; *Sulmōnēnsis*, e sulmonský; *S—ēnsēs*, ium, m. Sulmoňané.

sulphur, uris, n. síra, sirný květ.

sulphureus 3. sirný.

***sulphuricus** 3. sírový, sirný.

Sulpicius, a jméno říms. rodu; *Sulpiciānus* 3. Sulpiciův.

sultis = *sī vultis*.

sum, esse, fuī, futūrus 1. a) býti, t. j. existovati, trvati, vyskytovat se; *homines, qui sunt* nynější lidé, *qui fuerunt* bývalí lidé; *pugna fuit* boj se svedl, *tumultus fuit* nastal a pod.; *sunt, qui dicant* někteří tvrdí; *est cur, est quod* jest příčina, důvod, proč, protože; *est, ubi peccat sem tam*, někdy. b) *s inf.* jest možno, dovoleno, smí se; *est, ut bývá* tomu tak, stává se, že... c) býti někde, v nějakém stavu, zdržovati se, prodlévati, žít; *esse ante oculos* na očích, před zrakem; *esse in aere alieno* vězeti, *in odio* býti nenáviděn; *in eo est, ut...* jest na tom, aby..., *haud procul sum, qui...* málem bych;

spočívati v něčem, zakládati se na něčem, *in dis est* jest v moci boží.

d) v skutku, opravdu býti, býti pravda; *sunt ista* jest tomu tak, *nihil horum est* nic není pravda. e) *s dat.*

osoby = míti; *est mihi res tecum* mám co jednati, *fides est alci* někomu se věří; *esse a in s abl.* značí

vlastnost, povahu něčí: *in Anco erat ingenium* měl povahu. f) *s dat.*

osoby i věci v doplňku: býti, sloužit k čemu, nač: *esse alci impedimento, honori*; *hoc est meli* jest příjemné; *cui bono est?* komu jest (věc)

k prospěchu? 2. *esse* pouhou spouhou: a) býti něčím, nějakým; *auctor sum rei* radím k něčemu, na-

léhám na něco, *parem esse rei* stačiti na něco, *esse alqd* býti něčím vynikajícím, něco znamenati. b) *s gen.*

poss. *praed.* býti něčím, patřiti někomu, býti něčím zvykem, vlastno-

stí, povinností, známkou a pod., někomu se sluší; *est adolescentis maiores natu vereri*; c) *s gen. qual.:*

esse magnae auctoritatis býti vážen, ve vážnosti, *nullius momenti* esse býti bezcenný; *non esse solvendo*

býti insolventní, nemoci zaplatiti dluhy. *s gen. pretii:* *parvi sunt foris arma* mají malou cenu, *esse tanti*

býti, státi za tolik, *quanti* za kolik, zač? a pod. d) *s abl. qual. bellum variā victoriā fuit* vedla se se střídavým štěstím; *s předložkami:* *sub eodem iure* esse míti totéž právo, *esse in magistratu* zastávati úřad, *in manū mihi est* jest mi nasnadě. e) týkati se, patřiti, vztahovati se, hoditi se na někoho. f) *id est, hoc est* totiž, a to.

summa, ae, f. 1. nejvyšší místo (bod), hlavní věc (osoba); *s. rerum* hlavní záležitosti. 2. podstata, úhrn, účel

vitalae; *ad s—am, in s—ā* úhrnem, celkem. 3. celek, veškerost; *s—a praedae* veškerá kořist; *s. rerum* vesmír, ale i neomezená vláda, vrchní velení, *s—a imperiū maritimi* nadvláda na moři. 4. úhrnný počet, součet, množství.

summātim úhrnem, v hlavních bodech.

summē v nejvyšší míře, svrchovaně, nanejvýš.

summergō viz *submergo*.

***summitās**, ātis f. vrcholak, výše, špice.

summus 3.: a) míst. nejvyšší, nejhořejší; s—um iugum montis nejvyšší hřbet hory, *summa arx* vyšehrad, ale s. *mons* i vrchol hory, de s—ā arce s výše tvrze; s—ō ore povrchem rtů, s—um corpus kůže; in s—o clipeo na ovrubě štítu; *summum*, ī, n. nejvyšší místo, vrchol, povrch. b) přen. nejvyšší, svrchovaný, *summa cēna* hlavní jídlo hostiny. c) čas. poslední, končící, konec, *hiems summa* nejtuzší zima, ale i prostřed zimy, s—a senectus nejvyšší stáří. d) nejvyšší, největší, svrchovaný, nejslavnější, nejvýznamnější, nejdůležitější, dokonalý, úplný; s—um supplicium trest smrti, s—um bonum vrchol dobra, nejvyšší dobro, s—um ius nejpřísnější právo, s—a res publica blaho státu, jeho nejvyšší zájmy; s—um, ī, n. nejdůležitější věc; *summum* přísl. nanejvýš, nejvíce.

sūmō, sūmpsī, sūmptum 3.: 1. bráti, chápat se něčeho *lyram*; na sebe bráti, obléci *togam*; přijmouti, dostat *munera*; koupiti, najmouti; s. *pecuniam mutuam* peníze si vypůjčiti. *cibum*, *venenum* s. požití, *laborem* vynaložit. 2. a) vzít si, *commeatum* dovolenou; *supplicium de aliquo* s. na hrdle někoho trestati, popraviti, *poenas* s. pomstíti se, s. *liberos* za vlastní přijmouti, *hiberna* zaujmouti. b) nabýti něčeho; s. *animum* vzmužiti se, s. *animos*, *spiritūs* zhrdnouti, zpyšněti; s. *quietem* odpočinouti si a pod. c) zvoliti si, vybrati si *alqm imperatorem*; podniknouti *bellum*. d) za to míti, pokládati; tvrditi, uváděti v řeči.

sūmptiō, ōnis, f. návěst úsudku.

sūmptuārius 3. přepychu se týkající.

sūmptuōsus 3. nákladný, drahý; mar-notratný.

sūmptus, ūs, m. 1. náklad, útrata, výdaj; *suō sumptū* vlastním nákladem; s—um dare, *impendere* náklad vésti, s. *exercitūs* na vojsko. 2. přílišné utrácení, nádhera, přepych.

Sūnium, īī, n. mys na jihu Attiky.

suō, suī, sūtum 3. šíti, sešívati.

su-ove-taurīlia, ium, n. (*sacra*) oběť vepře, ovce a býka při lustraci.

supellex, *supellectilis*, f. nářadí, nábytek, výstroj, výbava, zásoba.

1. **super** 1. přísl. a) míst.: nahoře, svrchu, shora, nahoru. b) způsob. nad to, mimo to, nadmíru; *super-esse* zbývati; *satis super-que* dost a dost, až příliš. 2. předl. a) s abl. nad něčím, nahoře na něčem; s. *arce* nad hradem, přen. *super mero* při vlně; čas. *za nocte s. mediā*; vztah. stran *rumor s. eā re*; přílč. pro s. *adventu*. b) s akus. nad něčím, přes něco; s. *flumen* nad řekou, při řece; s. *Sunium navigare* kolem; o míře nad, přes; *super omnia* nade vše, přede vším; kromě, mimo: s. *haec* mimo to, *alii s. alios* jeden za druhým; čas. s. *cenam* při jídle.

2. **super** (*superus*), komp. **superior**, -ius, *superl. suprēmus* 3.: 1. a) horní, svrchní; *res superae* věci nadzemské, *mare s—um* moře ionské; s—a, *ōrum*, n. horní končiny, nebesa. b) pozemský oproti podsvětí; *aurae s—ae* pozemské ovzduší; *superī*, *ōrum*, m. 1. nebešťané. 2. pozemšťané. 2. komp. **superior**. a) míst. vyšší, hořejší; s. *pars aedium* poschodí; *de loco s—e dicere* s. vyvýšeného řečníště. b) čas. dřívější, minulý, předešlý, poslední; s. *annus loňský*. s—e nocte v noci včerejší, na včerejšek; *S. Africanus* starší; c) přen. mocnější, silnější, vyšší, vzácnější, *superiōrēs* představení; *superiorem esse equitatu* míti převahu, vynikati, *res nostra est superior* nabývá vrchu, vítězí; s—em *discedere* zvítěziti, s. *condicio* lepší. 3. **suprēmus** 3. a) nejvyšší, nejhořejší, přen. nejvznešenější; in s—ō monte na vrcholku hory. b) čas. poslední, *supremum* přísl. naposledy; s—a, *ōrum*, n. poslední pocty, pohřeb, smrt, závěť.

superābilis, e překročitelný, přemožitelný.

***superabundō** 1. bujeti v hojnosti.

super-addō, didī, ditum 3. (nahore, svrchu) přidati.

superātor, ōris, m. vítěz.

superbia, ae, f. pýcha, hrdost, zpupnost.

superbi-loquentia, *ae, f.* hrdá, zpupná řeč.
superbiō 4. býti pyšný, vyplnati se; skvíti se.
superbus 3. (*super*) 1. vyvýšený, vztyčený. 2. pyšný, hrdý, zpupný; rozmařilý. 3. vynikající, vznešený, nádherný.
supercilium, *īl, n.* 1. víčko oční, obočí. 2. vyvýšený okraj, výšina. 3. hrdost, pýcha, vážnost, příslost.
super-currō — — 3. přes něco vyblíhati, předčítí.
super-ēmineō — — 2. vyčnívati, přečnívati.
***superexstruō**, *ūxī, ūctum*, 3. na něčem budovati.
super-ficiēs, *ēī, f.* (*facies*) vrch, povrch; svrchní část, u domu: střecha; **s. opposita* rub.
super-fixus 3. nabodnutý.
†superfluitās, *ātis, f.* nadbytečnost, zbytečnost.
super-fluō, *flūxī* — 3. přetékatí, oplývati; *s—ēns, entis* o řečníku: rozbředlý.
†superfluus 3. rozbředlý, zbytečný.
super-fundō, *fūdī, fūsum* 3. a) svrchu nalíti, po—, shora vysypati tela. b) přilítí, vy—, roz—, *v pass.* rozvodniti se, zaplaviti; *laetitia* se *s—ēns* nevázaná.
super-gredior, *gressus sum* 3. překročiti, překonati.
superī, *ōrum, m.* při 2. *super*.
super-iaciō, *īcī, iectum (iactum)* 3. a) přehoditi, zalíti, zaplaviti. b) překročiti.
super-immineō, *uī* — 2. čniti, tyčiti se nad něčím.
super-impōnō — — 3. navrch, na něco položití.
super-incidēns, *entis* svrchu dopadající.
super-incubāns, *antis* navrch ležící.
super-incumbō — — 3. položití se, lehnoutí si nač *alci (rei)*.
super-iniciō, *īcī, iectum* 3. přehoditi, navrch prostřítí.
super-internō, *strāvī* — 3. shora rozestřítí, položití.
super-lābor, *lāpsus, sum* 3. přes něco nad něčím se sunouti, šinouti.
super-ne shora, svrchu.
supernus 3. horní, nebeský.

superō 1.: 1. *nepřech.* a) nad něco vynikati, čniti, strmětí, *přen.* předčítí, přemáhatí, býti v převaze, vítězití. b) býti v hojnosti, v nadbytku. c) zbývati, zůstatí (býti) naživu. 2. *přech.* a) překročiti, přejítí *iugum*, uraziti *iter*; převyšovati, *s. Europam* kolem plouti; pronikati *clamor s—at castra*; přeskočiti, proti proudu, přeplouti. b) předčítí, vynikati nad někoho, zvítěziti nad někým (*alqm*), poraziti; *s. labores, casus* snéstí, přetrpěti, *spem* zmařiti.
super-pendēns, *entis* převislý.
super-pōnō, *posuī, positum* 3. položití na něco, úřadu v čelo postaviti; *superpositus* 3. představený.
super-scandō — — 3. překročiti.
super-sedeō, *sēdī, sessum* 2. a) seděti nad něčím, na něčem. b) zanechati něčeho, upustiti od něčeho *rē*; *s. proeliō* zdržeti se bitvy.
super-stagnō 1. z břehů vystoupiti.
super-stes, *stitis (sto)* 1. přítomný, svědek. 2. zbylý, pozůstalý, přeživší (*alci*), jsoucí na živu.
super-stitiō, *ōnis, f.* 1. dokládání se něčím, přísaha. 2. pověra, pověřčivost, pověrečný úkon; posvátná bázeň.
superstitiōsus 3. pověřčivý, věštecký.
super-stō, — — 1. nahoře státí.
super-strātus 3. navrchu nakupený, ležící.
super-struō, *strūxī, strūctum* 3. nahoře, nad něčím postaviti.
super-sum, *esse, fuī* — 1. zbývati; *s—est, ut* zbývá ještě, aby... 2. býti ještě na živu, přežítí *alci*. 3. býti v nadbytku, přebývati.
super-urgeō — — 2. shora vnikati.
superus viz *super*.
super-vacāneus 3. a) nadpočetný, vedlejší. b) zbytečný, nepotřebný.
super-vacuus 3. zbytečný, nepotřebný.
super-vādō — — 3. překročiti, překonati.
super-vehor, *vectus sum* 3. jeti přes, kolem *alqd*.
super-veniō, *vēnī, ventum* 4. a) jíti přes něco, za (nad) něčím. b) přijíti, přidružití se k někomu, zastihnouti *alci (rei)*. c) při-(pře)kvapiti, přepadnoutí *alci*.

super-ventus, ūs, m. nenadálý příchod.

†**supervivō**, xī, ctum 3. přežítí (s dat.).

super-volitō 1. (—volō 1.) nad něčím létati, přeletovati.

supīnō 1. naznak klásti, vzhůru obracetí *manīs*.

supīnus 3. a) vzhůru obrácený, naznak ležící, *cursus* zpětný, nazpět sklenutý. b) vzhůru vystupující, se pnoucí, plochý, rovný; *přen.* líný *animus*.

sup-pār, *paris* téměř stejný, současný.

sup-peditātiō, ōnis, f. hojnost, nadbytek.

sup-peditō 1. (*sub*, *pēs*) 1. přispěti, býti pomocen, sloužiti k něčemu. 2. poskytovat, zásobovati. 3. býti v hojnosti, v nadbytku, stačiti.

sup-petō, īī (*ivī*), itum 3. a) býti po ruce, v hojnosti, v zásobě. b) stačiti, býti s něco.

sup-plantō 1. někomu nohy podraziti.

supplēmentum, ī, n. 1. doplnění, doplněk, odvod. 2. náhradní mužstvo, záloha.

sup-pleō, ēvī, ētum 2. a) opět naplniti. b) doplniti, na plný počet uvést, *damnum* nahraditi.

sup-plex, *plicis* (*plicō*) pokorně (na kolenou) prosící, pokorný, prosebný, *subst.* m. f. prosebník; s. *sum* prosím, *preces* s—ēs snažné.

sup-plicātiō, ōnis, f. 1. veřejná modlitba za zdar n. odvrácení něčeho. 2. slavnost děkovná.

suppliciter pokorně, prosebně.

supplicium, īī, n. 1. prošení na kolenou, pokorná prosba, modlitba, vzývání bohů; děkovná slavnost. 2. pokuta, trest; s—ō *luere* pykati trestem; trest smrti, poprava; s. *sumere de aliquo* popraviti; v *plur.* špatné zacházení, muka, utrpení.

sup-plicō 1. a) kolena objímati, snažně prositi. b) bohy vzývati, usmiřovati, konati děkovnou slavnost; *supplicans* prosebník.

sup-plōsiō, ōnis, f. dupání.

sup-pōnō, *posuī*, *positum* 3.: 1. podložit, vespod položit; s. *colla oneri* vzítí na sebe břímě; podříditi; s. *ignem* založiti oheň, podpáliti; s. *cultos* přiložiti. 2. na místo něčí postaviti, podvrhnouti, podrobiti.

sup-portō 1. dovážeti, dopravovati.

suppositiō, ōnis, f. podvržení.

sup-pressiō, ōnis, f. podloudnictví, zpronevěřování peněz.

sup-pressus 3. tlumený, dušený, tichý.

sup-primō, *pressī*, *pressum* 3. a) potopiti *naves*. b) zastaviti, zadržeti *fugam*, *hostem*, zakotviti *classem*. c) potlačiti, udusiti *iram*. d) zatajiti, ututlati.

sup-pudet, *uit* — 2. trochu se stydět.

sup-pūrātus 3. (*pus*) hnisavý, jitrčící se.

sup-pūtō 1. vypočítati, určovati.

suprā 1. *přisl.* a) míst. nahoře, nad tím, svrchu. b) čas. dříve, výše, svrchu *ut supra dixi*. c) o míře: nad to, přes to, více. 2. *předl.* s *akus.* a) míst. nad něco, za něčím, přes něco; s. *caput* na krku. b) čas. před: s. *hanc* (naši) *memoriam*; s. *cenam* při, za. c) o míře: nad, přes, více než; s. *morem* neobyčejně.

suprā-scandō — — 3. překročiti.

sūra, *ae*, f. lýtko.

surculus, ī, m. ratolístka, sazenička; roub, mladý výhonek.

surdaster, *tra*, *trum* nahluchlý, polohluchý.

surditās, ātis, f. hluchota.

surdus 3. hluchý, *přen.* bezcitný; zvuku nevydávající, zamlčený.

surēna, *ae*, m. u Parthů velkovezír.

surgō, *surrēxī*, *surrectum* 3. (*sub*, *rego*) 1. zdvihnouti se, povstati, vzpřímiti se, vydati se na pochod; *surge* vzhůru! o moři: zvedati se, bouřiti se; 2. strmět, vystupovati, zvedati se, vyvěrati; růsti do výše, narůstati, dorůstati. 3. čas. vzejíti (*dies*), nastati. 4. vyvstati, povstati, objeviti se

sur-rancidus, -*raucus*, -*rēmigō* viz *sub*—.

Surrentum, *I*, n. město u Neapole, nyní Sorrento; *Surrentinus* 3. sorrentský; *S—ini* Sorrentané.

sur-rēpō viz *subrepo*.

sur-ripī, *ripuī*, *reptum* 3. (*sub*, *rapio*) potají vzítí, uchvátiti, odciziti; tajně odvésti, vyrvati; s. *diem* promarniti, *crimina* zatajiti.

sur-rogō = *subrogo*.

sūrsūm (*sub-vorsum*) vzhůru, do výše; nahoře, ve výši.

sūs, *suis*, m. f. vepř, svině; *sus* *Mi*

vam (docet) hlupák chce poučovati chytrého.

susceptiō, ōnis, f. převzetí, vzetí na sebe.

sus-cipiō, cēpī, ceptum 3. (sub, capio)
1. a) ze spodu chopiti, zachytiti, pod—, *ignem, aquam pateris* do misek. b) novorozeně ze země zdvihnouti a za vlastní uznati, dítě dostati. c) k sobě vzíti, *in civitatem* přijmouti, převzíti, uvítati, ujmouti se; ujmouti se řeči, odvětit. 2. vzíti na sebe, podstoupiti, podniknouti, podvoliti se, vytrpěti; *s. sacra* obstarávati, *severitatem* užiti, *consilium* pojmouti. *poenam* býti trestán; *s. votum* učiniti, *facinus* spáchat, *pecuniam* obdržeti, dostati; *susceptum, ī, n.* podnik.

***suscitātor, ōris, m.** povzbuzovatel, probuditel.

sus-citō 1. a) zdvíhati, *lintea* vzdouvati; zaplašiti, odháněti. **b)** vzbuditi, podněcovati, roz—, rozdmychovati, pobádati, způsobiti.

suspectō 1. podezřívati, *v pass.* budití podezření.

1. suspectus 3. podezřelý, podezření budící.

2. suspectus, ūs, m. 1. pohled vzhůru, vzhled. 2. vážnost, úcta, obdiv.

suspendium, ī, n. oběšení, pověšení.

sus-pendō, pendī, pēsum 3. a) pověsiti, za—, oběsiti. **b)** do výše zvedati, vybudovati; *tellurem* kypřiti, *orati*; podpírati, opírati. **c)** přen. v nejistotě nechat; zastaviti *fletum*; odložit, nedokončiti; (duševně) naplniti.

†suspēnsūra, ae, f. visutá podlaha.

suspēnsus 3. a) vznášejší se, visící, zdvižený, vztyčený, *alae* vzhůru rozpjaté; *suspensio pede, gradu* po špičkách. **b)** na něčem závislý, založený; *s. sum* závislý (ex); **c)** v nejistotě jsoucí, napjatý, rozpačitý, nejistý, rozrušený, starostlivý; *in s—ō relin-quere* nechatí nerozhodnuto.

suspiciāx, ācis podezřavý, nedůvěřivý.

1. su-spiciō, spēxī, spectrum 3.: 1. zdola nahoru hledět, vzhlížeti. 2. s obdivem pohlížeti, vážit si *alqm.* 3. podezřívati, míti v podezření.

2. suspiciō, ōnis, f. 1. podezření, důvod k podezření; *s—em alci dare,*

movere, inicere podezření u někoho vzbuditi. 2. tušení, tucha, domněnka.

suspiciōsus 3. podezřavý, podezřelý.

suspīcor 1. podezřívati, míti podezření; domýšlet se, míti tušení.

suspīrātus, ūs, m. vzdech, povzdech.

suspīrītus, ūs, m. hluboké vzdychání, povzdech.

suspīrium, ī, n. vzdech, (bolný) povzdech, sten; *záducha.

su-spīrō 1. (sub-spīrō) 1. z hluboka vzdychati, povzdechnouti, sténati.

2. vzdychati = toužiti po něčem, *in s abl.*

susque dēque dolů nebo nahoru, více n. méně, lhostejně.

sustentāculum, ī, n. podpora, opora.

sustentō 1. a) ve výši držeti, podpírati. **b)** udržovati, zachovávat, podporovati, pomáhati; živiti. **c)** vydržeti, odolávat, snášeti, něco zastati; z(a)držovati.

sus-tineō, tinuī, tentum 2. (sub, teneo)
1. vzhůru držeti, vydržeti, po—, podpírati, nésti, vestem nositi; se s. udržeti se. 2. v pohybu zadržeti, zastaviti *equos, remos*; ve voj. *signa, agmen, ordines* zadržeti, zastaviti; se s. zdržovati se něčeho (*ā*) rē. 3. vydržovati, udržovati, podporovati, chrániti, živiti. 4. snést, vydržeti, odolati *impetum, dolorem*. 5. na sebe vzíti, podstoupiti, podrobiti se; *s. personam alcis* převzíti, prováděti něčí úlohu. 6. protahovati *bellum*.

sus-tollō — — 3. do výše zdvíhati.

susurrō 1. bzučeti, šeptati, šuškat.

1. susurrus 3. šeptavý.

2. susurrus, ūs, m. bzukot, šeptání.

Suthul, is, n. tvrz v Numidii.

sūtilis, e sešitý, pro—, nití ovitý.

sūtor, ōris, m. švec, obuvník.

sūtōrius 3. ševcovský; *subst. m.* bývalý švec.

sūtrīnus 3. ševcovský.

sūtūra, ae, f. (suo) šití, steh.

suus, sua, suum 1. přímo i nepřímo zvrtné zájm. svůj, *suo iure* plným právem; svůj vlastní; jeho, její a pod; často spojeno s příklonnými —pte a —met: *suapte manū* vlastní rukou, *suamet scelera* své vlastní; *suam quisque culpam* (transfert) každý svou

vinu; *suī, ōrum, m.* příslušníci, přátelé, krajané, pomocníci; *sua, ōrum, n.* vlastnictví, majetek; *suum, ī, n.* vlastní majetek, zásada. 2. vlastní, t. j. osobní, zvláštní, význačný; *sui iuris* esse býti svým pánem, svéprávný, *semper esse suus* vždy se ovládati. 3. přirozený, rodný, patřící, náležející, určený, vyměřený; *suo anno* v zákonitém roce, *suo Marte pugnare* řádným bojem. 4. a) vhodný, příznivý *ventus, suo loco* na příhodném, příznivém místě, *suo tempore* v příhodný čas. b) nakloněný, přátelský; milý, drahý.

Sybaris, *is, f.* řeka a město v Lukanii.

Sychaeus, *ī, m.* choť Didonin.

syllaba, *ae, f.* [ř.] slabika.

syllabam po slabikách.

sylogismus, *ī, m.* [ř.] logický úsudek, závěr.

symbolum, *ī, n.* heslo, poznávací znamení; *vyznání víry, symbol.

symonia, viz *simonia*.

sympathia, *ae, f.* [ř.] náklonnost, sympati.

symphonia, *ae, f.* [ř.] koncert, harmonická hudba, symfonie.

symphoniacus 3. [ř.] hudební, kapelní, symfonický.

Simplēgades, *um, f.* dva ostrůvky se srážející u Byzantia.

***synagoga**, *ae, f.* židovská modlitebna, škola.

***syncopa**, *ae* (—ē, *is*), *f.* mdloba, slabost.

synedros, *ī, m.* [ř.] člen rady make-donské.

Synephēbī, *ōrum, m.* (mladí přátelé) název hry Terentiovy.

syngrapha, *ae, f.* [ř.] dlužní úpis, směnka.

***synodus**, *ī, f.* (církvevní sněm), shromáždění.

***synonyma**, *ōrum, n.* (verba) slova souznačná.

***syntacticus** 3. syntaktický.

***syntaxis**, *is, f.* skladba, syntax.

***syntheticus** 3. syntetický.

Syphax, *acis, m.* král numidský.

Syracūsae, *ārum, f.* Syrakusy; *Syracūsus* 3. syrakuský = *Syracūsānus* 3. *Syracūsānī, ōrum, m.* Syrakusané.

Syrī, *ōrum, m.* Syrové; *Syrius* 3. *Syriacus* 3. syrský; *Syria, ae, f.* Syrie.

Syrinx, *ngis, f.* 1. nymfa proměněná ve třtinu. 2. třtina, pšťała ze třtiny, složená a spojená ze stébel různé délky.

Syros, *ī, f.* ostrov kykladský; *Syrius* 3. ze Syru, syrský.

Syrtis, *is, f.* 1. písčitá mělčina v Africe u Kyrenaiky a záp. od Tripolisu; 2. písčitá mělčina vůbec.

***syrupus**, *ī, m.* syrup.

***systaticus** 3. doporučující.

***systema**, *atīs, n.* soustava, systém.

audacurum esse m

T jako zkratek Titus.

***tābefaciō**, *fēcī, factum* 3. nakaziti (úbytěmi).

tabella, *ae, f.* (*tabula*) 1. prkénko, deštička. 2. a) obraz, obrázek (*t. picta*), votivní obrázek n. deštička. b) deštička psací, (hlasovací) tabulka, v *plur.* dopis, psaní. c) spis, listina, zápis, protokol (v *plur.*).

tabellārius 3. a) hlasovací, lex o hlasování. b) *t—ius, iī, m.* listonoš, posel.

tābeō, *uī* — 2. mokvati, mizeti, chřadnouti.

taberna, *ae, f.* (*trabs*) 1. chyše, bouda. 2. dílna, krám, skladiště; krčma,

tas

hospoda. 3. v cirkvu pavlače pro diváky (v *plur.*).

tabernāculum, *n.* stan, stánek, stanoviště.

tabernārius, *iī, m.* kramář, kupec.

tābēs, *is, f.* 1. kal, hnis, jed, nečistota, šplna. 2. hnití, tlení; chřadnutí, úbytě, sešlost, nemoc, zvl. nakažlivá, nákaza, mor.

tābescō, *tābuī* — 3. a) táti, mokvati, rozpouštěti se. b) hnití, tlíti, chřadnouti, mořiti se, hynouti, mizeti.

tābidus 3. a) tající, roztálý, b) umořující, mořivý, sžíravý, zhoubný.

tābi-ficus 3. rozpouštějící; sžírající, sžíravý.

tabula, *ae, f.* 1. prkno, deska; stůl penězoměnců *n.* dražební, dražba. 2. *t. votiva* votivní obraz, věnovaný za zachránění; obraz vůbec (*t. picta*). 3. psací deska, tabulka, tabule, stůl. 4. spis, zápis, listina; *t—ae publicae* veřejné listiny, úřední seznamy, seznamy censorské, obecní účty a pod. 5. zvl. v *plur.* a) dopis. b) závět, smlouva. c) seznam, zápis. d) účty, úpisy, dlužní knihy; v *plur.* *desky zemské; *curator tabularum publicarum* správce státního dluhu.

tabulārium, *iī, n.* listovna, archiv; *rerum t—ia* kniha osudu.

†tabulārius, *ī, m.* archivář, registrátor.

tabulātiō, *ōnis, f.* kladení prken; patro, podlaha.

tabulātus 3. opatřený prkny; *t—um, ī, n.* lešení, patro, poschodí.

tābum, *ī, n.* 1. nečistá tekutina, zkažená krev, hnís. 2. nákaza, mor.

taceō, *uī, itum* 2. a) mlčeti, nemluvit, *přen.* zaniknouti, přestati. b) *přech.* smlčeti, zamlčeti.

Tacfarīnās, *ae, m.* zběhlý a odbojný Numid.

taciturnitas, *ātis, f.* mlčelivost, zamlklost, mlčení.

taciturnus 3. mlčelivý, nemluvný, tichý.

tacitus 3.: 1. *pass.* a) smlčený, za—, *doplňk.* mlčky; b) tichý, tajný, skrytý. 2. *akt.* mlčící, mlčky; tichý, němý; v myšlenkách (v mlčení) pohřížený.

Tacitus, *ī, m.* římské příjmení.

tāctiō, *ōnis, f.* dotek, v *plur.* hmat.

tāctus, *ūs, m.* 1. dotknutí, dotek, hmat; *t—ū* na dotek, při doteku. 2. účinek (doteku).

taeda, *ae, f.* 1. louč, smolnice; borovice, sosna. 2. pochodeň, zvl. svačební; svatba, láska, milenka.

taedet, *—uit (per—taesum est)* 2. *me alcis rei* něco se mi oškliví, mne mrzí.

taedi-fer, *a, um* nesoucí pochodeň.

taedium, *iī, n.* ošklivost, hnus, odpor, nechut; *t. me capit, t. capio* = *taedet me*.

Taenarum, *ī, n.* (*—us, ī, f.*) jižní mys peloponnéský, vchod do podsvětí. *T—us* i božstvo podsvětí;

Taenaridēs, ae, m. Tainařan, Lakon, *Taenarius* 3. (*fem. i Taenaris, idis*) tainarský, lakonský, podsvětí.

taenia, *ae, f.* [ř.] stuha, stužka.

taeter, *tra, trum* ošklivý, ohavný, hnusný, hrozný.

***taetrīcītās**, *ātis, f.* přísný zevnějšek.

tagāx, *ācis (tango)* zlodějský.

tālāris, *e* kotníkový, po kotníky sáhající; *t—ia, ium, n.* okřídlené střevice Merkuriovy.

tālārius 3. = 1. *talariis*. 2. týkající se kostek; *t. ludus* hra v kostky.

Talassiō, *ōnis, m.* = *T—ius, iī, m.* svatební pozdrav, volaný novomanželům vstříc.

tālea, *ae, f.* kolík, kovový prut; roubík, odnož, sazenice.

talentum, *ī, n.* [ř.] talent, řecká váha (atický 26 kg); jednotka stříbrné měny.

***talerus**, *ī, m.* tolar.

tālis, *e* takový; *t. āc, atque* jako; takový, že; *†tālīter* tak.

talpa, *ae, f.* krtek.

tālus, *ī, m.* 1. kotník. 2. hrací kútek, kostka.

tam tak, tou měrou; *tam — quam* tak — jako; *t. magis — quam magis* tím více — čím více.

tam-diū tak dlouho.

tamen 1. přece, přece však; *neque tamen* a přece ne, přece však ne. 2. aspoň.

tamen-etsī ačkoli.

tam-etsī ačkoli, třeba i; avšak, a přece.

tam-quam jako, jakoby; *t. sī* jakoby, jako kdyby.

Tanaīs, is (—idis), m. a) jméno řek. 1. Don. 2. Iaxartes (Sír-Darja). 3. řeka v Numidii. b) jméno mužské.

Tanaquīl, īlis, f. manželka Tarquinia Priska.

tandem 1. konečně jednou (přece), přece tedy. 2. přece, jen.

tangō, *tetigī, tāctum* 3.: 1. a) dotýkati se něčeho, sahati na něco *alqd*; *tactū* při doteku, na dotek. b) zasáhnouti, obklopiti, okoušeti, stýkati se s někým, něčím, hraničiti, sousediti s něčím (*alqm, alqd*). 2. a) dojít, dospět k něčemu, vkročit, přistati někam; dáti se do něčeho *carmina*,

zabývati se něčím, zažítí, pocítiti něco; připomenouti, zmíniti se o něčem. b) dojmouti, zachvátiti, pojmouti. c) ošiditi.

Tantalus, *ī*, (—*os*, *ī*), *m.* král fryžský; *Tantalides*, *ae*, *m.* Tantalovec; *Tantalidis*, *idis*, *f.* Tantalovna; *Tantaleus* 3. Tantalův.

tantillus = *tantulus*.

tantisper 1. tak dlouho, do té doby; *t.* — *dum* až, dokud (*by*) ne. 2. po tu dobu, zatím.

tantopere tak velice, tolik.

tantulus 3. tak malý, nepatrný; *t—um* tak málo, jen tolik.

tantum(-modo) a pod. při *tantus*.

tantus 3.: 1. a) tak veliký, tak znamenitý, důležitý, mocný, slavný; tak nesnadný, hrozný; *t—a pecunia* tolik peněz. b) tak malý. 2. *tantum* přisl. a) tak velice, tolik, tou měrou, tak; *t. posse* míti tak velikou moc, *alterum t. ještě* jednou tolik, *in t.* do té míry, tolik, *tantum — quantum* tolik, kolik. b) jen tolik, tak málo; jen, toliko, jedině (často *tantum-modo*); *tantummodo*, *nē* jen aby ne; *non tantum*, *sed etiam* nejen, nýbrž i; *t. non* málem, takřka, *t. quod* jen sotva, právě. c) *tantī* za tolik, kolik, *esse stāti*, míti takovou cenu; *tantī facere* tak si ceniti, vážiti. d) *tantō* o tolik, o to, tím (*t. — quantō*), *t. ante*, *post* o tolik dříve, později.

tantus-dem 3. právě tak veliký; *tantundem* právě tolik, stejně.

tapēs, *ētis*, *m.* = **tapēte**, *is*, *n.* (**i -tum*, *ī*, *n.*) [ř.] koberec, přikrývka.

tardē zdlouhavě, zvolna, pozdě; rozvázně.

tardi-gradus 3. zdlouhavý.

tardi-pēs, *edis* kulhavý.

tarditās, *ātis*, *f.* 1. zdlouhavost, váhavost. 2. průtah. 3. tupost, lhostejnost.

tardiusculus 3. trochu zdlouhavý.

tardō 1. a) *přech.* zdržovati, zdržovati, meškati; vaditi, překážeti; ochromovati, stěžovati něco. b) *ne-přech.* prodlévati, váhati.

tardus 3. a) zdlouhavý, váhavý, liknavý, ochromený; v *doplňku*: pomalu, zvolna. b) čas. dlouhý, zdlouhavý. c) nedbalý, líný, tupý. d) otupující, zdlouhavým činící, ochromu-

jící, zmalátňující. e) pozdě přicházející, pozdní.

Tarentum, *ī*, *n.* Tarent, obchodní přístav v Kalábrii.

Tarpēius 3. tarpejský; *T. mons* = *Capitolium*; *T—um saxum* (*T—a rupes*) tarpejská skála; *přen.* kapitolský.

Tarquiniī, *ōrum*, *m.* město v již. Etrurii; *Tarquinius*, *ī*, *m.* jméno králů římských. *T—us* 3. *T—ānus* 3. Tarquiniův, Tarquinijský; *Tarquiniēnsis*, *e* z Tarquinií; *T—ēnsēs*, *ium*, *m.* obyvatelé Tarquinií.

Tarracīna (**Te—**), *ae*, *f.*, *i* v *plur.* město v Latii; *Tarracīnēnsis*, *e* tarracinský; *T—ēnsēs* Tarraciňané.

Tarsus, *ī*, *f.* město v Kilikii; *Tarsēnsis*, *e* tarsský, *Tarsēnsēs*, *ium*, *m.* Tarsané.

Tartarus, *ī*, *m.* = **Tartara**, *ōrum*, *n.* [ř.] Tartaros, peklo v podsvětí pro hříšníky; podsvětí, bůh podsvětí, smrt. *Tartareus* 3. pekelný, podsvětní, příšerný, strašný.

Tatius, *īī*, *m.* (T. Tatius) král sabinský.

taureus 3. býčí, volský; *t—a terga* buben, bubínek.

Taurī, *ōrum*, *m.* skythský kmen na Krymu a jeho země; *Tauricus* 3. taurský.

tauri-formis, *e* podobný býku, s býčí hlavou.

Tauriī lūdī slavnost v cirku Flaminiově k počtě božstev podzemských.

taurīnus 3. býčí, volský.

taurobolium, *ī*, *n.* obět býka.

Tauromenium, *īī*, *n.* město na vých. břehu sicilském (Taormina). *Tauromenitānus* 3. tauromenský, *T—ī* Tauromeňané.

Taurus, *ī*, *m.* pohoří v již. M. Asii.

taurus, *ī*, *m.* býk, vůl; volská kůže, hovězina.

tāxātiō, *ōnis*, *f.* odhad.

tāxillus, *ī*, *m.* kostička, špalíček, kostka.

tāxō 1. (*tango*) ohmatávati, odhadvati.

taxus, *ī*, *f.* tis.

Tāygetus, *ī*, *m.* (**T—a**, *ōrum*, *n.*) pohoří na Peloponnésu.

—*te* příklonka k *tū*; *tū—te* ty (věru), s důrazem.

Tecnēssa, *ae*, *f.* dcera Teuthrantova, družka Aiantova.

tēctē tajně, opatrně.

tēctor, ōris, m. omítač zdi, štukatér.
tēctōriolum, ī, n. štukatura, mal-
bička.

tēctōrius 3. štukatérský; t—um, ī, n.
štukatura, nástěnná malba.

tēctum, ī, n. 1. střecha, krov, půda,
strop. 2. světnice, dům, příbytek,
přístřeší.

*tēctūra, ae, f. krov.

tēctus 3. a) krytý. b) skrytý, tajný,
bezpečný. c) skrývajcí, opatrný.

Tegea, ae, f. město v jv. Arkadii;
Tegeaeus 3. tegejský, arkadský,
T—a, ae, f. Tegejanka. Tegeātēs,
ae, m. Tegejan.

tegimen, tegumen, tegmen, inis, n.
1. kryt, krytba; příkryvka, po—,
odění, brnění, kůže. 2. ochrana.

tegimentum, tegumentum, teg-
mentum, ī, n. pokrývka, příkryvka,
povlak, oděv, zbroj, odění.

tegō, tēxī, tēctum 3.: 1. krýti, pokrý-
vati, při—, za—, corpus humo po-
hřbívati; zahalovatī, odívati, v pass.
se, si; zakrývati, skrývati; se t.,
v pass. skrývati se v něčem silvā.
2. hájiti, chrániti.

tēgula, ae, f. taška, krycí deska,
(v plur.) kryt, strop.

tēla, ae, f. 1. tkanina, osnova, látka.
2. tkaní, stav.

Telamō(n), ōnis, m. syn Aiakův; Tēla-
mōniadēs, ae, m. Telamonovec
(Aias), Telamōnius 3. (syn) Telamo-
nův.

Tēlegonus, ī, m. syn Odyssea a Kirky.

Tēlemachus, ī, m. syn Odysseův a
Penelopin.

Tēlephus, ī, m. syn Heraklea a Augy.

tēliger, era, erum střely nosící, meta-
jící.

tellūs, ūris, f. země, půda, pozemky,
prst, podlaha; Tellūs matka země.

*telonarius, ī, m. celník.

*telonium, teloneum, ī, n. celnice,
clo.

tēlum, ī, n. 1. házečí, útočná zbraň,
střela, kopí, oštěp, šíp; tela armaque
zbraň útočná i ochranná; esse cum
telo míti u sebe zbraň; meč. dýka,
luk, sekera, blesk Jovův. 2. rána.
3. pohnutka k něčemu.

Temenītēs, ae, m. příjímí Apollonovo
v Syrakusách.

temerārius 3. nerozvážný, zaslepený,
opovážlivý.

temere slepě, nerozvážně; jen tak,
maně, náhodou, nadarmo; bezděky,
mimovolně, bezstarostně; non(haud)
temere stěžl, nesnadno.

temeritās, ātis, f. 1. slepá náhoda.
2. nerozvážnost, zaslepenost, slepá
odvaha, smělost, opovážlivost.

temerō 1. znesvětili, poskvřnili.

tēmētum, ī, n. opojný nápoj, zvláště
vino.

temnō, (tempī) — 3. pohrdati, ne-
dbati alqd.

tēmō, ōnis, m. oj (voj) u vozu; pod-
plužník.

Tempē, n. údolí mezi Olympem a
Ossou; přen. krásné údolí.

temperāmentum, ī, n. 1. (pravé)
smíšení, spojení. 2. mírnící přísada;
3. pravá míra, mírnost.

temperāns, antis umírněný, mírný,
zdrženlivý, střídmy; *t. manū boji
se vyhýbající.

temperantia, ae, f. umírněnost, mír-
nost, zdrženlivost, střídmost.

temperātiō, ōnis, f. 1. pravé smíšení,
složení, sloučení. 2. pravá míra, při-
měřenost, spořádanost, dobrý stav.

temperātor, ōris, m. upravovatel
směsí, slučovatel.

†temperātūra, ae, f. usměrnění, při-
slušná působilost.

temperātus 3. a) náležitě smíšený,
složený. b) uspořádaný, přiměřený,
mírný; zdržlivý, střídmy, roz-
vážný, klidný.

temperī přísl. v pravý čas, včasně;
komp. temperius dříve.

temperiēs, ēī, f. 1. náležité smíšení,
složení. 2. přiměřenost, mírnost.

temperō 1.: 1. a) (náležitě) mísi,
spojovati, slučovati, skládati. b) roz-
ředovati, změkčovati, zmirňovati.
2. a) přech. mírniti, krotiti, na uzdě
držeti; řídit, pořádati, spravovati,
při—, u—; *t—āre vitam et mortem
rozhodovati o životě a smrti. b) ne-
přech. alci rei: mírniti, krotiti, zdržo-
vati něco; t. manibus zdržeti se násilí,
irae krotiti hněv; zachovati v ně-
čem míru, ovládati se t. victoriae
(dat), in multā; t. (sibi) a re zdržo-
vati se něčeho, ab iniuriā, ale i lacri-
mis (dat.); t. templis chrámů šetřiti.

tempestās, ātis, f. 1. čas, doba. 2. (špatné) počasí, bouře, vichřice, nepohoda, příval; mrak, pohroma; *Tempestātēs* bohyně bouří.

tempestīvitās, ātis, f. pravý čas, vhodná doba.

tempestīvus 3. a) včasný, vhodný, v pravý čas; zralý k něčemu, pro něco. b) časný, brzký.

templum, ī, n. 1. pozorovací okrslek augurův, stanoviště; posvátný okres, chrám, svatyně. 2. shromaždiště, radní síň, stánek. 3. vůbec místo, síň, příbytek.

temporalis, e časový; *pomíjející, světský.

temporārius 3. časový, času přiměřený; chvilkový, nestálý, pomíjející.

temptābundus 3. hmatající.

temptā-men, inis (-mentum, ī) n. zkouška, pokus.

temptātiō, ōnis, f. 1. nával, nemoci záchvat. 2. zkoušení, zkouška, *pokušení.

temptātor, ōris, m. pokušitel.

temptō (tentō) 1.: 1. ohmatávati, sahati na něco, dotýkati se něčeho; *t. ferrum* pokusiti se o samovraždu. 2. a) pokoušeti se, drážditi, dorážeti, napadat, (o nemoci) zachvátiti. b) zkoušeti, dělati pokusy, pokoušeti se o něco, prohledávati, podnikati, snažiti se, odvažovati se, vydávati se někam, něčemu *Bosporum*. c) hleděti si získati, přemlouvati, sváděti, domáhati se něčeho: *alqm, alqd*.

1. tempus, oris, n. 1. a) čas, doba; *sub hoc t.* asi v té době; *ad tempus* na čas, na chvíli, zatím; v určitý, v pravý čas; *pro tempore* pro ten čas, prozatím, podle okolností; *uno tempore* zároveň, jednou; *id temporis* = *eo t—e* v tu dobu. b) určený čas, lhůta; pravý, příhodný čas, vhodná chvíle; *ante t.* předčasně, *in t—e* v pravý čas, vhod. 2. a) doba = okolnosti, poměry, stav, osud; *ex tempore* podle okolností, bez přípravy; *tempori servire* řídit se poměry. b) tíseň, nesnáze, nebezpečí. c) roční počasí, čas života, život, děj. d) základní doba taktu; v *plur.*—rozměr, rytmus.

2. tempus, oris, n. skrání, spánek na hlavě.

tēmulentus 3. opilý, spitý, *mokvající.

tenācitās, ātis, f. 1. drzelivost, houževnatost. 2. skoupost, skrblictví.

tenāx, ācis (teneo) 1. pevně držící, držící se, pevný; o půdě: neschůdný; tuhý, lepkavý, houževnatý, hustý *gramen*. 2. stálý, (vy)trvalý; vzpurný, tvrdošijný; šetrný, skrblický.

tendicula, ae, f. léčka, oko; záludný výklad.

tendō, tetendī, tentum, (tēnsus) 3.: 1. *přech.* a) napínati, natahovati, *sagittam arcū* střílet; líčiti (líceti), *insidias* strojiti, *barbiton* laditi. b) rozpínati, roztahovati, nadouvati; přepínati, přeháněti *opus*. c) stahovati, utahovati. d) voj. stany napínati, stavěti, tábořiti. e) vzpínati *manus*, upírati *lumina*, obracet; *iter t.* někam zaměřiti, spěchati; *podávati, nastavovati*. 2. *nepřech.* a) táhnouti, směřovati, spěchati, hnáti se; někam sahati, táhnouti se, tíhnouti. b) vzpírati se, odporovati. c) namáhati se, snažiti se, usilovati, přát si.

tenebrae, ārum, f. 1. tma, temnota (—ty). 2. noc, slepota, mrákota, smrt. 3. tmavé místo (žalář, podsvětí). 4. temnost, neznámost, nízkost, nízký rod; chmury, zármutek, neštěstí.

tenebricōsus 3. tmavý, neznámý, nízký, tajný.

tenebricus 3. tmavý.

tenebrōsus 3. tmavý, chmurný, mráкотný.

Tenedos (—us), ī, f. ostrůvek při Troadě; **Tenedius** 3. tenedský, **Tenediī** Tenedžané.

tenellulus 3. (tener) mladičkový, hezoučký.

tenellus 3. = *tenellulus*.

teneō, tenuī, tentum 2.: 1. a) držeti, *manū* v ruce, objímati; (zrak) upírati, obracet; *ora tenere*. b) držeti se něčeho *alqd*, *vestigia* jíti ve stopách, *iter alquō tenere* jíti, směřovati, plouti; *t. cursum* zachovati; *ventus adversum tenet* vane z protivné strany; *memoriā alqd t.* chovati v paměti.

ti; *přen.* pojmáti, chápati, rozuměti, věděti: *t. alqd animo.* c) držeti, místo zaujmáti, míti obsazeno; *t. oppidum* i uhájiti, udržeti; bydliti, usaditi se, naplňovati, pokrývati; *locum tenuise* dospěti, doraziti někam, *terram, portum* přistati, zakotviti. d) míti, obdržeti dostati *nomen*; míti v moci, držení, spravovati, veletí, ovládati. 2. a) poutati, vázati, v *pass.* býti vázán, podroben *legibus, poenā*; jímáti, zaujmouti, uchvacovati, zachvacovati; *teneri* býti dopaden, usvědčen; obsahovati něco, týkati se něčeho; vázati, poutati *sacramento, vadimonio.* b) zdržovati, za —, potlačovati, zabraňovati. c) stále držeti, *t. se loco* udržeti se; zachovávatí něco, vytrvatí v něčem, udržovati; *se t. chovati se, držeti se čeho, řídití se čím.* d) *nepřech.* udržeti se, trvati, *fama tenet.* e) prováděti, tvrditi, dokazovati, *causam* vyhráti.

tener, a, um 1. útlý, slabý, mladý, jemný. 2. měkký, poddajný, ohebný, něžný; změkčilý, rozkošnický.

teneritās, ātis, f. útlost, něžnost.

tēnesmos, ī, m. [ř.] nucení na stolici.

tenor, ōris, m. 1. (nepřetržitý) pohyb, tok, proud; *uno t—e* nepřetržitě, bez ustání. 2. průběh, postup, ráz, způsob, „duch“, poměr; *smysl, obsah; (*pro*) *tenore legis* podle (znění) zákona.

Tēnos (-us), ī, f. ostrov v Kykladách.

tensa, ae, f. slavnostní vůz.

tentīgō, inis, f. napjetí; chtíč.

tentō, tentābundus a j. viz *temptō* a pod.

tentōrium, iī, n. stan.

tenuiculus 3. tenoučký, chudičký.

tenuis, e 1. tenký, útlý, hubený, mělký, úzký, hebký; zvuk: pronikavý. 2. řídký, vzdušný, lehký, čistý, jasný. 3. jemný, důkladný; skrovný, chatrný, prostý, chudý; *tenuiōrēs, um, m.* lidé nižších tříd.

tenuitās, ātis, f. 1. tenkost, útlost, hubenost, těsnost; řídkost, vzdušnost. 2. jemnost, přesnost; chudoba, prostota.

tenuō 1. a) ztenčovati, zužovati, rozpouštěti. b) činiti jemným,

změkčovati, zmenšovati, zeslabovati.

tenus předl. s abl. za slovem 1. až po něco, až k, *Taurō tenus*; až do *vulneribus tenus.* 2. jen až po (a ne dále): *verbo t.* jen slovy, *nomine t.* jen podle jména.

***tenutārius, ī, m.** správce, šafář, man.

Teos, ī, f. ionské město v M. Asii;

Tēius 3. *Tēius* 3. tejský, z Tea; anakreontský; *Tēiī, ōrum, m.* Teané.

tepe-faciō, fecī, factum 3. (v *pass.* -fītō) zahřívati, hřátí, oteplovati.

tepeō, uī — 2. a) býti teplý, vlažný. b) rozechřívati se láskou; býti vlažný = chladný.

tepēscō, tepuī — 3. rozechřívati se, za — se, oteplovati se.

tepidārius 3. patřící k teplé lázni; *t—um, ī, n.* místnost pro teplou lázeň.

tepidus 3. a) teplý, vlahý, vlažný. b) vlažný = chladný.

tepor, ōris, m. a) teplost, vlhkost, vlahost. b) vlažnost = chladnost. c) tjih.

ter třikrát; mnohokrát, velice.

ter-deciē(n)s třináctkrát.

terebinthus, ī, f. [ř.] terebinth (strom).

terebro 1. vrtati, pro —, proraziti.

terēdō, inis, f. [ř.] červotoč.

Terentius, iī, jméno říms. rodu; *T—us* 3. *Terentiānus* 3. Terentiův.

teres, etis 1. oblý, kulatý, zakulacený. 2. štíhlý, táhlý, hladký; jemný, vkusný; jemně spletený, pevný.

Tēreus, ī, m. král thrácký, choť Proknin.

ter-geminus = trigeminus.

tergeō, tersī, tersum 2. (zř. *tergo* 3.) utíratí, o —, vy —, čistiti, leštiti.

Tergeste, is, n. Terst.

tergi-versātiō, ōnis, f. obracení se, otálení, prodlévání.

tergi-versor 1. a) vytáčeti se, vymlouvatí se. b) loudati se, otáletí; rozpakovati se.

tergum, ī, n. záda, hřbet; *t—a caedere* bítí do zad, *in t—īs haerere* býti v patách, dotíratí, *t—a vertere, dare* obrátiti se, dáti se na útěk; *t. dare alci* utéci před někým; *přen.* útěk, ústup. 2. a) zadní strana: post. t. vzadu, za sebou, odzadu,

zezadu; *ā t—ō* od (ze) zadu, za zády.
b) záda, týl; *t—ā invadere* vpadnouti v týl. **c)** hřbet=povrch, tělo. 3.
a) kůže, rouno. **b)** věci z kůže: měch, bubínek, řemen, vrstva štítu.
tergus, oris, n. 1. záda, hřbet. 2. kůže.
termes, itis, m. větev, ratolest.
terminālis, e mezní, hraniční; *Terminālia, ium, n.* Terminalie, slavnost mezníková 23. II.
terminātiō, ōnis, f. 1. omezení, vy—, vyměření, určení. 2. ukončení; závěr řečn. periody.
terminō 1. **a)** omezovati, ohraničovati. **b)** omezovati, vy—, určovati; končiti, do— *bellum*.
terminus, ī, m. 1. mezník, hranice, přen. řád. 2. okršlek, území. 3. cíl, konec. 4. bůh *Terminus*.
ternārius, ī, obsahující číslo 3.
ternī 3. po třech; trojí, trojnásobný, tři.
terō, trīvī, tritum 3.: 1. **a)** tříti, otíratí, hnísti; otláčiti, otupovati a pod.; *t. calamo labellum* plskati na flétnu; *t. calce alcis calcem* býti někomu v patách. **b)** obnositi, opotřebovati, *nomina* učiniti běžnými; *t. iter* často stoupati, kráčetí po cestě; *spatium tritum* ujetá dráha. **c)** otíratí se o něco, narážeti, zavaditi o něco; roztíratí, lisovati; obilí mlátiti. 2. čas. *tempus, otium, aetatem* t. trávití, mařiti, utráceti, ublíjeti; se *t. in re* mořiti se, trápití se, hmožditi se něčím.
terra, ae, f. země, půda, krajina; *terrā* na (po) zemi, *terrā marique* na zemi (souši) i na moři; *terrae* (lok.) na zemi; v *plur.* *terrae* země, svět; *in terris* na světě, *ubi terrarum* kde na světě? *orbis terrae (terrarum)* okršlek zemský, vesmír, římská světová říše; *Terra* božstvo, matka Země; **terraetenus* k (na) zemi.
Terracina = Tarracina.
terrēnus 3. **a)** zemitý, hlinitý, ze země, z hlíny; *t—um, ī, n.* půda, pozemek. **b)** zemský, po—, lidský; v zemi, podzemský.
terreō, uī, itum 2. strašiti, děsiti, v *pass.* lekati se; zastrášovati, od—, zaplašovati.
terrestris, tre zemský, po—, na (po)

zemi; *iter terrestre* pochod po souši; *t—ia, ium, n.* pozemští tvorové.
terreus 3. zemský, ze země pocházející.
terribilis, e strašný, děsný, děsivý, hrozivý.
terriculum, ī, n. plur. strašáky.
terri-ficō 1. strašiti, děsiti.
terri-ficus 3. hrozný, děsný.
terri-gena, ae, m. f. syn, dcera země; **tuzemec, domácí člověk*.
terripavium, terripudium = tripudium.
territō 1. strašiti, děsiti.
territōrium, ī, n. území, půda, pozemky.
terror, ōris, m. 1. strach něčí *n.* z někoho *alcis*; hrůza, zděšení, bázeň; *t—ī esse* býti na postrach, *t—em inferre, inicere* nahnati strachu, *t. externus* z vnějšího nepřítel. 2. postrach, přšera, strašák, hrozný zjev; strašná událost, hrozná zpráva.
tersus 3. utřený, čistý, pěkný, ozdobný.
tertiadecumānī, ōrum, m. vojínů 13. legie.
tertiānus 3. třetidenší; *t—ī, ōrum, m.* vojáci 3. legie.
tertius 3. třetí; *t—ā pars* třetina, *t—ae partes* úloha třetího herce; *tertium* po třetí, *t—ō* po (za) třetí.
ter-ūncius, ī, m. 1. tři uncie = $\frac{1}{4}$ assu. 2. $\frac{1}{4}$; haléř, nepatrná mince.
tesqua, ōrum, n. pustiny, pouště, pusté pláně.
tessera, ae, f. 1. kostka, 2. průkaz pohostinného přátelství. 3. deštička u vojska s heslem neb rozkazem, heslo, rozkaz, vyhláška, poukázka, *nummāria* na peníze.
tesserārius, ī, m. roznašeč hesla, voj. rozkazů.
tesserula, ae, f. kostečka, kamének, dlaždička.
testa, ae, f. 1. nádoba hliněná, hrnec, džbán, popelnice; střep, střepina, úlomek, střepiny, tabulka pro střepinový soud (*t—ārum suffragia*). 2. cihla. 3. skořápka u **vajec* i u měkkýšů, měkkýš ve skořápce. 4. „kůra“.
testāceus: t—um opus stavba z cihel.
testāmentārius 3. závětní; *t—us, ī, m.* padělatel závětí.
testāmentum, ī, n. poslední vůle

závěť; *t—ī factio* právo činiti závěť, *t—ō cavere* ustanoviti v závěti, *ex t—ō* podle závěti; *t—ō scribere* ustanoviti v závěti. **Novum*, *Vetus test.* Nový, Starý zákon.

testātiō, *ōnis*, *f.* dovolávání se někoho
†**testātor**. *ōris*, *m.* svědek; kdo dělá závěť.

testātus 3. dosvědčený, dokázaný, známý.

testēs, *ium*, *m.* varle, varlata.

testi-ficātiō, *ōnis*, *f.* svědectví, důkaz, dosvědčení.

testi-ficor 1. a) svědčiti, do—, vypovídati jako svědek; dokazovati, tvrditi, prohlašovati. b) bráti za svědka.

testimōnium, *iī*, *n.* svědectví, osvědčení, důkaz; *dicere alqd pro t—iō* j. svědectví, j. svědek.

testis, *is*, *m. f.* svědek, svědkyně; svědectví, důkaz; *alqm t—em adhibere* bráti za svědka, *alqm t—em producere* vésti jako svědka, *t—ibus uti* dokládati se svědky; *t—e aliauo* podle něčího svědectví.

testor 1. a) bráti si za svědka, dovolávati se svědka, zapřísahati se někým, prohlašovati před někým. b) býti svědkem, svědectví vydávati, prohlašovati, dokazovati. c) závěť dělati; **testātus** 3. dosvědčený, zřejmý, jasný.

testū (*neskl.*) *n.* poklička, nádoba, hrnec, mísa (hliněná).

†**testūdīnātus** 3. klenutý.

testūdīneus 3. želvový, ze želvoviny; želví, pomalý (krok).

testūdō, *inis*, *f.* 1. želva, želví štít; resonanční deska u lyry, lyra, želvovina. 2. želva, voj. ochranný přístřešek, buď ze štítů nebo jako ochranná střecha. 3. klenba, klenutá místnost.

testula, *ae*, *f.* střepinka, destička.

†**tetanus**, *I*, *m.* ztrnutí (šlje).

Tēthys, *yos*, *f.* mořská bohyně, choť Okeanova.

tetrachmum, *ī*, *n.* [ř.] čtyřdrachma.

tetrarchēs, *ae*, *m.* [ř.] tetracha.

tetrarchia, *ae*, *f.* [ř.] tetrachie, panství tetrarchovo.

tetricus 3. zasmušilý, vážný, přísný, nevlídný.

Teucer, *Teucrus*, *ī*, *m.* vlastní jméno:

1. syn Telamonův. 2. nejstarší král trojský. *Teucrus* 3., *Teūcrius* 3. teukerský, trojský; *Teucrī*, *ōrum*, *m.* Trojané; *Teucra*, *ae*, *f.* Troja, země trojská; *Teucris*, *idis*, *f.* Trojanka.

Teuthrās, *antis*, *m.* myth. král v Mysii; *Teuthrantēus*, *Teuthrantius* 3. *Teuthrantův*, mysský.

Teutoburgiēnsis saltus les Teutoburský

Teutonī, *ōrum*, *m.* Teutonové. *Teuconicus* 3. teutonský, germánský, *německý.

texō, *texuī*, *textum* 3. a) plésti, oplétati, vlíti, tkáti. b) tesati, stavěti, skládati.

textilis, *e* tkaný, pletený; *t—e*, *is*, *n.* tkanina, roucho tkané.

textor, *ōris*, *m.* tkadlec, krejčí.

textrīnum, *ī*, *n.* tkalcovství, tkalcovna.

textum, *ī*, *n.* 1. tkanina, roucho, pokrývka. 2. stavba.

textūra, *ae*, *f.* tkanina.

textus, *ūs*, *m.* 1.=textum. 2. slovní znění, spojení, text, obsah.

Thāis, *idis* (*-idos*), *f.* jméno ženské.

thalamus, *ī*, *m.* [ř.] 1. komnata, pokoj, obydlí, ložnice. 2. manželství, sňatek.

Thalēs, *is*, *m.* řecký filosof (6. st. př. Kr.).

Thalīa, *ae*=**Thalēa**, *ae*, *f.* [ř.] Thalia, musa veselohry (divadla vůbec) a básní pastýřských; *přen.* básně; nymfa.

Thapsus (*-os*), *ī*, *f.* město 1. u Syrakus. 2. jv. od Karthaginy.

Thasus (*-os*), *ī*, *f.* ostrov v moři egejském; *Thasius* 3. thaský, *Thasī* Thasané.

Thaumās, *antis*, *m.* syn Pontův otec, Iridy a Harpyjí; *Thaumantēus* 3. *Thaumantův*; *Thaumantis*, *idis*=*Thaumantias*, *adis*, *f.* Thaumantovna.

theātrālis, *e* divadelní, v divadle.

theātrum, *ī*, *n.* [ř.] 1. divadlo, divadelní budova, představení, jeviště, hlediště, obecnstvo, diváci, posluchači. 2. *přen.* jeviště=působíště, dějiště.

Thēbae, *ārum*, *f.* Théby; *Thēbānus* 3. thébský; *Thēbānī*, *ōrum*, *m.* Thébané; *Thēbāna*, *ae*, *f.*=*Thēbais*, *idis*, *f.* Thébanka. *Thēbaicus* 3. thébský.

thēca, *ae, f.* [ř.] pouzdro, schránka, skříňka, truhla.
†thēma, *atis, n.* látka, téma.
Themis, *idis, f.* bohyně spravedlnosti.
Themistoclēs, *is, m.* státník athénský (5. st. př. Kr.); *Themistocleus, Th—clius* 3. Themistokleův.
Theocritus, *i, m.* řec. básník (3. st. př. Kr.).
theogonia, *ae, f.* [ř.] původ bohů.
***theologia**, *ae, f.* věda o bohu;
**theologus, i, m.* theolog (viz dále),
**theologicus* 3. theologický.
theologus, *i, m.* [ř.] badatel o bozích.
Theophrastus, *i, m.* řec. filosof a přírodopisec.
***theōria**, *ae, f.* filosofická úvaha, teorie.
thermae, *ārum, f.* [ř.] (*aquae*) termy, lázně s horkou vodou (i přírodní).
Thermae, *ārum, f.* město na sev. Sicílie; *Thermītānus* 3. thermský, *T—i* thermští.
Thermē, *ēs, f.* město v Makedonii (Soluň); *Thermaeus* 3. thermský.
Thermo-pylae, *ārum, f.* Thermopyly.
Thersītēs, *ae, m.* ošklivý Řek před Trojou.
thēsaurārius 3. pokladní, pokladu;
**t—um, i, n.* pokladnice.
thēsaurus, *i, m.* [ř.] poklad, pokladnice, skladiště, zásobárna.
Thēseus, *i, m.* [ř.] mytický rek Theseus, vládce athénský; *Thēsēus* 3. *Thēsēius* 3. Theseův, athénský. *Thēsīdēs*, *ae, m.* Theseovec.
Thespiāe, *ārum, f.* [ř.] město v Boiotii. *Thespius* 3. thespijský; *Thespiades* *dae=* musy; *Thespienses, ium, m.* Thespiané. *Thespiades, um, f.* Thespiovny, Musy.
Thespis, *idis, m.* první básník řec. tragédie.
Thesprōtī, *ōrum, m.* Thesprotové, kmen v jz. Epiru; země *Thesprōtia, ae, f.* — *Thesprōtius* 3. thesprotský.
Thessalia, *ae, f.* krajina v sv. Řecku; obyvatelé *Thessalī, ōrum, m.* Thessalové; adj. *Thessalus, Thessalicus* 3. thessalský.
Thessalonīca (*—cē, ēs*), *ae, f.* nyn. Soluň; *Thessalonīcēnsēs, ium, m.* Thessaloničané.
Thestius, *iī, m.* myth. král v Pleuronu;

Thestiadēs, ae, m. Thestiovec; *Thestias, adis, f.* Thestiovena.
thēta řec. písmeno, začátek slova *thanatos*, smrt; značilo odsouzení.
Thetis, *idis, f.* mořská bohyně, matka Achilleova; přen. moře.
***Theutunicus** 3. = *Teutonicus*.
thiasus, *i, m.* [ř.] tanec ke cti Bakchově, taneční sbor.
Thisbē, *ēs, f.* milenka Pyramova.
Thoās, *antis, m.* 1. král v Tauridě; *Thoantēus* 3. Thoantův, taurský. 2. král na Lemnu; *Thoantias, adis, f.* Thoantovna (*Hypsipyle*).
tholus, *i, m.* [ř.] kopule chrámu, chrám, svatyně.
thōrāx, *ācis, m.* [ř.] brnění, pancíř; **silný vojenský kabátec*.
Thracīa (*Thraecia*), *ae, f.* Thrákie; *Thrāx* (*Thraex*), *cis, m.* Thrák, adj. thrácký; gladiator s thráckou zbrojí; *Thraessa* (*Thrēssa*), *ae, f.* Thráčanka. *Thracius* 3. *Thrēcius* 3. thrácký.
Thrasea Paetus vznešený Říman doby Neronovy.
Thrasylūlus, *i, m.* vůdce athénský, kol. r. 400 př. Kr.
thronus, *i, m.* trůn.
Thūcydidēs, *is, m.* Thukydides, řec. dějepisec (5. st. př. Kr.); *Thūcydidēs* 3., *Th—dīus* 3. Thukydidův, thukydidovský.
Thūlē, *ēs, f.* myth. nejsevernější ostrov, konec světa.
thunnus = *thynnus*.
Thūriī, *ōrum, m.* město v Bruttii; *Thūrīnus* 3. thurijský, *Th—i* Thurijané, *Th—um, i, n.* Thurijsko.
thūs = *tūs*.
thya, *ae, f.* [ř.] thuje; *thyius* 3. thujový, z thuj. dříví.
Thyestēs, *ae, m.* syn Pelopův, bratr Atreův; *Thyestēus* 3. Thyestův; *Thyestiadēs*, *ae, m.* syn *Th—ův* (*Aigisthos*).
Thyias, *adis, f.* [ř.] bakchantka.
thymbra, *ae, f.* [ř.] satirej, marjánka.
Thymbra, *ae, f.* osada v Troadě; *Thymbraeus* 3. thymberský (*Apolon*).
Thymelē, *ēs, f.* tanečnice doby Domitianovy.
†thymelici lūdī hry lyrické a hudební.
Thymoetēs, *ae, m.* Trojan Th.
thymum, *i, n.* (*-us, i, m.*) [ř.] dymián, mateřídouška.

Thȳnia, *ae*, *f*. severní část Bithynie, *Thȳnus* 3. bithynský.

thynnus, *i*, *m*. [ř.] tuňák (ryba).

Thyōnē, *ēs*, *f*. matka Dionysova;

Thyōneus, *i*, *m*. syn Thyonin; *Thyō-*

niānus, *i*, *m*. thyonský mok, víno.

thyrsus, *i*, *m*. [ř.] thyrsus, tyč révou n. břečťanem opletená; *přen.* básnické nadšení.

Ti. zkratek *Tiberius*.

tiāras, *ae*, *m*. = *tiāra*, *ae*, *f*. [ř.] tiara.

Tiberis, *is*, *m*. = **Thybris**, *idis*, *m*. řeka Tiber(a), *Tiberīnus* 3. *fem.* též *Tiberīnis*, *idis* n. *Thybris*, *idis* tiber-ský; *Tiberīnus*, *i*, *m*. bůh řeky Tiberu, řeka sama.

Tiberius, *iī* (*Ti*.) řím. předejmení; *Tiberiānus* 3. Tiberiův.

tībia, *ae*, *f*. 1. holenní kost, holeň. 2. dechový nástroj, flétna, píšťala; *tibiis cantare* pískati na píšťalu.

tībīcen, *inis*, *m*. (cano) 1. pištec. 2. sloup, pilíř.

tībīcina, *ae*, *f*. pištkyně.

tībīcinium, *iī*, *n*. pištectví, hudba.

Tibullus (*Albius*), *i*, *m*. elegik doby Augustovy.

Tibur, *uris*, *n*. město v Latii (Tivoli); *Tiburs*, *urtis* = *Tibur(tī)nus* 3. tibur-ský; *Tiburtēs*, *ium*, *m*. Tibuřané; *Tīburs*, *tis*, *n*. okolí Tiburu; *Tīburtī-num*, *i*, *n*. statek a vila v Tiburu; *Tiburt(īn)us*, *i*, *m*. myth. zakladatel Tiburu.

Ticīnum, *i*, *n*. město v nížině pádské (Pavia).

Ticīnus, *i*, *m*. přítok Pádu s levé strany

Tigellīnus, *i*, *m*. důvěrník Neronův.

tigillum, *i*, *n*. trám, lať, tyč.

tignārius 3. tesařský, *faber* t. tesař.

tignum, *i*, *n*. otesaný kus dřeva, trám, kláda.

Tigrānēs, *is*, *m*. král arménský; sídlo jeho *Tigrāno-certa*, *ae*, *f*.

tigris, *is*, *m*. *f*. tigr.

Tigris, *is* (—*idis*), *m*. řeka Tigris.

tilia, *ae*, *f*. lípa.

Timāvus, *i*, *m*. říčka mezi Terstem a Aquilejí.

time-factus 3. zastrašený, polekaný.

timeō, *uī* — 2.: 1. báti se, strachovat se. 2. *t. alci*, *pro aliquo* báti se o někoho, něco; *t. suis rebus* o svou bezpečnost, *de suo periculo* o sebe, *de bello* stran války; *timere ut* (ne

non) aby, že ne; *t. nē* aby ne, že; *timēre s inf.* ostýchat se, váhati; s obavou očekávati, pozorovati. 3. *t. alqm*, *alqd* báti se někoho, něčeho, *timeri* vzbuzovati strach; *timendus* 3. hrozný, nebezpečný.

timiditās, *ātis*, *f*. bázlivost, ostýchavost, zbabělost.

timidus 3. a) bázlivý, plachý, ostýchavý, zbabělý, *subst. m.* zbabělec. b) úzkostlivý, opatrný.

timor, *ōris*, *m*. 1. bázeň, strach, *alcis* něčí i před někým; *t—ore perterritus* ze strachu. 2. postrach, hrůza.

Tīmotheus, *i*, *m*. vojevůdce athénský ve 4. st. př. Kr.

tīnctilis, *e* čím může něco býti smoceno, kapalný.

***tīnctūra**, *ae*, *f*. léčivá tekutina, tinktura.

tinea, *ae*, *f*. mol, červ, housenka.

tingō, *ūnxī*, *tīnctum* 3.: 1. smáčeti, na—, svlažovati, smývati; ponořiti, pohroužiti, *aquā* do vody. 2. napouštěti, barviti, potřísniti. 3. naplniti. 4. *tingor* dostávám (mám) barvu; **tīnctus color* sytá barva.

tinnīō 4. cinkati, zvoniti, zníti.

tinnītus, *ūs*, *m*. cinkání, zvonění, řikot.

tinnulus 3. cinkavý, zvonivý, chřestivý.

tintinō 1. = *tinnīō* 4.

tīnus, *i*, *f*. kalina.

Tīresiās, *ae*, *m*. slepý věstec Teiresias v Thébách.

Tīridatēs, *ae*, *m*. král arménský.

tīrō, *ōnis*, *m*. 1. voj. nováček. 2. vůbec mladý muž, jenž oblékl mužskou togu, začátečník, mladý účastník.

Tīrō, *ōnis*, *m*. římské příjmení (propuštěnec Ciceronův).

tīrōcīnium, *iī*, *n*. 1. začátek voj. služby. 2. nováčkové. 3. nezkušenost, pokus, první vystoupení, nezkušená mladost.

tīrunculus, *i*, *m*. (tiro) nováček, mladý začátečník, člověk zcela neobratný.

Tīrȳns, *Tīrynthi*, *f*. město v Argolidě; *Tīrynthius* 3. tiryntský, *subst.* Tiryntčan; *T—ia*, *ae*, *f*. Tiryntčanka.

tisanārium viz *ptisanarium*.

Tisiphonē, *ēs*, *f*. [ř.] jedna z Erinyí; *Tisiphonēus* 3. propadlý Tisifonē, zločinný, hříšný.

Tissaphernēs, *is*, *m.* perský satrapa.

Tītān, *ānis* = *Tītānus*, *ī*, *m.* obyč. v *plur.*,

Titan(i); v *sing.* často = *Hyperion*,
bůh slunce; *adj.* *Tītānius* 3., *Tītānia-*
cus 3., *Titanūv*, titanský. *f.* též
Tītānis, *idis* = (Titanka Tethys, Ti-
tanovna Pyrrha, Leto, Kirke, Arte-
mis).

Tīthōnus, *ī*, *m.* syn troj. krále Lao-
medonta, choť Eoin; *Tīthōnius* 3.
Tichonūv, *T—ia* Eos.

Titiēs, *ium* = *Titiēnsēs*, *ium*, *m.* Ti-
tiové, jedna ze tří starých tribuů
římských.

tītillātiō, *ōnis*, *f.* lechtání, dráždění.

tītillō 1. lechtati, drážditi.

†tītiō, *ōnis*, *f.* hořící poleno; (po)žár.

titubanter vrávoravě, nejistě.

titubātiō, *ōnis*, *f.* vrávorání, nejistota.

titubō 1. a) vrávorati, kolísati se,
klopýtati. b) koktati, zajíkat se;
býti v nejistotě, váhati; chybiti.

titulus, *ī*, *m.* 1. nápis náhrobní, ná-
věstí prodejní, nadpis, titul; čestný
nápis, slavné jméno. 2. titul = čest,
sláva, vyznamenání; jméno = zá-
minka, *sub titulo*.

Titurius, *ī*, *m.* legát Caesarův v Galii.

Tītus, *ī*, *m.* předejmení římské.

Tityos, *ī*, *m.* myth. obr, syn Gaie.

Tītyrus, *ī*, *m.* jméno pastýře.

Tmaros, *ī*, *m.* pohoří v Epiru; *Tma-*
rius 3. tmarský.

T(i)mōlus, *ī*, *m.* pohoří a město
v Lydii u Sard; *Tmōlītēs*, *ae*, *m.*

Tmolan; *Tmōlius* 3. tmolský (víno).

toculliō, *ōnis*, *m.* [ř.] lichvář, vydři-
duch.

tōfus = *tōphus*, *ī*, *m.* tuf.

toga, *ae*, *f.* 1. toga, *j.* roucho. 2. *j.*
odznak. a) Římana (*gens togata*),
b) občana mimo válku; *in toga* = v ci-
vilu, v občanských úřadech, v míru.
c) činnost mimo válku, mír. d) od-
znak lehkých žen, lehká ženština,
„holka“.

togātus 3. a) togou oděný. b) římský,
subst. Říman, římský občan; c) ne-
ozbrojený, občanský, mimo válku,
v míru; *comoedia (fabula) togata*
veselohra rázu římského. d) „lehký“
o ženách.

togula, *ae*, *f.* (malá) toga.

tolerābilis, *e* snesitelný, lehký; *-iter*
trpělivě.

tolerāns, *antis* trpělivý, snášelivý.

tolerantia, *ae*, *f.* trpělivost, snášení-
vost.

tolerātiō, *ōnis*, *f.* snášení.

tolerō 1.: 1. a) trpěti, snášeti; *t.*
famem rē hlad něčím zaháněti. b)
vydržeti, přetrpěti. 2. udržovati,
vy—, zachovávat; *vitam t.* udržo-
vati se na živu.

tollēnō, *ōnis*, *m.* (*tollo*) váha, jeřáb
(na břemena).

tollō, *sustulī*, *sublātum* 3.: 1. a) zdví-
hati, pozdvihovati, *herbam* utrhnou-
ti, *ancoram* vytáhnouti, *t. alqm in*
crucem ukřižovati; *signa t.* voj. vy-
trhnouti, vyraziti, *infantes* pozdvih-
nouti, uznati, za vlastní přijmouti,
ale i zploditi, zroditi; *fluctūs t.*
(roz-)bouřiti; se *t.*, *tollī* zdvíhati se,
vstávati, po —, vy —, vyrůstati; *cla-*
morem, cachinum tollere dáti se do
křiku, smíchu. b) vznášeti, po —,
povyšovati; *laudibus t.* chváliti, vele-
biti; posilovati, těšiti; *t. animum*
dodávati mysli, odvahy; *sublātus* 3.
zpyšnělý, bujný, zpupný. c) bráti
na sebe *onus*, bráti k sobě, s sebou;
držeti, nésti, do —, za —, dovésti,
dopraviti, v *pass.* odebrati se. 2. od-
straňovati. a) odklízeti, odnášeti,
odnímati, s pole sklízeti; vynášeti,
zachraňovati; *de medio t.* se světa
sprovoditi, usmrtiti. b) vymýtití,
potlačiti, něčeho nechat. c) rušiti
legem, sacramentum, ukončiti *contro-*
versiam, rozbořiti, zničiti, zmařiti
spem fugae; *diem tollere* zmařiti
dlouhými řečmi jednání senátu.

***tomba**, *ae*, *f.* hrob, náhrobek.

tōmentum, *ī*, *n.* vycpávka polštářů.

Tomī, *ōrum*, *m.* (*Tomis, idis, f.*) město
na záp. břehu Černého moře;
Tomitae, ārum, *m.* Tomští; *Tomitā-*
nus 3. tomský.

Tomyris, *is*, *f.* královna skytská.

tondeō, *totondī*, *tōnsum* 2. a) stříhati,
holiti, se *t.*, *pass.* stříhati se, holiti se;
t. alqd rē zbavovati něco něčeho.
b) ořezávati, oklešťovati, požínati,
spásati, otrhati, oškubati.

tonitrus, *ūs*, *m.* *tonitruum*, *ī*, *n.* hrom,
hromobití.

tonō, *uī* — 1. hřmíti; *love tonante*
za hromobití; *rachotiti*, *burácti*.
Tonāns, antis Hromovládce (Jupiter

tōnsa, *ae, f.* veslo.

tōnsillae, *ārum, f.* mandle v krku.

tōnsor, *ōris, m.* střihač (vlasů), holič.

tōnsōrius 3. holičský.

tōnstrīcula, *ae, f.* střihačka vlasů, holička.

tōnstrīna, *ae, f.* holírna.

tōnsūra, *ae, f.* ostříhání; *kněžská tonsura.

***tōnsūrō** 1. ostříhati, tonsurou opatřiti.

tonus, *ī, m.* napjetí; ttón, *přízvuk.

toplārius 3. [z ř.] náležející k okrasnému zahradnictví, *subst. m.* umělý zahradník; *t—ia, ae, f.* umělé zahradnictví.

topīca, *ōrum, n.* [ř.] nauka o všeobecných důvodech a důkazech v řečnictví.

toral, *ālis, n.* pokrývka, přehoz lůžka.

torculum, *ī, n.* (torqueō) lis.

toreuma, *atis, n.* [ř.] vypuklá práce, relief; ciselovaná nádoba.

tormentum, *ī, n.* (torqueo) 1. kolo na hřídeli, rumpál. 2. metací stroj, samostřel, těžká střela, *dělo. 3. a) mučící nástroj, skřípec; *se dare in t—a* podstoupiti mučení. b) mučení; *t—is (per t—a) quaerere de alqo* vyšetřovati někoho na mučidlech. c) muka, trýzeň.

tormīna, *ae, f.* svírání v břiše, kolika.

torminōsus 3. trpící kolikou.

tornō 1. soustruhovati.

tornus, *ī, m.* soustruh, dláto.

torōsus 3. svalnatý, masitý.

torpēdō, *inis, f.* 1. ztrnulost, tupost, malátnost. 2. rejnok elektrický.

torpeō, *uī — 2.:* 1. a) trnouti, býti ztrnulý, nehybný, ztuhlý. b) mrznouti, býti zkřehlý, zmrzlý; býti chabý, nemít síly, vlády. 2. malátněti, zahálet, býti tupý. 3. býti omámen, ochromen, bez sebe.

torpēscō, *torpuī — 3. a)* ustrnouti, ztuhnouti, zdřevěněti. b) zmalátněti, zeslábnouti, zchoulostivěti.

torpidus 3. ztuhlý, ztrnulý, nehybný, zkřehlý, zmrzlý; omráčený, rozespalý.

torpor, *ōris, m.* ztrnulost, ochrnutí, malátnost, tupost.

torquātus 3. s řetězem na krku.

torqueō, *torsī, tortum 2.:* 1. a) točiti,

kroutiti, svíjeti, o—, ohýbati, zakřivovati; **tortus** 3. stočený, spletený; *t—i crines* kudrnaté. b) valiti, *lapidem zvedati, undas (roz)vlířiti*, brázdit; říditi, *oculos obracet*; něčím se rozmáchnouti *alqd*, něco metati, vymrštiti, házet *hastas, glandes, fulmina*. c) zkřiviti *ora*; *přen.* kroutiti, měniti, převraceti *sententias*; točením způsobiti *cursum* 2. mučiti, týrati, soužiti, znepokojovati; zkoumati, zkoušeti.

torquis (torquēs) is, m. (f.) řetěz na krk, obojek, chomout, věncoví.

torrēns, *entis* palčivý, žhavý, parný; vroucí, kypící, bouřlivý, prudký; *subst. m.* bystřina, přívál.

torreō, *torruī, tōstum 2. a)* sušiti, pražiti, péci, smažiti; *tosta frux* chléb; *v pass.* prahnouti. b) páliť, roz—, o—, při—, spáliti.

torridus 3. a) suchý, vyprahlý, vyschlý; spálený, o—, roz—, palčivý, parný. b) vyprahlý, zakrslý.

torris, *is, m.* opálený kus dřeva.

***torsiō (tortiō, torciō)**, *ōnis, f.* mučení, týrání.

tortilis, *e* točený, točitý, zakroucený, zahnutý.

tortor, *ōris, m.* mučitel, kat.

tortuōsus 3. a) plný závitů, kroucený, křivý. b) *přen.* spletitý, záludný.

***tortūra**, *ae, f.* = *torsio*.

tortus, *ūs, m.* točení, závit, oblouk.

torus, *ī, m.* 1. uzel; sval, lalok. 2. polštář, poduška, lůžko, pohovka, lehátko; manželské lože, manželství; pohřební lože, katafalk.

torvitās, *ātis, f.* zasmušilost, nevládnost.

torvus 3. hrozný, divoký, nevládný, chmurný.

tot tolik, jen tolik.

***tōtālīter** úplně.

tot-idem tolikéž, právě tolik.

totiē(n)s tolikrát.

tōtus 3. celý, ucelený; *v doplňku:* zcela, úplně, vůbec. *tōtum, ī, n.* celek.

toxicum, *ī, n.* [ř.] jed.

trā- ve slož. = *trāns-*.

trabālis, *e* trémový, jako trám.

trabea, *ae, f.* starobylé slavnostní roucha s nachovými pruhy.

trabeātus 3. oděný trabeou.

trabs, *bis*, *f.* 1. kláda, trám; kmen, strom. 2. loď, střecha.

***trachēa**, *ae*, *f.* průduška.

Trāchīn, *īnis*, *f.* město v již. Thessalii; *Trāchīnius* 3. trachinský, *Tr—ī* Trachiňané, *Tr—iae* Trachiňanky.

tractābilis, *e* 1. hmatatelný; 2. přen. přístupný, vlídný, povolný.

tractātiō, *ōnis*, *f.* 1. zacházení s něčím, způsob užívání, zpracování látky, výklad. 2. zabývání se něčím, pěstování něčeho; *t. litterarum* duševní práce; 3. jednání, pojednání, vyšetřování.

***tractātor**, *ōris*, *m.* vyjednavatel.

tractātus, *ūs*, *m.* = *tractatio*.

tractim táhle.

tractō 1.: 1. tahati, vláčeti, smýkati. 2. *a)* dotýkati se, do rukou bráti; *t. sua pericula* pohrávati si s nebezpečím. *b)* držeti, míti v rukou, zacházeti s něčím *arma*, připravovati *venena*; řídit, spravovati; *t. alqm* zacházeti s někým, chovati se k někomu; se *t.* chovati se, vésti si. *c)* zabývati se něčím, něco provozovati, něčeho užívati; *t. rem publicam* býti politicky činný; jednati o něčem, vyjednávati *condiciones*; látku zpracovati, pojednávati, vykládati, líčiti; přemýšleti o něčem.

1. **tractus** 3. nepřetržitě se táhnoucí; plyný.

2. **tractus**, *ūs*, *m.* 1. *a)* tah, tažení, smýkání. *b)* pohyb, pohyb obloukovitý, oblouk; volný pohyb, zdlouhavost, rozvláčnost, průtah. 2. tah písma, řada *arborum*, rozloha *castrorum*; směr, prostor, kraj, končina *maris*; okres, čtvrt *oppidi*; *†t. temporis* průběh času.

trāditiō, *ōnis*, *f.* 1. odevzdání, vydání. 2. vypravování, pověst; *tvrzení, podání, tradice.

trādō, *didī*, *ditum* 3.: 1. dávat, po—, vy—, odevzdávati, odváděti, přenechávati; *t. alqd per manūs* z ruky do ruky. 2. *a)* odkazovati, zůstavovati; *trāditus* 3. zděděný; *trādītum inde fertur* odtud pochází obyčej. *b)* prodávati, provdávati. *c)* odevzdávati v ochranu, svěřovati, doporučovati, se *t.* oddávati se, věnovati se, *totum* zcela. *d)* vydávati *arma*; v šanc vydati, zrazovati; se *t.* vzdávati se, pod-

dávati se. *e)* svěřiti, povědět, zaznamenati; *t. memoriae* vypravovati, *memoriae traditum est* vypravuje se; podávati, vykládati, vyučovati; zaslavcovati.

trā-dūcō, *dūxī*, *ductum* 3.: 1. *a)* vésti přes něco, převáděti, přepravovati: *exercitum flumen, trans Rhenum, per fines*, zřídka *abl. Alpibus*. *b)* převésti na svou stranu, získati pro sebe. *c)* projíti, ztráviti *aevum*. 2. předváděti, ukazovati; *†přednášeti*.

trāductiō, *ōnis*, *f.* 1. převedení; procházení, průběh. 2. metonymie.

trāductor, *ōris*, *m.* převáděč.

trādux, *cis*, *m.* úponka révová.

tragicus 3. [ř.] tragický; tragicky děsný, vznešený; pathetický.

tragoedia, *ae*, *f.* [ř.] tragédie; tragické pathos; přen. „hluk“, zmatek.

tragoedus, *ī*, *m.* [ř.] tragický herec.

trāgula, *ae*, *f.* házecí oštěp, opatřený řemenem.

trah(e)a, *ae*, *f.* smyk, nástroj k mlácení obilí.

trahō, *trāxī*, *tractum* 3.: 1. *a)* táhnouti, vléci; nésti *purpuram*, vésti *puerum*, přísti *vellera*; vléci s námahou. *b)* vláčeti, smýkati; přen. přemítati, rozvažovati, uvažovati. *c)* vláčením vytvořiti; *t. ruinam* zřítiti se, skáceti se. 2. *a)* s sebou, za sebou táhnouti, vléci, vésti, bráti, unášeti, strhovati. *b)* odvlékati, uchvacovati *praedam*, pleniti. *c)* přen. uchvátiti, za—, strhovati; nakaziti, s sebou přinášeti. 3. přitahovati, zaváděti, při—, s—, lákati, vábiti, k něčemu doháněti, přiměti *ad bellum*; *trahī* táhnouti někam. *b)* vztahovati, obracet k čemu, vykládati zač, rozuměti nějak něčemu; *utroque rem t.* v něčem se rozcházeti. 4. táhnouti k sobě, převésti na svou stranu, přejímati, činiti si nároky na něco, přivlastniti si *regnum*. 5. *a)* táhnouti do sebe, natahovati na sebe, vdechovati, ssáti, pohlcovati. *b)* nabývati, dostávati, obdržeti; *t. flammam* vznítiti se. 6. *a)* vytahovati z něčeho, stahovati; *sorte t.* losem určovati. *b)* vydávati, vyrážeti *suspiria*. *c)* čerpati, získati, nabývati, odvozovati, vy—: *nomen, originem consilium*. 7. natahovati, roz—,

pro —, prodlužovati, zdržovati;
trahī táhnouti se, rozkládati se;
tempus trahere mařiti, *vitam, noctem*
trāviti, krátiti si. 8. stahovati, u —,
vela svinovati.

trā-iciō, *iēcī*, *iectum* 3. (*iacio*) 1. pře-
 hoditi, hoditi přes něco. 2. přepra-
 viti, převést *alqm (trans) alqd*; se t.
 přepraviti se, přejíti; t. *vado amnem*
 přebrodit; odebrati se, utéci se
 někam. 3. proniknouti, proraziti,
 prostřeliti.

trāiectiō, *ōnis*, *f.* 1. překládání, pře-
 stavování, *in alium* svádění, svalo-
 vání na jiného. 2. přepravování,
 převoz, odjezd; t. *veritatis* přeháně-
 ní, nadsázka.

trāiectus, *ūs*, *m.* přepravování, pře-
 voz, přechod.

trāl viz *transl*...

trām... viz *transm*...

trāmes, *itis*, *m.* 1. postranní cesta,
 stezka, pěšina; *přen.* lesní stezka,
 les. 2. cesta, dráha, běh.

trā(ns)-nātō 1. přeplavati.

trā(ns)-nō 1. přeplavati; procházeti,
 pronikati.

tranquillē (-quillō) klidně, pokojně,
 tiše.

tranquillitās, *ātis*, *f.* klid, pokoj,
 ticho, tichost.

tranquillō 1. uklidňovati, tišiti.

tran-quillus 3. (*trans, quies*) klidný,
 pokojný, tichý; t — *um*, *ī*, *n.* klid,
 ticho, klidná pohoda.

trāns *předl.* s *akus.* přes, za (kam?
 kde?).

trāns-abeō, *īre iī*. projíti, pronik-
 nouti.

trāns-āctor, *ōris*, *m.* prostředkova-
 tel, prostředník.

trāns-adigō, *ēgī*, *āctum* 3. prohnati,
 proraziti, probodnouti.

trāns-alpīnus 3. záalpský.

trāns-cendō, *endī*, *ēsum* 3. (*scando*)
 přestoupiti, překročiti, přejíti; t.
alqd něco, přes něco.

trāns-crībō, *psī*, *ptum* 3.: 1. přepiso-
 vati, o —, padělati. 2. přepsati po-
 ložku na něčí jméno, někomu po-
 stupovati; přepsati do jiného se-
 znamu.

trāns-currō, (*cu —*) *currī*, *cursum*
 3. přebíhati, proběhnouti; běžeti
 (jíti, letěti, plouti) přes něco, po

něčem, mimo něco, něčím; *čas.* pro-
 bíhati, ubíhati.

trāns-dō, — *dūcō* = *trādō*, — *dūcō*.

trānsenna, *ae, f.* síť k chytání ptáků,
 mříž.

trāns-eō, *īre, iī (ivī)*, *itum* 1. a) pře-
 jíti, překročiti, přestupovati. b) pře-
 běhnouti, vtrhnouti, vpadnouti *in*
agrum Sabinum. c) přejíti, přikročiti
 k něčemu: *ad ius imperii* použití
 velitelského práva; přecházeti =
 měniti se, pronikati *in terga*. 2. pře-
 cházeti, míjeti, minouti, předejíti.
 3. *přech.* a) t. *alqd* přes něco přejíti,
vado flumen přebrodit; překročiti,
 překonati, odbýti. b) procházeti,
 pronikati *hasta pectus*. c) jíti,
 plouti přes, mimo něco, míjeti,
 přejíti; t. *alqd silentiō* pominouti.

trāns-ferō, *ferre, tulī*, *lātum* 1. a) pře-
 náseti, převážeti, převáděti, pře-
 místiti; t. *signa ad alqm* přeběhnouti,
 t. *sedes* přestěhovati se, se t. *alquō*
 odebrati se někam. b) opisovati,
 překládati, užívati v přeneseném
 smyslu. c) obracet něco někam,
 dávat někomu, na někoho vznášeti;
 se t. oddávati se, věnovati se, pře-
 stupovati na něčí stranu. d) sváděti,
 svalovati na někoho *causam*. e) pře-
 váděti, u —, proměňovati; *čas.* od-
 kládati. 2. předváděti, ukazovati.

trāns-fīgō, *xī*, *xum* 3. probodnouti,
 prokláti.

† **trāns-fluō**, *flūxī* 3. protékati.

trāns-fodiō, *fōdī*, *fossus* 3. probod-
 nouti, rozraziti.

trāns-formis, *e* proměnlivý.

trāns-formō 1. pro(pře-)měňovati,
 přetvořovati.

trāns-fuga, *ae, m.* přeběhlík, zběh.

trāns-fugiō, *fūgī* — 3. přeběhnouti,
 zběhnouti.

trāns-fugium, *iī*, *n.* přeběhnutí, pře-
 bíhání.

trāns-fundō, *fūdī*, *fūsum* 3. přelévati,
 přenášeti; *překládati.

trāns-fūsiō, *ōnis*, *f.* přelévání, mí-
 šení.

trāns-gredior, *gressus sum* 3. a) pře-
 kročiti, přejíti; přidati se k ně-
 komu. b) přikročiti, přistoupiti
 k něčemu. c) procházeti něčím, jíti
 skrze něco.

trāns-gressiō, *ōnis*, *f.* 1. přecházení,

přechod. 2. figura přestavení slov, hyperbaton.
trāns-gressus, *ūs, m.* = *transgressiō.f.*
trāns-iciō = *traicio*.
trāns-igō, *ēgī, āctum* 3. (ago) 1. pro-
 raziti, probodnouti. 2. a) provésti,
 vyříditi *iudicium, comitia*. b) ujed-
 nati, umluviti se, shodnouti se. c)
 dokonati, dokončiti *iter*. d) čas.
 trávití, prožívatí.
trānsiliō, *uī* — 4. (*salio*) 1. přeskako-
 vatí, překročiti. 2. vynechávatí, po-
 míjetí.
trāns-itiō, *ōnis, f.* 1. přecházení, pře-
 chod; přeběhnutí, zběhnutí. 2. prů-
 chod.
trāns-itus, *ūs, m.* 1. a) přechod; pře-
 stoupení k jiné straně; *t. rerum*
 změna ve vládě. b) přechod přes
 něco, možnost přechodu, průchod;
t—um dare dovoliti projíti. 2. cesta;
 přejítí, uplynutí, minutí.
trā(ns)-lātīcius 3. a) přenášený;
edictum t—um ustálené prohlášení.
 b) obvyklý, běžný.
trā(ns)-lātiō, *ōnis, f.* 1. přenášení,
 převedení, *criminis* odvrácení. 2. od-
 mítnutí. 3. metafora, rčení obrazné.
trāns-lātīvus 3. odmítavý.
†trānslātus, *ūs, m.* přenesení, slav-
 nostní průvod.
trāns-lātor, *ōris, m.* přenašeč.
trāns-lūceō — — 2. prosvítati.
trāns-marīnus 3. zámořský.
***trānsmeābilis**, *e* překročitelný.
trāns-meō 1. někudy procházeti.
trāns-migrō 1. přestěhovati se, pře-
 sídliti.
trāns-missiō, *ōnis, f.* (*—issus, ūs,*
m.) přeplavení, přeplavba, přívoz.
trāns-mittō, *mīsi, missum* 3.: 1. a)
 překládati, přepravovati, přenášeti,
 převážeti. b) dávatí, odevzdávatí,
 přenechávatí; *me transmisit haben-*
dam dal mne; věnovati *tempus*, svě-
 řovati *bellum*; pouštětí, *v—, vy—,*
exercitum. 2. a) se *t.* přepravovati
 se, přecházeti, překročiti (též
absol.); *t. campos cursū* probíhati.
 b) přen. přejíti něco, vynechati,
silentiō mlčením pomínouti. c) pře-
 státi, prožítí, ztrávití.
trāns-montānus 3. bydlící za hora-
 mi; *t—ī, ōrum, m.* kmeny tam
 sídlící.

trāns-moveō, *mōvi, mōtum* 2. pře-
 místiti, přeložiti.
trāns-mūtō 1. změnití, přeměnití.
***trānsnātūrālis**, *e* nadpřirozený, me-
 tafysický.
trāns-nō, *—nātō*, viz *trānō*, *—nātō*.
trāns-padānus 3. západský; *t—ī,*
ōrum, m. kmeny západské.
***trānspārēns** *entis* průsvitný.
trāns-pōnō, *posui, positum* 3. překlá-
 datí.
trāns-portō 1. převážeti, *do—, pře-*
pravovati, dopravovati.
trāns-rhēnānus 3. zarýnský; *t—ī,*
ōrum, m. kmeny zarýnské.
trāns-tiberīnus 3. zatiberský; *t—ī,*
ōrum, m. obyvatelé bydlící za Ti-
 berem.
trānstrum, *ī, n.* příčka; spodek pa-
 luby, veslařská lávka.
trānsultō 1. (*salio*) přeskakovati.
trānsuō, *uī, ūtum* 3. propíchnouti,
 napíchnouti.
trā(ns)-vectiō, *ōnis, f.* převoz, pře-
 plutí.
trā(ns)-vehō, *xī, ctum* 3. a) převážeti,
 přepravovati; *v pass.* přejížděti, jeti
 přes něco, defilovati. b) převážeti,
 véztí mimo, *v pass.* mimo jeti,
 plouti; čas. *v pass.* míjetí, uplynouti.
trāns-verberō 1. prohnati, probod-
 nouti.
trāns-versārius 3. příčný.
trāns-versus (*—vorsus*) 3. a) příčný,
 napříč jdoucí, šikmý; *nec t—um*
unguem (digitum) discedere neustou-
 piti ani o plď; *doplňk.* napříč, s boku,
 v bok, se strany, na straně: *invadere*
t—am aciem hostium; *ā (dē) t—ō*
 se strany, v boku, náhle. IV *digitōs*
t—ōs 4 prsty zšíří 2. postranní, po-
 boční.
trāns-volō 1. přeletěti, mimo letěti,
 mizeti.
trapēs, *ētis, m.* = *trapētum*,
 lis na olej, stoupa.
trapezophōrum, *ī, n.* [ř.] ozdobný
 stolek.
Trapezūs, *ūntis, f.* město na již. po-
 březí Černého moře (Trebizona).
Trasumennus, Trasumēnus (nebo
Trasi—) 3. trasimenský (*lacus u Pe-*
rusie).
trāv ... viz *trānsv ...*
Trebātius, *ī, m.* jméno říms. rodu.

Trebia, *ae, f.* přítok Pádu.
trecēnī 3. po třech stech.
trecentēsimus 3. třístý.
trecentī 3. tři sta.
trecentiē(n)s třistakrát.
tre-decim třináct.
tremebundus 3. třesoucí se, třesavý.
treme-faciō, *fēcī, factum* 3. (v *pass.* —*fīō*) třásti něčím, otrásati, zachvívati; v *pass.* třásti se, chvěti se.
tremendus 3. hrozný, strašný.
tremēscō, *tremuī* — 3. třásti se, chvěti se; hroziti se, strachovati se.
tremō, *uī* — 3. = *tremesco* 3.
tremor, *ōris, m.* 1. otřes, chvění, zachvěv, *terrae* zemětřesení. 2. strach, hrůza.
tremulus 3. třesavý, chvějící se, vlájlí.
trepidanter nepokojně, úzkostlivě.
trepidātiō, *ōnis, f.* 1. pobíhání sem tam, spěch, chvat. 2. zmatek, poplach, zděšení.
trepidō 1.: 1. třepetati se, třásti se, chvěti se, viklati se. 2. a) spěchat, kvapiti, rozčileně pobíhati, býti zmaten, plašiti se, strachovati se; *trepidātur* jest zmatek, zděšení, *trepidāns, antis* polekaný. b) zmateně sem tam pobíhati, kolísati se, potáceti se.
trepidus 3.: 1. třesoucí se, třesavý, chvějící se (strachem). 2. a) kvapný, rychlý. b) zmateně pobíhající, poplašený, poděšený, rozčilený, znepokojený, bázlivý, plachý (*aliquā rē* něčím, pro něco). c) znepokojující, poplašný *nuntius*; strach vzbuzující *litterae*; *res t—a* povážlivé postavení, nebezpečí.
trēs, *tria* tři; *subst.* tři muži, věci, lidé.
trēs-virī, *ōrum, m.* trojčlenný sbor = *triumvirī*.
***treuga**, *ae, f.* mír, příměří; *t—am recipere* mír ujednatí.
tri-angulus 3. trojúhelný; *t—um, ī, n.* trojúhelník.
triāriī, *ōrum, m.* vojíni třetího šiku, záloha; *res ad triarios* věnit došlo k nejhoršímu.
Tribollī, *ōrum, m.* kmen v Mysii.
tribolus viz *tribulus*.
tribuārius 3. týkající se tribue.
***tribulātiō**, *ōnis, f.* protivenství, útisk.

tribūlis, *e, subst. m.* tribul, občan z téže tribue.
tribulum, *ī, n.* (tero) třib, válec na drcení obilí.
tribulus, *ī, m.* [ř.] bodlák.
tribūnal, *ālis, n.* 1. tribunál, vyvýšené místo pro soudce. *přen.* soud; *sedere pro t—ī* v předu na tribunálu, *ogere pro t—ī* jednati před tribunálem soudním. 2. v táboře voj. řečníště, úřední místo vojevůdcovo.
tribūnātus, *ūs, m.* tribunát; hodnost, moc tribuna.
tribūnicus 3. tribunský, *t—us, ī, m.* bývalý tribun; *t—ia comitia* volby tribunů.
tribūnus, *ī, m.* tribun; *t. celerum* velitel jízdy, *t. plebis, plebi* tribun lidu, *tribuni militum (militares)* vojenští tribunové, důstojníci legie, *t. mil. consulari potestate* s mocí konsulskou; *t—i aerarii* tribuni účetní.
tribuō, *uī, ūtum* 3.: 1. dělit, rozdělovat, při—, u—, propůjčovati, přidělovati, prokazovati, poskytovati, dávat; *t. honorem* čest vzdávati, *tempus litteris* věnovati, *alqd rei publicae* činiti pro obec, *alqd Seiano* t. činiti Seianovi k vůli. 2. povolovati, vyhovovati; přičítati, připisovati; dáti na něco, dbáti čeho; vážiti si, ceniti si: *plus libertati tribuere; alci multum tr.* mnoho si vážiti; *suae virtuti magno-perere tr.* příliš si zakládati na . . . 3. vykládati (si) za něco, jako něco: *alci alqd vitio, culpae* t.; vytýkati.
tribus, *ūs, f.* tribue, část římského národa, později místní okres; *t—ū movere* vyloučiti z tribue, *t—um ferre* dostati hlasy tribue, *grammaticae tribūs* cechy gramatiků.
tribūtārius 3. týkající se dávek; *t—iae tabellae* darovací listiny; †poplatný, —ík.
tribūtīm po tribulích.
tribūtiō, *ōnis, f.* dělení, roz—, udělení.
tribūtus 3. tributní, rozdělený na tribue, sestavený podle tribul; *comitia t—a* sněm tributní; *tribūtum, ī, n.* daň z majetku, poplatek.
trīcae, *ārum, f.* mrzutosti.
trīcēnī 3. po třiceti.
tri-ceps, *ipitis (caput)* trojhlavý.

trīcēsīmus 3. třicátý; *t—ā, ae, f.* třicátý den; *t—ā sabbata* sobotní novoluní.
trichila, *ae, f.* loubí, besídka.
trīciē(n)s třicetkrát.
triclīnium, *iī, n.* [ř.] 1. lehátko pro tři osoby. 2. stůl se třemi lehátky pro tři osoby. 3. jídelna.
trīcor 1. činiti potíže, vykrucovati se, *cum alqo* někomu.
†tricornis, *e* třírohý.
tri-corpor, *oris* trojtělý.
tri-cuspis, *idis* trojhrotý, trojzubý.
tri-dēns, *dentis* trojhrotý, trojzubý; *subst. m.* trojzubec Neptunův.
tridenti-fer, *a, um* (*—ger, a, um*) trojzubec nosící.
trīduum, *ī, n.* (*dies*) doba tří dní; *via t—ī* cesta třídenní; **trīduō** ve třech dnech, třetí den; *t—ō* post po třech dnech.
tri-ennis, *e* (*ānnus*) tříroční, každé tři roky se opakující; *triennia, ium, n.* svátky Bakchovy, vždy po třech létech se opakující.
triennium, *iī, n.* (*annus*) doba tří let, tříletí; *t—ō* ante, post o tři léta dříve, později.
triēns, *entis* třetina; třetina assu, 4 unce; třetina sextaria, 3. cyathu („třetinka“).
trientābulum, *n.* třetinová náhrada.
triērarchus, *ī, m.* [ř.] velitel triery.
triēris, *is, f.* [ř.] loď s třemi řadami vesel.
trietēricus 3. [ř.] každý třetí rok se opakující, konaný, slavený.
trietēris, *idis, f.* doba dvou let, od prvního do třetího; *přen.* slavnost každého třetího roku konaná.
tri-fāriam na třech stranách, na tři strany, se tří stran, trojmo.
tri-faux, *cis* (*latratus*) štěkot tří tlam.
tri-fidus 3. (*findo*) trojklanný.
tri-formis, *e* trojtvárný.
tri-(ter-)geminus 3. trojitý; *t—ī, ōrum, m.* (*fratres*) trojčata; *t—ā spolia* odění tří bratrů; trojtělý, trojnásobný.
trīgintā třicet.
trigōn, *ōnis, m.* [ř.] trigon, hra míčem.
tri-lībris, *e* tříliberní.
tri-linguis, *e* s třemi jazyky.
trilīx, *īcis* trojtkaný, z trojitého drátu.

Trimalchiō, *ōnis, m.* zbohatlík z rodmánu Petroniova.
tri-mē(n)stris *e* tříměsíční, na tři měsíce.
trimetrus (*—os*) 3. [ř.] obsahující tři metra; *t—us, ī, m.* trimetr (iambický).
trīmus 3. (*tri, hiems*) tříletý.
Trīnacria, *ae* = **Trīnacris**, *idis, f.* Sicílie; **Trīnacrius** 3. sicílský.
trīnī 3. trojí; *t. ludi* troje hry, *t—ae litterae* tři dopisy; *trīnum nundinum* tři týdny, doba tří týdnů.
***trīnitās**, *ātis, f.* trojice. *T. Summa* Nejsvětější Tr.
tri-nōdis, *e* trojsuký.
trīnus 3. †trojitý, *trojjediný (viz *trīnī*).
triō, *ōnis, m.* (*tero*) vůl (vyšlapávající obilí); *triōnēs* souhvězdí Velkého a Malého Vozu.
tri-partītus viz *tripertitus*.
tri-pedālis, *e* třístopý.
tri-pertītus 3. (*pass.*) trojitý, trojnásobný; *t—ō přisl.* ve třech částech, odděleních; se tří stran, na tři díly.
tri-pēs, *edis* trojnohý.
tri-plex, *icis*, 1. trojí, trojitý, trojnásobný. 2. tři, tré; *triplices sorores* = *Parcae*. 3. *subst.* třikrát tolik.
†triplicō 1. (**triplō* 1.) ztrojnásobiti.
triplus 3. trojnásobný.
Triptolemus, *ī, m.* heros eleusinský, učitel orby a rolnictví.
***tripudiālis**, *e* jásavý, radostný; *t—e, is, n.* (*tripudiātiō, ōnis, f.*) veselí, jásot.
tri-pudiō 1. tančiti tříkrokový tanec. tančiti radostí; *jásati, veseliti se.
tripudium, *iī, n.* 1. tříkrokový tanec ve zbroji, válečný tanec; náboženský tanec, *jásot. 2. augurské znamení ze žraní pòsv. kuřat.
tripūs, *odis, m.* [ř.] třínohý kotlík, třínožka.
triquetrus 3. třírohý.
trirēmī, *e* s třemi řadami vesel; *t—īs, f.* loď s třemi řadami vesel.
trīste *přisl.* smutně, nevlídně, vážně, trdně.
trīsticulus 3. poněkud *n.* velmi smutný.
trīsti-ficus 3. smutek působící, strašný.
trīstis, *e* 1. osoby: zachmuřený, za-

smušilý, smutný, zarmoucený, nevlídný, vážný, přísný, tvrdý. 2. věci: nevlídný, smutný, odporný, hořký, trpký; zhoubný, nešťastný, hrozný, odporný, hanebný.

tristitia, ae, f. smutek, zasmušilost, truchlivost, zamračenost, nevlídnost; vážnost, přísnost, krutost, odpornost.

†**tristor** 1. truchletí.

tri-sulcus 3. trojbrázdý, trojklanný.

trisyllabus 3. trojslabičný.

triticeus 3. pšeničný.

triticum, ī, n. pšenice.

Trītōn, ōnis, m. 1. mořský bůh Triton (i v plur.). 2. jméno několika řek a jezer. **Trītōnius** 3. **Trītōniacus** 3. (fem. i **Trītōnis**, idis) Tritonský, a to se týkající buď bohyně Athény (**Trītōnia**, **Trītōnis** Tritonka = bohyně Athéna) nebo řeky či jezera Tritonu (—idy).

tritūra, ae, f. mlácení obilí.

***tritūrō** 1. mlátiti, rozmílati.

1. **trītus**, ūs, m. tření.

2. **trītus** 3. a) o cestě: ušlapaný, vyježděný. 2. obvyklý, odřený, opotřebený, ošumělý; t—ae aures vytříbený sluch. 3. běžný, všední.

triumphālis, e triumfální, vítězoslavný, vítězný; t—ia, ium, n. vítězné odznaky; t—is provincia poskytující příležitost k triumfu; t—is, is, m. triumfátor; imagines t—ēs obrazy vítězoslavných předků.

triumphō 1. slaviti triumf, de (ex) alqo nad někým; t. alqm zvítěziti, pokořiti; jásati, plesati.

triumphus, ī, m. [ř.] triumf, vítězoslavný průvod; io triumphe sláva! t—um agere de (ex) alqo triumfovati nad někým; vítězosláva, vítězství.

trium-vir, ī, m. obyč. v plur. **triumvirī**, triumvirové, trojčlenný úřednický sbor. 1. t—ī capitales trestní. 2. nocturni bezpečnostní (v noci). 3. aeri, argento, auro (flando, feriundo) = monetales správcové mincovny, 4. v municipiích trojčlenná městská rada. 5. trojčlenná komise za určitým účelem: coloniae deducendae pro založení osady, rei publicae constituendae pro uspořádání státu, mensarii správcové státní banky a j.

triumvirālis, e triumvirský, triumvirův.

triumvirātus, ūs, m. triumvirát, úřad (hodnost) triumvirů.

***triurbs**, bis, f. trojměsto.

†**triviālis**, e obyčejný, prostý; *artes triviales nižší, základní vědomosti (čísti, psáti, počítati); schola t—is obecná škola (pro základní nauky).

trivius 3. týkající se křižovatek. T—a (dea), ae, f. bohyně křižovatek Hekate (i Diana); trivium, ī, n. rozcestí, křižovatka, „ulice“.

trochaeus, ī, m. [ř.] trochej.

trochus, ī, m. [ř.] kolo, obruč.

Trōiu-gena, ae, m. Trojan; Říman.

tropaeum, ī, n. [ř.] 1. vítězné znamení, trofeje. 2. oděvní, kořist nepříteli odňatá, vítězství. 3. památka.

Trōs, is, m. Trojan, v plur. **Trōēs**, um Trojané; Trōs byl i starý král trojský; adj. **Trōicus**, **Trōius**, **Trōus** 3. **Trōiānus** 3. (f. též **Trōas**, adis) trojský, z Troje; equus Troianus dřevěný kůň trojský; **Trōiānus**, ī, m. Trojan; město **Trōia**, ae, f. — **Trōas**, adis, f. = 1. Trojanka, 2. krajina trojská.

trucidātiō, ōnis, f. draždění, zabíjení.

trucidō 1. (caedo) 1. porážeti, vraždit, zabíjeti (jako na jatkách) 2. ničiti, hanobiti.

truculenter divoce, hrubě, nevlídně.

truculentia, ae, f. divokost, hrubost, nevlídnost.

truculentus 3. divoký, hrubý, nevlídný; surový, bouřlivý.

trudis, is, f. (trudo) bidlo, sochor.

trūdō, sī, sum 3. a) tlačiti, za—, strkat, hnáti, tisknouti, valiti, vyrážeti. b) přen. hnáti, puditi k něčemu.

trulla, ae, f. naběračka; pánev.

truncō 1. a) okleščovati, ořezávati, osekávati. b) zkomoliti, zmrzačiti, zohaviti, poškoditi. c) usmrcovati.

1. **truncus** 3. zkomolený, kusý, okleštěný, zmrzačený; zlámaný, roz—, zpřerážený.

2. **truncus**, ī, m. kmen, peň, kůl, bidlo, trup; „pařez“ jako nadávka.

trutina, ae, f. [z ř.] váha, odvažování.

***trutinō** 1. vážiti; zkoumati.

trux, cis divoký, hrozný, drsný; líčený, vztekly, bouřlivý.

tū ty; zesíleno **tū**—te, **tibi**—met, **tē**—met, **tē**—tē

tuba, *ae. f.* trubka, polnice; *t—ā canere* troubiti na polnici; *t. belli civilis* znamení k válce.
tūber, *eris, n.* hrb, nádor, boule.
tubi-cen (*tibicen*), *inis (cano) m.* trubač.
tubi-lūstrium, *iī, n.* svátek očišťování trubek.
tueor (*tueō 2. n. tuor 3.*) *zř. tuitus sum*, obyč. *tūtātus sum 2.*: 1. hleděti, dívati se, patřiti. 2. a) hlídati, opatrovati, chrániti, řídit; *legato datur acies tuenda* na starost, aby jej vedl; voj. chrániti, hájiti, uhájiti, se *ab hoste t.* krýti se před...; na soudě: hájiti, zastávati. b) dbáti čeho, zachovávat, *honores* zastávati; *t. se, vitam, aedem* a pod. zachovávat, vydržovati, u—, živiti.
tugurium, *iī, n.* chyše, chata.
tuitiō, *ōnis, f.* zachovávání, udržování, ochrana, záštita.
Tullius, *iī* jméno římského rodu; ženy *Tullia, ae*, zdrobnělé *Tulliola, ae, f.*; *Tullius, —iānus 3.* Tulliův (Ciceronův); *Tulliānum, ī, n.* vězení v Římě při foru.
Tullus, *ī, Hostilius* třetí král římský.
tum přisl. 1. čas. a) *tu*, tehdy; *t. primum tu* po prvé, *tu* teprve; v *přivlastku*: tehdejší. b) pak, potom: *tum ille dixit*; ve výpočtu: za třetí (*primum, deinde, tum*). 2. *tum—tum tu—tu*, hned—hned. 3. *cum—tum* jak—tak, jednak—jednak.
tume-faciō, *fēcī, factum 3.* (*v pass. —fīō*) nadýmati; *tume—factus 3.* nadutý, vzdutý, pyšný.
tumeō, *uī — 2.*: 1. a) nadýmati se, vzdouvati se; nalévati se, býti plný, bouřiti se. b) býti naběhlý, oteklý; jitřiti se. 2. *přen.* býti nadýmán pýchou, bouřiti se v mysli (*animus*); o slohu: býti nabubřelý.
tumescō, *tumuī — 3.* a) vzdouvati se, opuchnouti, otéci. b) jitřiti se, bouřiti se, vřítí.
tumidus 3. a) nadutý, plný, rozbouřený, naběhlý, oteklý. b) nadutý = pyšný; (hněvem a pod.) rozjitřený, rozpálený; o slohu: nabubřelý.
tumor, *ōris, m.* a) nadutí, vypuklost, otok. b) nadutost = pýcha, hněv; jitření, bouře.
tumulō 1. pohřbíti; *přen.* úplně pobíti.

tumulōsus 3. pahrbkovitý, kopcovitý.
tumultuārius 3. a) na kvap sehnaný, zřízený, kvapný. b) náhlý, nespořádaný.
tumultuātiō, *ōnis, f.* poplach.
tumultuor 3. hřmotiti, bouřiti, činit poplach; sváděti šarvátky; býti rozčilen; *t—atur* jest poplach.
tumultuōsus 3. a) bouřlivý, hřmotný. b) poplašný, buřičský.
tumultus, *ūs, m.* 1. bouře, rozčilení; hřmot, hluk, vřava. 2. vzbouření, vzpoura, řádění. 3. poplach, válečný stav; náhlá válka, náhlý útok, zmatek.
tumulus, *ī, m.* 1. návrší, pahorek, vrch, hromada. 2. mohyla, hrob, náhrobek.
tunc tu, tehdy.
tundō, *tutudī, tūsum (tūsum) 3.* a) tlouci, tepati, bít do něčeho; *t. pectora* bít se v prsa; mlátiti obilí. b) řečí na někoho dorážeti *alqm.*
tunica, *ae, f.* spodní šat římský; povlak, obal; *košile.
tunicātus 3. oděný (jen v tuniku, chudý).
tūrārius 3. (*tūs*) kadidlový.
turba, *ae, f.* 1. ruch, hřmot, vřava, zmatek, nepořádek. 2. dav, tláčenice, zástup lidí, lidé; smečka, množství, hromada; lid.
turbāmentum, *ī, n.* prostředek k pobuřování.
turbātiō, *ōnis, f.* zmatek.
turbātor, *ōris, m.* buřič, pobuřovatel.
turbātus 3. zmatený, bouřlivý, vzrušený, rozčilený.
turbidus 3.: 1. v nepořádku jsoucí, rozházený, rozcuchaný; rozbouřený, zvlířený, zkalený; chmurný, temný. 2. *přen.* a) duš. rozbouřený, rozčilený, nepokojný; *turbida tempora, t—ae rēs, t—um, ī, n.* nebo v *plur.* bouře, bouřlivé doby. b) buřičský, odbojný, vzrušený, rozrušený; ustrašený, hněvivý.
turbineus 3. vířivý.
1. turbō 1.: 1. a) rozmetati, rozcuchati, *t. signa* stopy zmásti. b) rozehnati, zaplašiti. c) uvést v nepořádek, ve zmatek, zmásti, řádit; *t. omnia divina humanaque* rušiti všechnen řád božský i lidský. d) rušiti

auspicia, foedera; vyrušovati, přerušovati; přepadnouti, překvapiti; (ve výkladu) plésti; *turbatur* jest poplach; *equos* plašiti, *bellum* rozbouřiti, *aquam* rozvířiti, čeřiti, valiti. 2. a) bouřiti, pobuřovati, rušiti pořádek, působiti převrat; *ne-prech.* bouřiti se. b) vzrušiti, rozrušiti, rozčiliti; mysl másti; znepokojovati, strašiti, děsiti; ke hněvu roznécovati.

2. **turbō, inis, m.** (*turben, n.*) 1. a) vír, vichřice, smršť, bouře, *přen.* buřič. b) vír vodní, vír prachu, víření; rozmach, síla. 2. vířící kotouč, „vlk“, vřeteň; závit.

turbulenter=turbulentē.

turbulentus 3.: 1. nespořádaný, zmatený. 2. a) rozbouřený, bouřlivý, nepokojný, vzrušený, rozčilený, vášnivý. b) pobuřující, buřičský, odbojný.

turdus, ī, m. drozd, kvíčala.

tūreus 3. (*tūs*) kadidlový.

turgeō, tursī — 2. a) býti naduřelý, nalévati se; býti nadmutý, naběhlý. b) o slohu; býti bombastický.

turgescō, tursī — 3. a) duřeti, pučeti, nalévati se. b) nadýmati se, jitřiti se.

turgidulus 3. napuchlý.

turgidus 3. a) naduřelý, vzduť, oteký. b) *přen.* nadutý, nabubřelý.

tūribulum, ī, n. (*tūs*) kadidelnice.

tūri-cremus 3. kadidlo pálicí.

tūri-fer, a, um kadidlo plodící.

tūri-legus 3. kadidlo sbírající.

turma, ae, f. 1. četa jezdců, šik, voj. 2. zástup, dav.

turmālis, e náležející k četě; *t—ēs, ium, m.* jezdců čty.

turmātīm po četách, v oddílech.

Turnus, ī, m. král Rutulů.

turpiculus 3. (dosti) ošklivý, šeredný.

turpi-ficātus 3. zohavený, zohyzděný.

turpis, e 1. nehezský, ošklivý, špinavý. 2. hanebný, hnusný, potupný, sprostý, nečestný; neřestný, necudný; *turpe est* jest hanebno, hanba; *alqd t—e ducere* za hanbu pokládati; *turpiter factum* hanebný čin.

turpitūdō, inis, f. 1. ošklivost, ohavnost. 2. hanebnost, sprostota, nemravnost, potupa, hanba; *t—inī esse* býti k hanbě.

turpō 1. zohyzditi, zohaviti, zašpinit; *přen.* haněti, „špinit“.

turri-ger, a, um věže nosící, věžatý; *t—a dea Kybele* s hradební korunou na hlavě.

turris, is, f. 1. vysoká stavba, hrad, palác. 2. věž. 3. holubník.

turrītus 3. a) věžatý, věžemi opatřený; *t—a Cybele* s hradební korunou. b) vysoký jako věž.

turtur, uris, m. hrdlička.

tūs, tūris, n. kadidlo, oběť kadidla.

Tūsculum, ī, n. město v Latii. *Tūsculānus 3.* tuskulský; *T—I, ōrum, m.* obyvatelé Tuskula; *T—um, ī, n.* statek a vila v Tuskulu (Ciceronova); *Tūsculānēnsis, e* týkající se Tuskula, tam ztrávený.

Tuscus 3. tuský, etruský, tyrrhenský. *Tuscī* Etruskové; Etrurie; tuský statek a vila.

tussicula, ae, f. kašel.

tussiō 4. kašlati.

tussis, is, f. kašel.

tūtā-men, inis (—mentum, ī) n. ochrana.

1. *tū-te* zesílené *tū ty.*

2. *tūtē* bezpečně, jistě.

tūtēla, ae, f. 1. a) ochrana; *in (sub) t—ā esse.* b) správa, řízení, starost, udržování; *t. pacis* starost o udržení míru. c) ochránce, strážce, chráně-nec. 2. poručnictví, poručenství, jmění poručenovo; *in suam t—am venire* státi se plnoletým, *per t—am* jako poručník.

***tūtēlāris, e** ochranný.

tūticus viz meddix.

tūtō přisl. jistě, bezpečně, v bezpečí.

1. **tūtor, ōris, m.** a) ochránce, strážce. b) poručník.

2. **tūtor 1.:** 1. chrániti, hájiti, stříci, zabezpečovati; ve voj. krýti; na soudě hájiti, zastupovati. 2. starati se o něco; něco řídit, prováděti; *inopiam t.* pomáhati v nedostatku.

tūtus 3.: 1. a) chráněný, bezpečný, jistý; *doplňk.* v bezpečí, bez nebezpečí. b) chránící se, opatrný. 2. spolehlivý; *tūtum, ī, n.* bezpečí, bezpečnost, jistota.

tuus 3. tvůj; *tuae iniuriae* křivdy tebou (i na tobě) spáchané; *tuī, ōrum, m.* tvoji lidé, příslušníci, přátelé, spo-

- lečníci; *tuum*, *ī*, *n.* tvé věci, tvůj majetek, dar.
- Tydeus**, *ī*, *m.* syn krále Oinea v Kalydonu; *Tydidēs*, *ae*, *m.* Tydeovec, Diomedes.
- tympanum**, *ī*, *n.* [ř.] 1. ruční bubínek. 2. kolo bez paprsků u nákladních vozů; kolo zdvihadí neb vodní; *vojenský buben.
- Tyndareus**, *ī*, *m.* myth. král ve Spartě; *Tyndaridēs*, *ae*, *m.* Tyndareovec; *Tyndaris*, *idis*, *f.* Tyndareovna.
- Tyndaris**, *idis* *f.* (—*ium*, *iī*, *n.*) město na sev. Sicílie; *Tyndaritānus* 3. tyndarijský; *T—ī* Tyndařané.
- ***typarium**, *ī*, *n.* znak, odznak.
- Typhōeus**, *ī* (—*eos*) = **Typhōn**, *ōnis*, *m.* myth. obr. svržený pod Etnu; *Typhōius* 3. (fem. *Typhōis*, *idis*) Tyfonův.
- ***typographicus** 3. (knih)tiskařský.
- typus**, *ī*, *m.* [ř.] obraz, figura; *v plur. písmena, tisk.
- tyrannicus** 3. [ř.] tyranský, despotický.
- tyrannis**, *idis*, *f.* [ř.] samovláda, násilná vláda; říše samovládcova.
- tyrannoctonus**, *ī*, *m.* [ř.] vrah tyrana (—*ū*).
- tyrannus**, *ī*, *m.* [ř.] samovládce, pán; tyran.
- tyrotarichum**, *ī*, *n.* [ř.] paštika z nasolených ryb a sýra.
- Tyrrhēnī**, *ōrum*, *m.* [ř.] Etruskové; *adj.* *Tyrrhēnus* 3. — *Tyrrhēnia*, *ae*, *f.* Etrurie.
- Tyrtaeus**, *ī*, *m.* spartský básník elegií (7. st. př. Kr.).
- Tyrus** (—*os*), *ī*, *f.* město ve Foinikii, odkud založena Karthagina; *Tyrius* 3. tyrský, karthaginský, přen. purpurový, nachový. *Tyriī* Tyřané, Karthagiňané.

U

1. **über**, *eris* *n.*, 1. výmě, prs; hrud', prsa. 2. přen. bohatství, úroda, půda.
2. **über**, *is* *adj.* 1. plodný, úrodný, žírný. 2. bohatý, plný, vydatný.
- ūbertās**, *ātis* *f.* plodnost, úrodnost, úroda, bohatost, hojnost.
- ūbertim** přísl. (*ūberius*, *ūberimē*) hojně, obšírně.
- ūbertō** 1. zúrodňovati.
- ubī** (*ubi*) 1. táž. kde? *ubi terrarum*, *gentium* kde na světě; neurč. kdekoli, 2. čas. kdy, když, kdykoli; *ubi primum* jakmile, jak. 3. est *ubi* někde, někdy.
- ubīcunque** kdekoli, leckde, všude.
- Ūbīī**, *ōrum*, *m.* germánský kmen na Rýně (Rhein); *Ubius* 3. ubijský.
- ubi-nam** kde pak?
- ubīque** 1. a kde, a když. 2. kdekoli, leckde, všude.
- ubi-vīs** kdekoli, všude.
- Ūcalegōn**, *ōnis*, *m.* Trojan.
- ūdus** 3. vlhký, mokrý, zavlažovaný, zrosený.
- ulcerō** 1. (roz—)jitřiti; rozbolavěti, otlačiti.
- ulcerōsus** 3. a) plný, boláků, bolavý, trudovitý. b) rozervaný (láskou).
- ulcīscor**, *ultus sum* 3. a) *alqm* mstíti se někomu, na někom, trestati. b) *alqm*, *alqd* mstíti se za někoho, pro něco; zjednávatí zadostiučinění, mstíti někoho.
- ulcus**, *ulceris*, *n.* 1. bolák, vřed, rána 2. „bolavé“ místo, vada, chyba.
- Ulixēs**, *is*, *m.* Odysseus.
- ūlīgō**, *inis*, *f.* (*udus*) vlhkost, mokro.
- ūllus** 3. některý, (ně—)jaký; *nōn ullus* = *nullus*, *neque ullus* = *et nullus*; *sine ullā spe* bez naděje; *subst.* někdo, zápor. nikdo, zřídka v *ne-utru* něco, zápor. nic.
- ulmus**, *ī*, *f.* jilm.
- ulna**, *ae*, *f.* loket, paže.
- Ulpīus**, jméno říms. rodu; císař M. *Ulpīus Traiānus* 98—117.
- ulter**, *ultra*, *ultrum*; v pozitivu jen přísl. **ultrō** a **ultrā**, viz tyto. 1. kompar. **ulterior**, *ius* vzdálenější, odlehlejší, zadní; *u. ripa* protější břeh; *Gallia*, *Hispania* U. Zadní; *ulteriōrēs* vzdálenější obyvatelé, *ulteriōra* vzdálenější krajiny, věci; *u—ius* přísl. dále, *u—ius iustō* dále než slušno. 2. *superl.* **ultimus** 3. a) nejvzdálenější, nejzazší, nejkrajnější, poslední, konečný; *doplňk.* nejdále, nejzáže, na kraji; *u—um iugum* konec

hřbetu, *u—ā* via konec cesty; *u—ī*, *ōrum*, *m.* nejvzdálenější obyvatelé; *u—ā*, *ōrum*, *n.* nejvzdálenější končiny, hranice. *b)* čas. poslední; *u.* *lapis* náhrobek; nejstarší, první; *přen.* nejnižší, nejnepatrnější; *doplňk.* konečně, naposled; *manum u—am rei imponere* něco dokončiti; *neutrum ultimum*, *ī* (neb v *plur.*) posledek, konec; *ad u—um* na konec (až) do konce; *illud u—um* tehdy naposled. *c)* stupeň: krajní, poslední, nejvyšší, nejhlubší; rozhodný *dimicatio*; *u—um*, *ī*, *n.* (*plur.*) krajnost, nejvyšší stupeň; *ad u—um* krajně, svrchovaně; *ultima audere* odvážiti se posledního, *u—ā* *pati* nejhorší věci, *u—ā* *cernere*, konec, nezbytí.

*ultimate až na konec.

ultiō, *ōnis*, *f.* pomsta, trest.

ultor, *ōris*, *m.* mstitel, trestatel.

ultrā 1. *přísl.* *a)* míst. na oné straně, tam, dále. *b)* čas. dále, nadto, budoucně, příště; příliš. 2. *předl.* *s akus.* *a)* na oné straně, s oné strany, na druhou stranu, za: *cis Padum ultraque*. *b)* čas. dále. dále než, za, přes, nad. *c)* způsob, míra: *u. modum*, *vires* nad přes; mimo; *u. minas procedere* dále než k hrozbám.

*ultramarinus 3. zámořský.

ultrix, *īcis*, *f.* mstitelka, trestající.

ultrō *přísl.* 1. na onu stranu, tam, s oné strany. 2. *přen.* *a)* nadto, dokonce. *b)* dobrovolně, o své vůli; útočně, výbojně, bez příčiny; *u. bellum inferre* počíti útočnou válku.

ulula, *ae*, *f.* sýček.

ululātus, *ūs*, *m.* řev, vytí, ryk, křik, nářek, bědování.

ululō 1. řvati, výti, houkati, volati, výskati, bědovati, naříkati, ozývati se.

ulva, *ae* *f.* rákosí, sítí.

umbilīcus, *ī*, *m.* 1. pupek. 2. střed; v *plur.* konce hůlky, na niž byl navínut svitek papyru, hlavičky, knoflíky. 3. skořápka, lastura.

umbō, *ōnis*, *m.* pukla na štítu, štít.

umbra, *ae* *f.* 1. *a)* stín *sub u—ā* ve stínu; stinné místo; *u. tonsoris* dílna. *b)* přití, ústraní, soukromý život, klid, pohodlí. *c)* stromy, listí. 2.

přen. tma, noc, mrákota, stín, odstín; záštita; duch, přízrak, přelud, v *plur.* říše stínů; bezduché tělo, pouhý stín, záminka; nohsled, nepozvaný host.

umbrāculum, *ī*, *n.* slunečník, besídka, loubí; stinné místo, učebna, škola.

umbrāticus 3. ve stínu, v ústraní dlicí; školácký.

umbrātilis, *e* 1. domácí, soukromý, klidný. 2. školský, školácký.

Umbria, *ae*, *f.* krajina v sv. Italii; *Umbra*, *bra*, *brum* umberský, *Umbri*, *ōrum*, *m.* Umbrové.

umbri-fer, *a*, *um* stinný.

umbrō 1. stíniti, zastiňovati, stínem zahaliti.

umbrōsus 3. stinný, temný.

ūmectō, *ūmidus* a pod. viz *hū—*.

umerus viz *humerus*.

umquam někdy, kdy, *non u.* nikdy.

ūnā při *unus*.

ūn-animitās, *ātis*, *f.* jednomyslnost, svornost.

ūn-animus 3. jednomyslný, svorný; vedl. tvar *ūnanimis*, *e*, adverb.

*ūnanimiter.

uncia, *ae*, *f.* uncie, $\frac{1}{12}$ assu, $\frac{1}{12}$ libry.

unciārius 3. unciální, čínčí $\frac{1}{12}$ celku.

uncinātus 3. háčkovitý.

ūnctiō, *ōnis*, *f.* mazání (olejem).

ūnctor, *ōris*, *m.* natěrač těla (olejem).

ūnctorium, *ī*, *n.* místnost pro natírání olejem.

ūnctūra, *ae*, *f.* natírání, mazání.

ūnctus 3. *a)* namazaný, natřený, mastný, vysmolený, potřísněný. *b)* uhlažený, tučný, zámožný, bohatý.

1. **uncus**, *ī*, *m.* hák, *pluh; zmar.

2. **uncus** 3. hákovitý, zakřivený, *lakotný.

unda, *ae*, *f.* 1. voda, vodstvo, pramen, řeka, moře, jezero. 2. vlna, nepokoj, bouře.

unde 1. *a)* odkud (táz. i vztaž.); *u. mihi lapidem* kde vzíti kámen? *b)* kde na čí straně, při kom? *unde victoria est?* *c)* pročez, z čeho, zač, od koho; často = *a quo* (*unde natus est*). 2. *unde-unde* odkudkoli.

ūndeciē(n)s jedenáctkrát.

ūndecim jedenáct.

ūndecimus 3. jedenáctý.

undecumque odkudkoli.

ūndēnī 3. po jedenácti.

*undequāque = *undique*.

undique odevšad, se všech stran; všude, na všech stranách.

undisonus 3. vlnami hlučící, deus bůh šumných vln.

undō 1. vlniti se, dmouti se, zdvíhati se, valiti se.

undōsus 3. vlnitý, rozvlněný, vlnami omývaný.

ūnetvīcēsima legiō 21. legie; *ūnetvīcēsīmānī, ōrum*, m. vojnici 21. legie.

ungō (*unguō*), *ūnxī, ūnctum* 3.: 1. mazati, po —, na —, potírati, na —, navoněti. 2. mastiti, zamazati.

unguen, inis, n. = **unguentum**, *ī, n.* vonná mast, vonný olej, mastnota.

unguentārium *ī, n.* peníze na voňavky.

unguentārius, īī, m. voňavkář.

unguentātus 3. navoněný.

unguiculus, ī, m. nehýtek, nehet.

†**unguinōsus** 3. mastný.

unguis, is, m. 1. neher; *ad (in) unguem* přesně, na vlas; *ad u—em factus homo* bezvadný muž. 2. pazour, dráp, pazneht, spár.

ungula, ae, f. pazneht, spár, kopyto; přísloví: *omnibus ungulis* zuby nehty.

ūni-color, ōris jednobarevný.

†**unicornuus, ī** (*—īs, is*), m. jedno-rozec.

ūnicus 3.: 1. jediný, samojediný. 2. jedinečný, obzvláštní, vzácný, výtečný.

ūni-formis, e jednoduchý, prostý; **ūn. vestis* uniforma.

ūni-gena, ae sourozenec, (sourozenka); jednorozený, jedlnečný.

***ūnigenitus** 3. jednorozený.

ūni-manus 3. jednoruký.

***ūniō, ōnis, f.** = *ūnitās; uniones (unionidae)* sladkovodní čeleď mlžů škeblovitých.

ūnitās, ātis, f. jednotnost, jednota, jednotka.

ūniversālis, e (vše-)obecný.

ūniversitās, ātis, f. 1. veškerenstvo, souhrn; *ūn. rerum* celý svět, vesmír. 2. celek; **universita*.

ūniversus 3. a) veškeren, celý; světový, všehomíra; *ū—um, ī, n.* celek, vesmír, svět. b) všeobecný, celkový, povšechný, společný; *in ū—um* vůbec, vcelku.

ūnus 3.: 1. jeden; *unus et alter* jeden

a (i) druhý, *unus aut alter* jeden nebo dva, několik; *ad unum omnes* všichni do jednoho. 2. jediný, pouze jeden; *doplňk. jediné, pouze.* 3. jednotlivý; *ūnus-quisque* jeden každý, *nemo unus* žádný jednotlivec. 4. jeden (a týž), stejný, společný; *unō tempore* současně, najednou; *in unum a)* na jedno místo. *b)* svorně (*consulere*); *ūnā* spolu, pohromadě, současně, společně, najednou. 5. jedinečný, vynikající; *doplňk. daleko, obzvláště; unus omnium (florere)* nade všechny. 6. *neurč. někdo, některý, nějaký; uno tempore* jednou.

†**ūpiliō** = *ōpiliō*.

Urania, ae (*—ē, ēs*), f. musa hvězdářství.

urbānitās, ātis, f. 1. život v městě. 2. a) zdvořilost, uhlazenost, jemnost, vkus, městská mluva; duchaplnost. 2. vtipkování, uličnictví.

urbānus 3.: 1. městský; *praetor, plebs*; týkající se hlavního města, v hlavním městě; *u—us ī, m.* měšťan, měšťák, v *plur.* městský lid. 2. a) domácí, vnitřní, neválečný, v míru. b) městský, uhlazený, zdvořilý, jemný, duchaplný, vtipný; pouliční, dotěrný.

†**turbicus** 3. městský.

urbs, bis, f. město velké, hlavn (Řím); obyvatelé města.

urceus, ī, m. džbán, džbánek.

ūrēdō, inis, f. (*ūrō*) obilní sněť.

urgeō, ursī — 2.: 1. a) tisknouti, tlačiti, strkati, svírat, naléhati, doléhati na někoho (*alqm*), stíhati; *u. mare* plaviti se po širém moři. b) voj. a na soudě: dorážeti, dotírat. 2. *přen. a)* tížiti, trápiti; nutiti, doháněti; spěchat, kvapiti. b) státi na něčem (*alqd*), pilně něco konati, namáhati se, pilně v něčem pracovati vestem. c) zdůrazňovati, vytýkat. d) přiléhati, sousediti, dotýkati se; čas. blížiti se, nastávati

Urgulānia, ae, f. přítelkyně matky Tiberiovy Livie.

ūrīna, ae, f. moč.

ūrīnātor, ōris, m. potápěč.

ūrīnor 1. potápěti se.

urna, ae, f. 1. nádoba, vědro, džbán, hrnec. 2. popelnice, osudí, urna na losy n. hlasovací lístky; *urnam mo-*

vere třásti osudím; hlasování, výsledek hlasování, soud.

urnula, ae, f. džbánek, hrnček, malá popelnice.

ūrō, ussī, ūstum 3.: 1. páliť, roz—, vy—, rozžhavit, zapalovat, spalovat. 2. přen. a) spáliti, šířiti, vysoušeti, působiti palčivou bolest; tlačiti, hnísti, „zpražiti“, šlehati; vášní páliť, vášně rozněcovati; ūrl planouti vášní, láskou. b) páliť=sužovati, trápiť, tížiti.

ursa, ae, f. medvěd, medvědice.

ursus, ī, m. medvěd.

ūrtica, ae, f. kopřiva, žahavka.

ūrus, ī, m. tur, zubr.

Usipetēs, um, m. kmen germánský na dol. Rýnu.

ūsītātus 3. často užívaný, obvyklý, obyčejný, běžný.

ūspiam někde, kde.

ūsquā někde; *neque ūs*. a nikde; někam, zápor, nikam.

ūsq̄ue 1. veskrze, pořád, stále. 2. a) až; *ūs. ad* až k (do); *ūsq̄ue ab* až od hned od (=abusque); *usque Romam* až do Říma, *pectori us.* až po hruď, *us. pedes* až po nohy, pod. *corpus usque a j.* b) s příslovci: *usque eō (adeo)* až tam, až potud, tak dlouho, tak daleko, do té míry; *usque eo-non* tak málo; *quo usque* až pokud, jak dlouho ještě?

ūsq̄ue-quāque všude, vždy a všude, ve všem.

ustilō 1.=ustulo.

ustor, ōris, m. spalovatel mrtvoly.

ustulō 1. spáliti.

1. **ūsū-capiō**, cēpī, *captum* 3. nabýt něčeho prodlením (užíváním).

2. **ūsū-capiō**, ōnis, f. nabytí něčeho vydržením (užíváním).

ūsūra, ae, f. 1. užívání, požitok, braní požitku. 2. půjčka, vý—, úrok(y).

ūsurpātiō, ōnis, f. 1. užívání, po—, upotřebení. 2. (vy-)konání, provedení *itincris*. 3. dovolávání se *civitatīs*.

ūsurpō 1.: užívat, vy—, po—, upotřebiti. 2. užívat slova *vocem*, říkati, pronášeti, jmenovati. b) užívat v jednání, projevovati, vykonávati, dělati *officiū*. c) uplatňovati, dovolávati se *alqd.* d) zneužívat, násilně si osvojiti.

ūsus, ūs, m. 1. užívání, používání, upotřebení; *u. rerum necessariorum* nutné potřeby, *sine militis usu* bez vojska, *usus commerciorum* obchodní styky, *usui esse* býti v užívání, užíván. b) nerušené užívání něčeho, vydržení, prodlení, vykonávání; *ūsus (et) fructus* dočasný požitok, dočasný styk. c) výkon, práce, činnost, *usus forensis*; styk, obcování, známost. 2. přen. a) prakse, zkušenost, znalost, (vý-)cvik; *usus ac disciplina* voj. cvik a kázeň; *usus belli* zkušenost ve válce. b) zvyk, zvyklost, obyčej; *usu venire* stávat se, přilházet se. c) služba, prospěch, užitek, výhoda, přednost, účinek, *usui esse* býti k užtku, hoditi se, *nulli usui esse* nebýti k ničemu; *ex usu alcis* k prospěchu, s prospěchem. d) potřeba, nutnost; *u. est* jest potřeba (-b); *usui esse* býti k potřebě.

ut (uti) 1. přísl. jak. a) o způsobu: táz. přímo i nepř., zvolací *ut melius* jak, oč lépe, čím lépe; vztaž. jak, jako, jakož(to); srovn. *ut—ita (sic)* jak(-o) tak; zkrác. *ut qui=ut is, qui*; jinak *ut qui s coni.=quippe qui* jenž, ježto, protože; *ut quisque — ita* jak kdo — tak, čím kdo — tím; podm. srovn. jakoby: *ut re imperfectā*; připoušt. *ut—ita (sic)* jakoli — přece, sice — ale; omezovací *ut tum erant tempora* na tehdejší poměry, *ut plurimum* ponejvíce; vztahové: *ut erat copiosus* jak byl zámožný, podle zámožnosti; sluč. na př., jako na př., tak na př.; *ut si* jako kdyby. b) čas. *ut (primum)* jak, jakmile; od té doby, co..., když, kdykoli; zřídka míst. kde. 2. spojka s *coni.* a) účelná, snahová, přací aby, záp. (ut) ně. b) účinková aby, že; záp. *ut non*. c) připoušt. ať, třeba, byť i, kdyby i. d) v otázkách projevujících nevoli: že by, aby: *te ut ulla res frangat?* e) někdy = *utinam*, kéž!

utcumque 1. jakkoli, ať jakkoli. 2. jakž — takž, nějak.

ūtēns, entis užívající, kdo užívá.

ūtēnsilia, ium, n. potřebné věci, potřeby.

1. **ūter**, ūtris, m. měch.

2. **uter**, utra, utrum 1. kdo ze dvou,

z obou, který ze dvou (obou) táz.
1 vztažné. 2. neurč. jeden ze dvou,
obou.

uter-cumque 3. kdokoli, kterýkoli
ze dvou (obou).

uter-ilbet 3. kterýkoli ze dvou (obou).
ten neb onen.

uter-que 3. oba, jeden i druhý (každý
zvlášť); *utraque litterae* oba dopisy,
utrique exercitūs obě vojska.

uterus, *ī*, *m.* 1. břicho: život (i mateř-
ský), lůno; plod, dítě; potomstvo,
rodina. 2. nitro věci, dutina (lodi).

uter-vīs 2. kterýkoli, oba.

utī = *ut*.

Utica, *ae*, *f.* město sz. od Karthaginy;
Utic. nsis, *e* utický; *U—ses, ium, m.*
Utičané.

ūtilis, *e* vhodný, schopný, užívaný,
potřebný *alci rei, ad (in) rem*. 2. uži-
tečný, prospěšný, výhodný; *non ū.*
škodlivý, zhoubný; *utile est* bylo by
užitečno, s prospěchem; *u—e, is, n.*
užitečná věc, potřeba.

ūtilitās, *ātis, f.* 1. vhodnost, schop-
nost, potřeba. 2. užitek, užiteč-
nost, prospěch, výhoda; *v plur.*
zájmy.

ūtiliter užitečně, ku prospěchu.

utinam kéž, kéž by!

1. **utī-que** (= *et ut[i]*) a jak, a aby,
a že.

2. **utique** *přisl.* a) jakkoli, jistě, aspoň,
naprosto. b) dokonce, obzvláště,
velmi.

ūtor, *ūsus sum* 3.: 1. a) užívati, po-
užívati, upotřebovati, zacházeti s ně-
čím, zabývati se něčím; *utī loris*
říditi otěže, veste nositi šat, *alqā*
domo uti bydleti v domě, *mari uti*

plaviti se po moři, *castris* žít v tá-
boře; *tī bonā valet dine* býti zdrav;
largius suō uti příliš jměním plýtvati.
b) *přen.* požívati, jísti, něčím se
živiti: *cibo, lacte*; využíti, těžiti
z něčeho: *sorte, hospitio*; říditi se
něčím (*temporibus* poměry), dbáti
něčeho, jednat, chovati se podle
něčeho; *uti arrogantīā* zpupně se
chovati, *celeritate* rychle jednat;
uti alqā stýkati se, obcovati, žít
s někým; zacházeti s někým, chovati
se k někomu; *familiariter alqā uti*
žít v důvěrném přátelství. 2. míti;
uti consilio míti záměr, odhodlati se,
uti honoribus zastávati čestné úřady,
uti alqā teste míti někoho za svěd-
ka.

ut-pote jak možno, ovšem, ježto, to-
tiž, (zvl. s *quī*).

utrīm-que s obou stran, na obou
stranách.

utrō na kterou stranu (z obou).

utrobīque (*utrūbīque*) na obou stra-
nách, všade.

utrōque na obě strany (místa).

utrum — (*an*) zda-li — či.

ut-ut jakkoli.

ūva, *ae*, *f.* hrozen, víno; včelí roj
v hroznu.

ūvēscō — — 3. vlhnouti, svlažovati se.

ūvidulus 3. poněkud vlhký.

ūviduś 3. vlhký, mokrý; napitý, roz-
jařený.

uxor, *ōris, f.* manželka, choť; *u—em*
ducere ženiti se.

***uxōrātus** 3. oženěný, *m.* manžel.

uxōrius 3. a) manželčin; *res u—ā*
věno, manželství; *condicio u—ā*
sňatek. b) ženu příliš milující.

V

vacātiō, *ōnis f.*, prázdno, zproštění,
úleva, dovolená (*alcis rei* od něčeho)
zvl. od prací a povinností; trvalá
dovolená; propuštění z voj. služby
(*aetatis pro věk*); poplatek za dovo-
lenou, výkupné.

vacca, *ae*, *f.* kráva.

vaccīnium, *iī, n.* borůvka, brusinka.

†vaccīnus 3. kravský (od krav).

vaccula, *ae*, *f.* kravka, kravička.

vacillō 1. a) viklati se, klátiti se,
kývati se, potáceti se, vrávorati.
b) býti nestálý, vrtkavý.

vacō 1.: 1. býti prázdny, pustý,
uprázdňený, volný. 2. *v. rē, ā rē*
býti prost, prázdny, svobodny,
zbaven čeho, nemíti něčeho, býti
bez něčeho (*ā culpā*, míti prázdno
ab opere. 3. a) míti prázdno, od-
počívati, býti volný k něčemu *alcī*

rei; *vacare foro* věnovati se veřejnému životu; zabývati se něčím *in alqd*; *vacans* nezaměstnaný, volný. *b) vacat* jest kdy, možno; má kdy, může.

vacue-faciō, *fēcī*, *factum* 3. (*pass. —fīō*) vyprazdňovati, uprazdňovati. **vacuitās**, *ātis*, *f.* 1. prázdnota; zproštění něčeho, stav bez něčeho. 2. uprázdnění místa, úřadu a pod.

vacuus 3.: 1. *a)* prázdny; voj. neobsazený, nekrytý; pustý, mrtvý *domus*, volný, prostorný, širý *aurae*; klidný, tichý. *b)* uprázdněný, volný, *equus* bez jezdce; nezadaný, nezamilovaný *cor*; uvolněný, ovdovělý. *c)* volný = někomu přístupný, otevřený: *domus nuptiis*. 2. *rē ā rē* (*rei*, *gen.*): prostý, zproštěný, zbavený, nemající něčeho, jsoucí bez čeho; *gladius v. vaginā* vytasený. 3. nezaměstnaný, odpočívající, klidný, bezstarostný; *v—um tempus* prázdny, volný čas; *vacuum est* jest kdy, možno, dovoleno, lze; **vacuum**, *ī*, *n.* prázdnota; místo prázdné, neobsazené, volné.

vadimōnium, *iī*, *n.* (1. *vas*) 1. záruka složená, že se strana dostaví k soudu. zajištění zárukou, ručení, soudní stání; *imponere alci v.* vymáhati záruku od někoho, poháněti k soudu, *v. facere smluviti*, *promittere* záruku soudní dáti, umluviti lhůtu stání, *v. concipere* sepsati soudní smlouvu. 2. lhůta, pře, termín.

vādō, *sī* — 3. kráčet, jíti, ubírat se.

vador 1. zavazovati soudní zárukou, poháněti před soud.

vadōsus 3. plný brodů, mělký.

vadum, *ī*, *n.* 1. brod, mělčina; *v—ō transire flumen* přebřísti řeku. 2. voda, vlny, moře, řeka.

vae ach, běda!

vaecors, *vaesanus* = *vēcors*, *vēsanus*.

vafer, *fra*, *frum* chytrý, šibalský, vtipný, záludný.

***vagābundus**, *ī*, *m.* poběhlík (*fem. v—a, ae*).

vagātīō, *ōnis*, *f.* potulování, pobíhání.

vāgīna, *ae*, *f.* pochva; obal klasu.

vāgiō 4. kvílet, vrněti, brečeti.

vāgius, *ūs*, *m.* kvílení, vrnění.

vagor 1.: 1. sem tam chodit, potulo-

vati se, bloudit, poletovat; voj. býti rozptýlen, harcovati; pohybovati se, (roz-) šířiti se. 2. býti nestálý, měnivý.

†**vagulus** 3. těkavoučký.

vagus 3. *a)* sem tam chodící, potulující se, těkavý, bludný; bloudící. pohyblivý, rozptýlený, porůznu. *b)* přen. volný, nevázaný, nespořádaný, nestálý, vrtkavý.

valdē velmi, tuze.

vale-dīcō, *xī*, *ctum* 3. dáti sbohem, rozloučiti se.

valēns, *entis* silný, statný, zdravý, mocný, mohutný.

valeō, *uī*, *itūrus* 2.: 1. býti silný, zdrav, míti sílu; *non v.* nemíti síly, býti bez vlády; *minus v.* stonati, churavěti; *parum animo v.* býti slabomyslný; v dopisech: S. V. *si vales*, S. V. V. *si vos valetis*, B. E. *bene est*, G. *gaudeo*, E. V. *ego valeo* a j.; *vale* buď zdrav, buď sbohem (*extremum, supremum vale*); *iussi eum valere* da! jsem mu sbohem; *valeat* ať dá pokoj, pryč s ním! 2. přen. *a)* býti silný, mocný, něco dovésti, dokázati, míti sílu, váhu, vliv, význam; *platiti*, zmoci se, vynikati; *urbs valuit* zmohlo se; poříditi, míti úspěch, dařiti se, vyplnit se; *multum, plus, plurimum valere* míti velkou, největší moc; *plus, plurimum v.* míti převahu, vítěziti. *b)* napomáhati, hoditi se, sloužiti, moci, zmoci, dovésti. *c)* *platiti* (o mincích); míti význam, znamenati.

Valerius, *iī*, jméno říms. rodu; *V—ius* 3. *Valeriānus* 3. Valériův.

valēscō, *valuī* — 3. zesíliti; zmohutněti, růsti.

valētūdinārium, *iī*, *n.* nemocnice.

valētūdō, *inis*, *f.* 1. zdraví; *v—ini servire, operam dare* pečovati o své zdraví. 2. zdravotní stav (*vox media*); *bona v.* zdraví, *mala, infirma v.* nemoc, churavost.

validus 3. silný, statný, mohutný, zdravý, *auster* prudký; *male v.* churavý, nemocný; přen. silný, mocný, pevný, závažný, účinný, platný; vhodný.

vallāris, *e* násep.

vallis (*vallēs*), *is*, *f.* údolí, úval, důlek.

vallō 1. *a)* zřizovati násep, val; ohra-

diti náspem, opevňovati. b) obklíčiti = chrániti.
vallum, *ī*, *n.* 1. násep, val, ohrada, tábor. 2. *přen.* záštita, ochrana.
vallus, *ī*, *m.* kůl, tyčka; ohrada z kolů, srub.
***valor**, *ōris*, *m.* cena, platnost, částka (peněžní).
valvae, *ārum*, *f.* veřeje. dveře (dvojkřídle); i sg. †*valva* křídlo dveří, brána.
Vandalī (—*ilī*), *ōrum*, *m.* germánský kmen Vandalové.
vānēscō — — 3. mizeti, rozplývati se, hynouti.
***vanillaceus** 3. vanilkový.
vāni-loquentia, *ae*, *f.* tlachání, žvástání, vychloubání.
vāni-loquus 3. vychloubavý, chlubičský.
vānitās, *ātis*, *f.* 1. prázdnot, povrchnost, marnost, zbytečnost. 2. lehkomyšlnost, lstivost; vychloubavost, ješitnost.
vannus, *ī*, *f.* opálka, ošatka.
vānus 3.: 1. prázdň, *aristae* hluché, *imago* nehmotný, *acies* prořídý. 2. a) jalový, povrchný, lichý, nepravdivý, klamný, zdánlivý; v *doplňku*: na prázdno, nepravdivě; *vānum*, *ī*, *n.* prázdna, nepravdivá věc, přelud. b) marný, neprospěšný, bezúčelný; nadarmo, bez účinku. c) lehkomyšlný, nestálý, lživý, podvodný; chlubený, ješitný.
vapor, *ōris*, *m.* pára, výpar, dým, žár, horko, oheň.
vapōrārium, *ī*, *n.* parní roura v lázních.
vapōrō 1. zaplňovati parou, dýmem, zahalovati v dým.
vappa, *ae*, *f.* slivky, břečka; *přen.* hýřil, ničema.
vāpulō 1. býti bit; *sermonibus* býti přetřásán.
variātiō, *ōnis*, *f.* různost.
vāricus 3. s křivýma nohama, šmačhavý.
varietās, *ātis*, *f.* 1. pestrost. 2. *přen.* a) pestrost, rozmanitost, rozličnost, všestrannost. b) různost, nestejnost. c) proměnlivost, nestálost, střídání.
variō 1.: 1. a) činiti pestrým, rozmanitým; zpestřovati, barviti, promě-

ňovati, pestře vyzdobiti; činiti něco rozmanitého: *variare sententias* pronášeti různá mínění, způsobiti různost mínění; pod v. *consilia*; *variātus* 3. rozmanitý, rozličný; b) střídati, vy—, *variant vices* střídají se ve službě. 2. a) býti pestrý, rozmanitý, měniti se. b) různiti se, neshodovati se: *sententiae variant*. c) střídati se.
***variola**, *n.* neštovice.
varius 3.: 1. pestrý, strakatý. 2. *přen.* a) pestrý, rozmanitý, rozličný, *ingenium* všestranné, obsáhlé nadání; v. *clamor* pomíšený, zmatený. b) různý, rozdílný, nestejný, proměnlivý, nestálý, vrtkavý; *femina semper varium* žena jest nestálý tvor; střídavý: *variā victoriā pugnare*.
Varius, *ī*, *m.* jméno říms. rodu.
vārix, *icis*, *f.* křečová, strhaná žíla.
Varrō, *ōnis*, *m.* příjmení římské; *Varrōniānus* 3. Varronův.
vārus 3. a) křivý, křivonohý, zahnutý. b) na různě obrácený, protivný.
Vārus, *ī*, *m.* římské příjmení.
1. **vas**, *adis*, *m.* rukojmí, ručitel, záruka, zastavenec.
2. **vās**, *vāsis*, *n. plur.* *vāsa*, *ōrum*; nádoba, váza, v *plur.* nádobí. náčiní, nářadí, voj. zavazadla; *vasa colligere* sbírat zavazadla, připravovati se k odchodu; v—*a conclamare* dáti znamení k odchodu.
***vasallus**, *ī*, *m.* man, vasal.
vāsārium, *ī*, *n.* peníze pro úředníka na zařazení se v provincii, výpravné.
vāsculārius, *ī*, *m.* pasíř, zlatník.
vastātiō, *ōnis*, *f.* pustošení, plenění.
vastātor, *ōris*, *m.* pustošitel, pronásledovatel.
vasti-ficus 3. činící spoustu, pustošivý.
vastitās, *ātis*, *f.* 1. pustota, (s-)poušť, opuštěnost, prázdnota. 2. zpustošení, poplenění; pustošitel.
vastō 1. a) činiti prázdň, pustým, pustošiti, pleniti. b) *mentem* v. řádit v mysli.
vastus 3. a) pustý, zpustlý, opuštěný, zpustošený. b) širý, rozsáhlý, ohromný, mocný, silný *impetus*, rozpoutaný, nevázaný *animus*. c) hrubý, nevzdělaný.
vātēs (—*is*), *is*, *m. f.* 1. věštec. věštyně, věštba; te vate podle tvé věštby. 2. pěvec, básník, básnířka.

Vāticānus 3 vatikánský; *V—us, ī, m.* (*mons*) Vatikán.
vāticinātiō, ōnis, f. (*cano*) věštění, věštba.
vāticinātor, ōris, m. věstec.
vāticinor 1. (*cano*) 1. věštiti, věštecky napomínati, hlásati. 2. býti u vytržení, blouzniti.
vāti-cinus 3. věstecký, věstí.
Vatīnius, ī jméno říms. rodu. *Vatiniānus* 3. Vatiniův, vatinijský.
vatillum, ī, n. pánev, pánvice.
 1. —*ve* nebo, aneb; při záporu *ani*; *ve—ve* (*aut* či *vel—ve*) buď, anebo.
 2. **ve* = *vae*.
vē-cordia, ae, f. zběsilost, šílenost.
vē-cors, dis zběsilý šílený.
vectīgal, ālis, n. 1. daň, poplatek, nájemné, clo; *v—ia locare* pronajmouti vybírání daní. 2. *vectigal praetorium* čestný dar peněžitý správci provincie, *v. aedilicium* příspěvek aedilům na hry (obojí od provinciálů). 3. v *plur.* poplatné území. 4. důchod, příjem.
vectīgālis, e 1. placený j. daň. 2. z čeho se platí daň, nájem. 3. daň platící, poplatný.
vectiō, ōnis, f. vození, ježdění.
vectis, is, m. páka, závora.
vectō 1. jezdit, svážeti; —*or* jezdit, objížděti.
vector, ōris, m. 1. vozitel, nosič. 2. cestující, plavec, jezdec.
vectōrius 3. převozný, dopravní.
vectūra, ae, f. dovoz, převoz, vůz.
vegetus 3. hbitý, statný, svěží, čilý.
vē-grandis, e 1. drobný, maličký. 2. tuze veliký, náramný.
vehemēns, entis (veho) 1. prudký, rychlý, kvapný *fuga*. 2. a) náhlý, prchlivý, vášnivý *ingenium*; násilný, dravý *lupus*. b) rázný, rozhodný, přísný; silný, mocný.
†vehementia, ae, f. prudkost.
vehiculum, ī, n. vozidlo, povoz, vůz, loď.
vehō, vēxī, vectum 3.: 1. vézt, vozit, přivážeti, do—, od—, dopravovat, táhnouti, nésti, unášeti, přinášeti. 2. v *pass.* býti vezen, jeti, plouti, letěti, *in pericula* vrhnouti se, *curru, navi, equo* jeti na něčem.
Vē(i)ī, ōrum, m. město sz. od Říma;

Vēiens, entis = *Vēientānus* 3. *Vēius* 3. vejský; *Vēiens m.* Vejan. *Vēientānum, ī, n.* (*vinum*) špatné víno vejské.
Vē-iovis, is, m. starý latinský bůh; Jupiter, Apollon?
vel (velle) buď, buďto. 1. spojka rozlučovací *vel-vel.* a) buď, buď; buď — anebo. b) i — i, jak — jak, jednak — jednak; při záporu *ani* — *ani*; jedno *vel* nebo, nebo-li, *vel etiam, v. potius* nebo spíše, nebo raději; *vel* u záporu *ani*. 2. *přisl.* a) i, třeba, že. b) u superlativu snad, zajisté, asi. c) jako na př., zejména.
Vēlābrum, ī, n. čtvrt římská při Tiberu.
vēlāmen, inis, n. přikrývka, pokrývka, rouško; roucho, oděv.
vēlāmentum, ī, n. 1. v *plur.* stužky, prosebné ratolesti. 2. *přen.* rouška, zástěra.
vēles, itis (velox), obyč. plur. vēlites, um, m. lehká pěchota, lehkooděnci, harcovníci.
vēli-fer, a, um plachtonosný, plachetní.
vēli-ficātiō, ōnis, f. plavba.
vēli-ficor 1. (—*ō* 1.) a) plachty napínati, plaviti se, plouti. b) *přen.* usilovně pomáhati.
vēlitāris, e: arma v—ia výzbroj lehkooděnců.
Velitrae, ārum, f. město v Latii; *Veliternus* 3. veliterský, *V—ī* Velitřané.
vēli-volāns, antis plachtami létající.
vēli-volus 3. plachetní; plachtonosný *mare*.
vellicō 1. škubati, trhati, řečmi přetrásati; utrhati, duševně trýzniti.
vellō, vellī (vulsī), vulsum 3. škubati, podškubávati, vy—, trhati, rváti; *v. postes* vypáčiti; *v. signa* dáti se na pochod.
vellus, eris, n. (vello) 1. vlna. 2. rouno, kůže zvířat obětních; roucho, šat. 3. v *plur.* „beránky“ na nebi.
vēlō, 1. a) opatřiti plachtou; zavinouti, o—, obalovati, zahalovati, zastírat, pokrývati, odívati; *velari* zahalovati se, pokrývati se; *capite velato* se zahalenou hlavou; *voj. velatus* 3. lehkoodětec. b) *přen.* zdobiti, krášleti, zastírat.
vēlōcitās, ātis, f. rychlost, čerstvost.

vėlōx, *ōcis* rychlý, hbitý, spěšný, prudký; *Horae v—s* prchavé.
vėlum, , *n.* 1. lodní plachta, *přen.* loď; *dare v—a fatis* svěřiti osudu; *vela facere, pandere, solvere* napnouti, rozvinouti, *legere* svinouti. 2. plachta vůbec, opona, záclona; stěna u stanu.
vel-ut (*—uti*) 1. jako, jakoby. 2. *velut-sī* jakoby s *coni.* 3. jako na příklad.
vēna, *ae, f.* 1. žíla, tepna. 2. a) nitro; nadání, vloha. b) pramen; žíla kovu, kov; céva stromu.
vēnābulum, *ī, n.* lovecký oštěp.
Venāfrum, *ī, n.* město nad řekou Volturnem.
vēnālicius 3. a) prodejní; *v—ia, iōrum, n.* zboží. b) prodávající; *v—ius, iī, m.* otrokář.
vēnālis, *e* 1. prodejní; *res v—ēs, venalia, ium, n.* zboží, věci prodejné; *v—is, is, m.* otrok. 2. prodejní, úplatný, porušitelný.
vēnāticus 3. lovecký, hončí.
vēnātiō, *ōnis, f.* 1. lov, lovení. honba, štvanice. 2. zvěř, zvěřina.
vēnātor, *ōris, m.* 1. lovec; *v. canis* lovcí. pes. 2. slíditel, zkoumatel.
vēnātōrius 3. lovecký.
vēnātrīx, *īcis, f.* lovkyně.
vēnātus, *ūs, m.* lov, lovení.
vēndibilis, *e* 1. prodejní; co lze snadno prodati. 2. líbivý, oblíbený.
vēnditātiō, *ōnis, f.* nabízení na prodej, vychvalování, vychloubavost.
vēnditātor, *ōris, m.* nabízeč na prodej, vychvalovatel.
vēnditiō, *ōnis, f.* prodej, dražba, pronajímání (dražbou).
vēnditō 1. a) prodávati, nabízet na prodej; b) zaprodávati, něčím kupčiti, kramařiti: *decreta, imperia* a j. 2. doporučovati; *se alci v.* louditi se v něčí přízeň.
vēnditor, *ōris, m.* prodavač.
vēn-dō, *didī, ditum* 3. (*venum—do*) 1. dávat do prodeje, prodávati, *pluris* draže, *minoris* laciněji; *arbitrium salis vendendi* solní monopol; v dražbě prodávati, pronajímati. 2. zaprodávati, zrazovati, kupčiti, kramařiti něčím: *omnia honesta inhonestaque*. 3. doporučovati, vychloubavati.

Venedī, *ōrum, m.* Vendové, Slované.
venē-ficiūm, *iī, n.* 1. příprava kouzelného nápoje, kouzelný nápoj, kouzlo. 2. jed, otrávení, travičství: *de veneficiis accusare, quaerere*.
venē-ficus 3.: 1. kouzelný, čarodějný. 2. travičský; *venēficus, ī, m.* kouzelník, travič; *v—a, ae, f.* kouzelnice, travička.
venēnātus 3. napuštěný kouzelnou šťavou n. jedem, kouzelný, otrávený, jedovatý.
venēni-fer, *a, um* jedovatý.
venēnō 1. otrávit, uštknout.
***venēnōsus** 3. (velmi) jedovatý.
venēnum, *ī, n.* 1. kouzelná šťáva, kouzelný nápoj, kouzlo. 2. a) jed, otrava, travičství; nákaza, zkáza. b) barva, barvivo.
vēn-eō, *īre, iī — (vēnum eō)* 1. býti prodáván, na prodej, *quam plurimo* co nejdražší, *sub corōna* do otroctví. 2. býti v dražbě prodáván, pronajímán.
venerābilis, *e* ctihodný, ctěný, úcty požívatel.
venerābundus 3. uctivý, úcty plný.
***venerantia**, *ae, f.* = *veneratiō*.
venerātiō, *ōnis, f.* 1. uctívání, velebení, úcta, oslava; modlitba. 2. vážnost, velebnost.
venerātor, *ōris, m.* ctitel, uctívatel.
venereus, *venerius* u *Venus*.
veneror 1.: 1. uctívati, míti v úctě, klaněti se, modliti se, prositi, vyzývati; *venerātus* 3. v *pass.* význ. poctěný, uctěný. 2. uctivě pozdraviti, klaněti se regem; *venerandus* 3. úcty hodný.
Venetī, *ōrum, m.* 1. kmen při ústí pádu. 2. v Bretaňsku. *Veneticus* 3. venetský; *Venetia, ae, f.* Benátsko nebo již. část Bretaňska.
†venetus 3. modrý; *v—a factiō* klub „modrých”.
venia, *ae, f.* 1. milost, laskavost, vlídnost, přízeň; *orare v—am* za milost. 2. dovolení, volnost; *v—am dicendi exposcere* vyžádati si slovo. 3. odpuštění, prominutí; *v—am petere, orare; dare veniam alci* = a) dáti milost, přijmouti na milost, odpustiti. b) vyhověti, sluchu popřáti. c) dáti dovolení, svoliti; (*cum*) *bonā veniā* laskavě, shovívavě; *meā*,

nostrā v—ā s mým (naším) dovolením atd.

Venilia, *ae, f.* 1. choť boha Jana; 2. matka Turnova.

veniō, *vēnī*, *ventum* 4.: 1. přijíti, přibýti, přijeti, připlouti, přitáhnouti, přiblížiti se, přiraziti, dostaviti se; *ventum est* přišlo se, přišli jsme a pod.; *in unum (locum) venire* sejíti se; *ad (in) manūs v. a)* utkati se bojem. *b)* dostati se do rukou; *v. auxiliō* na pomoc. 2. *a)* proniknouti; dostati se *in periculum*, vycházeti; *sol*; *vzcházeti*, *pučeti*, *růsti*; *pocházet* *de gente*, *vznikati*; *ukazovati se: augurium venit*; *jeviti se*, *vyskytovat* se, *stávat* se; *ventūrus* 3. *přítí*, *budoucí*, *nastávající*; *ventura, ōrum, n.* budoucnost. *b)* *v. alci*, *ad, in alqm* připadnouti, dostati se někomu, přejíti k někomu; přijíti na někoho, překvapiti, zastihnouti, zachvátiti. 3. *vejíti*, *vstoupiti* v činnost, *ve stav*, dostati se, upadnouti do něčeho, *v něco*; *v. in amicitiam alci* spřáteliti se s někým, *in spem* míti naději, *in deditionem* vzdáti se, *in potestatem, odium* upadnouti; *dojít*, *doustoupiti* k něčemu; *res vēnīt ad pugnam* došlo k boji; *eō ventum est, ut tak daleko došlo, že...*

vennūcula = *venucula*.

vēnor 1. *loviti*, *u—*, *honiti*; *venantes* lovci.

venter, *tris, m.* 1. život (i mateřský), žaludek, břicho; *přen.* žravost, hýřivost. 2. *břichatost*, nádor.

ventilō 1. (*ventus*) 1. *mávati*, *zachvívati*. 2. *rozdmychati*, *roznítiti*.

ventitō 1. *přicházeti*, *chodívati*.

ventōsus 3. *a)* *větrný*, *v—um mare* bouřlivé, *v—i folles* naduté. *b)* *rychlý* j. *vítr*; *nestálý*, *nejistý*, *prázdný*, *marný*, *lehkomyšlný*, *ješitný*, *chlubný*.

ventri(c)ōsus 3. *břichatý*, *břichu odaný*, *břišní*.

ventriculus, *i, m.* *bříško*, *dutina*; *†žaludek*.

ventus, *i, m.* 1. *vítr*; *secundus, idoneus, prosper* příznivý, příhodný, *adversus* protivný; *v—ō* po větru; *vzduch*. 2. *přen. v. popularis* *nestálá* přízeň lidu, *ventum excitare* nenávidet, *v—i secundi* příznivé pomě-

ry, alii venti nepříznivé časy a pod.

vēnīcula, *ae, f.* druh nakládanych hroznů.

vēnundō viz 1. *venus*.

1. **vēnus**, *i, m.* jen 1. *vēnun-(m) dō* = *vendo*, *prodávati*; *vēnum — eo* = *veneō*. 2. *vēnō* (*dat. úč.*) *na prodej*, *za peníze*.

2. **venus**, *eris, f.* 1. *půvab*, *krása*, *vnada*. 2. *a)* *Venus Venuše, stella V.* oběžnice Venuše. *b)* *láska*, *vášeň*, *cit. požitek lásky*; *milenee*, *milenska*. *c)* *nejlepší vrh při kostkách*. 3. *venereus (—ius)* 3. *a)* *Venušin, homo V.* ctitel Venušin, *iactus v. viz 2. c)*. *b)* *pohlavní*, *smyslný*, *chlípný*; *res veneriae* *požitky lásky*, *chlípnost*.

Venusia, *ae, f.* město v Apulii; *Venusinus* 3. *venusijský*, *V—inī* *Venusijští*, *V—inum* *statek u Venusie*.

venustās, *ātis, f.* *půvab*, *krása*, *sličnost*, *jemnost*, *ušlechtilost*.

†**venustō** 1. *dobývati* *půvabu*, *zdobiti*.

venustus 3. *půvabný*, *krásný*, *sličný*, *roztomilý*, *jemný*, *jemnocitný*, *vtipný*.

vē-pallidus 3. *bledý*, *zsinálý*.

veprēcula, *ae, f.* *křovisko*.

veprēs (*—is*), *is, m.* (*f.*) *křoví*, *trní*.

vēr, *vēris, n.* 1. *jaro*, *vesna*; *primo (ineunte)* *vere* *na počátku jara*; *novum ver* *mladá vesna*. 2. *ver sacrum* *zasvěcení prvotin příštího jara božstvu*. **vērāx**, *ācis* *pravdomluvný*. *pravdivý*.

verbēna, *ae, f.* (*obyč. plur.*) *ratolest*, *snítka*, *bylina*, *travina*.

verber, *is, n. (plur.)* 1. *a)* *rány* (*bičem*), *šlehy*, *bití*, *mrskání*, *v. linguae* *důtky*, *domluvy*. *b)* *přen.* *rána*, *úder*, *tepota*. 2. *metla*, *důtky*, *bič*; *řemen u praku*.

verberātiō, *ōnis, f.* *bití*, *výprask*; *pokuta*, *trest*.

1. **verberō** 1. *a)* *šlehati*, *mrskati*, *bíti*; *napadati*, *kárati*, *týráti*. *b)* *bíti*, *tepati*, *udeřiti*, *stříleti* *po něčem*.

2. **verberō**, *ōnis, m.* *darebák*, *šibeničník*.

verbōsus 3. *rozvláčný*, *obšírný*, *forum* *plné řečí*.

verbum, *i, n.* 1. *a)* *slovo*; *v. voluptatis* *slovo „rozkoš“*; *v—a precantia* *modlitba (—by)*; *v plur.* *často řeč*:

- v—a facere* mlti řeč, mluvit, *v—a f. pro alqo* hájiti, zastávati, přimlouvati se; *exprimere ad verbum*, *v—um ē v—ō* slovo za slovem, doslova; *verbis alcis* něčím jménem, z rozkazu; *verbi causā* na příklad; *verbō* jedním (jen) slovem, krátce. *b)* výrok, *v plur.* slova, znění, text. *c)* slova přísahy, přsežné formule: *in v—a alcis iurare* někomu přísahati věrnost; kouzelné říkadlo. 2. plané slovo, planá řeč; *verba alci dare* klamati, šáliti někoho; pouhé slovo: *verbo — rē* řečí (na oko) — vskutku.
- Vercingetorix**, *īgis*, *m.* král Arvernů.
- vērē** 1. pravdivě, opravdu, právem. 2. upřímně, poctivě.
- verēcundia**, *ae*, *f.* 1. ostýchavost, mravní cit. 2. *a)* nesmělost, skromnost, mravnost, slušnost, počestnost. *b)* úcta, vážnost, ohled. *c)* stydlivost, stud; bázeň, odpor *turpitudinis* (proti).
- verēcundor** 1. ostýchati se.
- verēcundus** 3. *a)* ostýchavý, nesmělý, skromný, mírný. *b)* mravný, počestný, stydlivý, šetrný.
- vereor**, *veritus sum* 2.: 1. ohlížeti se na něco: *existimationem*. 2. *a)* báti se, strachovati se, varovati se, stříci se: *deos*, *hostem*, *periculum*; *v. de Karthagine* stran, co se týče K., *navibus* (dat.) o lodi; *vereor*, *ne sit turpe* snad (asi) jest hanba; *b)* ostýchati se, ctít, mlti v úctě, ve vážnosti; *verendus* 3. ctihodný, důstojný, velebný.
- Vergiliae**, *ārum*, *f.* = *Pleiades*.
- Vergilius**, *ī*, *m.* jméno rodové; *P. Vergilius Marō*, *ōnis* žil 70—19 př. Kr.
- Vergīnius**, *ī*, *m.* jméno rodové.
- vergō** — — 3.: 1. *a)* obracet, chýlit, točit; *nepřech.* obracet se, klonit se, chýlit se, směřovati, prostírat se, rozkládat se. *b)* chýlit se ke konci, býti na sklonku. 2. ulévati, vylévati.
- vergobretus**, *ī*, *m.* nejvyšší úředník u Haeduů.
- vēri-dicus** 3. pravdomluvný, pravdivý.
- *vērificō** 1. učiniti pravděpodobným, jako pravděpodobné předkládati.
- vēri-loquium** *īl*, *n.* pravý význam slova.
- vēri-similis**, *e* pravděpodobný.
- vēri-similitūdō**, *inis*, *f.* pravděpodobnost.
- vēritās**, *ātis*, *f.* 1. pravda, skutečnost. 2. pravdivost, upřímnost, poctivost, nestrannost.
- vermiculātus** 3. červíčkovitý, drobný.
- vermis**, *is*, *m.* červ.
- verna**, *ae*, *m.* *f.* domácí otrok; *v plur.* čeled.
- vernāculus** 3. domácí, městský, poliční; čistě římský, vlastní; *v—um crimen* smyšlené od žalobce. *v—a lingua* jazyk rodný, mateřský.
- †vērnālis**, *e* jarní.
- vernīlis**, *e* otroků, nízký; *v—iter* po způsobu otroků, jako otrok.
- vērñō** 1. (*vēr*) vítati jaro; zelenati se, býti svěží; býti jako na jaře.
- †vernula**, *ae*, *m.* mladý domácí otrok.
- vērnus** 3. jarní.
- vērō** 1. *přísl.* opravdu, věru, ovšem, zajisté, skutečně; *ano: ego vero, nos vero a pod.; minime v. nikterak; tum v. tu teprve, a tu; nec v. a věru ne, nisi v. leda že, leda snad; quasi vero* jakoby snad, *an v. či snad; age vero* nuže! 2. spojka odpor. *a)* v pravdě, docela, dokonce, teprve; *iam v. docela* však. *b)* ale, avšak, naproti tomu; *nunc v. nyní* však.
- Vērōna**, *ae*, *f.* město Verona; *Vērōnēnsis*, *e* veronský; *V—ēs, ium*, *m.* obyvatelé Verony.
- verpa**, *ae*, *f.* mužský úd.
- verpus**, *ī*, *m.* kleštěnec.
1. **verrēs**, *is*, *m.* kanec, vepř.
2. **Verrēs**, *is*, *m.* Verres. zvl. známý *propraetor* sicilský; *Verrius* 3. *Ver-rův*, *Verria, orum*, *n.* slavnost na počest Verrovu; *Verrīnus* 3. *Verrův*.
- verrīnus** 3. vepřový; *ius v—um* omáčka.
- verrō**, (*verrī*), *versum* 3. *a)* smýkati, vláčeti, tahati. *b)* mésti, zametati, s—, vytírat, s—, hrabat; *v. aequora* brázdit, čeřiti.
- verrūca**, *ae*, *f.* bradavice.
- verrucōsus** 3. bradavičnatý.
- verruncō** 1. *haec mihi v—ent* ať je ke zdaru, k dobrému!
- versābilis**, *e* pohyblivý, nestálý; otáčivý.
- versatilis**, *e* pohyblivý, obratný.

versi-color, *ōris*, pestrý, barevný.

versiculus, *ī*, *m.* řádek, veršík; *v plur.* básnička.

versō 1.: 1. obracetí, pře—, třásti, otáčeti, váleči, pohybovatí, zmítati, kroutiti, svíjeti *corpus*; ověs pásti, poháněti; mlsiti. 2. přen. a) točiti, ovládati, říditi, *verba* překrucovati, *somnia* vykládati. b) pohnouti myslí, působiti na mysl *mentem*, *animum*, mysl k něčemu obrátiti; *v. animos militum* hleděti si zlskati, *v. animum per omnia* o všem přemítati. b) zmítati, znepokojuvati, pobuřovati, jitřiti. c) přemítati, uvažovati, *secum* u sebe; osnovati, strojiti *dolos*; *pass. versor* 1.: 1. otáčeti se, obracetí se, pohybovatí se; 2. a) prodlévati, zdržovati se, trvati, bydleti, žíti, jezdití, choditi; *v. alci in oculis*, *ante (ob) oculos* stále býti na očích; *versatur mihi in oculis* stále vidím, živě si představuji; *in ore alqd versatur* mluví se o něčem, *error magnus versatur* jest rozšířen. b) vyskytovati se, díti se, odehrávati se. c) vésti si, počínati si, chovati se; *v. in bello* účastniti se, *in iure civium* požívatí práva obč.; *v. in něčem býti* zběhlý, mlti něco povoláním. d) býti zapleten *in culpā* *v.*, *in errore* dopouštěti se chyby, býti mylný. e) *versari in rē* náležeti k něčemu, souviseti s něčím, zakládati si na čem.

versum viz *versus*.

versūra, *ae*, *f.* (*verto*) převod dluhu, výpůjčka; *v—am facere* vypůjčiti si.

1. **versus**, *vorsus (um)* směrem k, do... a) předl. s *akus. s in*, *ad: Romam* *v.*, *in Arvernos* *v.*, *ad Oceanum* *v.* b) přísl. *quōquo versus* kterýmkoli směrem, na všechny strany, všude.

2. **versus**, *ūs*, *m.* (*verto*) 1. brázda; řada *remorum*. 2. řádka, verš.

versūtia, *ae*, *f.* chytrost, lest.

versūti-loquus 3. chytrácký, lstivý.

versūtus 3. a) obratný, chytrý, bystrý; b) zchytralý, prohnáný.

***vertebrāta**, *n.* obratlovci.

vertex (*vortex*), *icis*, *m.* 1. a) vír vodní *n.* ohnivý, víchr. b) točna, pól. 2. téměř hlavy, vrch, hlava, vrchol, hora, pohorí; *ā v—e shora*, svrchu.

verticōsus 3. vírnatý, plný vírů.

vertīgō, *inis*, *f.* víření, kroužení, vír; závrať.

vertō (*vorto*), *tī*, *sum* 3.: 1. a) obracetí, točiti, vrtěti (*—or se*); *v. fores* otevřítí, *aestas vertitur* plyne, *anno vertente* během roku, za rok; *verti in re* otáčeti se na něčem, kolem něčeho, souviseti s něčím, záležeti, záviseti na něčem; *res in eo vertitur* jde o to. b) pohybovatí, *v pass.* pohybovatí se, zdržovati se, prodlévati, choditi, státi a j. 2. a) obracetí, nahýbati, zatáčeti, zvrátiti; *stilum* *v.* opravovati, *delictum* napravovati, *cratera* prázdniti; *cadus versus* načatý sud; *se n. terga* *v.* obrátiti se zády, dáti se na útěk, *puppis* *v.* s loďmi; *in fugam* *v.* na útěk obrátiti. b) namířiti, zaměřiti *puppis ad litora*; *se v.*, *iter* *v.*, *verti* obrátiti se, dáti se cestou někam; *versus* 3. obrácený, ležící. c) převáděti, přenášeti, vznášeti *imperium ad alqm*; sváděti, svaľovati *culpam in alqm.*; *v pass.* dáti se, pustiti se do něčeho, něco podnikati, něčemu se oddávati *in cultum deorum*, *ad caedem*; *v akt.* uváděti v nějaký stav *in admirationem*, *alqd ad se* *v.* přivlastniti si; vynakládati, využívatí, *alqd in bonum publicum*. d) vytahovati; vykládati, po— zač *in superbiam*, *in suam contumeliam* (za urážku), *alqd vitio* *v.* vykládati za chybu, mlti za zlé. e) měniti, zaměňovati za něco, obracetí v něco, *v. seria ludo*; *solum* *v.* přestěhovati se, *comas* barviti; *fortuna vertit* obrátilo se, změnilo se; *se v.*, *pass.* proměňovati se, obracetí se, přecházeti v něco. f) překrucovati *vēra*; převáděti, překládati; *v pass.* udáti se, skončiti, dopadnouti; *quod bene vertat* ať jest to k dobrému, ať to dobře skončí! *dī bene vertant* kéž to bohové obrátí k dobrému! 3. a) převraceti, pod —, obracetí, rozrývati, brázdití; *v. terram*, *agros* zorávati. b) zničiti, vyvrátiti.

Vertumnus, *ī*, *m.* staroitalský bůh, snad proměn.

verū, *ūs*, *n.* rožeň, kopí; ohrada kolem oltáře neb hrobu.

1. **vērum**, *ī*, *n.* při *vērus*.

2. **vērum** spojka odpor. a) v pravdě

však, ale, avšak, nýbrž; v. *enimvērō*, ale vskutku; v. *tamen* ale přece. b) při přechodu než, ale, však; může tedy.

vērus 3.: 1. a) pravý, pravdivý, opravdový, skutečný; *rē verā* opravdu, vskutku; *vērum*, *ī*, n. (plur.) pravda, skutečnost: v. *dicere*, *loqui*, pravdu mluvit, pod., *audire*, *scire*; *maior* (minor) *vērō* než ve skutečnosti. b) pravdomluvný, upřímný, poctivý, spravedlivý. 2. správný, náležitý, slušný; v—um est náleží se, sluší se.

verūtum, *ī*, n. kopí.

verūtus 3. ozbrojený kopím.

vervex, *ēcis*, m. skopec.

vē-sānia, *ae*, f. zběsilost, šílenost.

vē-sānus 3. zběsilý, šílený (= *vēsāniēns*, *entis*); zuřivý, divoký.

vēscor — 3. a) žít se (*aliquā rē*), požívat, jísti; v. *aurā aetheriā* žít. b) hodovat, požívat, užívat.

vēscus 3. hubený; hubeným čínský, mořivý.

vēsica, *ae*, f. měchýř (zvl. močový); ↑ nabubřelost řeči, bombast.

vēsīcula, *ae*, f. měchýřek.

vespa, *ae*, f. vosa.

Vespasiānus, *ī*, m. římský císař (T. Flavius V.), vládl 69—79.

vesper, *ī*, m. (*vespera*, *ae*, f.) 1. večer; *ad*, *ante*, *sub* v—um k večeru, na večer, podvečer; *primo vespere* za soumraku; *vesperi*, *vespere* na večer. 2. západ. 3. V. večernice.

vespera, *ae*, f. doba večerní, večer; **vesperae*, plur. večerní pobožnosti, nešpory.

vesperāscit, *āvit* 3. nastává večer, smráká se, připozdívá se; *caelo* (die) *vesperascente* za soumraku, na večer.

vespertiliō, *ōnis*, m. netopýr.

vespertīnus 3. večerní, západní.

Vesta, *ae*, f. bohyně domácího krbu; přen. krb, oheň na krbu; *vestālis*, e cudný, vestálský; *virgo* V. vestálka.

vester (*voster*), *tra*, *trum* váš; *odium vestrum* vaše i k vám; *subst.* vester váš přítel, druh, přívrženec; *vestrum* n. vaše věc, povinnost, majetek a pod. **vestrās*, *ātis* váš příslušník.

***vestiārius**, *ī*, m. obchodník šatstvem.

vestibulum, *ī*, n. 1. vchod do domu,

předsíň, prostor před něčím. 2. přen. vchod, vstup, počátek, kraj.

vestigium, *ī*, n. 1. stopa, šlápěj; v—a *facere*, *ponere*, *figere*, *premere* kráčet, jít; *alcis* v—a *legere*, *premere* jít v patách, stopovat; pronásledovat; v—a *rotae* koleje, v—a *Graeca* řecké vzory; zbytek, troska *urbis*, *currūs*. 2. a) krok, kročej, chodidlo, noha, v plur. chůze; v—a *ferre* kroky zaměřiti. b) stanoviště, místo; okamžik, chvíle: *in* (e) v—ō na místě, v tu chvíli, ihned.

vestigō 1. stopovati, vy—, slídit, vy—, pátrat, vy—, zkoumat.

vestimentum, *ī*, n. šat, roucho.

vestiō 4. šatiti, oblékat, haliti; posázeti, pokrývat, zdobiti; *vestitus* 3. i porostlý, zarostlý.

vestis, *is*, f. 1. oděv, šat, roucho; v—em *mutare* převléci se, obléci smuteční roucho. 2. látka, pokrývka, při—, koberec.

vestitus, *ūs*, m. oděv, oblek, kroj; —um *mutare* = vestem m.

Vesuvius, *ī*, m. (*mons*) sopka Vesuv.

veterānus 3. starý, veslužbě zestárlý, zkušený; v—ī, *ōrum*, m. staří vojáci.

veterātor, *ōris*, m. 1. člověk zestárlý, zkušený. 2. člověk prohnáný, šibal.

veterātōrius 3. a) prohnáný, šibalský. b) obratný, zručný, šablonovitý.

veternus, *ī*, m. spavost, ospalost, malátnost.

***Veteropragensis**, e staropražský.

vetō, *uī*, *itum* 1.: 1. zakázati, zapovídati, nedovolovati, brániti (*alqm*, *akus*. s *inf.*, v *pass. nom.* s *inf.*; pozd. *ut*, *nē*.); *vim fieri* vetat násilí činiti; *vetant mirari* praví, že se nesmí diviti, *vetabat bella* byl proti válce. 2. vetor zapovídá se mi, brání se mi, dostávám zákaz, nesmím; *vetitus sum* bylo mi (mám) zakázáno, zákaz; *vetitus* 3. zakázaný, nedovolený; *vetitum*, *ī*, n. zakázaná věc, zákaz, záповěď.

vetulus 3. obstarlý, starý, dlouhověký; v—us, *ī*, m. stařeček.

vetus, *eris* (*vetustior*, *veterrimus*) 1. starý, dávný, letitý, vetchý; starousedlý, starý v úřadě, v povolání, zkušený, znalý *regnandi*, *caerimoniae*. 2. starobylý, dřívější, dávný; 3. *veterēs*, *um*, m. staří, předkové.

vetus est jest staré přísloví; *vetera, um, n.* staré věci, události, pověsti.
 **Praga Vetus* Staré město pražské.
vetustas, *ātis, f.* 1. a) stáří, sešlost, dlouhé trvání, starobylost, starozitnost. b) dlouhý čas, dlouhý věk; budoucnost, potomstvo. c) stará známost, staré přátelství. 2. stará doba, starověk, dějiny.
vetustus, 3. starý, staro —bylý, —dávny, —žitný, zastaralý; před dávny časem žijící *scriptor*.
vexātiō, *ōnis, f.* trápení, sužování, trýzeň, útrapa.
vexātor, *ōris, m.* sužovatel, škůdce.
vexillārius, *iī, m.* praporečník; v *plur.* zvláštní oddíl vojnů buď starých neb vybraných za určitým cílem.
†vexillātiō, *ōnis, f.* oddělení *vexilariū* neb jízdy.
 ***vexillifer**, *erī, m.* praporečník, korouhevnik.
vexillum, *ī, n.* 1. prapor, korouhev. a) jízdy a spojenců. b) zvláštních oddílů; *sub v—ō mitti, proficisci* j. zvláštní oddíl. 2. oddělení vojska za zvl. účelem.
vexō 1.: 1. zmítati, smýkati, vláčeti, *fauces laqueo* zadrhnouti. 2. a) sužovati, trýzniti, utiskovati; pronásledovati, znepokojovati; v *pass.* i trpěti. b) pleniti, pustošiti *agros*, mrhati *pecuniam*. c) slovy napadati.
via, *ae, f.* 1. cesta, dráha, silnice *via Appia*, ulice *via Sacra*; *via fert* cesta vede; *viam facere, rumpere* udělati, raziti; *viam dare* dovoliti, místo učiniti; v. *vocis* průchod; pruh šatu. 2. *přen.* a) cesta = chůze, pochod, v. *tridui* tří denní. b) cesta = způsob, prostředek, postup, metoda; *viā progredi* určitou cestou, methodicky.
viārius 3. cestovní, k cestě příslušející; *lex v—ia* o opravě cest.
viaticātus 3. na cestu, cestovním opatřený.
viaticus 3. na cestu dávaný; v—um, *ī, n.* peníze na cestu, úspory vojnů.
viātor, *ōris, m.* pocestný, cestující; úřední posel.
vībex, *icis, f.* modřina, prouha.
 ***vibrātōrius** 3. vířivý, mihavý, kmitavý.
vibrō 1.: 1. něčím chvěti, otrásati,

po —, mávati, vymrštit: *sicam, tela, missilia*; **vibratus** 3. rozechvělý, vypuštěný, chvějící se, kmitavý. 2. kmitati se, chvěti se, míhati se, třpytiti se; *oratio vibrans* živá řeč.
vīburnum, *ī, n.* keř lepík.
vīcānus 3. vesnický, *subst.* vesničan.
vicārius 3. (*vicis*) zástupný, náhradný; v—ius, *iī, m.* zástupce, ná—, náhradník, náměstek.
vīcātīm po vesnicích; po ulicích.
vīcēnī 3. po dvaceti.
vīcēsīmānī, *ōrum, m.* vojnů 20. legie.
vīcēsīmārius 3. v—ium *aurum* zlato nastřádané z 5% daně propouštěcí.
vīcē(n)sīmus, *vīgēsīmus* 3. dvacátý; v—a (*pars*), *ae, f.* dvacetina, 5% daň.
vīcia, *ae, f.* vika, vikev.
vīciē(n)s dvacetkrát.
vīcīnālīs, *e* sousedský, domácí.
 ***vīcīnātus**, *ūs, m.* = *vīcīnitās*.
vīcīnia, *ae, f.* sousedství, blízkost, okolí; sousedé.
vīcīnitās, *ātis, f.* = *vicinia*.
vīcīnus 3. a) sousední, blízký, okolní; v—a *iurgia* se sousedy; v—us, *ī, m.* soused, v—a, *ae, f.* sousedka, v—um, *ī, n.* sousedství, blízkost, v *plur.* blízká místa, okolí. b) blízký časem; příbuzný.
 —, **vīcis**, (*gen.*) *f.*, *vicem, vice*, v *plur.* *vicēs, vicibus* 1. a) střídání, vy—, změna; *terra mutat v—ēs* mění svou tvářnost; *per (in) vices* střídavě. b) střídavost, rozmanitost, vzájemnost střídání osudu, měnivý osud; *bellorum vices* válečné události. 2. a) úkol, úřad; *vice alcis fungi, vicem im-(ex-, sup-)plere* úřad zastávat; *vices servare, exercere* střídati se ve službě, *vices variare* střídati stráž. b) osud, postavení. c) náhrada, odměna, odplata. 3. a) *suam vicem* střídavě, se své strany, co na někom jest (*cum suam vicem officio functus est*); *dolere vicem alcis* pro, k vůli někomu, něčím jménem, za někoho. b) *vice alcis* na místě něčím, za někoho, jako někdo. c) *invicem* střídající se, zase, naproti tomu; střídavě, navzájem. Pro pozd. latinu: **vīcis** značí (do jisté míry souhlasně s klas. latinou) změna, střídání, nestálost, místo, služba, úřad, v *plur.* povin-

nosti; *hāc vice* tentokrát, *unā, quādam vice* jednou, *vicem rependere, reddere* odplatiti se, *vice alcis* na místě někoho, pro, za někoho, *vice nostrā* pro nás, *vice aliā* jinak, *vice versā* proti tomu, *prō vice tuā* na tvém místě, *vice alcis agere (gerere)* někoho zastupovati; *vice alternā* střídavě, *vice secundā* po druhé; předpona *vice-* značí zástupnictví: *vicepraeses* místopředseda (vicepresident) a pod.

vicissim střídavě, zase, naproti tomu, navzájem.

vicissitūdō, inis, f. střídání, změna, proměnlivost, vzájemnost.

victima, ae, f. žertva, oběť.

victimārius, ī, m. obětní sluha.

victitō 1. žít, živiti se.

victor, ōris, m. vítěz; *belli (bello)* ve válce; *adj.* vítězný *exercitus*.

victōria, ae, f. vítězství, V. bohyně vítězství.

victōriātus, m. peníz s obrazem Viktorie.

Victōriola, f. soška bohyně Viktorie.

victrix, icis, f. vítězka; *v—ia arma* vítězná zbraň.

***victuālia, ium, n.** (= *res victuales*) životní potřeby, potraviny.

victus, ūs, m. 1. živobytí, život, způsob života. 2. výživa, potrava, jídlo

vīculus, ī, m. vesnička, ulička.

vīcus, ī, m. 1. ves, osada, dvůr. 2. řada domů, ulice, čtvrt městská.

vidē-licet patrně, jistě, ovšem; totiž.

viden=vidēs-ne.

videō, vidī, vīsum 2.: 1. viděti, hleděti, patřiti, dívat se; *videres* byl bys viděl, bylo lze uviděti; *vīsū* na pohled, zraku. 2. a) navštívit. b) zažít, dožít se, zkusit. c) znamenati, poznávati, znáti, věděti, rozuměti. d) přihlížeti k něčemu, uvažovati, přemýšleti: *de reliquo videro* až jindy, později. e) dbáti, hleděti si čeho, starati se o (*videant consules*); vyhlédnouti (si) něco, obstarati něco; *v pass. videor:* 1. a) býti viděn, jeviti se, ukazovati se; *vīsus* 3. uviděný, spatřený; *memoria residere videtur* zřejmě trvá. b) zdáti se ve snu. c) zdáti se, podobati se; býti pokládán, platiti za; *videor* s *nom.* a *inf.*

mihi videtur s *akus.* a *inf.* mysliti, domnívati se, míti za to (pův. zdáti se), 2. *mihi alqd videtur* něco se mi líbí, uznávám za dobré; *si tibi videtur* je-li ti libo; *ita dis visum est* bohové usoudili, rozhodli.

vidua, ae, f. vdova; neprovdaná žena.

viduitās, ātis, f. vdovství.

viduō 1. učiniti vdovou, zbaviti něčeho, odloučiti od něčeho (*alqā rē*).

viduus 3. ovdovělý, neprovdaný; opuštěný, osiřelý.

viētus 3. zvadlý, scvrklý.

vigeō, uī — 2. a) býti pln života, svěží, zdrav, při síle; růsti, bujetl. b) zkvétati, býti na vrcholu moci, slávy; skvíti se, slynouti, vyznamenati se.

vigēscō, vīguī — 3. nabývati života, síly.

vigil, is, m. 1. hlídač, strážce; v *plur.* policejní stráž n. sbor hasičů. 2. *adj.* bdělý, ostražitý.

vigilāns, antis bdělý, ostražitý; rostlivý.

vigilantia, ae, f. bdělost, ostražitost, starostlivost, pilnost.

vigilāx, cis bdělý.

vigilia, ae, f. 1. bdění, ne(vy)spání, nespavost, noční pobožnost. 2. voj. hlídka, stráž: *v—as agere (konati), ponere, disponere*; rozdělení noci na čtyři hlídky. 3. bdělost, starost; *předvečer před velkým svátkem.

vigilō 1. bděti, nespati, *noctem* probděti. 2. býti bdělý, ostražitý, starostlivý; něco bedlivě konati.

vī intī dvacet.

vīgintī-vīrātus, ūs, m. sbor 20-tičlenný; 4. nižší úřady.

vigor, ōris, m. život, svěžest, čilost, síla, zápal.

vīlica, ae, f. šafářka, selka.

vīlicō 1. býti šafářem.

vīlicus, ī, m. šafář, správce.

vīlis, e 1. laciný. 2. a) bezcenný, nepatrný, všední, sprostý; prodejný, úplatný; *alqd vile habere* nic si neceniti, nevážiti; lhostejný, chudý. b) málo ceněný n. vážený, opovržený.

vīlitās, ātis, f. 1. láce. 2. bezcennost, malá cena, nevážnost.

vīlla, ae, f. statek, dvorec, vila; v. *publica* obecní dům na Martově poli; *vesnice, městečko.

***villānus** 3. venkovský, vesnický, m. rolník, sedlák.

villōsus 3. chlupatý, zarostlý.

vīllula, ae, f. stateček, dvorec.

villus, ī, m. chlup; v plur. srst, vlna.

vīmen, inis, n. prut; v plur. proutí, pletivo.

vīmentum, ī, n. pletivo z proutí.

Vīminālis collis římský vrch vých. od Quirínálu.

vīmineus 3. proutěný, z proutí.

vīn=vis-ne?

vīnāceus, ī, m. vinné zrnko, jádruko.

Vīnālia, ium, n. svátek vína, slavnost vinobraní.

vīnārius 3. vinný; subst. m. vinař, vinárník; v—ium, īī, n. nádoba, džbán na víno.

vīnciō, vīnxī, vīnctum 4.: 1. vázati, přivazovati, u—, s—, ovlíjeti, věnčiti. 2. poutati, spoutávati; vězniti; přen. poutati=svíratí somno, vino; zavázati, připoutati, u—, iuvenem; o řeči: vázati, oratio vīncta numeris.

vīncō, vīcī, vīctum 3.: 1. zvítěziti, nabýti vrchu, poraziti, přemoci, překonati; is, qui vīcit vítěz, vīctus 3. poražený, přemožený; (in) acie, proelio, bello vīncere zvítěziti ve válce, v poli, v bitvě; vyhráti na soudě iudiciō (—ium), causā (—am) vīncere; vīcimus vyhráli vīncite budiž po vašem! 2. a) předstihovati, předčítí, vynikati nad někoho alqm. b) alqd vīncere vivendo něco přežítí, durando přetrvati a pod.; přemoci, zdolati, zmoci, o zvuku: přehlučeti, překřičeti; potlačiti, zahnati, silentium přerušiti; zmoci, ovládnouti (látku); spem zmařiti. c) obměkčiti, získati, překonati precibus. d) dokázati, dověsti, provésti.

vīnc(u)lum, ī, n. 1. a) provaz, lano, stuha, tkanice; v. epistulae laxare, solvere otevřítí dopis. b) vazba, pouto, smyčka. 2. a) v plur. pouta, okovy, vězení; in v—a conicere, ducere; obuv, opánky; oko, osídlo, oprat, oprátka; kouzelný prut k připoutání lásky milencovy. b) přen. pouto=překážka, mez: legis vīncula; pojítko, páska, svazek.

Vindellicī, ōrum, m. Vindelikové, národ keltský mezi Alpami (die

Rýnem a Dunajem

vīndēmīa, ae, f. vinobraní, hrozny. **vīndēmīātor**, ōris, m. vinař.

†vīndēmīō 1. trhati, sbíratí hrozny při vinobraní.

vīndēmīolae, ārum, f. malé důchody, příjmy.

vīndex, icis, m. 1. kdo si činí na něco nárok: v—es praedarum. 2. a) zastánce, zástupce, obhájce; v. libertatis ochránce svobody, osvoboditel; vůbec osvoboditel, spasitel, strážce, hlídač. b) mstitel, trestatel; v—ēs rerum capitalium vykonavatelé hrdelních rozsudků; adj. trestající, mstící: v. poena, flamma.

Vīndex (C. Iulius V.) místodržitel v Galii, osnovatel vzpoury proti Neronovi r. 68.

vīndicātiō, ōnis, f. právní nároky (alcis rei), hájení, ochrana.

vīndiciae, ārum, f. právní nároky; v—as postulare činití si právní nároka; v—as dare vyhověti p. nárokům, v—as dare secundum libertatem prohlásiti za svobodného, secundum servitutem přiřknouti za otroka.

vīndicō 1.: 1. a) činití nároky, pohledávati, vymáhati; v. alqm in libertatem činití nároky, aby někdo se stal svobodným, osvoboditi, svobodným prohlásiti; v. plebem in libertatem bojovati za svobodu lidu; v. ab rē (rē) osvoboditi, propustiti na svobodu, vysvoboditi, zprostiti něčeho; hájiti, chrániti, zastávati. b) mstítí někoho; mstítí se pro někoho, za něco; mstítí se na někom, trestati, káratí, rozsouditi. 2. v. alqd sibi, ad se osobovati si, přivlastňovati si, požadovati pro sebe: partem oneris.

vīndicta, ae, f. 1. hůlka svobody; osvobození, vy—, obhájení, uhájení. 2. pomsta, trest, pokuta.

***Vīndobona**, ae, f. Vídeň V—ēnsis, e vídeňský.

vīnea, ae, f. vinice; voj. ochranný přístřešek, loubí.

vīnētum, ī, n. vinice.

vīnītor, ōris, m. vinař

vīnolentia, ae, f. opilost, opilství.

vīnolentus 3. vína milovný, opilý; subst. m. plják.

- vīnōsus** 3. hojně vína obsahující, pljící.
- vīnum**, *ī*, *n.* víno, pití vína.
- viola**, *ae*, *f.* fialka; bledule; zažloutlá barva.
- violābilis**, *e* porušitelný, dotknutelný.
- violārium**, *īī*, *n.* fialkový záhon, fialky.
- violātiō**, *ōnis*, *f.* porušení, zneuctění.
- violātor**, *ōris*, *m.* rušitel; *v.* templi svatokrádce.
- violēns**, *ntis* násilný, prudký.
- violētia**, *ae*, *f.* násilnost, prudkost, zpuřnost.
- violēntus** 3. násilný, prudký, zpuřný, bouřlivý.
- violō** 1.: 1. činiti násill, týrati, ubližovati; znásilniti, zhanobiti; znesvětiti, poskvrniti *fanum*. 2. poškozovati *finēs*; urážeti, zlehčovati *maiestatem*. 3. rušiti, porušovati *fidem*, *indutias*.
- vīpera**, *ae*, *f.* zmije, had; ještěr, drak.
- vīpereus** 3. hadí, z hadů, ještěrů, jedovatý.
- vīperīnus** 3. hadí, z hadů.
- vir**, *virī*, *m.* muž: 1. choť, manžel; voják, *v plur.* mužstvo, pěchota; *přen.* mužská síla, celý muž, hrdina, rek (*vir fortis*). 2. člověk, *v plur.* lidé.
- virāgō**, *inis*, *f.* mužatka, hrdinka.
- Virbius**, *īī*, *m.* heros uctíváný u Aricie (Hippolytos).
- virēctum** (*virētum*), *ī*, *n.* zelené místo, zeleň; zelené křoví, stromoví.
- virēō**, *uī* — 2. a) zelenati se, býti zelený. b) býti zdráv, silný, svěží; žlti.
- virēscō**, *viruī* — 3. (za-)zelenati se.
- virga**, *ae*, *f.* 1. prut, větev, ratolest, roub, sazenice; *v plur.* proutí. 2. hůl, prut liktorský, metla; tělesný trest, bití, *v—Is caedere, percutere* zbičovati. 3. kouzelná hůlka; koště. 4. pruh na šatu.
- virgātus** 3. proutěný, pruhovaný.
- virgētum**, *ī*, *n.* proutí, křoví.
- virgeus** 3. proutěný, z proutí.
- virgīnālis**, *e* dívčí, panenský.
- virgīneus** 3. = *virginalis*.
- virgīnitās**, *ātis*, *f.* panenství, nevinnost.
- virgō**, *inis*, *f.* 1. panna, neprovdaná dívka; *adj.* panenská, neprovdaná, mladá: *soror, filia* a j.; *virgines* (Vestales) vestálky; *aqua Virgo* vodo-
- vod z r. 19. př. Kr. (fontána Trevi). 2. dívka, mladá žena.
- virgula**, *ae*, *f.* proutek, větvička; kouzelný proutek, hůlka; metlička; tkritické znaménko.
- virgultum**, *ī*, *n.* 1. proutí, ratolístky, sazenice. 2. křoví, křoviny.
- virguncula**, *ae*, *f.* děvče.
- Viriāthus**, *ī*, *m.* náčelník Lusitanů.
- viridārium**, *īī*, *n.* zahrada, sad.
- viridis**, *e* zelený; svěží, čerstvý, zdravý, silný.
- viriditās**, *ātis*, *f.* zelenost, čerstvost, svěžest, zdravost.
- viridō** 1. zelenati se.
- virīlis**, *e* 1. mužský, muže, mužů. 2. mužný, zmužilý, silný *animus*. 3. jednotlivci příslušný; *pro parte* (*portione*) *virili* co připadá na muže, seč jest, podle sil.
- virīlitās**, *ātis*, *f.* mužství, mužská síla, mužské pohlaví.
- virītim** *přisl.* 1. po mužích, podle hlav; *v. dimicare* muž proti muži. 2. jednotlivě, osobně.
- vīrōsus** 3. čpavý, páchnoucí.
- virtūs**, *ūtis*, *f.* (*vir*) 1. a) mužská ctnost, *m.* povaha, mužnost; *v. animi* mužný duch. b) zmužilost, statečnost, udatnost, *belli* válečná; *virtutes* hrdinské činy, u bohů: zázraky. 2. ctnost, mravní síla; *v plur.* ušlechtilé, vynikající vlastnosti. 3. přednost, schopnost, zdatnost, mohutnost, výtečnost, zásluha; moc, síla.
- *virulentus** 3. plný slizu, šťávy; *adverb.* i *virulenter*, s plností šťávy.
- vīrus**, *ī*, *n.* sliz, jed.
- vīs** *f. vim, vī, vīrēs* (celý *plur.*) 1. a) síla, *vires corporis* tělesná; prudkost, dravost *fluminis, frigoris*; *vis maior* vyšší síla, osud; *vires dicendi* síla výmluvnosti; b) duševní síla, schopnost, ráznost; *voj. vires* branná moc, vojsko. c) síla = moc, zvl. politická. 2. *přen.* a) úsilí: *summā vī, tōtā vī* nejvyšším úsilím, všl mocí. b) násill; *vī, per vim* násilně, mocí; *quaestiones de vī; vim alci afferre, inferre* učiniti násill, znásilniti; *vim et manūs alci inferre* násilně vztáhnouti ruku; *vim illatam defendere* jednati v sebeobraně. c) *voj. útok, náraz* — obrana, odpor; *vim parare* chystati se k úto-

ku (k odporu); *vī* mocí, útokem; *vim prohibere* (sustinere) odraziti útok; *vim facere per angustias* probít se. 3. moc=platnost, váha, vliv, význam, účinnost, úkol; *vim habere ad alqd* mít vliv, působiti na něco; význam, smysl (*vis verbi*), podstata, pojem. 4. množství, hojnost, zásoba: *hostium, frumenti*.

viscātus 3. mazaný lepem.

vīscerātiō, *ōnis*, *f.* rozdávání masa lidu, dary.

***visciola**, *ae*, *f.* višně.

***viscōsus** 3. lepkavý.

viscum, *ī*, *n.* jmelí, lep.

vīscus, *eris*, obyč. *plur. vīscera*, *um*, *n.* 1. vnitřnosti, útroby; nitro, lúno, klín (*viscera rei publicae*); jádro, podstata. 2. (vlastní) krev; děti, příbuzní; jmění.

***visibilis**, *e* viditelný.

vīsiō, *ōnis*, *f.* vidění, ukaz; představa, idea.

***vīsītātiō**, *ōnis*, *f.* návštěva, obhlídka, inspekce (*visitace*); *v—ōnis lēgātus* inspektor, dohlížitel.

vīsītō 1. vídati, viděti; navštěvovati.

vīsō, *vīsī* — 3.: 1. viděti, spatřiti, podívati se, prohlédnouti si; *visendi causā* pro podívanou, ze zvědavosti; *vīsendus* 3. co stojí za podívanou, zajímavý; *visere proelium* dívati se na bitvu. 2. navštěvovati; zajít, odejít, přijít někam.

†vispillō (*vespillo*), *m.* nosič mrtvých, hrobník.

vīsum, *ī*, *n.* zjev, podívaná, obraz, vidění, sen, představa.

Visurgis, *is*, *m.* řeka Vesera (Weser).

vīsus, *ūs*, *m.* vidění: 1. *akt.* pohled, zrak, oči; *visū tot adstantium* před očima tolika přítomných. 2. *pass.* a) viděná věc, zjev, ukaz, sen. b) vzhled, podoba.

vīta, *ae*, *f.* 1. život; *v—am agere, degere* trávit; *de vita decedere* na onen svět odejít, zemřít; *in vitā* v celém svém životě, jak živ. 2. *přen. a)* dech, duše, *v—am exhalare* vypustit. b) skutečný život, skutečnost. c) způsob života, živobyť; životopis. 3. *mea vita* má duše!

vītābilis, *e* čemu jest (lze) se vyhýbati.

vītābundus 3. vyhýbající se, vyhýbavě.

vītālis, *e* 1. životný, živný, života; *lumen v—e* světlo života. 2. dlouho žijící. 3. co stojí za žití; *vīta* *v.* pravý život; **vitale, is, n.* léčivý prostředek.

vītātiō, *ōnis*, *f.* vyhýbání se, mizení.

Vitellius, *ī* jméno říms. rodu. *V—ius* 3. Vitelliův; *Vitelli—ī* vojáci císaře Vitellia.

vitellus, *ī*, *m.* telátko; *přen.* žloutek.

vīteus 3. révový.

vīticula, *ae*, *f.* malý keř révový.

vītiō 1.: 1. kaziti, po—, z—, poškozovati, porušiti, *faciem* zohyzditi; *vitiātum*, *ī*, *n.* kazící se maso. 2. otravovati, nakaziti, zkomoliti, padělati, porušiti. 3. rušiti, mařiti, kaziti; svěsti, zneuctiti.

vītiōsitās, *ātis*, *f.* chybnost, vadnost; zkaženost, špatnost.

vītiōsus 3. a) chybný, vadný, zkažený, nezdravý; chybný, hřšný, mravně zvrácený. b) vadný, neplatný.

vītis, *is*, *f.* 1. réva, révové listí, víno. 2. révová hůl centurionů. 3. *vītis alba* posed (rostlina).

vīti-sator, *ōris*, *m.* (sero) vinař.

vitium, *ī*, *n.* 1. chyba, vada, nedostatek, závada, choroba, nemoc, náказа; *v. corporis* vada tělesná, *vitium munitionis* mezera; *v. castrorum* nevhodná poloha, *v. aēris* vedro a pod. 2. *přen. a)* mravní chyba, špatnost, nepravost, hřích, neřest, nestřídmost; *alqd alci vitio dare*, *vertere, tribuere* vykládati za hřích, neřest, chybu, mlti za zlé; *alqd est in vitiō* jest chybné, špatné. b) pochybení, vina, nedopatření. 3. závada, překážka; *vitio creatus* proti auspiciím, vadně, neplatně zvolený.

vītō 1. *alqm, alqd* 1. vyhýbati se, u— se *tela*, míjeti, straniti se; varovati se, chrániti se *periculum*, vyhnouti se, uniknouti, ujíti *mortem, Libitinam*.

***vitreātus** 3. = *vitreus*.

vitreus 3. a) skleněný, křišťálový. b) jako sklo zelenavý, čistý. c) křehký; šalebný.

vitricus, *ī*, *m.* nevlastní otec.

***vitrina**, *ae*, *f.* skleněná nádoba.

1. **vitrum**, *ī*, *n.* sklo, křišťál.

2. **vitrum**, *ī*, *n.* boryt barvířský.

vitta, *ae*, *f.* stuha, vlnek.

vittātus 3. ovinutý stužkou, vínkem.
vitula, ae, f. tele, jalovice.

vitulīnus 3. telecí; v—*a* (*caro*), ae, f. telecí maso.

vitulus, ī, m. mládě; tele.

vituperābilis, e zasluhující hany, špatný.

vituperātiō, ōnis, f. pokárání, hana, potupa; špatnost, hanebnost; v—ī esse *alci* býti k necti; in v—em *venire* utržiti si hanu.

vituperātor, ōris, m. hánce, odpůrce.

***vituperium**, ī, n. potupa, nadávka.

vituperō 1. haněti, kárati, vytýkati, tupiti.

vīvācītās, ātis, f. životní síla, život.

vīvārium, īī, n. obora pro živou zvěř.

vīvāx, ācis 1. dlouho žijící, věkovitý.

2. a) stále čerstvý, svěží, trvalý, nesmrtelný. b) živý, živoucí.

vīvidus 3. a) živý, živoucí. b) plný života, svěží, zdravý, silný; prudký.

***vīvificō** 1. k životu probuditi, oživiti.

vīvi-rādīx, īcis, f. odnož, sazenice.

vīvō, vīxī, vīctūrus 3.: 1. a) žít; *ars vivendi* umění žít; *ita vivam* jako že jsem živ; *ne vivam* ať nejsem živ; *užívati* života; *vive, vivite* žij (-te) blaze! b) ještě žít; růsti. 2. v. in *diem* pro okamžik; *secum* v. žít sobě; *cum alqo vivere* s někým žít, obcovati; *extra urbem* v. bydlet. *rē vivere*=*vescī*, *parvō* z mála. 3. trvati, udržovati se, býti nesmrtelný.

vīvus 3.: 1. živý, žijící, živoucí; *unus vivorum* ze všech; *alqo vivo* za něčího života; v. *sanguis* teplá, v. *amor* k živému. 2. přen. stále žijící, nesmrtelný, živoucí, jako živý; *vivos vultus de marmore ducere*; *viva vox* živé slovo, v. *caespes* zelený; svěží, přirozený; *vivum*, ī, n. a) živé maso, *ad vivum* do živého, *ad* v. *alqd* *resecare* říznouti do živého, bráti něco příliš úzkostlivě. b) jistina, kapitál.

vix, přisl. 1. sotva, stěží; *vix vivus* polomrtev, *vix satis* málo. 2. v. *iam* sotva ještě, v. *tandem* konečně přece, v. *demum* teprve, konečně; *vixdum* sotva ještě, ledva, v. *bene* sotva (že) jen.

***vocābulārium**, ī, n. slovník.

vocābulum, ī, n. název, jméno, slovo; titul, záminka.

vocālis, e 1. lidským hlasem nadaný, mluvčí. 2. zvukného hlasu, zpěvný, zvukný, hudební; v—is, is, f. samohláska.

vocātiō, ōnis, f. pozvání (k obědu); povolání, výzva.

vocātus, ūs, m. vyzývání, pozvání.

voci-ferātiō, ōnis, f. volání, dovolávání se, přimlouvání.

voci-feror 1. volati, křičeti, hlásati, promlouvati.

vocītō 1. jmenovati, vyhlašovati, pokřikovati, vykřikovati.

vocō 1.: 1. a) volati, za—, po—, při— *alqm auxilio* na pomoc; *vyvolávati*, *vybízeti*, *veleti*. b) zvāti *ad cenam*; *poháněti* na soud in *ius, iudicium*; v. *deos* *vzývati*, *ad concilium* *svolávati*. c) *nazývati*, *jmenovati* (2 akus.), v *pass.* (2 nom.) *jmenovati* se, *slouti*. 2. a) *vybízeti*, *vyzývati*, *ad arma* do zbraně; *lákati*, *sváděti*, *drážditi* *hostem* (k boji); v. *pugnam* *rozněcovati*, *vzbuzovati*. b) *obraceti*, *strhovati*, *řlditi*; v. *cuncta ad senatum* *odkazovati*, *vznášeti* na s. c) *uváděti*, *při—* v nějaký stav: in *periculum*, *invidiam*, *suspicionem*, *ad exilium*; in *spem alqm* v. *dobývati* naděje; *ad poenam* *stíhati* *trestem*; in *dubium alqd* v. *bráti* v pochybnost, *ad calculos* *účtovat* v něčem, s něčím; *slibovati*, *dávati* *podíl* z něčeho: in *partem praediae* *vocare*.

vōcula, ae, f. hlásek, slabý hlas; v *plur.* *pomluvy*.

Volāterrae, ārum, f. město v Etrurii; **Volāterrānus** 3. volaterrský, V—ī obyvatelé Volater.

volāticus 3. přeletavý, nestálý.

volātilis, e, létavý, okřídlený, rychlý, hbitý; prchavý, pomíjející; ***volātilia** ium, n. ptactvo, drůbež.

volātus, ūs, m. let, letění.

Volcātius, ī, m. jméno říms. rodu.

Volcae, ārum, m. keltský kmen v Galli narbonské.

volēmum *pirum* druh velikých hrušek.

volēns, entis 1. a) ze své vůle, úmyslně, po dobrém, dobrovolně; *povolný*, *ochotný*, *rád*. b) *laskavý*, *milostivý*, *blahovolný* (-ě). 2. *pass.* *milý*, *po chuti*.

volgāris, **volgus**, **volgo** viz **vulgaris**, **vulgus**, **vulgo**.

volitō 1.: 1. létati, poletovati. 2. vířití, pobíhati, projížděti se, rejdy tropiti; ukazovati se, vypínati se.

volnerō, volnus viz *vulnerō, vulnus*.

1. volō 1. a) letěti, poletovati, obletovati; *volantēs, um, f.* létavci, ptáci. b) přen. letěti, kvapiti, páditi, rychle plouti a pod.

2. volō, velle, voluī — 1. chtíti, přát si, žádati si, míti chuť; býti povolný, dovolovati; (*seu*) *velim* (*seu*) *nolo* ať chci nebo ne, chtěj nechtěj, volky nevolky; *bene v. alci* někomu přáti, býti nakloněn; *est mihi alqd volenti* jest mi něco vhod; *id minus volo* toho nechci; *quid tibi vis co* zamýšlíš, co ještě chceš? *velle alqm* chtíti s někým mluvit, chtíti něco od někoho; *edocet, quid fieri velit* vydá své rozkazy; *velim, vellem* s *coni.* vyjadřuje přání. 2. a) stanoviti, určiti, nařizovati; *dis volentibus* z vůle boží; *di meliora (velint)* chraňtež bohové! b) míti za to, pokládati; *vydávati se zač; quid (sibi) vult* co to znamená, jaký to má smysl? 3. = *malle* raději chtíti.

3. volō, ōnis, m. dobrovolník.

volpēs, voltur a. pod. = *vulpes, vultur*.

Volscī, ōrum, m. Volskové, kmen sabellský; *Volscus* 3. volský.

Volsiniī, ōrum, m. město v Etrurii; *Volsiniēnsis, e* volsinijský, *V—ēnsēs* obyvatelé Volsinií.

volūbilis, e 1. otáčivý, točitý, oblý.

2. pohyblivý, plynoucí, plyný, hbitý, živý, obratný, nestálý.

volūbilitās, ātis, f. otáčivost, oblost; hbitost, živost, nestálost.

volucer, cris, cre 1. létající, létavý, okřídlený; *v—cris, is, f.* okřídlenec, pták. 2. vznášející se, plyný, lehký; „perutný“; rychlý, prchavý, nestálý.

volūmen, inis, n. (*volvo*) 1. závit, točení, kroužení, víření, kotouč *fumi*. 2. svitek papyru, kniha, spis, svazek.

Volumnius, ī, m. (*fem. V—ia, ae*), jméno říms. rodu.

voluntārius 3. dobrovolný; *v—iī, ōrum, m.* dobrovolníci; samozvaný *procurator*; úmyslný, *v—ia mors* sebevražda.

voluntās, ātis, f. 1. a) vůle, přání,

snaha, touha, žádost; *meā, tuā* atd. *voluntate* z mé (tvé) vůle, dobrovolně, rád; *v—e, ad v—em alcis*, po něčí vůli, podle vůle; *alqd est ē (de) mea v—e* po vůli, po chuti; *adversa y.* odpor; *suprema v.* poslední vůle. b) úmysl, záměr, rozhodnutí, svolení, dovození; *meā v—e* s mým svolením, *omnium v—e* za všeobecného souhlasu. c) smýšlení, zvl. politické, poměr k někomu: *in Caesarem, in regem*; úsudek, vkus. 2. dobrá vůle, horlivost; náklonnost, přízeň, oddanost, láska. **volup** s potěšením, k potěšení; *volup(e)* est jest s potěšením.

voluptārius 3. a) rozkošnický, labužnický; *v—ius, iī, m.* labužník, požitkář; rozkoš plodící, slastný *locus*; *v—ia, ium, n.* rozkoše. 2. týkající se rozkoše.

voluptās, ātis, f. 1. rozkoš, slast, požitek; *v. alcis rei* plynoucí z něčeho, *in v—e esse* cítiti slast, *v. corporis* smyslná rozkoš. 2. co působí rozkoš: a) pochoutka, lahůdka, potěšení, zábava, *v plur.* radovánky. b) honba po rozkoši, choutka, chtíč, labužnictví.

voluptuōsus 3. libý, příjemný.

volūtābrum, ī, n. bahniště, kaliště.

volūtābundus 3. válející se.

volūtātiō, ōnis, f. válení se; otisk těla po válení.

volūtō 1.: 1. a) váleti, kouleti, převraceti, *v pass.* — se. b) *v pass.* zabývati se, zaměstnávat se (*in re* něčím); *volutatus in re* zběhlý v něčem. 2. přen. a) převalovati, šířiti, *vocem* odrážeti. b) *in animo (secum)* alqd v. uvažovati, přemýšleti o něčem.

volva (vulva), ae, f. pochva, děloha; svinská puška j. lahůdka.

volvō, volvī, volūtum 3.: 1. a) valiti, váleti, točiti, kouleti, *saxa* svalovati; *v. oculos* obracet oči, kouleti očima; *volvēns* valící se zmítati, proháněti, svíjeti, vlniti, vzdouvat. b) povaliti, s—, vypouštěti, chrliti *fumum*; *valiti* s sebou, unášeti. c) *v pass.* kouleti se, točiti se, valiti se: *amnes; lacrimae volvuntur* řinou se; *anguis volvitur* plazí se, vine se; *svaliti* se, skáceti se, (s)padnouti

(v. leto mrtev). d) rozvinouti svitek papyru, otevřít knihu, čísti, rozpomínati se na něco *monumenta*; rozvinouti řeč, myšlenku. 2. a) řídití běh času; dojítí, dočkatí se, přečkati, v. *casus* přestáti; v *pass.*, *neprech.* plynouti: *volvendis* (*volventibus*) *annis* průběhem let, *annus volvens* kolotavý. b) řídití běh osudu, usouditi, v. *pass.* dítí se. c) *alqd* (*in, cum*) *animo, secum* v. přemýšletí, uvažovati; v. *bellum* osnovati.

vōmer (*vōmis*), *eris*, m. radlice, pluh.

vomica, *ae, f.* vřed, hlíza.

vomitiō, *ōnis, f.* = *vomitus*, *ūs, m.* zvracení, dávení.

vomō, *uī, itum* 3. zvracetí, dáviti; chrlítí, soptítí.

vorāgō, *inis, f.* 1. propast, hlubina, tůně, vír. 2. hltoun, zhoubce.

vorāx, *ācis*, žravý, hltavý.

vorō 1. žrátí, pohltítí, polykati, *viam* pospíšiti si.

vorsō, **vortō**, **vortex** viz *ver* —.

vōs vy; *vestrum* (z)vás.

voster = *vester*.

vōtīvus 3. zaslíbený, votivní.

***vōtor** 1. prosítí, modlítí se.

vōtum, *ī, n.* 1. a) bohům zaslíbená věc (dar); oběť, slib, zaslíbení; v — *a nuncupare* slavnostně pronésti, *suscipere, facere* učiniti; *voti reus* vázaný slibem, *voti damnari* býti zavázán k vyplnění slibu; *voti sententia compos* projev splněného přání, t. j. nápis na votivním daru; *votum solvere* (*per* —, *ex* —), *reddere, exsequi* splnití slib, *ex voto* podle slibu. b) modlitba; v — *a facere* modlití se; přání všeho dobra. 2. a) přání, žádost, touha; *omni voto* (neb v *plur.*) *alqd petere* vroucně si něčeho přátí; *hoc erat in votis* to bylo mým přáním. b) předmět přání, touhy; *votis potiri* dojítí splnění přání.

voveō, *vōvī, vōtum* 2. a) (za)slibovati, činití slib, obětovati. b) přátí si, žádatí si; v. *alqd alti, pro alqd* někomu něčeho přátí.

vōx, *vōcis, f.* 1. a) hlas; v. *magna* silný hlas, *vocis imago* ozvěna; *nihil voce responsum est* nedána ústní odpověď; *vocē vocare, precari, probare* hlasitě; řeč, volání, řvaní, štěkot,

vytí, skřek, bručení a pod. b) zvuk, hlahol, tón. 2. a) slovo, jméno. v. *voluptatis* slovo „rozkoš“; v *plur.* souvislá slova, řeč. b) výrok, věta; odpověď, zvolání, rozkaz, prosba, slib, zařlkací formule, píseň. c) jazyk, řeč, mluva, výslovnost, přízvuk řeči.

Vulcānus (*Volcānus*), *ī, m.* bůh ohně, oheň; *adj.* *Vulcānius* 3. Vulkánův ohnivý; *Vulcānālia, ium, n.* slavnost 23. VIII.

vulgāris, *e* 1. obecný, obyčejný, všední, obvyklý; v — *ēs puellae* nevěstky. 2. všeobecný, neurčitý; sprostý, nízkého lidu, luzy (*vulgi*).

vulgātor, *ōris, m.* rozšiřovatel.

vulgātus 3. obecně rozšířený, známý; obyčejný, všední.

1. **vulgō** *přisl.* 1. obecně, vše —, vůbec, veřejně, bez rozdílu. 2. obyčejně, napořád, všude, vůkol.

2. **vulgō** 1.: 1. a) učiniti obecně přístupným, v *pass.* státi se přístupným; rozšiřovati, všeobecně zavésti, v *pass.* zevšedněti; *corpus* v. všem se oddávati k obcování. 2. uveřejňovati, oznamovati, rozhlašovati, rozšiřovati, prozrazovati.

vulgus, *ī, n.* 1. a) obecný lid, lidé; *in* v. pro (mezi) lid, mezi lidmi. b) nižší lid, střední stav; voj. prostí vojáci, mužstvo (v. *militum*); sprostý lid, chátka, luza. 2. množství, dav, zástup, stádo, hejno.

vulnerātiō, *ōnis, f.* poranění, zranění.

vulnerō 1. a) raniti, po —, ránu zasediti b) ublížiti, uškoditi, uraziti.

vulni-ficus 3. zraňující.

vulnus, *eris, n.* 1. rána, poranění; v. *accipere* (*ex* —) ránu utržiti, dostatí; v. *corporis* rána na těle, *přen.* poraněná část těla. 2. a) poškození, trhлина, díra. b) rána = úraz, pohroma, škoda, ztráta. c) duševní rána, útrapa, trýzeň, bolest, hněv, žárlivost, láska. 3. a) úder, seknutí, bodnutí, kousnutí a pod.; *gravi vulnere ictus* těžce poraněn. b) zraňující nástroj, zbraň, střela, šíp.

vulpēcula, *ae, f.* liška.

vulpēs, *is, f.* liška, lišák.

vulticulus, *ī, m.* (*vultus*) pohled.

vultuōsus 3. šklebivý, pitvorný.

vultur, *uris*, *m.* sup.

Vultur, *is*, *m.* hora v již. Italii.

Volturnus, *ī*, *m.* (**Volturnus**) řeka v sev. Kampanii; při jejím ústí město *Volturnum*, *ī*, *n.*

vulturius, *iī*, *m.* sup; hrabivý člověk.

vultus (*voltus*), *ūs*, *m.* 1. výraz obličeje,

obličej, tvář, tvářnost, pohled, oči; *bonus* v. jasná, přívětivá tvář, *incertō* v—*ū* s rozpačitou tvář. 2. obličej, tváře, zrak; v—*um* *figere in* re upřítí na něco; tvářnost, podoba, způsob, druh.

vulva = *volva*.

W

Wenceslāus, *ī*, *m.* Václav.

X

X j. zkratka 1. 10 čísl. 2 *denarius*.

Xanthippē, *ēs*, *f.* manželka Sokratova.

Xanthippus, *ī*, *m.* řecké jméno muže.

Xanthus (—*os*), *ī*, *m.* řeka 1. = Skamandros, 2. v Lykii.

xenium, *iī*, *n.* [ř.] přátelský dar.

***xenodochium**, *ī*, *n.* hostinec, herberk.

Xenophanēs, *is*, *m.* řecký filosof.

Xenophōn, *ōntis*, *m.* řec. dějepisec; *Xenophontēus* 3. *X—tius* 3. *Xenofontūv*.

Xerxēs (**Xersēs**), *is*, *m.* král perský.

xystus, *ī*, *m.* [ř.] 1. krytá chodba sloupová. 2. nekrytá zahrada, terasa.

Z

***zabulus**, *ī*, *m.* = *diabolus*, ďábel.

Zacynthus (—*os*), *ī*, *f.* ostrov v ionském moři; *Zacynthius* 3. zakynthský.

Zaleucus, *ī*, *m.* lokerský zákonodárce (7. st. př. Kr.).

Zama, *ae*, *f.* město v Africe, jz. od Karthaginy.

Zanclē, *ēs*, *f.* jméno města Messany; *Zanclaeus* 3. *Zanclēius* 3. zankelský.

***zaphirus**, *ī*, *m.* safír (= *saphyrus*, *ī*, *m.*).

***zedoaria** *cicvar* (cicvárové semínko).

***zēlātor**, *ōris*, *m.* horlivec, nadšenec pro něco.

***zēlō** 1. horlivě milovati, h. o něco (*alqd*) usilovati.

zēlotypia, *ae*, *f.* [ř.] žárlivost, závist.

***zēlus**, *ī*, *m.* (—*um*, *ī*, *n.*) horlivost, láska.

Zēnō(n), *ōnis*, *m.* jméno několika řec. filosofů.

zephyrus, *m.* [ř.] západní vítr, vánek.

***zētēma**, *atis*, *n.* hádanka.

Zētus, *ī*, *m.* bratr Amfionův, budovatel Théb.

Zeuxis, *idis*, *m.* řec. malíř (5. a 4. st. př. Kr.).

***zinziber** *officinālis* zázvor.

***zīzania**, *ōrum*, *n.* plevel, býlí; svár.

zmaragdus, *ī*, *m.* = *smaragdus*.

zōna, *ae*, *f.* [ř.] pás, opasek, pásmo.

zōnārius, *iī*, *m.* [ř.] hotovitel pásů.

zōnula, *ae*, *f.* pásek, pás.

***zoologia**, *ae*, *f.* zvířena, zvířectvo.

Zōpyrus, *ī*, *m.* 1. Peršan. 2. fysiognomik doby Sokratovy.

zothēca, **zothēcula**, *ae*, *f.* [ř.] pokoj (kabinet) pro odpočinek.

†**zȳthum**, *ī*, *n.* (—*us*, *ī*, *m.*) ječmenný nápoj, pivo.

SLOVNÍK ČESKO-LATINSKÝ

SESTAVIL

JOSEF MEISSNER

PROFESOR

MASARYKOVA REÁLNÉHO GYMNASIA
V PRAZE

II. vydání

NAKLADATELÉ KVASNIČKA A HAMPL
V PRAZE

PŘIPOMENUTÍ.

S ohledem na stručnost kapesního slovníku uváděna jsou podstatná jména I. a II. deklinace (podle vzoru *fēmina*, -ae, *servus*, -ī, *verbum*, -ī) pouze v nominativě; stejně je tomu u podst. jmen III. deklinace na -ās (genit. -ātis); u ostatních subst. je vždy uvedena koncovka 2. pádu.

Slovesa jsou uváděna většinou pouze v infinitivě; příslušné další tvary nalezne čtenář v latinsko-českém dílu slovníku.

Číslice za adjektivy značí: 3. adjektiva trojvýchodná, 2. adjektiva dvojvýchodná.

U adjektiv na -er značí koncovky -a, -um, nebo is, -e, že se připojí přímo za nominativní tvar mužského rodu, na př.: *frūgifer*, -a, -um = *frūgifer*, *frūgifera*, *frūgiferum*, *celer*, -is, -e = *celer*, *celeris*, *celere*.

Nenalezne-li čtenář významu u slovesa trvalého, nechť laskavě hledá u tvaru dokonavého, nebo naopak; na př. *zaháněti* — *zahnati*, *políti* — *polévati*.

Hvězdička * značí, že výraz vzat z latiny pozdější (též středověké nebo novověké)

J. M.

ZKRATKY:

ak. s Inf. = akusativ s infinitivem (acc. c. inf.).	inf. = infinitiv.
alcis = alicuius.	j. = jako.
alci = alicui.	konj. = konjunktiv.
alqm = aliquem.	lék. = odborný výraz lékařský.
alqd = aliquid.	m. = maskulinum.
alqā = aliquā.	n. (ležaté) = neutrum.
alqō = aliquō.	n. (stojaté) = nebo.
církv. = z mluvy církevní.	nepřech. = ve významu nepřechodném.
coni = konjunktiv.	nom. = nominativ.
čas. = časově, ve významu časovém.	pod. = podobně.
dat. = dativ.	přen. = ve významu přeneseném (obrazném).
f. = femininum.	zvl. = zvláště.
gen. = genitiv.	Jiné zkratky jsou dostatečně známy.
gerund. = gerundium, -ivum	

Vizte, prosíme, signaturu

02010203

A

- a** et, -que; atque, *ac* (*před souhl. kromě h, zřídka před c, g, qu*); *a i* atque etiam, atque; *a ne* neque, nec; *a pŕece ne* neque, nec tamen; *a nikdo* nec quisquam, *a nikdy* nec umquam; *a kdyby i* etiamsi; *a tak itaque*; *a to, a sice et is, isque*.
- abatyše** abbātissa f.
- abeced-a** litterae, -arum f.; litterarum ordō m.; podle -y spořádati litterarum ordine (secundum litterarum ordinem) dispōnere alqd, in litterās dīgerere alqd.
- abecední** in litterās dīgestus; ordine (secundum ordinem) litterarum dispositus 3.
- abnormální** abnōrmis 2.
- absoluce** venia peccātorum f.
- absolutn-í** summus 3, extrēmus 3, simplex, -icis, absolūtus 3; -ě plānē, prōrsus, utique, omnīnō.
- aby** ut, ~ *ne* nē, quōminus, quīn s konj.; *a ~ ne* nēve s konj.; ~ *nikdo* nē quis s konj.; ~ *tím* quō s konj.; ~ (*po dignus, indignus, aptus, idōneus, po kompar. s quam*) quī s konj.; *jen ~ (přání)* dum, modo, dummodo s konj.; (*ve větách podmětných*) akk. s inf. jest *spravedlivo, aby vítěz šetřil přemožených* aequum est victōrem parcere victis.
- ač, ačkoli(v)** quamquam, etsi, tametsi s ind., cum; quamvis s konj.
- administrace** administrātiō f.
- admirál** praefectus classis; býti -em classī praeesse; *jmenovati* -em classī praeficere alqm.
- admiralita** praefectūra rei maritimae; summa Imperiī maritimī f.
- admirálský** praetōrius 3 (nāvis); -á *vlažka* insigne nāvis praetōriae.
- adresa** inscriptiō nōminis; (*věnování*) litterae commendāticae, litterae, quibus grātiaē aguntur.
- adresovati** inscribere (epistulam alci).
- advokacie** opera forēnsis f., causarum dictiō f.
- advokát** advocātus m., (zástupce přítomného) cōgnitor m., (nepřítomného) prōcūrātor m., (obhájce) patrōnus m., (žalobce) āctor m., (z povolání) causidicus m.; státi se -em ad causas dicendās accēdere; býti-em causas dicere (agere), versārī in forō, dēfendere.
- aedil** aedilis, -is m.; bývalý ~ aedilicius m.
- aedilita** aedilitās f.
- aedilský** aedilicius 3 (mūnus).
- afekt** animī mōtus, -ūs m. (commōtiō f., perturbātiō f.), (animī) ardor m., impetus, -ūs m.
- afektace** ineptiae, -arum f., molestia f., nlmia (inepta, pūtida) ēlegantia f. (cūra f., dīligentia f.).
- afektovaný** ineptus 3, molestus 3, pūtīdus 3, simulātus 3, fictus 3.
- agent** prōcūrātor m., interpres, -tis m., internuntius m., conciliātor m.
- agentura** prōcūrātiō f.
- agilní** agilis 2.
- agilnost** agilitās f.
- agitátor** agitātor m., opera f.
- agrární** agrārius 3.
- agrárník** agricola m., agrestis m., colōnus m.
- ach! ó! oh! heu! eheu! prō!, ~ já** nešťastný! mē miserum!, ~ *že jsi* nezůstal! quam vellem mānsissēs!
- aj! heu! eheu! at!**
- ajhle! ecce! eu! heu!**
- akademický** Acadēmicus 3.
- akademie** Acadēmia f.; (vysoká škola) ūniversitās f. (litterarum).
- akcíz** portōrium (rērum n. mercium peregrinārum).
- aklimatisovati** caelō (solō) assuēfacere; ~ se caelō (solō) assuēscere.

živitel *altor m.*; *nūtrīcius m.*
živitelka *altrīx, -īcis f.*; *nūtrīx, -īcis f.*
živiti *alere, nūtrīre alqm, vīctum praeberē alci; (v bitvě) vītam servāre alci; ~ se vīvere, vescī (lacte, carne); ~ se z čeho vīctum quaerere alqā rē, vītam sustinēre alqā rē.*
živnost *quaestus, -ūs m.*; *prōfessiō, -ōnis f.*; *ars, -tis f.*; *artificium n.*; *selská ~ praedium rūsticum n.*; *(obchod) mercātūra f.*; *~ provozovati artem (medicinam, fabram) exercēre; quaestum colere.*
živnostník *opifex, -icis m.*
živný *in quō multum alimentī est; magnī cibī (gt.); validus 3, firmus 3; -á látka alimentum n.*
živobytlí *vīta f.*; *vīctus, -ūs m.*; *cultus, -ūs m.*; *za ~ otcova patre vīvō.*
živočich *animal, -ālis n.*; *animāns, -antis m. f.*
živočišstvo *animālia, -lum n.*
živořiti *vītam inopem tolerāre, in egestāte vītam dēgere.*
živost *vigor m.*; *alacritās f.*; *~ řeči vīs (gravitās) ōrātiōnis; ~ místa celebritās f., frequentia f.*
život *vīta f.*; *anima f.*; *spīritus, -ūs m.*; *salūs, -ūtis f.*; *~ veřejný rēs (reī) pūblica (-ae); způsob -a cultus, -ūs m.*; *mōrēs, -um m.*; *~ darovati parcere vītae alcis, concēdere alci vītam; -em zaplatiti capite (morte) luere alqd; ~ si vzíti mortem sibi cōnsciscere; (břicho) venter, -tris m.*; *alvus, -ī f.*
životní *vītālis 3 (vīs); ~ síla vigor m.*; *~ stráž cūstōdēs corporis; ~ velikost corporis magnitūdō, -lnis f.*; *v ~ velikosti iconicus 3 (iconicum pingere alqm).*
životnost *vigor m.*
životopis *vīta f.*
životopisec *vītae scriptor m.*
životospráva *ars (artis f.) vīvendī; diāeta, -ae f.*; *certus vīvendī modus et lēx (-gis f.).*

živoucí *animāns, -antis f.*
živý *vīvus 3, animātus 3, animāns, -antis; jak živ dum vīvō (vīxī); za živa vīvus 3; -á vzpomínka recēns memoria; -ou mocí nūllō modō (pactō), nēquāquam, neuti-quam; (čilý) alacer, -cris, -cre.*
žízeň *sitis, -is f. (-im, -ī); ~ uhasiti sitim explēre.*
žízniť *sitire alqd (po čem).*
žiznivý *sitiēns, -entis (sanguinis).*
žížala *lumbrīcus m.*
žlab *canālis, -is m.*; *(ve stáji) praesaepe, -is n.*
žláza *glandula f.*
žlaznatý *glandulōsus 3.*
žloutek *vitellus m.*
žloutenka *morbis rēglus m.*; *icterus m. (lék.).*
žluč *bīlis, -is f.*; *fel, fellis n.*; *~ v něm kypí bīlis ei commovētur.*
žluklý *rancidus 3.*
žluna *picus, -ī m.*
žlutý *gilvus 3; flāvus 3, lūteus 3, croceus 3 (šafránové), fulvus 3.*
žně *messis, -is f.*
žnec *messor m.*
žold *stīpendium n.*; *mercēs, -ēdis f.*
žoldněř *mīles (-itis) mercennārius.*
žrádlo *pāstus, -ūs m.*
žralok *cētus m.*; *pristis, -is f. (každá mořská obluda).*
žráti *edere, comedere alqd; vescī, pāsci alqā rē; (o člověku) vorāre, dēvorāre alqd.*
žravost *edācitās f.*
žravý *edāx, -cis; vorāx, -cis.*
žrout *asōtus m.*; *homō edāx, homō multī cibī.*
župa *pāgus m.*
žvanil *homō garrulus m.*
žvaniti *garrīre, blaterāre.*
žvást *ineptiae, -ārum f.*; *fābulae, -ārum f.*
žvatlati *garrīre.*
žvatlavost *loquācitās f.*; *garrulitās f.*
žvatlavý *loquāx, -ācis; garrulus 3.*
žvýkati *mandere alqd; (o dobytku) rūmināre.*